Sven Wimnell 3 januari 3021:
Artiklar 2 januari. Utrikes DN-artiklar
23 - 31 och inrikes 23 - 29 december 2020

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy5.pdf

Sven Wimnell 3 januari 3021:
Artiklar 2 januari. Utrikes DN-artiklar
23 - 31 och inrikes 23 - 29 december 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy5.pdf

Innehåll:

Sida

4 **Kapitel 1: Ett par artiklar 2 januri 2021**
5 Ledare: Frihetens ande lever även i de värsta diktaturer
6 Politiken har svikit sina ideal

8 **Kapitel 2:debattartikel 2 januari 2021**
9 Statliga ungdomsvården kan ta sig ur krisen så här

12 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artikar 23 - 29/31 december 2020**

13 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

13 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

14 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

17 Utvecklingens krafter.

18 Systemet för mänskliga verksamheter.

21 Den fundamentala påverkanskedjan

23 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

25 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

26 Folkmängd 2017 i världen

34 Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars 2020

35 Klimatet och FNs mål för framtiden

39 Om SIDA

44 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

44 En balansakt mellan kungen och penningpåsen

47 Ateism är inte en livsåskådning.

50 **Utrikes DN-artiklar om USA 23 - 31 december 2020.**

102 **Utrikes DN-artiklar 23 - 31 december 2020, utom USA**

298 **Inrikes DN-artiklar 23 -29 december 2020**

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Kapitel 1: Ett par artiklar
2 januri 2021

2 januari 2021

"Ledare: Frihetens ande lever även i de värsta diktaturer

Två talande domar avkunnades i slutet av året. I Kina dömdes medborgarjournalisten Zhang Zhan till fyra års fängelse. Hennes brott var att hon rapporterade från covid utbrottets Wuhan och den kinesiska statens människorättskränkningar, där regimen bland annat passade på att fängsla journalister och trakassera deras familj.

I Saudiarabien dömdes kvinnorättsaktivisten Loujain al-Hathloul till fem år och åtta månaders fängelse av en specialdomstol inrättad för att motverka terrorism och säkerhetshot. Detta för att al-Hathloul har kämpat för kvinnors rättigheter, bland annat mot förbudet att köra bil och mot kravet på en manlig följeslagare i offentligheten.

Två av världens största och brutalaste diktaturer avslutade alltså föregående år med att slå ner på kvinnor vars enda brott varit kravet att behandlas som fria människor. Ett mörkt slut på ett år som också summerar rekordmånga journalister i fängelse, 274 personer enligt amerikanska tankesmedjan Committee to Protect Journalists (CPJ). Flest i Kina, följt av Turkiet.

Låt oss på det nya året ändå se även den ljusa sidan av samma skeende. Också i de brutalaste och mest bakåtsträvande regimer, också där diktaturen är allt det uppväxande släktet någonsin känt till – också där finns människor som protesterar. De granskar och avslöjar makten och missförhållandena. De kräver att landets medborgare behandlas anständigt.

I Saudiarabien, ett av världens mest militant ojämlika samhällen, agerar kvinnor som Loujain al-Hathloul för kvinnors rätt och värdighet. I Kina, som tagit massövervakning och indoktrinering till nya nivåer, använde Zhang Zhan sociala medier för att dokumentera statens brutala övergrepp.

I det stagnerade Belarus, med en regim som i både mentalitet och metoder tycks vara kvar i det gammelkommunistiska Sovjetunionen, klev tre kvinnor fram i ledning för oppositionen, efter att manliga kandidater i presidentvalet fängslats. De har i sin tur fått befolkningen att resa sig. Och genom att ta av sig skorna innan de klev upp på bänkarna och plocka upp allt skräp efter sig, satte belarusierna en ny och ambitiös standard för belevade politiska protester.

Inte heller i Hongkong har man låtit sig tystas, trots den förödande ”säkerhetslag” som i somras gjorde slut på mycket av områdets demokratiska särart. I mellandagarna förekom en demonstration för demokratiaktivister som gripits till havs på väg till Taiwan, men också för Zhang Zhan på fastlandet.

Kampen för frihet och värdighet är med andra ord universell, och den sker över nationsgränser. När Hongkongbor tystats av fastlands-diktaturen höjer andra sina röster å deras vägnar, bland annat på Taiwan. Ledande belarusiska oppositionsföreträdare har också kunnat verka från friare grannländer i Europa när förföljelsen blivit för brutal. Och vi vet att Loujain al-Hathloul torterats i det saudiska fängelset tack vare rapporter från hennes syster Lina al-Hathloul, som bor i Bryssel.

I USA togs nyligen ett gemensamt initiativ av republikaner och demokrater för att erbjuda fristad åt dissidenter från Hongkong. För detta agerande finns mer än humanitära skäl, påminde demokraten Tom Malinowski: ”det handlar om att bekämpa ett räddhågset och slutet system med öppenheten och självförtroendet hos vårt eget”.

En välkommen påminnelse om asylrättens betydelse i den globala kampen för alla människors rättigheter – och om asylens centrala plats i länder som med stolthet kallar sig fria, öppna och demokratiska.
DN 2/1 2021

2 januari 2021

"Politiken har svikit sina ideal

Den svenska skolan är världsunik. Den är till för alla, fast på fel sätt: För vi har då inte varit knussliga, vare sig med kvaliteten på undervisningen eller vart våra skattepengar tar vägen. Fortfarande har vi stora problem med oseriösa aktörer. Hur hamnade vi här?

Friskolereformen drevs ju av ideologi – lite för mycket ideologi, till och med. Någon ordentlig konsekvensutredning gjordes aldrig inför detta enorma skifte.

Den svenska skolkolossen behövde få in lite ny frisk luft i korridorerna, för sin egen skull, det var huvudargumentet. Ingenting sades ens om möjligheten att göra vinst, berättade den tidigare skolministern, Beatrice Ask (M), i Studio Ett nyligen (11/12). Sådant var det ingen som tänkte på. Då.

Nej, det var småskaligheten som var det fina i kråksången! En vågskål full av en massa färgglada små motvikter till kolossen. Det var klassisk borgerlig politik, färgad av motståndet mot den gråa staten, och uppbackad av Miljöpartiets förkärlek för det alternativa.

Men till klassisk borgerlig politik hör också värnandet om den jämlika skolan. Med detta i åtanke är det omöjligt att förstå hur borgerliga partier av i dag kan ta strid för att bevara de mycket tydliga avigsidor som uppstått i alltifrån det segregerande kösystemet till de överdrivet generösa ersättningarna och bristen på insyn. Det är svårt att tolka det som annat än att de ätit en bjudlunch för mycket och frångått sitt

ursprungliga uppdrag att tjäna medborgarna till förmån för helt andra intressen.

Denna nya brist på ideologi är också en ideologi, och den får livslånga konsekvenser för barnen. Men den tär även på de tidigare så omhuldade ideella små friskolor som nu tycker att deras perspektiv glömts bort till förmån för de stora koncernernas (SvD 14/12).

Det måste återigen bli klart: Systemet ska tjäna skolor som månar om barns utbildning. Inget annat.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

Kapitel 2:debattartikel 2 januari 2021

”Statliga ungdomsvården kan ta sig ur krisen så här”

Personalen på ungdomshemmen gör många gånger ett viktigt och ett bra arbete. Men det behöver ställas tydligare krav på personalens grundutbildning. Att arbeta med samhällets mest utsatta barn och ungdomar ska inte vara en uppgift för vem som helst. Det ska inte vara ett ”extrajobb” bland flera, skriver forskaren Peter Andersson.

DN. DEBATT 210102

Under 2019 stängde Statens Institutionsstyrelse (SiS) ned ungdomshemmet Lövsta utanför Vagnhärad på grund av att säkerheten och tryggheten för de placerade barnen och ungdomarna inte kunde garanteras. Personalen kunde inte heller upprätthålla kvaliteten i behandlingsarbetet med ungdomarna på ungdomshemmet.

Så sent som i början av december 2020 stängde SiS ned ytterligare ett ungdomshem, Björkbacken, ett ungdomshem för placerade flickor i Göteborg. Även i det fallet handlar det om att säkerheten och tryggheten för de placerade barnen och ungdomarna inte kunde upprätthållas.

Är miljön otrygg för ungdomarna, betyder det också att arbetsmiljön för personalen är otrygg. Riksdagens Ombudsmän (JO) gjorde i november 2018 ett oanmält besök på SiS-institutionen Sundbo utanför Fagersta, och det framkommer i intervjuer med de placerade ungdomarna att de blir utsatta för våld av personalen, vilket fick konsekvensen att en avdelning tillfälligt stängdes ned. Att allt detta sker går till synes relativt obemärkt förbi.

Det är någonting som inte stämmer när barn och ungdomar placeras för att få vård och rehabilitering på en statlig myndighet, men i stället löper en risk att deras utsatthet fortskrider och blir mer omfattande, speciellt vad gäller placerade flickor.

SiS har i uppdrag att vårda och behandla ungdomar med omfattande psykosocial problematik, ofta med tillhörande kriminalitet och neuropsykiatriska funktionshinder. Det är ett svårt och komplext uppdrag, och ansvaret kan inte enbart förläggas till SiS. Det går inte att förvänta sig att SiS under fem månader, vilket är den genomsnittliga placeringstiden, ska kunna förändra den unges problematik. Det som man dock kan förvänta sig av en statlig myndighet som har det prekära uppdraget att bedriva tvångsvård för barn och ungdomar, är att den unges utsatthet, i form av till exempel våldsutsatthet, i varje fall inte fortgår. Än mer bekymmersamt är det när barn och ungdomar berättar om att de blir utsatta för våld av personalen som är där för att hjälpa och vårda dem.

De särskilda ungdomshemmen präglas av en maskulin miljö där både ungdomarnas och personalens känslor många gånger åsidosätts.

Våldsincidenterna har ökat med 22 procent mellan 2017 och 2019 på de särskilda ungdomshemmen. Forskningen pekar på att ökade repressiva inslag i vården ökar sannolikheten för våld både för personal och ungdomar. Trots det ökar årligen antal avskiljningar och beslut där barn och ungdomar placeras i enskildhet, särskilt för de placerade flickorna. Det konfliktverktyg, ”No Power No

Lose" (NPNL), personalen har till förfogande och får utbildning i, saknar systematiska och vetenskapliga utvärderingar.

De ungdomar som placeras på SiS är stundom utåtagerande gentemot personalen, varför det är extra viktigt att personalen får kunskap i hur de ska agera vid en våldssituation. Långt ifrån alla som arbetar på de statliga ungdomshemmen har en passande utbildning. Att utbilda icke-utbildad personal på plats har i forskningen visat sig vara svårt, eftersom den utbildningen ofta är för avancerad för personalen: de som får utbildningen vet inte hur de ska använda det som de lär sig på plats.

De upplever också att informationen från socialtjänsten om de placerade ungdomarna många gånger är bristfällig och icke hjälpsam utifrån ett institutionsperspektiv.

Att arbeta på ett särskilt ungdomshem med utsatta barn och ungdomar som ofta har en utåtagerande problematik är ett emotionellt arbete för personalen. Personalen behöver ta hänsyn både till de egna känslorna som arbetet väcker och till ungdomarnas känslor. Det görs inte i dagsläget, eftersom fokus är på effektivitet, rationalitet och byråkratisering. Ett sätt att skapa en form av växelverkan mellan rationalitet och emotionalitet är, i linje med internationell forskning, att lägga emfas på ungdomshemmens miljö, ungdomarnas lidande och på behovet av att skapa en normalitet för ungdomarna under institutionsvistelsen.

Personalen gör många gånger ett viktigt och ett bra arbete med ungdomarna, men de behöver ytterligare stöd och hjälp. Det behöver också ställas tydligare krav på personalen vad gäller grundutbildning.

Att arbeta med samhällets mest utsatta barn och ungdomar ska inte vara en uppgift för vem som helst, och det ska ej heller vara ett "extrajobb" bland flera. Detta blir synnerligen angeläget då det är statens ansvar att ta hand om denna utsatta grupp barn och ungdomar. I kraft av vålds- och institutionsforskare föreslår jag följande åtgärder:

Tillsätt en statlig utredning som går till botten med de missförhållanden som till synes fortskrider på de särskilda ungdomshemmen vad gäller våld. Det handlar först och främst om att faktiskt erkänna att de särskilda ungdomshemmen kan vara våldsamma platser. Med tanke på att ungdomshemmen är ungdomarnas hem för en period och för personalen en arbetsplats är det ytterst viktigt att allt våld identifieras, motverkas och förebyggs. Nu normaliseras våldet i stor utsträckning, vilket delvis beror på att personalen har statiska föreställningar om vilka de placerade ungdomarna är.

Gör det möjligt enbart för personal med extra utbildning, att använda de särskilda befogenheterna. Det är ofta när personalen använder de särskilda befogenheterna som en situation eskalerar till våld, till exempel vid en avskiljning.

Ungdomar med stort våldskapital och tillhörande gängkriminalitet ska ej blandas med övriga ungdomar på grund av "smittorisken". Det är väl känt inom forskningen att ungdomar med hög risk påverkar ungdomar med låg risk, inte tvärtom och ändå blandas ungdomarna utan att lämpliga riskbedömningar initialt genomförs. Det behöver skapas nya institutioner för den lilla grupp av ungdomar som står för en stor andel av den grova kriminaliteten.

Tillåt inte icke-utbildad personal att arbeta på de särskilda ungdomshemmen. Det kan låta till synes banalt, men de flesta yrken kräver någon form av utbildning. Ett förslag är att åter skapa en universitetsutbildning för personal som har för avsikt att arbeta på ett

ungdomshem, alternativt att avsevärt förlänga och fördjupa de utbildningar som i dag finns på folkhögskolor. Höj statusen för behandlingsassistenterna genom att ta bort beteckningen ”kontaktperson”, inför i stället termen ”ansvarig behandlare” och ge behandlingsassistenterna ett behandlande ansvar gentemot varje ungdom i stället.

Ungdomarna behöver längre institutionsplaceringar, men i öppnare former. Forskningen visar tydligt att risken för våld ökar, oavsett riktning och form, ju mer sluten institutionen är.

Handledning för personal av externa handledare ska vara ett krav. En destruktiv arbetsplatskultur kan brytas enklare med hjälp av personer utifrån.

De behandlingsmetoder som används behöver utvärderas i den kontext där de praktiseras. Frågan behöver också ställas om vad det är för form av behandling som hinner genomföras på den korta tiden ungdomarna i genomsnitt är på ungdomshemmet.

Socialtjänsten, som placerar barn och ungdomar på de särskilda ungdomshemmen, behöver få ett tydligare ansvar för ungdomens vistelse. Ett exempel: Hur vanligt är det att socialsekreterare åker ut och besöker de barn och ungdomar som de placerar på en kontinuerlig basis för att bibehålla en relation?

Differentiera ungdomarna utifrån deras vårdbehov med start redan när de placeras på en akutavdelning. Vården ska börja så fort ungdomarna placeras på en akutavdelning. Nu skapas ofta en situation av vakuum för ungdomarna på så sätt att ingenting händer förrän de blir förflyttade till en utrednings- eller behandlingsavdelning.

Förslagen är varken kontroversiella eller för den delen ”nya”, vilket gör detta ännu mer angeläget. Politiken behöver ta sitt ansvar – praktiker och forskare kan inte, och ska inte, dra detta lass på egen hand.

För tillfället är SiS fångar i den egna verksamheten och med pågående säkerhetssatsning riskerar myndigheten bara att göra det ännu svårare att förändra den destruktiva arbetsplatskulturen som till synes finns på många ungdomshem.

Det är naturligtvis de placerade barnen och ungdomarna som är de största förlorarna i detta.

Peter Andersson, doktorand på institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet. Disputerar 29 januari 2021 med avhandlingen ”Hot, våld och emotionellt arbete på de särskilda ungdomshemmen: Personalens berättelser.” "

”Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 23 - 29/31 december 2020

Kopior av artiklar blir i den form Dagens Nyheter levererar.

Sven Wimnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.
Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan http://wimnell.com med den senaste allra överst.
Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf**

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige.

Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

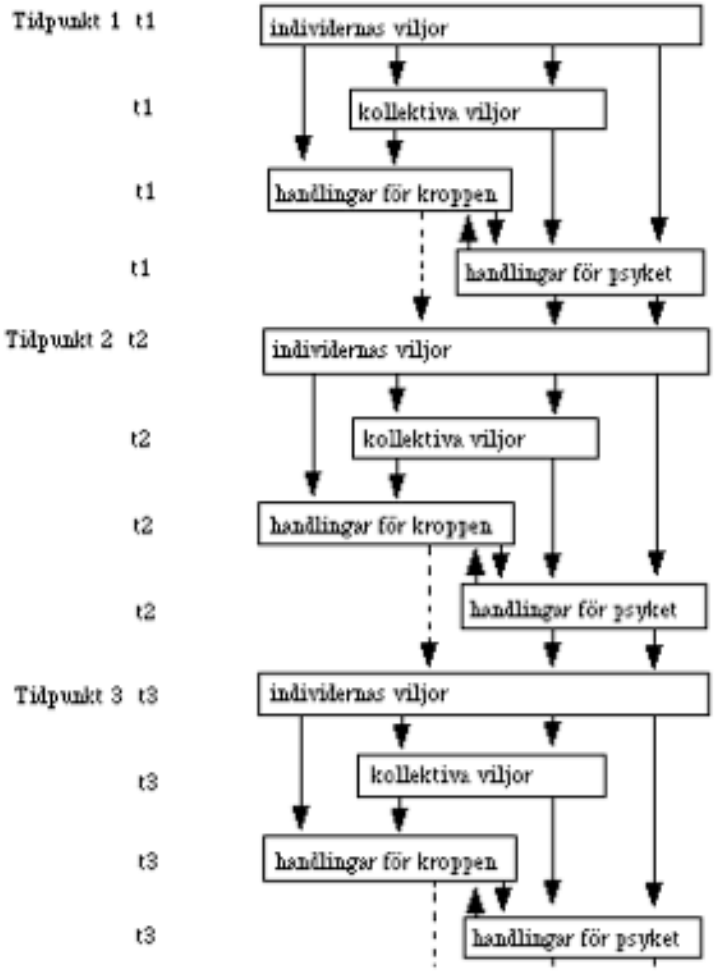

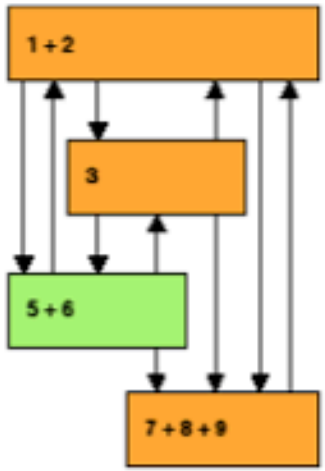

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företankjgsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika

Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden.. (Från omr36-39zzzzzu)
Från regeringens hemsida 11 april 2016 (+ 20 februari 2017)*

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK

UD:S RAPPORTER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
Afrika (söder om Sahara)
Asien och Oceanien
Europa och Centralasien
Mellanöstern och Nordafrika
Nordamerika, Latinamerika och Karibien
Lärarhandledning för gymnasieskolan om mänskliga rättigheter 2014

Antal invånare i länderna i miljontal hämtade 20 februari 2017 från

2016 WORLD POPULATION DATA SHEET, WITH A SPECIAL FOCUS ON HUMAN NEEDS AND SUSTAINABLE RESOURCES

Från omr40zp. Sidorna 437- 445.

Folkmängd 2017
Afrika (söder om Sahara)

Angola	25,8
Benin	10,8
Botswana	2,2
Burkina Faso	19,0
Burundi	11.1
Centralafrikanska Republiken	5,0
Dr Kongo	79,8
Djibouti	0,9
Ekvatorialguinea	0,9
Elfenbenskusten	23,9
Eritrea	5,4
Etiopien	101,7
Gabon	1,8
Gambia	2,1
Ghana	28,2
Guinea-Bissau	1,9
Guinea-Conacry	11,2
Kamerun	24,4
Kap Verde	0,5
Kenya	45,4
Komorerna	0,8
Kongo	4,9
Lesotho	2,2
Liberia	4,6
Madagaskar	23,7
Malawi	17,2
Mali	17,3
Mauretanien	4,2
Mauritius	1,3
Mocambique	27,2
Namibia	2,5
Niger	19,7
Nigeria	186,5
Rwanda	11,9
Sao Tomé Och Principe	0,2
Senegal	14,8
Seychellerna	0,09
Sierra Leone	6,6
Somalia	11,1
Sudan	42,1
Suan syd	12,7
Swaziland	1,3
Sydafrika	55,7
Tanzania	54,2
Tchad	14,5
Togo	7.5
Uganda	36,6
Zambia	15,9
Zimbabwe	16,0

Asien och Oceanien

Afghanistan	33,4
Australien	24,1
Bangladesh	162,9
Bhutan	0,8
Brunei	0,4
Fiji	0,9
Filippinerna	102,6
Hong Kong	7,4
Indien	1328,9
Indonesien	259,4
Japan	125,3
Kambodja	15,8
Kina	1378,0
Kiribati	0,1
Laos	7,1
Macao	0,7
Malaysia	30,8
Maldiverna	0,4
Marshallöarna	0,06
Mikronesien	0,1
Mongoliet	3,1
Myanmar (Burma)	52,4
Nauru	0,01
Nepal	28,4
Nordkorea	25,1
Nya Zeeland	4,7
Pakistan	203,4
Palau	0,02
Papua Nya Guinea	8,2
Salomonöarna	0,7
Samoa	0,2
Singapore	5,6
Sri Lanka	21,2
Sydkorea	50,8
Taiwan	23,5
Thailand	65,3
Tonga	0,1
Tuvalu	0,01
Vanuatu	0,3
Vietnam	92,7
Östtimor	1,3

Europa och Centralasien

Albanien	2,9
Andorra	0,08
Armenien	3,0
Azerbajdzjan	9,8
Belgien	11,3
Bosnien Och Hercegovina	3,5
Bulgarien	7,1
Cypern Mr-Rapport 2010.Doc	
Cypern	1,2
Danmark	5,7
Estland	1,3
Finland	5,5
Frankrike	64,6
Georgien	4,0
Grekland	10,8
Irland	4,7
Island	0,3
Italien	60,6
Kazakstan	17,8
Kirgizistan	6,1
Kosovo	1,8
Kroatien	4,2
Lettland	2,0
Liechtenstein	0,04
Litauen	2,9
Luxemburg	0,6
Makedonien	2,1
Malta	0,4
Moldavien	3,6
Monaco	0,04
Montenegro	0,6
Nederländerna	17,0
Norge	5,2
Polen	38,4
Portugal	10,3
Rumänien	19,8
Ryssland	144,3
San Marino	0,03
Schweiz	8,4
Serbien	7,1
Slovakien	5,4
Slovenien	2,1
Spanien	43,3
Storbritannien	65,6
Tadzjikistan	8,6
Tjeckien	10,6
Turkiet	79,5
Turkmenistan	5,4
Tyskland	82,6
Ukraina	42,7
Ungern	9,8
Uzbekistan	31,9
Vatikanstaten	
Vitryssland	9,5
Österrike	8,8
Sverige	9,9
Channel Islands	0,2

Mellanöstern och Nordafrika

Algeriet	40,8
Bahrain	1,4
Egypten	93,5
Förenade Arabemiraten	9,3
Irak	38,1
Iran	79,5
Israel	8,2
Jemen	27,5
Jordanien	8,2
Kuwait	4,0
Libanon	6,2
Libyen	6,3
Marocko	34,7
Oman	4,4
Palestinska Områdena	4,8
Qatar	2,5
Saudiarabien	31,7
Syrien	17,2
Tunisien	11,3
Västsahara	0,6

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf

Nordamerika Latinamerika och Karibien

Antigua Och Barbuda	0,09
Argentina	43,6
Bahamas	0,4
Barbados	0,3
Belize	0,4
Bolivia	11,0
Brasilien	206,1
Chile	18,2
Colombia	48,8
Costa Rica	4,9
Dom Rep	10,6
Dominica	0,07
Ecuador	16,5
El Salvador	6,4
Förenta Staterna	323,9
Grenada	0,1
Guatemala	16,6
Guyana	0,3
Haiti	11,1
Honduras	8,2
Jamaica	2,7
Kanada	36,2
Kuba	11,2
Mexiko	128,6
Nicaragua	6,3
Panama	4,0
Paraguay	7.0
Peru	31,5
St Kitts Och Nevis	0,05
St Lucia	0,2
St Vincent Och Grenadinerna	0,1
Surinam	0,5
Trinidad Och Tobago	1,4
Uruguay	3,5
Venezuela	31.0
Curacau	0,2
Guadelooupe	0,4
Martinique	0,4
Puerto Rico	3.4

Från regeringen.se 3 januari 2021

Afrika

- Angola
- Burkina Faso
- Burundi
- Centralafrikanska republiken
- Demokratiska republiken Kongo
- Eritrea
- Etiopien
- Gambia
- Kenya
- Liberia
- Mali
- Moçambique
- Niger
- Nigeria
- Republiken Kongo
- Rwanda
- Senegal
- Somalia
- Sudan
- Sydafrika
- Sydsudan
- Tanzania
- Uganda
- Zambia
- Zimbabwe

Amerika 3 januari 2021

- Antigua och Barbuda
- Argentina
- Bahamas
- Barbados
- Belize
- Bolivia
- Brasilien
- Chile
- Colombia
- Costa Rica
- Dominica
- Dominikanska republiken
- Ecuador
- El Salvador
- Grenada
- Guatemala
- Guyana
- Haiti
- Honduras
- Jamaica
- Kanada
- Kuba
- Mexiko
- Nicaragua
- Panama
- Paraguay
- Peru
- Saint Christopher och Nevis
- Saint Lucia
- Saint Vincent och Grenadinerna
- Surinam
- Trinidad och Tobago
- Uruguay
- USA
- Venezuela

Asien och Oceanien 1 januari 2021

- Afghanistan
- Australien
- Bangladesh
- Bhutan
- Brunei
- Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea)
- Fiji
- Filippinerna
- Hongkong
- Indien
- Indonesien
- Japan
- Kambodja
- Kina
- Kiribati
- Laos
- Macau
- Malaysia
- Maldiverna
- Marshallöarna
- Mikronesien
- Mongoliet
- Myanmar
- Nauru
- Nepal
- Nya Zeeland
- Pakistan
- Palau
- Papua Nya Guinea
- Republiken Korea (Sydkorea)
- Salomonöarna
- Samoa
- Singapore
- Sri Lanka
- Taiwan
- Thailand
- Tonga
- Tuvalu
- Vanuatu
- Vietnam
- Östtimor

Europa och Centralasien 3 januari 2021

- Albanien
- Andorra
- Armenien
- Azerbajdzjan
- Belarus
- Belgien
- Bosnien-Hercegovina
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Georgien
- Gibraltar
- Grekland
- Irland
- Island
- Italien
- Kazakstan
- Kirgizistan

- Kosovo
- Kroatien
- Lettland
- Liechtenstein
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Moldavien
- Monaco
- Montenegro
- Nederländerna
- Nordmakedonien
- Norge
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Ryssland
- San Marino
- Schweiz
- Serbien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Storbritannien
- Tadzjikistan
- Tjeckien
- Turkiet
- Turkmenistan
- Tyskland
- Ukraina
- Ungern
- Uzbekistan
- Vatikanstaten
- Österrike

- **Mellanöstern och Nordafrika 3 januari 2021**
- Algeriet
- Bahrain
- Egypten
- Förenade Arabemiraten
- Irak
- Iran
- Israel
- Jemen
- Jordanien
- Kuwait
- Libanon
- Libyen
- Marocko
- Oman
- Palestina
- Qatar
- Saudiarabien
- Syrien
- Tunisien
- Västsahara

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf

Innehåll sidorna 7- 173:

7 **Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars 2020**

8 Världens befolkning i början på 1990-talet
9 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
18 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
24 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
44 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
48 Tillägg 20 november 2020 om ny filosofibok

49 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
58 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
59 Världen byggdes om på 1900-talet.
80 Sverige under 1900-talet.
84 1900-talet.

89 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
90 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
96 Medlemsstater
103 Förenta Nationerna, FN.

107 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
110 Vad gör FN?
111 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrustning
117 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
124 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

135 Om Svenska FN-förbundet

141 FN som organisation
155 FN:s underorgan
166 Sverige och FN

169 Agenda 2030 och klimatet: Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
170 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
171 Klimatförändringen och miljöerna
172 Hav och marina resurser
173 Ekosystem och biologisk mångfald

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf

Klimatet och FNs mål för framtiden

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen, coronasjukan och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden. Alla enskilda och alla myndigheter och organisationer bör observera detta.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: **Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 (pdf 782 kB) :**

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetsuppbyggnad, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmuntras att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser
Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.
Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald
Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.
- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.
- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.
- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.
- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.
- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.
- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.
- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.
- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.
- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.
- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.
- **Genomförande och globalt partnerskap**

Från https://www.sida.se/Svenska/

4 december 2020 (Det går att klicka)

- Om Sida
- Organisation
  - Styrelsen
  - Generaldirektörens stab
  - Internrevision
  - Avdelningen för ledningsstöd
  - Avdelningen för HR och kommunikation
  - Avdelningen för verksamhetsstöd
  - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
  - Avdelningen för partnerskap och innovation
  - Avdelningen för Europa och Latinamerika
  - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
  - Avdelningen för Afrika
  - Sidas vetenskapliga råd
- Så styrs vi
  - Förordning med instruktion
  - Regleringsbrev
  - Policy och strategier
- Budget
- Lediga jobb
- Om webbplatsen
  - Sajtkarta
  - Tillgänglighet för sida.se
  - Behandling av personuppgifter

Aktuellt och press

- Nyheter
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
- På gång
  - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
  - Pressmeddelanden
  - Pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Logotyp
  - Sidas bildbank
  - Historiska biståndsbilder
- Debattartiklar

- 2020
- 2019
- 2018
- 2017
- Sida i medierna
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
  - 2015
  - 2014
  - 2013
  - 2012
- Prenumerera

Så fungerar biståndet

- Svenskt bistånd
  - Svenskt utvecklingssamarbete får högst betyg
  - Globala Målen och klimatavtalet
  - Prioriteringar i biståndet
  - Uppföljning och kontroll av biståndet
  - Bra bistånd är effektivt
  - Syftet med biståndet
  - Åsikter om bistånd
- Olika sorters bistånd
  - Långsiktigt utvecklingssamarbete
  - Humanitärt bistånd
- Finansieringsformer
  - Alternativ finansiering av utveckling
- Aktörer i biståndet
  - Civilsamhället
  - Offentlig sektor
  - Forskare och universitet
  - Näringslivet
  - Svenskt bistånd via FN
  - Svenskt bistånd via EU
  - Världsbanken
- Öppenhet och anti-korruption
  - Vårt arbete mot korruption
  - Öppenhet och transparens
- Resultat av svenskt bistånd
  - Resultat av svenskt bistånd 2019
  - Att mäta och kommunicera resultat
  - Människan i centrum
  - Resultatexempel

Teman

- Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet.
  - Resultatexempel
- Fredliga och inkluderande samhällen
  - Resultatexempel
- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
  - Sida försvarar aborträtten
- Jämställdhet
  - Resultatexempel
- Utbildning
- Forskning och innovation
- Miljö och klimat
  - Resultatexempel
- Hållbara hav och vatten
- Hållbar energi
- Hälsa
  - Sidas arbete mot covid-19
  - Resultatexempel
- Vatten och sanitet
- Lantbruk och livsmedelsförsörjning
  - Resultatexempel
- Handel
- Privatsektorutveckling
- Sysselsättning
- Migration

Länder

- Afrika söder om Sahara
  - Burkina Faso
  - Centralafrikanska republiken
  - Demokratiska republiken Kongo
  - Etiopien
  - Kamerun
  - Kenya
  - Liberia
  - Mali
  - Mauretanien
  - Moçambique
  - Niger
  - Nigeria
  - Rwanda
  - Somalia
  - Sudan
  - Sydsudan
  - Tanzania
  - Tchad
  - Uganda
  - Zambia

- Zimbabwe
- Regionalt samarbete i Afrika
- Mellanöstern och Nordafrika
  - Sidas regionala arbete i Mellanöstern och Nordafrika
  - Irak
  - Jemen
  - Palestina
  - Syrien
- Asien
  - Regionalt samarbete i Asien och Oceanien
  - Afghanistan
  - Bangladesh
  - Kambodja
  - Myanmar
- Europa
  - Regionalt samarbete i Europa
  - Albanien
  - Belarus
  - Bosnien-Hercegovina
  - Georgien
  - Kosovo
  - Moldavien
  - Nordmakedonien
  - Ryssland
  - Serbien
  - Turkiet
  - Ukraina
- Latinamerika
  - Bolivia
  - Colombia
  - Guatemala
  - Kuba
  - Venezuela
- Globala utvecklingsinsatser
  - Resultatexempel

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
  - Tillsatta befattningar
  - Personalstrategi
- Internationella tjänster
  - Bilaterala Biträdande Experter (BBE)
  - Junior Professional Officer (JPO)
  - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
  - Junior Professionals in Delegation (JPD)
  - UN Youth Volunteer

- Traineeprogrammet
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Vanliga frågor om engagemang

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
  - Civila samhället / organisationer
  - Forskarsamhället och universitet
  - Näringslivet
  - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
  - Att samarbeta med Sida
  - Kurser och utbildning
  - Metod och verktyg
  - Mål- och resultatstyrning
  - Utlysningar
  - Upphandlingar
  - Utvärderingar
  - OECD-DAC
  - Globala målens logotyper
  - Sidas logotyp

Sidas uppdrag

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av Sveriges riksdag och regering för att minska fattigdomen i världen. Genom vårt arbete och tillsammans med andra bidrar vi till att genomföra Sveriges politik för global utveckling.

Läs mer om oss

Kontakt

Valhallavägen 199
105 25 Stockholm
Växel: 08-698 50 00
Fax: 08-20 88 64
E-post: sida@sida.se

Ställ din fråga i vårt forum.

Kontakta oss

Snabblänkar

Pressrum
Publikationer
Kurser
Sajtkarta
Om webbplatsen och cookies
Sidas behandling av personuppgifter
Anmäl korruption
Openaid.se

Följ oss

Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ska man kunna förbättra världen måste man ha bra kunkaper om världen: Hur den var, hur den är, kan bli och bör bli. Vetenskapliga forskningsrapporter om det tar flera år att göra och är vanligen inte dagsaktuella när resultaten presenteras. För förbättringar av världen behövs aktuella uppgifter, i tidningsartiklar kan man få underlag. Men de kan vara sanna eller falska, låmpliga eller olämpliga.

I projeket om samhällsplaneringens problem har under många år införts tidningsartiklar från DN, Dagens Nyheter, som är Sveriges största morgontidning och har många medarbetare över hela världen, och på ett enkelt sätt, vad man kan antaga, ger en bild av världen som kan vara till hjälp när man vill förbättra världen. Artiklarna kan ha brister men det finns ingen möjlighet att kunna kommentera alla artiklar om hur bra eller dåliga de är.

Regeringen har ingen minister för grundläggande livsåskådningar och idéer för politik, det närmaste de kommer det är Kulturministern som ska stå för demokrati och kultur och i arbetsuppgifterna har bl a religion och idrott. Kulturministern har enligt arbetsuppgifterna, verkar det, ett mycket bredare arbete än det hon visar upp. Aktörer inom politiken har svårt att hantera det som borde ingå i kulturministerns uppgifter .

När det gäller livsåskådingar o d är bland de främsta i Sverige Sven - Erik Lidman och när det gäller religion Christer Sturmark. De har artiklar i DN den 10 december 2020, som bifogas här.

" En balansakt mellan kungen och penningpåsen

DN 10 dec 2020

Moderaternas nya idéprogram genomsyras av en nostalgisk vurm för familjen och nationen. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman synar tankarna om liberalkonservatism och finner en skvader.

Sverige har på några få år genomgått en dramatisk ideologisk förändring. Den började med att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Budskapet var ett och bara ett: invandringen höll på att förstöra Sverige.

Deras röstläge skruvades upp i falsett när den stora flyktingströmmen kom 2015. Snart var de inte ensamma i sin kritik. Parti efter parti talade om vikten av en stram invandringspolitik, i takt med att SD:s opinionssiffror sköt i höjden.

Både Kristdemokraterna och Moderaterna fick nya partiledare. Den fräna unga Ebba Busch övergav den lite veliga politik som Göran Hägglund fört. Hon drömde om en kristen höger i Sverige, lik den i USA.

Moderaternas Ulf Kristersson gjorde en ännu skarpare gir med sitt parti. Nu skulle det breda välfärdssystem som hans företrädare Reinfeldt försvarat bantas ordentligt. Sverige skulle också bli svenskare.

Jimmie Åkesson började drömma om ett stort högerblock.

I april 2019 tillsatte Moderaterna en grupp som skulle ta fram ett nytt idéprogram för Moderaterna. Sekreterare blev Alice Teodorescu. Hon hade redan gett liberalkonservatismen ett ansikte. Det är också liberalkonservatismen som genomsyrar det programförslag som kommittén nyligen lagt fram.

Nationalismen är påfallande. ”Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället.”

På Reinfeldts tid höll man tyst om svenskhet och nationalstat och judisk-kristen tradition. Desto viktigare har dessa stora ord nu blivit. Vi får veta att ”Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka”. Ja, ”Sverige är en av världens äldsta nationalstater”.

Gamla tiders högermän skulle ha skrockat belåtet inför sådana meningar, Men kanske hade de blivit lite betänksamma när de läst hyllningen till ”upplysningens och förnuftets tradition”.

Å andra sidan hade de tagit till sig de stränga orden om brott och straff i förslaget och än mer åt allt det vackra som sägs om vikten av ett starkt svenskt försvar (låt vara nu inlemmat i Nato).

I god konservativ anda värnar programförslaget också om familjen. Skribenterna är visserligen inte helt omoderna utan talar om familjen ”i de olika former den kan ha i vårt samhälle idag”. Men det är i familjen som vi framför allt tar ansvar för andra människor. En trygg familj gör barnen till ”starka vuxna”.

Ändå har inte allt återgått till det gamla. Plötsligt får man veta att Moderaterna också är ”individualismens parti”. Så sa man inte i gamla Högerpartiet. I all traditionell konservatism var familjen samhällets minsta beståndsdel. Men här är det fråga om den liberala sidan i det nya liberalkonservativa partiet.

Programförslagets rubrik är ”Frihet och ansvar”.

Vad är då frihet? ”Friheten att välja” står det först. Det är vad alla de gamla allianspartierna hävdade och fortfarande hävdar. Det är med valfriheten som vårt bisarra skolsystem motiveras. Valfriheten gör människan till konsument. Hon väljer fritt i det utbud som finns till salu.

Kanske har programkommittén funnit att det också krävs något mer. Friheten har ”ett avgörande existentiellt värde”, heter det. Det öppnas en vidare rymd över oss; vi slipper ut från varuhuset. Är det inte lite Jean-Paul Sartre över orden?

Å nej, så roligt ska det inte bli. Friheten är vägen till ”nya vetenskapliga insikter, till ett växande välstånd och till kulturella landvinningar”. Förhållandet mellan den enkla valfriheten och frihetens existentiella sida förblir oklart.

Friheten tillhör individen, men individen har också ett ansvar ”för sig själv, sina nära och vårt samhälle”. Ja, individen måste också göra sig ”anställningsbar” och därmed smidigt anpassa sig till den rådande arbetsmarknaden. Arbetslinjen gäller fortfarande.

När människor flyr från krig och nöd har vi också ett ansvar. Men ansvaret gäller först och främst närområdet, i synnerhet grannländerna. Underförstått: vårt ansvar för syrier och afghaner är begränsat.

Därmed är vi inne på det hetaste området i programmet, invandringen. Invandringen ska vara ”ändamålsenlig”, heter det. Människor som söker sig hit ska vilja arbeta eller ”driva företag”.

Massinvandringen har skadat Sverige. Integrationen har under de senaste årtiondena varit usel. Denna integration är en enkelriktad process – kort sagt, de som kommer hit ska anpassa sig efter oss, inte vi efter dem. De ska bli som vi.

Uppenbarligen är detta en norm, ett påbud och inte en beskrivning av hur integration gått till i verkligheten. Kulturer tar färg av varandra. Under hela efterkrigstiden har det svenska samhället påverkats av dem som kommit hit.

Men nu ska det enligt Moderaterna bli slut på detta. Människor långt bortifrån ska anpassa sig efter den uråldriga kristna svenska kulturen. Och helst ska de inte komma hit alls.

I några meningar sammanfattas den moderata versionen av den svenska utvecklingen efter 1945.

Fram till slutet av 60-talet genomgick landet en strålande utveckling (inte ett ord om att detta var socialdemokratins stora period). Sedan stagnerade ekonomin under ett kvartssekel, staten blev för stor, vård och skola likriktades. (I själva verket hade det varit så sedan reformationen.)

Så kom räddningen på 90-talet, den alltför stora välfärdsstaten ersattes med entreprenörskap.

Arbetslinjen gällde! Men under 10-talet stannade allting åter upp, och brottsligheten blev aggressivare. (Åter en sanning med modifikation: antalet mord ökade inte.)

Och nu är det alltså dags för liberalkonservatismen.

Liberalismen är närmare bestämt nyliberalism. Men en förändring har skett sedan Bildts tid. Då följde man Milton Friedman med hundlik tillgivenhet. Friskolorna var en kopia av Friedmans förslag. ”Voucher” blev ”skolpeng” på svenska.

Nu är det den andre store nyliberalen, Friedrich Hayek, som håller i taktpinnen. Det moderna samhället är ”oöverblickbart”. Därför är det omöjligt att detaljstyra.

Hayek in i detalj!

Men miljö och klimat måste man åtminstone ta tag i. Människan och inte den övriga naturen ska vara utgångspunkten. Vi har ett ”förvaltaransvar” (väl samma ansvar som Gud gav Adam i Bibeln). Och allt måste förenas med ”ekonomisk tillväxt”.

Himmel och jord må brinna, men tillväxten den står kvar.

Jämlikheten är enbart en jämlikhet inför lagen. Inte ett ord om de skenande sociala, ekonomiska och kulturella skillnaderna i dagens Sverige. De är inte politikens problem.

Till sist är frågan oundviklig: Hur går liberalism och konservatism ihop? Man kan lugnt svara: inte alls! Å ena sidan kungen och altaret, å andra sidan den ständigt mer välfyllda penningpåsen.

Men Sverigedemokrater och Kristdemokrater slickar säkert girigt i sig den kristna och nationalistiska grädden. Ekonomin får man ta på köpet.

Sven-Eric Liedman"

" Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med ”Från Platon till demokratins kris” (Albert Bonniers förlag). "

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet ”religion” som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendenta själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en grupps samhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och meningsskapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark
Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den ”identitet och samhörighet” religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

Utrikes DN-artiklar om USA 23 - 31 december 2020.

Växlande molnighet – lokal risk för leguaner

USA. Floridaborna, som är vana vid varma och behagliga vintrar, får i år stå ut med lägre temperaturer. Så även de kallblodiga ödlorna, som blir paralyserade av köld när kvicksilvret kryper under fyragradersstrecket (Celsius), och då ramlar ned ur de träd där de bor.

Leguanerna dör inte, men kan inte röra sig förrän de blir varma igen. Under den kyliga vintern 2018 försökte Floridabor värma ödlor med filtar eller ta in dem i sina bilar för att hjälpa dem att tina – något myndigheterna starkt avråder från, då de kan bli aggressiva när de återfår sin rörlighet.

Vädertjänsten National Weather Service (NWS) har utfärdat en något kuriös prognos inför julhelgen.

”Temperaturer runt nollan, med risk för fallande leguaner”, twittrar dess kontor i Miami.

TT-AFP 23 december

President Bidens startelva – här är de nya ministrarna

En afroamerikansk försvarsminister. En kvinnlig finansminister. Inrikesministern – första ursprungsamerikanen. Den tillträdande presidenten Joe Biden har utlovat det mest mångfacetterade kabinettet i USA:s historia, en regering som ska spegla det brokiga amerikanska folket.

DN:s Björn af Kleen porträtterar elva ministerkandidater som först ska godkännas av senaten innan de kan tillträda.

Inrikesminister: Deb Haaland

Historisk ministerpost för ursprungsbefolkningen

Deb Haaland, 60-årig kongressledamot från New Mexico, representerar den amerikanska ursprungsbefolkningen. ”En röst som min har aldrig tidigare varit minister i kabinettet eller chef för inrikesdepartementet”, twittrade Haaland efter nomineringen.

Som inrikesminister kommer Haaland att företräda regeringen i kontakten med ursprungsbefolkningen och ytterst ansvara för stammarnas landmassor, utbildningspolitik och finanser. Som inrikesminister ansvarar hon också för USA:s 62 nationalparker. Vidsträcka områden som Yellowstone i Klippiga bergen i västra USA är populära turistmål med bevarade ekosystem – och samtidigt politiskt laddade platser, då marken en gång beboddes av ursprungsbefolkningen.

Finansminister: Janet Yellen

Hon blir första kvinnliga finansministern

Janet Yellen blir USA:s första kvinnliga finansminister. Under sin karriär har 74-åringen sprängt många glastak. Obama utnämnde henne till den första kvinnliga centralbankschefen i amerikansk historia. När Yellen undervisade på Harvard var hon universitetets enda kvinnliga ekonomiprofessor, en tid hon beskrivit som ”väldigt ensam och nedslående”.

Som ordförande för forskningsorganisationen American Economic Association var Yellen ansvarig för en kartläggning där tusentals amerikanska ekonomer vittnade om diskriminering och sexuella övergrepp på sina arbetsplatser. Yellen sägs ha förutsett den amerikanska finanskrisen 2008.

Som finansminister blir hennes främsta uppgift att försöka återställa den amerikanska ekonomin efter pandemin. DN:s USA-korrespondent Martin Gelin beskriver Yellen som en ”budgetpolitisk duva som lär förespråka generösa stimulansåtgärder”. Är gift med ekonomiprofessorn George Akerlof, som fick Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2001.

Transportminister: Pete Buttigieg

Transportministern får nyckelroll i klimatarbetet

Den första öppet homosexuella ministern i ett amerikanskt presidentkabinett någonsin. Mot slutet av Demokraternas primärval försonades åldringen Biden och den 38-årige ynglingen Buttigieg i ett ömsint far-och-son-förhållande. Biden sade flera gånger att Buttigieg påminde honom om hans framlidne son Beau; det finaste omdöme man kan få av den tillträdande presidenten.

Transportminister kan låta som en marginell ministerpost. Men den tidigare borgmästaren för samhället South Bend i Indiana, *Mayor Pete*, tar täten i Bidenregeringens klimatarbete. Transportdepartementet reglerar utsläpp från biltrafiken. Det finns 250 miljoner personbilar i USA och biltrafiken är den största utsläppskällan av växthusgaser i landet.

Hälsominister: Xavier Becerra

Radikal åklagare överraskar som hälsominister

En överraskning! Xavier Becerra, 62, är en radikal delstatsåklagare i Kalifornien. I sin nuvarande roll har Becerra lett det juridiska motståndsarbetet mot Trump. Han har initierat över 100 stämningar mot Trump. Becerra stred för att bevara Obamas sjukvårdsreform, men han har också försvarat abort-rättigheter som konservativa sydstater försökt inskränka. Född i en arbetarklassfamilj i Sacramento nordväst om San Francisco var Beccera den första i familjen som studerade vid universitet. Mamman invandrade till USA från Mexiko. Har egentligen en mer radikal syn på den amerikanska välfärden än Biden – Beccera vill förstatliga sjukvårdssystemet men har lovat att anpassa sig till Bidens mittenpolitik. På grund av pandemin får Becerra en central roll i regeringen. Men att hälsoministern inte själv är läkare kan göra delar av skrået besviket.

Försvarsminister: Lloyd Austin

Fyrstjärnig general basar över försvaret

Lloyd Austin blir USA:s första svarta försvarsminister. Ett litet kontroversiellt val av Biden då många politiker i USA anser att försvarshögkvarteret Pentagon bäst leds av en person som inte själv är militär. (En soldat måste egentligen vara pensionerad i sju år innan han kan bli försvarsminister; Austin hoppas att kongressen har överseende, vilket man hade när Trump valde Jim Mattis till försvarsminister 2017.) Austin är en nyligen pensionerad general dekorerad med fyra stjärnor.

Under tre år ledde han kampen mot IS i Mellanöstern. Austins första uppgift som försvarsminister blir att distribuera ett vaccin till det amerikanska folket. Biden menar att Austin är tränad för just det slags storskaliga krishantering: Under Obama ansvarade Austin för att forsla hem 150 000 amerikanska soldater från Irak.

Bostadsminister: Marcia Fudge

Frispråkig kongressledamot får bostadspolitiken på sitt bord

68-årig, afroamerikansk kongressledamot från Ohio som får en nyckelroll när Bidenregeringen ska lösa den utbredda hemlöshet som drabbat USA i spåren av pandemin.

Fudge har varit ordförande för Congressional Black Caucus, gruppen av afroamerikanska kongressledamöter som spelade en avgörande roll när Demokraterna nominerade Joe Biden till partiets presidentkandidat. En av kongressens mer frispråkiga demokrater, som inte drog sig för att kritisera Obama eller dess ledare i kongressen Nancy Pelosi. ”Jag företräder ungar som går till kylslagna skolor, som inte har mat på borden. Jag kan inte ta några risker med dem”, har hon sagt.

Som bostadsminister kommer Fudge att försöka återskapa en bostadspolitik som värnar USA:s minoriteter och som gör det svårare för hyresvärdar att diskriminera utifrån hudfärg och sexualitet.

Utrikesminister: Antony Blinken

Erfaren diplomat får hand om utrikespolitiken

Med gråsprängd sidbena, en kultiverad uppväxt i Paris och New York och examen från prestigeuniversiteten Harvard och Columbia är Antony Blinken själva sinnebilden av en aristokratisk diplomat. Den 58-årige Blinken, som varit nära Bidenmedarbetare i två decennier, ska på nytt ansluta USA till Parisavtalet, lappa ihop Iranavtalet och bromsa USA:s utträde ur Världshälsoorganisationen.

Blinken var utrikespolitisk rådgivare i Obamaregeringen, där han argumenterade för att USA skulle angripa Syrien när landets diktator Bashar al-Assad dödade sin egen befolkning. Blinken var påverkad av sin egen familjehistoria. Hans styvfar flydde och överlevde Auschwitz. ”När han oroar sig över giftgas i Syrien, tänker han oundvikligen på den gas med vilken hela min familj utplånades”, sade styvfadern Samuel Pisar i en intervju om Blinken.

Minister för krigsveteraner: Denis McDonough

Nitisk slitvarg kämpar för krigsveteranernas rättighete

Strax innan Obama svors in som president 2009 ville en utrikespolitisk rådgivare absolut att Obama skulle lära sig göra en ordentlig honnör. Denne militäriskt disciplinerade medarbetare var Denis McDonough, en ”lång och knotig” slitvarg med ”utskjutande haka, insjunkna ögon och ett grått hår som fick honom att se äldre än ut sina trettionio år”, som Obama introducerar McDonough i sina nyutkomna memoarer ”Ett förlovat land”.

McDonough, som blir USA:s nästa minister för krigsveteraner, är uppvuxen i katolsk elvabarnsfamilj i småstaden Stillwater i Minnesota. I Vita huset, där han befordrades till stabschef under Obamas andra mandatperiod, slet McDonough hårdare än någon annan. Hans ”relation till sitt arbete” var en ”sorts ritual och en form av självförnekelse”, skriver Obama. Nu ska McDonough slåss så ”inihelvete” för landets

krigsveteraner och garantera dem den ”sjukvård, respekt och värdighet som de förtjänar”.

Energiminister: Jennifer Granholm

Energiminister med svenska rötter

USA:s blivande energiminister har rötter i Robertsfors, det lilla brukssamhället i Västerbotten som gett Sverige Sahara Hotnights och Maud Olofsson. Jennifer Granholms farfars far Anders var kommunförsamlingens ordförande i Robertsfors. Själv föddes Jennifer Granholm i Vancouver i Kanada, dit hennes farfar utvandrade i början av 1900-talet. Familjehistorien har haft stor betydelse för hennes politiska engagemang, skrev hon på Twitter häromdagen. ”Min farfar sköt sig själv i desperation när han inte kunde hitta ett jobb för att försörja sin familj. Min pappa var tre år gammal vid den tiden. Min farmor blev en ensamstående mamma för tre, i svår landsbygdsfattigdom i en stuga utan rinnande vatten.” Granholm är tidigare guvernör för Michigan, centrum för den amerikanska fordonsindustrin. Biden hoppas att Granholm ska kunna balansera mellan två intressen: bevara stödet från den vita industriarbetarklassen i Mellanvästern. Och samtidigt reformera rostbältets traditionella tillverkningsindustri i mer miljövänlig riktning med fokus på förnybara energikällor.

Minister för inrikes säkerhet: Alejandro Mayorkas

Han ska stabilisera situationen för USA:s invandrare

Alejandro Mayorkas, 60, med rötter på Kuba, blir den förste ministern med latinamerikansk bakgrund som leder departementet för inrikes säkerhet. Under Trump har säkerhetsdepartementet genomfört för en brutal gränspolitik som särskilt missgynnat asylsökande från Latin- och Centralamerika. Mayorkas ska återskapa förtroendet för myndigheten och upphäva en del av Trumpregeringens invandringslagar, som drastiskt minskade antalet flyktingar som släpptes in i USA.

Mayorkas har arbetat länge på säkerhetsdepartementet. Under Obama var han den huvudsakliga arkitekten bakom reformen som lät barn till papperslösa invandrare, så kallade drömmare, studera och arbeta lagligt i USA. Trump osäkrade drömmarnas liv genom att upphäva deras rättigheter. Nu ska Mayorkas försöka stabilisera deras situation.

Jordbruksminister: Tom Vilsack

Konservativt val av jordbruksminister

Tom Vilsack är Bidens mest konservativa ministerval hittills. Den tillträdande jordbruksministern var Obamas jordbruksminister under åtta år. Under Trump har Vilsack varit chef för Mejeriernas exportråd, alltså företrätt den amerikanska jordbruksnäringens intressen.

Demokraternas vänsterflank vill att Jordbruksdepartementet ska rikta mer intresse och pengar till fattigdom- och klimatfrågor. De betraktar Vilsack som en bromskloss, allt för styrd av de bakåtsträvande jordbruksfacken.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

24 december

”Det är verkligen skamligt.”

USA:s avgående president Donald Trump vill höja stödet till virusdrabbade amerikaner och avvisar därmed det enorma stödpaket på 900 miljarder dollar som kongressen röstat igenom. Uttalandet kommer i en video där Trump vill höja stödet från 600 dollar till 2 000 dollar. Demokraterna ger tummen upp, och - poängterar att man länge har velat se generösare stöd-utbetalningar, men att dessa har stoppats av Republikanerna.

TT 24 december

25 december

Trump benådar rådgivare – och svärsonens pappa

USA. Donald Trumps förre kampanjchef Paul Manafort, rådgivaren Roger Stone och Charles Kushner, pappa till svärsonen Jared, blev natten mor julafton näst på tur att bli benådade av USA:s president.

Beskeden kom dagen efter den uppmärksammade benådningen av fyra män som dömts för en massaker i Irak 2007.

Manafort tackade Trump på Twitter: ”Du har verkligen gjort USA bra igen. Gud välsigne dig och din familj.”

TT

28 december

Populismens tid är inte över trots Trumps förlust

När USA:s väljare sparkade ut republikanen Donald Trump och gav presidentposten till demokraten Joe Biden, en traditionell amerikansk statsman, kunde det se ut som början till slutet på populisternas era. Men även om de försvagas innebär det inte att - populisternas globala inflytande är över.

För fyra år sedan kunde världens högernationalister jubla över två stora chocker

för den etablerade världspolitiska ordningen: Den ena var att britterna röstade för brexit. Den andra att amerikanerna valde Donald Trump till världens mäktigaste jobb; en person som utrikespolitisk var unikt okvalificerad och oförberedd och som saknade ett tydligt program, utöver slagordet ”America First!”.

Demokrater, goda liberaler och alla som trodde på USA som en frihetens stamort på jorden var förfärade.

Däremot var diktatorer och auktoritära ledare världen över, såväl på yttersta höger- som vänsterkanten, förväntansfulla. I Kreml flög champagnekorkarna. Trumps valseger gladde också hans ideologiskt likasinnade i världen; främlingsfientliga nationalister som förenades av beundran för en stark ledare och ofta hade djupa band till Ryssland.

Trump uppfyllde förväntningarna på flera områden. Han drog sig ur så mycket av internationellt samarbete han kunde, och på hemmaplan byggde han fysiska och juridiska murar mot invandring och monterade ned så många hinder för miljöförstöring han bara förmådde.

Årets USA-val blev en vändpunkt. Världens populister och nationalister miste sin ledfyr och inspirationskälla. Trump, som under fyra år har stärkt och entusiasmerat dem, fick sälla sig till det fåtal expresidenter som inte har lyckats att bli omvalda.

Boris Johnson, Jaroslaw Kaczynski, Viktor Orbán, Vladimir Putin med flera förlorade en president de kände sig bekväma med.

Valutgången pekar inte entydigt i en riktning, förutom att USA är än mer polariserat. Trump

fick visserligen hela sju miljoner färre röster än Biden, som fick 81 miljoner röster. Men 74 miljoner amerikaner stödde den sittande presidenten, det näst högsta antal röster en amerikansk presidentkandidat någonsin har fått.

I de avgörande delstaterna Michigan, Pennsylvania och Wisconsin vann dock Biden med bara en hårsmån. En av de faktorer som gav Biden segern var det höga valdeltagandet bland städernas afroamerikaner, tillsammans med stort stöd bland kvinnor och unga.

Samtidigt stödde de vita arbetarklassväljarna i Mellanvästern fortfarande i hög grad Trump, ofta med en ännu större ilska och entusiasm än för fyra år sedan.

Trots att Trump berömde sig för ett ekonomiskt mirakel (innan pandemin slog till) hade inte mycket av det som bidrog till Trumps valseger 2016 förändrats. Rostbältets industriella nedgång hade inte stoppats upp och reallönerna fortsatte att sjunka. Tappet i ekonomisk status gav populisterna god jordmån att skylla allt elände på invandring och frihandel. Det var en frustration som etablerade politiker inte klarade av att hantera. I det avseendet skiljer sig inte USA särskilt mycket från situationen på andra sidan Atlanten. Mönstret i Europa är snarlikt: Moderata krafter får stöd på orter som har satsat på modernisering, medan populister får starkt stöd i regioner i Frankrike, Storbritannien och Tyskland som har halkat efter.

Och i dessa regioner och väljargrupperna levde tron på Trump, och där fanns viljan att ge honom en andra chans.

I november skrev Philippe Legrain, tidigare ekonomisk rådgivare vid EU-kommissionen och gästprofessor på London School of Economics, i ett inlägg i Project Syndicate att Bidens seger har visat att populismen går att besegra, och att det inte måste ske genom ännu mer populism:

”Det är en viktig läxa för centervänster- och centerhögerpartier i Europa, som ibland föll för populismens frestelser och tog till sig socialkonservativa och invandringsfientliga ståndpunkter, som en väg att vinna val.”

Legrain anser att Trumps förlust också är en varning till extrema högerpolitiker som Jair Bolsonaro i Brasilien och Viktor Orbán i Ungern, och han citerar Orbán: ”Vi trodde att Europa är vår framtid; nu vet vi att det är vi som är Europas framtid.”

Det är ett arrogant påstående som framstår som ganska obefogat efter Trumps valförlust. Orbáns styre lär inte vara för evigt, även om han är i färd med att ändra vallagar och författning för att säkra ett fortsatt maktinnehav. I förra veckan meddelade sex ungerska oppositionspartier att de kommer att gå ihop inför parlamentsvalet 2022 för att försöka besegra Orbáns styrande nationalistparti Fidesz.

Inte heller Jaroslaw Kaczynskis högernationalistiska regeringsparti Lag och rättvisa (PIS) i Polen sitter säkert. När den partitrogna författningsdomstolen i oktober beslöt att aborter skulle totalförbjudas gick hundratusentals unga kvinnor ut på gatorna i de största demonstrationerna i Polen sedan kommunismens fall 1989. Följden blev också att PIS tappade kraftigt i väljaropinionen. Det som

räddar partiets regeringsinnehav är att nästa val dröjer ända till 2023.

Den bulgariske statsvetaren Ivan Krastev tror att USA-valets effekt på de centraleuropeiska populistiska ledarna blir att de tvingas att slåss hårdare för att bita sig kvar vid makten.

De har inte bara förlorat sin bundsförvant i Washington. Den tillträdande presidenten Biden har också klart markerat att han motsätter sig den auktoritära utvecklingen i Ungern och Polen – en attityd som Orbán har betecknat som ”moralisk imperialism”.

Det lär betyda mer råg i ryggen för de polacker, ungrare och andra européer som förespråkar ett stärkt internationellt samarbete; i klimatfrågan, i handelsfrågor, i migrationsfrågor, i säkerhetspolitiska frågor och i försvaret av rättsstaten och demokratin.

Har då populismen peakat? Bilden är sammansatt. Stödet för Kaczynski, Orbán och den brasilianske presidenten Jair Bolsonaro minskar. Asiatiska ledare som Indiens premiärminister Narendra Modi och Filippinernas president Rodrigo Duterte har däremot fortsatt stabilt stöd.

Det är en indikation på att det ytterst är inrikespolitiska faktorer, inte vem som sitter i Vita huset, som avgör om populisterna behåller sin makt. Men maktskiftet i Washington är ett bakslag för dem. Deras strävan efter att undergräva demokratin får inte längre tyst eller öppet bifall från USA:s statschef.

Michael Winiarski

Fakta. Populismen

Populism är ett synsätt där samhället delas upp i ”folket” som står mot ”eliten”. Begreppet är svårdefinierat och omstritt, men det finns ändå en poäng med att använda det som en samlande term för företeelsen, anser den bulgariske statsvetaren Ivan Krastev, som länge har ägnat sig åt den västliga liberalismens kris och populismens framväxt. Han menar att begreppet möjliggör en förståelse för den radikala omvandlingen av politiken som pågår på många håll i världen – och den utmaning till den liberala demokratin som ”populismen” står för.

•Populismen har några gemensamma nämnare:

•Nationalism och invandringsmotstånd.

•Skepsis mot demokratin som politiskt ideal.

•Misstro mot oberoende massmedier och fakta.

•Avståndstagande från internationellt samarbete.

•Motstånd mot frihandel.

•Vurm för ”traditionella familjevärderingar” och fientlighet mot homosexuella.

•Beundran för auktoritära ledare, till exempel Vladimir Putin.

•Tro på konspirationsteorier, som att världen styrs av en hemlig maktstruktur.

Ivan Krastev framhöll i en tidig betraktelse – året var 2007 – att begreppet går tillbaka till slutet av 1800-talet; dels till en protesträrelse bland amerikanska jordbrukare, dels till ryska ”narodniki” (folkvänner).

Senare kallades regimer med karismatiska ledare i Latinamerika (som Argentinas president Juan Perón) och andra länder i tredje

världen för populistiska. Begreppet har använts för att täcka in många skilda ideologier och rörelser: alltifrån Hugo Chavez vänsterinriktade bolivarianska revolution till den katolsk-konservativa regeringen i Warszawa.

Trump vägrar att godkänna stimulanspaket

USA:s president Donald Trump hade ännu på söndagseftermiddagen inte skrivit under det stimulanspaket på motsvarande 7 500 miljarder kronor som Republikanerna och Demokraterna i kongressen kommit överens om.

Nu hotar en stängning av statsapparaten redan på tisdag och om paketet försenas innebär det även att stöd till småföretag och flygbolag fryser inne liksom medel som ska användas för att distribuera vaccin över USA.

Paketet ligger för underskrift på presidentens bord i Mar-a-Lago där Donald Trump firar jul. Men hittills har presidenten visat sig kallsinnig. Och allt handlar om den check på 600 dollar, eller motsvarande omkring 5 000 kronor, som ska skickas ut till amerikanska medborgare.

Den summan är för liten menar Trump, som vill ge drygt tre gånger så mycket och på söndagen twittrade:

”2 000 dollar + 2 000 dollar plus andra familjemedlemmar. Inte 600 dollar. Kom ihåg, det var Kinas fel!”

För många är hjälpen akut. På lördagen fick 14 miljoner amerikaner sitt sista arbetslöshetsunderstöd och vid årsskiftet går det moratorium som hindrat hyresvärdar från att vräka hyresgäster ut.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se 28 december

63-åring misstänks för sprängning

USA. Polisen bekräftade på söndagen att man misstänker en 63-årig man för att ligga bakom sprängningen utanför telekomjätten AT&T:s lokaler i Nashville i fredags.

FBI genomförde på lördagen tillsammans med andra myndigheter en husrannsakan mot mannens hus 18 kilometer utanför Nashville. Där försökte man också säkra dna som ska kunna jämföras med kvarlevor som hittats på attentatsplatsen. En av de teorier som polisen arbetar med är att det skulle ha rört sig om ett självmordsdåd riktat mot AT&T.

På söndagen berättade flera av poliserna som var först på plats hur de hört låten ”Downtown” av Petula Clark spelas upp från husbilen innan den sprängdes:

– Sedan såg jag bara ett orange sken och hörde en hög smäll, berättade en polis under presskonferensen.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se 28 december

28 december

Bluesen fyller 100 med urkraften i behåll

2020 är det 100 år sedan den första blues- inspelningen. Den amerikanska musikformen, med uttryck som varierar mellan vulkanstyrka och stilla ödslighet, skapade ett soundtrack för svarta liv i ett segregerat land. DN:s *Magnus Säll* berättar bluesens historia och samlar hundra intensiva och intagande favoriter.

När delar av Detroit drabbades av våldsamma upplopp i juli 1967 satt John Lee Hooker på - första parkett. Från sitt hus såg han soldater och brandbilar samtidigt som luften fylldes av - sirener och rök. Bluesmannen skrev låten ”Motor city is burning” och gav ut den på singel samma höst. Det är en dramatisk vittnesskildring till en typiskt Hookersk rullande boogie: ”It started on 12th and Clairmont this morning/I don’t know what it’s all about/The fire wagon kept coming/The snipers just wouldn’t let ’em put it out.”

I låten är Hooker en oförstående betraktare, men i verkligheten begrep han mycket väl vad det handlade om. ”Jag vet vad de slåss för”, sa han senare till musikjournalisten Charles Shaar Murray. ”Kanske hade de inte hade behövt göra så där. Men de hoppades få ur sig ilskan, få rätsida på en stor del av segregationen.”

”Motor city is burning” plockades snart upp av det radikala och hårt rockande Detroitbandet MC5, med delvis omarbetad text. De spelade in den till sin klassiska live-lp ”Kick out the jams” något år senare.

Låten skulle lika gärna ha kunnat handla om årets heta Black lives matter-sommar, där amerikanska städer – även Detroit – återigen fylldes med poliser som gick i clinch med demonstranter.

2020 är det 100 år sedan den första bluesinspelningen gjordes. Samtidigt fyller klassiska skivbolag inom området som Chess och Arhoolie 70 år respektive 60 år. Så det finns all anledning att ordentligt uppmärksamma den här uramerikanska musikformen.

Blues har ofta betraktats som en lite dammig relik, för länge sedan förbipasserad av

historiens höghastighetståg. Redan på 1960-talet tyckte till exempel svarta aktivister att musik som soul och funk hade ett mer relevant, samtida uttryck. Det var för övrigt ungefär samtidigt som blues på allvar spreds till en vit rockpublik (förutom att den förstås var rockens cementbastanta grund). Men djupdyker man ner i blueshistorien så märker man att det är en förenklad bild.

När Mamie Smith & Her Jazz Hounds gav ut skivan ”Crazy blues” i november 1920 så var det inte bara den första egentliga bluesinspelningen av en svart artist. Smith var även den första afroamerikanska kvinnan som fick göra en kommersiell inspelning i USA. Låten blev en stor succé och hon banade därmed också väg för 1920- och 30-talets efterföljande bluessångerskor som Ma Rainey och Bessie Smith.

”Crazy blues” handlar till det yttre om en kvinna som är förtvivlad över att ha blivit sviken av sin man och vill hämnas. Men för sin svarta publik betydde den även något annat. Den blev en slags uttolkare av den vrede som många bar på efter det som kallades ”Red summer” 1919 (se även New York Times den 8/8). En våg av rasistiskt våld hade då svept över USA och slutade i vissa fall i rena massakrer.

I slutet av ”Crazy blues” sjunger Mamie Smith chockerande rättframt: ”Get myself a gun and shoot myself a cop.”

Bluesens lyrik går ofta att läsa på flera olika nivåer. Ofta är det formelartade fraser, som - återkommer gång på gång, som ”Woke up this morning/all I had was gone”. De beskriver ofta en personligt öde, men kan lika gärna tolkas symboliskt som en svart erfarenhet i ett segregerat USA. Tillvaron riskerar ständigt att

raseras av krafter utom ens kontroll, som fattigdom, död, översvämningar eller förstörda skördar. Skadedjuret bomullsviveln, *the boll weevil*, härjade till exempel på bomullsfälten i Södern år efter år under det tidiga 1900-talet och gjorde tusentals svarta lantarbetare arbetslösa. Ma Rainey och många andra har sjungit ”The bo-weavil blues”.

Det är en mörk, hotfull värld vi rör oss i. Våldet ligger ofta och pyr under ytan. Bluesen är en temperaturmätare, den beskriver ett slags psykologiskt tillstånd.

Många manliga bluessångare sjunger om hur potenta och virila de är – alternativt att de blir svikna av sina kvinnor (en inte alltför kvalificerad gissning är att det omvända var vanligare). Men även här finns olika tolkningsmöjligheter. Också de mest machodundrande låtarna, som Muddy Waters ”Mannish boy” – där han om och om igen sjunger ”I’m a man!” – kan förstås som ”Jag är en människa!” En tydlig kommentar till det samhälle där vuxna människor kallades för ”boy”.

Lika viktiga som orden är förstås själva framförandet. Lika mycket går att läsa in där. Lyssna bara på den vulkanliknande kraften hos Howlin’ Wolf och Charley Patton, eller ödsligheten hos Skip James och Blind Willie Johnson. Hör det glödgade gitarrspelet hos Magic Sam och Otis Rush. Sångerskorna Big Mama Thornton, Etta James och Koko Taylor med sina sirenstarka röster låter som om de skulle kunna blåsa omkull såväl rasism som patriarkat i ett och samma andetag. De sjunger, precis som männen, om sprit, sex och pistoler.

Texterna skildrar för det mesta en tuff tillvaro på samhällets botten, samtidigt som musiken

ofta är ohämmad dans- och partymusik. I en liveinspelning från 1970-talet kan man till exempel höra en gissningsvis inte helt nykter Hound Dog Taylor, rå gitarrist från Chicago, säga till publiken att vi kommer att ha kul till klockan fem i morgon bitti – om nu inte polisen stoppar oss innan dess.

Det sägs ibland att blues är passiv musik, att den liksom böjer sig under ödet. Men det finns inget liknöjt hos de här artisterna. Attacken och intensiteten är ibland hisnande. Den amerikanske gitarristen och skivsamlaren John Fahey har berättat att anledningen till att han älskar Charley Patton och de andra gamla Deltabluesmusikerna är framför allt deras ilska. Han spelade vid ett tillfälle upp skivorna för sin psykoanalytiker som reagerade med orden: ”These guys are angry as hell.”

Bluesen är inte död – lyssna bara på Jake Blounts ”Where did you sleep last night” från i somras – men den har återanvänts och reproducerats i årtionden och efter hand delvis tömts på innehåll av coverband och uttjatade versioner av ”Sweet home Chicago”. Därför är det läge att återgå till den urstarka källan och lyssna som om man gjorde det för allra första gången.

Lyssna! På Spotify finns spellistan ”Blues x 100” med 100 låtar. Sammanlagt nära sex timmars musik, från Mamie Smiths ”Crazy blues” 1920 (som avslutar listan) till Jake Blounts ”Where did you sleep last night” från i somras. Alla låtar och artister som nämns i artikeln finns med där. Tryck på ”shuffle” och gå vilse i decennierna.

Magnus Säll

10 VIKTIGA BLUESLÅTAR.

Memphis Minnie

”When the levee breaks” (1929).

Ett olycksbådande epos om regnet som bara fortsätter och fördämningarna som brister när som helst. Bakgrunden var den stora översvämningen av Mississippi 1927. Temat har tolkats av åtskilliga bluessångare. Memphis Minnie var en skicklig gitarrist och sångerska, här är det dock hennes dåvarande man Kansas Joe som sjunger. Led Zeppelin gjorde en mäktig version 1971.

Bessie Smith

”Black mountain blues” (1930).

De tuffa, frispråkiga bluesdrottningarna från 1920- och 30-talet borde egentligen få en egen artikel, där finns stoff att ta av. Det är inte förvånande att det nyligen kom en film om Ma Rainey (”Ma Rainey’s black bottom”, Netflix). Bessie Smith var den mest framgångsrika av dem alla. Här sjunger hon: ”Got the devil in my soul, and I’m full of bad booze.” LaVern Baker gjorde 1958 den fina hyllningsskivan ”Sings Bessie Smith”.

Robert Johnson

”Preachin’ blues (Up jumped the devil)” (1939).

Robert Johnson är omöjlig att överskatta. Nästan okänd under sin levnad, men när hans musik gavs ut igen på 1960-talet så la han grunden till den engelska bluesboomen. ”Preachin’ blues” är ett skruvat, nervigt drama där Johnson kvider om att bluesen är ”a low-down shaking chill”. Missa inte rockbandet Gun Clubs furiösa version från 1981.

Lead Belly

”Black girl (In the pines)” (trol. 1944).

Egentligen ingen typisk blueslåt, utan en så kallad murder ballad från 1800-talet. Den vulkaniske Lead Belly är heller inte i första hand bluesartist utan snarare songster, med en enorm, brokig repertoar. ”Black girl” är som en noirthriller på dryga två minuter. Hör också Nirvana göra den 1994, liksom folksångaren och hbtq-aktivisten Jake Blount 2020.

Otis Rush

”All your love (I miss loving)” (1959).

Få musiker kan låta så desperata som Chicago-musikern Otis Rush. Hans klassiker ”All your love” är på ytan en banal kärlekslåt, men både gitarrspel och sång kommer uppenbarligen från en människa på sammanbrottets rand. Rytmen lånade senare Fleetwood Mac till låten ”Black magic woman”, som Santana fick en hit med.

Howlin’ Wolf

”Back door man” (1961).

Chester ”Howlin Wolf” Burnett är en av den amerikanska musikhistoriens riktigt stora artister. Han låter som om han skulle kunna sluka hus. Bäst hörs det i den här febriga, krutdoftande brygden (”låt” känns lite för tamt). Otrohet och våld är några av ingredienserna. Älskaren som slinker in genom bakdörren är ett klassiskt bluestema.

Koko Taylor

”Wang dang doodle” (1965).

En vild fest som ingen lär återhämta sig från. Koko Taylor sjunger om fönster som kommer att krossas och om minst sagt färgstarka figurer som Pistol Pete och Fast Talking Fannie. Låtskrivaren Willie Dixon ska

ha baserat den på ”en gammal lesbisk sång”. Howlin’ Wolf gjorde originalet, men matchas av Koko Taylor (vilket onekligen säger en del).

Big Mama Thornton

”Ball n’ chain” (1968).

Rhythm’n’blues-shoutern Willie Mae ”Big Mama” Thornton är mest känd för att ha gjort originalet av ”Hound dog”, som skåpar ut Elvis storsäljande version. I ”Ball n’ chain” sjunger hon om att vara fjättrad av kärlek, men på hennes röst förstår man att det inte kommer att vara speciellt länge till. En ren naturkraft. Låten gjordes även av Janis Joplin, som hade Thornton som idol.

Magic Sam

”I just want a little bit” (1968).

Magic Sam är, precis som Otis Rush ovan, en del av den snabbare, ettrigare blues som döptes till ”West side sound” i slutet av 1950-talet. Det låter som om han vore konstant elektrifierad. Hans två studioalbum ”West side soul” och ”Black magic” är bägge femstjärniga. Sam Maghett dog i hjärtinfarkt 1969, bara 32 år gammal.

Cedric Burnside

”Ain’t gonna take no mess” (2018).

Bluesen från ”the hill country” i norra Mississippi är primitiv och närmar sig ofta en slags transmusik. Cedric Burnsides ”Ain’t gonna take no mess” är underbart slamrig och riffet närmar sig hårdrocken. Hans farfar R L Burnside, med Cedric som trummis, gjorde stilen omtalad på 1990-talet.

/29 december

USA år 2020 – bränder, översvämningar och 54,4 grader varmt

Det blev naturkatastrofernas år i USA.

Aldrig tidigare har amerikaner behövt tillbringa så många nätter på tillfälliga nödboenden. Mitt under pandemin, mitt under valrörelsen, skakades landet av rekordstora bränder och en sällsynt utdragen orkansäsong.

DN:s korrespondent Karin Eriksson återvänder till människorna som drabbats av extremvädret.

et såg ut som ett mirakel, när Laura Colgate och hennes make Ty återvände hem till Valley of the Moon i Sonoma i Kaliforniens vindistrikt, den där morgonen för tre månader sedan. Mitt i det öde svarta landskapet, bland alla ruinerna, stod deras bostadshus kvar intakt. De tre hästarna hade klarat sig undan lågorna. Hönsen levde.

Laura Colgate och hennes make var de enda invånarna i den eldhärjade dalen, när DN besökte brandkatastrofen i början av oktober. De var fast beslutna att bo kvar.

Men underverk är sällsynta. Allt blev svårare än de hade räknat med.

– Vi har fått flytta fyra gånger, eftersom vårt hem fortfarande innehåller för många gifter för

att vi ska kunna bo där, berättar Laura Colgate, när vi återknyter kontakten nu i december.

Listan är lång på allt som måste åtgärdas för att huset ska bli beboligt: Tak och fönster ska bytas. Många möbler, gardiner och mattor likaså. Köksprylar i plast och trä ska kasseras för att förhindra att gifterna kommer in i matlagningen. Sedan måste alla ytor saneras. Av ladan och stallet finns bara betongplattan kvar och de tre hästarna har fått flytta tillfälligt till en annan ranch.

I bästa fall kan makarna flytta tillbaka till våren.

– Men det beror på byggfirmorna och tillgången på arbetskraft och material, konstaterar Laura Colgate.

Det är många som behöver hjälp att bygga upp sina liv efter katastrofernas år i USA.

Pandemin och protesterna mot rasism och polisbrutalitet kom att prägla mycket av valrörelsen inför presidentvalet 2020. Men landet skakades också av bränder och stormar.

Rekorden från katastroferna är många och dystra.

I mitten av augusti slog extremhettan till i Kalifornien och i Death Valley nådde temperaturen upp till 54,4 grader Celsius. Det var den varmaste temperaturen som uppmätts i dalen sedan rekordåret 1913 och kanske den varmaste temperaturen på jorden någonsin, eftersom det gamla värmerekordet har ifrågasatts av experter.

Med värmen kom torr åska och blixtrar som fick marken att spraka. Fem av de sex största bränderna i Kaliforniens moderna historia och tre av de fyra största bränderna i Colorados

moderna historia ägde rum 2020. Sammantaget har ett område större än Danmark eldhärjats – det är rekord sedan 1983, när USA började föra tillförlitlig statistik över skadorna från skogsbränderna.

Effekterna blev kännbara långt bortom själva brandområdena. En septembermorgon var himlen över San Francisco dovt brandgul, eftersom röken från bränderna hindrade solens blå strålar. Luften bedömdes som hälsovådlig att andas i under 30 dagar i följd.

Längs kusterna i Södern hade invånarna annat att tänka på. I slutet av augusti nådde orkanen Laura det amerikanska fastlandet, efter att ha skördat flera dödsoffer i Karibien, och människor i Louisiana och Texas tvingades på flykt. Staden Lake Charles mitt emellan Houston och New Orleans drabbades av omfattande förödelse. Bland annat sattes en kemikaliefabrik i brand.

Det var bara början på en ovanligt utdragen och intensiv katastrofsäsong: Bokstäverna i det engelska alfabetet tog slut när den världsmeteorologiska organisationen WMO skulle namnge de tropiska stormarna. Det grekiska alfabetet fick användas istället, för att beskriva katastroferna som drabbade Karibien, Centralamerika, Mexiko – och USA. Sammantaget uppstod 30 tropiska stormar i Atlanten – fler har inte uppmätts under en och samma säsong, och statistiken över stormarna och orkanerna går tillbaka ända till 1851.

– Jag har aldrig sett en liknande orkansäsong. Jag har träffat människor som överlevt katastrofer och fått evakueras två eller tre gånger, säger Mustafa Al Lami, som arbetar som volontär i Louisiana, till CBS News.

Amerikanska familjer har tillbringat fler nätter i Röda korsets logi under 2020 än någonsin tidigare. Över en miljon gånger har en person i USA behövt förlita sig på evakueringsboenden – och det är mer än fyra gånger mot snittet för 2011 till 2019.

Det innebar särskilda svårigheter i en pandemi. För att undvika smittspridning av covid-19 försökte Röda korset placera så många som möjligt i enskilda rum, på hotell, motell eller korridorsboenden. Men organisationen skapade också vanliga evakueringsläger, där alla gäster försågs med munskydd och handsprit och uppmanades hålla avstånd till varandra.

Över 70 000 personer gick med i Röda korset som volontärer under 2020 – och majoriteten av de nya frivilligarbetarna var människor under 40 år.

– Vi är oerhört tacksamma för deras vilja att hjälpa andra, säger Röda korsets amerikanska vd Gail McGovern i ett pressmeddelande.

Den där omtanken och motståndskraften bland folk var påtaglig när DN besökte brandkatastroferna tidigare i höstas.

När Paul och Sonia Nuss förlorade sitt hus i lågorna i Santa Rosa i Sonoma, stod grannarna på kö för att få hjälpa. Många av dem hade själva drabbats av bränder och förluster. Det var vår tur, sa Paul Nuss till DN, i vårt reportage om den krossade amerikanska drömmen.

Människan framstod som skurk och hjälte på samma gång.

Det blir allt mer påtagligt att naturens krafter har påverkats av mänsklig aktivitet.

Extremväder har alltid funnits. Det förekom omfattande bränder på USA:s västkust långt före guldruschen i Kalifornien. Exploatering av eldkänslig natur och brister i skogsskötseln har bidragit till att bränderna numera får så katastrofala följder.

Men det som händer när jorden värms upp är att orkaner, bränder och skyfall förstärks. Med klimatförändringarna stiger temperaturen i världshaven, och det bidrar till intensiteten i orkanerna. Inte minst blir regnmängderna större, eftersom avdunstningen från havsytan ökar.

Samtidigt kan klimatförändringarna göra att skog och marker blir torrare, eftersom fukten dunstar från växtligheten. Då ökar risken för en utdragen brandsäsong.

I år har den amerikanska västkusten härjats av bränder långt in i december. Så sent som dagen före julafton fick tusentals personer evakueras från en eldsvåda norr om San Diego.

I en artikel i Los Angeles Times konstaterar skogsforskare att avtrycken från bränderna kommer att synas i sekler. I vissa fall riskerar förändringarna i landskapet paradoxalt nog att bidra till nya brandkatastrofer.

Enligt en prognos från ProPublica och New York kan eldsvådor, hetta, torka, ökad luftfuktighet och sjunkande grundvattennivåer komma att rita om USA:s befolkningskarta.

Direkt efter branden visste makarna Nuss inte om de vågade bo kvar i Sonoma i Kalifornien, med den ständiga risken för eldsvåda. Men efter en eftermiddag i trädgården kände Sonia Nuss

att hon kunde försonas med ödet, och att hon ville bygga upp huset på nytt.

De vackra redwoodträden på tomten fanns ju kvar. Liksom alla vännerna.

– Vi har fått så många generösa gåvor. Folk fortsätter att komma med mat och möbler. Vi känner oss så välsignade, berättar Sonia Nuss.

Familjens källargarage skonades i branden. Därför har de kunnat pryda sitt tillfälliga boende med alla traditionella juldekorationer.

Oskadda småsaker, som en älskad adventskalender med björnar, får stor betydelse när de ska skapa sitt nya hem.

– Vi kan ändå inte resa någonstans på grund av covid, så vi kan lika gärna lägga energi på att bygga upp huset. Det finns en oro för nya bränder men vi ska göra allt för att installera så många skyddsåtgärder som vi kan, med brandtåliga material och sprinklersystem runt huset, berättar Sonia Nuss.

Även Laura Colgate berättar att hon blickar med tillförsikt mot 2021:

– Ty och jag är starka och motståndskraftiga. Vi känner hopp. Vi ska skapa en ny ranch och en ny lada, en ny trädgård och nya staket, ett nytt landskap. Vi byggde upp allting för 20 år sedan, och vi kan göra det igen. Vi hade ett vackert hem och vi kommer att få det igen.

Karin Eriksson

29 december

Trumps utspel förstörde julhelgen för USA:s fattigaste

New York. Till slut lämnade Donald Trump besked om att han kommer att skriva under stimulanspaketet på 900 miljarder dollar, trots att han inte fick igenom några av sina krav. Enligt källor i Vita huset var hoten om att stoppa krispaketet mest ett försök att få uppmärksamhet. För USA:s arbetslösa och mest utsatta familjer skapade Trumps utspel däremot en verklig panik över julhelgen.

KOMMENTAR

President Donald Trumps försök att sabotera kongressens krispaket var mycket väsen för ingenting.

Natten till måndagen svensk tid kom till slut beskedet att han skriver under krispaketet, utan några väsentliga förändringar.

Kongressen röstade igenom överenskommelsen för mer än en vecka sedan. Trumps försök att förhala krisåtgärderna innebär att utbetalningarna till hundratals miljoner amerikaner försenas.

Utspelet orsakade panikartad oro över julhelgen för miljontals av USA:s arbetslösa och mest utsatta hushåll.

Enligt källor i Vita huset var Trumps utspel rent symboliskt. Trumps egna medarbetare säger till Politico att hans främsta mål var att få uppmärksamhet och visa sig politiskt relevant under de sista veckorna i Vita huset, potentiellt för att bädda för en presidentkandidatur igen om fyra år. Han ville även, enligt källorna, signalera att han bryr sig mer om utsatta amerikaner än partikollegorna.

Den verkliga effekten blev dock den motsatta.

13 miljoner amerikaner kommer sannolikt gå miste om en veckas arbetslöshetsersättning, 300 dollar eller 2 500 kronor, eftersom Trump förhalade krispaketet.

Trump verkade aldrig ha någon seriös strategi för att stoppa, eller förändra, krispaketet. Han var passiv och frånvarande under höstens förhandlingar i kongressen. Få veteraner i Washington tog honom på allvar när han hotade med att stoppa överenskommelsen förra veckan. Det skulle ha lett till att USA tvingats stänga den federala statsapparaten, vilket mest skulle ha skadat Trump och republikanernas anseende inför det viktiga senatsvalet i Georgia i januari. Även Wall Street verkade ignorera Trumps utspel. Börsen i USA fortsatte stiga under veckan.

Under julhelgen har såväl demokrater som republikaner i kongressen uttryckt frustration över Trumps utspel. Pat Toomey, republikansk senator, varnade i helgen för att Trump enbart kommer att bli ihågkommen för ”kaos och misär” om han vägrade skriva under avtalet. Till slut skrev han nu under avtalet, utan att ha fått igenom ett enda av de krav han ställde i förra veckan.

– Presidentens meningslösa förhalande kostade miljontals amerikaner en veckas bidrag, som de desperat behövde. Det ökade oron och lidandet för arbetare och familjer som blev oskyldiga offer för hans politiska spel, sade demokraten Richard Neal till Washington Post efter söndagens besked.

Martin Gelin

30 december

Det inställda året med Donald Trump får äntligen sitt slutdatum

Pandemin och Trump – det blir väl så vi minns 2020. Men det var också året av kritik mot marknadsskolan och då den gamla enkla seden att bada fick ett tuffare, internationellt namn.

Här är DN:s ledarskribenters utvalda ord från året som gick.

Pandemin och Trump – det blir väl så vi minns 2020. Men det var också året av kritik mot marknadsskolan och då den gamla enkla seden att bada fick ett tuffare, internationellt namn.

Här är DN:s ledarskribenters utvalda ord från året som gick.

Four Seasons Total Landscaping

Den 7 november råkade Donald Trumps gäng boka in en presskonferens på FEL Four Seasons. Inte lyxhotellet, utan en liten landskapsarkitekt i ett sjavigt industriområde: Four Seasons Total Landscaping. Jaha. Det var bara för de inblandade att försöka finna sig i denna nya verklighet, som blev en parkering mitt emellan en dildo-butik och ett krematorium.

Så där var hela 2020. ”Äh, det ordnar sig”, sade Sverige coolt när coronan kom. Speakerröst: Det ordnade sig inte. Då tröstbokade staten in oss på Hotell Ingen andra våg. Men tyvärr. Vi hamnade på Ingen andra våg Total Landscaping i stället. Dit fraktas nu vaccinen, och alla säger att slutet är nära. ”Slutet på vaddå?!”, gastar jag oroligt från parkeringen.

Lisa Magnusson

Inställt

Första Googleträffen år 2019 för ordet inställt: ”Inställt flyg? Få kompensation på upp till 6 000 kronor!”

Första träffen 2020: ”Danskarnas julehygge inställt på grund av corona.”

Det säger mycket. 2020 drabbade oss detta ord från affischer, annonser och hemsidor. Som en

stövel trampade det ner alla förhoppningar om en trevlig kväll, en konsert, en utställning, vad som helst som kunde vända våra tankar bort från sjukdomen, från virus-Mårran i skogsbrynet.

Ordet drabbade också människor med misshagliga åsikter, fast då oftast i sin engelska form: cancelled. Men det är en annan historia.

Erik Helmerson

Flock

En hord ställde sig i våras bakom Flockhälsomyndighetens tankefigur om att uppnå flockimmunitet i befolkningen. Bara vi ”plattade till” kurvan för att spara sjukvården skulle det gå bra. Strategin bara uppstod utifrån någon slags folkvett. Politiken slöt borgfred.

Det fåtal som kom med praktiska och moraliska invändningar kölhalades. Ifrågasätta den statliga expertisen – vafalls?! Foliehattar och landsförrädare!

Flockmentaliteten i Sverige är urstark. Liksom tron på den nationella förträffligheten. Men under 2020 har den svenska flockens vilja att alltid söka och försvara konsensus kommit med ett högt pris.

Sofia Nerbrand

Slutfestat

Året 2020 blev en påminnelse om att socialdemokrater verkligen trivs med att få säga åt andra att inte ha roligt.

”Slutfestat”, sade Stefan Löfven när han lanserade nya pandemirestriktioner särskilt inriktade på sent uteliv. I ungdomsförbundet

blev de så till sig att de gjorde en film. På samma tema meddelade Ann Linde före jul att danskar inte ska komma hit och ”ha trevligt”.

S klarar sig även utan corona som ursäkt. ”Slutlekt”, sade infrastrukturminister Tomas Eneroth i somras om vattenskotrar. Som om problemet inte var risker för andra, utan att ett vattenfordon användes för att roa sig.

Mattias Svensson

Desinfektionsmedel

Säga vad man vill om president John F Kennedy. Men det han sa i sitt installationstal 1961, ”Fråga inte vad ditt land kan göra för dig, utan vad du kan göra för ditt land”, gick i alla fall till historien.

Donald Trump har utmärkt sig mer för fula ord än bevingade sådana, men nog minns vi när han lanserade injektion av desinfektionsmedel som kur mot covid-19. Ett medel som motverkar infektioner, varför inte spruta in en dos som tar viruset av daga? Möjligen dödar det allt möjligt, men det är smällar man får ta.

Pandemin präglade valåret och hjälpte till att avslöja Doktor Trump som en kvacksalvare.

Gunnar Jonsson

Marknadsskolan

Förutom coronastrategin har årets debatt handlat om ”marknadsskolan”. Det började med utredningen ”En mer likvärdig skola”, men diskussionen peakade först när läraren Filippa Mannerheim publicerade sin anklagelseakt mot riksdagspartierna.

Den största nyheten är inte att frågan engagerar, utan att debatten har gått från att

vara för eller emot friskolor till att fokusera på förbättringar inom systemet. Även om utvecklingen är resultatet av mångas enträgna arbete, ska en extra ryggdunk ges till dem inom borgerligheten som varit modiga nog att ompröva gamla sanningar. Utan er hade det aldrig hänt.

Susanne Nyström

Slutdatum

I sina memoarer beskriver Yrsa Stenius vad som skiljer oss från ett krigserfaret Finland: Svenskar kan inte acceptera att katastrofer inträffar, menar hon, utan insisterar på ”att få förhandla, och om inte med Gud så med regeringen eller åtminstone Sjöfartsverket ’för så här ska det inte få vara’”.

Och hon fick rätt.

Smittan hann knappt göra entré förrän röster höjdes om att rege-ringen var skyldig att ge oss besked om när det skulle vara över. Vi behöver få ett slutdatum! förklarade Kerstin Hessius. Ja – efter påsk får det bli! fyllde PM Nilsson i.

Kanske får han ändå rätt? Om än ett år senare.

Amanda Sokolnicki

Vi behöver få ett slutdatum! förklarade Kerstin Hessius. Ja – efter påsk får det bli! fyllde PM Nilsson i.

Kanske får han ändå rätt? Om än ett år senare.

Amanda Sokolnicki

30 december

Trumps benådningar kallas ”maktmissbruk”

Krigsförbrytare, lojala medarbetare och dottern Ivankas svärfar – alla får de nu ”slipp ut ur fängelse-kort” av Donald Trump.

Även republikaner kritiserar presidenten för att han missbrukar

benådningsmakten på ett sätt som ingen annan president har gjort.

Men fler kontroversiella benådningar kan komma under Trumps sista veckor vid makten.

I två omgångar alldeles före jul benådade Donald Trump ett 50-tal personer, dömda för allt från mened till mord. Alla väntar sig att listan kommer att växa under hans sista tre veckor i Vita huset.

I sig är detta helt normalt.

USA:s konstitution ger presidenten makt att bevilja nåd åt personer som döms för federala brott. Han kan också omvandla straff, exempelvis förvandla ett dödsstraff till fängelse.

Alla presidenter utnyttjar denna makt, och det är särskilt vanligt att de under sin sista dag på posten beviljar ett antal personer nåd. Barack Obama benådade 64 personer dagen innan han avgick, Bill Clinton hela 141.

Ibland är besluten kontroversiella.

Som när Obama släppte ut Oscar López Rivera, misstänkt ledare för en puertoricansk stadsgerilla som utförde mer än 100 bombdåd i USA.

Eller Clintons benådning av sin egen halvbror Roger Clinton, dömd för knarkbrott. För att inte tala om miljardären Marc Rich, åtalad för en mängd ekonomiska brott. Den benådningen betraktas av många som ”köpt”, eftersom Richs exfru skänkte stora belopp till Hillary Clintons senatskampanj.

Men Trump spelar ändå i en egen liga. I hans fall handlar nästan samtliga benådningar om personliga eller politiska kopplingar till honom

själv, eller också om att kända tv-profiler i högerkanaler har drivit någons fall.

Några exempel. Han benådar Charles Kushner som har suttit 16 månader i fängelse bland annat för att ha betalat en prostituerad att ha sex med sin egen svåger – vilket filmades och användes i utpressningssyfte. Kushner är svärfar till Trumps dotter Ivanka.

Han benådar sin vän Roger Stone och sin förre kampanjchef Paul Manafort, båda dömda i samband med den så kallade Muellerutredningen om misstänkt rysk påverkan i valet 2016 till Trumps fördel. Båda har varit lojala och vägrat peka ut presidenten.

Han benådar två tidigare republikanska kongressledamöter, dömda för olika korruptionsbrott. Deras gemensamma nämnare är att de var de första som gav Trump stöd inför valet 2016.

Han benådar fyra vakter från den militära säkerhetsfirman Blackwater, som 2008 deltog i en massaker mot irakiska civila i Bagdad där 17 dödades och 20 skadades. Detta sker på uppmaning av Pete Hegseth, en profil på Fox News och hängiven Trumpsupporter.

Harvardprofessorn Jack Goldsmith har räknat ut att 86 av de 94 benådningar presidenten hade beviljat fram till julafton kunde räknas in i följande fyra kategorier: personlig koppling till Trump, politisk koppling till Trump, rekommenderade av tv-personligheter eller att de själva var kändisar.

Och då har vi inte sett slutet på listan än.

Det är inte bara professorer som ser ett oroväckande mönster i benådningarna. Många politiker, även till höger, är kritiska.

Den republikanske senatorn Pat Toomey säger till Fox News att Trump ”missbrukar sin makt”:

– För guds skull, vi har skattebrott, bankbedrägerier, olaga vittnespåverkan… Men eftersom de står presidenten nära så benådas de.

Han kollega Ben Sasse, också republikan, går längre och kallar Trumps beslut ”genomruttna”.

Att benådningar används för att skicka politiska signaler är inget ovanligt.

Andrew Johnson benådade tusentals sydstatssoldater och officerare på 1880-talet med syftet att läka såren efter inbördeskriget. Barack Obama benådade hundratals dömda för narkotikabrott i en sorts protest mot att handel med crack – som huvudsakligen utfördes av svarta – bestraffades hårdare än handel med kokain.

De signaler Trump sänder ut handlar snarare om honom själv. Budskapet är att släktband, lojalitet och tystnad kan belönas med straffrihet. Här finns kusliga paralleller till kulturen inom organiserad brottslighet, där vägran att tjalla på överordnade är något närmast heligt.

De benådningar som kommer under Trumps sista veckor väntas följa samma mönster.

Många tror att han kommer att benåda medlemmar av sin egen familj, som barnen Donald Jr, Eric och Ivanka, för brott de ännu inte har åtalats för.

Kan Trump rentav benåda sig själv? Han har fått rådet av tv-tyckaren Sean Hannity på Fox News och själv lekt med idén.

De flesta juridiska experter säger att detta vore mot konstitutionen, som i praktiken ger presidenten rätt att benåda vem som helst utom just sig själv.

Återstår en möjlighet: att Trump avgår alldeles före maktskiftet den 20 januari. Då skulle Mike Pence bli president för en dag – och hinna benåda sin företrädare.

Ingmar Nevéus

FAKTA. PRESIDENTEN KAN BENÅDA VEM HAN VILL

Artikel 2, sektion 2 i USA:s konstitution ger presidenten makten att ”bevilja uppskov och nåd för brott mot Förenta staterna”.

Inspirationen kom från 1700-talets England där kungen hade motsvarande befogenheter.

Benådningsrätten gäller endast federala brott och undantag görs för fall relaterade till riksrätt. Presidenten kan också omvandla straff, exempelvis från dödsstraff till fängelse.

Benådningar görs i vissa fall förebyggande – det vill säga utan att en person har åtalats eller ens misstänkts för brott. Det mest kända exemplet är Gerald Fords benådning 1974 av företrädaren Richard Nixon, som därmed slapp åtal för Watergateaffären.

Justitiedepartementet har en särskild avdelning dit dömda kan vända sig och begära nåd. Men presidenten kan också självmant välja vilka han benådar utan att fråga departementet om råd – något Donald Trump har gjort i nästan samtliga fall.

Republikaner körde över Trumps veto

Turbulensen ökar i USA-kongressen under Donald Trumps sista veckor i Vita huset.

Först hamnade presidenten oväntat på samma sida som Demokraterna i frågan om stödpaketet under pandemin. Sedan körde över 100 republikaner över hans veto mot försvarsbudgeten.

Med 322 röster mot 87 röstade representanthuset på måndagen för att köra över presidentens veto mot nästa års försvarsbudget på motsvarande över 6 000 miljarder kronor.

Det är gott och väl över de två tredjedelars majoritet som krävs för att övertrumfa ett veto. Nu väntas en liknande omröstning i senaten – och även där väntas många republikaner rösta emot Trump.

Om budgeten går igenom blir det första gången under fyra år i Vita huset som Trumps veto röstas bort. Det är en symboliskt viktig händelse och visar möjligen att partikamraternas lojalitet med den avgående presidenten börjar vittra sönder.

Samtidigt har Trump bäddat för detta misslyckande själv. Budgeten är delvis en reaktion på hans eget agerande, som många ledamöter – även republikaner – vill sätta stopp för.

Det gäller till exempel Trumps order att slussa militära pengar till helt andra ändamål, som byggandet av hans mur vid gränsen mot Mexiko. Ett förbud mot detta ingår i budgeten, som antogs med stor majoritet i båda kongressens kamrar före presidentens veto.

Dessutom vill majoriteten förhindra att en president tar hem stora militära styrkor från utlandet utan att fråga kongressen om lov.

106 republikaner i representanthuset röstade mot Trumps veto på måndagen. Det hjälpte inte att vissa, som majoritetsledaren Kevin McCarthy, valde att ändra uppfattning i sista stund och stödja presidenten.

För republikanerna i senaten väntar nu samma dilemma: ska de vara lojala eller konsekventa?

Problemet kan förvärras av att Trump tidigare körde över sina partikamrater och krävde högre ersättning till amerikanska familjer som en del av kongressens stödpaket för covidkrisen.

Han ville höja beloppet till varje vuxen medborgare från 600 dollar – som Republikanerna hade föreslagit – till 2 000 dollar (drygt 16 000 kronor).

Detta var den summa som Demokraterna, inklusive blivande presidenten Joe Biden, vill se. Och sent på måndagen röstade representanthusets demokratiska majoritet igenom höjningen.

Ingmar Nevéus 30 december

31 december

Harris blir USA:s ansikte utåt

Den amerikanska vicepresidenten är i vanliga fall en doldis. Men inget tyder på att Kamala Harris kommer att hålla sig i skuggan.

Den amerikanska politikens nya stjärna kommer i stället bli Washingtons ansikte utåt, efter fyra år då det globala förtroendet för landet körts i botten.

Uppdraget är inte mindre än att få världens allierade att lita på USA igen.

När Joe Biden valde Kamala Harris till vicepresidentkandidat i somras var det underförstådda budskapet att det är hon, inte Biden, som representerar Demokraternas framtid som parti.

Biden sade själv att han ville ha en vicepresident som är yngre, som är kvinna och som speglar USA:s mångfald. När Time Magazine nyligen utsåg både Biden och Harris till ”årets person” fick grammatiken ge vika för det faktum att de två redan betraktas som en politisk enhet.

Inte sedan Dick Cheney har en amerikansk vicepresident anlänt till Washington med så mycket ansvar på sina axlar.

Donald Trump och den amerikanska högerns alternativmedier försöker redan framställa Joe Biden som ett slags marionettdocka, som kommer att dras till vänster av Kamala Harris dolda agenda. Det ironiska med den konspirationsteorin är att Harris är minst lika stadigt förankrad i Demokraternas ideologiska mittfåra som Biden själv.

I Kalifornien var hon känd som en tuff åklagare som ofta utmanade Demokraternas vänsterflank. Precis som Barack Obama är hon nu en demokrat som

krossat historiska politiska barriärer, men som samtidigt står för en viss försiktighet i sakpolitiken.

Harris symbolvärde för USA är däremot enormt. I en tid då det amerikanska varumärket är kört i botten får Harris nu en chans att återupprätta landets globala anseende. Det lär bli hennes första jobb att övertyga omvärlden att USA, efter fyra år med Trump, även kan stå för tolerans, mångfald och respekt för demokratin.

När Harris höll segertal tillsammans med Biden i Wilmington i november betonade hon just den historiska triumf hon själv förkroppsligar.

– Jag tänker på alla generationer av kvinnor, svarta kvinnor, asiater, vita, latinamerikaner och ursprungsbefolkning, som under det här landets historia banat väg för det här ögonblicket. Kvinnor som slogs och offrade så mycket för jämlikhet och frihet och rättvisa för alla. Inte minst alla de svarta kvinnor som alldeles för ofta ignoreras, men som utgör själva ryggraden i vår demokrati, sade Harris.

För USA:s svarta och asiatiska kvinnor är det svårt att överskatta betydelsen av att det nu finns en person i Vita huset som delat deras erfarenheter, som själv har upplevt diskriminering, rasism och sexism.

Kollegan Glynda Carr säger till The New Yorker att ”Harris superkraft är att hon har så många identiteter”.

Hennes mamma kom till USA från Indien och blev framstående cancerforskare. Pappan kom från Jamaica och blev ekonomiprofessor på anrika Stanford University. Harris uppväxt i Kalifornien har tydligt påverkat hennes politiska vision.

Äldre demokrater som Joe Biden tillhör en generation som präglats av partiets nederlag under Reagan- och Bushåren. De går ofta in i politiska konflikter med ett defensivt förhållningssätt, övertygade om att USA förblir ett konservativt land.

Harris har däremot formats av en politisk geografi där progressiva idéer haft stark medvind. Även om hon

knappast tillhör demokraternas vänsterflank så präglas hon tydligt av den amerikanska västkustens optimism. Hon har med egna ögon sett hur demokraterna i Kalifornien vidgat fönstret för det politiska möjliga.

Strålkastarljuset på Harris handlar förstås även om sannolikheten att hon själv kandiderar till president om fyra år. När Joe Biden svärs in i januari blir han den äldsta tillträdande presidenten någonsin. Åldern i sig är egentligen inte så anmärkningsvärd – många i kongressen är tio år äldre. Men Biden ger ofta ett lite ömtåligt intryck, där fyra decennier i Washington tycks ha satt sina tydliga spår. Det är svårt att föreställa sig att Biden drömmer om att ställa upp på ännu en utmattande valkampanj 2024.

I stället utgår många demokrater redan från att Harris närmast automatiskt blir favorit för att ta över den stafettpinnen. I sådana fall får vi se början på en fyra år lång presidentkampanj, nu i januari.

Martin Gelin

31 december

Skymning

Louise Glücks dikt publiceras för första gången på svenska, i översättning av poeten Jonas Brun

Hela dagen arbetar han i sin kusins kvarn,

så när han kommer hem om kvällen sätter han sig alltid i ett särskilt fönster,

ser en enda del av dagen: skymningen.

Det borde finnas mer tid att sitta och drömma, som den här.

Det är som hans kusin säger:

Livet – livet hindrar en från att sitta.

Genom fönstret, inte världen, utan ett inramat landskap

som representerar världen. Årstiderna passerar,

var och en synlig några timmar varje dag.

Gröna saker som följs av gyllene saker som följs av vithet –

abstraktioner som ger upphov till intensiva njutningar,

som fikonen på bordet.

I skymningen sjunker solen mellan två popplar, i ett töcken av röd eld.

Om sommaren sjunker den sent – ibland är det svårt att hålla sig vaken.

Sedan faller allt undan.

För en liten stund till är världen

något om syns, sedan något som bara går att höra:

syrsor, cikador.

Eller ibland att lukta, doften av citronträd, av apelsinträd.

Sedan tar sömnen det med.

Men det är enkelt att lämna saker på det här viset, som ett experiment,

för bara några timmar.

Jag öppnar mina händer –

jag låter alltsammans fara.

Synlig värld, språk,

lövprassel i natten,

doft av högt gräs, av vedbrasa.

Jag låter det fara, sedan tänder jag ljuset.

Louise Glück

”Twilight”, ur Louise Glücks diktsamling ”A village life” (2009), som på svenska kommer att heta ”Ett byliv” och ges ut våren 2021 på Rámus förlag.

26 december

Förbipasserande varnades av förinspelat budskap

Minst tre personer skadades lindrigt och flera byggnader svårt sedan en sprängladdning placerad i en husbil exploderade på en gata i Nashville i USA på fredagen.

En kvart före explosionen hördes ett förinspelat budskap om att bilen skulle explodera.

På fredagskvällen hade FBI och den lokala polisen ännu inga uppgifter om vem som låg bakom den mycket kraftiga bomb som skakade centrala Nashville i Tennessee på fredagsmorgonen.

En polisman som försökte få bort människor från platsen slogs omkull av explosionen.

Filmbilder från platsen visade en omfattande förödelse där delar av ett dussintal byggnader skadats. Ögonvittnen har berättat hur de kände marken skaka i samband med en explosion. En man beskriver det som om jorden skulle gå under.

Det var vid sextiden på fredagsmorgonen, lokal tid, som polisen fick ett larmsamtal om att det skulle ha hörts skottlossning på Second Avenue i en äldre del av Nashville. När de första polispatrullerna kom till platsen upptäckte de en husbil som stod parkerad på gatan. Från husbilen kunde de sedan höra ett meddelande som Don Aaron, talesperson för Nashvilles bombgrupp, senare beskrev som en förinspelad röst:

– Det kom någon sorts ”budskap” från husbilen om att den skulle explodera inom en kvart. Då inledde polisen arbetet med att utrymma området.

Enligt vice borgmästaren Jim Shulman var rösten från en kvinna.

Enligt Don Aaron lyckades en polisman stoppa en man som var ute och gick med sin hund på Second Avenue och fick honom att vända innan husbilen exploderade. Polisen hann också evakuera ett antal personer från byggnader i området där affärer och företag var stängda.

– En polisman slogs omkull av tryckvågen och fick en, vad vi hoppas, tillfällig hörselnedsättning.

Sammanlagt tre personer har rapporterats lättare skadade. Samtliga skadade ska ha befunnit sig i byggnader på gatan.

Under fredagen publicerade polisen i Nashville en bild från en övervakningskamera som visar den husbil som sedan sprängdes. Bilden är tagen 01.22 på morgonen när husbilen kom fram till Second Avenue. Det betyder att bilen stod på gatan i fem timmar innan den sprängdes.

– Det är svårt att säga hur kraftig sprängladdningen var bara genom att se på bilderna. Men man får inte de

här mycket omfattande skadorna om det bara skulle ha rört sig om en gastank som råkat explodera, sa Andrew McCabe, tidigare biträdande chef för FBI, till CNN.

– Just nu är det svårt att se något tydligt mål på gatan men utredarna kommer att titta på vilka som bor på gatan och vilka verksamheter som finns där. Men det låter som något som riktat sig mot polis eller andra myndigheter eftersom explosionen sker när de har kommit till platsen.

Förödelsen blev enorm. Byggnader i närheten har skadats av explosionen och delar av fasaden har fallit ned på gatan. Från fler byggnader sprutade vatten sedan vattenledningar hade skadats och delar av föremål kastades upp på taken på näraliggande byggnader. Utbrända bilar och träd som fällts av tryckvågen syntes längs gatan.

Efter några timmar tog den federala polisen FBI över utredningen.

– Vi gör nu allt för att hitta de som ligger bakom detta och att ta reda på vad som har hänt, sa Matthew Foster, ansvarig för utredningen från FBI.

Enligt myndigheterna inträffade detonationen utan att några hot i förväg skulle ha riktats mot myndigheterna:

– Vi känner inte till något annat hot mot staden, sa Don Aaron.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Utrikes DN-artiklar 23 -31 december 2020, utom USA

23 december

Smittan i Storbritannien sätter skräck i Europa

Fler än 40 länder har stängt sina gränser mot Storbritannien. Men den nya, mer smittsamma varianten av coronaviruset har redan spritt sig till fyra andra länder i Europa – en siffra som dessvärre väntas stiga.

I Storbritannien kräver experter nu en fullskalig nedstängning av landet.

Det muterade coronaviruset antas vara upp till 70 procent mer smittsamt än den tidigare dominerande varianten. Det är ännu oklart huruvida det är mer eller mindre dödligt – men preliminärt bekräftat att de hittills godkända vaccinen skyddar även mot den nya varianten.

På tisdagsförmiddagen cirkulerade det mer smittsamma viruset i flera andra länder förutom Storbritannien: Danmark, Belgien, Nederländerna, Italien och Australien, samt det brittiska territoriet Gibraltar vid den spanska sydkusten.

Detta är alltså länder där den nya virusvariantens förekomst har bekräftats. Men listan kan snart bli mycket längre.

Det i sin tur beror på att de flesta andra länder studerar virusets dna i mycket lägre grad än vad britterna gör – där undersöks runt 10 procent av alla positiva test i detalj.

Med andra ord kan det muterade viruset redan finnas i flera andra länder utan att ha upptäckts.

– Varför skulle det inte finnas i Tyskland också, säger exempelvis Christian Drosten, virolog vid Charitésjukhuset i Berlin, till Deutsche Welle.

Pasi Penttinen, smittskyddsexpert vid EU-myndigheten ECDC, säger att en allmän spridning i

Europa ”inte kan uteslutas”. ECDC uppmanar därför alla länder att så snabbt som möjligt dna-analysera fler testsvar för att spåra upp eventuell spridning av den nya varianten.

Över 40 länder, däribland de flesta av EU:s medlemsstater, har nu stoppat inresor från Storbritannien. I Sveriges fall stängs även gränsen mot Danmark.

Men åtgärderna är spretiga – gäller olika transportmedel och sträcker sig över olika tidsperioder, från 48 timmar framåt och ända till slutet av januari. Sverige är här bland de mer försiktiga länderna och stoppar inresor fram till den 21 januari.

Under tisdagen möts 27 EU-ambassadörer i Bryssel för att om möjligt samordna åtgärderna. Men hälsofrågor ligger egentligen på de nationella regeringarnas bord.

Det är icke desto mindre snabba och skarpa åtgärder som införs. Ändå kan de visa sig otillräckliga – om det visar sig att det muterade viruset redan har emigrerat till flera länder.

Dessutom har ingen än så länge föreslagit att stänga gränserna mot de andra länder där den nya varianten har upptäckts, med undantag för det svenska beslutet om gränsen mot Danmark.

I Storbritannien har premiärminister Boris Johnson infört striktare regler mot smittspridningen i de värst drabbade områdena, inklusive London. Åtgärder som beskrivs som en ”inställd jul”.

Men flera av regeringens egna experter anser att det inte räcker – och kräver i praktiken en ny, landsomfattande nedstängning.

Epidemiologiprofessorn John Edmunds, en medlem av regeringens covid-råd som intervjuades på BBC:s radionyheter under tisdagsförmiddagen, säger att det muterade viruset sannolikt finns i alla delar av landet, inte bara i London och sydöstra England.

– Jag tror tyvärr att vi kommer att behöva införa hårdare restriktioner i hela landet.

Över hela Europa har regeringar lättat på restriktioner för att ge folk möjlighet att fira jul och nyår. Men risken är stor att de lättnaderna slopas om och när det muterade viruset hittas i andra länder.

För även om vaccinering påbörjas redan i mellandagarna ligger flockimmuniteten flera månader framåt i tiden för de flesta europeiska länder.

Att i det läget låta en 70 procent mer smittsam virusvariant sprida sig är sannolikt ett rött skynke för de flesta regeringar. Därför kan många – precis som den svenska regeringen verkar göra – ta det muterade viruset som intäkt för en ny, tuffare smittskyddsstrategi.

Ingmar Nevéus

FAKTA. NY VIRUSMUTATION OROAR I DANMARK

Förutom den virusvariation som upptäckts i Storbritannien, har en ny mutation av coronaviruset, kallad N439K, upptäckts i Danmark. Varianten oroar experterna vid smittskyddsmyndigheten Statens Serum Institut, eftersom den verkar vara mindre känslig för vaccin.

Mutationen har påvisats i 1 624 prover under hösten. Inga dödsfall har dock registrerats.

Varianten har ingen koppling till den smitta som påvisats hos minkar i Danmark. Den uppges heller inte ha något att göra med den mer smittsamma mutation som nyligen påvisats i Storbritannien. TT

Katrine Marçal: - Brexitören Boris - Johnson fick - eldunderstöd från Bryssel

2020 har varit ett mardrömsår för Boris Johnson. Precis när saker och ting tycktes ljusna bestämde sig coronaviruset för att mutera just i England. Och världen för att isolera Storbritannien.

– Detta är början på en ny era, sa premiärminister Boris Johnson jublande. Det var den 31:a januari 2020, natten när Storbritannien formellt lämnade EU. Boris Johnsons politiska karriär stod i zenit.

Hösten 2019 hade varit tuff för den nyblivne premiärministern. Det hade varit hårda strider i parlamentet och konstitutionella konstigheter som till och med drog in självaste drottningen i brexitdramat.

Men Boris Johnson hade spelat högt och Boris Johnson hade vunnit. I januari 2020 verkade alla hans politiska problem vara lösta. I triumf åkte han på semester med sin gravida flickvän. 2020 skulle bli hans år: ett ”fantastiskt år för Storbritannien”.

I stället blev det en mardröm. Pandemi, ekonomi i fritt fall och kollapsande handelsförhandlingar med EU. Själv höll Boris Johnson dessutom på att dö i viruset han var satt att bekämpa.

Det var som ett grekiskt drama: Hjälten som sedan barnsben velat bli ”världskung” (men fått nöja sig med premiärministerposten) straffas av gudarna för hybris med skitstorm efter skitstorm rakt i ansiktet.

Sedan kämpade han sig tillbaka. Hälsomässigt och politiskt. I början av december såg det faktiskt ganska ljust ut. Storbritannien började som första västland massvaccinera mot covid-19 och även om

brexitförhandlingen inte gick bra hade landet i alla fall haft tid att förbereda sig på en eventuell avtalslös brexit i januari.

Sedan rasade allt ihop igen. Under en telefonkonferens i helgen förstod premiärministern till slut vad den mutation av viruset som hade hittats i grevskapet Kent faktiskt innebar. Forskarna misstänkte att virusstammen var upp till 70 procent mer smittsam. Boris Johnson fann ingen annan råd än att stänga ner stora delar av England igen. Hela anledningen till att han stängt ner landet tidigare under november var för att kunna öppna upp till jul. Nu satt han plötsligt i den sämsta av två världar.

Och vad som hände härnäst tog honom, enligt uppgift, helt på sängen.

Land efter land stängde sina gränser för inresande från Storbritannien. Men framför allt gjorde Frankrike inte bara det: De stoppade även bemannad godstrafik. Plötsligt började delar av sydöstra Kent i England att förvandlas till en lastbilsparkering och hela Storbritannien hotades av brist på sallad och citrusfrukter.

Det hela hade inte kunnat hända vid en mindre läglig tidpunkt. Om mindre än två veckor kommer Storbritannien att lämna EU:s gemensamma marknad. Ännu finns inget handelsavtal färdigt. I värsta fall kommer landet därför att krascha ut. Detta innebär risk för handelskaos, ett handelskaos som i så fall kommer att komma ovanpå ett redan existerande kaos orsakat av det internationella svaret på det muterade viruset.

Enligt uppgifter till The Times tror många runt Boris Johnson att Frankrikes reaktion mest är ett politiskt spel. Den franske presidenten gör som han gör för att sätta press på britterna i den pågående brexitförhandlingen. Det har inget med viruset att göra, hävdar de.

Men den franska regeringen förnekar. Och alldeles oavsett alla brexitbråk mellan Frankrike och Storbritannien har nästan samtliga regeringar i

världen just nu press på sig att visa att man ”gör något”. Kanske borde Boris Johnson därför inte vara så förvånad över att hans örike plötsligt finner sig mycket isolerat denna julvecka.

Under tisdagseftermiddagen kom dock hjälp från ett oväntat håll. Brexitören Boris Johnson fick eldunderstöd från Bryssel. EU-kommissionen gick ut med en uppmaning till samtliga EU-länder att göra vad de kan för att öppna transportlänkar till Storbritannien, gällande varor.

Och senare under kvällen stod det klart att Storbritannien och Frankrike hade kommit överens: gränsen skulle börja öppnas under onsdagen.

Ibland är EU bra att ha. Även om man heter Boris Johnson.

Fortsättning följer.

2020 är ännu inte slut för den hårt prövade brittiska premiärministern.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se 23 december

23 december

Anna-Lena Laurén: Rysslands svar på Navalnyj-avslöjandet framstår som desperat

Den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj lyckades få agenten som var utsänd för att döda honom att avslöja sig själv. Att bluffen fungerade vittnar om stora svagheter inom säkerhetstjänsten FSB. Kremls svar, att införa sanktioner mot Sverige, Tyskland och Frankrike, framstår som desperat.

Det är en surrealistisk upplevelse att lyssna på det inspelade samtalet mellan Aleksej Navalnyj och den intet ont anande FSB-agenten Konstantin Kudrjavtsev.

Kudrjavtsev talar som en typisk lägre tjänsteman. Den som inte har några fullmakter, inte vill försäga sig, men samtidigt instinktivt lyder reflexen att böja sig inför överheten. När Navalnyj ställer frågor låtsas Kudrjavtsev först att han inte vet något. Men Navalnyj vet vilka knappar han ska trycka på. Han säger sig vara assistent till Nikolaj Patrusjev, generalsekreterare för det ryska säkerhetsrådet, och får genom sitt myndiga uppträdande snabbt Kudrjavtsev att rätta sig efter honom. Gör pauser ibland, trycker på när det behövs.

Kudrjavtsev är kemist, specialutbildad av FSB. Han ingick i teamet som reste till Tomsk den 25 augusti för att förgifta Navalnyj. Dessförinnan hade han i flera år skuggat oppositionsledaren på dennes resor i Ryssland. Journalistorganisationen Bellingcat och den ryska nyhetssajten The Insider avslöjade FSB:s så kallade dödspatrull förra veckan. Det är samma duo som nu har fått FSB att avslöja sig själv.

Ryssland svarade på tisdagen med att kalla upp ambassadörerna för de tre länder som har analyserat Nalvanyjs blodprov (och bekräftat att spår av nervgiftet novitjok): Sverige, Tyskland och Frankrike. Listan på EU-medborgare som förvägras inresa till Ryssland

utökas. Enligt Ryssland är det ett svar på de sanktioner som EU införde efter att Navalnyj hade förgiftats. Sex ryska medborgare som deltog i mordoperationen belades då med inreseförbud till EU och Storbritannien.

Putins pressekreterare Dmitrij Peskov fortsätter Kremls vid det här laget utsiktslösa linje att försöka lägga skulden på Navalnyj. Till BBC påstod Peskov att Navalnyj lider av förföljelsemani.

– Den sjuke har svår förföljelsemani och lider dessutom av storhetsvansinne. Han jämför sig själv med Jesus. Resten är en fråga för Freud, han är mycket fokuserad på zonen kring gylfen, säger Peskov till BBC.

Uttalandet är typiskt för Putinregimens sätt att förhålla sig till Navalnyj: Man kallar honom inte vid namn, man förlöjligar honom. Men den här strategin har kommit till vägs ände. Den som står med byxorna nere är Kreml själv.

Att Kudrjavtsev går på Navalnyjs bluff beror främst på att Navalnyj ringer honom via FSB:s eget nummer. Genom en app på sin telefon har Navalnyj programmerat in det nummer som Kudrjavtsev själv ofta brukar använda, och som Bellingcat och The Insider lyckades gräva fram i arbetet med förra veckans avslöjande.

För Navalnyj bekräftade alltså den inte ont anande Kudrjavtsev för det första:

Förgiftningen var inget försök att skrämma eller bara skada. Målet var att Navalnyj skulle dö.

– Om flygplanet inte hade nödlandat så snabbt hade kanske operationen lyckats. Men nu spelade en massa oförutsedda faktorer in, säger Kudrjavtsev till Navalnyj.

Han konstaterar bland annat:

– Ambulansen kom snabbt och Navalnyj fick ett motgift. Sjukvårdspersonalen arbetade enligt sina instruktioner.

För det andra: Kudrjavtsev bekräftar till Navalnyj att agenterna försökte förgifta honom genom hans kläder. Det mest kontaminerade plagget är kalsongerna, närmare bestämt gylfen.

– Där finns sömmar som måste rengöras extra noga, säger Kudrjavtsev.

– Hur lyckades tyskarna hitta spår av giftet? undrar Navalnyj.

– De kallade ju in Bundeswehr. De har militära kemister. Kanske har de ännu fler metoder, säger Kudrjavtsev, och bekräftar därmed att ryska myndigheter mycket väl vet att de tyska analyserna stämmer.

För det tredje: Piloten som fattade beslutet att nödlanda och sjukvårdspersonalen som mötte Navalnyj på flygplatsen räddade hans liv. Deras insats står i bjärt kontrast till den ljugande chefsläkaren på sjukhuset i Omsk, som påstod att Navalnyj hade problem med ämnesomsättningen.

För det fjärde: FSB, vars huvudsakliga uppgift är att trygga landets säkerhet, har under Putins ledning utvecklats till en myndighet som mördar sina egna medborgare. Underrättelsetjänsten har degraderat både moraliskt och professionellt.

Bevisen för att ryska staten, och därmed Putin, försökte förgifta Navalnyj är nu överväldigande.

Men nu vet vi också något annat: Det är inte bara Navalnyj som har bevisat att människan kan besegra systemet. Det bevisade även piloten som nödlandade planet och sjukvårdspersonalen som satte in ett motgift. De följde sin yrkesetik, ingenting annat.

Anna-Lena Laurén

FAKTA. OPPOSITIONSPOLITIKER OCH BLOGGARE

44-årige Aleksej Navalnyj är en rysk - oppositionspolitiker och aktivist.

Den 20 augusti i år fördes Navalnyj till sjukhus efter att ha blivit sjuk ombord på ett flygplan.

Några dagar senare kom uppgifter om att han hade blivit förgiftad. Den 2 september uppgav ett tyskt militärlaboratorium att han hade blivit förgiftad med novitjok, ett gift framställt i Sovjetunionen.

Senare i september bekräftar laboratorier i både Frankrike och Sverige att det faktiskt rörde sig om novitjok.

Den 23 september kom besked om att Aleksej Navalnyj hade skrivits ut från sjukhuset.

Antarktis inte längre virusfritt

Antarktis. Länge var Antarktis en vit fläck på coronakartan, men nu har viruset letat sig fram till planetens hittills enda smittfria kontinent.

36 personer på en chilensk forskningsstation har testat positivt för covid-19, rapporterar Newsweek. Samtliga har nu evakuerats till sydchilenska Punta Arenas.

”Tack vare lämpliga förebyggande åtgärder var det möjligt att undsätta den berörda personalen”, uppger den chilenska armén i ett skriftligt uttalande.

Det finns inga permanentboende på Antarktis, men här huserar normalt 1 000–5 000 forskare av olika nationaliteter. Kontinenten klarade sig bland annat undan spanska sjukan 1918, men nu har alltså covid-19 förstört dess pandemifria facit.

TT 23 december

FN: Malistyrkor har begått krigsbrott

Mali. Malis militär har begått krigsbrott – och jihadistgrupper som härjar i det västafrikanska landet har gjort sig skyldiga till brott mot mänskligheten. Det slår FN-utredare fast i en rapport.

”Kommissionen har skälig anledning att tro att de maliska försvars- och säkerhetsstyrkorna har begått krigsbrott, däribland dödligt våld mot civila och andra icke-stridande misstänkta för samröre eller samarbete med väpnade extremistgrupper”, lyder ett stycke i rapporten, som nyhetsbyrån AFP har tagit del av.

Konflikten i det kustlösa Mali bröt ut 2012, då tuaregseparatister inledde ett gerillakrig i norra delen av landet. Snart togs upproret över av jihadistgrupper, varpå den tidigare kolonialmakten Frankrike 2013 skickade in styrkor.

TT-AFP 23 december

23 december

Norges Högsta domstol avslår krav på stoppad oljeletning

Norska staten bryter inte mot grundlagen när den öppnar för oljeletning i nya områden i arktiska hav. Det slår landets Högsta domstol fast i en dom som får stor påverkan på norsk oljeletning.

Miljöorganisationerna Greenpeace och norska Natur og Ungdom har stämt den norska staten för brott mot grundlagen när den öppnade för oljeletning i nya tidigare oexploaterade områden i arktiska Barents hav. Lagen säger att ”Varje person har rätt till en hälsosam miljö och till en natur där produktivitet och biologisk mångfald bevaras”.

Högsta domstolen slog på tisdagen fast att den norska staten inte har brutit mot grundlagen.

– Domstolen konstaterar i sin dom att den endast kan åsidosätta Stortingets lagstiftning och andra åtgärder om det handlar om att regeringen grovt missat att följa sina förpliktelser, och att det är en väldigt hög tröskel, säger Jonas Ebbesson, professor i miljörätt vid Stockholms universitet.

– Den här domen får långtgående verkningar i förhållande till oljeutvinning. Som jag ser det stänger domen möjligheterna för att få prövat om nya oljeborrningar strider mot grundlagens miljöskydd.

Det faktum att det norska parlamentet, Stortinget, var engagerat i besluten att dela ut licenser för oljeletning är orsaken till att domstolen inte kan åsidosätta ett regeringsbeslut.

– För miljöorganisationerna var det ju ett regeringsbeslut som de begärde att domstolen skulle upphäva, men regeringen kommer undan en prövning i sakfrågan just för att domstolen ansåg att Stortinget hade varit så involverat i beslutet.

Domen blir prejudicerande.

Besvikelsen i miljöorganisationerna är stor efter domen.

– Vi är rasande över denna dom, som lämnar ungdomar och framtida generationer utan skydd från grundlagen. Alla vi unga som kämpar mot arktisk oljeborrning är vana vid att bli besvikna och vi kommer att fortsätta vår kamp. På gatorna, vid valurnorna och i domstolarna om det behövs, säger Therese Hugstmyr Woie, ledare för Natur og Ungdom.

Frode Pleym, chef för Greenpeace Norge:

– Det är absurt att vår grundlagsskyddade rätt till en säker miljö inte kan användas för att stoppa Norges mest skadliga aktiviteter för vårt klimat och vår miljö. Vi kommer nu att överväga alla möjligheter vi har att stoppa denna skadliga industri, inklusive en ansökan till Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

FAKTA. KLIMATMÅLET

Miljöorganisationerna Greenpeace och Natur och Ungdom har stämt norska staten för brott mot grundlagens paragraf 112, som enkelt uttryckt säger att staten ska värna om natur och klimat för framtida generationer.

Brottet ansåg man var att olje- och energidepartementet 2016 gav 13 oljebolag rätt att leta olja och gas i södra och sydöstra Barents hav.

Det finns oljeutvinning i Barents hav sedan tidigare, men det här var första gången som tillstånd gavs efter att Norge undertecknat klimatavtalet från Paris.

Rättegången har delvis bekostats genom insamling av pengar. Flera av juristerna har ställt upp gratis.

Attacklåt mot Boris Johnson kan bli julens populäraste låt

En humorlåt som attackerar Storbritanniens premiärminister Boris Johnson har seglat upp på landets topplistor och utmanar nu Mariah Carey om topplaceringen, rapporterar The Independent.

Låten med den explicita titeln ”Boris Johnson is a fucking cunt” är skriven och inspelad av humorgruppen Kunt and the gang, och ursprungligen släppt på bandets album ”Kunts punk in your face”. Det är en 82 sekunder lång punkrockdänga, inklusive tonartshöjningar, där gruppen sjunger titeln om och om igen.

Låten har fått stor spridning i sociala medier sedan bland annat Charlie Brooker, skaparen av tv-serien

”Black mirror”, och rockgitarristen Ginger Wildheart gått ut och stöttat den.

Nu har den chans att bli julens mest populära låt, efter att ha seglat upp på brittiska topplistor. Låten har tidigare nått andra plats på både brittiska Ituneslistan och på Amazon Music, där den i skrivande stund ligger på en fjärde, respektive tredje plats. Den utmanar därmed bland annat Mariah Careys populära julklassiker ”All I want for christmas is you”.

Även om den når en topplacering är det inte troligt att den kommer att spelas på brittisk radio, skriver tidningen The Independent.

”Sången har så många fula ord i sig, att vi inte kan spela den på dagtid på Radio 1”, sade programledaren Katie Thistleton nyligen i en radioshow på kanalen.

En ”safe for work”-remix av låten är också släppt, skriver sajten British comedy guide, som ersätter alla fula ord med orden ”sausage roll”.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se 23 december

Taiwanesiskt spel dras tillbaka efter kritik från Kina

DATORSPEL. Det taiwanesiska datorspelet ”Devotion” utspelar sig på 80-talet och handlar om en familj som tillhör en religiös kult. Spelet släpptes februari 2019, men kort efter premiären väcktes kritik när kinesiska spelare hittade en affisch i familjens lägenhet där det stod ”Xi Jinping Nalle Puh-idiot”. Red Candle Games, som ligger bakom spelet, drog då tillbaka spelet men förra veckan meddelade företaget att skulle återinföras på marknaden. Offentliggörandet väckte dock så mycket kritik från kinesiska internet-användare att beslutet om att återlansera spelet drogs tillbaka inom sex timmar.

Moa Malmqvist

moa.malmqvist@dn.se 23 december

23 december

Doktorn med hjärtat i Etiopien

Fikru Maru är stridspiloten som flydde till Sverige och blev hjärtläkare. Tillbaka i Etiopien arresterades han och hölls fängslad i fem år. Det har inte skrämt honom från att fortsätta arbeta med hjärtkliniken han startade i Addis Abeba.

Våren 2018 landade den svenske hjärtläkaren Fikru Maru på Arlanda efter fem år i etiopiskt fängelse. Bakom sig lämnade han en vardag med vidriga förhållanden och stor ovisshet om framtiden.

– När jag kom hem till Sverige var det en otrolig frihetskänsla. Har man inte suttit inlåst tror jag inte man förstår vad frihet är. Bara en sådan sak som att kunna gå på toaletten utan att be om tillstånd, säger Fikru Maru.

I samband med att han förde in medicinsk utrustning i Etiopien, 2013, anklagades Fikru Maru för mutbrott. När åtalet till sist lades ned hölls han i stället ansvarig för en dödlig brand i fängelset, trots att han vid tillfället inte befann sig där utan låg på sjukhus med en kollapsad lunga.

– Det är egentligen först nu allt kommer ifatt mig. Jag har fått mardrömmar. När jag ser tillbaka på vissa situationer kan jag inte fatta hur jag klarade mig. Hade jag inte legat på sjukhus när det brann i fängelset skulle jag ha dött.

Allt var ändå inte nattsvart. Sammanhållningen mellan fångarna var stor och Fikru Maru fick ofta se prov på verklig medmänsklighet trots de svåra förhållandena.

– 90 procent av alla var fattiga. De delade vad de hade, de älskade varandra oavsett social status. Det har gett mig perspektiv och en stor styrka.

Bara några veckor efter frigivningen reste han tillbaka till huvudstaden Addis Abeba. Anledningen var Addis

Cardiac Hospital, den hjärtklinik han driver där sedan 15 år. Att fortsätta engagera sig i kliniken har varit ett led i att bearbeta fängelsetiden.

Fikru Maru växte upp i Addis Abeba med en far som hade deltagit i ett kuppförsök mot kejsaren Haile Selassie. Den unge Fikru ville fullfölja det fadern hade påbörjat och utbildade sig till stridspilot med avsikten att bomba det kejserliga palatset.

I stället gjorde militärkuppen 1974 att han hamnade på den nya regimens dödslista. Han lyckades fly landet i sista minuten och kom så småningom till Sverige.

– Jag visste inte när jag skulle kunna resa tillbaka. Men jag utbildade mig till läkare med tanken att någon gång i framtiden arbeta i Afrika, det var min motivation.

1999 återvände han för första gången till Etiopien i samband med ett hiv-projekt. Då insåg han att det bara fanns en enda hjärtläkare i landet trots att tusentals etiopier led av hjärtsjukdomar. Ur detta föddes hans planer på att starta ett nytt sjukhus i den etiopiska huvudstaden, en klinik där han skulle kunna använda sina kunskaper som hjärtspecialist.

Med hjälp av svenska statens utvecklingsfinansiär Swedfund och några privata bolag kunde Fikru Maru inviga Addis Cardiac Hospital 2007, som nu är ett av östra Afrikas viktigaste hjärtsjukhus.

– Jag är tacksam för att ha kunnat utbilda mig i Sverige. Men Etiopien är det land där jag är född och uppvuxen, det kan jag inte glömma. Mina tjänster är mer värdefulla i Etiopien än här.

Dagen innan den här intervjun görs kom Fikru Maru hem efter ett drygt två veckor långt besök på kliniken där han fortfarande sitter i ledningsgruppen och ibland också arbetar praktiskt som läkare när hans specialkompetens krävs. I januari ska han dit igen.

Trots den senaste tidens oroligheter i norra Etiopien är han inte rädd.

– Nej, det är inget man märker av i Addis, det kommer att ta slut. Då är pandemin ett större problem.

Härnäst planerar han för en expansion av kliniken som vid det här laget har vuxit ur sina lokaler. Att dra sig tillbaka och bli pensionär är inget som lockar. Jo, kanske om fem år när hustrun och gynekologen Meseret går i pension.

– Även om jag en dag inte längre kan arbeta fysiskt som läkare kommer jag fortsätta engagera mig i det här fantastiska landet. Sverige behöver inte mig, Etiopien gör det. Men jag måste ha en ersättare, för jag vill inte dö med kunskap som bara jag har.

Johan Ekfeldt TT

Fikru Maru

Gratuleras till: Fyller 70 år den 24 december.

Gör: Hjärtläkare specialiserad på pacemaker-operationer. Driver hjärtklinik i Etiopien.

Bor: Aspudden i södra Stockholm.

Familj: Frun Meseret, döttrarna Fikirte och Emy Selamawit samt fyra barnbarn.

Så firar han: Hemma med familjen.

Om att fylla 70: ”Jag är bara 63! Enligt den etiopiska kalendern är det år 2013, så jag följer den, haha.”

Har skrivit: Boken ”Fem år av fångenskap. Om hjärtläkaren Fikru Maru – och tiden som diktaturens fånge” (2019), tillsammans med Peter Alestig.

Kuriosa: Som ung stridspilot lyckades han landa sitt jaktplan trots att det främre landningsstället inte hade fällts ut.

Har man inte suttit inlåst tror jag inte man förstår vad frihet är.

24 december

Regeln är i sista stund

Boris Johnson vägrade i det längsta. Att ställa in britternas jul var nämligen omänskligt, ända tills han i lördags ställde in julen. Detta är egentligen inte ägnat att förvåna. Om premiärministern har någon metod i galenskapen, som det hette på Hamlets tid, så är det att besluten fattas i sista minuten.

Antingen tror han att det faktiskt gynnar honom. Eller också är han oförmögen till annat än att skjuta upp till en gyllene morgondag. Coronakrisen eller brexit, sak samma.

I pandemins början satsade han på flockimmunitet, innan han plötsligt ändrade sig inför varningar om massdöd. Därefter stängdes och öppnades samhället med jämna mellanrum, till synes alltid i panik. De tvära kasten har medverkat till Storbritanniens höga siffror för antalet avlidna och att ekonomin har rasat värre än andra länders.

Johnson inledde också sin karriär som brexitfantast med att bestämma sig kort före folkomröstningen. Som premiärminister drog han förhandlingarna om utträdesavtalet i långbänk, innan han fem i tolv kapitulerade för EU:s mest centrala krav.

Den 31 januari lämnade Storbritannien EU, och Johnson lovade att i ett nafs ordna ett frihandelsavtal innan övergångsperioden löper ut på nyårsafton. En vecka före deadline fortsätter samtalen mot ovisst mål. Spridningen av den nya coronavarianten har gett en föraning om det långtradarkaos som väntar om ingen uppgörelse nås, men besluten tycks som vanligt dröja.

Nationens intressen har Johnson alltid likställt med sin egen politiska välgång. Kanske är det därför hans kravkatalog till EU har präglats av så oförenliga ståndpunkter. Men genom att han väntat till ödesstunden har alternativen blivit få. Nu är det hög tid att bestämma sig för att stoppa färden innan den ekonomiska stupkanten passeras.

Men britterna kan säkert utgå ifrån att Johnson handlar sina julklappar strax före stängningsdags.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

24 december

Bråk när Frankrike öppnade gränsen

I Calais hamn anlände på onsdagsmorgonen den första färjan från Storbritannien efter att landet isolerats från mängder av länder i ett par dagar. Resenärer och lastbilsförare måste dock visa upp ett färskt negativt covid-19-test innan de släpps in i Frankrike. Irritationen är stor och minst en person har gripits.

Färjan Côte des Flandres anlöpte hamnen klockan 4.30 på onsdagsmorgonen och en handfull personbilar rullade av. Successivt väntas trafiken tillta, inte minst på grund av de omkring 4 000 lastbilar som stod strandade i Dover när Frankrike stängde gränserna vid midnatt i söndags.

Alla som anländer till Frankrike måste visa upp ett negativt covid-19-test som är högst 72 timmar gammalt och det gäller även franska medborgare.

Frustrationen bland de väntande chaufförerna har varit stor och i går eftermiddag uppstod bråk med polis som frihetsberövat minst en person, enligt BBC.

Samtidigt som Frankrike öppnade sin gräns meddelade Singapore att de som varit i Storbritannien under den senaste 14-dagarsperioden är portade tills vidare, även om de bara tänkt mellanlanda. Hongkong har tidigare fattat ett liknande beslut och båda flygplatserna är vanliga mellanlandningsställen för Australienresenärer.

Storbritannien har de senaste dagarna drabbats av en lång rad länders inreserestriktioner för att den nya och mer smittsamma virusvarianten fått så starkt fäste i landet. Smittskyddsforskare meddelade på tisdagen att den så kallade B117-varianten finns i hela landet och på onsdagen väntades regeringen diskutera att utöka restriktionerna.

Många britter har varit oroliga för livsmedeltillgången redan före detta transportstopp, med tanke på att brexits övergångsperiod slutar vid årsskiftet. Regeringen har uppmanat butikskedjor att bunkra medan branschorganisationen BRC har försäkrat kunder att det finns ”tillräckliga lager av nödvändiga produkter”, med viss reservation för bland annat grönsaker.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

24 december

Inga flyg från Storbritannien före årsskiftet

Flyg från Storbritannien till Sverige stoppas fram till nyår.

I måndags beslutade regeringen att stoppa alla passagerarflyg från Storbritannien till Sverige i 48 timmar efter att den nya smittsamma virusvarianten upptäcktes i landet.

Flygstoppet från Storbritannien till Sverige förlängs fram till årsskiftet. Det beslutade regeringen på onsdagen. Beslutet gällde från början i 48 timmar från och med måndagen, och skulle släppa på onsdagseftermiddagen.

Åtgärden infördes efter att den nya variationen av coronaviruset upptäcktes i Storbritannien. Beslutet innebär att alla passagerarflyg från landet stoppas.

– Det är fortfarande ett extra svårt läge gällande den nya formen av coronaviruset som sprids i Storbritannien. Vi beslutar om detta för att hantera spridningen av den nya formen, säger Anna Hallberg (S), utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor.

Hon berättar att beslutet utvärderas löpande i dialog med Folkhälsomyndigheten och Transportstyrelsen. Det innebär att beslutet – om det är lämpligt – kan återkallas innan nyår. Men det kan också förlängas än en gång.

– Vi uppdrar åt Folkhälsomyndigheten att informera Transportstyrelsen om vi har åtgärder som gör att förbudet kan upphävas innan årsskiftet. Men det kan också bli ett läge där vi förlänger förbudet, säger Hallberg.

Ett av flygbolagen som påverkas av flygstoppet är SAS.

– Beslutet innebär att vi flyger till Storbritannien, men inte tillbaka till Sverige, säger John Eckhoff, presschef på SAS, och berättar att flygplanen tillbaka till Sverige endast används för frakt.

Passagerare vars resor ställs in ska få pengarna tillbaka, berättar Eckhoff.

På onsdagen fattade regeringen dessutom beslut om vissa ändringar i inreseförbuden till Sverige från Storbritannien och Danmark, som gäller till den 21 januari. Undantag görs sedan tidigare för svenska medborgare. Ändringarna syftar till att man vid resor från Storbritannien även gör undantag för personer som bor eller arbetar i Sverige. Vid resor från Danmark görs undantag som ska underlätta för Bornholm och invånarna där.

Dessutom undantas personer som har pressande familjeskäl.

– I diskussion med EU gör vi tillsammans dessa undantag. Besluten kring nedstängningar och inreseförbud gick fort. Nu har vi beslutat att de som bor eller arbetar i Sverige eller har trängande familjeskäl undantas, säger Anna Hallberg.

– För Danmark gäller även att hälso- och sjukvårdstransporter undantas, vilket är viktigt.

Jenny Nyman

jenny.nyman@dn.se

24 december

Svenskar i världen förbereder sig för att fira en annorlunda jul

Reserestriktioner och karantänsregler har präglat 2020 – och julhelgen är inget undantag. Många svenskar som är bosatta runt om i världen har därför inte kunnat besöka sina familjer i Sverige. DN har frågat sex strandsatta personer hur de firar högtiden.

Khaled Alesmael, London

Författare, ursprungligen från Göteborg, bor i London sedan september:

”Jag åkte hit i september och har inte varit i Sverige sedan dess. Jag undervisar i kreativt skrivande på arabiska på akademi Valand och måste numera hålla föreläsningarna online. Jag har precis gett ut min andra bok, och skulle egentligen komma hem och fira

det tillsammans med vänner och studenter under julhelgen. Det går inte på grund av pandemin.

Jag kommer att fira tillsammans med min pojkvän här i London. Vi ska ha en julmiddag online, med släkt och vänner från Sverige, Spanien, Syrien och Storbritannien. Vi försöker göra det bästa av det här.”

Anette Nensén, Bergen

Undersköterska, 58 år, har barn och barnbarn i Göteborg:

”Jag flyttade till Bergen i juni. Då hade jag jobbat på vikariebyråer i Norge i sex år, och kände att jag ville bli bofast. Man lever bara en gång!

På julafton och juldagen kommer jag att jobba på sjukhemmet där jag är anställd. Efter jobbet på julafton ska jag och två till ha knytkalas med svensk julmat.

Jag har jobbat nästan varje jul de senaste sex åren, men jag har brukat åka hem till mina barn och mitt barnbarn i Göteborg den första veckan i december. Det har inte gått i år. Jag vet inte när jag kan träffa dem nästa gång, jag har haft många planer som har gått i stöpet. Det är tio dagars obetald karantän när man kommer tillbaka till Norge.”

Anna Rosenblad, Köpenhamn

Projektledare, 38 år, har familj i Småland:

”Det känns jättetråkigt att mina barn inte kommer att kunna fira med mormor och morfar, och att mina föräldrar inte får träffa sina barnbarn. I och med att jag bor långt ifrån min familj är julen lite helig, vi firar alltid med mina föräldrar. Jag är en riktig julmänniska, julen är jätteviktig för mig.

Det har varit ett jättekonstigt år. I våras satt vi och gapade framför nyhetssändningarna när de stängde ned hela landet. Det var helt ofattbart. Samtidigt har det varit lite jobbigt att vara svensk, danskarna har tittat på oss och undrat varför vi gjort så annorlunda jämfört med de andra länderna i Norden.”

Thea Carinsdotter, Lissabon

”Jag har inte firat jul så länge jag kan minnas. Det är så mycket stress och ångest för många, jag har alltid sett till att jag gör något som jag tycker är gött. Det kan vara att äta pizza eller att, om man saknar julbordet, fixa lite brysselkål. Eller en mix.

I år blir jag kvar i Portugal, det blir en väldigt lugn jul. Min sambo ska jobba och vi har precis skaffat en valp, så jag kände inte för att dra hem i en flygkabin.

Det känns som om Portugal har tagit pandemin på större allvar än Sverige. Det blev lockdown och krav på munskydd i affärer. Men nu har det blivit vardag. Det är väldigt turisttätt här i vanliga fall, på ett sätt har det varit skönt att det varit lugnare. Samtidigt är det svårt för många, Lissabon har ju fått ett uppsving på grund av turismen.”

Filippa Karaga, London

Au pair, 19 år, har familj i Örebro:

”Jag kom hit i augusti. Då var allt nästan som vanligt, förutom att man behövde ha munskydd. Sedan gick vi in i lockdown. Man fick ta promenader och ses utomhus, men min närmaste vän bor 30 minuter bort, så det var svårt att träffas.

Jag skulle åka hem till Sverige den 22 december och komma tillbaka den 1 januari. Men flyget blev inställt. Självklart tråkigt, men det är som det är. Man får göra det bästa av situationen, som nog nästan alla får göra i år.”

Doline Niyomufasha, Tanzania

Bor i Umeå, har partner i Tanzania:

”Vi ska fira med min partners föräldrar och hans syskon i Bukoba i Tanzania. Jag brukar fira med min släkt och mina vänner här i Sverige i vanliga fall. Vi brukar ha ett stort firande, men det går inte i år.

Jag bor i Umeå och pluggar på Umeå universitet. Pandemin har varit tuff, speciellt för de av oss studenter som inte tycker om att plugga på

hemmaplan. För min partner som jobbar inom sjukvården i Tanzania har det varit ungefär som vanligt, trycket är alltid högt.”

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Över 100 dödade vid attack i Etiopien

Över 100 människor har dödats av beväpnade män i en attack i den oroliga regionen Benishangul-Gumuz i Etiopien, enligt landets nationella människorättskommission.

Vid gryningsattacken på onsdagen uppges beväpnade män ha tagit sig in i ett område nära staden Bulen i västra Etiopien och skjutit människor och satt eld på bostäder där folk låg och sov, enligt kommissionen.

En lantbrukare, Belay Wajera, säger till Reuters att han räknat till 82 döda i ett fält nära hans hem. Han och hans familj vaknade av skottlossningen och flydde från sitt hem. Hans fru och fem av hans barn dödades medan fyra andra barn saknas.

En läkare uppger att han och hans kollegor har behandlat 38 skadade, de flesta med skottskador. Patienter har berättat för honom om anhöriga som

dödats med kniv och att de beväpnade männen satt eld på bostäder och sköt de flyende.

Benishangul-Gumuz, som ligger relativt nära det konflikthärjade Tigray, har de senaste åren varit skådeplats för flera våldsamma etniska sammandrabbningar.

TT-AFP-Reuters. 24 december

FN lämnar Darfur

SUDAN. FN:s säkerhetsråd har beslutat att vid årsskiftet avsluta den fredsbevarande insatsen Unamid i Darfur. Ansvaret för fred och säkerhet lämnas över till Sudans regering. Insatsen har pågått sedan 2007 och som mest har 16 000 FN-soldater varit på plats samtidigt.

Tillbakadragandet ska vara avslutat den sista juni och kritiseras av människorättsorganisationen Amnesty international som vill att insatsen ska fortsätta. Konflikten har enligt FN krävt närmare 300 000 liv, och 2,5 miljoner människor är på flykt.

TT-AFP 24 december

24 december

Nathan Shachar: Tusentals har vallfärdat hit i 1 700 år – inte i år

Ingen i Betlehem minns en jul som denna: Utan pilgrimer, utan turister och utan intäkter. I stället för julstämning råder knapphet och brist i många hem. Den palestinska regeringen, själv utblottad, kan inte göra mycket, men kyrkor och vänner ute i världen skrapar ihop och samlar in.

Det är svårt att tänka sig en bättre story: Ett ungt par söker nattlogi i en främmande stad. Det är bråttom, för hon skall föda. När ingen förbarmar sig över dem tar de skydd i ett stall. Barnet föds och placeras i brist på vagga i kreaturens mattråg. Den nyfödde är Guds son, Yeshu'a, som kommit för bringa frid och rättvisa.

Friden och rättvisan har låtit vänta på sig, men berättelsen förändrade världshistorien. I många länder, en gång också i Sverige, har barn byggt modeller av Jesusbarnet i stallet, omgivet av de fromma djuren. I en version kommer vismän och magiker, som letts till platsen av en mystisk stjärna, för att frambära gåvor till barnet.

Strålglansen från barnet och namnet på den lilla staden där miraklet ägde rum har nått de flesta av planetens hörn. I snart 1 700 år – kulten kom inte igång på allvar förrän Födelsekyrkan rests av kejsar Konstantin kring år 330 – har tusentals dragit till Betlehem för att fira barnets födelse i slutet av december, för katoliker och protestanter, eller i början av januari för ortodoxa och armenier.

Men inte i år. Hela landet är förseglat, och en kilometer från Födelsekyrkan har en palestinsk patrull spärrat vägen. Utbölingar avvisas utan resonemang. Detta på order av de israeliska myndigheterna, av smittskyddsskäl.

– Tro mig, säger den unge gendarmen som tvingar oss att vända om, det svider i hjärtat. Det är ju vårt levebröd.

Om julen är en andlig höjdpunkt för människorna ute i världen, så är den för Betlehems invånare lika mycket en ekonomisk högtid. Överskottet från julen skall hålla Betlehems köpmän under armarna resten av året. De unga som städar och serverar på hotellen och snidar skulpturer av olivträ till turisterna sitter nu overksamma och missmodiga. Guider, musikkårer och basarens försäljare är slagna till slant. Nareman Rumi på Betlehems kommun säger till DN:

– Det är inte bara de som jobbar direkt med turister som drabbas. Odlarna och bagarna som säljer till restaurangerna får kasta sina varor. 70 procent av regionen lever av turismen.

Det är inte första gången stadens näringar kämpat i motvind. När det första palestinska upproret bröt ut strax före jul 1987 skrämdes många pilgrimer bort av tv-bilderna. Ända sedan dess har turismen följt den politiska utvecklingen i en berg- och dalbanekurva.

– Vi är inte bortskämda. Vi trodde vi sett allt. Men att inte ha en enda besökare, det är för sorgligt. Men Jesu födelse är ju symbolen för allt hopp. Vi ber Gud om styrka att ta oss genom den här förfärliga tiden, säger Rumi.

Betlehem är en av städerna i ”den kristna triangeln”, som också består av Beit Jalla väster om Betlehem och Beit Sahur i nordost. Orterna är späckade av kyrkor, kloster och andra kristna inrättningar, men deras befolkning är i allt högre grad muslimsk, efter 120 år av kristen utvandring, framför allt till USA och Chile. Ingen del av det heliga landet bär så dramatiska spår av den palestinsk-israeliska konflikten som triangeln: den israeliska muren slingrar sig tätt inpå och ibland genom städerna, och nya israeliska bosättningar, förorter till Jerusalem, har nått ända fram till knutarna på Beit Jalla och Beit Sahur.

Samtidigt är området det mest utvecklade, turistmässigt, i hela det palestinska självstyret, med hotell i alla prisklasser och en lång rad sevärdheter. Den kristna historien, den dramatiska politiska situationen och ett böljande medelhavslandskap av olivodlingar och odlade terrasser gör regionen väl värd ett besök. Området är säkert för turister.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

25 december

Johnson: Vi har tagit tillbaka kontrollen över vårt öde

Nästan ett år efter brexit har Storbritannien och EU enats om ett frihandelsavtal, som innehåller varken tullar eller importkvoter.

Premiärminister Boris Johnson säger att diskussionerna varit häftiga, men att det är ett bra avtal för hela Europa.

– Vi har tagit tillbaka kontrollen över våra lagar och vårt öde, säger han.

Storbritannien lämnade formellt EU den 31 januari i år. Därefter har landet stannat kvar i unionens regelverk under en övergångsperiod som löper ut vid årsskiftet. Under tiden har parterna förhandlat om ett frihandelsavtal.

Förhandlingarna har varit långa och svåra. De tre knäckfrågorna – likvärdiga konkurrensvillkor, hur framtida handelsdispyter mellan parterna ska avgöras samt tillträde till britternas fiskevatten – har satt käppar i hjulen.

Men på torsdagseftermiddagen kom beskedet att uppgörelsen var i hamn. Avtalet är värt 660 miljarder pund (cirka 7,4 biljoner svenska kronor) om året. Det finns dock en klausul som gör det möjligt att införa tullar om någon av parterna anser att den andre ägnar sig åt prisdumpning.

Den brittiska regeringen säger i ett uttalande att Storbritannien har tagit tillbaka kontrollen över sina pengar, gränser, lagar, handel och fiskevatten. Regeringen menar att Storbritannien kommer att åtnjuta totalt politiskt och ekonomiskt oberoende den 1 januari.

”Vi har skrivit under det första frihandelsavtalet, baserat på noll tullar och kvoter, som någonsin har åstadkommits med EU.”

Enligt britterna kommer Europadomstolen inte att spela någon roll i framtida eventuella handelsdispyter. Det är slut med fri rörlighet, och ett poängbaserat system för invandring ska införas.

Premiärminister Boris Johnson säger att avtalet kommer att gynna jobb och välstånd. Han menar också att landet har tagit tillbaka kontrollen över sina lagar och sitt eget öde.

– Även om diskussionerna med våra europeiska partners ibland har varit häftiga anser jag att det är ett bra avtal för hela Europa.

I fiskefrågan fick båda parterna ge med sig på vissa punkter. Britterna ville ha full kontroll över sina fiskevatten omedelbart, medan EU ville ha en övergångsperiod på 14 år – det slutade med fem och ett halvt år.

– Vi kommer att kunna fånga och äta oerhörda mängder fisk, säger premiärministern.

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen menar att det har varit en krokig väg, men att de nu nått en rättvis och balanserad uppgörelse.

Samtidigt betonar hon att Storbritannien och EU är starkare tillsammans, parterna kommer att fortsätta samarbeta på alla områden, som klimat, energi, säkerhet och transporter.

– I dag känner jag lättnad. Att skiljas är en sådan ljuv sorg. Det är dags att lämna brexit bakom oss.

Europeiska rådets ordförande Charles Michel betonar dock att brexitprocessen kommer att fortsätta.

”Det har varit utmanande förhandlingar men processen är inte över. Nu är det Europeiska rådet och EU-parlamentet som ska analysera avtalet innan de ger grönt ljus”, säger han i ett pressmeddelande enligt TT.

Brittiska parlamentet ska rösta om avtalet den 30 december.

Överenskommelsen utgör enligt statsminister Stefan Löfven (S) en viktig grund för den fortsatta relationen med Storbritannien.

”Med ett avtal står vi betydligt bättre rustade, även om det naturligtvis ändå kommer att märkas att Storbritannien lämnar EU. Nu finns ramarna för ett framtida nära samarbete mellan Storbritannien och Sverige och EU.”

EU-minister Hans Dahlgren (S) säger att det är mycket viktigt för Sverige att handeln är

reglerad och att vi kan fortsätta handla utan tullar och kvoter. Samtidigt betonar han att det är ett brett avtal som reglerar en rad saker som energi, fiske, vägtransporter, flygtrafik, framtida polissamarbete och resor till Storbritannien.

Dahlgren säger att han ska titta noga på avtalet de kommande dagarna, men att det verkar vara en bra uppgörelse. Han medger dock att det kommer att bli krångligare för svenska företag.

– Det är riktigt att det kommer att krävas mer administration för de som handlar med Storbritannien. Många tycker att det hade varit allra bäst om Storbritannien hade varit kvar i EU.

Enligt Hans Dahlgren kommer det inte att bli något EU-toppmöte, i stället kommer EU-länderna meddela skriftligt om de ställer sig bakom avtalet.

– Jag tror att det ska göras senast den 28 december.

Kan du redan nu säga att Sverige kommer att ställa sig bakom avtalet?

– Allt talar för att det här kommer att godkännas både av brittiska parlamentet och av rådet.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

26 december

Pia Gripenberg: 28 länder och 500 miljoner invånare vinner på avtalet

EU:s 27 medlemsländer lyckades hålla ihop genom hela brexitprocessen.

Mycket tack vare sin chefsförhandlare Michel Barnier som höll regeringar, Europaparlamentet och de nationella parlamenten välinformerade.

Men spänningen är inte över. Uppgörelsen med britterna måste godkännas av samtliga medlemmar, även Frankrike.

Här är tre frågor och svar om avtalet.

Vad avgjorde att det till slut blev en uppgörelse?

I den politiskt mycket känsliga frågan runt fisket gav till slut Storbritannien med sig och lättade ytterligare på sitt krav om att enbart brittiska båtar ska få fiska i brittiska vatten.

Tidigare i veckan presenterade såväl EU som Storbritannien varsitt kompromissförslag, som förkastades av motparten.

Det brittiska förslaget var inriktat på kustnära fiske och gick framför allt Frankrike och Nederländerna till mötes. Irland, Danmark och Sverige, som fiskar mer i djupare vatten, var missnöjda. Britterna lyckades inte slå in en kil mellan länderna.

Mest imponerande från EU-håll är att de 19 länder som inte delar fiskevatten med Storbritannien hållit sig solidariska med denna kustgrupp. Fiske är trots allt en marginell ekonomisk fråga inom unionen. Just

sammanhållning mellan medlemsstaterna är närmast unik i EU-historien. De många andra tvister som finns mellan de 27 har helt lagts åt sidan i brexitförhandlingarna. Där har chefsförhandlaren Michel Barnier och hans team, bland annat svenska Paulina Dejmek-Hack, spelat en avgörande roll. De har löpande hållit kontakt med medlemsstaterna, med Europaparlamentet och med de nationella parlamenten.

– Barnier har lyckats med konststycket att få alla länder att känna sig viktiga. Malta och Litauen är lika sedda som Frankrike, sade en EU-diplomat till mig under förhandlingarna om utträdesavtalet förra året.

Denna enighet har till slut sjunkit in hos Storbritannien, som förstod att man måste göra de största eftergifterna.

Vem vinner mest?

Alla vinner på avtalet. 28 länder och drygt 500 miljoner invånare. Ett avtalslöst tillstånd som avslutade detta märkliga år 2020 hade varit hemskt: Fler arbetslösa, risk för att den viktiga bilindustrin kraftigt trappar ned verksamheten i Storbritannien, varor som inte kommer fram i tid på grund av att långtradarchaufförer saknar rätt dokument, höjda priser på alla produkter som Storbritannien exporterar till EU, och så vidare.

Men befolkningen i fiskesamhällena lär vara missnöjd. På brittisk sida för att fiskenäringen fortsatt måste dela med sig av sina kvoter. På EU-sidan för att fisket inte kan fortsätta som tidigare. Men EU:s fiskare vet också att ett avtalslöst tillstånd hade inneburit att de inte alls fått tillgång till brittiska vatten. De båtar som hade försökt riskerade att konfronteras med brittiska flottan, som Boris Johnson lovat mobilisera för att värna vattnen.

Brittiska fiskebåtar får nu ökade kvoter jämfört med tidigare. I tangentens riktning ligger också

att dessa kvoter gradvis kommer att öka de kommande årtiondena.

Vad händer nu?

Avtalet ska behandlas i brittiska parlamentet samt godkännas av EU:s 27 medlemsländer. I två av dem, Finland och Nederländerna, ska parlamentet få chans att debattera uppgörelsen. I Sverige ska EU-nämnden informeras. Dessutom ska jurister på myndigheter som tullverk och luftfartsverk hinna gå igenom texterna så att inga misstag har gjorts när det gäller hänvisning till olika paragrafer och så vidare. Avtalet måste vara vattentätt om det i framtiden uppstår tvister mellan parterna och det leder till domstolsförhandlingar. Dessa genomgångar kommer att ta flera dygn. Det finns också en liten risk att ett medlemsland inte är nöjt med utfallet. Frankrike har drivit den hårdaste linjen under förhandlingarna och säger landet nej faller hela överenskommelsen. Då kan man sammanfatta läget i ett ord: kaos.

Men, Michel Barnier har tidigare bland annat varit jordbruks- och fiskeminister i en franska regering. Det talar för att han under förhandlingarna borde ha haft klart för sig var Frankrikes smärtgräns går.

Pia Gripenberg

.25 december

Katrine Marçal: Därför blev förhandlingarna ett 4,5 år långt maraton

Fyra och ett halvt år har gått sedan midsommaraftons morgon 2016 – då det stod klart att britterna röstat ja till att lämna EU. DN:s Katrine Marçal påminner om de mest dramatiska ögonblicken sedan dess.

LONDON. Sedan Storbritannien på midsommarafton 2016 bestämde sig för att skiljas från EU har mycket hänt i världen. Donald Trump har både vunnit ett presidentval och förlorat ett presidentval. Prins Harry har lyckats träffa Meghan Markle, gifta sig med Meghan Markle, få barn med Meghan Markle och lämna det brittiska kungahuset tillsammans med Meghan Markle.

För att ta några exempel.

Men brexitförhandlingen har bara fortsatt.

Här är de fem viktigaste skälen till att det har tagit sådan tid.

1 Brittisk oklarhet om vad brexit egentligen var

När 52 procent av den brittiska väljarkåren röstade för att lämna EU var det inte på något sätt tydligt vad detta mandat innebar. Menade väljarna att de ville lämna bara EU, eller även EU:s gemensamma marknad och dess tullunion? Allt detta fanns kvar för den politiska ledningen att reda ut, vilket tog tid. Dessutom var Storbritannien ett internt splittrat land. I England och Wales hade en majoritet av väljarna röstat för brexit, men inte i Skottland och på Nordirland. Allt detta gjorde att

Storbritannien ägnade i princip de första tre åren av förhandlingen till att främst förhandla med sig självt.

2 Theresa May saknade - majoritet för brexit i parlamentet

Det var Storbritanniens premiärminister David Cameron som kallade till folkomröstning om brexit. Han kampanjade dock själv mot att landet skulle lämna EU och när hans sida förlorade folkomröstningen valde han att avgå. I stället blev Theresa May premiärminister. Hennes stora problem var att hon inte hade någon egentlig majoritet för brexit i det brittiska underhuset. Trots att folket hade röstat för att lämna EU var en huvuddel av parlamentarikerna emot. Theresa May bestämde sig för att kalla till val våren 2017. Hon ville helt enkelt skaffa sig en bredare majoritet och därmed göra brexitförhandlingen enklare. I stället hände det rakt motsatta. På grund av en klantigt skött kampanj förlorade May den lilla majoritet hon hade, hon valde att sitta kvar som premiärminister men blev beroende av det protestantiska nordirländska högerpartiet DUP i stället.

Det var egentligen inte förrän Boris Johnson blev premiärminister och sedan vann valet i - december 2019 som det uppkom en majoritet för brexit i parlamentet. Därefter gick processen snabbare eftersom det fanns mer enighet på den brittiska sidan.

3 Handelsavtal tar tid

Fram till den 31 januari i år ägnade brexitförhandlingen sig nästan enbart åt att diskutera Storbritanniens utträdesvillkor. Den svårare delen av förhandlingen, den som handlar om hur Storbritanniens framtida relation till EU ska bli, den har tryckts ihop under bara de senaste elva månaderna.

Det var alltid en chansning om det över huvud taget skulle gå att förhandla fram ett handelsavtal under så kort tid. I vanliga fall brukar den här typen av förhandlingar ta flera år. 2020 har dessutom varit ett år där det minst sagt har hänt annat också i världen.

4 Nordirland

Den fråga som har orsakat mest huvudvärk är Nordirland. Med brexit blir gränsen mellan Nordirland och Irland en yttre EU-gräns och varor kommer att behöva kontrolleras på något sätt. Detta är ohyggligt politiskt känsligt på grund av Nordirlands våldsamma historia, det blev fred i regionen först 1998. För att addera till problemen bygger fredsavtalet från 1998 på att både Irland och Storbritannien är EU-medlemmar. När Storbritannien nu inte längre är det uppkommer många känsliga situationer. Allt detta har tagit enorm tid och energi att försöka lösa under förhandlingen.

5 Den brexit som britterna hade blivit lovade existerar inte

Grundproblemet i förhandlingen har varit de enorma förväntningar på EU-utträdet som fanns i Storbritannien. Väljarna fick under brexitkampanjen 2016 höra att de både kunde återta den nationella kontrollen över sin invandringspolitik och fortsätta vara medlemmar i EU:s gemensamma marknad. Under förhandlingen blev det snart tydligt att detta inte skulle gå: Det fanns ingen anledning för resten av EU att låta britterna plocka alla russinen ur kakan på detta sätt. Många varnade för detta redan 2016, men då lyssnade man inte på dem.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

25 december

Skottland: ”Löften har brutits”

Reaktionerna på brexitavtalet strömmar in från världens ledare. De ser positivt på att en överenskommelse till sist kunde nås, men Skottlands försteminister Nicola Sturgeon betonar att EU-utträdet har skett mot dess vilja.

”Det finns inget avtal som kommer att kompensera för vad brexit tar ifrån oss”, skriver hon på Twitter.

Frankrikes president Emmanuel Macron tackar EU:s chefsförhandlare Michel Barnier för hans uthållighet och engagemang för att försvara ”européernas intressen”.

”Tack vare er och von der Leyen har den europeiska solidariteten visat sin styrka”, skriver han.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel menar att uppgörelsen har ”historisk betydelse” och uppger att hon noga ska studera avtalet, men att hon inte kommer att behöva starta från noll eftersom medlemsstaterna har uppdaterats allt eftersom.

”Vi kommer därför snart att befinna oss i en position där vi kan bedöma om Tyskland kan stödja resultatet”, säger hon enligt The Guardian.

Norges statsminister Erna Solberg gratulerar EU och Storbritannien till avtalet.

”Ett ordnat brittiskt utträde från EU och den inre marknaden är viktig för alla EES-parter,

inklusive Norge”, skriver hon och syftar på det europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Storbritanniens före detta premiärminister David Cameron skriver på Twitter att det är bra att sluta ett svårt år med lite positiva nyheter.

”Ett handelsavtal är mycket välkommet – och ett avgörande steg för att bygga en ny relation till EU som vän, granne och partner”, skriver han.

Skottlands försteminister Nicola Sturgeon skriver i ett långt uttalande att Skottland inte röstade för brexit, och att dess ståndpunkt är tydligare än någonsin. Samtidigt hävdar hon att löften om fisket har brutits och att man har struntat i deras åsikter.

”Ett avtal är bättre än inget avtal. Men, bara för att, i elfte timmen, den brittiska regeringen har beslutat att överge idén på ett icke-avtal-resultat, bör det inte distrahera från det faktum att de har valt en hård brexit och tagit ifrån så många fördelar med ett EU-medlemskap”, säger hon enligt The Guardian.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

25 december

Över 30 danskar smittade av muterat virus

Den nya och mer smittsamma variant av coronaviruset som först upptäcktes i Storbritannien har nu bekräftats hos 33 personer i Danmark.

Det framgår av dokument från smittskyddsorganet Statens Serum Institut (SSI). Siffrorna gäller prover som tagits mellan den 14 november och 14 december och mutationen har funnits i 0,4 procent av de positiva svaren.

Eftersom endast 13,5 procent av det totala antalet positiva prov under perioden undersökts är det troligen fler än 33 som smittats med det muterade viruset, bedömer SSI.

Det rör sig om varianten N501Y, som enligt brittiska forskare kan vara runt 70 procent mer smittsam än det ursprungliga viruset. Det finns dock inga tecken på att N501Y ger upphov till mer allvarliga sjukdomssymtom.

Samtidigt kommer vissa positiva signaler.

Över 80 000 personer snabbtestades för covid-19 i Danmark dagen före julafton, nära 10 000 fler än dagen innan. Andelen smittade var bara 1,35 procent – den lägsta sedan snabbtesterna började.

– 23 december var den arbetsammaste dag vi haft, berättar berättar ambulansdirektör Jørgen Mieritz på Falck.

Han säger att det finns stora geografiska skillnader. I Hvidovre testades hela 3,9 procent positivt.

Fyra privata företag har börjat snabbtesta för corona runtom i Danmark och andelen positiva har sjunkit sedan den 16 december, med undantag från någon enstaka topp. Det går i linje med den allmänna sjukvårdens testresultat.

De glädjande siffrorna ska läsas med förbehåll: dels är det många fler som testar sig och de är vanligen utan symtom, dels har snabbtesterna en träffsäkerhet på bara 70–80 procent – mot 98 procents säkerhet för pcr-testerna som den allmänna sjukvården använder. Snabbtest i Danmark rekommenderas därför inte för dem som har symtom eller har nära kontakt med covidsjuka.

TT/Ritzau

30 000 nya fall i Ryssland

Närmare 30 000 nya fall av coronasmitta rapporterades i Ryssland under torsdagen – de högsta dygnssiffrorna sedan pandemin bröt ut.

Samtidigt har 635 nya dödsfall registrerats, även det ett mörkt rekord. Totalt har 53 096 covidrelaterade dödsfall rapporterats i landet.

Sett till befolkningsmängd är det ryska dödstalet relativt lågt jämfört med andra hårt drabbade länder.

Det finns dock tecken på att de officiella siffrorna kan vara missvisande. En analys av överdödligheten från landets statistikmyndighet tidigare i december antyder ett högre dödstal.

I nuläget finns inga planer på att återinföra strikta restriktioner.

– Om vi följer regler och råd från hälsomyndigheterna så behöver vi ingen nedstängning, sade president Vladimir Putin under sin särskilda årliga presskonferens i förra veckan.

TT-AFP. 25 december

1

miljon människor hade fått sin första vaccinspruta mot covid-19 före julhelgen i USA, meddelar landets smittskyddsmyndighet CDC.

Vaccineringarna inleddes för tio dagar sedan och landets ledande smittskyddsexpert Anthony Fauci tror att 70–85 procent av amerikanerna kommer att vara vaccinerade i sommar.

TT-AFP 25 december

25 december

Kina flexar musklerna i upptrappad konflikt

Peking. Bojkott av australisk hummer och vin. Höga tullar på korn och timmer. Sedan Australiens premiärminister krävde en oberoende utredning om covid-19 har Kina straffat landet hårt. Konflikten visar hur ett allt mer självsäkert Kina använder sin ekonomiska makt för att pressa kritiker till tystnad.

I dagarna var det fem år sedan Australien och Kina skrev under ett frihandelsavtal. Sedan dess har handeln mellan de två länderna blomstrat. Inte minst har den haft stor ekonomisk betydelse för Australien. Kina är utom tävlan Australiens viktigaste exportland. Hit går över en tredjedel av exporten.

Men feststämningen lyste med sin frånvaro på årsdagen av avtalet. I stället är länderna inne i en infekterad konflikt som fört relationen till sin frostigaste nivå sedan 1972 då Australien inledde en diplomatisk relation med Kina.

Och lite talar för att de är på väg att närma sig varandra. Tvärtom – känslorna blir bara hetare och nivån på attackerna allt aggressivare. Nästan varje dag trappas konflikten upp.

Det senaste känsloutbrottet från Australiens premiärminister Scott Morrison kom efter att den kinesiska utrikespolitiska talesmannen Zhao Lijian publicerat en bild på Twitter föreställande en australisk soldat som håller i en

blodig kniv mot ett afghanskt barns strupe. Med tweeten ville Zhao Lijian påminna om att Australien anklagats för krigsbrott i Afghanistan. Men bilden var fejk och Scott Morrison gick i taket. ”Motbjudande”, sa han upprört och krävde en ursäkt.

Men i stället trappades den spända stämningen bara upp ytterligare. Kina anklagade Australien för att gå in i en offerroll och statliga tidningen Global Times redaktör kallade Scott Morrison för ”löjligt arrogant”. Han borde slå sig själv i ansiktet i direktsänd tv, skrev han.

Hur hamnade länderna som har så täta relationer här? Kineser gillar att studera och turista i Australien. Australiska bolag exporterar råvaror som järnmalm, kol och naturgas till Kina.

Helt överraskande är det kanske inte. Från kinesisk sida har ett missnöje med Australien legat och puttrat i några år nu. Särskilt väckte Australiens beslut att 2018 som första västliga land blockera den kinesiska telekomjätten Huawei från utbyggnaden av 5G ont blod.

Att Australien dessutom argumenterat mot Kinas påstående att landet har historiska rättigheter till delar av Sydkinesiska sjön faller inte i god jord. Australien har också upprört beslutsfattarna i Kina genom att införa en lag som försvårar för utländska krafter att påverka dess politiker. Lagen kom till efter att det uppdagats att en australisk politiker tagit emot stora donationer från en rik kinesisk affärsman.

Droppen som fick bägaren att rinna över verkar ha kommit när premiärminister Scott Morrison i våras begärde en oberoende utredning om utbrottet av covid-19 i kinesiska staden Wuhan. Morrison anklagades för att spela med i USA:s ”propagandakrig” om viruset. Med sedvanlig retorik var ”det kinesiska folket” förolämpat och, enligt samma praxis, kom hot om bojkott av australiska produkter.

– Kanske vanliga människor kommer att fråga sig ”varför ska vi dricka australiskt vin”? Äta australiskt kött? sade Kinas ambassadör i Australien i en intervju med Australian Financial Review.

Och det stannade inte vid hot. I höst har nya tuffa ekonomiska sanktioner mot Australien införts med jämna mellanrum. Importen av korn har belagts med höga tullar, importen av nötkött har begränsats. Australiskt vin kan komma att beläggas med tullar på 200 procent, kol och timmer från Australien bojkottas, liksom hummer.

Också australier som bor i Kina påverkas. I september frihetsberövades den australiska journalisten Cheng Lei, som arbetade som programledare för den statliga kinesiska engelsktalande kanalen CGTN. Den enda förklaring som getts är att det handlar om nationella säkerhetsskäl, det vaga begrepp som regimen ofta motiverar frihetsberövanden med.

Strax efter lämnade hastigt de två sista korrespondenterna för australiska medier, på inrådan av diplomater, Kina. Det blev en dramatisk tillbakaresa. Kvällen innan deras plan skulle lyfta stormade polisen deras hem. Budskapet till journalisterna var att de inte fick resa. De båda tog sin tillflykt till ett australiskt konsulat, men förbjöds lämna landet innan polisen förhört dem. Också denna gång var förklaringen ”nationell säkerhet”.

Konflikten är ett av flera exempel på hur Kina använder sin starka ekonomi för att pressa ett land politiskt. En strategi som ofta fungerar mot länder som är beroende av Kina – och Australien är det land i väst som har störst handel med Kina.

Än så länge har dock Australiens regering stått på sig. När Kina läckte ut 14 punkter om varför regimen är så arg på Australien rymdes saker som att man är missnöjd med att australiska medier skriver kritiskt om Kina. På listan fanns också förargelse över att parlamentariker och

tankesmedjor uttalar sig kritiskt och att Australien fördömt Kinas politik i Xinjiang, Hongkong och Taiwan.

Vi kan inte förhandla bort våra värderingar eller vika oss för tvång, var Scott Morrisons reaktion. Australien har också gått till motangrepp och tagit Kinas införande av tullar på korn till världshandelsorganisationen WTO. Det bryter mot handelsreglerna på världsmarknaden, hävdar Australien.

Från Kinas håll skvallrar agerandet om ett starkt självförtroende. Kritik från resten av världen rinner av som vatten från en gås. En förklaring är att Kina sedan månader har virusspridningen under kontroll. Ekonomin är i gång och Kina är det enda större landet som väntas få ekonomisk tillväxt i år. Att många länder i väst fortfarande kämpar med pandemin tas som intäkt för att det kinesiska systemet är överlägset.

Att man nu går så hårt åt Australien kan också vara ett sätt för regimen att visa resten av världen vad som händer om ett land kritiserar Kina för mycket. Att de 14 punkterna om vad Australien gjort fel läckte ut var ingen slump. De skulle kunna passa in på flera länder, som Sverige. Genom att läcka dem vill regimen visa andra länder vad som väntar om de inte fogar sig.

På senare tid har retoriken från en del kinesiska talesmän blivit allt aggressivare. De så kallade ”vargkrigarna”, som fått namn efter en populär patriotisk film, går till aggressiv attack mot dem som de anser lägger sig i Kinas interna angelägenheter.

Slutmålet är att politikerna och affärsmännen i Australien till sist ska buga och desperat vädja om en vapenvila.

Men Kina kan också bli för stöddigt. Den australiska opinionen har blivit mer negativ till Kina och skulle regeringen vika sig kan den få

betala ett politiskt pris. Australien har också, hittills, fått stöd från andra västliga länder, särskilt USA.

Å andra sidan finns företag och jobb vars ekonomi är beroende av Kina i Australien. På senare tid har också oppositionen och näringslivet börjat anklaga regeringen för att agerat ”amatörmässigt” i relationen till Kina.

Det är en fin balansgång för Scott Morrison och hans regering som väntar framöver.

Australiens premiärminister Scott Morrison begärde i våras en oberoende utredning om utbrottet av covid-19 i staden Wuhan, något som fick bägaren att rinna över från kinesiskt håll.

Marianne Björklund

Guardian Australia

FAKTA. FRÅN GODA RELATIONER TILL HANDELSSANKTIONER

2014. Kinas ledare Xi Jinping håller ett tal i Australiens parlament och prisar ländernas goda relationer.

2015. Ett frihandelsavtal mellan Kina och USA skrivs under, vilket ökar handeln kraftigt.

2016. En australisk parlamentariker tvingas avgå efter att det visat sig att han tagit emot donationer från en kinesisk affärsman med band till kommunistpartiet.

2017. Australiens dåvarande premiärminister Malcom Turnbull säger på kinesiska att Australien står upp mot utländsk inblandning, samtidigt utlovar han tuffare lagar.

2018. Australien blir det första landet i väst som förbjuder den kinesiska telekomjätten Huawei och ZTE från att delta i utbyggnaden av 5G.

2020. I april efterlyser Australiens premiärminister Scott Morrison en oberoende utredning om utbrottet av covid-19 i Wuhan.

I november börjar Peking införa handelssanktioner på australiska produkter.

I december anmäler Australien Kina till WTO för att ha brutit mot handelsreglerna när man införde tullar på korn från Australien.

25 december

”Inte vad de flesta av oss vill se.”

Den katolska tidningen Catholic Herald under rubriken ”Vatikanens generande sci-fi-krubba” ger tummen ned för Vatikanens julkrubba vid Petersplatsen i Rom. Maria, Josef, de tre vise männen och fåraherdarna påminner i år till viss del om kubistiska, jättelika schackfigurer. Men det som verkar sticka många i ögonen är astronauten och den figur som påminner om Darth Vader i ”Star Wars.”

TT

President Macron fri från symtom

FRANKRIKE. Frankrikes president Emmanuel Macron är nu symtomfri, en vecka efter att han testade positivt för corona. Hans kansli meddelade på julaftonen att statschefen inte längre behöver hålla sig i karantän.

Myndigheterna befarar att smittspridningen i Frankrike kommer att öka under julfirandet. Sent i onsdags hade 15 000 nya smittade och 278 dödsfall registrerats under det senaste dygnet. Vaccineringar ska börja på söndag.

TT-AFP 25 december

Rebeller förklarar - eldupphör inför val

CENTRALAFRIKANSKA REPUBLIKEN. En koalition av rebellgrupper har förklarat tre dagars eldupphör inför söndagens president- och parlamentsval i Centralafrikanska republiken. Koalitionen har anklagat presidenten för att försöka manipulera valet. Ett fredsavtal mellan regeringen och flera väpnade grupper i fjol har inte satt stopp för det våld som under de senaste sju årens konflikt skördat tusentals offer och drivit en fjärdedel av befolkningen på flykt.

TT-AFP 25 december

25 december

Biskopen fick resa hem med påvens hjälp

Den katolske ärkebiskopen av Belarus, Tadeusz Kondrusiewicz, har nu kommit hem från sin polska exil tack vare ingripande från påven. Han ska leda två julgudstjänster i huvudstaden Minsk, rapporterar den ryska nyhetsbyrån Interfax.

Kondrusiewicz var i Polen i somras och sade då i en tv-intervju att presidentvalet i hemlandet den 9 augusti inte hade gått rätt till. När han senare skulle resa hem blev han stoppad vid gränsen, och president Aleksandr Lukasjenko sade att biskopen ”fått råd om hur han skulle förgöra landet”.

Påve Franciskus engagerade sig i fallet, och ett sändebud från Vatikanen träffade i förra veckan presidenten och lyckades alltså förmå denne att låta ärkebiskopen komma hem till jul.

De flesta kristna i Belarus hör till den ortodoxa kyrkan, men där finns också många katoliker.

TT

Så blev Ladan ikonisk taxibil i Etiopien

Internationell storpolitik gjorde den italiensksovjetiska folkbilen Lada till ett självklart inslag i den etiopiska huvudstaden. Nu är det ett färskt fredsavtal och en reformvänlig premiärminister som seglat upp som de största hoten mot Addis Abebas ikoniska taxibilar.

Och kannibalism.

– En bil äter den andra, det är det enda sättet att få reservdelar i dag, säger taxichauffören Samuel som tog DN på en tur i fredagsrusningen.

Vita tak på blåa karosser blev färgsättningen, i linje med ett dekret som kom från kejsar Haile Selassies palats. Först var det taxibilar av modellerna Pegueot 404, 504 och Fiat 124 som målades i färgerna. Men de flesta Peugeots har sedan länge körts till Harar i öster, där de lämpar sig för det varmare klimatet.

Kvar i den etiopiska huvudstaden Addis Abeba, eller Addis i folkmun, blev Ladorna som importerades i mängder under den kommunistiska Derg-juntans tid på 1970- och 80-talet när landet var en bundsförvant till Sovjetunionen. Men förklaringen till bilens popularitet innehåller mer storpolitik än så.

– Det är samma bil som Fiat 124 och de har i princip samma delar, säger Samuel, en taxichaufför som tar med DN på en rundtur i kollegan Senitays Lada 1200 i fredagsrusningen.

Batteriet har dött men i det kuperade Addis, som 2 350 meter över havet är världens fjärde högst belägna huvudstad, är det ingen brist på

nedförsbackar och efter ett par meter i rullning stånkar motorn igång.

Etiopien är det enda land i Afrika som aldrig koloniserades (Liberia är ett gränsfall), men under fem år på 1930-talet ockuperades det av Mussolinis Italien för att befrias av britterna 1941. Storbritannien var vid krigsslutet ännu en kolonialmakt med expansiva ambitioner och för att undvika att hamna i tacksamhetsskuld till dem, drog Selassie ett streck över det förflutna och välkomnade italienarna att stanna.

Det italienska arv som är så påtagligt i landet, från arkitektur till mat, kom alltså från decennier av kommersiellt och kulturellt utbyte som bland annat omfattade Fiat 124-bilarna. När Selassie 1974 störtats i en kupp, blev det den sovjetiska inkarnationen av samma bil som fortsatte att skeppas till Etiopien. Sedan dess har de varit ett självklart inslag i stadsbilden.

– Min har väl rullat… ja, jag vet inte hur många kilometer, en miljon? Räknaren fungerar inte, säger Senitay bakom ratten.

Han kastar en blick mot DN:s utsände och Samuel genom den obligatoriska backspegeln som hakats på originalet, men som är dubbelt så bred vilket underlättar konversationen mellan chaufför och passagerare. Vid växelspaken sitter de två röda lampor som är seriekopplade till bromsljuset så att man direkt kan se om lamporna där bak inte fungerar. Teoretiskt sett. För de har, liksom fläkten, ljudsystemet, dörrhandtagen och precis alla andra detaljer slutat att fungera.

Teknikutvecklingen har sprungit om Ladan till den grad att man nu specifikt kan önska Lada i de Uber-liknande appar som används för att beställa taxi i staden. Men få bilar har några fungerande cigarettändaruttag vilket gör att batterierna i chaufförernas telefoner snabbt laddas ur.

– Det finns ett par ”civila” Lador i stan, som inte är målade som taxibilar. Du skulle se dem. I perfekt nyskick. Helt otroligt fina, säger Samuel.

Nu tyder mycket på att storpolitik åter kommer att bestämma bilens öde i Addis. Ladorna är relativt dyra i drift med en konsumtion på 0,9 liter milen. Men de har hållit konkurrensen från nyare asiatiska bilar stången för att landet har en svindlande hög importskatt på 150 procent. Etiopien saknar egen kustlinje och har varit beroende av en enda hamn, i grannlandet Djibouti, för bilimport.

– Den som köper en liten begagnad Toyota i Dubai för 80 000 birr (18 000 kronor) får i slutänden betala fem gånger så mycket för bilen med alla transportkostnader och skatt. Ladan kostar bara 60 000.

Nu har Etiopien slutit fred med Eritrea och får fler hamnar att välja mellan vilket driver ner priset och premiärminister Abiy Ahmed har lovat att sänka importskatten till 30 procent. Då blir det attraktivt att köra nyare bilar.

Dessutom kommer kannibalism oundvikligen att leda till Ladornas uttåg från trafiken.

– En bil äter en annan. Det är det enda sättet att få tag på reservdelar och till slut kommer det inte att finnas några kvar, säger Samuel.

Han hoppas dock att några sparas för omvärlden, likt Berlins Trabanter som blivit populära för turister på sightseeing i den tyska huvudstaden.

– Den här bilen har folk stort förtroende för. Och de har minnen förknippade med den. Så om inte av andra anledningar så hoppas jag att man av nostalgiska skäl behåller ett par av dem i körbart skick, säger Samuel.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

25 december

26 december

Katrine Marçal: Ett tungt besked för de unga britterna

London. Vad som började i en stor ideologisk strid om brittisk nationell identitet slutade i en detaljförhandling om torsk och makrill. Brexitförhandlingen är slut. Boris Johnson har vunnit en viktig politisk seger.

Men han har inte lyckats ena sitt eget land.

Kommentar. Katrine Marçal, DN:s korrespondent

Den stora utmaningen med brexit var alltid hur man skulle översätta idén om brexit – en stor och ideologisk tanke om den brittiska nationen – till det språk som skilsmässan från EU alltid behövde ta form i. Alltså detaljer.

Hur gör vi med tillgången till EU:s databas med fingeravtryck? Hur många sorters fisk finns i Engelska kanalen? Vilka delar av det nordirländska fredsavtalet från 1998 bygger implicit på EU-lagstiftning? Kan den brittiska kemikalieindustrin klara sig utan tillgång till det europeiska systemet för delad kemikaliedata?

Brexit var i denna bemärkelse som vilken skilsmässa som helst. Äktenskapet må ha ingåtts på stora principer, men när du ska plocka isär det landar du oundvikligen i detaljerna. Vem har koden till bankdosan? Vem ska ta gräsklipparen? Hur ska dagislämningen fungera?

En brexitförhandlare beskrev den sega förhandlingen som ”att långsamt dra ut sina ögonfransar en efter en”. Det var med andra ord inte roligt. I London brukade alltihopa ske i ett underjordiskt konferenscenter under näringsdepartementet. I Bryssel i Albert Borschette-centret: en grå koloss i EU-kvarteren. Under pandemin gick man över till den digitala videokonferensappen Cisco Webex.

Högt ovanför alla dessa tusentals timmar av detaljtraggel i fönsterlösa rum svävade sedan de politiska spelarna: I London var det Boris Johnson med sitt löfte om att ”få brexit gjort” och sin välkända ovilja att sätta sig in i detaljer.

Till och med när den brittiske premiärministern annonserade det färdiga avtalet på julafton verkade han inte ha begripit vad en ”ej tullbaserad handelsbarriär” var. Otaliga journalister som har tvingats lära sig dessa begrepp framlänges och baklänges de senaste fyra åren dunkade huvudet i bordet.

Med detta inte sagt att Boris Johnson inte har vunnit en viktig politisk seger. Det har han. Han spelade högt när han i juli 2018 avgick som utrikesminister i Theresa Mays regering. Det var ett sätt att själv positionera sig för premiärministerposten och ett sätt att säga att han trodde att det gick att uppnå en annan sorts brexit än vad Theresa May höll på att förhandla fram.

Boris Johnson ville ha en ”hårdare” brexit. För att uttrycka det krasst var han beredd att acceptera mer friktion vid gränsen och mer krångel för företag och individer i utbyte mot större grad av nationellt självbestämmande för Storbritannien som nation.

Detta har han också uppnått. En glad Boris Johnson kunde fira jul.

Men det finns stora frågetecken kvar. Brexitförhandlarna har lagt tusentals timmar på att lösa frågan om hur många makrillar som franska fiskare ska få dra upp, men fiskerinäringen står trots allt bara för 0,1 procent av den brittiska ekonomin.

Det nya avtalet säger till exempel väldigt lite om den för Storbritannien så viktiga tjänstesektorn.

Det finns också potentiella politiska problem. Ta bara en sådan detalj som att Storbritannien har valt att lämna Erasmus-programmet. Det har möjliggjort för brittiska studenter att studera i andra länder i Europa och europeiska studenter att åka på utbyten till

brittiska universitet. Nu försvinner det. Skottlands försteminister, Nicola Sturgeon kallade omedelbart detta för ”kulturell vandalism” från Boris Johnsons sida. Detta lilla exempel sätter fingret på två potentiella framtida huvudvärkar för premiärministern.

För det första unga människor. Britter under 45 år tenderar att vara mot brexit. När Boris Johnson nu har styrt landet, inte bara mot brexit, utan mot en hård brexit har han släpat med de unga till en plats som de över huvud taget inte vill vara på.

Det vore konstigt om detta på sikt inte blev ett politiskt problem för de konservativa som parti.

För det andra finns frågan om Skottland. I Skottland har det aldrig funnits någon majoritet för brexit. Och Skottland styrs som bekant av det skotska nationalpartiet som helt vill bryta med Storbritannien. Frågan om skotsk självständighet kommer inte försvinna. Dessutom innebär Boris Johnsons brexit en lösning för Nordirland som på sikt för regionen bort från Storbritannien rent ekonomiskt. Detta gör naturligtvis många nordirländska protestanter rasande.

Boris Johnson har lyckats med det politiska konststycket att ena sitt eget konservativa parti runt en ny brittisk relation till EU. Gudarna ska veta att detta inte var enkelt. Från Margaret Thatcher till Theresa May: samtliga brittiska konservativa premiärministrar sedan 1979 har fallit på att de lyckats reta upp någon falang i sitt eget parti gällande EU.

Boris Johnson har klarat denna livsfarliga interna balansgång.

Men han har inte lyckats ena Storbritannien som land.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Flera fallgropar innan avtalet kan tillämpas

Julaftonens handelsavtal börjar nu analyseras av regeringar och myndigheter i EU:s medlemsländer och i Storbritannien. DN:s korrespondent Pia Gripenberg svarar på tre frågor om avtalet kommer att godkännas.

1. Betyder uppgörelsen den 24 december att det är klart med hur Storbritannien till slut lämnar EU?

Ja, i stort sett, men med några viktiga reservationer. För att avtalet ska kunna tillämpas provisoriskt från den 1 januari måste EU:s 27 medlemsstater ge sitt klartecken. De omedelbara reaktionerna på julafton var genomgående positiva. Men i Frankrike påpekar bland annat EU-minister Clément Beaune att landet nu ska gå igenom avtalet för att se till att de viktigaste franska synpunkterna togs tillvara.

Frankrike har pekats ut som det land som skulle kunna stjälpa ett avtal på grund av fiskefrågan. Till franska medier sade dock Beaune på juldagen att regeringen har en plan för hur yrkesfiskarna kan stöttas när kvoterna i brittiska vatten minskar, så hittills verkar Frankrike stötta avtalet.

En annan stötesten kan förstås bli om jurister eller andra experter upptäcker oklarheter och motsägelser i det drygt 1 200 sidor långa avtalet (2 000 med bilagor).

För att avtalet ska få legal status måste Europaparlamentet säga ja. Det hinns inte med före årsskiftet. Många ledamöter är mycket upprörda över att ett så viktigt avtal hastas fram utan full demokratisk granskning. Nu får den göras i efterhand, men allt tyder på att parlamentet säger ja i januari eller februari nästa år.

2. Hur ser processen för godkännande ut i Storbritannien?

Där kommer underhuset att behandla frågan den 30 december. Socialdemokratiska Labour har meddelat att man kommer att rösta ja. Därmed kommer premiärminister Boris Johnson få en klar majoritet, även om skotska SNP och enstaka ledamöter från Labour och konservativa Torypartiet röstar emot.

3. Är det slut nu med förhandlingarna mellan EU och Storbritannien nu?

Nej, verkligen inte, även om parterna förstås får helgledigt. Avtalet omfattar till exempel bara varor, inte tjänster som står för över 40 procent av Storbritanniens export till EU. De kommande åren väntar förhandlingar om till exempel tekniska samarbeten samt utrikes- försvars- och säkerhetsfrågor. Liksom förstås när fiskekvoterna ånyo ska diskuteras efter att övergångsperioden tar slut 2026.

Pia Gripenberg 26 december

Anna Hallberg: ”Hoppfullt – men det finns hinder”

Hoppfullt och glädjande men det finns hinder. Så kommenterar utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S) brexitavtalet.

Under juldagsmorgonen landade det 2 000 sidor långa, och i flera år förhandlade, handelsavtalet mellan EU och Storbritannien på utrikesdepartementet.

– Det är en process där man först måste se de stora dragen för att sedan beta sig igenom resten. Det här är ett viktigt arbete som vi har kort om tid att analysera, säger Hallberg innan hon poängterar det hon tycker är positivt – att det nu finns ett avtal med ett tull- och kvotfritt samarbete.

Storbritannien är en av Sveriges viktigaste handelspartner och omkring 66 000 jobb i Sverige

finns till följd av export till landet, enligt Svenskt näringsliv. **TT 26 december**

Klart – men inte offentligt

Medan tiden höll på att rinna ut slöt till slut Storbritannien och EU ett avtal om brexit på julaftonen. Överenskommelsen är ännu inte offentlig, men parterna har gått ut med flera detaljer.

Här är vad vi vet hittills om avtalet.

Nästan ett år efter brexit enades Storbritannien och EU om ett frihandelsavtal på julafton. Det 2 000 sidor långa avtalet är värt 660 miljarder pund (cirka 7,4 biljoner svenska kronor) om året. De kommande dagarna kommer innehållet i överenskommelsen att klarna när avtalet offentliggörs.

Men redan nu står det klart att varken importkvoter eller tullar kommer att införas mellan Storbritannien och EU. Avtalet innehåller dock en klausul som möjliggör tullar om en part anser att den andre dumpar priser. Varor som produceras i Storbritannien kommer också att behöva uppfylla EU-standard.

Storbritannien inför ett nytt migrationssystem som innebär att det är slut på den fria rörligheten mellan landet och EU. Britter har därför inte längre automatisk rätt att bosätta sig inom unionen. Det omvända gäller för befolkningen i medlemsländerna. För vistelser över 90 dagar blir visum obligatoriskt.

Fiskefrågan har varit en stor stötesten i förhandlingarna mellan parterna. När Storbritannien lämnar unionen och den gemensamma fiskepolitiken kan man stänga ute medlemsländerna från landets fiskevatten. Enligt avtalet kommer EU:s del av fisket minskas med 25 procent under en övergångsfas på fem och ett halvt år, skriver The Guardian.

Formellt är avtalet inte slutet förrän det brittiska parlamentet röstat igenom det den 30 december, och efter att EU:s 27 medlemsländer accepterat. När EU-

parlamentet och Europeiska rådet gett grönt ljus träder överenskommelsen officiellt i kraft. Men redan från och med den första januari kommer avtalet att tillämpas provisoriskt.

EU:s chefsförhandlare informerade medlemsländernas ambassadörer om avtalet på juldagen.

Det finns i nuläget ingenting som tyder på att avtalet inte kommer att godkännas.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se. 26 december

26 december

Jul i hytten för tusentals chaufförer

Tusentals lastbilschaufförer som i flera dagar väntat på tillåtelse att få ta sig över Engelska kanalen har fått tillbringa julen i förarhytten. Ingen släpps in i Frankrike utan ett negativt coronatest.

Ytterligare 800 soldater, utöver de 300 som finns på plats, har satts in för att hjälpa till att få bort de långa köerna av lastbilar som korkat igen vägarna nära den engelska hamnstaden Dover, rapporterar BBC.

Tusentals lastbilschaufförer har suttit strandade sedan i söndags då Frankrike stängde sin gräns efter att en ny, smittsam coronamutation upptäckts i Storbritannien. Först på tisdagen enades de båda länderna om att åter tillåta varutransporter över

gränserna. Men kravet är att alla förare testas negativt för coronan för att de ska släppas in i Frankrike.

Soldater har de senaste dagarna gått från lastbil till lastbil och snabbtestat chaufförerna. På juldagen hade över 10 000 tester genomförts, varav enbart 24 varit positiva, uppger den brittiska transportministern Grant Shapps på Twitter.

Ilskan bland de strandade lastbilschaufförerna har varit stor, och många riktar sin vrede mot Frankrike. En av dem som desperat vill återvända till sin familj är Marcin som bor utanför Warszawa.

– Min fru ringer mig hela tiden för att fråga om det finns några nya besked. Jag har inget nytt att säga, säger han till Sky News.

Den brittiska regeringen uppger att lastbilschaufförerna förses med varm mat och drycker. Kustbevakningen i Dover har levererat 3 000 varma måltider, 600 pizzor, 2 985 lunchlådor och 17 lastpallar med vatten. De senaste dagarna har också sju fullastade tågset med mat skickats från London som distribueras till de strandade förarna av Frälsningsarmén.

På torsdagen och fredagen kunde ett par tusen lastbilar ta sig över den Engelska kanalen till den franska hamnstaden Calais, antingen med färja eller via kanaltunneln, skriver AFP.

Men på juldagen återstod fortfarande omkring 5 000 lastbilar som antingen stod uppställda på en avstängd del av motorvägen M20 eller på flygplatsen Manston, rapporterar BBC.

TT

26 december

Ryskt nyårsfirande kan leda till en tredje coronavåg

Antalet coronafall i Ryssland bara ökar. Den mest drabbade staden är inte längre Moskva, utan Sankt Petersburg. Nu hotar nyårsfirandet att ytterligare förvärra situationen.

SANKT PETERSBURG. Inför nyår kom myndigheterna i Sankt Petersburg med en kalldusch till alla krögare. Mellan den 25 och 29 december måste de stänga klockan 19.00. Från den 30 december till 3 januari beordras de hålla stängt helt och hållet.

Orsaken är bister: Sankt Petersburg är Rysslands mest coronadrabbade stad, räknat per invånare. Inför julen var antalet coronasmittade i staden 20,2 per tusen invånare – det högsta i Ryssland, som är ett av världens mest coronadrabbade länder.

Upprörda krögare i Sankt Petersburg svarade med att organisera en så kallad ”motståndskarta”. På kartan, som lades ut på nätet, kunde alla barer och restauranger som vägrar följa de nya reglerna anmäla sig. Antalet var snabbt uppe i över hundra.

– Orsaken är enkel: Om vi öppet säger att vi inte tänker följa reglerna har vi åtminstone en större chans att få myndigheterna att lyssna på oss. Vi kanske straffas, men då finns det en chans att vi klarar oss ekonomiskt. Men får vi inte hålla öppet kan vi lika gärna lägga ner. Den smällen klarar vi inte, säger restaurangägaren Aleksandr Konovalov till den oberoende ryska tidningen RBK.

Enligt Konovalov har de flesta restauranger för länge sedan tagit betalt i förväg för nyårsfesterna, den viktigaste enskilda inkomsten under hela året.

Några veckor senare höll krögarna ett möte med stadens ledning, som lovade att de mjukar upp reglerna så fort det finns utrymme. Mycket tyder i varje fall på att ett antal restauranger kommer att hålla

öppet i hemlighet under nyårsafton. Redan tidigare i december vägrade över hundra restauranger och barer i Sankt Petersburg att följa reglerna från slutet av november och stänga senast klockan 23.00.

Polisen gjorde upprepade nattliga räder i stadens restaurangkvarter. Barerna lekte en katt- och råttalek där man bad kunderna avlägsna sig tillfälligt och öppnade dörrarna på nytt så fort polisen hade försvunnit.

Inget tyder på att invånarna planerar att isolera sig under nyårsfirandet. Nyåret i Ryssland motsvarar i praktiken vårt julfirande, det är en familjefest där man samlas i stora sällskap och ofta umgås över generationsgränserna.

Några regler för hur många som får samlas för att fira har varken Sankt Petersburg eller någon annan rysk stad infört. Samtidigt varnar sjukvårdspersonalen i Sankt Petersburg för att kapaciteten ligger på bristningsgränsen.

– Ibland när jag kommer till jobbet har vi en lista på över hundra personer som har ringt och kallat efter ambulans. Vi försöker beta av dem under dagen, men ingenting hjälper. På kvällen är de lika många. Vi har fler patienter nu än vi hade under våren, säger ambulansläkarens Grigorij Bobinov till radiostationen bfm.ru i Sankt Petersburg.

Redan i oktober öppnade staden ett nytt coronasjukhus på kongresscentret Lenekspo med 295 bäddplatser. Men under hösten har antalet coronafall ökat drastiskt, delvis på grund av att skolorna höll stängt två veckor i oktober. Det ledde till att resandet ökade efter en paus under sommaren Många familjer valde att utnyttja den lediga tiden för att åka till Turkiet.

Från och med november ökade smittspridningen snabbt. Den 20 december kom beskedet att mindre än en procent av alla bäddplatser i Sankt Petersburg är lediga för coronapatienter.

Myndigheterna meddelade snabbt att uppgifterna är överdrivna, men medger att situationen är mycket svår.

– Vi har tillräckligt med mediciner, vi har kapacitet att vårda patienterna. Problemet är att de bara fortsätter att strömma in. Om vi skriver ut sjuttio personer i dag kommer garanterat samma mängd att skrivas in på ett annat sjukhus, säger chefsläkare Tatiana Surovtseva till radiostationen bfm.ru.

Myndigheterna i Sankt Petersburg har uppmanat övriga ryska medborgare att inte komma hit för att fira nyår. En som inte hörsammar uppmaningen är Rysslands president Vladimir Putin. Han ska fira nyår i sin gamla hemstad för tredje året i rad, i Spaso-Preobrazjenskij-katedralen där han döptes i hemlighet som barn.

På andra plats i den ryska coronastatistiken ligger Karelen, med koefficienten 19,6. Moskva, tidigare i täten, kommer nu på tredje plats med 19,2.

Att Putin struntar i uppmaningen att inte besöka Sankt Petersburg under nyåret är symptomatiskt för inställningen till coronaviruset i Ryssland. Ännu i juni 2020 ansåg 23,2 procent av befolkningen att coronaepidemin är påhittad, enligt en undersökning av oberoende Levada.

I början av december meddelade Sankt Petersburgs guvernör Aleksandr Beglov att staden är mycket nära lockdown.

– Mycket litet skiljer oss nu från en fullständig lockdown. Kampen mot epidemin är gemensam. Låt oss ta chansen och följa reglerna tillsammans, sade Beglov i en offentlig vädjan till stadsborna.

– Fram till nyår har vi kapacitet att ta hand om covidpatienter med svåra komplikationer. Men sedan kommer en gräns emot, säger han.

Orsakerna till den svåra epidemin i just Sankt Petersburg är många. Stadens guvernör skyller på klimatet – Sankt Petersburg är byggd på ett kärr och

har ett rykte om sig i Ryssland att vara ett centrum för lungsjukdomar. Detta rykte har ingen större vetenskaplig grund, spridningen av covid har med andra orsaker att göra. Staden har en stor medelklass som älskar att resa och som har utnyttjat varje tillfälle att åka på semester så fort något land har öppnat gränsen mot Ryssland, till exempel Turkiet och Zanzibar. Petersburg har legat tätt efter Moskva när det gäller andelen smittade, men har infört begränsningar betydligt senare.

Ute i de ryska regionerna har situationen varit mycket svår under hösten. Nu verkar smittan ha gått tillbaka något i till exempel hårt drabbade Altaj, men Ryssland som helhet befinner sig fortfarande på den så kallade platån. Någon nedgång är inte i sikte.

Precis som i väst har vissa beslutsfattare blivit populärare under pandemin. Till exempel Moskvas borgmästare Sergej Sobjanin är just populärare än Vladimir Putin i den ryska huvudstaden. På frågan ”Nämn några beslutsfattare i Moskva som ni litar på” svarade 19 procent Sobjanin och 18 procent Putin. Detta enligt en undersökning av oberoende Levada center, som publicerades två dagar före jul.

Det är inte säkert att den här undersökningen är till Sobjanins fördel politiskt. Putin är känd för att ogilla konkurrenter.

Anna-Lena Laurén

FAKTA. FLER ÄN 50 000 DÖDA

Ryssland har 2 963 290 bekräftade fall av covid-19. Sett till antalet fall är landet det fjärde värst drabbade i världen, efter USA, Indien och Brasilien.

I Ryssland har 52 985 personer med covid-19 avlidit.

Påven: Vaccin är ljuset i mörkret

Vaccin är ljuset i mörkret om det kommer alla till del. Marknadslagar och patent får inte stå över kärlekens lag och mänsklighetens hälsa.

Så talade påve Franciskus i det traditionella jultalet – i år framför en kamera i en nästan tom sal i Peterskyrkan eftersom församlingen satt skingrad i sina hem framför tv:n eller datorn till följd av coronan. Eller möjligen stod och huttrade ute på Petersplatsen och följde talet i mobilen.

– Vi kan inte låta stängd nationalism hindra oss att leva som den familj vi är, låta individualismens virus göra oss likgiltiga för andras lidande, sade påven enligt nyhetsbyrån EFE:s referat.

Talet kretsade naturligt nog mycket kring pandemin, och han lyfte fram arbetslösas svårigheter och läget för kvinnor som blir misshandlade under isolering i hemmet.

TT 26 december

Reserestriktioner införs mot britter

USA/TURKIET. Från och med nästa vecka kräver amerikanska myndigheter att resenärer från Storbritannien visar ett negativt covidtest. Beskedet kommer trots att regeringen så sent som i tisdags meddelade att det inte fanns planer på sådana tester.

Även Turkiet inför hårdare restriktioner, och kräver från och med måndag ett coronatest av samtliga flygresenärer. Resande från Storbritannien, Sydafrika och Danmark måste dessutom sitta i karantän i tio dagar efter ankomst.

TT-Reuters 26 december

Oppositionsledaren död i covid

MALI. Soumalia Cisse som länge ledde oppositionen i Mali har avlidit i Paris vid 71 års ålder, meddelade hans talesman på fredagen. Han sågs som en sannolik kandidat i det kommande presidentvalet år 2022. Cisse blev kidnappad i mars när han valturnerade i norra Mali och släpptes först i oktober.

Fransk press uppger att han dog av covid-19.

TT-Reuters 26 december

”De låser in en mor till ett litet barn under två dagar för att förklara för alla: Gräv inte i det här fallet.”

Den ryske Kremlkritikern **Aleksej Navalny** kommenterar på Twitter att polis inlett en brottsutredning mot oppositionskollegan Ljubov Sobol. Hon anklagas för att tidigare i veckan ha försökt tränga sig in i en lägenhet, där en man utpekad för inblandning i förgiftningen av Navalny i augusti ska ha befunnit sig.

TT 26 december

Minst 222 döda efter attack

ETIOPIEN. Dödssiffran för veckans attack i den västliga regionen Benishangul-Gumuz i Etiopien har stigit till minst 222, rapporterar företrädare för det afrikanska landets Röda korset-organisation.

– I går begravde vi 207 offer och 15 av angriparna, säger Melese Mesfin, som är frivilligarbetare för Röda korset.

Vid gryningsattacken som ägde rum på onsdagen tog sig beväpnade män in i byn Bekoji några mil från staden Bulen och sköt personer och satte eld på bostäder där människor låg och sov, enligt Etiopiens människorättskommission.

TT 26 december

26 december

Död hotellgäst i Oslo förblir ett mysterium – 25 år senare

För 25 år sedan hittades en ung kvinna mystiskt död på sitt hotellrum i Oslo. Polisen vet fortfarande inte vem hon är. De överväger nu samma dna-släktforskningsmetod som bidrog till att lösa dubbelmordet i Linköping, skriver Verdens Gang.

– Jag är helt säker på att någon vet, men kanske inte önskar att hon ska bli identifierad, säger journalisten Lars Christian Wegner som har grävt i fallet.

Lördag kväll den 3 juni 1995.

En säkerhetsvakt knackar på dörren till rum 2805 på hotell Oslo Plaza, för att prata med gästerna som har överskridit sin kreditgräns.

Några sekunder senare hör han ett pistolskott.

Vakten springer för att hämta hjälp. Det tar en kvart innan säkerhetschefen är på plats. Han konstaterar att dörren är låst från insidan och öppnar den med hjälp av sitt specialpasserkort. Rummet är mörkt. När säkerhetschefen ropar utan att få svar beslutar han sig för att tillkalla polis som kommer dit efter en halvtimme.

Inne i rummet ligger en ung kvinna på sängen i en underlig ställning. I handen håller hon en pistol.

Polisen konstaterar att kvinnan är skjuten i pannan och tror att hon har tagit sitt liv. Men obduktionen visar att hon varken har blod eller krutstänk på händerna samtidigt som pistolen saknar fingeravtryck.

Utredarna brottas med att ta reda på vem dem döda personen är.

Kvinnan checkade in för tre dagar sedan, då hotellet registrerade henne och en man på rummet under namnen Jennifer och Lois Fairgate. En anställd på hotellet är ensam om att säga att hon kan ha sett den mystiske mannen i hennes sällskap. Av någon anledning har kvinnan sluppit visa legitimation och själv har hon stavat sitt efternamn ”Fergate”. Hon har uppgett en adress i Belgien, men enligt belgiska polisen existerar varken Jennifer eller Lois Fairgate.

Alla uppgifter på registreringskortet är falska.

Den döda kvinnan har mörkt kort hår och blå ögon. Hon är 159 centimeter lång och väger 67 kilo. Till hotellet har ”Jennifer Fairgate” uppgett att hon är 21 år, men rättsläkarna bedömer att hon snarare är omkring 30, plus eller minus fem år. Fingeravtrycken finns inte registrerade hos Interpol.

Hon har inget på rummet som kan identifiera henne, varken id-handlingar, nycklar, kreditkort eller plånbok. Nästan alla varumärken och etiketter på kläderna är borttagna, liksom serienumret på pistolen – en Browning 9 millimeter.

Polisen har flera teorier om vad som ligger bakom dödsfallet. De spekulerar i om att kvinnan kan ha varit del av en narkotikaoperation och tagit livet av sig när något gick snett, att hon var en yrkesmördare som skulle döda någon i Oslo, att hon var lyxprostituerad, en deprimerad kvinna som rest till den norska huvudstaden för att ta livet av sig – eller att hon arbetade för en hemlig underrättelsetjänst.

Men de går bet och efter ett år läggs kvinnan i en anonym grav i Oslo.

Det dröjer många år innan fallet tas upp på nytt.

2016 inleder den norska tidningen Verdens Gangs reporter Lars Christian Wegner ett samarbete med Oslopolisen för att försöka ta reda på vem kvinnan var och kvarlevorna grävs upp.

I dag har det gått fyra år sedan dess. Under den tiden har polisen fått en rad nya ledtrådar, som bland annat

skildras i Netflix nya dokumentärserie ”Unsolved mysteries” i avsnittet ”Death in Oslo” samt i en rad artiklar av Verdens Gang.

I nuläget pekar mycket mot att kvinnan hade koppling till Tyskland.

När ”Jennifer Fairgate” beställde rummet på hotell Plaza bad hon om att få tala tyska. Hennes svarta portfölj var tysktillverkad, en väska kom från det tyska märket Travelite och en grå kavaj var tillverkad av det tyska klädmärket René Lezard. Ringen på hennes finger var märkt med siffrorna 333000, en beteckning av guldets renhet som används i Tyskland. Hon hade skrivit sin namnteckning på ett sätt som kan härstamma från Tyskland samtidigt som typen av tandlagningar – ganska dyra i guld och porslin – vid den tiden var relativt utbredda i landet.

Tänderna har gett Oslopolisen ännu fler ledtrådar.

De har tagit hjälp av svenska Rättsmedicinalverket, som genom en egenutvecklad metod har slagit fast kvinnans ålder genom att analysera halterna av den radioaktiva isotopen kol 14 i tänderna.

Under hundratusentals år var kol 14-nivåerna i atmosfären stabila, men 1955 ökade halterna dramatiskt på grund av alla kärnvapenprov innan de började klinga av i jämn takt 1963. Genom att matcha nivåerna i tänderna med den så kallade bombpulskurvan – som visar halterna i atmosfären olika år – kan forskarna slå fast en persons ålder ganska exakt, till skillnad från andra metoder som ger fem–tio års marginal, menar Kanar Alkass, forskare på Rättsmedicinalverket.

– När tänderna har bildats sker inget mer utbyte av kolatomer. Vår metod kan slå fast en persons ålder, plus eller minus 1,5 år, säger hon till DN.

Det innebär att kvinnan sannolikt var omkring 24 år när hon dog. En analys av kolisotopen C-13 visar dessutom att hon inte har skandinaviskt ursprung, utan kan ha bott i Tyskland under barndomen eller uppväxten.

Norsk polis överväger nu att använda sig av samma dna-släktforskningsmetod som ringade in Linköpingsmördaren Daniel Nyqvist och den så kallade Golden State Killer, Joseph James DeAngelo, i USA för att ta reda på vem kvinnan var.

Genom att ladda upp ”Jennifer Fairgates” dna-profil till släktforskningsdatabaser skulle polisen kunna leta efter hennes släktingar. De två databaserna Gedmatch och Familytreedna innehåller bara dna-profiler från personer som har lagt in dem frivilligt och godkänt att deras profiler gjorts synliga för polisen. Om polisen gjorde en sökning skulle de kunna få en lista på personer som är släkt med kvinnan, sedan kan släktforskare följa släktträdet och ringa in vilken person det sannolikt handlar om.

– Det här är en mycket intressant metod, som ännu inte har använts i Norge. Vi har valt att vänta med det för att först se om vi kan få in nya uppgifter efter Netflixdokumentären som har uppmärksammats stort av medier, säger polisinspektör Grete Lien Metlid, chef för avdelningen hos Oslopolisen som utreder fallet, till DN.

Än så länge har det inte kommit in några avgörande uppgifter för att lösa fallet.

– För att komma vidare måste vi ha uppgifter som gör att vi kan identifiera kvinnan. Verdens Gang får in många tips och vi hoppas att uppmärksamheten runt om i världen ska ge oss något nytt.

Verdens Gangs journalist Lars Christian Wegner har följt fallet under stora delar av sin karriär. Första gången han skrev om kvinnan var när hon begravdes 1996 och 20 år senare kontaktade han Oslopolisen med en förfrågan om de ville inleda ett samarbete för att göra ett sista försök att ta reda på vem hon var.

– Vi vet ju ganska mycket mer i dag, saken är mer komplex än vi trodde, säger han till DN.

Sedan Netflixdokumentären lades ut tidigare i höstas har han fått in fler än 1 000 nya tips.

– Saken har blivit enormt stor internationellt. Jag får hela tiden intervjuförfrågningar från utländska tidningar, radio och tv. Det kommer tips varje dag, många är intressanta, men det är inga som har lett till ett genombrott ännu.

Även om mycket pekar mot Tyskland är det inte säkert att kvinnan var tysk, menar han.

– Men det är sannolikt att hon har haft koppling till Tyskland, och även Belgien eftersom hon visste så mycket om Belgien.

Han tycker att det är underligt att en ung kvinna bara kan försvinna utan att någon känner igen henne eller anmäler henne saknad. Vid det här laget har medier och poddar över hela världen uppmärksammat fallet.

– Det är ingen som känner igen henne, det är helt otroligt konstigt. Jag är helt säker på att någon vet, men kanske inte önskar att hon ska bli identifierad.

Vad tror du själv hände kvinnan?

– Min metod har varit att inte ha någon teori. Jag har försökt att använda en öppen journalistisk metod för att se om det finns nya tekniska metoder och uppgifter, som gör att det går att komma vidare i ett gammalt fall. Men jag tror att det ligger ett brott bakom händelsen.

Tips om fallet kan skickas till Verdens Gang på adressen jennifer@vg.no

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Bromsen i för fossildrivna bilar i Japan

Inom loppet av 15 år ska fossildrivna bilar helt ha ersatts av el- och hybridlösningar på Japans vägar.

Det är landets mål i en ny ”grön tillväxtstrategi” som nu presenterats av Japans regering. För att driva på utvecklingen ska bland annat kostnaderna för batterier till elbilar minskas kraftigt och dessutom kan företag som stödjer utvecklingen räkna med kraftiga skattesubventioner. Förutom en omställning av landets bilpark avser även landets regering att göra en jättesatsning på havsbaserad vindkraft.

TT-Reuters 26 december

26 december

Den första musen som flög över Atlanten

Torben Kuhlmanns ”Lindbergh” handlar om den som först flög över Atlanten. Charles Lindbergh? Nej, det var en liten uppfinningsrik mus från Hamburg som lyckades bygga en flygmaskin.

Torben Kuhlmann

”Lindbergh - berättelsen om musen som flög över Atlanten”

Övers. Gunilla Halkjaer-Olofsson. Lilla Piratförlaget, från 6 år

Ni kanske trodde att det var Charles Lindbergh som var först med att flyga över Atlanten, när han flög i Spirit of St Louis från New York till Paris på trettiotre timmar 1927? Det var det förstås inte. Det var en liten mus i Hamburg! Han upptäckte att alla möss höll på

att försvinna i hans stad eftersom människorna hade satt ut råttfällor överallt. Mössen började fly till Amerika, men när just vår lilla mus kom ner till hamnen patrullerade livsfarliga katter utanför Amerikabåtarna.

Vad göra? Musen fick syn på fladdermöss, alltså möss med vingar. Varpå han fick en idé: det borde gå att använda ingenjörskonst för att bygga mekaniska vingar. Han gick hem och började skissa på en uppfinning. Men när han började testa sina flygmaskiner uppstod förstås massor av problem, och inte bara mekaniska. De stora ugglorna började titta lystet på den lilla musen som var uppe i luften, en läcker munsbit.

Det är svårt att göra äventyrsböcker i dag som ger samma känsla som de gamla pojkböckerna: där skicklighet, mod, envishet och uppfinningsrikedom blir ett sätt att klara sig genom stora faror.

Men Torben Kuhlmans fenomenalt genomtänkta, vackra bilderböcker är precis som de gamla äventyrsböckerna, med samma optimistiska upptäckarglädje över världen.

”Lindbergh” är hans första bok, ursprungligen ett examensarbete vid högskolan HAW i Hamburg 2012, där han lyckades förena sin kärlek till vetenskapshistoria med stor bilderbokskonst. Man skulle ha kunnat tro att den skulle vara mer av ett ofullbordat förstlingsverk än ”Armstrong” (2017) och ”Edison” (2019), men inget kunde vara längre från sanningen. Det är en saga om musen som gör Lindberghs flygning åt andra hållet, från Hamburg till New York, men baserad på historisk kunskap som också får extra utrymme i slutet av boken. ”Lindbergh” är en lysande berättelse, spännande ända fram till slutet. Actioninslaget är inte i första hand Atlantflygningen, utan musens alla vedermödor innan han kommit på en fungerande konstruktion.

Detta är inte böcker för den vanliga bilderboksåldern, utan för något äldre barn. Texten är relativt kortfattad, medan bilderna är slösande rika, sepiatonade, fantasieggande och ändå märkligt realistiska. Torben

Kuhlmann växlar med skenbar lätthet mellan stora akvareller över hela uppslag, tecknade skisser med noggrant återgivna kugghjul och små bildserier över händelseförlopp som ökar berättelsens tempo. Han utnyttjar bilderboksmediets möjligheter maximalt genom att hela tiden förflytta perspektivet och ändra ljussättningen av bilderna. Och naturligtvis är också själva boken ett konstverk, noggrant bearbetad för att se ut som en nött, skinnbunden gammal volym. En helgjuten upplevelse som förenar konst, fantasi och historiska f fakta.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

27 december

Brexit en förlust för alla

Mycket väsen för ingenting, heter Shakespeares komiska drama, men så ska brexit inte beskrivas. Särskilt roligt är det inte. Storbritannien har redan lämnat EU, och med uppgörelsen på julafton försvinner landet också snart ut ur den inre marknaden.

För britterna är det snarare ”mycket möda för att göra det krångligare att göra affärer med sin överlägset största handelspartner”. För första gången i historien innebär ett frihandelsavtal inte friare handel, utan motsatsen.

Det blir inga tullar på varuhandeln mellan EU och Storbritannien, men vissa kontroller måste göras. Och överenskommelsen berör inte tjänster, som utgör 80

procent av den brittiska ekonomin. Finansmarknaden hoppas City of London klara ändå. Vi får väl se.

Premiärminister Boris Johnson räknar hem en politisk framgång, han lovade att få brexit gjord och så blev det. Resultatet är dock långt från de blomstrande landskap han ställde i utsikt när han friskt ljög sig igenom folkomröstningskampanjen för drygt fyra år sedan.

Knappt hälften av britterna röstade emot. Även de som sa nej till EU visste föga om den hårda brexit Johnson nu genomdrivit. Sannolikt gällde det också honom själv.

Premiärministern inbillade sig att det gick att behålla fördelarna med EU:s inre marknad och skrota impopulära inslag. Unionen förklarade bestämt att detta är en helhet. Och i varje steg av förhandlingarna är det Storbritannien som har tvingats ge efter. Till och med Johnson begrep att ”no deal” var alltför riskabelt.

Vad britterna nu ska ha brexit till är oklart, förutom att det ger en svagare ekonomi. Sverige förlorar en nära allierad i strider mot franska protektionister. EU har bevarat enigheten i samtalen med britterna, men andra uppslitande gräl väntar om migration och rättssäkerhet. När larmet har lagt sig är det säkert få som skrattar.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

27 december

Ledare: Viruset kan bli vapen i diktatorns händer

”Vad vet du om hur fångarna har det i Europas renaste land? Det sägs att vuxna karlar misshandlas tills de gråter som barn och ber att få bli dödade. Att det hörs sång från kvinnornas celler. Att cellerna är så fullproppade att det inte går att andas.”

Så skrev den belarusiska poeten Valzhyna Mort i en text som publicerades på DN Kultur i mitten av december.

Några dagar före julafton stängde Belarus dessutom sina gränser. Människor skulle hindras från att lämna landet. ”Smittspridning” var den officiella förklaringen, men misstankarna går åt andra håll:

”Jag tror att Lukasjenko på det här sättet vill stänga den ’humanitära korridoren’ ut ur landet”, säger journalisten Olga Karatj till tv-kanalen Dozjd och citeras av Sveriges Radio.

I en nyutkommen skrift från moderata Jarl Hjalmarson-stiftelsen, som under hösten förtjänstfullt hållit ett öga på demokratikampen i Belarus, beskriver EU-parlamentarikern Tomas Tobé (M) EU:s roll i processen.

”EU-regeringar och parlamentsledamöter har ett ansvar för att säkra adekvat politiskt och ekonomiskt stöd till oppositionen. Dessutom måste regimen bli föremål för hårda och uthålliga sanktioner”, skriver Tobé.

Orden har hörts i många andra sammanhang och det är lätt att anklaga EU för otillräcklighet – i synnerhet som unionen har sina egna demokratiska problem med medlemmar som Polen och Ungern. Men jämfört med organisationer som FN är EU en veritabel

demokratimaskin, som dessutom har ekonomiska muskler att sätta bakom orden.

Covidpandemin och turbulensen kring valet i USA gör att frihetskampen i Belarus inte fick den uppmärksamhet den borde under det deprimerande 2020.

Året kommer att gå till historien som ett år då demokratin på många håll i världen gick tillbaka. Den kanske största boven i dramat är Kina.

I början av december föll en rad domar mot bland andra demokratiaktivister och publicister som kämpat för den lilla frihet som ännu finns kvar i Hongkong.

Den forna brittiska kolonin är fortfarande en svag ljuslåga som Peking gör sitt bästa för att kväva. På Kinas fastland plågas den muslimska befolkningen i Xinjiang av ”omskolningsläger, tvångsindoktrinering, hot och extrem övervakning”, för att använda Amnestys ord – men också rent slavarbete.

I USA pågår fortfarande Trumpregimens dödsryckningar. Den stora utmaningen för den tillträdande presidenten Joe Biden blir att få politiska motståndare – såväl i maktens korridorer som vid vanliga väljares köksbord – att dels tala med varandra, dels försöka hitta gemensam mark och gemensamma mål.

Mycket hänger på om han lyckas.

Covidpandemin har inte bara slagit mot människors fysiska hälsa utan också mot den globala demokratin. När forskningsinstitutet V-Dem vid Göteborgs universitet granskar demokratin i 144 länder sedan sjukdomsutbrottet blir facit att 95 av dem, 66 procent, har brutit mot demokratiska rättigheter med smittan som motivering.

I kristider är det ofta befogat att efterlysa skarpa åtgärder från regeringen. Men det kräver också stor vaksamhet. Till och med i Sverige gav JO före jul skarp kritik av regeringens förslag till pandemilag – åtgärderna måste tidsbegränsas och bättre ställas

under riksdagens kontroll. En pandemi är illa nog i de bästa av dagar. I vår tid då demokratin hotas på allt fler håll kan kombinationen virus och maktbegär bli förödande.

DN 27/12 2020

27 december

Årets moraliska kollaps

Covid, Trump, marknadsskolan – och EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. Det är vad DN:s elva ledarkolumnister minns från året som vi alla vill glömma.

Noll röster av nio. Högsta domstolen fann ingen anledning att ta delstaten Texas överklagan av valresultatet på allvar.

Noll röster och noll trovärdighet. Den stora händelsen den här hösten är inte att Trump förlorade presidentvalet, utan att det republikanska partiet – med berått mod – valde att följa honom utför stupet.

Visst fanns det tecken i skyn: Teapartyrörelsen, Sarah Palin, Trumps nominering 2016. Men ärligt talat: ingen såg vart vi var på väg. Men nu är vi här. Ett av den fria världens allra stoltaste partier sålde sin själ

och gick till strid mot demokratins heligaste regel: förloraren lämnar ifrån sig makten.

Finns det en väg tillbaka? Kanske. Men då krävs en återupprättelse utan motstycke.

Årets hjältar

Vi har en lagstiftning som utgår från att människor har full beslutsförmåga livet ut. Och vi har en verklighet där vi nu blir så gamla att allt fler hinner bli dementa. Förvirrade utsätter inte sällan sig själva för livsfara. Men lagen säger: vill de gå vilse, så får de gå vilse. Dementa får inte låsas in.

Gruppen har under pandemin även utgjort ett hot mot andra. Infekterade dementa riskerade att traska runt som superspridare bland de mer kroppsligt sköra på sitt äldreboende. Omsorgspersonal har förhindrat en större spridning genom att blockera de infekterade dementas dörrar. För detta hudflängs de nu i medier. De borde hyllas som hjältar. De har visat det civilkurage vår lagstiftare inte har.

Årets lärdom

Allt är pengar, allt är vinst! Bakom de stora orden om samhällsnytta och solidaritet drivs maskineriet av den verkliga urkraften: lönsamheten! Människan kommer i andra hand.

Denna utbredda åsikt har prövats under årets långa laboratorieexperiment – och visat sig felaktig. Det ena efter det andra kapitalistiska samhället, inklusive de mest marknadsorienterade regeringar, har när det kom till kritan offrat lönsamheten för folkhälsan. De har valt arbetslöshet och farliga underskott framför överfulla sjukhus.

Penningkärlek, egoism och materialism är ofrånkomliga, såsom vi är funtade. Men de är inte våra ledstjärnor. Låt oss hoppas att denna dyrköpta och vackra lärdom inte kommer bort i bokslutet över nödåret 2020.

Årets förhoppning

Årets förhoppning är att allt inte återvänder till det normala, när pandemin har kämpats ner. Ingen önskade sig covid-19. Men när nu detta stresstest inte går att välja bort, gäller det att omsätta de kunskaper vi fått om både kommersiell och professionell kreativitet i samhälle och offentlig sektor.

Om byråkrati och detaljregleringar var hinder för den akuta krisbekämpningen, kanske inte vart och ett av påbuden var motiverat från första början? Om sjukvården behövde fria händer för att kunna skala upp riktigt snabbt, kanske politiken även framgent borde hålla distans?

Ansvarsutkrävandet blir viktigt. Men det blir också insikterna om hur mycket som varit omöjligt plötsligt gick att göra under 2020.

Årets gåta

Elva månader har gått sedan regeringen klassade covid-19 som en samhällsfarlig sjukdom. Likväl utgick hanteringen från början från att det var fåfängt att försöka stoppa denna fara. Dylika försök i andra länder dömdes ut. ”Sverige gör rätt och alla andra gör fel”, som den tidigare statsepidemiologen Johan Giesecke slog fast.

Den som följer kartan och inte terrängen brukar vara dömd att misslyckas. Enligt kartan skulle covid-19 sprida sig likt en influensa. Riskgrupperna skulle därför skyddas men i övrigt gjordes förhållandevis lite. På så vis skulle ”flockimmunitet” uppnås och Sverige skulle lagom till hösten göra omvärlden grön av avund. Terrängen såg dock annorlunda ut. Att makthavarna så länge valde att följa kartan i stället för terrängen är en gåta.

Årets insikt

Eller årets chock? Ett okänt virus tar världen på sängen. Och lägger sedan mig i den – illa nog. Men det skulle bli värre: när viruset avslöjar att jag inte längre lever i mitt gamla solidariska samhälle utan i ett nytt självviskt utan medkänsla.

I Corona-Sverige dör bara de gamla, de unga är odödliga. De förra borde skyddas, men de senare bryr sig inte. Varför ta hänsyn, stänga ner våra jobb och barer, när ingenting händer oss? För er gamlingars skull? Som ju ändå ska dö?

Många unga tänker bara på sig själva, säger en väninna till mig. Fast det är inte deras utan vårt fel. Empati måste läras ut. Men jag lärde inte ens mina egna barn. Jag trodde empati var medfött.

Årets osynliga hand

Det återstår att se om höstens storm kring marknadsskolan och de oreglerade vinsterna håller i sig länge nog för att tvinga experimentets försvarare att backa. Det är i alla fall kittlande att marknadskrafterna tycks vara så starka att de vinstdrivande skolorna inte kan låta bli att göra sig omöjliga. Att de liksom skjuter sig själva med den där osynliga handen.

Vinstdriftens försvarare vill gärna låtsas att kritikerna angriper den fria marknaden men tänk om den teatern inte bara är falsk utan själva motsatsen till vad som händer? Om vi når en punkt där inte ens högern kan försvara marknadsskolan – och där står vi väl redan med ena foten – borde vänstern åtminstone unna högern ett erkännande av den osynliga handens problemlösande kraft.

Årets julklapp

Stormkök i all ära. Årets mest användbara julklapp är silvergardiner. Sådana som Lena Einhorn hade bakom sig när hon i våras varnade för den svenska coronastrategin via länk i Aktuellt.

Då vägde forskningen hon citerade om asymtomatisk smitta lätt. I stället dryftades hennes hår, inredning och tonfall. Hon och de 22 var ”en skam för Sverige”, skrev Victor Malm i Expressen. I Arbetet påpekade Johannes Klenell att ”frissigt hår och furupanel… är en bättre fond för att prata chemtrails än signalera rimlighet”.

Men vid bokslutet över 2020 framstår detta tvärtom som den mest förtroendeingivande bakgrund man kan ha. Om Zoom återskapar den virtuellt kan vi väl skramla ihop till en åt Folkhälsomyndigheten?

Årets säkraste prognos

Vaccinet mot covid-19 är här. Tre miljarder kan komma att vaccineras 2021. Den säkraste prognosen rör dock varken antalet eller vilken effekt det får på pandemin. Däremot vet vi följande: När miljarder ska vaccineras, är det sannolikt att åtminstone någon människa får synnerligen osannolika biverkningar. Du lär inte missa det.

Numera tycks även public service-televisionens kameror med obeveklig precision söka sig till det spännande, spektakulära och icke-representativa. Alla problem som dyker upp efter en vaccination måste så klart inte bero på vaccinet, men det är inte helt enkelt att förklara för den som är övertygad om att det finns ett orsakssamband.

Årets förvandling

Ursula von der Leyen har genomgått en uppseendeväckande förvandling under 2020. Borta är den försiktighet som präglade hennes första tid som otippad och med knapp marginal utsedd ordförande för EU-kommissionen.

Självförtroendet har vuxit i takt med pandemins framfart. EU-kommissionen har lyckats driva igenom en lång rad förslag som innebär mer gemensam EU-politik och stärkt av framgången vill Ursula von der Leyen ta ännu ett steg och göra EU till en ”hälsounion”.

Men högmod kan som bekant gå före fall. Hon borde fundera över varför EU:s fördrag slår fast att medlemsstaterna har ansvar för frågor som rör folkhälsa. Samarbete i all ära, men viss politik sköts bäst nationellt.

Årets alternativa valresultat

För mig är årets viktigaste insikt den påminnelse om demokratins ömtålighet som Trumps ifrågasättande av

utfallet i USA:s presidentval utgör. ”Alternativa fakta” har därmed utvidgats till ”alternativa valresultat”.

Det mest olycksbådande är att ett stort antal republikanska politiker spelat med och därmed fått ännu fler väljare att tro på de grundlösa påståendena. Etablerade demokratiska normer borde ha utgjort en spärr mot det. Men hänsynslösa politiker kan tydligen, genom att bryta tillräckligt mycket mot normerna, gradvis förändra hela normsystemet för många. Lärdomen är hur viktigt det är att i alla lägen upprätthålla respekten för fakta och genast slå ner på försök att förvanska dem.

Andreas Johansson Heinö

Hanne Kjöller

hanne.kjoller@outlook.com

Annika Ström Melin

Lars Calmfors

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Karin Svanborg-Sjövall

Jörgen Huitfeldt

Andrev Walden

Gina Gustavsson

Andreas Bergh

Året då ett dödligt virus tog grepp om hela världen

Strax innan 2019 ringer ut får WHO ett meddelande från Kina. Det handlar om en ”mystisk lungsjukdom”. Det dröjer inte länge innan sjukdomen, covid-19, tar grepp om världen. När 2020 gör bokslut har 1,7 miljoner människor dött i pandemin.

DN:s Asienkorrespondent Marianne Björklund skriver om året när ett virus skakade världen och våra liv ställdes på ända.

Nyårsafton 2019. Scenerna är bekanta från tidigare år. Champagne korkas upp, människor kramar och kysser varandra. Fyrverkerier lyser upp himlen. Besvikelser från året som gått kastas ut, drömmar och förhoppningar om det nya närs.

The Guardians liverapportering från nyårsfirande världen runt visar hur tusentals människor inför tolvslaget samlas på Times Square. De badar i 1 360 kilo konfetti. Tre miljoner människor har begett sig till Copacabana i Rio de Janeiro för att se en fyrverkeriföreställning med 15 ton raketer. I Japan är sommar-OS som ska hållas i Tokyo 2020 ett tema.

I Australien är Sydney en av få städer där fyrverkerier är tillåtna detta nyår. Himlen i bakgrunden är askgrå. Det berömda operahuset syns hjälpligt på bilderna. De värsta bränderna någonsin rasar i landet.

En händelse många trodde skulle prägla hela året. Till sist skulle klimatet höjas till den viktigaste och mest akuta frågan på vår jord.

Men samtidigt som nyårsfirande pågår har katastrofen som skulle prägla 2020 redan inletts.

Det är just denna dag, den 31 december, som WHO:s huvudkontor i Genève nås av informationen om att 41 personer i staden Wuhan i Kina har smittats av en

”mystisk” lunginflammation. Patienterna har kopplingar till fiskmarknaden Huanan, där vilda djur säljs. Förmodligen rör det sig om många fler smittade redan nu.

Ändå är det mesta än så länge som vanligt. Det kinesiska nyåret, som infaller den 25 januari, närmar sig. Miljontals resor görs in och ut ur Wuhan. Det kinesiska nyåret, eller vårfesten som hela ledigheten kallas, är världens största resehelg. I hela Kina görs runt tre miljarder resor. För många är det enda gången på året som människor träffar sin familj. Andra passar på att turista, i Kina eller utomlands.

– Ett virus kan inte stoppa mig från att träffa min familj, som en kvinna från inre Mongoliet säger när jag träffar henne utanför tågstationen i Peking 24 januari.

Röda lyktor hänger längs gatorna i kinesiska städer och välgångshälsningar är fastklistrade på dörrarna. I Wuhan får ett distrikt grönt ljus att hålla en fest för 40 000 familjer inför nyåret. Andra firar återseendet med vänner och familj med mindre tillställningar.

– Hade vi vetat mer då hade vi nog inte haft en så stor fest. Att samla så många visade sig vara ett problem i efterhand.

Det sade 65-åriga Wang Lingna när jag pratade med henne i slutet av januari. Wang Lingna är uppvuxen i Wuhan men bor i Sverige. Nu hade hon åkt till sin födelsestad för att fira det kinesiska nyåret. Tillsammans med tolv vänner hade hon haft fest. Ätit och druckit gott.

Bara några dagar efteråt chockas hon och resten av invånarna i Wuhan av den största karantän världen fram till dess skådat.

Den 23 januari ställs allt in. Flygplan, tåg och bussar. Vägar spärras av. Bara utvalda personer i hushållet får gå ut och handla mat. Snart gäller samma regler för de 60 miljoner invånarna i provinsen Hubei, där Wuhan är huvudstad.

Nu har viruset nått världens blickar. Fascinerat följer människor hur nya sjukhus byggs med blixtens fart i Wuhan.

Samtidigt isolerar sig hela Kina mer eller mindre. I Peking knackar polisen dörr för att se om någon varit i Wuhan. Alla har munskydd, bostadsområden stänger ute utomstående. Det sätts upp barriärer, vakter står vid affärer och utanför parker mäts tempen på alla som vill komma in. Lördag 25 januari infaller det kinesiska nyåret och vi går in i råttans år. Det sedvanliga firandet är inställt. Gatorna i Peking är spöklikt tomma. Plötsligt hörs fåglar kvittra.

I Wuhan är sjukhusen överbelastade. Bilder visar ringlande köer utanför sjukhusen. Invånare berättar hur de åker från sjukhus till sjukhus. Men det finns ingen plats. Det är brist på utrustning och vårdpersonal.

En ovanligt frispråkig kritik i sociala medier tar fart i Kina. Invånarna i Wuhan är ilskna, lokalpolitikerna anklagas för att ha reagerat och informerat för sent.

Kritiken når sin kulmen den 7 februari när läkaren Li Wenliang, som på ett tidigt stadium varnat för viruset och fått en varning av polisen för att fara med falska rykten, dör i covid-19. Sorgen och ilskan väller över i sociala medier. Det dyker upp en ny hashtag: ”vi vill ha yttrandefrihet”. Ett tag tycks Xi Jinpings auktoritära styre vara i gungning.

Men det dröjer inte länge innan censuren slår till. Alltför kritiska eller sorgesamma inlägg tas bort. Kommunistpartiet tar med sin trollarmé kommandot över historieskrivningen. Direktiv går ut om att rubrikerna ska handla om hur ”Kina vinner kriget mot viruset”. Journalister som rapporterat från marken i Wuhan frihetsberövas. Så småningom lägger man också ut dimridåer om var viruset egentligen uppstod. Var det inte den amerikanska militären som tog in det under arméns världsmästerskap i Wuhan i oktober?

Kinas auktoritära regim kontrollerar varje steg invånarna tar. Dörrar svetsas igen hos dem som besökt Wuhan. De som sitter i karantän är bevakade av så

kallade grannskapskommittéer. I början av mars avtar smittspridningen.

Men nu har viruset fått fäste utanför Kina. Det uppstår kaos i vården i såväl Europa som USA. I Europa går startskottet för spridningen i den lilla italienska staden Codogno i Lombardiet, ungefär samtidigt som svenskar är på sportlov. Codogno och resten av Lombardiet stänger ner.

– Tystnaden avbröts bara av ambulansernas sirener. Invånarna satt hemma och räknade ambulanser för att hålla koll på antalet nya smittade i viruset, sade Francesco Passerini, borgmästare i Codogno när jag träffade honom i somras.

Han och läkarna på sjukhuset i Lordi, grannstaden dit de sjuka togs, var hårt märkta av månader med intensivt arbete. De pratar om en tsunami av patienter, hur ambulanserna köade för att komma in på akuten.

– Att se folk dö är en del av jobbet och vi är vana vid det. Men nu var det så många på en gång, sade Enrico Storti, chef för akutläkarmottagningen i Lordi.

USA utlyser nödläge och Iran kämpar med allt snabbare spridning. Det är brist på utrustning, sjukhussängar. Det är som om resten av världen trott att viruset skulle stanna i Asien, där flera länder utmärker sig för att ganska snabbt få kontroll på spridningen.

I Sydkorea kommer snabbt massiv testning och spårning igång. Medan vänner i Sverige som är sjuka berättar att de inte får testa sig får jag, utan symtom, utan problem topsa näsa och svalg. En app i telefonen vibrerar med ilskna varningsmeddelanden så snart man rör sig i ett område där någon upptäckts smittad. Alla har munskydd och skolorna är stängda.

Stora delar av världens befolkning lever under våren mer eller mindre i karantän. Uttråkade invånare sjunger på balkonger, toalettpapper försvinner från butikerna, videomöten blir den nya sociala

umgängesformen. Handslag, kramar och pussar ersätts av den kantiga armbågshälsningen. Vibrerande storstäder blir tysta kulisser.

Alla är trötta på coronaviruset. Ingen talar om något annat. Dödstalen stiger, framför allt bland äldre.

Ledare som Jair Bolsonaro i Brasilien och Donald Trump i USA tonar ner viruset och dess skadeverkningar. Deras ord hindrar inte viruset från att fortsätta ta liv och sprida sig i deras länder.

Under sommaren börjar siffrorna se bättre ut. Flera länder i Europa släpper på de hårda restriktionerna, men många är misstänksamma mot svenskar. När DN:s fotograf Alexander Mahmoud och jag åker genom Europa välkomnar varken Tyskland eller Nederländerna svenskar.

Belgien, lika märkt av viruset som Sverige, har just öppnat efter en hård nedstängning. Grand Place i Bryssel är ödsligt. På kaféborden står handsprit och menyerna får man genom att scanna en kod med mobilen, för att minska riskerna för smittspridning. På hotellet får bara en person i taget åka i hissen. Rummen städas inte och frukostbuffén är borttagen. På ett ålderdomshem i Antwerpen säger de boende att de tycker att viruset är värre än andra världskriget. Då fick de i alla fall träffa sin familj.

I Venedig – som just har öppnat efter nedstängning – är Markusplatsen nästan tom. En man spelar Elton John på ett piano. Några schweiziska turister har kastat sig in i sin bil för att uppleva staden bortom folkmassorna. Venedigborna själva hoppas att lämmeltåget av turister aldrig ska komma tillbaka.

Det är en undergångskänsla nästan överallt och mycket sorg. I Milano protesterar anhöriga mot hur deras äldre lämnats att dö på ålderdomshem. De liknar det vid en massaker.

Tiden flyter. Dagarna går in i varandra. Nya siffror över smittade och döda rapporteras varje dag. Planer ställs in. Påskresan till solen blir inte av. Sommarresan

till Frankrike är inställd. Äldre isoleras. Kök blir kontor, sovrum blir klassrum.

Den 6 april vrålar invånarna i Wuhan ut sin lättnad över Yangtzefloden, där Mao gjorde sin mytomspunna simtur 1966 för att visa sig stark under kulturrevolutionens kaos.

Efter 76 dagar i isolering får de gå ut. Jag ringer till Wang Xuefeng som åkte till Wuhan för att fira det kinesiska nyåret med sina föräldrar men blev fast mycket längre än de två veckor som var tänkt. Han är försiktigt optimistisk men vågar ännu inte lämna föräldrarnas lägenhet, rädd att den gröna kod han har i sin hälsoapp i mobilen ska skifta till en färg som hindrar honom åka tillbaka till Tyskland där han bor med sin fru.

I maj hålls en elektronisk musikfestival på ett poolområde i Wuhan. Människor står tätt intill varandra utan munskydd och diggar till musiken. Kina öppnar sitt samhälle allt mer men är desto strängare mot dem som kommer in.

Och i resten av världen fortsätter viruset sprida sig. Det är en andra våg, i vissa länder en tredje våg. I Danmark får minkar en mutation av viruset som smittat människor.

I Storbritannien upptäcks ett muterat virus som sprider sig snabbare.

Stimulanspaket som ska få liv i ekonomin röstas igenom i de flesta länder. Ändå spås året sluta med den största nedgången i global BNP sedan andra världskriget.

Pandemin har också visat att globaliseringen inte är så allomfattande som det ibland låter. Trots att viruset drabbar hela världen har globala lösningar varit en bristvara. I USA kallar Donald Trump covid-19 ”Wuhanviruset” och skyller allt på Kina. Kina å sin sida har går till våldsam ekonomisk attack mot Australien efter att premiärminister Scott Morrison kräver en oberoende utredning av viruset. Samtidigt försöker Kina förbättra sitt rykte som ursprungsland med maskdiplomati och vaccindiplomati.

Nordiska länderna väljer olika strategier och stänger gränser mot varandra.

I den belgiska gränsstaden Lanaken blir följderna av nationella regler absurda. Här finns blomsterbutiken med ingången i nederländska Maastricht och garaget i Lanaken. När Belgien inför hårdare restriktioner än Nederländerna kan inte grannar gå fem meter för att köpa blommor på mors dag på grund av poliskontroller. En man på den belgiska sidan med delad vårdnad om hunden med sin exfru i Nederländerna berättade hur han passerade gränsen på obevakade stigar för att kunna hämta och lämna hunden. Han undrar vad som hände med gemenskapen i EU.

– Det blev som Öst- och Västberlin här, sa han när vi träffades i somras.

Men året slutar också med ett ljus i horisonten. Vaccin har tagits fram och vaccination pågår i allt fler länder. I Storbritannien är vaccinering redan igång, i EU är startdagen den 27 december.

Samtidigt kommer nyheter om en ny mutation av viruset i Köpenhamn. Viruset snurrar fortfarande runt vår jord.

Marianne Björklund

FAKTA. I SEPTEMBER PASSERAR ANTALET DÖDA EN MILJON

31 december får WHO första gången vetskap om ett utbrott av mystisk lunginflammation i Wuhan, Kina.

7 januari bekräftar kinesiska forskare att det är ett nytt coronavirus det handlar om.

11 januari inträffar det första dödsfallet. En 61-årig man som regelbundet besökte fiskmarknaden Huanan där viruset

13 januari upptäcks det första bekräftade fallet utanför Kina, en man i Thailand. Kort därefter bekräftas smittade i Japan, Sydkorea och USA.

2 februari sker första dödsfallet utanför Kina, en 44-årig kinesisk man som rest till Filippinerna.

14 februari sker första dödsfallet i Europa. En kinesisk turist på semester i Frankrike.

21 februari tar smittspridningen i Italien fart. Resten av Europa följer efter.

31 mars sitter en tredjedel av jordens befolkning i karantän på ett eller annat sätt.

2 april har över en miljon smittats.

28 september har över en miljon dött.

2 december godkänner Storbritannien Pfizer och BioNTechs vaccin.

7 december är första britten vaccinerad.

27 december

27 december

Katrine Marçal: - Johnson lyckades ena sitt parti – men inte sitt land

Brexitförhandlingen var alltid ett extremt vågspel från Boris Johnsons sida. Först på julafton 2020 blev det alltså klart. Storbritannien kommer inte krascha ut ur EU:s gemensamma marknad på nyårsnatten. Det blir inget handelskaos i januari. Visst är detta en politisk seger för den brittiske premiärministern, men det var onekligen nära ögat. Varför var han beredd att ta den här typen av risk?

Något av det mesta ironiska med brexit är att EU egentligen inte var en särskilt viktig fråga för de brittiska väljarna innan David Cameron bestämde sig

för att kalla till folkomröstning 2016. Färre än 10 procent av väljarkåren brukade lyfta fram EU som den viktigaste politiska frågan. I december 2015 svarade rentav bara en procent att EU var den viktigaste frågan, så varför kände sig David Cameron då manad till att hålla en riskabel folkomröstning?

Det hade att göra med internpolitiken i hans eget parti.

Den motor som har drivit på brexit har alltid varit det konservativa partiets interna strider. Sedan 1979 har varenda brittisk konservativ premiärminister fallit på EU-frågan: från Margaret Thatcher till Theresa May.

Triumfen i Boris Johnsons ögon på julafton handlade också om just detta. Han är övertygad om att han har gjort vad alla hans företrädare har misslyckats med, hitta en brittisk relation till EU som inte kommer att skapa inbördeskrig i den konservativa parlamentsgruppen. Det kan låta futtigt. Men ibland är politiken futtig.

Och måste kanske vara futtig.

Visst har det brittiska folket inte haft någon europeisk identitet på samma sätt som många människor på kontinenten. Visst har britterna generellt varit skeptiska till EU:s federala ambitioner. Men båda dessa ting stämmer ju även in på Sverige. Och inte hotar Stefan Löfven att krascha oss ut ur EU:s gemensamma marknad med extrema ekonomiska konsekvenser.

Visst hade man i Storbritannien länge haft en stor diskussion om den stora arbetskraftsinvandringen från Europa. Men det var först efter, inte innan, David Cameron kallade till folkomröstning som den frågan exploderade i opinionen. Brexit var i den bemärkelsen en väg som politikerna ledde in folket på. Inte tvärtom. Och för att förstå Boris Johnsons agerande under brexitförhandlingen måste man förstå detta.

Boris Johnson spelade högt när han i juli 2018 avgick som utrikesminister i Theresa Mays regering. Det var ett sätt att själv positionera sig för premiärministerposten och ett sätt att säga att han

själv trodde att det gick att uppnå en annan sorts brexit än vad Theresa May höll på att förhandla fram.

Boris Johnson ville ha en ”hårdare” brexit för att han trodde att det var det slut som kunde lugna brexitörerna i hans eget parti. För att uttrycka det krasst var han beredd att acceptera mer friktion vid gränsen och mer krångel för företag och individer i utbyte mot större grad av nationellt självbestämmande för Storbritannien som nation.

Den stora utmaningen med brexit var sedan hur man skulle översätta idén om brexit – en stor och ideologisk tanke om den brittiska nationen – till det språk som skilsmässan från EU alltid behövde ta form i: nämligen detaljer.

Hur gör vi med tillgången till EU:s databas med fingeravtryck? Hur många sorters fisk finns i Engelska kanalen? Vilka delar av det nordirländska fredsavtalet från 1998 bygger implicit på EU-lagstiftning? Kan den brittiska kemikalieindustrin klara sig utan tillgång till det europeiska systemet för delad kemikaliedata?

Brexit var i denna bemärkelse som vilken skilsmässa som helst. Äktenskapet må ha ingåtts på stora principer, men när du ska plocka isär det landar du oundvikligen i detaljerna. Vem har koden till bankdosan? Vem ska ta gräsklipparen?

En brexitförhandlare beskrev den sega förhandlingen som ”att långsamt dra ut sina ögonfransar en efter en”. Det var med andra ord inte roligt. Och det finns stora frågetecken kvar. Brexitförhandlarna har lagt tusentals timmar på att lösa frågan om hur många makrillar som franska fiskare ska få dra upp, men fiskerinäringen står trots allt bara för 0,1 procent av den brittiska ekonomin. Det nya avtalet säger samtidigt väldigt lite om den för Storbritannien oerhört viktiga tjänstesektorn.

Det finns också potentiella politiska problem. Ta bara en sådan detalj som att Storbritannien har valt att lämna Erasmus-programmet. Det har möjliggjort för brittiska studenter att studera i andra länder i Europa och europeiska studenter att åka på utbyten till brittiska universitet. Nu försvinner det. Skottlands

försteminister, Nicola Sturgeon kallar detta för ”kulturell vandalism” från Boris Johnsons sida. Detta lilla exempel sätter fingret på två potentiella framtida huvudvärker för premiärministern.

För det första unga människor. Britter under 45 år tenderar att vara mot brexit. När Boris Johnson nu har styrt landet, inte bara mot brexit, utan mot en hård brexit har han släpat med de unga till en plats som de överhuvud taget inte vill vara på. Det vore konstigt om detta på sikt inte blev ett politiskt problem för de konservativa.

För det andra finns frågan om Skottland. I Skottland har det aldrig funnits någon majoritet för brexit. Och Skottland styrs som bekant av det skotska nationalistpartiet som helt vill bryta med Storbritannien. Frågan om skotsk självständighet kommer inte försvinna. Dessutom innebär Boris Johnsons brexit en lösning för Nordirland som på sikt för regionen bort från Storbritannien rent ekonomiskt. Detta gör naturligtvis många nordirländska protestanter rasande.

Boris Johnson har lyckats ena sitt eget parti runt en ny brittisk relation till EU.

Till skillnad från Theresa May begrep han också vikten av den dimensionen: att inte bara förhandla fram en lösning med EU, utan att se till att det också gick att få stöd för den hemma i parlamentsgruppen.

Men han har långt ifrån lyckats ena sitt eget land.

Och det är ju trots allt en större sak.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Muterad coronasmitta i många länder

Fyra fall av den nya, smittsammare varianten av coronavirus har konstaterats i Madrid.

Mutationen, som först upptäcktes i Storbritannien, har även spridit sig till Frankrike och Japan de senaste dygnen.

Tidigare meddelade irländska myndigheter att man upptäckt ett fall av virusmutationen på juldagen. Liknande misstänkta fall har enligt AFP rapporterats från Tyskland och Libanon.

På julafton rapporterades att 33 danskar konstaterats infekterade av den brittiska varianten, och den har även upptäckts i Nederländerna.

TT 27 december

Restriktioner utökas för 24 miljoner

STORBRITANNIEN. 24 miljoner personer i England, över 40 procent av befolkningen, påverkas från och med annandagen av Storbritanniens tuffaste coronarestirktionsnivå, rapporterar BBC.

Det som kallas nivå fyra innebär bland annat att alla icke-nödvändiga affärer, liksom frisörer och träningsanläggningar, stänger och att invånarna måste hålla sig hemma.

TT 27 december

5 300

personer inom tekniksektorn har nappat på erbjudandet att bo och arbeta i Finland under tre månader. Syftet är att locka till sig eftertraktad arbetskraft.

– Vi toppar inte listan över vart man vill flytta, men vi vet att när människor väl kommer hit så har de en tendens att stanna, säger Johanna Huurre på Helsinki Business Hub som ligger bakom kampanjen.

TT 27 december

Lastbilskaoset snart över

STORBRITANNIEN. Den senaste veckans lastbilskaos i södra England går mot sitt slut. Sedan julafton har över 8 000 lastbilar transporterats till Frankrike, medan 1 600 fortfarande väntar på att få korsa Engelska kanalen, rapporterar BBC.

Tusentals lastbilschaufförer har suttit strandade utanför hamnstaden Dover sedan Frankrike stängde sin gräns efter att den nya coronamutationen upptäckts i Storbritannien.

TT 27 december

Befarat dödsoffer i Nashville

USA. Polisen kan inte med säkerhet säga om någon befann sig i den husbil som exploderade i Nashville i USA på juldagen. Men enligt CNN har man hittat vad som tros vara spår av en eller flera omkomna.

Minst tre personer skadades lindrigt i samband med explosionen. Strax före smällen spelades ett meddelande upp som uppmanade till evakuering.

TT-Reuters 27 december

27 december

Bolsonaros borgmästare häktad för korruption

Brasiliens president Jair Bolsonaro har åkt på ännu ett bakslag. En av hans närmsta allierade, Rio de Janeiros borgmästare Marcelo Crivella, har häktats misstänkt för korruption. Bolsonaros antikorruptionsretorik tappar därmed i kraft.

RIO DE JANEIRO. Polisen slog till tidigare i veckan mot Marcelo Crivellas bostad. Hans portvakt vägrade öppna dörren utan gav först med sig när åklagaren visade upp sin husrannsakansorder. En timme senare fördes Rio de Janeiros borgmästare till polisstationen anklagad för att ha lett ett korruptionssystem som förskingrat runt 80 miljoner kronor under de fyra år han varit borgmästare. Enligt polisutredningen tog

borgmästaren betalt 3 procent av alla företag som sålde produkter eller tjänster till kommunen.

Även borgmästarens högra hand häktades. Han är en företagare, som trots att han inte är anställd av kommunen, haft ett privat kontor på borgmästarkontoret. I utredningen kallas företagarens kontor för ”mutornas högkvarter”.

Gripandet av Marcelo Crivella har fått mycket uppmärksamhet i brasiliansk media och visar att åklagarmyndigheten inte räds att utreda Bolsonaros allierade. Vad som förstärker intresset är att Crivella, som är pingstpastor, också kritiseras för att ha ställt in utbetalningar till sjukhusanställda under pandemin.

Under sin tid som borgmästare har Crivella skapat förtur åt pingstvänner till operationer på kommunens överbelastade sjukhus, han har förbjudit sexualundervisning i skolan, censurerat skolböcker och halverat bidraget till stadens årliga karneval. Han har kallat homosexualitet för något ”fruktansvärt hemskt” och även förbjudit konstutställningar som visar homosexuella relationer.

Under borgmästarvalet i oktober spelade han och president Bolsonaro in en video tillsammans, där Marcelo Crivella hävdade att ingen i Rio gjort mer för att bekämpa stadens korruption än han. En överväldigande majoritet trodde inte på budskapet utan röstade bort honom. Vid årsskiftet kommer Crivella att ersättas av mittenhögerpolitikern Eduardo Paes som var stadens borgmästare mellan 2009 och 2016.

När Bolsonaro vann presidentvalet för två år sedan var det med hjälp av en retorik om att stoppa korruptionen i landet. Sedan dess utreds en av hans söner för att ha skapat ett utstuderat korruptionssystem inom den lagstiftande församlingen i delstaten Rio de Janeiro. En av Bolsonaros allierade i senaten har åkt fast när han försökte gömma undan 50 000 kronor i sina kalsonger vid en husrannsakan och nu är hans närmsta allierade i Rio, Marcelo Crivella, häktad för korruption.

Att två av Bolsonaros folkvalda söner ingår i Crivellas parti stärker banden mellan familjerna.

I samband med gripandet togs 25 andra personer in till förhör. Ett flertal av dem häktades och fördes till fängelset i stadsdelen Benfica. För att borgmästaren skulle slippa dela cell med andra lyckades hans advokat övertyga en domare om att 63-årige Crivella befinner sig i riskgruppen för covid-19. Domaren beslöt om husarrest, vilket gör att den korruptionsanklagade borgmästaren fick tillbringa julafton hemma med fotboja. Den enda restriktionen, förutom att han inte får lämna hemmet, är att han inte får använda sin telefon.

Henrik Brandão Jönsson

27 december

Nathan Shachar: Erdogan närmar sig Israel för att blidka Biden

Jerusalem. Turkiets president Recep Tayyip Erdogan signalerar att han är öppen för ett närmande till Israel. Hans ord är en markering med adress till Joe Biden, vars stab nu gör upp ritningarna för den kommande amerikanska utrikespolitiken.

Efter den muslimska veckobönen i fredags sade Erdogan till reportrar att Turkiet och Israel samarbetar på underrättelseområdet, men att ”Israels Palestina-politik är oacceptabel för oss”.

Tidningen Sabah, den turkiska regimens språkrör, har sedan dess givit Erdogans uttalande stor plats överst

på sin nätsida, vilket betyder att det är fråga om en noga övervägd regeringspolitik. Israel och Turkiet har livaktig handel men ansträngda diplomatiska förbindelser. Relationerna präglas överlag av mycket dålig stämning, ibland av rena förolämpningar från Erdogans och premiärminister Benjamin Netanyahus sida.

President Erdogans sonderingsballong måste ses som en ansats att blidka nästa administration, som ser Turkiet med helt andra ögon än Donald Trump gjort. Häromveckan tillkännagav Trumps utrikesminister Mike Pompeo kännbara, men inte förödande, amerikanska sanktioner mot Turkiet, repressalier för Erdogans beslut att mot USA:s vilja förse Nato-landet Turkiet med ett ryskt luftförsvar.

Situationen kan dock förvärras för Turkiets del. En av få frågor där demokrater och republikaner gör samma bedömning är synen på Erdogan. När Trump, som hållit sin hand över Erdogan, lämnar över till Biden blottas Turkiet för hårdare disciplinåtgärder, inte bara för sina ryska vapenköp. Förre försvarsministern Robert Gates, som tjänade under George W Bush och Barack Obama, uppmanade häromdagen i en debattartikel Biden att ta i med hårdhandskarna mot ”Nato-medlemmar som rör sig mot envälde, Turkiet, Polen och Ungern”. Sådana åtgärder mot den skuldtyngda turkiska ekonomin skulle skada Erdogan inför nästa val och republikens 100-årsfirande 2023.

Vad har då detta med Israel att göra? Erdogans AKP, liksom andra partier i det muslimska brödraskapets närhet, tenderar att överskatta Israels inflytande i Washington och judars prominens i finansvärlden. Men de senaste fyra åren, då Trump anförtrott hela Israel-Palestina-politiken åt judiska rådgivare, har förstärkt denna stereotyp. Erdogan anser sedan länge att kraven på höjd turkisk bankränta kan spåras till dunkla judiska krafter. Ett närmande till Israel skulle indirekt stärka Turkiets sak i Washington, antar man i Erdogans närhet.

När AKP kom till makten 2002 var partiet betydligt mer västorienterat än i dag. Det intima militära samarbetet med Israel stoppades inte av Erdogan. Den

första svåra brytningen kom nyåret 2008-2009, då Israel bombade Gazaremsan med 750 civila dödsoffer som följd. Erdogan gick den gången i spetsen för omvärldens fördömelse av Israel och satte solidariteten med Gaza överst på sin diplomatiska agenda. Turkiet tapetserades med affischer där Israels agerande dömdes ut och flera ledare för Hamas-rörelsen gavs asyl i Turkiet. Sommaren 2010, efter att israeliska soldater skjutit ihjäl nio turkiska aktivister på ett fartyg på väg till Gaza, avbröt Erdogan det militära samarbetet med Israel och nedgraderade de diplomatiska förbindelserna till ett minimum.

Tre år senare bad Israel Turkiet om ursäkt för dödsskjutningarna och betalade skadestånd till de anhöriga. Men nya kollisioner mellan Israel och Hamas och andra tvistefrågor hindrade relationerna från att hämta sig. I dag härjas de av tre stridsfrågor. Hamas verksamhet på Västbanken leds från Turkiet av Salah Aruri, en av rörelsens högsta ledare. Detta, enligt Israel, är turkisk medhjälp till terrorism.

En annan besvärlig dispyt handlar om Turkiets närvaro i östra Jerusalem, dels genom investering i byggnader, dels genom stöd till palestinska inrättningar. I oktober deklarerade Erdogan att Jerusalems heliga platser egentligen tillhör Turkiet, och åberopade det osmanska väldets långa kontroll över staden 1519–1917.

Men den mest eldfängda tvisten mellan länderna rör Israels, Egyptens, Greklands och Cyperns planer på en gasledning mellan gasfyndigheter under havsbottnen och den europeiska marknaden. Sedan drygt ett år erkänner Turkiet inte Cyperns och Greklands territorialvattengränser och har trotsat dem upprepade gånger. Israeliska havsforskningsfartyg kring Cypern har trakasserats av turkiska örlogsfartyg.

I Jerusalem hoppas man att Biden skall reagera mer kraftfullt än Trump på de allt djärvare turkiska schackdragen i östra Medelhavet.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

27 december

10 största genombrotten under året som gått

Vaccin mot covid-19 är det största vetenskapliga genombrottet 2020 enligt tidskriften Science.

På tio-i-topp-listan finns också AI som löser en utmaning för biologin, sjukdomar botade med gensaxen Crispr, världens äldsta figurativa konst och säkrare förutsägelser av klimatet.

Årets genombrott. Vaccin mot covid-19

Det har gått ett år sedan kinesiska myndigheter rapporterade om ett kluster av mystiska lunginflammationer i Wuhan. En dryg vecka in på det nya året konstaterades att det var ett nytt coronavirus, i samma familj som sars-viruset men också vanliga förkylningsvirus. Någon dag senare lades en kartläggning av det nya virusets arvsmassa upp offentligt för alla på specialistsajten virological.org. Det blev startskottet på kapplöpningen för ett vaccin mot covid-19.

Det fanns inga vaccin mot andra coronavirus och helt nya vaccin kan ta många år att utveckla. Läkemedelsbolag och forskargrupper världen över utnyttjade kunskap från annan vaccinutveckling. Somliga testade också helt nya tekniker för sina möjliga vaccin. I bästa fall kunde det ta 12–18 månader, sa experter då.

Men det fanns inga garantier. Det är en sak att utveckla ett vaccin i laboratoriet, men det måste också visa sig vara säkert och effektivt när det används av människor. Det tog bara 42 dagar från att virusets arvsmassa publicerades till att den första vaccinkandidaten började testas på människor. Andra var inte långt efter. Forskningsstegen gjordes parallellt och under hösten tog flera vaccinkandidater steget in i

fas 3, då det undersöks om vaccinet fungerar i verkliga förhållanden.

De flesta hade hoppats på en skyddseffekt på minst 70 procent. När resultaten för Pfizer och Biontechs vaccin presenterades var skyddseffekten det makalösa 95 procent. Modernas vaccin var nästan lika effektivt, 94,1 procent. Astra Zenecas och Oxford Universitys vaccin verkar ge ett lägre skydd, men där finns fortfarande en del oklarheter.

Vi har nu ett godkänt vaccin i EU och fler är på väg. Det har gått snabbare än någon kunnat hoppas på. Vi vet ännu inte allt om de nya vaccinerna. Men detta genombrott visar att det är möjligt att utveckla vaccin på kort tid när forskare, läkemedelsbolag, myndigheter och regeringar samarbetar. Det kan hjälpa oss även vid andra sjukdomsutbrott. Nu är utmaningen att producera doser och vaccinera alla behövande i hela världen.

Artificiell intelligens löser proteingåta

Programmet Alphafold 2 från företaget Deepmind löste en av biologins största utmaningar: att räkna ut formen på ett protein. Proteiner är kedjor av aminosyror, och hur kedjan viks ihop avgör hur ett protein fungerar. Det är dyrt och kan ta åratal att mäta den tredimensionella formen.

I tävlingen CASP, Critical Assessment of Protein Structure Prediction, fick Alphafold i genomsnitt 92,4 på en 100-gradig skala, där ett resultat på minst 90 krävs för att programmet ska vara praktiskt användbart.

Crispr behandlar ärftliga blodsjukdomar

Gensaxen Crispr/Cas9 utsågs av tidskriften Science till årets vetenskapliga genombrott 2015, och gav i år Nobelpriset i kemi till Emmanuelle Charpentier och Jennifer Doudna. Nu har forskare vid företagen CRISPR Therapeutics och Vertex Pharmaceuticals visat att tekniken kan användas för att behandla de ärftliga blodsjukdomarna beta-talassemi och

sicklecellanemi, som båda beror på en mutation i en enda gen. Efter 17 månader har patienterna inga symtom kvar. Men behandlingen är dyr: minst en miljon dollar per patient.

Säkrare förutsägelser av klimatförändringarna

Klimatkänsligheten talar om hur mycket jordens medeltemperatur ökar om halten koldioxid i atmosfären fördubblas. Är den låg värms jorden upp långsamt. Är den hög kan klimatet snabbt skena. Enligt beräkningar från 1979 är klimatkänsligheten mellan 1,5 och 4,5 grader.

I år har forskare från World Climate Research Program fått fram ett mer exakt värde: mellan 2,6 och 3,9 grader. Sedan 1800-talet har koldioxidhalten ökat från 280 till 415 miljondelar. Vi är alltså halvvägs till en fördubbling.

Radioblixtarna avslöjade

Radioblixtar – korta och starka pulser av radiovågor av okänt ursprung – har astronomer registrerat sedan 2007. Mysteriet fick sin lösning när radioteleskopet Chime såg en radioblixt från en magnetar, en neutronstjärna med ovanligt starkt magnetfält.

Hashtaggar mot rasism inom forskarvärlden

Efter att en svart fågelskådare i Central park i New York i maj bad en vit kvinna att koppla sin hund, och hon i stället ringde polisen för att säga att ”en afroamerikansk man hotar mitt liv” dröjde det bara några dagar innan forskare drog i gång hashtaggen #BlackBirdersWeek (svarta fågelskådares vecka) på Twitter. Den följdes av fler, som #BlackInAstro week, #BlackBotanistsWeek, #BlackInNeuro, och #BlackInChem, för att stödja varandra och visa att rasism kan vara ett problem även i forskarvärlden.

Därför klarar vissa personer hiv-viruset bättre än andra

Hiv är ett så kallat retrovirus: det bygger in sin arvsmassa i värdcellens dna, och gömmer sig från attacker från immunsystemet och från antivirala läkemedel. Det finns 38 miljoner hiv-smittade människor, och en halv procent av dem kan klara sig utan läkemedel i åratal utan att få mätbara nivåer av virus i blodet.

En studie av 64 sådana individer visar varför: hos dem är hiv-virusets arvsmassa inbyggt i kromosomdelar som nästan aldrig används. Därför kan viruset inte skapa kopior av sig själv.

Supraledning vid rumstemperatur

Supraledare leder ström helt utan motstånd. Effekten upptäcktes 1911 av Heike Kamerlingh Onnes, vid 4,2 grader över den absoluta nollpunkten (-273,15 grader Celsius). Sedan 1980-talet har forskare uppnått supraledning vid allt högre temperaturer.

I år lyckades en forskargrupp få ett material av svavel, väte och kol under mycket högt tryck att bli supraledande vid 14 grader: nästan rumstemperatur. Supraledare används till exempel för magnetkameraundersökningar och för att distribuera el utan förluster.

Fåglar kan vara smartare än vi tidigare trott

Fåglar kanske har större mentala förmågor än vi anat. En grupp forskare fann att hjärnor hos ugglor och duvor är organiserade som vår neocortex, den yttersta delen av hjärnbarken där högre utvecklade beteenden och kognitiva förmågor finns. En annan forskargrupp mätte aktiviteten i hjärnan hos svartkråkor som utförde en uppgift på en given signal.

Hjärnaktiviteten fanns oberoende av om fågeln gjorde det den skulle. Forskarna tolkar det som att fåglarna skapar en mental bild, som en form av medvetande.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Tio-i-topp-listan

Varje år utser den vetenskapliga tidskriften Science det gångna årets tio största vetenskapliga genombrott. Förutom vinnaren koras ytterligare nio bidrag utan inbördes ordning. Förra året vann den första bilden av ett svart hål.

Vetenskapens viktiga personer.

Tidskriften Nature utser varje år tio personer som betytt mycket för forskningen.

I år har de flesta av dem förstås arbetat med att bekämpa coronapandemin, som WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus , den kinesiske virologen Zhang Yongzhen som mycket tidigt kartlade virusets arvsmassa, Kathrin Jansen , som leder Pfizers vaccinutveckling, och USA:s smittskyddsexpert Anthony Fauci .

27 december

Karin Bojs: Vi börjar få facit för pandemin

Dags att summera år 2020 och inte minst pandemin. Vi har långt kvar till facit, men det börjar komma data som visar vilka åtgärder som har varit mest effektiva.

I dagarna sätter Sverige och Europa i gång att vaccinera sina medborgare mot coronavirus. Men det kommer att ta många veckor innan vaccinet får tillräcklig effekt på smittspridningen i samhället.

I väntan på att fler blir vaccinerade är vi hänvisade till ungefär samma sorts åtgärder för att skydda oss från smitta som samhällen har använt i många hundra år.

Stänga universitet, stänga affärer, sätta folk i karantän, placera strutar eller masker framför ansiktet – det förekom under pestepidemier redan under renässansen och medeltiden.

Till exempel formulerade Isaac Newton flera av sina viktigaste upptäckter om fysikens lagar på 1660-talet när han tillämpade fysisk isolering hemma på gården i Woolsthorpe när universitetet i Cambridge hade stängt.

Och boken Decamerone från 1300-talet handlar om några ungdomar som flyr pestens Florens och sätter sig i karantän.

I alla tider har beslutsfattare trampat i okänd terräng när de har infört åtgärder vid epidemier.

Det gäller i högsta grad också covid-19.

Men ju längre tid som går, desto mer data finns att basera bedömningar på.

För några veckor sedan kom till exempel en stor studie i Nature, baserad på 98 miljoner amerikanska mobiltelefonanvändare, som DN tidigare har skrivit

om. Där framkom att restauranger sprider smitta fyra gånger värre än nästa kategori, som är gym.

Och för någon vecka sedan publicerade Jama network open en så kallad metaanalys, en sammanställning av befintlig forskning. Där framgår att en stor del av smittspridningen sker i bostäder mellan familjemedlemmar. Barn är mindre benägna att bli smittade och sprida smitta än vuxna, och personer som är så kallat asymtomatiska – virursbärare utan egna symtom – smittar bara i 0,7 procent av fallen.

I veckan publicerade tidskriften Science en studie där en forskargrupp, ledd av Jan Brauner vid Oxforduniversitetet, har försökt beräkna vilka åtgärder som hittills har varit mest effektiva. Forskarna har jämfört länder som har infört olika åtgärder vid olika tidpunkter.

Att stänga universitet och gymnasier (som alltså gjordes i Cambridge redan på Isaac Newtons tid på 1600-talet) verkar vara en mycket bra idé, enligt den nya studien.

De flesta länder, med undantag för Sverige och Island, har även stängt skolor för lägre åldrar. Studien i Science kan inte avgöra om det också gjorde nytta. Det vi dock vet vid det här laget är att barn under tolv år smittas och sprider smitta i lägre grad än vuxna, och att stängda skolor får stora konsekvenser för barnen och deras föräldrar.

Att begränsa folksamlingar till max tio personer har också varit effektivt, visar Jan Brauner och hans medförfattare, liksom att stänga ”face-to face businesses”.

Studien i Science går inte in på vilka ”face-to face businesses” som är mest känsliga. Men den tidigare stora amerikanska mobiltelefonstudien i Nature pekar alltså ut restauranger med bords- och alkoholservering som värre smitthärdar än till exempel gym, livsmedelsbutiker, vårdbesök och olika typer av specialaffärer.

Att beordra människor att stanna i sina hem har däremot liten extra effekt, visar den nya Sciencestudien.

Det är den här typen av data vi behöver för att inte tyckanden, svajiga prognoser, branschintressen och spekulationer ska ta över.

Och när det gäller dödstal ska vi titta på statistiken i Euromomo som jämför överdödlighet över tid i ett stort antal europeiska länder. Inte dra slutsatser av enskilda dödssiffror från dag till dag.

År 2020 är snart över. Pandemin kommer däremot att vara ett bra tag till. Nu gäller det att hålla ut och hantera coronaviruset så effektivt och vetenskapligt baserat som någonsin går.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

27 december

Magnus Säll: Filmen om Rock Against - Racism är högaktuell

Den briljanta brittiska dokumentären ”White Riot” om organisationen Rock Against Racism är i bästa mening folkbildande, skriver Magnus Säll.

Den femte augusti 1976 grundades den antirasistiska, brittiska rörelsen Rock Against Racism (RAR).

Inte formellt kanske, men då gick startskottet.

På en scen i Birmingham den kvällen stod Eric Clapton och sade bland annat: ”Jag tycker att vi ska skicka tillbaka allihop. Vi måste se till att Storbritannien inte blir en svart koloni. Ut med utlänningarna”, och avslutade med ”Keep Britain white!” Det var en grov

rasistisk spya vars hela innehåll överhuvud taget inte skulle gå att trycka i dag.

Även Rod Stewart gjorde liknande uttalanden och David Bowie sade att landet var redo för en fascistisk ledare. Samtidigt växte sig högerextrema National Front starka.

Claptons ord blev droppen för en liten krets musikintresserade antirasister som grundade RAR nere på sin Londonpub.

Organisationen växte snabbt till en brokig folkrörelse, med lokalföreningar över hela Storbritannien. De ordnade konserter, startade fanzinet ”Temporary hoarding” och gick ut på gatorna och affischerade. Gräsrotsarbetet skildras i den briljanta dokumentärfilmen ”White riot” av regissören Rubika Shah, som just nu visas på C More. Den kan i bästa mening sägas vara folkbildande.

Visst kan man, som Pauline Black från bandet Selecter, hävda att RAR var vita människor som till sist fått upp ögonen för att rasismen existerar, medan svarta hade levt med den hela sina liv. Men otvivelaktigt blev organisationen en samlande kraft i en mörk tid, där rasismen till och med gjorde sig bekväm i BBC:s tv-tablåer.

”Temporary hoarding” gav konkreta tips om hur man arrangerar egna konserter och försvarar högtalarsystemet från attackerande skinheads. RAR var årsbarn med punken och deras tidning präglades av dess vildsinta typografi och estetik. Detsamma gäller för ”White riot”.

Den pulserande filmens klimax är en konsert inför 80 000 människor i Victoria Park i London med bland annat The Clash, Steel Pulse och X-Ray Spex.

Det viktigaste budskapet är kanske det som grundaren Red Saunders säger i slutet: ”Vanliga människor kan också förändra världen.”

Att filmen är högaktuell i dag, snart 40 år efter att Rock Against Racism lades ner, behöver jag kanske inte ens säga?

Magnus Säll

Japan stoppar utländska besökare

JAPAN. Från och med måndag och januari ut kommer utländska besökare inte att släppas in i Japan, rapporterar CNN.

Japanska medborgare och icke-japaner som är bosatta i landet kommer att släppas in men måste sitta 14 dagar i karantän.

Beslutet kommer då flera fall av en muterad variant av coronaviruset har bekräftats i landet. Mutationen tros ha kommit från Storbritannien och över 40 länder, bland dem Sverige, har begränsat inresemöjligheterna för resenärer från just Storbritannien, eller andra länder med flera bekräftade fall av mutationen.

TT 28 december

Minst 37 döda i trafikolycka

KAMERUN. Minst 3

7 människor har omkommit i en trafikolycka i Ndikinimeki i västra Kamerun, uppger polisen enligt radiostationen CRTV.

Olyckan inträffade då bussen de färdades i krockade med en lastbil och rasade ned i en ravin. Nitton resenärer på bussen klarade livet, men skadades.

TT-AFP 28 december

28 december

Tittarrekord och högt stöd för kungen – trots pappans syndaregister

Kung Felipe VI:s årliga jul- och nyårstal slog tittarrekord, trots att monarkins motståndare uppmanat spanjorerna att stänga av tv:n. Samtidigt ger en ny mätning kungen rekordhögt folkligt stöd, också bland socialistväljare.

När kungen vände sig till nationen på julafton var det efter en stormig och motig höst, som givit spanska republikaner segervittring. Felipes far kung Juan Carlos I, som abdikerade 2014 och lämnade Spanien i augusti, har ett långt syndaregister som droppvis läcker ut och skapar rubriker.

Juan Carlos skatteskulder, odeklarerade gåvor och andra ekonomiska brott är skäl nog att avskaffa monarkin, enligt det vänsterradikala regeringspartiet Podemos, det baskiska separatistpartiet Bildu och de tre katalanska separatistpartierna. Kampanjen mot kungen har varit aggressiv och försökt knyta kungahuset både till colombianska knarkkarteller och till Spaniens forne diktator Francisco Franco.

Men allmänheten ser saken i annat ljus. Långt ifrån att stänga av tv:n då han talade satte fler än någonsin på den. 10 760 000 följde honom i någon av de 29 kanaler som sände talet. Av dem som hade tv:n påslagen vid tidpunkten såg 71 procent kungen. 2019 sågs jultalet av 65 procent av tittarna. Det tidigare rekordet, 10,2 miljoner tittare, slogs under Juan Carlos jultal 1993.

Samtidigt publicerar opinionsinstitutet Metroscopia sin stora julenkät om landets ledande makthavare. Premiärminister Pedro Sánchez ligger bäst till bland de politiska ledarna, och gillas av 50 procent av spanjorerna, trots de hårda tiderna som drabbat Spanien kanske svårast i Västeuropa.

Men kung Felipe gillas av 74 procent, en klar ökning sedan fjolårets 69 procent. Bland premiärministerns socialistväljare ger hela 79 procent kungen sitt stöd. Kanske ännu mer imponerande, för kungens del, är att nästan 30 procent av kungafientliga Podemos väljare ger honom tummen upp. Om Baskien och Kata-

lonien, där antimonarkismen är starkast, skulle vinna självständighet så skulle kungens popularitetssiffror stiga ytterligare.

Vice premiärminister Pablo Iglesias och hans parti Podemos säger sig arbeta för republik, men den troligaste formen för en spansk republik vore den franska modellen, där presidenten kan ta sig stora friheter gentemot parlamentet. Ett sådant system skulle enligt statsvetarnas kalkyler gynna den spanska högern.

Kung Felipe är i motsats till sin impulsive och nöjeslystne far en pliktmänniska med stor självkontroll. I de officiella sammanhang då han tvingas möta politiker som smädar honom samtalar han med dem leende och till synes oberörd.

Inför julaftons tal hade vice premiärministern, socialistiska Carmen Calvo, öppet utmanat kungen och krävt att han skulle ta avstånd från sin fars agerande.

Kungen meddelade regeringen att han gjort detta redan i mars, och att det fick räcka. Under jultalet nöjde han sig med att notera att ”de principer som medborgarna väntar sig att vi följer står över alla andra hänsyn, också familjehänsyn”.

Felipes kritiker i Baskien och Katalonien attackerade honom efter talet för att inte ha bett om ursäkt för spanska polisers brutalitet under 2017 års katalanska utbrytningsförsök och för att inte ha förklarat varför han lät sin far Juan - Carlos gå i exil i augusti.

Laura Borràs, som leder separatistpartiet JPC i februari månads katalanska val, hånade Felipe

på sociala medier: ”Sonen till den förre kungen har vågat prata om demokratiska principer och moral – och utan att rodna!”

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

28 december

Politisk oenighet om finländska IS-familjer

Finlands agerande när det gäller de så kallade IS-familjerna i al-Hol-lägret i nordöstra Syrien har blivit en inrikespolitisk stridsfråga. Trots långlivad kritik från oppositionen flög utrikesministeriet hem ytterligare två kvinnor för en vecka sedan. Regeringen hänvisar till FN:s barnkonvention.

HELSINGFORS. Finland hör till de länder, tillsammans med Tyskland, som varit relativt aktiva i att lösa frågan kring de egna medborgare som finns i lägret al-Hol i nordöstra Syrien.

Förra söndagen lyfte ett plan med slutdestination Helsingfors-Vanda flygplats. Med på planet fanns 15 tyska medborgare från al-Hol och två finländska kvinnor och deras sex barn, som nu alltså anlänt till Finland.

Regeringen har bekräftat nyheten, och oppositionen – som redan tidigare varit kritisk till Finlands officiella linje – reagerade som väntat. Veteranpolitikern Ilkka Kanerva från Samlingspartiet hävdade att ”regeringens nya linje är att hämta hem jihadister”.

Statsminister Sanna Marins regering gjorde redan i fjol ett principbeslut om att de finländska barn som fanns i lägret skulle flygas hem i den mån det var möjligt. Frågan om de vuxna lämnades i princip öppen.

Strax innan jul 2019 kom två föräldralösa barn till Finland. Under sommaren 2020 kom fyra kvinnor och deras barn, som självmant flytt lägret. De fick hjälp av finska utrikesministeriet. Och nu i söndags – två familjer till.

– Vi hade den här beredskapen redan i januari. Men förhandlingarna har varit oerhört komplicerade. Vi borde ha kommit fortare framåt. Och det finns finländska barn kvar i al-Hol-lägret. Jag vet inte om de kan ta till sig det, men jag vill säga till dem: ”Vi har inte glömt er”, sade utrikesministeriets tjänsteman Jussi Tanner, enligt Hufvudstadsbladet.

De familjer som återvände för en vecka sedan sattes i coronakarantän, men några

brottsmisstankar existerar inte i nuläget. Däremot kommer polisen att höra alla inblandade för att utreda om det finns skäl för sådana misstankar.

När de två föräldralösa barnen hämtades hem i fjol förekom det spekulationer i offentligheten kring var de placerats. Sannfinländarnas ordförande Jussi Halla-aho spred också falska rykten om att övningar som den finska tullen gjorde på flygplatsen var kopplade till repatrieringen.

Opinionssiffror visade i fjol att 63 procent av finländarna var beredda att hjälpa barnen i lägret, men över hälften ansåg samtidigt, i en motsvarande enkät, att personerna utgjorde ett hot mot landets säkerhet.

Utrikesminister Pekka Haavisto, från De gröna, hamnade själv i blåsväder. Han anklagades för att ha gått förbi sina egna tjänstemän på utrikesministeriet för att få saker att gå framåt i al-Hol-frågan. Grundlagsutskottet prickade honom för tjänstebrott, men något åtal väcktes inte. Riksdagen röstade nyligen för utrikesministerns fortsatta förtroende med klar majoritet.

Tidigare i veckan twittrade Kimmo Nuotio, som är professor i straffrätt på Helsingfors universitet, att Finland agerat helt enligt linje med konventionen för barnens rättigheter. Det här är första gången som finska myndigheter aktivt tar hem även vuxna från al-Hol. Utrikesministeriet säger att det beror på att barnen har rätt till förmyndare.

Enligt Nuotio handlar beslutet ”inte om politik utan juridik”.

– Om Finland hade krånglat sig ur det här genom en annorlunda tolkning skulle det ha funnits en risk för att vi skulle bryta mot våra internationella förpliktelser, säger Nuotio till Yle.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

FAKTA. FLÖGS HEM I SAMARBETE MED TYSKLAND

Finland samarbetade med tyska myndigheter för att repatriera sammanlagt 15 tyska och 8 finska medborgare från al-Hol den här veckan.

Totalt har ungefär 650 personer från Norden rest i väg och anslutit sig till IS under de senaste åren. I lägret i al-Hol har det uppgetts finnas omkring 30 finländska barn och 10 kvinnor. Omkring hälften har hämtats hem eller själva rest till Finland. Omkring 50 svenska barn uppges finnas i al-Hol.

28 december

Sanktionerna försvårar Irans jakt på vaccin

I Iran pågår en kamp mot klockan för att få tillgång till coronavaccin. Det hårt drabbade landets regering anklagar USA för att sätta käppar i hjulet för försöken att köpa vaccin via Covaxprogrammet. Men under julhelgen uppgav landets centralbank att man hittat en lösning.

Samtidigt som massvaccinering mot covid-19 påbörjas i västvärlden så försöker länder i andra världsdelar att få tillgång till läkemedlet.

Ett av dem, Iran, har drabbats svårt av pandemin. Nationen fick tidigt i våras en omfattade virusspridning, och i dag har över 54 000 iranska medborgare avlidit i sviterna av covid-19. Men siffran kan vara betydligt högre enligt bland annat landets egna medicinska råd.

I november infördes kraftiga åtgärder för att hindra smittspridningen. Ett nationellt utegångsförbud mellan 21 och 04 infördes, och i hårt ansatta regioner stängdes även apotek och mataffärer.

Åtgärderna har fått dödsfallen att minska den senaste tiden. Men restriktionerna och det fallande oljepriset har gjort att landets ekonomi störtdykt, så landets regering hoppas nu hitta ett sätt att snabba på återöppnandet av samhället.

Tidigare i december gjorde den iranska regeringen en beställning på 16,8 miljoner vaccindoser via det WHO-kopplade programmet Covax, som förser utvecklingsländer med coronavaccin.

Fast Iran har svårt att betala de 244 miljoner dollar (drygt 2 miljarder kronor) som försändelserna kostar. Landet har begränsade möjligheter att handla på den internationella marknaden, till följd av att sanktionerna som drivits fram av framför allt USA.

För ett par veckor sedan sa den iranske presidenten Hassan Rouhani att man hittat ett sätt. Planen var att överföra pengar från den iranska centralbankens konton i Sydkorea till schweiziska konton som tillhör Covax. Men den amerikanska regeringen ville först att pengarna skulle gå via amerikanska banker. Detta fick den iranska regeringen att säga stopp – av rädsla för att pengarna skulle frysas av USA.

– Var ni än hittar våra pengar så snor ni dem. Ni är kända för att stjäla. Varför ska vi lita på tjuvar? sa Rouhani i ett tv-uttalande enligt al-Jazira.

Under julhelgen uppgav generaldirektören för Irans centralbank, Abdolnaser Hemmati, att den hittat en lösning. Nu ska i stället överföringen till Covax gå via en turkisk och en europeisk bank.

– De (amerikanerna) har lagt sanktioner på alla våra banker. Men de accepterar detta engångsfall på grund av tryck från internationell opinion, sa Hemmati enligt Reuters till en statsägd tv-kanal.

Amerikanska myndigheter har ännu inte bekräftat att de godtagit denna hantering. När

leveranserna i så fall ska äga rum har heller inte kommunicerats.

Parallellt med försöken att köpa in vaccin arbetar iranska forskare med att ta fram en egen variant. Chefen för den iranska filialen av organisationen Röda halvmånen säger även till al-Jazira att Iran försöker köpa in vaccin från Kina.

Och även om landets regering har beställt stora mängder vaccin sår högt uppsatta tjänstemän tvivel om läkemedlet.

– Vi rekommenderar inte att injicera utländska coronavirusvaccin i personal inom Revolutionsgardet eller i medlemmar i Basij (en paramilitär milis, reds anm), säger Mohammed Reza, vicechef för Revolutionsgardet, enligt al-Jazira.

John Falkirk john.falkirk@dn.se

Problem med kylning sinkar vaccination

TYSKLAND. Tysklands vaccinprogram mot covid-19 har drabbats av förseningar i flera städer på grund av misstänkta problem i kylkedjan. Vaccinet framtaget av Pfizer och Biontech kräver lagerhållning och förvaring i 70 minusgrader. När personal på söndagen avläste kylboxarnas temperaturloggar uppstod frågetecken om korrekt temperatur hållits under hela leveransen, enligt myndigheterna i staden Lichtenfels i Bayern. Även i andra bayerska städer fördröjdes vaccinationerna.

TT-Reuters. 28 december

Hundratals britter rymde ur karantän

SCHWEIZ. Hundratals brittiska medborgare har rymt från ett hotell i skidorten Verbier där de skulle behöva sitta i tio dagars karantän, rapporterar nyhetskanalen NTV. Lokala myndigheter säger sig ha förståelse för rymlingarna, som med kort varsel fick karantänsbeskedet efter att den nya coronamutationen upptäckts i Storbritannien.

Myndigheterna hade före julafton identifierat 420 brittiska gäster på hotellet som berördes av karantänen. Omkring 50 gav sig av omedelbart och på söndagen var bara ett tiotal kvar.

TT 28 december

28 december

Ikea bygger möbler av virke från Lukasjenkos diktatur

En del av det du betalar för furumöbeln på Ikea finansierar Aleksandr Lukasjenkos terror mot politiska motståndare. 7 procent av virket som blir Ikea-möbler kommer från Belarus. Där äger staten all skog.

– Pengarna bidrar till att upprätthålla en extremt förtryckande regim, säger Anna Sundström, generalsekreterare på Olof Palmes internationella center.

När Ikea den 1 december i år deltog i ett digitalt seminarium om hur möbeltillverkningen i Belarus kan öka, hade det gått drygt två veckor sedan den 31-årige konstnären Roman Bondarenko greps av Lukasjenkos brutala säkerhetsstyrkor.

Kort efter gripandet dog Bondarenko. Det satte ny fart på den våg av protester som följt på det riggade presidentvalet i augusti. Regimens svar har varit hårdhänt. Bara i november fängslades 4 000 människor, enligt människorättscentret Vjasna.

Men Ikeas representant Natalja Skljarova nämner inte våldet i landet med ett ord, när hon presenterar Inter Ikeas satsning ”Go Belarus” och hur den har utvecklats under pandemin.

Under mer än 20 år har Ikea köpt virke i det som tidigare kallades Vitryssland. På senare år har volymerna ökat kraftigt i en medveten satsning på att få fram virke till fabriker i Polen där mycket av Ikeas furumöbler tillverkas.

Verksamhetsåret 2020, som avslutades sista augusti, köpte Ikeas leverantörer mer än en miljon kubikmeter virke på statliga virkesauktioner i Belarus. Det motsvarar 7 procent av allt virke som blir Ikea-möbler i världen.

– Men av färdiga möbler står Vitryssland bara för 3 procent. Vitryssland är alltså nettoexportör av trärråvara, säger Ikeas globala virkeschef Ulf Johansson som använder det före detta namnet på landet.

Det är detta som projektet Go Belarus ska råda bot på. Fler Ikea-varor ska tillverkas på plats. På webbseminariet förklarar Ikeas Natalja Skljarova för myndighetspersoner och Ikealeverantörer att projektet rullar på enligt plan. 2025 ska den årliga produktionen, enligt de planer som presenteras, nästan fyrfaldigas till 500 miljoner euro eller drygt fem miljarder svenska kronor. Mer än hälften är massivt trä och spånbaserade möbelstommar till skåp, kök och möbler.

Produkter som nämns är trähyllan Ivar och pallen Oddvar som ska börja tillverkas i polsk regi i Belarus i april 2021.

Men Ikea letar fler lokala tillverkare. Statsägda Ivatsevichdrev börjar snart med provleveranser av bänkskivor. De pengarna hamnar i den stat som styrs med järnhand av mannen som kallas Europas siste diktator, Aleksandr Lukasjenko.

När oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja besökte utrikesminister Ann Linde (S) i november vädjade hon om hjälp. Hon konstaterade att det är dyrt för Lukasjenko att slå ner folket med hjälp av polis och militär.

– Det innebär att det ekonomiska trycket från andra länder kan bli effektivt, säger Svjatlana Tsichanouskaja till DN efter mötet.

På Twitter kom hon en vecka senare med en uppmaning till de utländska företag som hjälper presidenten att hålla sig kvar vid makten genom att göra affärer med landets statliga bolag: Avbryt allt samarbete eller fördöm offentligt regimen och de företagsledningar som slår ner på sina anställdas rätt att protestera och organisera sig.

Det har hörsammats av norska konstgödseltillverkaren Yara, som köper den

viktiga ingrediensen kalium från statliga Belaruskali. Vd Svein Tore Holsether har gjort flera offentliga uttalanden och personligen protesterat hos Belaruskalis företagsledning.

Jesper Roine är professor i nationalekonomi vid Stockholms handelshögskola och en av forskarna vid Stockholm Institute of Transition Economics, Site, där han studerat länder som Belarus.

Han konstaterar att det är svårt att veta exakt hur pengar fördelas i landets statliga bolag, särskilt med tanke på den korruption som finns.

– Men all handel med dem är pengar till den belarusiska statsmakten, så är det.

Ikeas storlek gör att dess röst väger tungt.

– Men det är inte så att om Ikea skulle agera så har Lukasjenko plötsligt inga pengar. Så funkar det inte, säger Jesper Roine.

Fast det är väl inte bra för Ikea om deras kunder börjar fundera på hur deras pengar bidrar till att Lukasjenko kan fortsätta misshandla demonstranter?

– Nej, när det blir uppenbart, när väl informationen finns, så blir det också något som Ikea måste ta ställning till, säger Jesper Roine.

Henrik Elm, med titeln global supply manager på Inter Ikea Group, svarar på DN:s frågor via mejl. Han skriver att Ikea alltid fördömer alla övergrepp mot mänskliga rättigheter överallt.

”Vad gäller läget i Belarus så följer vi det nära och utvärderar ständigt möjligheter och risker med vår närvaro.”

Men Ikea lämnar inte Belarus.

”Än så länge är vår bedömning att det mest ansvarsfulla är att stanna i landet.”

Däremot tonar han ned omfattningen av programmet Go Belarus och säger att de siffror som presenterades på seminariet den 1 december ska ses snarare som en möjlighet än ett mål. Om Ikea tänker öka sina inköp eller sin närvaro beror på många olika faktorer.

”Där är risken för övergrepp av mänskliga rättigheter en mycket viktig beståndsdel.”

Men han ger inget svar på frågan ifall Ikea anser att det som hänt sedan presidentvalskampanjen är övergrepp mot mänskliga rättigheter.

Anna Sundström är generalsekreterare för Olof Palmes internationella center, som i tjugo år engagerat sig för en demokratisk utveckling i Belarus. Hon anser att Ikea borde agera precis tvärtom.

– Så som läget är just nu och som det utvecklats den senaste tiden så måste alla bidra till att sätta press på regimen, säger hon.

Alla företag har ett ansvar. Inte minst Ikea som har utförliga styr- och policydokument om mänskliga rättigheter och socialt ansvarstagande.

– Har man dessutom ett så omfattande samarbete som Ikea har, är det verkligen hög tid att leva upp till de vackra orden och sätta press på regimen.

Har jag som kund på Ikea också ett ansvar?

– Vi har ofta större makt än vi själva tror, så jag tycker absolut att vi som konsumenter borde gå före. Det betyder mycket om vi funderar på om

vi verkligen vill handla på Ikea när vi inte kan vara säkra på att inte våra pengar bidrar till att upprätthålla en så extremt förtryckande regim, säger Anna Sundström.

Börge Nilsson

riksnatverket@dn.se

Fakta. Virket köps direkt av regimen

I december 2018 höll Ikea ett seminarium med namnet ”Go Belarus” där internationella producenter uppmanades att tillverka fler Ikea-produkter i landet.

2019 kom 5 procent (925 000 kubikmeter) av allt trä som blir Ikea-möbler från Belarus. Det gjorde landet till företagets femte största virkesleverantör. 2020 hade andelen ökat till 7 procent. Det motsvarar knappt 4 procent av all avverkning i landet. Siffrorna gäller Ikeas brutna räkenskapsår som avslutas i augusti.

All skog i Belarus är statsägd. Inga privatpersoner eller företag kan leasa skog. Tillverkare som Ikeas leverantörer köper råvara av staten vid särskilda virkesauktioner. Pengarna går alltså rakt in i regimens ekonomi.

Under seminariet Go Belarus påstods landets konkurrensfördelar vara god tillgång till råvaror såväl som arbetskraft, landets tullunion med Ryssland dit varor kan exporteras fritt, och att särskilda ekonomiska frizoner ger låga skatter och tullfrihet vid export till väst. Dessa frizoner är sex till antalet och ger utländska investerare bland annat fem års skattefrihet, halverad moms och fri export utan pålagor. En stor del av Ikeas leverantörer är etablerade i någon av zonerna.

Ikea har inget eget varuhus i landet.

FAKTA. PROTESTER MÖTS MED BRUTAL MISSHANDEL

Den 9 augusti höll Belarus presidentval. Valet präglades enligt oberoende bedömare av valfusk. När sittande presidenten Aleksandr Lukasjenko utropade sig som segrare inleddes omfattande protester som mötte brutalt våld från Lukasjenkos militär och polis. Protesterna har fortsatt under hösten. Våldet från regimen har varit massivt med många fängslade, svårt skadade och flera döda.

Efter valet tvingades oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja gå i exil i grannlandet Litauen, där hon nu leder oppositionens koordinationsråd.

Den 26 oktober utlyste oppositionen en landsomfattande generalstrejk mot valfusket.

Den 5 november konstaterar OSSE – Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa – att valet inte varit öppet, fritt och rättvist.

Den 1 december hade minst 30 000 personer fängslats sedan valrörelsen inleddes i maj, enligt människorättscentret Vjasna.

Tankesmedja: Kina går om USA redan 2028

Redan 2028, fem år tidigare än vad man förut har trott, kommer Kina att passera USA som världens största ekonomi.

Det förutspår den brittiska tankesmedjan Centre for Economics and Business Research (CEBR).

”Under en tid har ett övergripande tema för den globala ekonomin varit den ekonomiska maktkampen mellan USA och Kina”, heter det i CEBR:s årliga rapport som presenterades på annandagen. ”Covid-19-pandemin och dess ekonomiska följdverkningar har säkert tippat denna rivalitet till Kinas favör.”

CEBR menar att Kinas ”skickliga hantering av pandemin”, med en tidig och hård nedstängning, i kombination med hårda slag för västvärldens ekonomier har gett landet starka ekonomiska resultat jämfört med andra länder.

TT-Reuters 28 december

28 december

Champagnehusen pustar ut efter handelsavtalet

En suck av lättnad. Och sedan korksmällar.

Så måste det ha låtit hos alla champagnemakare när handelsavtalet blev klart för britternas utträde ur EU.

– Ett lyckligt slut på en historia som blev alldeles för lång, kommenterar Jean-Marie Barrillère som är ordförande i champagnehusens samarbetsorgan UMC.

– Inser ni, att utan ett avtal blir engelsmännen utlänningar och Storbritannien en marknad lika avlägsen som Afrika eller Asien, sade Barrillère före jul och förfasade sig över sannolika ”nya skatter, tullformaliteter, krånglig byråkrati och logistiska mardrömmar”.

Britterna konsumerar tillsammans nämligen mellan 25 och 30 miljoner flaskor finaste bubbel varje år. Med äkta och fiktiva förebilder som Churchill och James Bond håller britterna champagne för ett måste i det goda livet – och har blivit största marknaden för tillverkarna på andra sidan Engelska kanalen.

Att hamstringen inför ett liv utanför EU började redan i höstas märktes på att champagneexporten ökat markant under de gångna månaderna.

– Vi exporterade en eller två månaders lager i förväg, säger champagnehuset Bollingers vd Charles-Armand de Belenet, som fortfarande lever på ”ett enkelt handslag mellan James Bond-producenten Cubby Broccoli och Bollingers Chistian Bizot 1979” – och på att ha varit hovleverantör sedan drottning Victorias dagar.

Desto mer som Bollinger är ”det minsta av de stora champagnehusen” med en produktion på cirka 3 miljoner flaskor om året.

De än mindre producenterna hade ännu större anledning att oroa sig för en avtalslös brexit.

Exempelvis huset Joseph Perrier som säljer cirka 20 procent av sina 800 000 flaskor årligen till Storbritannien.

– Vi har inte kraften att hantera allt arbete med tulldokument för en avlägsen marknad, oroade sig chefen Benjamin Fourmon innan avtalet var klart. Han förutspådde ”katastrof” om handelshinder skulle resas.

Men nu är det lugnt. Julens tullfria avtal säkrade nyårsskålen, och många andra skålar.

För dem som har råd. Eller som skålar ändå.

TT AFP

29 december

Baksmällan efter Applebaums nyårsfest har drabbat hela världen

Den polskamerikanska journalisten Anne Applebaum välkomnade millenniet med en hejdundrande fest. Baksmällan kom flera år efteråt, och är temat för den essä som på svenska heter ”Demokratins skymning”.

De som roade sig på den polska landsbygden hemma hos Applebaum och hennes man kom i stor utsträckning från den breda, antikommunistiska höger som ansåg sig ha vunnit kalla kriget och representera en hoppfull framtid för både väst och en värld på god väg att växa samman.

Numera är det med denna höger som med globaliseringen och framtidsutsikterna: de har fått sina sprickor.

Några av gästerna på Applebaums fest 1999 ser henne i dag som en politisk fiende och skulle förmodligen byta sida av gatan om de mötte henne. Själv tecknar hon dem, välunderbyggt, som intellektuella medlöpare åt en auktoritär höger, på många punkter väsensskild från den traditionella.

Påfallande ofta finns en personlig bitterhet bland drivkrafterna hos dem Applebaum känner och känner till. Det handlar inte om att det skulle vara människor som har det svårt och är särskilt utsatta ekonomiskt eller socialt, däremot känner de sig snuvade på en större roll.

Alla som var dissidenter och ledande bakom de fredliga upproren i det forna östblocket blev inte därefter upphöjda intellektuella eller på andra sätt framgångsrika.

Det som beskrivs är en revanschism med personliga rötter, men den tar sig politiska uttryck. Den föder och göder en agenda som går ut på att riva ner och stöpa om det fria samhällets oberoende institutioner, som alla anses vara vinklade och korrupta. Statens neutralitet inför människors olika vägval och livsval utmålas som omöjlig, och toleransen för olikheter i sätt att leva, tänka och vara som direkt farlig.

Politiska meningsmotståndare ses inte, som brukligt är i den liberala demokratin, som respektabla personer med andra uppfattningar. För den auktoritära högern gäller ”segra eller dö”. Politiska motståndare är inte människor man kan respektera och fredligt lämna över makten till, utan destruktiva krafter som en gång för alla måste besegras.

Med avstamp i Polen och Ungern – där utvecklingen gått längst med partikontroll över medier, rättsväsende, universitet och övrigt samhällsliv – visar Applebaum att samma retorik och samma tendenser finns också längre västerut, i övriga Europa. Likaså i USA.

Rörelserna skiljer sig åt i sin specifika sammansättning av sakfrågor och missnöjen, men några teman är återkommande – bland dem misstänksamhet mot invandring och mot muslimer, liksom en högljudd kritik av feminism. Detta också i länder som knappt har vare sig invandring, muslimer eller feminister.

De laddar också retoriken med nya innebörder, så att den ibland låter påfallande lik den

traditionella anglosaxiska högern eller borgerligheten, utan att vara det. Den auktoritära högern bullrar gärna mot ”vänstern”, men är inte främmande för att låta staten styra ekonomi, samhälle och företag.

Det är i utformandet av sådana nya innebörder och av bärande budskap som de intellektuella medlöparna fyller sin funktion. Snarare än att leda utvecklingen hakar de ofta på när de politiska framgångarna är ett faktum.

Några surfar på opinionsvågor, andra låter sig rekryteras till poster i lojala medier och tankesmedjor som uppstår när auktoritära partier vill skapa respektabla fasader. Vinns den politiska makten fyller de poster i statsapparat, statliga medier och universitet.

Återvänder man till det personliga finns alltså åtskilliga anledningar för någon med oförlösta intellektuella ambitioner att göra gemensam sak med en politiskt framgångsrik auktoritär höger. Medan väljare och anhängare till sådana partier får nöja sig med skådespelet i attacker mot utsatta grupper och politiska fiender, finns åtskilliga brödjobb för lojala intellektuella.

Anne Applebaum väver skickligt och tänkvärt ihop individuella motiv med deras politiska uttryck och väjer framför allt inte för att de senare går emot såväl liberalismens som demokratins ideal. Även om exemplen är personliga, så är denna auktoritära höger för närvarande hela västvärldens huvudvärk.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

29 december

Resor, studier, sjukvård – detta gäller efter brexit

Det viktigaste med julaftonens brexitavtal är frihandeln – det blir inga tullar och kvoter på varor som förs över gränsen.

Men samtidigt upphör den fria rörligheten för personer. Det blir svårare för EU-medborgare att arbeta och studera i Storbritannien och vice versa.

1 Så det blir inga tullavgifter. Alltså kommer inga varor att bli dyrare?

Inte som en direkt följd av tullar och kvoter. Men byråkratin vid gränsen kommer att öka, bland annat med krav på tulldeklarationer. Det kan leda till att flödet av varor blir långsammare, vilket dock främst väntas drabba brittiska konsumenter.

Men svenskar som handlar på nätet från Storbritannien kommer nu också att tvingas betala svensk moms på varorna.

Samtidigt täcker brexitavtalet i mycket liten utsträckning handeln med tjänster (där fortsätter förhandlingarna). Det kan spilla över och fördyra vissa varor. Men även detta drabbar britterna i högre grad.

2 Kan svenskar som bor i Storbritannien stanna kvar?

Ja, men de måste söka en ny typ av uppehållstillstånd, så kallad settled status. Detta gäller även dem som redan har permanent uppehållstillstånd.

Upp emot 100 000 svenskar bor i Storbritannien och många av dem har ännu inte sökt det nya tillståndet. Ambassaden i London uppmanar dem att göra det så fort som möjligt – annars riskerar de att få lämna landet den 30 juni.

3 Kan britter stanna kvar i Sverige?

Ja, enligt ungefär samma principer. De måste söka en ny typ av tillstånd.

4 Går det att flytta till Storbritannien efter årsskiftet?

Ja, men svenskar och andra EU-medborgare kommer att få ansöka om uppehållstillstånd enligt samma regler som resten av världen. Ett nytt system kommer att införas, där invandrare bedöms efter meriter och inkomst. Detta system har dock ännu inte sjösatts.

Yrkeskvalifikationer – till exempel för läkare, sjuksköterskor och ingenjörer – kommer inte längre att erkännas automatiskt. Det gäller både britter som vill arbeta i EU och vice versa.

5 Kan svenskar studera i Storbritannien i fortsättningen?

Storbritannien lämnar nu det europeiska utbytesprogrammet Erasmus som 2019 omfattade 940 000 studenter.

Svenskar och andra EU-medborgare kommer ändå att kunna studera på brittiska universitet, men det blir krångligare. Man måste bland annat ansöka om ett särskilt visum minst sex månader innan studierna inleds, och dessutom betala en extra hälsoförsäkringsavgift.

För studentutbyten som är kortare än ett halvår kommer dock inget särskilt visum att krävas.

6 Går det att jobba som au pair i Storbritannien?

De som redan är au pair kan stanna till halvårsskiftet, och även ansöka om ytterligare förlängning. Men för den som vill resa från och med 1 januari finns inga klara regler, och inte heller något särskilt visum för den som vill flytta till Storbritannien och jobba som au pair. En möjlighet kan vara att kombinera detta med studier och söka studentvisum.

7 Hur blir det med vanliga turistresor?

Det går bra. EU-medborgare kan vistas sammanlagt 90 dagar under en 180-dagarsperiod utan visum i Storbritannien även efter årsskiftet. Samma sak för britter som reser till EU. Precis som tidigare ska man ha pass med sig när man reser till Storbritannien – id-kort räcker inte.

Från 2022 väntas dock ett nytt system införas, som innebär att man måste betala för ett elektroniskt inresetillstånd liknande det amerikanska ESTA även för dessa 90 dagar. Även detta kommer troligen att gälla såväl EU-medborgare som britter.

8 Blir det dyrare att mobilsurfa när man besöker Storbritannien?

I teorin kan det bli så, eftersom EU-förordningen om fri roaming i unionen nu upphör att gälla där. Det innebär att brittiska mobiloperatörer i princip kan återinföra höga avgifter för utlänningars surfande på brittisk mark.

De fyra största operatörerna har dock sagt att de inte har några planer på att göra detta.

9 Hur blir det med sjukvården?

Svenskar och andra EU-medborgare som redan bor i Storbritannien måste registrera sig hos en allmänpraktiserande läkare, och får då ett tiosiffrigt nummer hos NHS, det brittiska statliga sjukvårdssystemet. För dem som anländer efter årsskiftet gäller att de antingen måste ha visum och betala en särskild avgift (immigration health surcharge) eller ha sin egen försäkring hemifrån, exempelvis via hemförsäkringen. Försäkringskassans sjukförsäkringskort gäller inte längre i Storbritannien från årsskiftet.

10 Gäller svenskt körkort fortfarande i Storbritannien?

Ja, men det nya från och med årsskiftet är att man måste ha ett intyg om betald trafikförsäkring om man kör sin svenska bil på brittisk mark.

EU-medborgare bosatta i Storbritannien uppmanas att byta sitt utländska körkort mot ett brittiskt när det går ut.

Britter som bor i Sverige får fortsätta använda sitt brittiska körkort enligt ett undantag från regeln som säger att personer som inte är från ett EU-land måste ta svenskt körkort efter ett år här.

11 Får man ta med sitt husdjur till Storbritannien?

EU:s husdjurspass för hundar, katter och illrar kommer inte längre att gälla vid resor till Storbritannien. I stället kommer ett system med certifikat att införas, som kan ta en månad att få och som endast gäller för en resa. Det innefattar bland annat krav på rabiesvaccination och microchip.

Motsvarande krav kommer att gälla åt andra hållet, för britter som reser till EU eller för den som vill ta hem ett husdjur från Storbritannien.

Ingmar Nevéus

EU-länderna ställer sig bakom avtalet

EU:s medlemsländer ställer sig bakom brexitavtalet. Därmed väntas den tullfria varuhandeln över Engelska kanalen kunna fortsätta utan avbrott efter nyår.

De 27 medlemsländerna ger grönt ljus till att låta avtalet träda i kraft i provisorisk form från och med den 1 januari. Beskedet kom i samband med ett möte med medlemsländernas ambassadörer i Bryssel under måndagen.

Det brittiska parlamentet väntas godkänna avtalet vid en omröstning på onsdag.

Men klartecken från EU-parlamentet dröjer då dess ledamöter vill gå igenom uppgörelsen i detalj innan man ger grönt ljus.

Parlamentet behövs dock inte för att avtalet ska kunna träda i kraft i provisorisk form.

29 december

Saudisk kvinnorätts-aktivist döms till fängelse

En specialdomstol i Riyad dömde på måndagen den saudiska kvinnorättsaktivisten Loujain al-Hathloul till fängelse i fem år och åtta månader. Den 31-åriga Hathloul, en av pionjärerna för kvinnors rätt att köra bil i Saudiarabien, har suttit häktad sedan maj 2018.

al-Hathloul befanns skyldig till ”olika aktiviteter som strider mot anti-terrorlagstiftningen”, enligt domstolens beslut, som refereras av tidningen Asharq Al-Awsat.

Domen togs emot med en blandning av lättnad och harm bland människorättsgrupper som noga följt fallet.

Å ena sidan riskerade Loujain al-Hathloul ett betydligt strängare straff. När al-Hathlouls fall för några veckor sedan flyttades till en domstol specialiserad på terrorbrott, spekulerades det att hon skulle kunna dömas till 20 års fängelse. Dessutom kommer häktningstiden att räknas av och 34 månader av själva straffet räknas som villkorligt. Det innebär att Loujain al-Hathloul kan friges redan i februari nästa år.

Å andra sidan följer ett femårigt reseförbud med domen, samt en prövotid på tre år. Om myndigheterna anser att al-Hathloul gör sig skyldig till nya förseelser kan hon kastas i fängelse på nytt.

Dessutom finns det en stor enighet utanför Saudiarabien om att anklagelserna mot den 31-åriga litteraturvetaren al-Hathloul om spioneri etcetera är obefogade. Mary Lawlor, FN:s rapportör om människorättsfrågor, kallar domen ”stötande”.

– Hon (Loujain al-Hathloul) har stått upp för mänskliga rättigheter. Det kan aldrig kallas för terrorism, säger Lawlor till den tyska nyhetskanalen DW.

Domstolarna i Saudiarabien är i allra högsta grad ett verktyg för det styrande kungahuset. Det är därför inte långsökt att tänka sig att landets verklige härskare kronprins Mohammad

bin Salman sneglat mot USA innan domen mot al-Hathloul fastställdes.

USA är ju Saudiarabiens viktigaste allierade. Det anses klart att den tillträdande presidenten Joe Biden inte kommer att ha en strängare syn på saudiska människorättsbrott än vad den nuvarande presidenten Donald Trump har haft.

Erik Ohlsson

Zagreb skakat av jordskalv

Kroatien. Ett jordskalv med magnituden 5,2 drabbade under måndagsmorgonen de centrala delarna av Kroatien, enligt uppgifter från det europeiska seismologiska centret EMSC.

Epicentrum var i staden Sisak, drygt fem mil söder om Zagreb.

Ännu finns inga uppgifter om skadade eller döda. Lokala medier rapporterar att vissa byggnader i Sisak skadats ytligt.

Kroatiens läge längs med den så kallade adriatiska plattan, en mikrokontinentalplatta, gör nationen känslig för jordskalv.

I mars skakades Zagreb av ett jordskalv med magnituden 5,3 – ett av de starkaste jordskalven att drabba havsnationen på årtionden.

TT-AFP 29 december

Fiskefartyg sjönk – 17 befaras döda

Ryssland. En fisketrålare har sjunkit i Barents hav och 17 personer befaras ha omkommit i det brutala vädret, rapporterar ryska medier.

Fem räddningsfartyg har satts in – men bara två av de 19 personer som befann sig ombord har hittats och räddats. Insatserna försvåras av mycket bistra väderförhållandena i området och hoppet om att hitta fler överlevande är litet.

– Det är en tung snöstorm, vågorna är uppemot fyra meter höga och temperaturen är omkring minus 20–25, säger Alexej Barinov, talesperson

för räddningsmyndigheterna i Murmansk-regionen.

Olyckan inträffade när besättningen hanterade en trål och tros ha orsakats av tung isbildning på fartyget, som kantrade.

TT-Reuters. 29 december

29 december

Het debatt om privilegier för vaccinerade i Tyskland

Ska den som är vaccinerad mot coronaviruset kunna resa obehindrat, gå på konsert och restaurang – medan andra får avstå?

Nej, säger Tysklands hälsominister Jens Spahn. Uttalandet är det senaste i raden av inlägg i en het debatt om särskilda rättigheter för vaccinerade i landet.

I början av december väckte ett öppet brev som flera tyska medier uppmärksammade starka reaktioner. Ett utdrag löd:

”Den som vägrar vaccinera sig bör alltid bära med sig ett dokument där följande står skrivet: ”Jag vill inte vaccinera mig. Jag vill överlåta till andra att skydda sig mot sjukdomen. Om jag blir sjuk vill jag att andra ska få min intensivvårdsplats och min respirator.”

Författaren av brevet var inte satiriker, utan en professor i genetik och medlem i Tysklands etiska råd. Utlåtanden från rådet används som underlag för politiska beslut i svåra etiska frågor, som exempelvis den om vaccinationsplikt.

Den enskilda genetikprofessorns brev har inte legat till grund för något politiskt beslut. Det råder inget vaccinationstvång i Tyskland, och den som väljer att avstå har samma rätt till intensivvård, precis som alla andra. Men texten drar en fråga som just nu diskuteras i flera länder till sin spets. Ska olika restriktioner och rättigheter gälla för de som vaccinerat sig, och de som inte gjort det, innan coronapandemin är över?

Tysklands hälsominister Jens Spahn säger till mediebolaget Funke Mediengruppe att han är emot särskilda rättigheter för vaccinerade.

”Många väntar, solidariskt, på vaccinet, för att andra ska få det först. De förväntar sig att de som fått vaccinet är solidariska mot dem. Vi kämpar mot pandemin tillsammans, och vi kommer övervinna den tillsammans”, sa Jens Spahn, som representerar det kristdemokratiska partiet CDU.

Även landets inrikesminister, Horst Seehofer, som representerar CDU:s systerparti CSU, har nyligen sagt att samma restriktioner bör gälla för alla.

”Att skilja på de som vaccinerats och de som inte gjort det skulle likna att införa vaccinationsplikt. Det är jag emot”, säger inrikesministern till tidningen Bild am Sonntag.

I grannlandet Schweiz har ett förslag om att införa särskilda immunitetsintyg för vaccinerade och personer med antikroppar diskuterats. Talespersonen för hälsodepartementet i Schweiz, Katrin Holenstein, sa i början av december att det är riskfyllt att använda sig av sådana intyg innan man vet hur väl vaccinen fungerar. Men enligt en undersökning som nyligen publicerats har förslaget stöd hos den schweiziska befolkningen. Av de knappt 1 500 deltagarna i studien, som genomfördes av forskare vid universitetssjukhuset i Genf, var 60 procent positiva till att införa ett intyg. Betydligt fler ville att certifikatet skulle användas för att få tillåtelse att resa (73 procent) än för att få arbeta (32 procent).

I Sverige säger hälso- och sjukvårdslagen att ingen kan tvingas till vård. Det är inte heller tillåtet att göra ”kroppsliga ingrepp” – som exempelvis en vaccination – utan medgivande. Men oavsett vad regeringen i Sverige, Schweiz, Tyskland och andra länder beslutar kan friheten bli större för vaccinerade än icke-vaccinerade under den närmaste tiden. I november meddelade det australiensiska flygbolaget Qantas att man kommer att kräva ett vaccinationsintyg av passagerare. Storbritanniens minister med ansvar för

vaccinationer, Nadhim Zahawi, säger till BBC att det är troligt att barer, restauranger och arrangörer av sportevenemang kommer att vilja veta om deras besökare är vaccinerade.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

FAKTA. SÅ GÅR VACCINATIONEN TILL I EU-LÄNDERNA

Den 21 december godkände EU:s läkemedelsmyndighet EMA det vaccin som läkemedelsbolagen Pfizer/Biontech framställt.

Varje EU-land fick sedan precis lika många doser – 10 000 – vid den första leveransen.

Vilka grupper som vaccineras först bestäms i respektive land.

I Sverige ska bland andra personer som bor på särskilda boenden för äldre, personer med hemtjänst och vårdpersonal som arbetar med särskilt sårbara personer prioriteras.

29 december

Spänt läge i Persiska viken

”Israeliska ubåtar i våra vatten är en fientlig handling och kommer att besvaras”, varnade en talesperson för det iranska parlamentet på måndagskvällen. En israelisk ubåt och den atomdrivna amerikanska ubåten USS Georgia tros under den senaste veckan passerat Hormuz-sundet på väg in i Persiska viken.

Häromdagen siktades en israelisk ubåt i Suez-kanalen – i ytläge, vilket betyder att fartygets befäl var angeläget om att observeras. På söndagen, i en intervju med en saudisk nyhetssajt, lät den israeliske militärtalesmannen förstå att ubåten var på väg mot Persiska viken.

Hangarkryssaren USS Nimitz och två amerikanska jagare befinner sig i samma vatten och häromdagen flyttades amerikanska B-52 bombplan till flygfält i regionen.

Bakgrunden till oron är förra veckans attack mot den amerikanska ambassaden i Irak. Iran-trogna miliser avfyrade ett tjugotal missiler mot ambassaden, och en irakisk anställd dödades.

– Om en enda amerikan kommer till skada så skall Iran hållas ansvarigt. De borde tänka sig för noga nu, sade president Donald Trump efter attacken.

Händelserna utspelas mot bakgrund av det snara maktskiftet i USA. Joe Biden har deklarerat att han kommer att lägga om USA:s

Iran-politik 180 grader och återansluta USA till 2015 års atomavtal mellan stormakterna och Iran. Trump drog USA ur avtalet 2018, enligt uppgifter i Jerusalem efter intensiv påverkan från premiärminister Benjamin Netanyahu. Netanyahu skulle inte sörja över en iransk-amerikansk kris, som skulle kunna kullkasta Bidens Iran-diplomati.

Den israeliska ubåten, av det tyska märket Dolphin, är bestyckad med kryssningsrobotar med 150 mils räckvidd. Enligt uppgifter som Israel inte kommenterar kan dessa missiler bära kärnvapen.

Under Irans mycket aggressiva agerande mot internationell sjöfart i Persiska viken och Röda havet under 2019 skrämde Donald Trump sina allierade i Gulfstaterna med nästan total passivitet. USA:s ovilja till konfrontation sporrade Iran till dess djärvaste attack hittills, mot de saudiska oljefälten i Biqayq i september 2019. USA:s hållning var en av impulserna bakom Gulfstaternas hastiga närmande till Israel. I januari i år dödades Qasem Soleimani, den ansvarige för Irans krigföring utanför Iran, av en amerikansk missil utanför Bagdad.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

29 december

Överdödlighe-ten i Ryssland en kvarts miljon

Rysslands statistikmyndighet redovisade på måndagen en överdödlighet under coronapandemin på nästan en kvarts miljon människor. Enligt den ryska regeringens siffror har dock drygt 55 000 avlidit till följd av covid-19.

Antalet döda per dygn till följd av covid-19 har minskat något sett till hela världen under den senaste veckan. Men läget är fortfarande mycket ansträngt i en lång rad länder och smittan har nu krävt nästan 1,8 miljoner liv.

I Europa fortsätter Belgien att vara det större land som har flest avlidna per en miljon invånare. Av de 13 värst drabbade länderna i världen återfinns 12 i Europa.

Storbritannien redovisade på måndagen det högsta antalet bekräftat smittade hittills under pandemin, 41 385, och ytterligare 357 dödsfall under de senaste 24 timmarna och Italien, som hittills bekräftat över två miljoner fall, redovisade på måndagen ytterligare 445 avlidna och Turkiet fortsätter att redovisa runt 250 döda per dygn.

I Ryssland rapporterade landets statistikmyndighet på måndagen en överdödlighet på 241 193 personer under perioden april till och med november jämfört med samma period 2019. Hur många av dessa extra dödsfall som kan hänföras till covid-19 är ännu inte klart men siffran är betydligt högre än

de 55 265 dödsfall i covid-19 som den ryska regeringen redovisade på måndagen.

Vaccinering av särskilda grupper har på gått under några veckor men ännu så länge i relativt liten omfattning. Från och med i dag, måndag, kan samtliga invånare i Moskva anmäla sig för att få en spruta.

Minst åtta europeiska länder påverkas av en försening i vaccinleveranser från Pfizer, detta till följd av ett ”temperaturproblem”. Enligt Pfizer kommer leveranserna att genomföras under tisdagen istället för under måndagen. Sverige ska inte beröras.

Också i USA, med över 341 000 avlidna, är situationen svår, särskilt i Kalifornien där flera sjukhus nått taket för hur många patienter de kan ta emot. De lokala myndigheterna i delstaten planerar nu en förlängning av de restriktioner som skulle ha tagit slut under måndagen till att gälla ytterligare några veckor. Även Arizona, Tennessee och Oklahoma är svårt drabbade.

Närmare 120 000 amerikaner är inlagda på sjukhus, varav 29 000 på intensivvård, och fler än två miljoner har fått sin första vaccinspruta.

I Israel beslutade Knesset på måndagen att införa hårda restriktioner under två veckor framåt. Restriktionerna innebär bland annat att ingen får resa mer än en kilometer från sitt hem, inte besöka andra och att en stor del av affärerna kommer att stängas. Samtidigt är Israel det land i världen som har vaccinerat störst del av sin befolkning.

Indien, med 148 000 bekräftade döda, fortsätter att visa en nedåtgående kurva när det gäller antalet avlidna och smittade.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Brittiskt handelsavtal med Turkiet

Storbritannien och Turkiet ska teckna ett frihandelsavtal i dag, tisdag, uppger den brittiska handelsministern Liz Truss.

”Det kommer att skapa säkerhet för tusentals jobb i hela Storbritannien inom tillverknings-, fordons- och stålindustrin”, säger Truss i ett uttalande.

Storbritannien har nu tecknat handelsavtal med 62 länder före brexitövergången den 1 januari. Enligt handelsdepartementet är handelsavtalet det femte största som förhandlats fram.

TT-Reuters 29 december

Tel Avivs börs får cannabisindex

Tel Avivs aktiebörs lanserar nu ett eget cannabisindex med totalt nio bolag som ett led i att stimulera handel i bolagen.

Även om de berörda företagen totalt sett har ett litet börsvärde är Israel ett av de ledande länderna när det gäller forskning kring marijuana. Regeringen har dessutom tidigare i år gett grönt ljust för export för cannabis för medicinskt bruk.

TT-Reuters 29 december

Världshandeln ökade i oktober

Världshandeln ökade med 0,7 procent i volym i oktober jämfört med i september. Det visar statistik från CPB World Trade Monitor, som publicerades under julhelgen. I september ökade handeln med 2,7 procent. På grund av stor volatilitet i månadsutfallen menar CPB att ett rullande tremånaderssnitt i kvartalstakt är ett bättre mått på momentum i världshandeln.

Direkt 29 december

30 december

Stigande havsnivå hotar att utplåna Bombay

Bombay, en av världens mest tätbefolkade städer, riskerar att dränkas av Arabiska havet inom 30 år om havsnivåerna fortsätter att stiga.

Redan nu kämpar invånarna i megastaden med 20 miljoner invånare mot återkommande översvämningar och lynnigt väder. Värst utsatta är

slumområdena, som ofta ligger närmast vattnet.

Disha Humbardekar har tappat räkningen över hur många gånger som vattnet har trängt in i familjens enkla bostad i Worli i Bombay. Några gånger har husgeråd och möbler spolats bort. För något år sedan byggde hennes man en barriär i dörröppningen, en 40 centimeter hög tröskel i ett försök att hålla undan vattenmassorna.

– Under regnperioden när vattennivån är som högst har det blivit en ständig oro. När vattnet stiger går det snabbt. Jag förvarar de viktigaste sakerna i en väska så att jag snabbt kan springa uppför backen mot vägen, säger 40-åriga Disha Humbardekar, som säljer hemlagad mat i området.

– Den nya tröskeln ger mig lite mer tid, men jag har svårt att vänja mig vid den. Jag snavar på den flera gånger varje dag. När min man kliver upp tidigt för att ge sig ut och fiska hör jag hur han gormar när han slår foten i tröskeln.

Disha Humbardekar bor i en huslänga som normalt ligger några tiotal meter från havet. Området är fattigt, invånarna försörjer sig på fiske. Det som vid första anblicken ser ut som sophögar på stranden är sandsäckar som är tänkta att fungera som en skyddsvall.

– Jag har bott här i hela mitt liv och har följt havets förändring. Det har blivit mer och mer vatten och snabba förändringar. Samtidigt har fiskarna blivit mindre och färre. Nu är det en händelse när någon får en stor fångst, säger hon.

– Tidigare gick det två, tre år mellan de värsta ovädren och översvämningarna. Nu sker det varje år. Och det har börjat regna under de månader som ska vara torra.

Man behöver bara kasta en snabb blick på kartan för att förstå Bombays utsatta läge. Staden ligger på en landtunga som går ut i Arabiska havet. För 150 år sedan bestod området av sju öar, men när staden växte byggdes öarna ihop. Som en följd av klimatförändringen ser nu vattnet ut att vara på väg att återta förlorad mark.

Världens isar och glaciärer smälter fortare än någonsin, vilket leder till att haven stiger mer än dubbelt så fort som under 1900-talet, då havsnivån globalt steg med 15 centimeter. Enligt FN:s klimatpanel handlar det nu om 3,6 millimeter om året. Man varnar för att havsnivån kan höjas med en meter fram till 2100.

För drygt ett år sedan stod det klart att läget för Bombay är värre än befarat. Då visade en uppmärksammad studie från amerikanska Climate Central att relationen mellan nuvarande havsnivå och land varit en glädjekalkyl. Satellitbilder hade felaktigt räknat buskar, träd och ibland bebyggelse som strandlinjen.

Med den nya modellen riskerar 300 miljoner människor i världen som bor längs kuster att tvingas bort på grund av konstanta översvämningar år 2050. Förutom Bombay finns Bangkok, Shanghai, Alexandria, Basra, Dhaka och Ho Chi Minh med bland de städer som delvis riskerar att hamna under vatten minst en gång om året. Undersökningen tar dock inte hänsyn till skyddsvallar och andra

konstruktioner som byggts i syfte att hålla vattnet borta.

I Bombay, och andra indiska kustnära mångmiljonstäder som Calcutta och Chennai, blev rapporten en väckarklocka. Enligt klimat-aktivisten Debi Goenka måste myndigheterna börja agera med utgångspunkt från att megastaden hamnar under vatten.

– Det som krävs är att planera för en helt ny stad som kan ersätta Bombay. Enligt min mening bör den ligga en bra bit inåt landet och på hög höjd, säger Debi Goenka som leder organisationen Conservation Action Trust.

Arkitekten Pankaj Joshi skriver i Mumbai Mirror att med det framtida scenario som målas upp så måste myndigheterna sluta blunda. Om 30 år kommer stora delar av Bombays infrastruktur att ligga under vatten. Strömförsörjning, vatten och avlopp kommer att slås ut, vilket påverkar människors hälsa och chanser att överleva.

”Som läget är nu har vi inte en chans att klara staden”, skriver Pankaj Joshi, som är chef för Urban Design Research Institute i Bombay.

Ett första steg är enligt Pankaj Joshi att stoppa all verksamhet som skadar miljön och utarmar kustområdena. Pankaj Joshi skriver att staden måste förbereda en massevakuering av människor från låglänta områden, men också att bygga vågbrytare och installera pumpstationer och andra anläggningar för att snabbt få bort oönskade vattenmassor. Han varnar för att utvecklingen redan har börjat, allt kommer inte plötsligt att förändras år 2050.

”Det är ingen tvekan om att det brådskar. Alternativet är att investera i en roddbåt som livförsäkring”, skriver Pankaj Joshi.

Bombay är motorn i den indiska ekonomin. Samtidigt bor mer än tio miljoner av stadens invånare i slumområden. Ofta ligger deras enkla bostäder nära vattnet på platser som redan nu är riskfyllda och utdömda. När myndigheterna erbjuder slumområdenas invånare bostäder i norra delarna av stan ersätts de snabbt av nya migranter från landsbygden. En aldrig sinande ström av människor söker sig till Bombay i jakten på arbete och pengar att skicka hem till familjen.

Laxmi Pralhad Kale bor i Koliwada, en av alla stadsdelar som är rödmarkerade på kartan över områden som riskerar att hamna under vatten 2050. Hon visar familjens tidigare bostad som ligger på gaveln ut mot en länga av skjul byggda i plåt och cement. Taket är borta och ett sönderslaget bord ligger på golvet. Allt som fanns i rummet drogs med av vattnet när slumområdet drabbades av en översvämning under monsunen.

– Jag hänger tvätt här, det är det enda som rummet kan användas till. Allt försvann, det som grämer mig mest är att ransoneringskupongerna för ris, mjöl och matolja försvann. Jag fick be grannarna om hjälp. Min syster har gett mig lite nya kläder.

Efter flera svåra översvämningar de senaste åren har områdets hinduiska tempel byggt ett stort samlingsutrymme på den högsta punkten i området dit invånarna kan flytta sina tillhörigheter under monsunen. Många väljer också att sova där.

Tror du att det går att bo kvar här i framtiden?

– Jag vet inte, men det känns inte bra. Jag tänker ofta på vattnet på ett sätt som jag inte har gjort tidigare. Jag vet inte vart vi ska ta vägen, men det här är ju inte problem som vi kan lösa själva. Jag hoppas att regeringen kan göra någonting för att hjälpa oss.

Vid sidan av den allt snabbare höjningen av havsnivån kopplas också ökningen av extrema väderhändelser ihop med klimatförändringen. Bombay har de två senaste somrarna drabbats av de mest intensiva monsunregnen sedan 1950-talet, med 60 procent mer nederbörd än ett normalt år. Det har lett till upprepade översvämningar och stoppat kollektivtrafiken. Egendom för stora summor har förstörts.

FAKTA. EKONOMISK MOTOR MED 20 MILJONER INVÅNARE

Bombay är Indiens största stad och landets ekonomiska motor. Här finns också Bollywood, världens största filmindustri.

Staden har 20 miljoner invånare, varav mer än 50 procent bor i slumområden. Bombay lockar till sig många migranter från landsbygden, som kommer till megastaden i jakt på jobb när det blir allt svårare att försörja sig inom jordbruket.

2008 utsattes Bombay för ett terrorattentat, då beväpnade islamister bland annat dödade mer än 160 personer på Indiens mest kända hotell Taj Mahal.

Stadens historiska centrum med många byggnader från den brittiska kolonialtiden finns med bland de områden som riskerar att hamna under vatten om 30 år, enligt rapporten från Climate Central.

30 december

Äldre stad förstörd i kraftig jordbävning

Minst sex personer, varav en tolvårig flicka, omkom och ett dussintal människor skadades när en kraftig jordbävning skakade delar av Kroatien på tisdagsförmiddagen. Räddningsmanskapet fruktar att flera människor kan ligga begravda under rasmassorna.

– Det var panik, folk letade efter sina nära och kära, sa Darinko Dumbovic´, borgmästare i den värst drabbade staden Petrinja.

Jordbävningen som kändes över hela Kroatien och i flera grannländer hade sitt epicentrum nära staden Petrinja, 47 kilometer söder om huvudstaden Zagreb. I grannlandet Slovenien stängdes kärnkraftverket Krsko som en säkerhetsåtgärd.

Bara timmar efter skalvet besökte premiärminister Andrej Plenković och president Zoran Milanović den värst drabbade staden Petrinja.

I staden, som grundades år 1240, flydde panikslagna människor ut på gatorna när delar av stadens centrum förstördes i skalvet som ägde rum klockan 11.19 på tisdagen. Under hela tisdagen arbetade räddningsmanskap med att dra ut fastklämda människor från raserade

byggnader men också ur bilar som träffats av nedfallande tegel och betong. Ett daghem rasade samman men turligt nog befann sig alla barn utomhus.

Hundratals soldater ur armén sattes in för att söka efter människor i rasmassorna men också för att evakuera invånare från Petrinja eftersom ett stort antal byggnader fått sådana skador att de inte ansågs säkra att bo kvar i.

– Min stad är helt förstörd, vi har barn som har dött, det går inte att beskriva. Det är som Hiroshima. Vi behöver räddningspersonal eftersom vi inte vet vad som döljer sig under taken, sa stadens borgmästare Darinko Dumbović till tv-kanalen N1.

Enligt Dumbović har halva staden skadats av skalvet.

Ett dussintal människor hade på tisdagseftermiddagen förts till sjukhus med frakturer och hjärnskakningar och en tolvårig flicka har bekräftats död. För några av dem beskrivs skadorna som allvarliga. På ett sjukhus i Klaićevoj fick läkarna avbryta en operation på ett sexårigt barn till följd av skalvet och hela sjukhuset utrymdes. På ett annat sjukhus pågick fem förlossningar men alla inblandade klarade sig utan skador.

Patienter som vårdades i respirator för covid-19 har fått föras över till andra sjukhus.

I huvudstaden Zagreb slogs all el ut och oroliga människor flydde ut på gatorna av rädsla för att deras hus skulle rasa samman.

Skalvet skadade också en radaranläggning som används för trafikledningen runt Zagrebs

flygplats och allt flyg dit får nu ledas om, skriver 24 Sata.

Skalvet uppmättes till en magnitud på 6,2 och uppstod cirka tio kilometer under markytan. Det följdes av flera efterskalv på magnitud 3 och ägde rum en dag efter det att Kroatiens centrala delar drabbades av ett skalv med magnituden 5,2.

Geologiskt ligger Kroatien längs den adriatiska plattan vars rörelser gör landet utsatt för skalv. Landet har skakats av tre lika kraftiga skalv sedan år 1900, uppger den amerikanska geologiska myndigheten USGS.

I mars skakades huvudstaden Zagreb av ett skalv på 5,3. Då skadades ett stort antal byggnader. Bland annat förstördes katedralens spira.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se

Mörkt pandemiläge – danska restriktioner förlängs

Danmark. Kurvorna för smittade, döda och inlagda på danska sjukhus pekar alla åt fel håll. På tisdagen var 900 covid-19-patienter inlagda på sjukhus i Danmark. Det är rekordmånga och exempelvis långt över tre gånger fler än de 254 patienter som var inlagda den 1 december. Samtidigt har antalet döda stabiliserat sig på en hög nivå. Under tisdagen noterades att 22 personer med covid-19 har avlidit under de

senaste 24 timmarna – den näst högsta dygnssiffran hittills under pandemin.

Danmarks statsminister Mette Frederiksen sade vid en presskonferens i går kväll att virusrestriktionerna i landet förlängs med två veckor, från att gälla till och med den 3 januari till att gälla till och med den 17 januari.

TT-Ritzau 30 december

30 december

Uppgivenhet när andra coronavågen sveper in

Sydafrika tvingas åter till kraftiga nedstängingar av landet inför nyårshelgen. Men när den andra coronavågen nu sveper över landet är alla krafter slut och uppgivenheten börjar sprida sig. I ett tal till nationen ber president Cyril Ramaphosa sydafrikanerna att inte skjuta rakteter i

nyårsnatten – utan tända ett ljus för dem som dött.

JORDEN RUNT

Efter två veckors semester i Sverige landar jag på den nästan öde flygplatsen i Johannesburg och efter sedvanlig incheckning i landet, med hälsodeklaration och covidtest, sitter jag snart i Mzwakhes Ubertaxi på väg hemåt och läser i mobilen det tal som presidenten någon timme tidigare hållit till sina landsmän.

Ett sommarregn har förlöst dofterna av jord och en varm bris drar in genom de öppna fönstren. Gatorna är nedsläckta och inte en människa rör sig i den svarta natten.

– De nya reglerna gäller omedelbart så det nattliga utegångsförbudet har redan trätt in, jag kan bara köra dig om du kan visa upp ditt boardingkort från resan, förklarar Mzwakhe.

När den bistra vintern drog in över Sydafrika i juli var landet mitt uppe i sin första coronavåg medan Europa kunde hämta andan i takt med att utomhustemperaturerna steg. Många sydafrikaner hade hoppats att en liknande respit skulle ges till människorna här under södra halvklotets sommar men så har inte blivit fallet. I stället är de nu tillbaka på samma eller värre nivåer av smittspridning än tidigare under året, och nya restriktioner har införts.

En mer smittsam lokal mutation av viruset har rönt stor uppmärksamhet – men den drivande kraften är sannolikt en förslappning när det gäller beteende, särskilt vid större sammankomster, säger vaccinforskaren Shabir Madhi till Financial Times.

Sammankomster på nya platser. Under sommarmånaderna flyr sydafrikanerna från storstäderna och besöker provinserna – som

olyckligtvis är hem för fler äldre och där sjukvården är begränsad. Men lokalt inom städerna sker dessutom en förödande migration som kan härledas till landets tuffa nedstängning.

Mzwakhe förmedlar hyresrätter vid sidan av jobbet som taxichaufför, men denna bisyssla är i princip vilande just nu, eftersom alla som kan lämnar de centrala, dyrare delarna av staden.

– Pengarna till hyra är slut och det finns inga arbeten kvar som folk måste bo nära, så de flyttar tillbaka till föräldrahemmen i förorten, förklarar han.

Vilket innebär att det plötsligt kan bo sju vuxna under samma tak. En dödlig kombination när det gäller covid.

– Några bekanta till oss var med om något fruktansvärt. Den yngsta vuxna i familjen, han är i 20-årsåldern, flyttade hem från city men gick ut på kvarterskrogen med vännerna och du vet ju hur det är på de ställena.

– Han tog med sig covid hem och alla vuxna smittades. Hans farmor och farfar överlevde inte. Nu måste han leva med skuldkänslan resten av livet, säger Mzwakhe.

Hittills har 27 000 personer avlidit i sjukdomen i Sydafrika. Men de faktiska dödstalen är sannolikt mer än dubbelt så höga – trots munskydd på alla från dag ett och trots en av världens hårdaste lockdowns.

Då, i våras, hette det från presidenten att vi kunde återuppliva en ekonomi men inte dem som förlorar livet.

Nu säger doktor Mahdi att landet inte längre har ekonomisk kraft att gå in i en ny lockdown.

– Ekonomin är i spillror och klarar inte ännu en chock.

En tårögd Ramaphosa, märkbart tärd i Youtube-klippet, avslutade måndagens tal med att vädja till sina landsmän att inte festa ut detta annus horribilis, utan i stället tända ett ljus för dem som dött.

– Det kommer jag att göra vid midnatt och jag ber er göra detsamma, sade han.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Kan Finland hämta barn så kan vi

Sverige bör göra som Finland och ta hem framför allt barnen som befinner sig i IS-läger. Om det är omöjligt utan att även deras mammor följer med må det vara hänt.

Inte för att någon som frivilligt anslutit sig till en terrorsekt kan räkna med eskort tillbaka, utan för att det här först och främst handlar om traumatiserade svenska barn som inte har valt sin situation.

Dessutom kan det på lång sikt vara en säkerhetsrisk att inte hämta sina medborgare. Som Finlands särskilda sändebud, Jussi Tanner, säger är det naivt att tro barnen i lägren försvinner om vi inte agerar.

Enligt honom kommer de sannolikt förr eller senare att återvända. Det vi kan göra är att välja när och hur det ska ske (Ekot 29/12).

Svenska Säkerhetspolisen är inne på ungefär samma linje. Förra hösten kallade chefsanalytikern Ahn-Za Hagström lägren för ”nya kalifatet”.

Vidare menade hon att det är en nyckelfråga för Sveriges framtida säkerhet hur IS-familjerna i Syrien hanteras, eftersom det har argumenterats för att det är där nästa generations IS-terrorister fostras (DN 31/10 2019).

Liknande toner hördes i radio i veckan. Där förklarade den tidigare chefanalytikern för kontraterrorism, Malena Rembe, att vi inte bör lämpa över våra problem på den kurdiska administrationen, som redan är överbelastad.

Dessutom slog hon fast att den lösning som innebär högst risk, både för Sverige och resten av världen, är att lämna kvar människorna i lägren år ut och år in.

Bland annat eftersom en del rymmer, utan att man vet vart, och det är säkrare att ta hem folk under kontrollerade former än att alla anländer en efter en (Studio Ett 29/12).

Det beslut som kan tyckas vara enklast i dag, om än inte för barnen, kan alltså vara det värsta tänkbara för framtiden.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se 30 december

30 december

Ett år efter Wuhan finns lärdomar för världen

Nyårsafton ägnas oftare åt partyhattar än existentiella våndor. Att Kina den 31 december i fjol rapporterade ett tidigare okänt virus till Världshälsoorganisationen, WHO, blev heller inget smolk i den kvällens bubbelbägare. Ett år senare befinner vi oss fortfarande i en pandemi som har skördat ett par miljoner människoliv och knockat den globala ekonomin.

Det nya coronaviruset antas ha nått människan via en djurmarknad i staden Wuhan i slutet av 2019. Smittan spreds och orsakade lunginflammationer. Snart började folk dö. Snart var farsoten på väg till världens alla hörn.

Den kinesiska regimen larmade alltså så småningom WHO, men parallellt pågick mörkläggning av smittans allvar. Statistik manipulerades. Läkare som Li Wenliang varnade för viruset, anklagades av polisen för att sprida falska rykten och belades med munkavle. Han avled den 7 februari i covid-19.

Då hade hela Wuhan redan satts i en karantän som skulle vara i 76 dagar. Åtgärderna för att strypa smittan var drakoniska också i andra städer. Diktaturen har försökt sälja sin insats som bevis för det kommunistiska systemets överlägsenhet.

Någon oberoende utredning av vad som hände vill president Xi Jinping dock absolut inte ha.

Och asiatiska demokratier som Sydkorea och Taiwan klarade krisen minst lika bra. Deras metod, baserad på erfarenheterna av kampen mot sars i början av 2000-talet, var ”testa, spåra, isolera”. WHO manade också tidigt i mars till masstestning för att begränsa smittan i samhället. Även andra som har följt konceptet, till exempel Tyskland, har varit relativt framgångsrika.

Italien och Spanien reagerade däremot obeslutsamt och drabbades brutalt när coronaviruset gjorde entré.

Storbritannien utgick för sin del från att en naturlig flockimmunitet skulle skydda befolkningen. Snart tvingades man där som på andra håll dra slutsatsen att en omfattande stängning av landet måste till. Krogar, skolor och butiker fick bomma igen.

Sverige fick sitt första bekräftade fall den 31 januari, och valde en egen och riskabel väg. Händer skulle tvättas och avstånd hållas, men landet skulle annars nöja sig med vaga rekommendationer. Folkhälsomyndigheten, dit regeringen skickade dirigentrollen, var ointresserad av masstestning. Hotet från viruset underskattades, felaktiga antaganden gjordes. Någon andra våg skulle inte komma till hösten, ty Sverige påstods till skillnad från alla andra ha haft rätt strategi.

Resultatet är chockerande höga dödstal jämfört med övriga Norden. Och inte har svensk ekonomi övervintrat bättre än konkurrenterna heller.

Ett särskilt kapitel i coronahistorien har skrivits av Donald Trump och andra populister som Brasiliens Jair Bolsonaro. Deras kombination av inkompetens och verklighetsflykt fick förödande konsekvenser.

President Trump girade vilt mellan att nonchalera pandemin, förolämpa guvernörer som försökte bromsa den och personligen lansera fantasifulla dunderkurer. Följden har blivit att supermakten genomlidit en kaotisk coronakris på hemmaplan och saknat förmåga att leda världens motoffensiv.

Mot slutet av detta dödsbringande år har hoppet växt om vacciner som kan sätta p för pesten. Ingen vet ännu med säkerhet hur starkt skyddet blir, och logistiken kring att ympa jordens befolkning blir minst sagt en utmaning. Världsekonomin har tagit stryk trots alla stödpaket, men vaccin är vägen ut ur den tunneln också.

Forskare, företag och nationer har samarbetat sig till framsteg. Vi har lärt oss att transparens är en omistlig del av global smittbekämpning. Om vi sedan fortsätter att tvåla in oss är också något vunnet. **DN 31/12 2020**

31 december

I blickfånget 2021

I Uganda kan en reggaemusiker bli president och i Skottland driver försteministern frågan om en ny folkomröstning om självständighet. DN:s utrikeskorrespondenter tipsar om profiler att hålla ögonen på under 2021.

Konservartiv lagtolkare kan bli Irans högsta ledare

Ebrahim Raisi

60 år, Iran, justitieminister.

Kommer att synas: Kandidat i Irans presidentval 18 juni, kan också efterträda Ali Khamenei som - allerhögste ledare.

En mörk man med ett mörkt förflutet kan bli Irans mest omtalade person under nästa år: Ebrahim Raisi, som är favorit både i presidentvalet i sommar och som efterträdare till Ali Khamenei, Irans högste religiöse ledare. Khamenei, med hederstiteln ayatolla, är 81 år och lider av dålig hälsa. Det går ständiga rykten om att han ligger på dödsbädden.

Den konservative Ebrahim Raisi har under årtionden haft ett finger med i flera av Irans maktsfärer. Han räknas som en ledande religiös lagtolkare och är chef för den mäktiga Imam Reza-stiftelsen som kontrollerar ett stort nät av affärsverksamheter och kapitalfonder.

Den 60-årige Raisi är uttalat anti-västlig och djupt rotad i Irans islamiska revolution som år 1979 störtade shahen. Ebrahim Raisi var involverad i massavrättningen av omkring 5 000 politiska fångar i juli 1988. Han tjänstgjorde då som biträdande stadsåklagare i Teheran. För närvarande är Raisi justitieminister. **Erik Ohlsson**

Republikanernas nya framtidshopp tar plats

Nikki Haley

48 år, USA, före detta guvernör och FN-ambassadör. Kommer att synas: I debatten om Republikanernas framtid.

Vill hon? Kan hon? Presidentvalet 2020 har precis avslutats, men spekulationerna inför 2024 är i full gång, och få väcker större intresse än republikanen Nikki Haley.

I mars blev hon etta i Washington Posts rankning över potentiella kvinnliga presidenter i USA. Tvåa blev den tillträdande demokratiska vicepresidenten Kamala Harris. Båda har rötter i Indien.

På Republikanernas konvent i somras berättade Nikki Haley om uppväxten som brun flicka i en svartvit värld, med pappa i turban och mamma i sari. Det är lögn, sa hon, att utmåla USA som rasistiskt.

Haley utsågs till guvernör i South Carolina 2011 och FN-ambassadör 2017. Hon slutade efter två år, oklart varför, men hon har behållit en ganska god relation till Trump och flirtat med de republikanska väljarna genom att berömma hans politik och ta avstånd från några av hans uttalanden. På sistone har hon kampanjat inför omvalet till senaten i Georgia, attackerat Bidens migrationspolitik och Twittergrälat med Demokraternas vänsterstjärna Alexandria Ocasio-Cortez. **Karin Eriksson**

Engagerad tennisspelare hemmafavorit i Tokyo-OS

Naomi Osaka

23 år, Japan, tennisproffs. Kommer att synas: Stort hemmahopp när OS hålls i Tokyo i sommar.

Naomi Osaka är världens bäst betalda kvinnliga tennisspelare och rankas bland de tre bästa. Men den tidigare blyga japanskan har det senaste året också visat upp en annan sida – som engagerad människorättskämpe.

Uppvaknandet för japanskan, vars far är från Haiti och mor från Japan, kom när den mörkhyade amerikanen George Floyd kvävdes till döds av poliser i

Minneapolis. Kort därefter spelades en av tennisvärldens fyra stora turneringar, US Open. Naomi Osaka hamnade genast i rampljuset när hon inför varje match hade på sig munskydd med namn på en mörkhyad person som fallit offer för polisbrutalitet i USA. Det blev sju matcher och sju masker med olika namn på svarta personer som utsatts för rasistiskt våld innan Naomi Osaka stod som segrare i turneringen.

När OS i Tokyo hålls i sommar lär strålkastarljuset lysa på Naomi Osaka. Inte bara för att hon är ett japanskt guldhopp. Nu är hon också någon som japanska ungdomar inspireras av och lyssnar till. Hennes aktivism har prisats i Japan där idrottare inte brukar uttala sig politiskt. **Marianne Björklund**

Reggaemusikern kan bli Ugandas nya president

Robert Kyagulanyi, alias Bobi Wine

38 år, Uganda, parlamentariker och presidentkandidat. Kommer att synas: I januari när han utmanar president Yoweri Museveni om presidentposten i Uganda.

Robert Kyagulanyi, mer känd under sitt artistnamn Bobi Wine, är reggaemusikern från slummen som blev politiker och för tre år sedan tog en parlamentsplats i ett fyllnadsval i Uganda. Den 14 januari utmanar han den nästan 40 år äldre president Yoweri Museveni, som styrt landet i 34 år, om presidentposten. Bobi Wine har uppbackning av den mångårige oppositionspolitikern Kizza Besigye som insett att det är dags för en yngre kandidat att ta över.

På kort tid har Bobi Wine blivit en kontinental symbol för den unga generationens missnöje med gamla gubbar som styr politiken. Men Museveni ger sig inte utan kamp. Säkerhetsstyrkorna som redan är kända för sin brutalitet har tagit våldet till nya nivåer under årets valkampanj och minst 40 av Bobi Wines anhängare har dödats av poliser, som också arresterat Bobi Wine vid flera tillfällen. Valet väntas präglas av våldsamheter och oro. **Erik Esbjörnsson**

Programledare uppstickare i Polens politiska landskap

Szymon Hołownia

44 år, Polen, politiker. Kommer att synas: En möjlig utmanare om regeringen faller.

Szymon Hołownia, en tidigare journalist och tv-programledare för ett talangjaktprogram, är en ny sorts politiker i ett polariserat land: En uppstickare som inte räknar sig till högernationalisterna, liberalerna eller vänstern. Sommaren 2020 ställde han upp som oberoende kandidat i presidentvalet, och kom på tredje plats med 14 procent av rösterna. Sedan dess har han klättrat stadigt i opinionsmätningarna och hans nybildade rörelse *Polska 2050* är på väg att gå om liberala Medborgarplattformen (PO) och närmar sig regerande högerpartiet Lag och rättvisa (PIS).

Han är en snabbpratande, karismatisk person. Hołownias kombinerade ståndpunkter är inte helt typiska i Polen; han är vegetarian, djurrättsaktivist, Europavän och en progressiv katolik som vill skilja kyrkan från staten. Han är anhängare till landets medlemskap i Nato och EU och anser att PIS-regeringens domstolsreformer bryter mot författningen. Och han anser att Polen snarast ska lämna kolkraften och nå klimatneutralitet till år 2050. **Michael Winiarski**

Driven oppositionsledare ställs inför rätta i Belarus

Maria Kalesnikava

38 år, Belarus, oppositionsledare. Kommer att synas: Rättegången mot henne inleds.

Maria Kalesnikava är en av Belarus viktigaste oppositionsledare. Hon har en tydligare politisk profil än presidentvalskandidaten Svjatlana Tsichanouskaja, som främst har varit en symbolisk figur. Kalesnikava är betydligt mer driven. Hon visade prov på stort personligt mod då hon vägrade låta sig deporteras i september 2020. Istället kastade hon sig ut ur bilen

och rev sönder sitt pass vid ukrainska gränsen. Sedan dess har hon suttit i fängelse, anklagad för att ha organiserat massupplopp.

Rättegången mot henne inleds under år 2021. Kalesnikava kommer utan tvivel att hålla hög profil – hon är en skicklig och karismatisk talare. Samtidigt har den belarusiska diktatorn Aleksandr Lukasjenko lovat att utlysa en folkomröstning om en ny grundlag, som ska minska presidentens makt. Det kommer med stor sannolikhet att leda till en ny demonstrationsvåg, vilket lyfter Kalesnikavas oppositionsrörelse.

Av de tre kvinnor som stod i täten för oppositionen mot Lukasjenko i presidentvalet 2020 – Veranika Tsepkala, Svjatlana Tsichanouskaja och Maria Kalesnikava – är det Kalesnikava som är den mest kompetenta politikern. Det är mycket möjligt att 2021 blir året då hon befäster sin roll. **Anna-Lena Laurén**

Italiensk högerpopulist har vind i seglen efter regionalval

Giorgia Meloni

42 år, Italien, parlamentariker. Kommer att synas: Siktar på att utmana högerpopulisten Matteo Salvini.

Giorgia Meloni har varit i politiken länge. Hon växte upp i stadsdelen Garbatella i Rom som var ett rött arbetarkvarter. Men den unga Giorgia Meloni sökte sig till partier långt ut på högerkanten där flera medlemmar hade postfascistiska ådror och ideal.

Tack vare Silvio Berlusconi blev hon ungdomsminister, den yngsta minister som Italien har haft. Hon är fortfarande den enda kvinnliga parti-ledaren i Italien. Hon kom på kant med ekonomen och premiärministern Mario Monti och grundade då sitt eget parti ”Italiens bröder”. 2016 skapar hon ”Family day” för att distansera sig från Demokraterna som sagt ja till samkönade äktenskap. Och hon drar en stor publik som fyller den antika rännarbanan Circus Maximus.

Hennes verkliga genombrott kom i 2020 års regionalval i Marche. Giorgia Meloni satsade allt i valkampanjen för att hennes parti skulle vinna. Och så blev det. Framgången var oväntat stor, eftersom hon var helt otippad. En stor överraskning även för högerpopulistiska Legas Matteo Salvini. Efter resultatet och hennes framgång muttrade Salvini något om att det finns nog plats för två högerpolitiker i Marche. **Peter Loewe**

Försteministern driver på för skotsk självständighet

Nicola Sturgeon

50 år, Skottland, försteminister. Kommer att synas: Vill ha ny folkomröstning om självständighet

Räkna med att Nicola Sturgeon kommer att höra av sig under 2021. Skottlands försteminister och tillika ledare för nationalistpartiet SNP ser sin chans att göra det hennes företrädare Alex Salmond misslyckades med: att föra Skottland ut ur den 300 år gamla brittiska unionen.

Skottarna har ju redan röstat om detta, 2014. Då ville majoriteten stanna kvar i Storbritannien. Men Sturgeon vill ha en ny omröstning. Egentligen måste premiärminister Boris Johnson ge klartecken för det – och det har han hittills vägrat göra. Men Johnson är djupt impopulär i Skottland. Inte minst för sin hantering av pandemin, som Sturgeon anses ha skött bättre norr om gränsen.

Försteministern kalkylerar nu med att om hon och SNP vinner valet till Skottlands parlament i maj kan det ses som ett mandat för självständighet. I längden kan det bli svårt för Johnson att ignorera hennes krav på en ny folkomröstning. Just nu stöder 56 procent av skottarna självständighet, enligt opinionsmätningar. Den stora majoriteten vill också stanna – eller snarare återinträda – i EU. **Ingmar Nevéus**

Tongivande vänsterpolitiker rider på våg av missnöje

Pamela Jiles

60 år, Chile, parlamentariker. -Kommer att synas: Tongivande inför omskrivningen av grundlagen.

Den 11 april 2021 genomför Chile sitt historiska val av ledamöter som ska ingå i församlingen som ska skriva om diktatorn Augusto Pinochets gamla grundlag. En av de parlamentariker som blivit tongivande i debatten inför valet är journalisten och vänsterpolitikern Pamela Jiles. Enligt en undersökning av opinionsinstitutet Cadem från i november var hon den politiker som fick högst förtroendesiffror – 65 procent. Hon rider på en våg av missnöje som det sociala upproret i Chile skapat det senaste året och har varit duktig på att utnyttja sociala medier.

Pamela Jiles har nästan en halv miljon följare på Twitter och har rört runt i vänsteralliansens Frente Amplios gryta. Hon företräder Partido Humanista och uppmärksammas för sitt projekt att låta folk få plocka ut 10 procent av sina sparade pengar ur landets pensionsfonder. Andra menar att hon är en populist som kommer falla lika snabbt som hon stigit i den chilenska politiken.**Henrik Brandao Jönsson**

Forskarparets vaccin mot covid-19 når miljontals

Uğur Şahin och Özlem Türeci

55 och 53 år, Turkiet/Tyskland, medicinforskare och grundare av företaget Biontech. Kommer att synas: Som två av upphovspersonerna till ett av de vaccin mot covid-19 som miljontals människor ska få tillgång till under 2021.

När forskarparet Uğur Şahin och Özlem Türeci hade avslutat sin vigselceremoni gick de tillbaka till labbet för att fortsätta arbeta. Nu är de miljardärer och världskända grundare av läkemedelsföretaget Biontech, som tillsammans med bolaget Pfizer tagit fram ett vaccin mot covid-19.

Berättelsen om paret, som båda växte upp i Tyskland med föräldrar från Turkiet, har väckt stor uppmärksamhet i världspressen. Uğur Şahin och

Özlem Türeci delade en dröm om att hitta ett botemedel mot cancer, men bytte fokus när coronapandemin slog till.

Nu har paret istället deltagit i arbetet med att ta fram ett vaccin som många hoppas ska bidra till ett slut på covid-19-pandemin under 2021. **Lovisa Herold**

Informationschefen räds inte aggressiva attacker

Hua Chunying

50 år, Kina, chef för informations-departementet vid Kinas utrikesministerium. Kommer att synas: När Kinas kommunistparti fyller 100 år.

Hua Chunying backar aldrig eller medger att Kina har begått några misstag när hon svarar på journalisternas frågor vid det kinesiska utrikesdepartementets dagliga presskonferens i Peking.

Snarare sällar hon sig till den alltmer aggressiva ton som flera kinesiska diplomater, kallade vargkrigare efter en populär kinesisk film där Rambo-lika hjältar försvarar kinesiska intressen, har. Deras konfrontativa stil har skapat flera kontroverser och lär fortsätta göra så.

Senaste exemplet är när Hua Chunyings underordnade Zhao Lijian twittrade ut en bild där en australiensisk soldat håller en blodig kniv mot ett afghanskt barns strupe. Australien rasade mot bilden som var falsk och premiärminister Scott Morrison krävde en ursäkt. Men Hua Chunying slog tillbaka kravet och gick till motattack. I ett uttalande som hyllades i kinesiska sociala medier frågade hon sig om Morrison saknar känsla för rätt och fel. **Marianne Björklund**

Piratpartisten utmanar populister i Centraleuropa

Zdenek Hrib

39 år, Tjeckien, borgmästare. Kommer att synas: Utmanar landets styrande.

En piratpartist har oväntat dykt upp som den liberala demokratins hopp i ett Centraleuropa som domineras av populister. Han heter Zdenek Hrib, är utbildad läkare och sedan 2018 borgmästare i Prag.

Hrib talar sällan om fri delning på internet och medborgarlön. Han ägnar sig hellre åt utrikespolitik.

Från sitt borgmästarkontor har Hrib gått i strid mot stormakterna Kina och Ryssland, som båda satsar på att öka sitt inflytande i Central-europa.

Han sa upp ett avtal mellan Prag och Peking eftersom kineserna krävde att staden skulle stödja ”ett Kina-politiken”, det vill säga uppfattningen att Taiwan tillhör Kina.

På samma sätt retade han Ryssland genom att uppkalla ett torg efter Boris Nemtsov, den ryske Putinkritikern som mördades 2015. Efter detta fick Hrib polis-skydd dygnet runt sedan ryska agenter misstänktes vara utsända att mörda honom.

Hribs politik är mer än symboler. Den står för tolerans och stöd för mänskliga rättigheter i en tid då dessa värden hotas, även i Tjeckien. Därför betraktas han som den främste motståndaren till de populister som leder hans land: premiärminister Andrej Babis och president Milos Zeman. **Ingmar Nevéus**

31 december

Historiskt abortbeslut kan stärka kvinnorättskampen i Latinamerika

Historiska glädjescener utspelade sig i Argentina efter att senaten i onsdags beslutat att legalisera abort. Beslutet visar att inte ens påven kan hindra den argentinska kvinnorättsrörelsen som nu sprids över resten av Latinamerika.

KOMMENTAR

Under den tolv timmar långa debatten i överhuset samlades tusentals abortförespråkare och abortmotståndare utanför senatsbyggnaden i Buenos Aires. Först klockan fyra på natten, argentinsk tid, var senatorerna redo att rösta. Det vägde jämt mellan lägren och fyra senatorer var osäkra in i det sista.

När röstsiffrorna presenterades visade resultatet att alla av de fyra osäkra senatorerna valt att ge kvinnan rätt att bestämma över sin kropp fram till den 14:e graviditetsveckan. De outtröttliga abortförespråkarna – alla klädda i sina gröna sjalar – dansade, hoppade och kramades.

”Vi gjorde det systrar. Vi skapade historia. Vi gjorde det tillsammans. Det finns inga ord för denna händelse. Det passerar genom kropp och själ”, twittrade den 48-åriga parlamentarikern Mónica Macha som tillhör regeringspartiet.

På andra sidan senatsbyggnaden grät abortmotståndarna i sina ljusblåa sjalar.

När underhuset tidigare i månaden också röstade för laglig abort hade de viftat med kristna kors och bebisdockor i plast. De hade skanderat att ”livet är heligt”. Nu är det hyckleriet över, menar den argentinska kvinnorättsrörelsen. Inga fler oönskade barn behöver födas i Argentina och inga fler kvinnor behöver dö för att de genomfört en olaglig abort.

Enligt regeringens beräkningar genomförs upp till en halv miljon olagliga aborter per år i Argentina. Av dem tvingas uppemot 38 000 kvinnor uppsöka sjukhus efteråt. En del dör.

In i det sista försökte den argentinske påven Franciskus att påverka senatorerna genom att twittra: ”Guds son föddes övergiven för att berätta för oss att varje barn som kastas bort är Guds barn.”

På grund av den katolska kyrkan är Latinamerika världens mest abortfientliga region. I alla länder – förutom Uruguay, Guyana och Kuba – är abort förbjuden och undantag görs endast i vissa fall. I Nicaragua, El Salvador och Dominikanska republiken finns världens hårdaste abortlagar där även en minderårig flicka, som blivit våldtagen av sin egen pappa, måste föda. Att Argentina, som är ett strängt katolskt land där presidenten är troende katolik, ändå lyckades rösta för laglig abort visar att det går att besegra religiös övertygelse.

Erfarenheter från den argentinska kvinnorättsrörelsen sprids nu som en löpeld över Latinamerika, där Chile och Colombia kan bli nästa länder att godkänna laglig abort.

I Latinamerikas största land, Brasilien med 212 miljoner invånare, är dock aborträtten längre bort än någonsin. President Jair Bolsonaro har utsett en fanatiskt religiös pingstpastor till familjeminister. Hon vill göra landets abortlag ännu strängare. Hon stödjer det nicaraguanska exemplet och vill att även minderåriga flickor som blir våldtagna av släktingar ska föda. Hon stöds av landets evangeliska församlingar som har mer än 20 procent av befolkningen i sitt grepp.

Vad Brasilien kan lära av Argentina är att det behövs en aktiv kvinnorörelse som både kan mobilisera gatorna och bedriva ett effektivt lobbyarbete gentemot lagstiftarna. För två år sedan röstade 38 av Argentinas 72 senatorer mot laglig abort i Argentina. Endast 31 röstade för. Det sågs som nästintill omöjligt att övertala senatorerna att ändra åsikt, eftersom många

grundade den i sin katolska tro. Två år senare motbevisades skeptikerna. Nattens röstsiffror visar att 38 av senatorerna röstade för laglig abort och endast 29 röstade mot. Övriga lade ned sin röst eller deltog inte.

Henrik Brandão Jönsson

FAKTA. LATINAMERIKAS FJÄRDE STÖRSTA LAND

Argentina är till befolkningsmängd Latinamerikas fjärde största land med 45 miljoner invånare.

Landet styrs av Alberto Fernández som bildat en mittenvänsterregering. Argentina har drabbats hårt av pandemin, både hälsomässigt och ekonomiskt.

700 personer evakuerade efter jordskred i Norge

Minst tio personer har skadats och flera hus har förstörts i ett stort jordskred i Ask i Gjerdrums kommun i Norge.

Runt 700 människor har evakuerats, men 12 personer hade på onsdagskvällen inte lokaliserats, däribland barn. Sverige har skickat en räddningsstyrka för att hjälpa till.

Polisen har ännu inte kunnat hitta alla personer i det skreddrabbade området. Sammanlagt tolv personer var i går oredovisade, rapporterar norska TV2.

Den stora insatsen i området fortsätter. Flera nedkylda personer har lyfts upp från rasmassorna med helikopter. Minst 14 bostäder ligger i det hårdast drabbade området som räddningsstyrkan bara kommer åt från luften.

– Vi har fått meddelanden från förtvivlade människor som har ringt polisens nödnummer och sagt att hela huset är i rörelse och att de ligger under takpannor och isolering, sade insatsledaren, Roger Pettersen till NTB vid en presskonferens på onsdagen.

Svenska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har skickat en sök- och räddningsstyrka till katastrofplatsen för att bistå i räddningsarbetet, uppger justitiedepartementet i ett pressmeddelande.

TT 31 december

Presidentkandidat gripen – igen

Uganda. Den ugandiske presidentkandidaten och popstjärnan Bobi Wine och hans kampanjmedarbetare har gripits i staden Kalangala. Uganda går till val den 14 januari efter en våldsam valrörelse. Bobi Wine, som egentligen heter Robert Kyagulanyi, ses där som det största hotet mot den maktfullkomlige ledaren Yoweri Museveni och har lyckats få stort stöd hos landets unga.

Bobi Wine har gripits flera gånger under valrörelsen. Bland annat har han anklagats för att ha brutit mot pandemirestriktioner vid sina valmöten.

TT-Reuters 31 december

Tio döms för flykt från Hongkong

Kina. En domstol i Shenzhen i Kina dömer tio personer ur Hongkongs demokratirörelse till fängelse.

Tang Kai-Yin döms till tre års fängelse och Quinn Moon till två års fängelse, för att ha organiserat ett flyktförsök med båt från Hongkong till Taiwan. De övriga åtta döms till sju månaders fängelse vardera för att olagligen ha korsat gränsen. De advokater som de åtalades familjer har utsett har inte fått träffa sina klienter och advokaterna riktar kritik mot rättsprocessen, precis som flera människorättsorganisationer.

TT-AFP-Reuters 31 december

Många dödade i attack mot buss

Syrien. Minst 28 människor har dödats i en attack mot en buss i provinsen Dayr al-Zawr i Syrien, rapporterar statliga medier. Nyhetsbyrån Sana anger 25 dödade och 13 skadade. Enligt det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet utfördes attacken av terrorrörelsen IS.

TT-AFP-Reuters 31 december

Attentat mot flygplats i Jemen

Jemen. Minst 26 personer har dödats i en attack mot flygplatsen i hamnstaden Aden i Jemen, uppger en sjukhuskälla. Dådet skedde efter att ett flygplan med landets regering anlänt från Saudiarabien. Landets informationsminister anklagar Huthirebellerna för attacken.

TT-AFP-Reuters 31 december

31 december

Katrine Marçal: Detta borde ju vara musik i brittiska konservativa öron

London. I natt lämnar Storbritannien EU:s inre marknad. Men den gemensamma marknaden skapades i hög grad av Margaret Thatcher själv.

Varför har Boris Johnson satsat allt på att ta sig ur den?

Brexit hade kunnat vara mycket enklare. Storbritannien hade kunnat lämna bara EU, men stanna kvar i EU:s inre marknad och EU:s tullunion. Då hade brexitförhandlingen varit en enkel sak. Storbritannien hade kunnat bli ungefär som Norge: ett

land som visserligen står utanför EU, men som åtnjuter många av de ekonomiska fördelarna med EU.

Men det vill britterna alltså inte.

Det paradoxala med att Storbritannien nu lämnar den gemensamma marknaden, är att Margaret Thatcher – Storbritanniens premiärminister 1979–1990 – var en av de mest drivande krafterna bakom. Och EU:s inre marknad handlar om liberalisering och frihandel: saker som högerpolitikern Margaret Thatcher hade varma känslor för.

Men EU:s inre marknad var inte bara Thatchers barn. Det var ett barn hon hade tillsammans med den franske socialisten Jacques Delors: ordförande i EU-kommissionen. Thatcher och Delors hade olika idéer om sitt barns framtid. För Delors var en gemensam marknad ett steg på vägen mot en europeisk union. För Thatcher var den en slutpunkt: ett ”hit men inte längre”.

På många sätt var det Delors som vann. Visst blev den resulterande produkten, en liberal sak. Fråga bara en svensk vänsterpartist vad hon tycker om EU:s gemensamma marknad: ”institutionaliserad nyliberalism” kommer hon med viss sannolikhet att säga. Men detta borde ju vara musik i brittiska konservativa öron?

Brittiska konservativa har inga problem med ”nyliberalismen” om man nu kan använda det begreppet. De har problem med faktumet att den är ”institutionaliserad”. Vad Thatcher missade var de långsiktiga konsekvenserna av att den gemensamma marknaden kom till genom juridiskt bindande EU-fördrag. Den knöt därmed Storbritannien tätare till europeisk lag. Det är de här banden som många brittiska konservativa i dag vänder sig mot. De tycker att det är principiellt fel att europeisk lag kan trumfa brittisk lag.

Detta är det första skälet till att Storbritannien lämnar EU:s gemensamma marknad.

Det andra handlar om invandringen.

Norge måste, trots att landet inte är med i EU, skriva under på EU:s princip om fri rörlighet. EU-medborgare har rätt att arbeta i Norge och norrmän i resten av EU. ”Vill ni vara med på fri rörlighet för varor, måste ni också vara med på fri rörlighet för människor”. Den principen kunde Storbritannien inte acceptera. Samtidigt är inte invandringen hela förklaringen. Hade den varit det hade Theresa May fortfarande varit premiärminister. Hon förhandlade fram ett avtal med EU som innebar att Storbritannien radikalt kunde minska sin invandring från Europa. Men inte ställde sig brexitörerna upp och applåderade henne. Nej, de kastade ut henne. Boris Johnson blev premiärminister i stället.

Nu kommer vi till det tredje skälet till att Storbritannien har valt att lämna EU:s gemensamma marknad: handel och identitet. För handelspolitik handlar nämligen inte bara om ekonomi. Det handlar också om ett lands plats i världen.

Det råkade Boris Johnson begripa.

När andra världskriget tog slut var ”imperieföreträde” en av hörnstenarna i brittisk ekonomisk politik. Det var en princip som sa att det borde vara lägre tull på varor från tidigare brittiska kolonier, än på varor från andra länder. Genom handel skulle man hålla ihop det tidigare imperiet var tanken.

När Storbritannien blev medlem av EU:s tullunion förändrades detta. Tanken med tullunionen, som britterna också lämnar i natt, var att Europa skulle ha gemensamma tullar gentemot andra länder utanför EU. Poängen var att man då inte behövde kontroller på gränsen mellan till exempel Frankrike och Italien för att kolla om vinet i lastbilen verkligen kom från Frankrike (och inte från Chile).

Men för britterna blev det problematiskt. De fick överge sin princip om ”imperieföreträde”. Det gick emot deras idé om sin egen plats i världen.

När Margaret Thatcher i början av 1980-talet slängde med sin handväska i Bryssel och krävde rabatt på den brittiska EU-avgiften, handlade det i hög grad om detta. Storbritannien tvingades betala höga tullar på import från sina tidigare kolonier och missgynnades samtidigt av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Nej, detta tänker vi minsann inte betala för!

Dagens brexitörer pratar inte i termer av ”imperieföreträde”. Fast de menar något liknande. Brexit handlar för dem just om att knyta Storbritannien handelsmässigt till sina gamla kolonier. Inte till EU. Det är detta som Boris Johnsons brexitavtal möjliggör.

Det är en politisk seger för honom. Men den ekonomiska kostnaden kan bli stor. För oavsett allt kommer Storbritannien imorgon fortsätta att ligga 34 kilometer från den franska kusten.

Geografin är svår att ändra på. Och den spelar stor roll ekonomiskt.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

31 december

Brexitavtalet påskrivet av Johnson

EU:s chefer har skrivit under det historiska brexitavtalet med Storbritannien.

– Vår bedömning är att det är ett bra avtal, säger EU-minister Hans Dahlgren.

Senare på onsdagen röstades avtalet igenom av det brittiska underhuset och skrevs under av premiärminister Boris Johnson.

Efter nästan ett års förhandlingar kom Storbritannien och EU slutligen överens om ett frihandelsavtal den 24 december. På onsdagen signerade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och Europeiska rådets ordförande Charles Michel avtalet.

Avtalet flögs sedan med militärflyg från Bryssel till London där det på eftermiddagen godkändes av det

brittiska underhuset, med en överväldigande majoritet, 521 röster mot 73. Godkännandet följdes av att premiärminister Boris Johnson skrev under avtalet i direktsänd tv.

Avtalet börjar gälla vid midnatt natten mot torsdag, ett dygn innan det sista steget Brexit vinner laga kraft. Vid år 2020:s slut lämnar Storbritannien EU:s tullunion och inre marknad.

Sveriges EU-minister Hans Dahlgren (S) anser att brexitavtalet är bra för Sverige, EU och Storbritannien och att det är ett brett avtal som spänner över många områden. Samtidigt beklagar han att Storbritannien har lämnat unionen.

– Vi hade gärna sett att Storbritannien hade stannat kvar i EU, det är skillnad på att vara med och utanför unionen för varor, tjänster och kapital och det kommer att ändras och blir krångligare för företag att handla med varandra, och för personer att bo och arbeta i landet nu.

Avtalet innebär att Storbritannien fortsatt kommer ha utbyte med EU för bland annat samarbeten gällande brottsbekämpning, forskning samt inrättandet av ett partnerskapsråd.

Däremot kommer landet inte längre delta i utbildningsprogrammet Erasmus och bevakningen av EU:s yttre gräns.

– Det beklagar jag men det är Storbritanniens val, säger Hans Dahlgren.

Formellt lämnade Storbritannien EU den 31 januari 2020. Därefter har landet stannat kvar i unionens regelverk under en övergångsperiod som löper ut vid årsskiftet. Under tiden har parterna förhandlat om ett frihandelsavtal.

Eftersom parterna kunde enas har man undvikit en så kallad hård brexit, och den tull- och kvotfria varuhandeln kan fortsätta utan avbrott efter nyår.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

31 december

Desperat läge: ”Tiotusentals fler kan dö”

Ambulanser med covidpatienter köar utanför sjukhus i London samtidigt som antalet smittade britter ökar snabbt.

Experter kräver en total nedstängning av Storbritannien – annars kan ”tiotusentals fler dö”. /

På sociala medier cirkulerar nu bilder på dussintals ambulanser som står i kö utanför olika sjukhus i London. Samtidigt kommer rapporter om att patienter med covid-19 har fått stanna inne i ambulanserna för vård eftersom sjukhusen inte kan ta emot dem.

Den 28 december vårdades 20 426 covidpatienter i brittiska sjukhus, vilket för första gången var fler än när pandemins första våg nådde sin kulmen i våras. Och antalet ökar. De goda nyheterna är att mer än 600 000 britter nu har vaccinerats. Dessutom godkändes AstraZenecas vaccin på onsdagen, och kan börja användas nästa vecka. Men Storbritannien har 66 miljoner invånare, att vaccinera en majoritet av dem kommer att ta månader.

Under tiden fortsätter smittan att spridas snabbt, med över 53 000 nya fall rapporterade på tisdagen – vilket då var en ökning med 30 procent jämfört med det dagliga antalet veckan dessförinnan.

Den oberoende expertgruppen Sage varnar nu för att om landet inte omedelbart stängs ner kommer det att resultera i ”tiotusentals dödsfall” som annars skulle kunna undvikas. Professor Christina Pagel, en av medlemmarna i expertgruppen, säger till The Guardian att läget är värre än det varit någon gång under pandemin.

– Det värsta är att det fortsätter att förvärras. Något måste göras för att undvika att vården kollapsar inom några veckor. Så allvarligt är det.

Restriktionerna i Storbritannien är indelade geografiskt i fyra nivåer, där hårt drabbade områden som London och sydöstra England är på nivå 4, vilket i praktiken innebär att folk rekommenderas att stanna hemma. Men inte heller denna nivå verkar stoppa smittspridningen som har förstärkts av den nya mutationen av coronaviruset. Denna variant anses nu vara 56 procent mer smittsam än det vanliga viruset, och det står för majoriteten av de nyupptäckta fallen. En expertstudie varnade för att den nya varianten kan leda till att den brittiska dödssiffran för 2020 kan överträffas under det första halvåret 2021.

Regeringskällor uppger för The Mirror att man nu överväger att införa ännu en nivå av restriktioner, vilket skulle innebära stängning av skolor och order att bara lämna hemmet högst en gång dagligen för motion eller nödvändiga matinköp – i praktiken en lockdown som i våras.

– Jag kan inte se något annat sätt att få viruset under kontroll, säger professor Susan Michie, en vetenskaplig rådgivare till regeringen.

Ingmar Nevéus

31 december

Kreml gör allt för att Navalnyj inte ska återvända till Ryssland

Sankt Petersburg. På några dagar har ryska myndigheter fabricerat två åtal mot den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj.

Målet är att han inte ska återvända från sin exil i Tyskland.

KOMMENTAR.

En sak jag har lärt mig under min tid som korrespondent i Ryssland: Putinregimen är inte svår att förstå.

När det ser ut som att den försöker ta livet av politiska opponenter beror det på att den försöker ta livet av politiska opponenter. Det var vad som skedde då Aleksej Navalnyj förgiftades i Tomsk i slutet av augusti. När Navalnyj lyckades ringa upp en av FSB-agenterna som deltagit i den misslyckade mordoperationen svarar Kreml med att väcka två åtal mot honom. De ser ut att vara fabricerade, och det är precis vad de är.

Först hotade fängelsemyndigheterna att omvandla en gammal, villkorlig dom till fängelse.

Därefter påstod den statliga förundersökningskommittén att Navalnyj har förskingrat 356 miljoner rubel från sin egen organisation, Fonden för kampen mot korruption.

”Det här var inte svårt att förutse. De vill sätta mig i fängelse eftersom jag inte dog i flygplanet, och dessutom letade upp mina mördare”, skriver Navalnyj på sitt Instagram-konto.

Oberoende politiska bedömare i Moskva är överens om att målet är att till varje pris hålla Navalnyj på säkert avstånd.

– De vill se till att han inte återvänder, säger statsvetaren Andrej Kolesnikov till Echo Moskv. Kolesnikov leder forskningsprogrammet för rysk inrikespolitik på tankesmedjan Carnegie i Moskva.

Frågan är hur följetongen kring förgiftningen av Navalnyj kommer att fortsätta. Att den ryska statsledningen vill se honom död har dess hantlangare inom FSB redan själva bekräftat.

Alternativ nummer två: att försvaga honom genom en påtvingad exil. Ryska dissidenter har svårt att påverka från utlandet. Historien visar att de snabbt blir irrelevanta så fort de befinner sig utanför landets gränser.

Det här vet Navalnyj, och hans besked har hela tiden varit att han tänker återvända, med flyg i turistklass. Något som just nu verkar omöjligt. Men hittills har han hela tiden legat steget före i katt- och råttaleken med Kreml.

Allt tyder på att fler uppgifter är att vänta.

Anna-Lena Laurén31 december

Sexförbrytare dömd efter metoo-våg

En domstol i Kairo har dömt en 21-årig man till tre års fängelse för våldtäkt och sexuella trakasserier. Det är den första domen i ett fall som utlöste en metoo-våg i Egypten i somras.

För sex månader sedan pekade den då 22-åriga filosofistudenten Nadin Ashraf pekade ut den nu dömda mannen i sociala medier och anklagade honom för systematiska övergrepp.

Mannen hade förföljt och utpressat unga kvinnor via plattformar som Facebook och Instagram, och tvingat dem till sexuella handlingar. Några av dem var så unga som 14 år. 21-åringen anses ha skyddats av sin ställning – han kom från en upphöjd familj.

Efter Nadin Ashrafs publicering anslöt sig närmare hundra andra kvinnor med vittnesmål mot den nu dömde 21-åringen. Tusentals andra berättade om

andra fall av sexövergrepp. Det konto på Instagram som Nadin Ashraf skapade för ändamålet, @assaultpolice, har i dag 233 000 följare.

Erik Ohlsson

Kinesisk tillväxt 6 procent

Kinas BNP ökade med 6,0 procent under 2019, en nedrevidering från tidigare antagna 6,1 procent. Det uppgav Kinas nationella statistikbyrå, NBS, på onsdagen enligt CNBC.

Bakom nedrevideringen ligger en minskning inom tillverkningsindustrin på 504 miljarder yuan, eller cirka 2 procent av sektorns ursprungliga bidrag till tillväxten.

Direkt 31 december

Inrikes DN-artiklar
23 -29 december 2020

Artiklarna placeras på områden enligt

Sven Wimnell 28 november 2020:

Om fördelningen av artiklar i kapitel 3.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzx.pdf

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande de-lar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna.

803 Myndigheter - 820

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

Arbetsmarknadsutskottet (AU)

Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om
1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt,
3. integration,
4. åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning samt
5. jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Civilutskottet (CU)

Civilutskottet skall bereda ärenden om
1. äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. försäkringsavtalsrätt,
3. bolags- och föreningsrätt,
4. skadeståndsrätt,
5. transporträtt,
6. konkursrätt,
7. konsumentpolitik,
8. internationell privaträtt,
9. lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet,
10. bostadspolitik,
11. vattenrätt,
12. bebyggelseplanläggning,
13. byggnadsväsendet,
14. fysisk planering samt
15. expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik bereds av civilutskottet. *Lag (2006:885)*.

Finansutskottet (FiU)

Finansutskottet ska bereda ärenden om
1. penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
2. kredit- och fondväsendet,
3. det affärsmässiga försäkringsväsendet,
4. Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
5. den kommunala ekonomin,
6. statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
7. statens egendom och upphandling i allmänhet,
8. förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde samt
9. budgettekniska frågor.

Utskottet ska även granska beräkningen av statens inkomster, sammanställa statsbudgeten och granska årsredovisning för staten.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskulds-räntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen bereds av finansutskottet. *Lag (2010:1417)*.

Försvarsutskottet (FöU)

Försvarsutskottet ska bereda ärenden om
1. totalförsvar,
2. samhällets räddningstjänst,
3. åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
4. kärnteknisk säkerhet och strålningsskydd samt
5. sjö- och kustövervakning,

allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning. Ärenden om anslag till utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap bereds av försvarsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Justitieutskottet (JU)

Justitieutskottet skall bereda ärenden om
1. domstolarna,
2. arrendenämnderna och hyresnämnderna,
3. åklagarväsendet,
4. polisväsendet,
5. rättsmedicinen,
6. kriminalvården samt
7. brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet bereds av justitieutskottet. *Lag (2003:180)*.

Konstitutionsutskottet (KU)

Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om
1. lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
2. lagstiftning om radio, television och film,
3. yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
4. press- och partistöd,
5. Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
6. riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
7. länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
8. den kommunala självstyrelsen samt
9. medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse bereds av konstitutionsutskottet *Lag (2010:1417)*.

Kulturutskottet (KRU)

Kulturutskottet skall bereda ärenden om
1. allmänna kultur- och bildningsändamål,
2. folkbildning,
3. ungdomsverksamhet,
4. internationellt kulturellt samarbete,
5. idrotts- och friluftsverksamhet,
6. trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
7. radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid bereds av kulturutskottet. *Lag (2003:180)*.

Miljö- och Jordbruksutskottet (MJU)

Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om
1. jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
2. vädertjänst,
3. naturvård samt
4. miljövård i övrigt som inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel bereds av miljö- och jordbruksutskottet. *Lag (2009:928)*.

Näringsutskottet (NU)

Näringsutskottet ska bereda ärenden om
1. allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
2. industri och hantverk,
3. handel,
4. immaterialrätt,
5. energipolitik,
6. regional tillväxtpolitik,
7. statlig företagsamhet samt
8. pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv bereds av näringsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Skatteutskottet (SkU)

Skatteutskottet skall bereda ärenden om
1. taxering och skattebetalning,
2. folkbokföring samt
3. exekutionsväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution bereds av skatteutskottet. *Lag (2003:180)*.

Socialförsäkringsutskottet (SfU)

Socialförsäkringsutskottet skall bereda ärenden om
1. allmän försäkring,
2. allmän pension,
3. arbetsskadeförsäkring,
4. ekonomiskt stöd åt barnfamiljer,
5. svenskt medborgarskap samt
6. migration.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn bereds av socialförsäkringsutskottet. *Lag (2006:885)*.

Socialutskottet (SoU)

Socialutskottet ska bereda ärenden om
1. omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. omsorg om äldre och handikappade,
3. åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
4. alkoholpolitiska åtgärder,
5. hälso- och sjukvård samt
6. sociala ärenden i övrigt.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg bereds av socialutskottet. *Lag (2010:867)*.

Trafikutskottet (TU)

Trafikutskottet skall bereda ärenden om
1. vägar och vägtrafik,
2. järnvägar och järnvägstrafik,
3. hamnar och sjöfart,
4. flygplatser och luftfart,
5. post,
6. elektroniska kommunikationer samt
7. IT-politik.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer bereds av trafikutskottet. *Lag (2006:885)*.

Utbildningsutskottet (UbU)

Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om
1. skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
2. högre utbildning och forskning samt
3. studiestöd.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning bereds av utbildningsutskottet. *Lag (2010:867)*.

Utrikesutskottet (UU)

Utrikesutskottet skall bereda ärenden om
1. rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
2. bistånd till andra länders utveckling samt
3. utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete,
allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.
Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd bereds av utrikesutskottet. *Lag (2003:180).*

EU-nämnden

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

27 december

Nu får det räcka med alla hopplösa dystopier

Gör vi inget åt klimatkrisen kommer den att utplåna vår civilisation. Men alla dystopier riskerar samtidigt att paralysera oss och överskugga det allra viktigaste: det är inte för sent. Peter Englund sjunger hoppets lov för nattsömnens och framtidens skull.

1

En morgon tidigare i höst vaknade jag upp i den grå gryningen, torr i munnen och med lätt huvudvärk, efter ännu en natt av förvirrade mardrömmar, mardrömmar som jag mindes bara vagt och styckevis, men vars stämning dröjde kvar. Jag kände att det fick räcka nu. Inga fler dystopier innan läggdags.

2

När jag växte upp var dystopier ett rätt udda inslag. Det var en tid då få epitet var finare än ”futuristiskt”, och löftena om det som väntade oss i Framtiden så upphetsande; åtminstone om du var barn eller tonåring; och jag tänker inte bara på flygande bilar, röntgenglasögon och resor till Mars. Troligtvis var det just kontrasten som då gjorde dystopierna lockande. Deras mörker fördunklade inte min lyckokänsla, utan förhöjde glädjen över mitt eget nu. Jag minns dem alla: ”På stranden”, ”Apornas planet”, ”THX 1138” (George Lucas första långfilm), ”Clockwork orange”, ”Soylent green”, ”Flykten från framtiden”, ”Rollerball” och så vidare. Nu är dystopier av olika slag mer en stapelvara, både på film och i tv. Inte minst det nya serieformatet tillåter bygget av tätmaskiga, komplicerade och därför än mer övertygande mörka framtidsvisioner, som ”Westworld”, ”Black mirror”, ”The handmaid’s tale”.

En central del av de här berättelsernas lockelse ligger i att de erbjuder spänning förenad med ett tydligt moralisk-pedagogiskt budskap: så här kan det bli, om

inte du/vi/alla skärper/ändrar/förvandlar dig/oss/sig. Sedan att många – inklusive inte så få av skaparna – nog mest ser detta som en chans till nya kittlande typer av ultravåld och egentligen bara är förströtт intresserade av den där uppfostrande idén, det är nog bara att förvänta sig.

3

Dystopin kan ses som en utväxt på en apokalyptik som varit en del av vår världsbild sedan årtusenden. Den yttersta dagen har inte heller bara haft en religiös och teologisk uttydning. Västerlandet har alltid gått under. Givetvis som allra mest under sekler av kris, men den där tankefiguren har funnits levande under en stor del av Europas historia, i form av ett hot från pandemier eller invasioner eller från ett allmänt civilisatoriskt sammanbrott. Vår kontinent har upplevt dem alla. Som individ kan du påverkas även av saker som du glömt. Jag tror detsamma gäller samhällen.

Historiker brukar säga att européerna utvecklade en belägringsmentalitet. Den där oförmågan att skaka av sig idén om den egna undergången har nog varit en tillgång, historiskt sett. Den har understrukit att förändring inte bara är en möjlighet, utan i vissa fall en nödvändighet. Alla utsagor om verkligheten påverkar den. Och vi kan bara avvärja katastrofer vi kan föreställa oss.

Men räcker det? Uppenbarligen inte. Det är ej svårt att finna stora skov i historien som har förutspåtts, katastrofer som setts komma – gamla imperiers undergång, stora revolutioners uppkomst, de båda världskrigen – men där denna katastrof ändå ej stått att hejda, på grund av önsketänkande, tröghet i systemen eller ideologisk förblindelse, på grund av att olika grupper eller intressen eller allianser låser fast varandra och spärrar för nödvändig förändring. Men kanske finns där ytterligare en faktor: rädslans förlamning. Och då är vi tillbaka till min dåliga nattsömn och de där dystopiska fiktionerna.

4

Det var inte så mycket filmerna och serierna som gjorde det, även om de bidrog. (”Children of men” är nog den som dröjde sig kvar längst.) Nätternas svarta irrbilder var i mycket mitt eget verk. I dubbel betydelse. Från och till hade jag arbetat på en idé till en tv-serie, en dystopi. Tanken var att beskriva vad som sker om klimatkrisen övergår i klimatsammanbrott, som kommer att inträffa om vi ej får ned utsläppen av växthusgaser, utan de bara dånar på som nu. Jag tror att vi alla känner till siffrorna. Då väntar en global temperaturhöjning på cirka +3,7 grader runt år 2100; en höjning som kan vara uppåt +4 och +5 grader om vi inte ens klarar av att leva upp till redan gjorda åtaganden. Min grundtanke var att visa hur livet då skulle te sig, i vardagstermer.

5

Triggervarning. Alla som tycker att det är jobbigt med beskrivningar av den klimatapokalyps som då kommer att drabba och troligtvis utplåna vår civilisation kan lugnt hoppa över nästa avdelning, och gå direkt till 7.

6

Till mitt dystopi-synopsis. De förändringar som påverkar vardagslivet ska vara okommenterade, skildrade som självklarheter, *matter-of-factly*. Luften är i regel tung, het, inte sällan belastad av föroreningar eller ozon till en farlig grad; ingen går ut i det fria utan att först kontrollera atmosfären utanför; ibland krävs specialmasker eller till och med syrgas, men det är det bara folk med specialfunktioner eller de riktigt välbärgade som har tillgång till. Livet levs i mycket inomhus. Vatten är något dyrt, en av hushållens största utgifter; då och då uppstår oförklarliga stopp, så du har givetvis ett reservförråd hemma; all vattenförbrukning utanför hemmet betalas på plats med blippkort; vatten köps, stjäls och smugglas, vattenbrist orsakar upplopp. Maten är av enklaste slag, kostsam och ransonerad; kött är en lyx för de allra rikaste, och du måste vara välbärgad för att ibland ha råd att äta sådant som oliver eller druvor; maten är också inhemsk, eftersom

matimporten mer eller mindre har upphört, liksom den mesta långväga handeln. Somrarna är mycket långa, vintrarna inte alls och ”vackert väder” är när himlen är helt gråmulen men utan de plötsligt förekommande skyfallen, tromberna eller annat extremväder. Den vanligaste dödsorsaken är självmord. Och så vidare.

Tanken är att tittaren skall få följa ett antal personer, vars öden korsklipps, samtidigt som de rör sig allt närmare varandra. Protagonist 1: En person som arbetar med den viktigaste råvaruutvinningen, som består i att bärga skrot ur någon av de översvämmade storstäderna vid kusten, ett svårt, farligt och helt oreglerat arbete – men en dag får han ett märkligt erbjudande. Protagonist 2: En legoknekt som arbetar vid limes, den tungt befästa yttre gränsen som inhägnar de ännu beboeliga delarna av Europa; hen är ursprungligen en klimatflykting, men är en av dem som släppts in i utbyte mot att de underkastar sig ett slags semi-slaveri, i detta fall att verka som soldat för att hålla andra flyktingar ute, med våld om så krävs, och det krävs, för det finns hundratals miljoner av dem, hopträngda i groteska läger utanför murarna, och ibland gör de försök att slå sig in – men vart har hans egen familj tagit vägen? Protagonist 3: En person som arbetar som utredare vid den postuma domstolen, där räkningen görs upp med efterlevande till personer som anses vara ansvariga för klimatkatastrofen – men varför är vissa arkiv stängda? Och så vidare.

7

Men jag gav upp den där idén. Till dels för att jag märkte att resultatet blev rätt kasst. (Mycket halvsmälta ”Mad Max”-klichéer, fast utan skurkar i chaps och hockeymask.) Kanske är dystopier alltför enkla att sätta samman, dramaturgin lite för given, den intellektuella och moraliska disciplin de kräver lite slapp? Den främsta orsaken till varför jag gav upp projektet var dock att jag ställde mig frågan om världen verkligen behövde ännu en dystopi. Mitt eget svar blev – nej. Vi behöver inte längre fantisera om klimatförändringarna – de är märkbara här och nu. Men också för att en av förklaringarna till varför så

många – inklusive jag själv – har så lätt att hoppa över texter om klimatkrisen är att uppmålandet av undergången nog paralyserar lika mycket som det elektrifierar.

Från flygkrascher och liknande känner vi till termen ”negativ panik”, hur en del människor helt enkelt förlamas av skräck vid en livshotande olycka. Det går dessutom att se att en del apokalyptik intressant nog börjat spela i händerna på vissa förnekare, som i sin outtröttliga jakt efter argument för att (som vanligt) inte göra något, nu själva säger att förändringar är poänglösa då allt redan är för sent.

Men det är alls inte för sent.

8

Det som tidigare i höstas både räddade min nattsömn och hjälpte till att torpedera mitt projekt var en bok, ”The future we choose”. Författarna är Christiana Figueres och Tom Rivett-Carnac. Figueres är diplomat från Costa Rica, och en av dem som arbetade hårt bakom kulisserna när Parisavtalet blev till, Rivett-Carnac är brittisk miljöaktivist. De två skyggar inte för det apokalyptiska, men deras budskap är att katastrofen är fullt möjlig att undvika, bara vi handlar, nu.

Det som är både tilltalande och övertygande med deras resonemang är att man inte hör rasslet av käpphästar. Det finns inte *en* lösning på klimatkrisen, det existerar ingen sådan där silverkula. De är teknikoptimister, men samtidigt inte teknikdyrkare. Den teknologi som krävs för att vända utvecklingen finns redan, blir allt billigare och allt effektivare – så till exempel har priset för solpaneler sjunkit med 90 procent de senaste tio åren, vilket bidragit till att förnyelsebar energi redan börjat bli lönsammare än fossil dito. De tror på att utnyttja marknadsmekanismer, men illusionslöst. Jag lärde mig ett nytt ord i deras bok, divestera, motsatsen till att investera: se till att ta ut pengarna ur de förbannade fossilbolagen, för de är gravt övervärderade och saknar framtid. (Och låt dem i

stället gå till bolag som tar fram fossilfria alternativ inom just sin bransch.)

Figueres och Rivett-Carnac pekar på massiv trädplantering som en avgörande faktor, men som en av flera åtgärder: det finns cirka 900 miljoner hektar med mark – en yta ungefär lika stor som USA – tillgänglig för trädplantering, en yta som varken inkräktar på jordbruks- eller bostadsmark, och de där nya skogarna kommer så småningom att svälja 205 miljarder ton koldioxid, vilket motsvarar 70 procent av alla utsläpp som gjorts sedan inledningen på den industriella revolutionen. (En sådan ”återförvildning” kommer också att göra underverk för den biologiska mångfalden.) De menar att vi måste förändra vår livsstil, men förfaller aldrig till att förlägga lösningen till en individualiserad moralism. Men ja, vi måste äta mindre kött, köra mindre bil (åtminstone tills förbränningsmotorerna står på de museer där de hör hemma), åka mindre flygplan (åtminstone tills de vätgasdrivna maskinerna är här), förbruka mindre utsläppskrävande textilier med mera. För vissa val som gör oss högst tillfälligtvis gladare som konsumenter gör oss långsiktigtvis högst olyckliga som människor, och varelser.

9

Om jag själv skulle försöka sammanfatta vad de säger, så kräver räddningen att vi undviker allt binärt antingen eller-tänkande:

Lösningen finns ej i marknaden allena, men det finns ingen lösning utan marknaden.

Lösningen finns ej enbart i teknologin, men det finns ingen lösning utan teknologin.

Lösningen är ej enbart återförvildning, men det finns ingen lösning den förutan.

Lösningen finns ej i förändrade individuella beteenden ensamt, men det finns ingen lösning utan att vi förändrar vårt sätt att leva.

Och det som knyter ihop de olika nivåerna är givetvis politiken.

Som Italo Calvino påpekat: en valvbro hålls inte på plats av den eller den stenen utan av det valv de tillsammans formar. Så ja, det finns hopp. Coronapandemin förstärker det på ett paradoxalt vis. Om politikerna bestämmer sig för att satsa lika mycket pengar på att få ned utsläppen som de nu lagt på att hantera farsoten och dess följder så kommer det att nå målen i Parisavtalet.

Men det är bråttom. Vi har kanske tio år på oss att vända detta.

10

Det finns så många olika berättelser. Jag har roat alla mina barn genom att beskriva min uppväxt på 60-talet, hur det var, hur det kändes. Och de ömsom rullar med ögonen, skrattar och suckar medlidsamt när jag visar bilder, berättar att där varken fanns internet eller mobiltelefoner, att jag minns när tv:n kom och att bilden var svartvit etc. De fattar. Det jag dock misslyckas med att förmedla är den kanske mest centrala delen av min barndoms känslogeografi, nämligen hoppfullheten, den där tron på en Framtid lika ljus som oändlig.

Jag förstår poängen med dystopierna. Och det är en viktig poäng. Samtidigt är frågan vad det är som driver oss mest och bäst: hot eller hopp? Hot och rädsla är en mäktig men mörk drivkraft. Förvisso kan den få människor att handla, men inte sällan på ett oförutsägbart, självviskt och brutalt vis. Om alls. Hoppet däremot talar till det bästa i oss. Hoppet helar. Hoppet bygger. Hoppet öppnar och lyfter.

Jag har raderat mitt synopsis.

Peter Englund

SIV WIDERBERG 1931–2020. 27 december

Siv Widerberg slutade aldrig kämpa

Författaren, debattören och pedagogen Siv Widerberg har avlidit, 89 år gammal. Hon skrev ett otal böcker, var aktiv i många debatter och var ofta både entusiastisk och arg. Konsekvent vägrade hon att hålla tyst.

Siv Widerbergs författardebut, ”Gertrud på daghem” (1966), sammanfattade genast hennes syn på barn och författarskap: en reportagebok skriven för att på allvar redogöra för vad det innebär att gå på förskola. En manual för barnen helt enkelt, något som Siv Widerberg ansåg behövdes när hennes egen dotter Gertrud skulle börja på det som då kallades dagis.

Det var Siv Widerberg i ett nötskal: barn har rätt att få veta och att bli respekterade.

Hennes ständiga drivkraft var alltid respekten för barns integritet, nyfikenheten och viljan att skildra barns så olika villkor – och den ständigt närvarande ilskan över tillvarons orättvisor. Siv Widerberg var ofta både entusiastisk och arg, och vägrade konsekvent att hålla tyst av några som helst inbillade artighetsskäl.

”Första gången vi sågs var på ett litteraturkritikseminarium. Siv hade, berättade hon senare, bestämt sig för att för en gångs skull hålla tyst. Hon höll ut i det längsta men när diskussionerna om varför barnlitteraturen ’tyvärr inte kan få samma utrymme som vuxenböckerna…’ gick det inte längre. Det var sommar. Siv hade sandaler. Jag har aldrig sett så arga sandaler,” skrev jag om henne 1990.

Siv Widerberg var lågstadieläraren som debuterade vid 35 års ålder. ”Typiskt för kvinnor att debutera sent”, konstaterade hon torrt. Sedan skrev hon för små barn, för mellanåldern, för ungdomar, för alla. Hon samlade dikter och berättelser i antologier, insändare och debattinlägg, och gjorde otaliga författarbesök i skolor med samtal och samarbeten.

”Jag är ingen barnmänniska”, sa hon en gång, ”bara för att jag vill skriva för barn innebär det ju inte att jag är någon lektant. Jag vill fundera, samtala och, om möjligt, förmedla barns tankar. Bland det roligaste är att skriva tillsammans som när jag i låg- och mellanstadieklasser arbetar med treradingar, eller om du vill kalla dem så haikus”.

Siv Widerberg inspirerades av allt detta till lyriksamlingar som ”Se upp moln!” (1968),”Ett enda stort ljug” (1970), ”Sitt inte på mej” (1973), ”Som sagt var” (1983), ”Varma tassar, vassa tänder” (1985) och många fler. Så många personliga titlar, vars etiketter också berättar mycket om upphovskvinnan själv. Hon ville förmedla tillvaron som den såg ut för dem som, av olika skäl, blev särskilt utsatta:

Som i den numera klassiska dikten:

”Den lärare

skriker

hela tiden högt, högt

fast jag mycket bra öra

när jag sitter i bänk

och hör

den lärare inte snäll röst

Den lärare

säjer

till annan lärare

att jag inte förstå svenska

när jag sitter i bänk

och känner

den lärares inte god lukt”

(Ur ”Klass 6 D, Sverige, Världen”)

Utöver att hon bland annat arbetade som journalist på Arbetaren, på tidningen Vi och som redaktör för Dagens Nyheters barn- och ungsida, skrev hon minst

en bok per år och fungerade samtidigt som redaktör – ofta tillsammans med dottern Gertrud Widerberg – för en rad sago-, sång- och diktantologier. Gärna i samarbete med förlaget En bok för alla, som startades i samarbete med Litteraturfrämjandet och med statligt stöd 1976.

Tillsammans med illustratörer som Mati Lepp, Eva Lindström, Anna Clara Tidholm och Lisa Örtengren arbetade Siv Widerberg fram rader av bilderböcker, där serien om Daghemmet Rödmyran ständigt låg på förskolornas topplista. Med Daghemmet Rödmyran inleddes det avgörande samarbetet med tecknaren Cecilia Torudd. Tillsammans kom de att skapa ett helt förskolebibliotek med vardagsberättelser för mindre barn.

Siv Widerberg vågade tidigt berätta om utsatta barn, på ett sätt som få andra vågade, eller ville. En övergiven pojke fick gestalta dem alla i böckerna om Hasse (”Hasse” 1983, ”Hasses andra bok” 1984, ”Hasse och den rosa pantern” 1985).

Sällan har barns lojalitet, också med dem som sviker, gestaltats så nära och uppriktigt. Delar av vuxenvärlden blev våldsamt indignerade, men barnen själva skrev och tackade Siv, ”äntligen nån som fattar”.

Hon fick genom åren en rad priser, bland andra Nils Holgersson-plaketten, Astrid Lindgren-priset, Gulliver-priset, Rebellas fredspris och Eldsjälspriset.

Siv Widerberg vägrade konsekvent att nischa texter för särskilda åldersgrupper, och kanske finns hennes författar- och livscredo bäst sammanfattat i titeln ”Kärlek och uppror”, dikter för unga från 1989.

Pia Huss

kultur@dn.se

Siv Widerberg.

Siv Widerberg började sin yrkeskarriär i början av femtiotalet som lärare. Hon blev sedan journalist, anställd på Arbetaren under ett par år och tidningen Vi 1956–1965.

Hon debuterade som författare 1966 med ”Gertrud på daghem”, och har efter det skrivit ett åttiotal böcker, bland andra bilderböckerna om Daghemmet Rödmyran.

De tre böckerna om Hasse, vars föräldrar var alkoholister, kom ut under åttiotalet och väckte stort uppseende för sitt sakliga sätt att berätta om barns erfarenheter av föräldrars missbruk.

Siv Widerberg fick en rad priser, bland andra Nils Holgersson-plaketten 1978 och Gulliverpriset 2001.

Hon blev promoverad till hedersdoktor vid fakulteten för lärarutbildning vid Umeå universitet 2002 och satt under en period i Svenska Barnboksakademin, som sedan gav henne Eldsjälspriset 2011.

EXPERTPANEL SIAR OM DET NYA ÅRET.

29 deember

SÅ HÄR BLIR 2021 *(kanske)*

Ut med naturvin och social distansering, in med inälvsmat och covidvaccin. Att någon skulle ha gissat rätt på 2020 var kanske att kräva lite väl mycket, men DN:s expertpanel gör ett nytt försök. 2021 blir året för fyllehångel, datorvirus och Googlelinser… kanske.

Farah Abadi. 32, programledare i P3.

Summera 2020 med tre ord: ORKAR INTE MER

Årets stora genombrott: Coronafesten! När alla har vaccinerat sig kommer det vara fritt fram att umgås och vi kommer gå på fest som aldrig förr.

Det lämnar vi 2020: Social distansering. Nu ska vi kramas med okända människor och smaka på varandras drinkar i baren. Förutom sjukvårdspersonal. Herregud, kommer ni ihåg att vi tog i hand med läkaren på vårdcentralen?

Årets kulturdebatt: Hur mycket får konsertbiljetter kosta?

Årets uppfinning: Det här chipet alla snackar om som ska finnas i coronavaccinet så att staten kan hålla koll på oss. (LUGNA ER JAG BARA SKOJAR).

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: Liveströmmade konserter.

Årets språktrend: Att vuxna människor börjar prata som 20-åriga influerare från Stockholm.

Årets antihjälte: Alla chefer inom sjukvården som ska förhandla löner. BARA GE DOM ALLT VI HAR!

Årets mattrend: Vinskolor på Instagram.

Årets filosofiska fråga: Är folk som inte vaccinerar sig mindre värda?

Årets politiska fråga: Hur ska vi ha det på våra äldreboenden? Varenda partiledare säger att alla andra partier pissar på våra äldre och att de själva älskar gamla människor. Förutom Ebba Busch, hon vill säkert inte ha något mer att göra med gamla människor.

Årets klimatångest: Att folk kommer att bli tokiga i att resa med flyg igen.

Årets influerare: Tuvessonskan på Instagram. Utan hennes bok ”Brynt smör” hade fler behövt gå på antidepp!

Årets pandemi: Fyllehångel. Folk kommer vara så himla fulla på gator och torg och hångla med alla som är villiga. No fear!

Suzanne Osten. 76, dramatiker, regissör och författare.

Summera 2020 med tre ord: Gammal fick strålkastarljus.

Årets stora genombrott: Gamla musiker i min generation som spelar asbra tillsammans och som man vill dansa till: Per Tjernberg & Archimedes Badkar Refill – ”Perfect time”.

Det lämnar vi i 2020: Självmedlidandet.

Årets kulturdebatt: Hur att fördjupa den konstnärliga processen, ge plats, värde och lön till konstnären i samhället.

Årets uppfinning: Reflektion och dialog återuppfinnes.

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: Jakten på mening och skönhet blir synonyma.

Årets språktrend: Joakim Thåströms kärnfulla ”ämen öh” blir språkreflex.

Årets antihjälte: Anders Tegnell släpar vi med, ty vi kan inte skiljas från honom. Nu störtad, hånad.

Årets mattrend: Gå hem äta hos varandra med munskydd. Vi har alla blivit extraordinära kockar.

Årets filosofiska fråga: Små barn vet allt om rättvisa men hur lär sig vuxna?

Årets politiska fråga: Rättvisa som leder till omfördelning från de som har mer än vad de behöver.

Årets klimatångest: Dumhet.

Årets influerare: Ung Greta och gammal vis modekvinna.

Årets pandemi: Myrkotten slår tillbaka med nytt virus som slår ut utsugare och parasiter.

Victor Malm. 30, litteraturvetare och kritiker.

Summera 2020 med tre ord: Ingen var glad.

Årets stora genombrott: Ia Genberg. Än så länge Sveriges minst hyllade stora författare, men jag hoppas verkligen att hon kommer med nytt och bra och att alla som ignorerat faktum tvingas göra avbön!

Det lämnar vi i 2020: Det epidemiska missbruket av ordet ”verkshöjd”. Och tjurigheten. Det är dags att välja glädjen!

Årets kulturdebatt: 2020 hade vi ju ”Borde Victor Malm skriva teaterkritik eller inte?”, den går säkert att expandera till fler sfärer och dra några varv till. Sedan tycker jag att vi fortsätter prata om läsningen, skolan och litteraturen. Det är överlevnadsfrågor, och de är mer akuta än någonsin.

Årets uppfinning: Vackrare saker. Över lag, alltså. Saker har alldeles för många funktioner, alldeles för mycket innehåll och alldeles för lite yta. Jag ser fram emot skönhetsreformationen.

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: Romanen! Den är trots allt mänsklighetens bästa uppfinning. Meningslöshetsångesten

konkurrerar ut klimatångesten och fler börjar läsa igen.

Årets språktrend: Vi slutar gråta över urartandet av anglicismer och accepterar att den metaforiska användningen av ”bokstavligen” är ett lika stort mänskligt framsteg som kylskåpet.

Årets antihjälte: Den så kallade postmodernismen, i någon skepnad.

Årets mattrend: Inälvor. Lever, njure, pölsa och annat gott.

Årets filosofiska fråga: Pandemin innebar ju hermeneutikens stora återkomst, fast då applicerad på något så osexigt som myndighetskommunikation. Jag tror att det finns mer att hämta där. Menar jag verkligen vad jag säger? Och vad är det egentligen jag säger när jag försöker mena något? Sedan måste vi förstås prata mer om skönhet och stil.

Årets politiska fråga: Jag hoppas på luddismen.

Årets klimatångest: Telefoner och datorer. Och internet. Hela vår vardagliga vardag.

Årets influerare: Kanske jag?

Årets pandemi: Jonathan Franzens ”Crossroads”.

Tone Schunnesson. 32, författare och dramatiker.

Summera 2020 med tre ord: D va d.

Årets stora genombrott: Vänsterpartiets nya partiledare Nooshi Dadgostar.

Det lämnar vi i 2020: Jag hoppas naturvin men tror Instagram. Tråkigt för mig som älskar Instagram och hatar naturvin.

Årets kulturdebatt: Jag tror på mer idédebatt och mindre åsikter. Många kommer vilja börja debattera att de själva tycker att de tidigare har haft fel. Debatterna om hur vanliga män och kvinnor är när de är som folk är mest kommer dö ut.

Årets uppfinning: Jag vet inte exakt vad 5G är men jag hoppas och tror att man tack vare 5G kommer kunna uppfinna bort alla sladdar i hela världen och att man framöver bara laddar sina prylar i luften, på något sätt.

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: Den gamla romanen kommer starkt tillbaka som den nya romanen.

Årets språktrend: Att vara artig och korrekt. Formulera sig väl även i korta mejl, inga förkortningar, inga bokstäver i stället för ord och avsluta varje sms med hela sitt namn. Vi kommer också ta oss tid att utbyta artighetsfraser med varandra i förbifarten. Sedan tror jag att ”kärring” kommer att bli ett könsneutralt skällsord!

Årets antihjälte: Joe Biden.

Årets mattrend: Tyvärr det brittiska köket: Pajer och brunt. Rustikt! Mellanrätterna kommer också dö ut, vilket är glädjande. Vi kommer beställa en maträtt åt gången och när folk berättar om restauranger de varit på kommer vi inte fråga om det var gott utan om man blir mätt.

Årets filosofiska fråga: Klimatfrågan blir ute efter coronaåret eftersom konsensus kommer

att vara att ”vi lidit nog.” Långa flygresor för nöjes skull kommer bli en lika stor statussymbol som på 50- och 60-talet. Det här kommer så klart att uppröra och frågan om hur mycket hedonism Sverige klarar aktualiseras.

Årets politiska fråga: Vinster i välfärden! Amazon kanske startar skola? Och något flummigt om klass och vaccin. Det kommer typ säljas upplevelsepaket med vaccin på Camilla Läckbergs vårdcentral och på Kry.

Årets klimatångest: Att klimatfrågan dör ut.

Årets influerare: Om Melania Trump skiljer sig från Donald kommer hon bli influerare i stil med Gwyneth Paltrow. Sälja dyra kollagenpulver och jadeägg man ska ladda med energi i fullmånen, sedan kommer hon göra ett Ted-talk och därmed cementera sig själv som girl boss-feministernas nya förebild.

Årets pandemi: Det klassiska datorviruset, trojanska hästar i alla telefoner och industrispionage, så att det heter duga. Y2K-nojan men nu på riktigt.

Anders Tegnell. 64, läkare och statsepidemiolog.

Summera 2020 med tre ord: ”Avstånd” och ”personligt ansvar”.

Årets stora genombrott: Att det går att jobba hemifrån mer än vi trott.

Det lämnar vi i 2020: Förhoppningsvis pandemin.

Årets kulturdebatt: Kan kulturen överleva utan uppträdande IRL?

Årets uppfinning: Vaccin mot covid-19.

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: Möten på Zoom.

Årets språktrend: Epidemiologiska termer.

Årets antihjälte: Greta.

Årets mattrend: Hämtmat.

Årets filosofiska fråga: Förtroende.

Årets politiska fråga: Ansvar för pandemihantering.

Årets klimatångest: Dränktes av en pandemi.

Årets influerare: Greta.

Årets pandemi: Hobbyepidemiologer.

William Spetz. 24, skådespelare.

Summera 2020 med tre ord: Ät. Inte. Fladdermusen.

Årets stora genombrott: Vore kul om det lossnade lite för Greta Thunberg.

Det lämnar vi i 2020: Dödssiffror.

Årets kulturdebatt: Kritikstorm över att Netflix tog bort ”Vänner” från strömningstjänsten runt årsskiftet.

Årets uppfinning: Fashionabla visir.

Den kulturformen blir ”den nya romanen”: De där Googlelinserna har man ju väntat på ett tag men det var som att de fick annat för sig (avlyssna befolkningen).

Årets språktrend: Franska är fortfarande sexigt.

Årets antihjälte: Alla som fortsätter ta i handtag utan att använda jackärmen.

Årets mattrend: Bönpasta men det kanske bara är jag som upptäckte det i går?

Årets filosofiska fråga: Kommer vi någonsin ta varandra i hand igen eller är det för evigt äckligt från och med nu?

Årets politiska fråga: Hur får vi Netflix att köpa tillbaka rättigheterna till ”Vänner” igen?

Årets klimatångest: När vi ser om David - Attenboroughs dokumentär och klumpen i magen kommer tillbaka.

Årets influerare: David Attenborough.

Årets pandemi: Utbredd spridning av stelhet när vissa är vaccinerade och vissa inte och man återigen blir stående i halvkramlägen och inte vet om man ska sträcka ut armarna eller inte.

Statsrådsberedningen och statsministern

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken ~~1 oktober 2019~~ 17 dec 2020
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Ann Linde**
~~**Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson**~~
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Sven Wimnell 28 november 2020:
Om fördelningen av artiklar i kapitel 3.
Debattartiklar i DN 21 - 27 november 2020. Utrikes och inrikes artiklar 18-24 november 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzx.pdf

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Stefan Löfven: Håll ut – faran är inte över

Efter att de första covid-19--vaccinationerna i Sverige genomförts på Bokens vårdboende i Mjölby tackade statsminister Stefan Löfven alla inblandade.

– Nu har ni visat vägen här, sade statsministern.

På söndagsmorgonen blev Gun-Britt Johnsson i Mjölby den första svensken att vaccineras mot coronaviruset. Efteråt riktade statsminister Stefan Löfven (S) ett tack både till Gun-Britt och personalen på Bokens vårdboende, där hon bor.

– Gun-Britt, Ann-Louise och Azra – nu har ni visat vägen här, sade statsministern, som deltog på videolänk från Stockholm.

– Vi vill verkligen tacka er för vad ni har gjort.

Under söndagen inledde flera regioner vaccinationen mot viruset och statsministern blickade därför framåt mot ljusare tider.

– I dag är det en historisk dag under annars ett mörkt år. I dag är det en ljusare dag. Coronaviruset har prövat vårt samhälle. För ett år sedan visste vi knappt om att covid-19 fanns och nu påbörjas vaccineringen. Det är ett bra betyg för vetenskapen och mänskligheten. Vaccineringen kommer successivt att skalas upp, sade Stefan Löfven.

Tidigare på morgonen betonade dock statsministern att pandemin inte är över bara för att ett första vaccin nu rullas ut i landet.

– Vaccinet är som sagt ett ljus i mörkret. Men det innebär inte att faran är över. Vi måste

fortsätta följa myndigheternas rekommendationer, såsom att hålla avstånd, tvätta händerna. Vi ska hålla i och hålla ut – lite till, sade Stefan Löfven i ett uttalande.

Socialminister Lena Hallengren (S) uppmanade också de som nu vaccinerar sig att fortsätta vara försiktiga och följa Folkhälsomyndighetens allmänna råd.

– Vi vet inte hur länge man kan antas vara immun. Men det finns gott hopp. Man ska ändå vara försiktig även om man är vaccinerad och möter någon som inte är vaccinerad, sade Lena Hallengren.

En utmaning för regionerna under vaccinationen är logistiken. Pfizers vaccin ska ges i två doser och behöver förvaras vid en temperatur på omkring 70 minusgrader. Efter hand kommer även fler vaccin från andra företag.

Lena Hallengren menar att regionerna är redo för utmaningen.

– Regionerna är väl förberedda på att vaccinera. Jag känner mig väldigt hoppfull om att man hanterar situationen väl. Behöver man stöd finns Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, sade hon.

Uppfattningen delas av Stefan Löfven.

– Man har planerat så långt man kan planera, sade statsministern.

På frågan om när han själv ska ta vaccinet svarade Stefan Löfven:

– När vår tur i kön har kommit, då tar vi vaccinet.

Under helgen började även flera andra länder i Europa att vaccinera mot viruset. I Ungern fick de första invånarna Pfizers och Biontechs spruta redan under lördagen, då vaccinet levererades till EU:s 27 medlemsländer. I övriga EU

inleddes vaccinationerna på söndagen, precis som i Sverige.

I ett videouttalande kallade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen vaccinationen för ”en europeisk framgångssaga”.

”Nu vänder vi blad efter ett svårt år”, sade hon. ”Vaccinering är den hållbara vägen ut ur pandemin.”

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. FEM VACCINAVTAL

Sverige har gått med i ett EU-gemensamt avtal om vaccin med fem olika vaccintillverkare: Astra Zeneca, Janssen Pharmaceutica (Johnson & Johnson), Pfizer/Biontech, Moderna och Curevac.

Källa: Regeringskansliet, - Folkhälsomyndigheten 28 december

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna.

803 Myndigheter - 820

Sida Inrikes ariklar i kapitel 3:

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för bistånds- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
~~Peter Eriksson~~ **Lämnat regeringen den 17 dec 2020**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation
- Sverige i FN:s säkerhetsråd

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister
Utrikesdepartementet
”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Peter Eriksson har lämnat regeringen den 17 dec 2020. Hans arbetsuppgifter har overtagits av utbildningsminiter Ann Linde

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- **Handelspolitik och främjande**
- **Nordiska frågor**

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Peter Eriksson

Peter Eriksson har lämnat regeringen den 17 dec 2020. Hans arbetsuppgifter har övertagits av utbildningsminiter Ann Linde

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet
”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."

Peter Erikssons områden

- **Internationellt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Isabella Lövin

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Isabella Lövin

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Isabella Lövins områden

Miljö och klimat

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

KLIMATET. 25 december

Därför bryter politikerna - löftet om miljön

För två decennier sedan lovade riksdagen att nästa generation inte skulle behöva ärva den tidens miljöproblem.

Det löftet är brutet. Sverige missar 15 av 16 miljömål som skulle vara uppnådda 2020.

– Vi putsar lite på ytan, säger statsvetaren Katarina Eckerberg, expert på miljöpolitik.

Det var den 28 april 1999 som talmannen slog klubban i bordet. Riksdagen hade antagit regeringens förslag om målen för Sveriges miljöarbete. Det fanns något högtidligt, nästan ödesmättat över formuleringarna. Inom en generation, senast år 2020, skulle de stora miljöproblemen vara lösta.

En av de politiska arkitekterna bakom detta var Anna Lindh (S), miljöminister i Göran Perssons regering. Att tala om dagens tjugoåringar som en förlorad generation är kanske att ta i, men de får i alla fall inte ärva den värld som hoppfulla riksdagsledamöter skådade i framtiden den där aprildagen år 1999.

Miljömålen var 15 till antalet och blev sedermera 16. Nu står det klart att bara ett av dem har uppnåtts inom utsatt tid. Det handlar om ”Skyddande ozonskikt”. Målet ”Säker strålmiljö” är inte så långt borta. För övriga 14 står det otvetydigt ”nej” i Naturvårdsverkets senaste utvärdering.

”Därmed når vi inte heller generationsmålet till år 2020”, konstateras det i rapporten.

Johanna Sandahl är Naturskyddsföreningens ordförande.

– Det är förstås väldigt sorgligt att vi inte kommit längre. Det som beskrivs i miljömålen går inte att komma runt, det måste ske för vår egen skull, för framtida generationer, för djur och natur och för Sverige som föregångsland, säger hon.

Två områden är enligt Naturvårdsverket särskilt bekymmersamma och måste prioriteras. Det är klimatförändringarna och utarmningen av den biologiska mångfalden. Här är vi inte bara långt från målet, utvecklingen är dessutom negativ, enligt myndighetens bedömning från 2019. Politiska beslut och andra åtgärder under det senaste året ändrar inte bilden, enligt Björn Pettersson, handläggare på miljömålsenheten.

– Det har inte skett några avgörande språng så slutsatsen är fortfarande i högsta grad aktuell, säger han.

För klimatet efterlyser Naturvårdsverket både ”nya och skärpta nationella styrmedel” vid sidan om det internationella samarbetet. Om den biologiska mångfalden skriver myndigheten att ”många arter och naturtyper riskerar att försvinna och ekosystem att utarmas”. Det behövs större hänsyn ”när resurser nyttjas, liksom ökat skydd och bättre skötsel av naturmiljöer”.

Statsvetaren Katarina Eckerberg är professor vid Umeå universitet med miljöpolitik som specialitet. Hon sitter också i regeringens expertorgan Klimatpolitiska rådet. Miljöfrågorna är enligt henne så kallade ”wicked problems”, som genom sin komplexitet är väsentligt svårare att få grepp om än de flesta problem som vårt politiska och ekonomiska system är riggat för att hantera. Det krävs samverkan mellan en myriad av aktörer: staten,

regioner, kommuner, företag, organisationer, var och en av oss som medborgare och konsumenter.

Svårigheten handlar också om målkonflikter där det finns ett högt politiskt pris att betala för den som gör vägvalet.

– Vi har andra samhällsmål som ofta går stick i stäv med miljömålen och blir överordnade. Vi ska ha ständig ekonomisk tillväxt, få mer i plånboken, konsumera mer. Men det går inte att göra på samma sätt som nu om vi ska nå målen. Den insikten har aldrig riktigt sjunkit in.

– Det är elefanten i rummet. Ingen törs säga sanningen, vi försöker putsa lite på ytan, säger Katarina Eckerberg.

Hon menar att att relationen mellan ekonomisk politik och miljöpolitik måste omprövas i grunden om samhället ska nå hela vägen till miljömålen. Miljöministern borde sitta på finansdepartementet där den verkliga makten finns, föreslår Katarina Eckerberg.

DN har talat med tre tidigare miljöministrar om varför målen inte uppnåddes. Åsa Romson var Sveriges klimat- och miljöminister 2014 till 2016. I dag är den tidigare MP-politikern forskare vid IVL Svenska miljöinstitutet. Hon är inne på samma spår som Katarina Eckerberg.

– Har vi målsättningen att vi ska bygga vårt välstånd på en hållbar förvaltning av vår planet, då är miljöpolitiken förutsättningen för ekonomisk utveckling, inte tvärtom, säger Åsa Romson.

Hon anser att generationsmålet har haft betydelse som en vision men att det byggde på orealistiska förhoppningar.

– Det var lite naivt att uttala att man skulle lösa de här stora frågorna på en generation. Det var ganska uppenbart att det inte skulle gå, så där fanns ett trovärdighetsproblem från början. Det

betyder inte att målen inte blev viktiga och fick en styrande effekt. Kanske var det viktigt att uttrycka sig på det sättet för att visa vart vi ville gå, säger Åsa Romson.

Då var ozonhål och försurning de mest uppmärksammade miljöproblemen. Det fanns kunskaper om klimatförändringarna bland forskare men insikten hade ännu inte slagit igenom i politiken. Överhuvudtaget var det få i slutet av 1900-talet som förstått omfattningen av människans påverkan på naturen, enligt Åsa Romson.

En annan politiker som har haft ansvar för arbetet med miljömålen är centerpartisten Andreas Carlgren, miljöminister 2006 till 2011 i regeringen Reinfeldt.

– Det är bara att konstatera: ingen regering har varit beredd att satsa det som skulle krävas, säger han.

Han pekar på flera brister. En är att svenska regeringar inte har varit tillräckligt bra på att styra myndigheterna mot målen. Det andra är att den politiska uppslutningen över partigränserna har varit för svag. På den senare punkten har det blivit bättre på senare år, mest tydligt i klimatpolitiken, enligt Andreas Carlgren som numera har lämnat politiken.

Han tycker att Greta Thunberg har en stor poäng med sin uppmaning om att lyssna på vetenskapen. Men även om man gör det återstår den svåraste frågan, menar Andreas Carlgren.

– Hur når vi dit? Det är kanske det som är elefanten i rummet, att det krävs en omställning som genomsyrar hela samhället. Det handlar inte om enstaka åtgärder och skatter utan är mycket mer omfattande. Allt detta är jobbigt och svårt.

Andreas Carlgrens efterträdare och partikamrat Lena Ek ser det hela från ett annat håll. Målen fungerar inte och måste göras om, anser hon.

– Miljömålen bygger på beslut från FN:s miljökonferens 1992. Det är 40-50 år gammal kunskap som är grunden men världen och forskningen har gått vidare. Mikroplaster i haven finns inte med till exempel och klimatfrågan var inte alls lika stor då som den är nu, säger Lena Ek som numera är ordförande för Södra Skogsägarna.

Hon menar att miljömålen till och med kan motverka sitt syfte.

– Det saknas ett helikopterperspektiv. Vi måste lära oss att lösa motsättningen mellan klimat och biologisk mångfald och det möjliggör inte det här systemet. Det är ett antal stuprör bredvid varandra.

Fakta. Miljömålen

Miljömålen beslutades av riksdagen 1999 och tog sikte på år 2020.

Generationsmålet säger att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Miljökvalitetsmålen är 16 stycken. De beskriver det tillstånd som måste uppnås på de olika områdena för att samhället ska vara hållbart.

Etappmålen är milstolpar på vägen mot generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Miljömålsberedningen inrättades 2010 för att skapa politisk samling. Där är alla riksdagspartier representerade. Uppgiften är att lämna förslag om hur målen ska uppnås.

Vart fjärde år gör Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av målen. Den senaste kom 2019 och visade att målen inte kommer att uppnås till 2020.

Sverige har också anammat FN:s globala hållbarhetsmål som tar sikte på år 2030. Där finns miljömålen fortfarande med som en del tillsammans med sociala och ekonomiska mål.

"Wicked problems"

Wicked problems, på svenska elaka problem men kan också kallas resistenta eller lömska problem. Det är ett begrepp inom samhällsvetenskaperna som syftar på sådana problem som är motståndskraftiga mot lösningar eftersom de innehåller starkt komplexa samband. De kräver ofta etiska/normativa ställningstaganden där åsikterna går djupt isär. Källa: Katarina Eckerberg, professor i statsvetenskap

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Miljömålen beslutades av riksdagen 1999 och tog sikte på år 2020.

Generationsmålet säger att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Miljökvalitetsmålen är 16 stycken. De beskriver det tillstånd som måste uppnås på de olika områdena för att samhället ska vara hållbart.

Etappmålen är milstolpar på vägen mot generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Miljömålsberedningen inrättades 2010 för att skapa politisk samling. Där är alla riksdagspartier representerade. Uppgiften är att lämna förslag om hur målen ska uppnås.

Vart fjärde år gör Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av målen. Den senaste kom 2019 och visade att målen inte kommer att uppnås till 2020.

Sverige har också anammat FN:s globala hållbarhetsmål som tar sikte på år 2030. Där finns miljömålen fortfarande med som en del tillsammans med sociala och ekonomiska mål.

Wicked problems

Wicked problems, på svenska elaka problem men kan också kallas resistenta eller lömska problem. Det är ett begrepp inom samhällsvetenskaperna som syftar på sådana problem som är motståndskraftiga mot lösningar eftersom de innehåller starkt komplexa samband. De kräver ofta etiska/normativa ställningstaganden där åsikterna går djupt isär. Källa: Katarina Eckerberg, professor i statsvetenskap

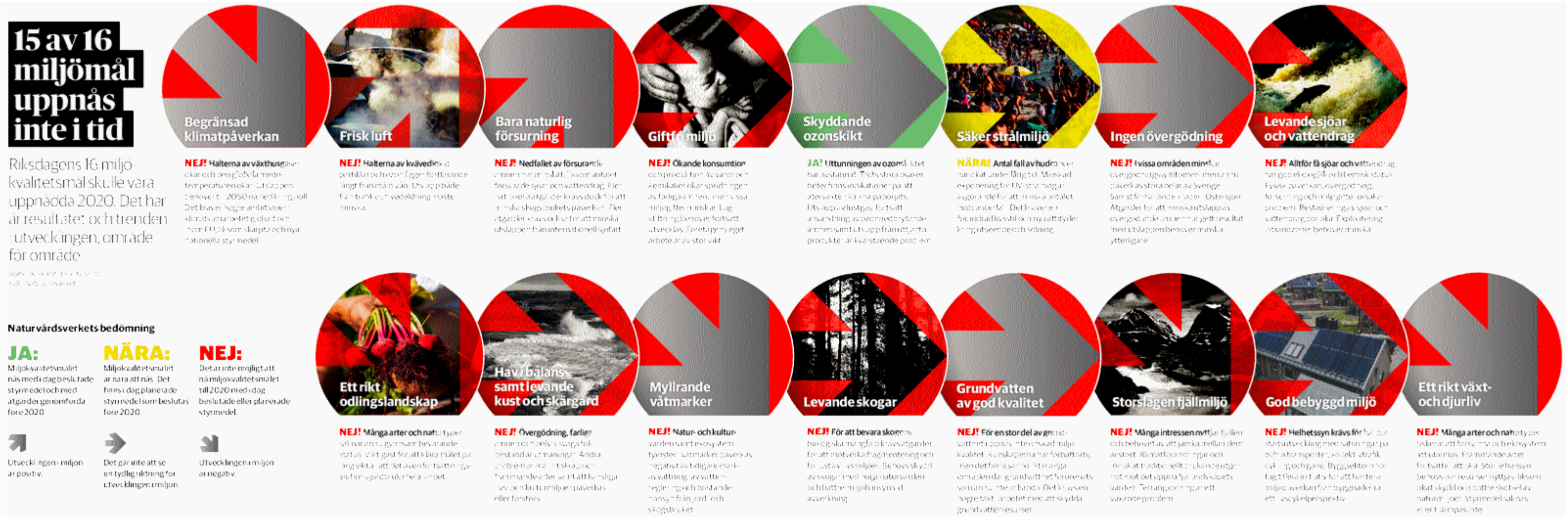

15 av 16 miljömål uppnås inte i tid
Riksdagens 16 miljökvalitetsmål skulle vara uppnådda 2020. Det här är resultatet och trenden i utvecklingen, område för område
Naturvårdsverkets bedömning
JA: Miljökvalitetsmålet nås med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020.
NÄRA: Miljökvalitetsmålet är nära att nås. Det finns i dag planerade styrmedel som beslutas före 2020.
NEJ: Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.
Utvecklingen i miljön är positiv.
Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön.
Utvecklingen i miljön är negativ.
Begränsad klimatpåverkan
NEJ! Halterna av växthusgaser
Frisk luft
NEJ! Halterna av kvävedioxid
Bara naturlig försurning
NEJ! Nedfallet av försurande
Giftfri miljö
NEJ! Ökande konsumtion
Skyddande ozonskikt
JA! Uttunningen av ozonskiktet
Säker strålmiljö
NÄRA! Antal fall av hudcancer
Ingen övergödning
NEJ! I vissa områden minskar
Levande sjöar och vattendrag
NEJ! Alltför få sjöar och vattendrag
Ett rikt odlingslandskap
NEJ! Många arter och naturtyper
Hav i balans samt levande kust och skärgård
NEJ! Övergödning, farliga
Myllrande våtmarker
NEJ! Natur- och kultur-
Levande skogar
NEJ! För att bevara skogens
Grundvatten av god kvalitet
NEJ! För en stor del av grund-
Storslagen fjällmiljö
NEJ! Många intressen nyttjar fjällen
God bebyggd miljö
NEJ! Helhetssyn krävs för
Ett rikt växt- och djurliv
NEJ! Många arter och naturtyper

26 december

På spaning efter osedda ting

Svanar, kanadicker och änder ligger huller om buller därute på redden.

Men svanarna står på bottnen. Så grunt är det i dag. Det har vi aldrig sett tidigare.

Fast spanar man ordentligt så kan man nog alltid upptäcka sådant som är nytt och osett tidigare. Vi tror det.

Vi tar ibland hjälp av romaner för att få syn på det som annars undgår oss. Det händer att vi då uppsöker miljöer som avbildas i böckerna. Texterna får bli våra ögon.

En gång följde vi med Martin Beck till Budapest. Han var där och letade efter en mördare. Vi gick bakom honom när han tog sig runt på gator och torg. På en bro höll han på att bli knivdödad. Vi såg mer, mycket mer av staden på det viset.

En annan gång höll vi oss en bit bakom Selma Lagerlöf och Sophie Elkan när de tog sin dagliga promenad i Taormina. Selma var på Sicilien för att samla material till sin andra roman, ”Antikrists mirakler”. Bokens bästa scen utspelas på den romerska teatern. Vi satt där med texten i knäet. Dem gamla arenan var fylld till sista plats, ja i romanen. Och vi upplevde platsen mycket starkt.

Det är som att läsa om figurerna i en bok. Fast nu befinner man sig vid deras sida, inne i boken. Eller omvänt: de har rymt från böckerna och guidar oss i den värld de avbildar.

Det är en lek förstås. Men är vi mänskor någonsin bättre än när vi leker?

Litteraturen är ju själv en lek, allvarsam, full av överdrifter och knivskarpa sanningar och mycket glädje.

Det var utkylt när vi kom travande på stigen till huset. Ljuset verkade utvädrat. Skogen är annars en pålitlig värmestuga.

Men också det man ständigt ser är oumbärligt. Vår blick har bråttom in i det välkända. Och allt det där kommer genast till oss när vi är framme: viken, kvarnen, fälten och skogarna, strandlinjen, grannön som liknar en sovande drake, ljuset som vi abonnerar på. Det hela uppstår.

Och vi och alla som lever på ön hör dit, som de anställda i en firma. Vem som nu äger den och driver verksamheten.

Jaha, där går svanarna. De har fått fast mark under fötterna och klafsar omkring i leran. De kliver runt och äter, som vid ett gående smörgåsbord.

Så blir vi trötta i tanken och går in i skogen och städar och röjer. Frun tänder upp i spisen, det vill säga den tunna där skräp, sly och annat ska brännas.

Dan Sjögren

Rekordår för vildlaxen

Det har varit ett riktigt bra år för flera av vildlaxälvarna när det gäller uppvandring av lax, rapporterar P4 Norrbotten.

I Kalixälven slogs rekord med runt 18 000 laxar som passerat Jokkfall och även Torneälven hade ett fint resultat.

– Vi har haft en uppvandring förbi fiskräknaren, tio mil upp i älven, där 65 000 laxar har passerat, säger Thomas Johansson på Stiftelsen för Östersjölaxen, till radion.

Begränsningar i yrkesfisket, åtgärder i vandringsvägar och högt vattenstånd är en del av förklaringarna till de goda resultaten.

TT 26 december

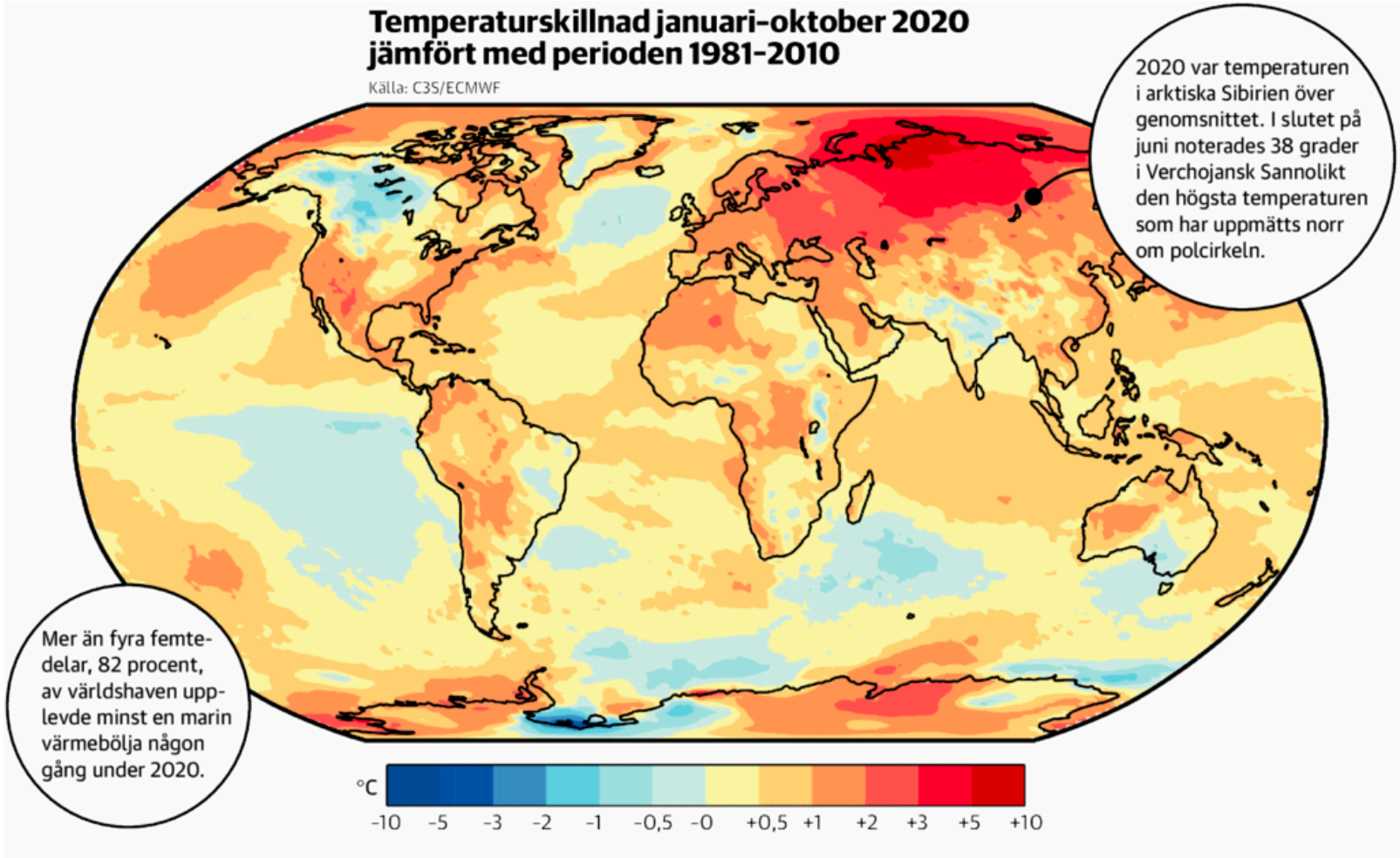
Temperaturskillnad januari-oktober 2020
jämfört med perioden 1981-2010
Källa: C3S/ECMWF
2020 var temperaturen i arktiska Sibirien över genomsnittet. I slutet på juni noterades 38 grader i Verchojansk Sannolikt den högsta temperaturen som har uppmätts norr om polcirkeln.
Mer än fyra femte-delar, 82 procent, av världshaven upp-levde minst en marin värmebölja någon gång under 2020.
°C
-10 -5 -3 -2 -1 -0,5 -0 +0,5 +1 +2 +3 +5 +10

Jannike Kihlberg: Joe Biden och grön återställning dominerar klimatåret 2021

En ny USA-president med ambitiös klimatplan inleder det nya året - det avslutas med FN:s klimatmöte där världens länder ska vässa sitt klimatarbete. Däremellan chans till grön återhämtning efter coronapandemin och globalt möte för skydd av biologisk mångfald.

2021 kan bli det ”supermiljöår” som 2020 skulle ha varit om inte coronapandemin hade kommit.

För ett år sedan var politiker och experter världen runt i full färd med förberedelser inför ”supermiljöåret” 2020 då planetens framtid skulle säkras. COP26, det viktigaste globala klimatmötet sedan mötet i Paris, skulle hållas i Glasgow och ett globalt möte för den biologiska mångfalden skulle hållas i Kina.

Så kom covid-19 och pandemin. Allt ställdes på ända och mycket pausades.

Klimatkrisen tog inte paus – tvärtom. 2020 blev ett rekordvarmt år med rekordstora bränder och rekordmånga orkaner.

Nu kan 2021 bli ett ”supermiljöår”. Trots pågående pandemi tar de stora globala miljö- och klimatmötena som skulle ha skett förra året ny sats. Här är några huvudpunkter att hålla ögonen på under året:

Den 20 januari tillträder Joe Biden som ny president i USA. Han har lovat att redan första dagen utfärda en presidentorder om att USA ska återinträda i Parisavtalet. För det globala klimatarbetet är det avgörande att USA, världens näst största utsläppsland med 15 procent av de globala utsläppen och världens största ekonomi, är med i avtalet.

Fullföljer Biden sin klimatplan, 100 procent grön elmix år 2035 och ett koldioxidneutralt USA år 2050, har det en direkt påverkan på klimatet. Då kan temperaturen minska med 0,1 grad till år 2100, enligt experter, och i klimatsammanhang är varje tiondels grad viktig.

Grön återhämtning. Alla de miljarder som världen satsar i stödpaket efter pandemin är ett avgörande tillfälle att ställa om. Enligt en FN-rapport har stöden hittills inte gått åt rätt håll. Regeringarna i G20-länderna har hittills satsat drygt 380 miljarder US-dollar (3 300 miljarder kronor) på återhämtning. Närmare två tredjedelar går till sektorer där fossila bränslen ingår, medan ungefär en tredjedel går till sektorer där förnybar energi ingår. De satsningar som sker under 2021 får stor betydelse.

EU. Världens tredje största utsläppare, efter Kina och USA, har ett stort ansvar i klimatarbetet. Nyligen sattes målet att minska utsläppen med minst 55 procent till 2030, jämfört med 1990. En höjning från det tidigare

målet på 40 procent men för lite enligt experter, som anser att 65 procent krävs om klimatmål ska nås.

Under 2021 kommer EU att fortsätta förhandlingarna om klimatlagen. Bland annat ska EU-kommissionen presentera ett lagförslag om ändringar när det gäller handeln med utsläppsrätter, ETS, som ska motsvara de nya högre klimatmålen.

Biologisk mångfald. Ett förändrat klimat innebär stor press på naturen och artrikedomen. FN:s expertpanel för biologisk mångfald, IPBES, har rapporterat att utrotningen av växt- och djurarter sker i en snabbare takt än någonsin tidigare i mänsklighetens historia. Upp till en miljon arter riskerar att försvinna – många redan inom det närmaste årtiondet.

Den 17 till 30 maj hålls ett globalt möte i kinesiska Kunming. Världens länder ska försöka enas om ett ”Parisavtal” för den biologiska mångfalden. Enligt förslag ska minst 30 procent av planeten skyddas.

Sverige. Två utredningar med stor betydelse för klimatarbetet kommer att bli klara. Den ena ser över all lagstiftning ur ett klimatperspektiv. Den andra utreder ett nationellt förbud mot försäljning av nya fossildrivna bilar och stoppdatum för försäljning av fossila drivmedel. Den presenteras 1 juni.

Under året kommer också den svenska batterifabriken Northvolt att starta sin produktion. Målet är hållbart producerade batterier som bilbranschen väntas efterfråga.

Den 1 juli föreslås en reduktionsplikt för flyget träda i kraft. Då blir leverantörer av flygbränsle

skyldiga att blanda in biodrivmedel i fossil flygfotogen.

COP26. FN:s stora klimatmöte hålls den 1 till 12 november i Glasgow. Mötet är det viktigaste sedan mötet i Paris. Länderna ska presentera uppdaterade versioner av sina nationella klimatplaner. Något som är nödvändigt för att nå klimatmålen. Om länderna fullföljer sina nuvarande löften kommer uppvärmningen att bli drygt 3 grader, långt över målet ”väl under 2 grader med sikte på 1,5 grader”.

En rad stora utsläppsländer, till exempel Japan, Sydkorea och Kina, har nyligen meddelat att de ska bli klimatneutrala år 2050 respektive 2060. Det innebär att länder som tillsammans står för mer än 60 procent av de globala utsläppen har mål om minskade utsläpp. Under 2021 kan de visa hur planerna ska bli verkliga.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

DET HÄNDER I ÅR.

20 januari. Joe Biden tillträder som president. Han har lovat att återinträda i Parisavtalet dag ett.

19 februari. USA kan vara åter i Parisavtalet, då det tar 30 dagar från intresseanmälan till att vara formellt gällande.

17–30 maj. Ett globalt möte om biologisk mångfald hålls i kinesiska Kunming.

1 juni. Utredning om förbud mot försäljning av nya fossildrivna bilar och stoppdatum för försäljning av fossila drivmedel i Sverige presenteras.

1 juli. Reduktionsplikt för flygbränsle kan träda i kraft.

1–12 november. FN:s globala klimatmöte, COP26, hålls i Glasgow.

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Sida Inrikes ariklar i kapitel 3:

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

Man sköts ihjäl av polis

En man i 25-årsåldern har skjutits ihjäl av polis i samband med inbrottslarm i Eksjö i Småland.

– Det uppstår tumult där en av poliserna avlossar sitt tjänstevapen, säger Jonas Lindell, chef för lokalpolisområdet Höglandet.

Natten mot onsdagen fick polisen larm om att en man krossade rutor på en flerfamiljsbostad i centrala Eksjö. När mannen skulle gripas uppstod enligt Jonas Lindell någon form av bråk. Det ledde till att polisen avlossade flera skott, varav minst ett träffade.

TT 24 december

25 december

Mordet fångades av kamera som gav polisen unik inblick i Stockholms undre värld

En 28-årig gängmedlem blir ihjälskjuten i en bilverkstad på Birger Jarlsgatan. Sedan flyr gärningsmannen med motorcykel i närmare 300 kilometer i timmen.

Nu väntar domen för en misstänkt 36-åring i ett fall som knyter samman sprängningen av ett kafé i Vasastan, en avrättning vid en begravningsplats – och en långdragen konflikt mellan rivaliserande kriminella nätverk.

Larmet kommer in till polisen klockan 11.20 den 27 mars. Personen som ringer in vädjar om att skicka en ambulans till ett garage på Birger Jarlsgatan – en gata som skär rakt genom de mest exklusiva delarna av centrala Stockholm.

– Han är träffad i bröstet. Skynda!

Larmoperatören skickar omedelbart hjälp. Inringaren låter upprörd men verkar följa de instruktioner han får av larmoperatören.

– Snälla, snälla, bara skynda. Han är skjuten i övre bröstet, säger mannen.

När polis och ambulans kommer fram är den skjutne mannen medvetslös och man kan snabbt konstatera att han har skotthål i bröstet. Den skjutne är en 28-årig man som dödförklaras redan vid ankomsten till sjukhuset.

Händelsen har utspelat sig på en bilverkstad som sedan något år tillbaka delvis drivs av inringaren – som visar sig vara en 27-åring med en ledande position i det så kallade Östberganätverket. Även den skjutne 28-åringen hade en framskjuten position i detta nätverk.

Attacken verkar ha kommit som en överraskning och polisen har till en början ingen klar idé om motivet. Men i garaget hittar utredarna en övervakningskamera – och förstår att mordet filmats.

Videomaterialet visar sig vara en guldgruva. Filmen visar hur en helt svartklädd man med motorcykelhjälm går in genom entrén klockan 11.18. I högerhanden har han en pistol som han till en början döljer bakom kroppen. Bara några sekunder senare möter han 28-åringen och det

första skottet brinner av. Därefter följer ytterligare skott som riktas längre in mot lokalen.

Gärningsmannen är inne i lokalen i knappt 15 sekunder.

Mycket tyder på att 28-åringen inte var det tilltänkta offret. Gärningsmannen beteende – han skjuter flera skott även mot 27-åringen men utan att träffa – antyder att 28-åringen råkade hamnade i vägen. Åklagaren Marina Chirakova menar att gärningen även inkluderar försök till mord på 27-åringen.

Men videomaterialet visar sig innehålla mer än så – och ger en unik inblick i relationerna i Stockholms undre värld.

På en videoinspelning från den 6 mars dyker flera personer upp och verkar ha ett informellt möte. Det handlar om ett antal personer som polisen menar tillhör Östberganätverket, bland annat en nu 33-årig man som pekas ut som nätverkets egentliga ledare.

Mannen har ett digert brottsregister och har bland annat åtalats för anstiftan till ett mord på Bällstavägen i Bromma – då en utpekad gängledare för ett rivaliserande nätverk i Bredäng sköts till döds i en biljakt mitt på dagen.

Mannen friades dock av Solna tingsrätt, och av de totalt sju personer som åtalades för inblandning i mordet kunde till slut ingen dömas till fängelse. Bevisningen höll inte, enligt hovrätten.

Men på inspelningen dyker också en oväntad person upp – en numera död 25-åring. Videomaterialet ger utredarna pusselbitar som tillsammans ger en större bild av kopplingen mellan olika uppmärksammade händelser.

På kvällen den 15 april i år hittades en död person vid Storkällans begravningsplats i Älta.

Den 25-årige mannen hade blivit bakbunden och skjuten i vad som framstår som en avrättning. Han hade tidigare dömts för både narkotikabrott och medhjälp till grov misshandel.

25-åringen hade bland annat haft vissa kopplingar till Östberganätverket, vilket en polis med insyn i ärendet tidigare berättat för DN om:

– Att han skulle vara en del av nätverket är för mycket sagt. Han var mer av en ”entreprenör”, han har agerat i flera olika konstellationer. Att dra förhastade slutsatser vore fel, i de här kretsarna kan det räcka med att man gör bort sig i de egna leden för att man ska straffas.

Tidigt på tisdagsmorgonen den 10 mars skakades Vasastan av en kraftig explosion. Det visade sig vara ett sprängdåd riktat mot ett anrikt kafé. Ingen skadades, men flera fönster på byggnaden krossades och fasaden fick skador. Bara några månader dessförinnan hade 25-åringen köpt verksamheten.

På videofilmen från den 6 mars – några få dagar innan sprängningen i Vasastan – ser man hur personerna knutna till Östberganätverket agerar hotfullt mot 25-åringen. Vid ett tillfälle håller 28-åringen i en pistol med högerhanden och tar samtidigt ett bryskt tag om 25-åringens nacke. Den 28-åring som själv kom att bli skjuten till döds i samma garage den 27 mars.

Ett gediget polisarbete följde. Vittnesuppgifter beskriver hur gärningsmannen från skjutningen på Birger Jarlsgatan flyr på en mörk motorcykel. Genom olika övervakningskameror kan utredarna kartlägga gärningsmannens flykt via Birger Jarlsgatan och Sveavägen, och sedan söderut på Nynäsvägen. Ett vittne uppskattar hastigheten till minst 250 kilometer i timmen, ett annat uppger 280.

Utredarna spårar till slut upp den misstänkte föraren och en 36-årig man greps den 17 april i

år misstänkt för mordet på Birger Jarlsgatan. Även denne man har ett kriminellt förflutet – vilket han under rättegången i december är relativt öppen med.

Mannen har också dömts flera gånger för mindre förseelser, men inte några våldsbrott.

I säkerhetssalen i Stockholms tingsrätt, där rättegången inleddes i början av december, nekar 36-åringen till att ha utfört mordet. Samtidigt medger han att han hade kontakt med den 25-årige kaféägaren under den aktuella perioden.

– Jag vet vem han är. Vi är bekanta. Vi har gjort småaffärer med varandra, men det har bara varit business, säger 36-åringen i rätten.

Enligt hans version har han tidigare haft ett allvarligt missbruk av både alkohol och narkotika.

– Tjacket frätte sönder min mage så jag slutade ju med det. Sedan var det ju sprit och kokain resten av tiden, säger 36-åringen.

Mannen medger att han träffade 25-åringen i en förort sydöst om Stockholm på förmiddagen den aktuella dagen – men bara för att låna ut sin motorcykel till en annan, icke namngiven, person. Kort efter mordet ska denne man ha lämnat tillbaka motorcykeln i all hast och därefter försvunnit från platsen.

Åklagaren Marina Chirakova bedömer att bevisläget mot mannen är bra.

– För att vara ett indiciemål så är det en väldigt bra indiciekedja. Vi har många indiciebevis som är kopplade till varandra. Jag tycker inte att det finns några hål, säger hon efter den sista rättegångsdagen.

Under förhandlingen i tingsrätten framkom också att 36-åringen tidigare har haft samröre med Bandidos, vars mångåriga konflikt med

Östberganätverket har skördat flera personers liv sedan motsättningarna inleddes 2013. Men enligt Marina Chirakova finns inget som tyder på att 36-åringen har agerat på uppdrag av mc-klubben.

– Den här konflikten verkar inte vara kopplad till Bandidos. Det verkar snarare vara en intern konflikt.

Rättegången avslutades den 17 december och dom faller dagen före nyårsafton.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Höga böter för handel med svarttobak

Ekobrottsmyndighetens strategi att rikta in sig på butiker som säljer oskattad tobak har gett resultat, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

Försäljningen av olaglig alkohol och tobak innebär varje år miljardbelopp i skattebortfall, enligt polisen. I ett tiotal domar den senaste tiden har tobakshandlare dömts att återbetala staten för utebliven skatt på uppåt en halv miljon kronor.

Flera domar har fallit efter att Ekobrottsmyndigheten gjort insatser mot handlare som köpt tobak från en olaglig fabrik som avslöjades på Hisingen för ett par år sedan.

Straffet för handlare som säljer illegal tobak är vanligtvis dagsböter. För att göra det mer kännbart har Ekobrottsmyndigheten drivit att handlarna ska få företagsbot och så kallad värdeförverkande som

innebär att de måste betala för den ekonomiska fördel de gjort. I höstas fick en handlare i Linköping betala drygt 470 000 kronor för att ha handlat med totalt 700 kilo oskattad tobak.

TT 26 december

27

träd på Gamla kyrkogården i Malmö har utsatts för skadegörelse, rapporterar Sydsvenskan. Träden har fått skador på barken längs begravningsplatsens allé. Händelsen uppmärksammades på juldagen. Under hösten och vintern har ett 40-tal träd i Malmös parker utsatts för liknande skadegörelse.

TT 26 december

Man dömd för flera barnvåldtäkter

En man i 50-årsåldern har dömts av Gotlands tingsrätt till sex års fängelse för våldtäkt mot barn, våldtäkt och sexuellt ofredande i flera års tid, rapporterar lokala medier. Mannen ska enligt domen vid ett stort antal tillfällen ha sexuellt utnyttjat en nu ung kvinna sedan hon var i sju-åttaårsåldern. De våldtäkter mannen döms för ska ha pågått sedan offret var 14 år.

Mannen har suttit häktad sedan oktober, då ett vittne sett meddelanden ”av uppenbart sexuell karaktär” på en mobiltelefon och därefter kontaktat polisen.

TT 26 december

. 26 december

154 års familjestolthet slutade i konkurs

För 15 månader sedan avgjordes Alingsås Tidnings öde. En 154 år lång framgångsrik familjehistoria ändade i tragedi.

– Det är aldrig någon som har uppskattat oss här i stan. Vi var väl aldrig riktigt accepterade, säger William Michelsen, ägarsläktens siste vd.

Familjen upplever sig vara utsatt för ett regisserat övertagande.

Det är onsdagen 25 september 2019 i staden där Jonas Alströmer år 1685 kom till världen. Mångsysslaren som kom att omskrivas som potatiskung och en av den svenska industriella revolutionens förgrundsgestalter.

Ut ur tidningshuset på Södra Ringgatan i denna stad, där det ännu doftade av trycksvärta och pappersdamm

efter att ha varit familjens och tidningens hjärta alltsedan år 1890, går William Michelsen de 400 metrarna västerut. Han bär mörk kostym och slips.

– Annars vore det inte seriöst, säger han.

Målet för promenaden är Alingsås tingsrätt och med sig bär han ett kuvert vars innehåll innebär slutet på en stolt familjehistoria.

400 meter åt andra hållet, på Stora torget, påminns besökare än i dag om Jonas Alströmers storverk genom hans byst och på andra sidan Säveån bär gymnasiet hans namn.

Men något minnesmärke över Janus Daniel Michelsen finns där inte, även om hans och ättlingarnas verksamhet kommit att prägla stadens offentliga samtal, de sociala banden och affärslivet förmodligen mer än någon eller något annat under ett och ett halvt sekel.

Janus Daniels son, sonson, sonsonson och sonsonsonson kom alla att leda Alingsås Tidning som vd:ar och chefredaktörer. William Michelsen blev den siste.

Han säger att han lämnade in konkursansökan utan att först berätta för pappa Bengt, huvudägaren. Ansökan hade han i tysthet låtit en advokat förbereda nästan ett år tidigare, då han insåg vartåt det barkade.

– Pappa har alltid trott på magiska lösningar, så jag brydde mig inte om att fråga honom. Men mamma visste, säger William Michelsen.

Åter på tidningens redaktion samlade han alla anställda.

– Jag sa bara att ”nu är konkursansökan inlämnad, härmed avgår jag”. Så var det med den saken.

Vad kände du?

– I den stunden kände jag ingenting. Det var bara en nödvändighet. En kapitulation.

Överlämnandet av kuvertet till tingsrättens receptionist kapade tvärt ett och ett halvt sekels nära band mellan Familjen och Staden.

Tänk så annorlunda denna relation beskrevs för 45 år sedan, då man i en jubileumsskrift kunde läsa om William Michelsens farfarsfar. Han hette också William. Denne ”var i högsta grad intresserad av sin hemstad. I unga år omfattade han med stort intresse de nya idéer, som syftade till att gjuta liv i det stelnade Alingsås. Under ett kvartssekel innehade han plats i stadsfullmäktige, och var i övrigt flitigt anlitad i kommunens tjänst”.

Men trots beskrivningarna här ovan, funderar William Michelsen över hur väl besvarad den kärleken *egentligen* har varit.

– Det är aldrig någon som har uppskattat oss här i stan. Vi var väl aldrig riktigt accepterade, säger han.

– Det är som bekant svårt att bli profet i sin hemstad. Ingen har fjäskat för oss över huvudtaget. Vi har nog varit lite udda figurer här i Alingsås.

Han påminner om att grundaren Janus Daniel var född och uppvuxen i Köpenhamn.

– Om det berodde på att de var danskar..? Jag vet inte.

Det dokument som William Michelsen och hans mamma Ingrid ofta återkommer till när DN talar med dem om vad de upplever orättmätigt har tagits ifrån dem, fick han på sitt skrivbord dagen innan konkursansökan lämnades in.

Avsändaren var statliga Mediestödsnämnden. Den meddelade att beslutet från december 2018 stod fast: något fullt presstöd (”allmänt driftsstöd”) kunde inte beviljas.

Här kom en kalenderfråga att grina familjen i ansiktet. Den blir en aning teknisk att redogöra för: Avgörande för att få fullt presstöd är att den så kallade hushållstäckningen, ”täckningsgraden”, är högst 30

procent, alltså att inte fler än tre av tio hushåll i tidningens utgivningskommun är prenumeranter.

Efter William Michelsens konkurspromenad gick det nu undan. Dagen därpå sa Göteborgs-Postens ägarbolag Stampen Medias vd Johan Hansson i den egna tidningen:

– Vi på Stampen Media är mycket intresserade av att Alingsås Tidning kan fortsätta att ges ut. Jag kommer så fort som möjligt att ta kontakt med konkursförvaltaren.

Sju dagar senare valde konkursförvaltaren, advokat Marek Zdrojewski vid byrån Glimstedt, att låta Stampen Media ta över 37 anställda och ett tidningsföretag med runt 92 000 läsare.

Då hade den självt ekonomiskt pressade Stampenkoncernen bråttom att ansöka om det driftsstöd som alltså två veckor tidigare hade nekats familjen Michelsen. För hos Stampen, Göteborgs-Postens ägare, hade presstöd kommit att bli nödvändigt och den 20 februari 2019 hade den statliga nämnden fattat det historiska beslutet att ge GP 40 miljoner kronor.

Till helhetsbilden hör att vid den här tiden var Stampen även i färd med att hitta nya finansiärer och den 12 april i fjol kunde man annonsera en ny huvudägare, en grupp ledd av norska Polaris Media.

○ ○ ○

Avgörande för de statliga miljonerna var alltså om Alingsås Tidnings nya ägare kunde uppvisa ett intyg där hushållstäckningen var max 30 procent. Ett sådant inkom från analysföretaget TS Mediefakta – daterat dagen före sista dag att komplettera ansökan. Alingsås Tidning hade nu landat på ”rätt” sida, exakt på 30 procent. 20 dagar senare beslöt Mediestödsnämnden att betala ut 5 397 600 kronor.

Inte upplevdes beslutet mindre bittert hos familjen Michelsen då mätperioden som öppnade för pengarna

var januari till september i fjol, då Michelsens alltså fortfarande ägde företaget.

Borde även den gamla ägarfamiljen ha fått fullt presstöd? I inlagor hävdade de att TS Mediefakta räknat företagsprenumerationer på fel sätt och att ett antal hushåll som de facto ligger i grannkommunen Vårgårda felaktigt räknats in.

Här finns en diskussion huruvida det är SCB:s eller TS Mediefaktas sätt att beräkna hushåll som är det mest korrekta, eller om det är Postnords modell man ska förhålla sig till.

Från Alingsås Tidnings sida hävdade man redan i oktober 2017 att hushållstäckningen var nere på 29,65 procent när man använde TS Mediefaktas metod. DN har talat med TS expert, som visserligen säger att frågan om hushållen blev knepigare sedan den så kallade folk- och bostadsräkningen upphörde 1990, men att man använt sig av den modell branschen accepterat sedan 1972 och att beslutet (som inte kan överklagas) legat hos Mediestödsnämnden.

När allt nu rämnade, var fortsättningen uppgjord på förhand? William och Ingrid Michelsen anser sig ha fått stöd för misstanken i det som Stampen meddelade samtidigt som köpet av konkursboet bekräftades. Stampen sa att man även skrivit ett intentionsavtal med den andra huvudintressenten av konkursboet, Gota Media, om att Stampen av Gota skulle få köpa Alingsås Tidnings enda lokala konkurrent, gratistidningen Alingsåskuriren. Därtill skulle Stampen få köpa Gota Medias aktier i det samägda bolaget Ortstidningar i Väst som ger ut fyra andra tidningar runt Göteborg.

I konkursförvaltarens slutrapport läser vi att *”i samband med att förvaltaren satt i en förhandling med den ena intressenten, kom samtidigt besked från den andra intressenten, att denna avstod från att fortsätta diskussionerna (...). Samtidigt lämnades information att en strukturaffär var under diskussion (...). Förvaltaren såg en tydlig risk i att detta skulle kunna påverka köpeskillingen”*.

Affären innebar en snabb offensiv på en lokalmarknad för samma Stampen som så sent som 2016 tvingades gå igenom en egen rekonstruktion där skattebetalarna kom att skjuta till omkring 575 miljoner kronor.

I konkursbouppteckningen framgår att advokat Marek Zdrojewski en dryg månad *efter* försäljningen av konkursboet värderade Alingsås Tidning tillsammans med Lerums Tidning, som företaget också gav ut, liksom utgivningsbevisen för Partille Tidning och Härryda-Posten, webbsajterna, annonssystem, prenumerationsregister, arkiv och maskiner, till 1 500 000 kronor. En och en halv miljon.

I den nyss avlämnade slutredovisningen avslöjas den exakta köpeskillingen. Stampen hade fått betala 1 561 365 kronor, med andra ord en summa nästan identisk med den *senare* gjorda värderingen. (Konkursförvaltarens arvode blev inte mycket lägre, 887 500 kronor.)

Ett rimligt pris för ett klassiskt om än lokalt tidningsvarumärke? När advokat Zdrojewski får frågan av DN jämför han med någon som anser sig ha en fin bil, men inte får vad hon tycker att den är värd.

– I en konkurssituation får man fråga sig, vad är marknaden beredd att betala? Man kan förstås säga att Alingsås Tidning borde ha varit värd, säg, tio miljoner. Men betänk att den gick med förlust. Uppgång och fall, det är ju det vi har här. Jag tror att de skulle ha behövt bättre insikter för att klara det här, kanske att någon annan skulle ha behövt ta över tidigare?

I förvaltarberättelsen pekar advokaten på de kalla siffrorna: Vid dagen för konkursen var resultatet för 2019 minus 7,8 miljoner och konkursboets skuld skrevs till 20,5 miljoner.

William Michelsen irriteras ändå över vad advokat Zdrojewski säger om brist på ledning:

– Under 2019 lades civiltrycket ner, en massa utrustning och pressar skulle säljas, det var svårt att hitta köpare. Vi slog ihop två av våra små tidningar,

medarbetare sades upp. Vi höll på som galningar för att få in pengar. Som om det inte är arbete?

○ ○ ○

Hur tänkte han när allt skakade? Han drev företaget men ägde själv endast B-aktier. Samtliga 200 A-aktier, som kontrollerade bolaget, ägde pappa Bengt. Men även om den vid tiden för konkursen 92-årige Bengt Michelsen alltjämt var tidningens legalt ansvarige utgivare, var han sedan länge sjuklig. Hälsoläget för fadern var sådant att han inte kunde närvara när det hölls så kallat edgångssammanträde i tingsrätten.

– Var är Bengt?, frågade rådmannen Göran Hansson inne i Sal 5.

– Han uteblir av hälsoskäl, svarade William Michelsen.

Efteråt frågade DN William Michelsen om han själv eller pappa alls hade läst bouppteckningen. William svarade att både delgivningen och bouppteckningen låg kvar i kuvert inne i det tidningshus som man inte längre hade nycklar till.

– Ingen hos de nya ägarna har lämnat det vidare till oss.

I papperen han för första gången hade ögnat igenom framgick att konkursförvaltaren alltså värderat familjeklenoden till 1,5 miljoner.

– Det är ju ingenting. Jag tänkte att det måste vara i vart fall fem miljoner. Betänk att Stampenägda OTV erbjöd oss två miljoner enbart för Lerums Tidning för bara två år sedan.

Mamma Ingrid menar att sonen vet vad han pratar om.

– William är civilingenjör i maskinteknik från KTH, han tog en MBA vid American University i Washington -92. Han kunde ha valt Harvard, så bra gick testerna.

Som ett exempel på hur hon anser att de behandlats illa tar Ingrid fram ett gult papper där hon har skrivit upp inbetalningar till Stampens distributionsbolag VTD, de som körde ut tidningen till läsarna. Eftersom man legat efter med betalningar och Stampen satt hårt mot hårt och vägrat dela ut tidningen ett antal

lördagar, var det nu avgörande för fortsatt överlevnad att beta av den skuld som den 31 juli i fjol, enligt papperet, uppgick till 389 000 kronor.

Ingrid Michelsen anteckningar slutar med att det den 23 september, två dagar före inlämnad konkursansökan, återstod att betala 48 600 kronor. Hon frågar sig varför Stampen/VTD så bryskt ställde in utdelningen av tidningen, när de kunde se hur man ansträngde sig för att göra rätt för sig.

I efterhand kändes inbetalningskravet extra bittert, säger Ingrid Michelsen, eftersom distributionsbolaget kort före konkursen berättade att det gick så pass bra att Alingsås Tidning skulle *få tillbaka* pengar som man så att säga hade betalat in för mycket. (VTD kom senare att betala tillbaka 539 500 kronor, men då till konkursboet.)

Den givna frågan är varför de inte sålde allt medan de fortfarande kunde. Vi får svar om trevare åt olika håll i flera skeden, framför allt med Gota Media men även med tidningsägarfamiljen Ander i Karlstad, med Bonniers, med Hallpressen i Jönköping och danska Jyllandsposten.

– 2013 kom Gota med ett förslag, de undrade om vi ville sälja 10, 20 eller 30 procent och så erbjöd de oss att köpa Kuriren 2015, säger Ingrid.

– Men vi hade ju inte råd. Vi hade ingen kassa. Men det var förstås ett misstag att inte anta budet, säger William.

○ ○ ○

Det är hösten 2020 när vi återigen talas vid, inne i det nu tömda tidningshuset där hantverkare skapar lägenheter i gammal stil. William är där tillsammans med mamma Ingrid.

Låt oss säga att ni hade fått det där fulla presstödet i fjol, hade det verkligen räddat situationen?

– Då tror jag att vi hade hunnit sälja, säger Ingrid.

William låter inte lika övertygad:

– Om vi fått pengarna..? Jag vet inte hur vi skulle löst det. Det konstiga är att Gota inte ville göra affär. De hade ju kunnat få monopol här i stan.

... – men visst... med tre extra miljonerna hade det kanske varit möjligt att sälja. Och givetvis till att betala räkningar.

○ ○ ○

Ingrid och William Michelsen visar oss runt i tidningshuset där de för en stund fått lov att titta till vad som i generationer varit deras släktgård. Ännu sitter dofter av decennier av redaktionsarbete med kaffe och cigg i väggar och golv.

– Där stod mina pärmar, säger William och pekar i ett rum.

– De är borta, de bara slängdes. Ja, jag är förbannad. Vi kunde inte ens komma in och hämta våra privata saker.

Vad fanns här som du hade velat ha kvar?

– Det var rätt mycket prylar. Privata brev och allt möjligt. Min privata post kom ju hit också, jag fick inte ens komma och hämta räkningarna, som vore jag gängkriminell.

Ingrid säger att, jo, visst, de har fått komma in en stund för att sätta papperslappar på sådant som de ville behålla.

– Men den tillförordnade chefredaktören som Stampen skickat hit satt och vaktade utanför mitt rum. Vi fick en och en halv timme att gå igenom allt. Hon sa att efter 1 januari skulle vi kunna komma in och hämta vad vi ville, men hon hörde aldrig av sig. Det har varit så hemskt. Där fanns till exempel en massa bilder från när jag gick i skolan som nu bara är borta. Jag frågade killen på åkericentralen som hade varit där och hämtat. Han sa att de hade slängt allt.

Ingrid Michelsen kommer att tänka på en bokhylla som stått på vinden.

– Den tillförordnade chefredaktören var med när jag sa till henne att den kom från slottet vid Tidaholm. Min man Bengts faster var guvernant där i många år. Den hyllan hade vår dotter fått och hon ville så gärna ha kvar den, tillsammans med några stolar. Det påpekade jag. Men sen när jag kom tillbaka var allt borta.

När vi går upp på vinden är där tomt så när som på en resekoffert märkt Svenska Amerikalinjen. Ingrid vet besked:

– Bengts farmors bror var på sjön. Han dog i gula febern och blev dumpad i havet. Det var hans tillhörigheter som kom hem i den där.

Mitt på golvet i ett stort rum på bottenvåningen står en tungviktigare kvar: Familjens kassaskåp. Där finns också en nyckel men den verkar inte passa till låset.

– Det brukade stå en flaska sherry i skåpet inunder, säger William.

○ ○ ○

William Michelsen är inte längre en känd vd i Alingsås men han bor kvar i lägenheten bakom det gamla tidningshuset.

Han öppnar sin lägenhetsdörr. På golvet står en gammal tavla med farfar Otto tillsammans med dennes systrar.

Vad ska han göra nu? Vad ska han leva av?

Jag har börjat ta ut av pensionsförsäkringen, säger han.

– Min fru och min dotter är i Peru. De sitter fast där i pandemin.

Vad skulle du vilja göra?

– Jag längtar lite tillbaka till USA. Sverige är på dekis. Fast Göteborg är också trevligt.

Han funderar en stund, sen säger han:

– Kanske var det dumt att inte fortsätta i USA. Jag borde ha tagit erbjudandet att doktorera i business.

Det kanske hade varit en inträdesbiljett till IMF, eller Världsbanken kanske.

○ ○ ○

DN har låtit Stampen Medias koncernchef Johan Hansson och Gota Medias koncernchef Boine Gepertz ta del av familjen Michelsens beskrivningar och kritik.

Stampens Johan Hansson skriver i sitt svar att han ”avböjer att kommentera familjen Michelsens uppgifter och påståenden”.

Gotas Boine Gepertz skriver att ”nej, Stampen och Gota Media hade inte gjort upp i förväg.”

Vidare skriver Gepertz att ”efter ett par tidigare försök att närma sig AT hade Gota Medias intresse vid tidpunkten för konkursen svalnat, vi gjorde bedömningen att det skulle bli en dyrbar process att vända tidningen till positiva siffror. Möjligen skulle vi vara intresserade om vi kunde ta över konkursboet utan kostnad. När så en annan part visade beredskap för att betala för konkursboet tog vi snabbt beslut om att backa ur.

Bakgrunden till vårt ägande av Alingsåskuriren var att vi fått med den i en annan affär då Gota Media köpte Boråskuriren. Alingsåskuriren var och är en välskött gratistidning, men eftersom vi inte ansåg att den låg inom vårt naturliga utgivningsområde hade vi tidigare erbjudit familjen Michelsen att köpa den för samma belopp som vi själva betalt. Familjen avböjde med hänvisning till att man inte hade möjlighet att köpa.

När det stod klart att Stampen köpt konkursboet i AT erbjöd vi dem att också köpa Alingsåskuriren, vi kunde se att Kuriren passade bättre in i deras geografi.”

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

FAKTA. FRÅN 20 TILL 11 TIDNINGSÄGARE PÅ BARA FEM ÅR

I den statliga medieutredningen från 2016 där man redovisade vilka ägargrupper som fanns 2015 inom svensk flerdagarspress – minst tre tidningar per vecka

– fanns fortfarande 20 stycken på listan. Alingsås Tidning stod då för 0,4 procent av marknaden, men ändå: Man fanns där, som en så kallad solitär, en fortfarande lokalt familjeägd ortstidning.

Två år senare, 2017, hade antalet ägargrupper sjunkit till 17. Vintern 2020 kan, något förenklat, ytterligare sex strykas från listan. Elva separata ägare återstår, varav två är av annan karaktär än driva lokala dagstidningar (Världen idag och Dagens ETC).

Med andra ord har alltså antalet ägare i svensk dagspress halverats på bara ett halvt decennium.

Två handfasta tecken på dramatiken i utvecklingen är att SCA har annonserat att de slutar producera tidningspapper i Ortviken i Sundsvall, medan Stora Enso stänger en av sina maskiner i Hyltebruk.

FAKTA. 3,5 MILJONER DELAS UT TILL FORDRINGSÄGARNA

Efter 15 månaders utredning har konkursen i Alingsås Tidnings ägarbolag AB William Michelsens boktryckeri avslutats.

Knappt 17 procent av fordringarna, 3,5 miljoner, återstod att dela ut till borgenärerna.

En miljon tillfaller Sparbanken i Alingsås, Skatteverket får 1,4 miljoner.

De gamla ägarna Bengt och Ingrid Michelsens fordran på 1,1 miljoner vardera – de hade lånat tidningsbolaget pengar – får var och en 186 206 kronor i utdelning.

Källa: Konkursförvaltarens slutrapport

26 december

Så får du ersättning för ett skadat paket

Har julstämningen fått sig en törn när klapparna skadats på väg från tomten, eller rättare sagt, e-handlaren? Här är tipsen för hur du ska göra för att få ersättning och en god jul trots allt.

Pandemin har gett rejält uppsving för e-handeln och många kan nu förvänta sig julklappar inköpta på nätet, alternativt skickade från släktingar som i dessa tider inte kan träffa varandra.

Och skulle porslinstallriken komma i 15 delar finns det råd för hur man ska agera. Stefan Helander är chef för reklamationsavdelningen på Postnord Sverige:

– För att snabbare få hjälp är det viktigt att vända sig direkt till avsändaren även om man misstänker att försändelsen har skadats i frakten. Det är den som köparen har ett avtal med och genom att göra det snabbar man upp processen, annars blir det en liten omväg, säger han.

Företagets uppgift blir sedan att göra en reklamation till exempelvis Postnord.

– Vi gör en bedömning och är det emballerat på rätt sätt så tar vi på oss skadan och lämnar en ersättning.

Viktigt är också att kontrollera själva försändelsen så snabbt som möjligt och dokumentera skador genom att fotografera paketet.

– Får man en försändelse ska man öppna och kontrollera så fort som möjligt. Det finns regelverk att en synlig skada ska reklameras av avsändaren i närtid. Dold skada, något som inte syns utanpå, ska reklameras inom sju dagar.

– Det är inte ovanligt att man dröjer och då blir det för sent att reklamera.

Håll även koll på kolli-id:

– Om du som privat avsändare skickar något är det viktigt att ha paketets kolli-id. Har du köpt något vill gärna företaget ha det när du kontaktar dem.

Enligt Stefan Helander har det inte skett en ökning av skadade paket skickade från e-handelsföretag. Däremot har den ökande handeln på nätet mellan privatpersoner gjort att man kan se en viss ökning av skador på sådana paket.

– En privatperson är inte lika bevandrad i hur man ska hantera gods. Man kanske stoppar i lite hushållspapper och tror det räcker. Företagen är mera proffs och privatpersoner har en utmaning.

Allra viktigast poängterar Stefan Helander är att packa på rätt sätt:

– Det vanligaste är att försändelsen saknar ett skyddande inre emballage. Då blir det ofta problem. Godset ska också fixeras i kartongen för om det kan röra sig i kartongen är det stor risk för skada.

TT

Kyrkklocka stulen i Bromma

En kyrkklocka från 1638 har stulits från Bromma kyrka, rapporterar SR P4 Stockholm.

– Det är rent bedrövligt att den är borta, säger Torbjörn Gustavsson, kyrkoherde i Bromma församling, till radion.

Klockan, kallad ”Lillklockan”, skadades i en brand på 1970-talet och var placerad utomhus.

Klockan tros ha försvunnit förra helgen. Torbjörn Gustavsson hoppas att kyrkklockan kan komma tillbaka dit där den hör hemma och att den eller de som har tagit den fått kämpa för sitt byte.

– Den väger kanske 400 eller 500 kilo, så det är inget man flyttar på i brådrasket.

Stölden är polisanmäld. **TT 26 december**

Man körde bil berusad i pulkabacke

En man har gripits efter att i hög fart ha kört i en pulkabacke i Haninge söder om Stockholm, skriver polisen på sin webbplats.

Både barn och vuxna befann sig i pulkabacken när bilen kom körande i hög fart vid 12.30-tiden på annandagen.

– Det har kommit flera samtal till oss, om att en bil åker i full fart i pulkabacken där det är fullt av barnfamiljer. Den som ringer oss fick hoppa undan för bilen, säger Carina Skagerlind vid Stockholmspolisen till Expressen.

Bilen körde sedan vidare mot Brandbergens centrum där polisen fick kontroll på den. Föraren misstänks för rattfylleri, men fler brottsrubriceringar kommer förmodligen att bli aktuella.

TT 27 december

26 december

Svårt att dra in tolkars auktorisation

Det är svårt att dra in en tolks auktorisation, trots att misstag kan leda till att en hel rättegång måste tas om, rapporterar SVT Nyheter. Fyra av fem anmälningar avskrivs.

– Oskyldiga kan dömas och skyldiga kan gå fria, säger Margareta McKenna från föreningen Rättstolkarna till SVT.

I ett fall som SVT granskat anmäldes en tolk av hovrätten i samband med en rättegång om ett mord på ett barn. Tolkningen var i det fallet så dålig att rättegången fick tas om och tolken tilldelades en varning.

I Sverige finns både auktoriserade och icke-auktoriserade tolkar, där de auktoriserade har genomgått tester från Kammarkollegiet. För att en tolk

ska bli av med sin auktorisation krävs vanligtvis ett erkännande eller dokumentation. Anledningen till att de flesta anmälningar avskrivs är att ord står mot ord.

– Det är höga krav för att bli auktoriserad och även höga krav för att bli av med auktorisationen. Det kan finnas brister men inte så allvarligt att det blir aktuellt med varning eller indragning, säger Jonas Lembke, handläggare på Kammarkollegiet till SVT, och uppger att det är svårt att bestraffa en tolk enbart på grund av brister.

SVT har tittat på 49 ärenden där auktoriserade tolkar anmälts till Kammarkollegiet mellan 2015 och 2020. Tio av anmälningarna resulterade i en varning medan auktorisationen dragits in i fyra fall. I inget av de fallen har ord stått mot ord.

Det är brist på auktoriserade tolkar i Sverige och ofta används i stället icke-auktoriserade tolkar.

TT

Stort åtal mot ny högerextrem sajt

Justitiekanslern (JK) väcker åtal vid Falu tingsrätt för 28 fall av hets mot folkgrupp mot ansvariga utgivaren för en sajt kopplad till nazistiska Nordiska motståndsrörelsen (NMR), rapporterar juridikfronten.

Åtalet handlar om olika hyllningar till Adolf Hitler och den tyska nazismen samt nedsättande uttalanden om homosexuella, judar och personer med invandrarbakgrund.

Tidigare i december väcktes åtal för 18 fall av hets mot folkgrupp mot utgivaren av NMR:s sajt Nordfront. Det nu aktuella åtalet gäller

organisationens nya officiella sajt som lanserades i mars.

TT 28 december

En person hittad död efter Norabrand

Ett hus brann ned i Noratrakten i Västmanland på annandagen. På söndagen hittade brandplatstekniker en kropp i det utbrunna huset.

Polisen har startat en utredning om misstänkt mordbrand, skriver Expressen.

– Vi kan inte utesluta att det är ett brott som skett. Innan brottsplatsundersökningen är klar så vet vi inte brandorsaken, säger Christina Hallin, presstalesperson för Bergslagspolisen, till tidningen.

Det finns ingen misstänkt för branden.

TT 28 december

28 december

Högerextrem kanal borta från Youtube

Kanalen Swebbtv, som beskrivs som högerextrem av stiftelsen Expo, är borta från Youtube. Enligt representanter för kanalen har den stängts mot deras vilja.

Kanalen har funnits sedan ett par år tillbaka. I filmerna har man bland annat kunnat se samtal och intervjuer med omtalade extremister och konspirationsteoretiker, enligt Expo.

– Genom sina gäster driver Swebbtv en konspirationistisk och högerextrem agenda, säger Daniel Poohl, vd för stiftelsen Expo.

Swebbtvs huvudsakliga plattform har varit Youtube. Men numera går det inte att hitta material från kanalen på sajten. I ett klipp på en annan sajt säger Lennart Matikainen, en av projektets programledare, att Swebbtv plockades ned av Youtube dagen före julafton utan att någon förklaring angavs.

I det nya filmklippet påstår Lennart Matikainen att den svenska regeringen ligger bakom att - kanalen tagits bort från Youtube. Det dementeras bestämt av justitieminister Morgan Johansson (S).

”Det är upp till Youtube att bestämma vad de låter ligga uppe på sin plattform. Regeringen har inte på något sätt försökt påverka detta eller

censurera något”, skriver han i en kommentar till DN.

I ett uttalande till DN skriver Mark Jansen, Youtubes kommunikationschef i norra Europa, att företaget inte kommenterar enskilda policybeslut och att sajtens innehållsbestämmelser beslutas globalt.

DN har sökt Swebbtv.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Sju år för mordförsök efter nätbråk

Två släktingar som varit inblandade i en känslosam diskussion på Facebook, med förödmjukande kommentarer, träffades av en slump på Järntorget i Göteborg. Det ledde till att en av dem fick ett livshotande knivhugg, och att den andre nu får sju års fängelse för mordförsök, skriver Göteborgs-Posten.

Den äldre av männen, en 40-åring, gav den andre en örfil. Svaret blev att den yngre, en 35-åring, högg en kniv i bröstet på sin antagonist. 35-åringen hänvisar till nödvärn, och att han var rädd för vad släktingen skulle göra.

TT 29 december

Tre gripna för mordförsök i Ånge

Tre män i 20-årsåldern har gripits och anhållits misstänkta för ett mordförsök i Ånge natten till söndagen.

En förundersökning har inletts och leds av åklagare, skriver polisen på sin hemsida. Enligt polisen skedde mordförsöket utomhus i tätorten.

Det finns inga uppgifter om skadeläget på den person som utsatts för mordförsöket.

TT 29 december

29 december

Romer fick inte stiga på Viking line

Viking line nekade två romska kvinnor att stiga ombord på ett av rederiets fartyg med hänvisning till deras etniska tillhörighet. Nu fälls företaget för diskriminering.

Rederiet har nu träffat en överenskommelse med Diskrimineringsombudsmannen om att betala kvinnorna totalt 50 000 kronor i ersättning. Händelsen inträffade efter ett anonymt tips om att en våldsam uppgörelse mellan personer skulle ske ombord på fartyget

under en resa till Åbo. Viking line uppfattade detta som att personerna som misstänktes skulle bli våldsamma var av samma etniska tillhörighet som kvinnorna.

Kvinnorna stoppades av en ordningsvakt när de skulle gå ombord. Enligt ett vittne ska vakten ha sagt till kvinnorna att ”romer inte fick följa med båten eftersom det fanns ett hot”, skriver DO. Beslutet att avvisa kvinnorna hade ett tydligt samband med deras etniska tillhörighet, enligt DO.

TT

Dödade sin mor – får livstid

En man i 30-årsåldern döms till livstids fängelse efter att ha knivmördat sin mamma. Enligt rätten var gärningen särskilt hänsynslös.

Det var maj som mannen angrep sin mamma och knivhögg henne 31 gånger vid hennes bostad i Järfälla. Flera grannar larmade 112. Polis och räddningstjänst tog sig snabbt till platsen, men kvinnan var då död. Sonen hittades och greps i trädgården. Där hittades även mordvapnet.

Vid rättegången i Attunda tingsrätt ifrågasatte inte sonen att det var han som var gärningsmannen, uppges det i ett

pressmeddelande. Han sa dock att han inte hade några minnesbilder av själva gärningen.

Mannen har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning och bedöms inte ha lidit av en allvarlig psykisk störning vare sig vid gärningen eller vid undersökningen.

Förutom att han nu döms till livstids fängelse för mord ska mannen även betala skadestånd till efterlevande, hans pappa och bror.

– Rätten har i sin bedömning av om gärningsmannen ska dömas till livstids fängelse eller till ett tidsbestämt straff beaktat att det varit fråga om ett brutalt och kraftigt våld som inneburit ett svårt lidande för kvinnan. Rätten bedömer gärningen som särskilt hänsynslös, säger rättens ordförande Thomas Ericsson, i en kommentar.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se **29 december**

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Beredskap införs på fler flygplatser

Staten höjer beredskapen på landets flygplatser på grund av coronapandemin: de tidigare 10 beredskapsflygplatserna ska nu bli 26.

– Nu säkerställer vi att vi har rätt förutsättningar i händelse av att patienter eller personal behöver transporteras till andra delar av landet, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

Ministern har presenterat tre åtgärder som ska säkerställa att det finns tillräcklig beredskap för sjuktransporter och ambulansflyg på landets flygplatser de kommande veckorna – som en konsekvens av coronaläget.

I dag har staten 10 beredskapsflygplatser, nu meddelar Eneroth att ytterligare 16 flygplatser ska få beredskap för att kunna göra snabba insatser av bland annat ambulansflyg och materieltransporter. Detta efter förfrågan från SKR – Sveriges kommuner och regioner.

Trafikverket har fått i uppdrag att förhandla med flygplatser och avtala fram en lösning så man omedelbart kan komma upp i beredskap.

Eneroth säger också att staten avsätter 164 miljoner kronor till lån för lokal flygtrafikledning på regionala flygplatser, som han pekar på är en viktig roll för att säkerställa förhöjd kapacitet över hela landet.

– De lokala flygtrafikledningar som finns i de regionala flygplatserna har haft en tuff situation eftersom flygtrafiken legat i stort sett nere. Nu skapar vi möjlighet för de aktörerna att få lån för att klara den ekonomiska belastning som den här tiden inneburit, säger Eneroth.

Staten ska dessutom tillföra tio miljoner kronor för jourberedskap på statliga flygplatser.

– De statliga beredskapsplatserna upprätthåller en väldigt viktig funktion. De säkerställer att ambulansflyg, räddningsflyg och brandflyg kan landa, säger Eneroth, och fortsätter:

– Nu höjer vi beredskapen och säkerställer att vi har rätt förutsättningar att kunna stödja i händelse av att patienter eller personal behöver transporteras till andra delar av landet.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

FAKTA. HÖJD BEREDSKAP

De 16 regionala flygplatserna som ska få beredskap för att kunna göra snabba insatser är: Kiruna, Lycksele, Skellefteå, Örnsköldsvik, Mora, Borlänge, Karlstad, Örebro, Skavsta, Eskilstuna, Skövde, Trollhättan, Linköping, Jönköping, Växjö och Kalmar.

23 december

24 december

Alla hos SAS måste betala för ett tomt säte bredvid

Medan SJ låter upp till hälften av tågets platser stå tomma måste resenärer som flyger med SAS betala extra för att platsen bredvid ska stå tom. Tjänsten kostar från 199 kronor och uppåt.

– I princip kan alla säten ombord säljas ut om du inte beställer ett extra säte, säger John Eckhoff, SAS presschef i Norge.

Reseföretagen har olika metoder för att minska coronaspridningen. SJ har valt att lämna mellan hälften och en tredjedel av platserna tomma för att minska trängseln, enligt Stephan Ray, presskommunikatör på SJ.

– På våra snabbtåg har vi till exempel sedan i somras en platskarta där vi har gjort det obligatoriskt att välja

var man ska sitta. Där kan man se vilka platser som har en spärrad plats bredvid sig, så om man reser själv kan man välja en sådan och om man reser tillsammans med någon annan kan man boka platser bredvid varandra, säger han och uppger att det inte finns någon prisskillnad.
– Nej, det kostar ingenting extra. Är platsen bredvid spärrad så är det ingen prisskillnad alls.
Resenärer som flyger med SAS erbjuds däremot att köpa ett extra säte bredvid mot en avgift. Priset varierar, men kostar från 199 kronor extra för flyg till eller från Skandinavien. Bolaget reserverar sig för oväntade problem där passagerare måste bokas om, vilket kan medföra att biljetterna gå förlorade. Därför erbjuder SAS även en tjänst som garanterar det extra sätet, från 599 kronor.
John Eckhoff, SAS presschef i Norge, uppger att flygbolaget tidigare erbjudit extra säten för komfort, men att de under hösten provat att anpassa erbjudandet på grund av en stor efterfrågan.
– Jag har inte något tal som jag kan kommunicera, men det är som följd av corona och för att fler är villiga att betala för bättre plats ombord, säger han.
Är det inte möjligt att hålla avstånd om man inte köper sig till det?
– Nej, i princip kan alla säten ombord säljas ut, om du inte beställer ett extra säte. Flyget är ett säkert ställe att vara på med tanke på smittspridningen. Det finns knappt något fall som registrerats där smittotillfället kan spåras tillbaka till flygresan, säger han och berättar om bolagets åtgärder:
SAS kräver till exempel att resenärerna bär munskydd från ombord- till avstigning och har begränsat sin servering för att minska kontakterna. Med åtgärderna blir flyget ett säkert resalternativ, menar John Eckhoff.
Men SJ har inga planer på att införa full beläggning på tågen med hjälp av liknande metoder.
– Nej, tills vidare kommer vi inte fylla tågen, utan vi kommer köra vidare på det här så länge det krävs, säger Stephan Ray som uppger att bolaget rättar sig efter regeringen och myndigheters bedömningar.
Lovisa Ternby lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Så mycket kostar ett extra säte hos SAS
För flygresor till/från
Skandinavien: Från 199 kronor
Europa: 299 kronor
Asien/USA: 799 kronor
Med tjänsten garanterat extra säte
Skandinavien: Från 599 kronor
Europa: 899 kronor
Asien/USA: 1 499 kronor
Källa: SAS

26 december

”Angeläget att Huawei ges möjlighet att verka i Sverige”

En av de mäktigaste i svenskt näringsliv, Jacob Wallenberg, ger sig in i den infekterade debatten om det svartlistade kinesiska telekombolaget Huawei.
– Att stoppa Huawei är absolut inte bra, säger han till DN.
Familjen Wallenberg har i årtionden haft bra förbindelser på hög nivå i Kina, man äger en rad tunga svenska företag som har landet som en viktig marknad. Dess investeringsbolag Investor äger mobiloperatören Tre tillsammans med Hongkongkinesiska CK Hutchison.

Själv är Jacob Wallenberg – en av tre kusiner i den trojka som leder sfären – vice ordförande i Ericsson, som lyckats väl med att landa 5G-order i Kina.
Men dess värsta konkurrent, kinesiska Huawei har svartlistats från att leverera utrustning för den nya mobiltekniken i Sverige. Det har lett till rättsliga prövningar och ännu en uppskjuten 5G-auktion.
– Det finns två dimensioner här: Ericsson och Huawei har ett historiskt intresse av att samarbeta, att utveckla olika standarder så att samma teknik kan användas över hela världen. Därför måste vi ha en relation med Kina, det är helt centralt.
– Samtidigt måste varje land få bestämma var man vill dra sina säkerhetsgränser, men här gäller det att hitta en balans och att stoppa Huawei är absolut inte bra. Det är angeläget att Huawei ges möjlighet att verka i Sverige, liksom i andra länder.
Säpo anser att Kina bedriver cyberspionage?
– Det får stå för dem. Jag vill inte gå in och kommentera nationella säkerhetsfrågor.
Ser du några steg mot det vi i väst kallar demokrati i Kina?
– Jag ser två olika saker. Å ena sidan tydliga tecken på att de går åt andra hållet, det är djupt beklagligt, å andra sidan hör jag att svenska företag blir mer rättvist behandlade där nu än tidigare.
Varför ska vi fortsatta handla med Kina?
– Jag har en stark tro på att handel och öppenhet gynnar ekonomisk utveckling, hundratals miljoner kineser har lyfts ut ur fattigdom. I dag sker också ett stort teknikutbyte mellan företag i västvärlden och företag i Kina. Vi har inget att vinna på konfrontation, men vi ska stå upp för våra värderingar. Detta är en utmaning och för Sveriges del har vi det specifika konsulära fallet Gui Minhai som ju även EU har tagit upp.
– Även kineserna inser att de måste förhålla sig till världssamfundet som ett led i att landet ska utvecklas – för att kunna bedriva handel och för att andra länder ska investera. Jag hoppas det kan leda till en positiv utveckling.
Man behöver bara rada upp några av de tyngsta svenska industriföretagen – Saab, Atlas Copco, Ericsson, Husqvarna, Astra Zeneca, Electrolux och ABB

– för att inse familjen Wallenbergs inflytande. Sfären har varit en maktfaktor sedan 1856, när vad som i dag är banken SEB startade. Man talar själv om sig som ett eget ekosystem:
Makten utgår från 16 stiftelser, med tillgångar på cirka 150 miljarder kronor. Via investeringsbolagen FAM och Investor satsas pengar i såväl noterade som onoterade bolag, utdelningen från dem går tillbaka till stiftelserna. Bara den största av dem, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse (KAW), donerar årligen cirka 2 miljarder till svensk forskning.
I dag leds familjen av bröderna Jacob (ordförandet Investor) och Peter (ordförande KAW) samt kusinen Marcus (ordförande i FAM och SEB). Vart styr de just nu?
Jacob Wallenberg svarar genom att berätta om ett seminarium i höstas. 225 personer – ordförande och ledningsgrupper från företag med FAM eller Investor som huvudägare diskuterade framtid i 3,5 timme:
– Vårt budskap var att hållbarhet och digitalisering är de två viktigaste frågorna för att säkra bolagens långsiktiga konkurrenskraft. Det är helt avgörande hur vi klarar att jobba med klimatmålen och hur på på bettet vi är med att använda digitalisering, artificiell intelligens och annan ny teknik. Våra konkurrenter i världen satsar målmedvetet på detta, och vi vill vara med i matchen.
Och hur ska detta bli något annat än fina ord?
– Vi måste ligga längst fram på utvecklingskurvan, vara konkurrenskraftiga och naturligtvis leverera. Företagen har med sin innovationskraft en nyckelroll för att klara klimatet. Nu har vi satt en vision och kommer att följa upp att målen blir verklighet. Men vi kan inte vända allt på en natt, detta är en process.
I en intervju med DN i mars prisade Jacob Wallenberg regeringens snabba agerande i början av pandemin. I dag säger han:
– Man kan ha åsikter om enskildheter, men regeringen har agerat kraftfullt för att undvika att företag går omkull. Jag har en enorm respekt för alla inom sjukvården, jag är stolt över att det har fungerat i vårt land. Coronakommissionen har ju visat ett antal saker som vi kunde ha gjort bättre som land, nu får vi lära oss av dem och gå framåt.

Har pandemin ändrat ert sätt att bedöma risk?
– Ja, på det viset att vi mycket mer talar om det som kallas svarta svanar, oväntade händelser som ger konsekvenser man inte räknat med. En riskfaktor vi såg under pandemin var ju risken med att lita på bara en tillverkare i leverantörskedjorna.
Vad skulle kunna vara nästa svarta svan?
– Världens centralbanker har ju tillfört enormt mycket likviditet vilket lett till extremt låga räntor. Vad innebär det i form av ökad risk för inflation för företag och konsumenter när räntorna börjar stiga? Den dynamiken kan utvecklas till en stor fråga.
KAW gick in med 260 miljoner kronor för att tillsammans med danska och svenska staten rädda SAS. Men därigenom har stiftelsens ägarandel halverats och värdet av innehavet har gröpts ur rejält. Klokt satsat?
– Absolut. Vi är ett litet land som ligger i utkanten av Europa, vi är helt beroende av att komma i kontakt med resten av världen. Att ha ett flygbolag som utgår från skandinavernas behov är helt centralt för vår möjlighet att konkurrera.
Och då behövs det ytterligare en landningsbana på Arlanda?
– Ja, det är en förutsättning för att vi ska klara resetrycket framöver om Bromma läggs ned. Den behövs inte i dag, men med tanke på att det kan ta 10–15 år med ett miljötillstånd så borde vi börja diskutera.
Men Arlanda är egentligen bara en detalj i den upprustning av all infrastruktur och de energisatsningar som Jacob Wallenberg menar krävs:
– Sverige får inte plats med mer gods på järnvägen, det handlar om att rusta motorvägar, hamnar, det är stora problem att pendla i Stockholmsområdet, etcetera. Vi måste mäkta med att investera parallellt i flera olika projekt.
– För vi har konkurrens, till exempel håller Köpenhamn och södra Sverige på att bli mycket mer dynamiskt. Danmark bygger en tunnel som gör att du om åtta år tar dig från Köpenhamn till Hamburg på 2,5 timme. Där satsar man stenhårt framåt utifrån en tydig vision, medan vi inte alls har samma samling runt Stockholm och Sverige.

Förr i tiden pekade en enda person, hittills alltid en man, i Wallenbergssläktet på egen hand ut sin efterträdare. I dag finns det en arbetsgrupp för att bilda brygga mellan den femte och sjätte generationen. Enligt en kartläggning av Dagens Industri tidigare i höst finns det 31 personer i gruppen av potentiella efterträdare. 13 av dem har redan uppdrag i någon av stiftelserna.

– Vi säger att de gärna får engagera sig men de måste kvalificera sig. Det krävs relevant utbildning och erfarenhet, men man måste också ha hjärtat med, och brinna för uppdraget, säger Jacob Wallenberg, som blir 65 nästa år.

Kommer nästa generation också att ledas av fler än en?

– Det tror jag absolut, det krävs absolut med den komplexitet vi arbetar med. Och så klart kommer det att finnas kvinnor bland dem.

Alla dina tre barn sitter i styrelser, två av dem jobbar i sfären. Hur skulle det vara om något av dem tog över?

– Som pappa skulle jag tycka det vore fantastiskt, som en av ledarna skulle jag hävda rätt person på rätt plats. Det handlar om att göra det bästa för de individuella bolagen och ekosystemet, inte för dig som individ.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

FAKTA. JACOB WALLENBERG

Namn: Jacob Wallenberg.

Ålder: 64 år.

Utbildning: Examen i affärsadministration och ekonomi från University of Pennsylvania.

Yrkeskarriär: Bland annat vd på SEB och vice vd på Investor.

Styrelseuppdrag: Bland annat ordförande Investor, vice ordförande i Ericsson, ABB, familjens ägarbolag FAM, ledamot i amerikanska teknikbörsen Nasdaq, ledamot i European Round Tables styrkommitte.

Familj: Gift, tre barn.

Fritidsintressen: Segling, golf, opera och konst.

16

stiftelser, med tillgångar på cirka 150 miljarder, är själva ryggraden i familjen Wallenbergs ägande. Det utövas genom privata ägarbolaget FAM och

börsnoterade Investor, som i sin tur satsar kapital i både noterade och onoterade bolag.
Utdelningarna från Investor och FAM:s innehav går tillbaka till Wallenbergsstiftelserna, vars fokus ligger på medicin teknik och naturvetenskap. De tre största stiftelserna donerade cirka 2,3 miljarder kronor till svensk forskning 2019.

JACOB WALLENBERG OM JOE BIDEN

Jag tror inte att USA kommer att förändra sin Kina-politik i någon större mening, men jag tror att han kommer att vara mer balanserad i sitt sätt. Hans syn på skatter och statens engagemang oroar nog en del företag i USA. Jag välkomnar honom för att han är en frihandelsvän och för att han verkar ta landet in Parisavtalet igen.
Jag tror också att han vill hitta en närmare samverkan med EU, vilket skulle kunna göra att EU och USA skulle kunna bilda en axel med ett tydligt förhållningssätt mot Kina och övriga Asien. Sverige behöver kraften av ett EU-27 för att någon ska lyssna på oss.

26 december

Den första musen som flög över Atlanten

Torben Kuhlmanns ”Lindbergh” handlar om den som först flög över Atlanten. Charles Lindbergh? Nej, det var en liten uppfinningsrik mus från Hamburg som lyckades bygga en flygmaskin.

Torben Kuhlmann

”Lindbergh - berättelsen om musen som flög över Atlanten”

Övers. Gunilla Halkjaer-Olofsson. Lilla Piratförlaget, från 6 år

Ni kanske trodde att det var Charles Lindbergh som var först med att flyga över Atlanten, när han flög i Spirit of St Louis från New York till Paris på trettiotre timmar 1927? Det var det förstås inte. Det var en liten

mus i Hamburg! Han upptäckte att alla möss höll på att försvinna i hans stad eftersom människorna hade satt ut råttfällor överallt. Mössen började fly till Amerika, men när just vår lilla mus kom ner till hamnen patrullerade livsfarliga katter utanför Amerikabåtarna.
Vad göra? Musen fick syn på fladdermöss, alltså möss med vingar. Varpå han fick en idé: det borde gå att använda ingenjörskonst för att bygga mekaniska vingar. Han gick hem och började skissa på en uppfinning. Men när han började testa sina flygmaskiner uppstod förstås massor av problem, och inte bara mekaniska. De stora ugglorna började titta lystet på den lilla musen som var uppe i luften, en läcker munsbit.
Det är svårt att göra äventyrsböcker i dag som ger samma känsla som de gamla pojkböckerna: där skicklighet, mod, envishet och uppfinningsrikedom blir ett sätt att klara sig genom stora faror.
Men Torben Kuhlmans fenomenalt genomtänkta, vackra bilderböcker är precis som de gamla äventyrsböckerna, med samma optimistiska upptäckarglädje över världen.
”Lindbergh” är hans första bok, ursprungligen ett examensarbete vid högskolan HAW i Hamburg 2012, där han lyckades förena sin kärlek till vetenskapshistoria med stor bilderbokskonst. Man skulle ha kunnat tro att den skulle vara mer av ett ofullbordat förstlingsverk än ”Armstrong” (2017) och ”Edison” (2019), men inget kunde vara längre från sanningen. Det är en saga om musen som gör Lindberghs flygning åt andra hållet, från Hamburg till New York, men baserad på historisk kunskap som också får extra utrymme i slutet av boken. ”Lindbergh” är en lysande berättelse, spännande ända fram till slutet. Actioninslaget är inte i första hand Atlantflygningen, utan musens alla vedermödor innan han kommit på en fungerande konstruktion.
Detta är inte böcker för den vanliga bilderboksåldern, utan för något äldre barn. Texten är relativt kortfattad, medan bilderna är slösande rika, sepiatonade, fantasieggande och ändå märkligt realistiska. Torben Kuhlmann växlar med skenbar lätthet mellan stora

akvareller över hela uppslag, tecknade skisser med noggrant återgivna kugghjul och små bildserier över händelseförlopp som ökar berättelsens tempo. Han utnyttjar bilderboksmediets möjligheter maximalt genom att hela tiden förflytta perspektivet och ändra ljussättningen av bilderna. Och naturligtvis är också själva boken ett konstverk, noggrant bearbetad för att se ut som en nött, skinnbunden gammal volym. En helgjuten upplevelse som förenar konst, fantasi och historiska fakta.

Lotta Olsson
lotta.olsson@dn.se

26 december

Sören Gyll kör fortfarande Volvo

Han har lett många storbolag och han stod på sig även när det blåste som värst i Volvotoppen. Men de första lärdomarna om företagande fick Sören Gyll med sig från föräldrahemmet i Skorped.

Under sin tid som vd för Volvo reste Sören Gyll i genomsnitt fyra dagar i veckan. Kringflackandet saknar han inte när han nu är pensionär. Men nog har tillvaron blivit lite väl lugn under coronaåret 2020, tycker den gamla industriledaren, som lever i självvald isolering på gården i Bålsta.

Det är inte bara åldern som placerar honom i riskgrupp. Han har också diabetes och överlevde cancer genom en levertransplantation för tio år sedan. Nu mår han bra men tar inga risker. Han hoppas på vaccinet som är under utveckling och Pfizers projekt

följer han med lite extra intresse eftersom han själv en gång var ordförande i bolaget.
Sören Gyll har haft många toppjobb i näringslivet, däribland som vd i Uddeholm (1981–1984) och i holdingbolaget Statsföretag AB, som han gjorde om till Procordia (1984–1992). Men det är nog med Volvo de flesta förknippar honom. Han tillträdde som koncernchef 1992, då för en spretig verksamhet som förutom bilar även hade börjat tillverka alltifrån livsmedel till läkemedel.
Resultatet var inte lysande och Sören Gyll hade sina egna idéer om vad som borde göras. De baserade han på tidigare erfarenheter av att rädda företag och skapa nya värden, något som inte direkt väckte jubel från PG Gyllenhammar.
– Ledningen sa att ”du kan inget om bilar, du kan piller och mat och sådant”. Så talade de om för mig vad jag skulle tycka. Jag svarade: ”Det går inte bra det här, så mycket har jag lärt mig. Och vi måste göra något åt det”.
Sören Gylls recept var enkelt: Fokusera på kärnverksamheten – att bygga bilar. En annan uppmärksammad meningsskiljaktighet i Volvotoppen var fusionen med franska Renault, en idé som Gyllenhammar drev. Den affären satte Sören Gyll stopp för, vilket Gyllenhammar i sina memoarer uttrycker stark bitterhet över. Detta är dock inget som bekymrar Gyll. Han är helt övertygad om att det var rätt beslut att satsa på andra lösningar än fusionen för att stärka Volvo.
– Se på Volvo i dag, det är ett väldigt välskött och bra företag. Renault går inte lika bra ...
Sören Gyll både kör Volvo och äger aktier i bolaget i dag. Han tycker att nuvarande ledning gör ett bra jobb och tror på företaget. Men han har haft många andra uppdrag. Han har till exempel varit vd för Pharmacia & Upjohn och styrelsemedlem i Skanska, SKF och SCA. Under några år, 2001–2004, var han också ordförande i Svenskt Näringsliv.
Han må ha lett främst stora bolag, men Sören Gyll anser sig ha god förståelse även för småföretagarnas villkor. Han är ju själv uppväxt i en småföretagarfamilj. I lilla ångermanländska Skorped drev hans morfar en diversehandel som han senare gjorde om till en butik

för importerade ur. När morfadern dog tog Sörens pappa över. Två anställda plus hela familjen Gyll levde på inkomsterna från den lilla firman.
– Jag brukar säga att jag fick julklappar som var lite bättre när affärerna hade gått bra, säger han.
– Jag har levt med företagandet på en basal nivå, och lärt mig att man måste tjäna pengarna först innan man kan använda dem.
Det han framför allt lärde sig av sina föräldrar var ärlighet och respekt. Egenskaper som längre fram i livet underlättade hanterandet av svåra situationer som kunde uppstå när ett företag skulle räddas. Det värsta var att skala ned verksamheter och låta delar av personalstyrkan gå. Särskilt på mindre orter.
– När man vet hur beroende en bygd är av ett företag, då gör det ont att plocka bort folk, det kan jag säga. Men jag har varit övertygad om att man inte ska hålla på och skapa idéer som är orealistiska, utan du måste ner på en grundläggande nivå och bygga därifrån.
Sören Gyll har arbetat mycket men har lyckligtvis haft en förstående hustru. Hon är barnläkare och har en egen karriär. De vuxna barnen har han en god relation till och det mesta som han har skrapat ihop, inklusive gården, har han redan gett bort till dem.
En fritidssyssla han inte släpper är jakten. Han växte upp som son till en älgjägare och jagar numera gärna själv älg.
– Det är spänning i ögonblicket, men det är också en naturupplevelse. Om du sitter på pass några timmar under en dag, och kanske fryser också, så tycker du ändå att det är ganska skönt.

Malin Eijde TT

Sören Gyll

Gratuleras till: Fyller 80 år den 26 december.
Gör: Före detta företagsledare, tidigare Volvochef.
Bor: Lägenhet på Norr Mälarstrand i Stockholm, gård utanför Bålsta, samt ett fjällboende i Sälen.
Familj: Hustrun Lilly, överläkare. Barnen Robert, Louise och Gustav. Fyra barnbarn.
Så firar jag: ”Får jag önska så firar jag med hustru, barn och barnbarn i fjällen. Men det bestämmer vi i så fall mycket tätt inpå.”

Om att fylla 80: ”Jag måste ju inse att om det finns ett bäst före-datum på mjölken så finns det även på gubbar. Jag har mer eller mindre lagt av yrkesmässigt, men jag har engagerat mig i en del projekt, bland annat ett om antikroppar.”
Läser: Ungefär fem dagstidningar: SvD, DN, Dagens Industri, Expressen och Aftonbladet.

När man vet hur beroende en bygd är av ett företag, då gör det ont att plocka bort folk.

27 december

Plan från London landade i Stockholm – trots flygförbud

Ett British Airways-flygplan med 33 passagerare ombord landade på Arlanda på lördagen. Detta trots det nya flygförbudet från landet som finns för att hindra att en ny muterad covidvariant ska sprida sig i Sverige.
Planet anlände på lördagen, vilket SvD var först med att rapportera. Av de 33 passagerarna var 29 svenskar och fyra finländare. De svenska passagerarna släpptes in i landet. Ingen uppvisade synbara symtom, enligt gränspolisen. De finländska medborgarna fick resa vidare till Finland. Det rör sig om en barnfamilj som testats negativt för covid-19 före ombordstigning. Transportstyrelsen och personal på flygplatsen har haft kontakt med Folkhälsomyndigheten och Region Stockholms smittskydd.

– Vi kontaktade smittskyddsläkare i regionen som drog slutsatsen att inga åtgärder var nödvändiga, säger Patrik Engström, chef för svenska gränspolisen.
Flygförbudet antogs den 21 december för att förhindra att en ny, mer smittsam variant av coronaviruset ska sprida sig i Sverige. Folkhälsomyndigheten uppmanar personer som har vistats i Storbritannien efter den 12 december att testa sig, hålla sig hemma och undvika sociala kontakter.
”Ett särskilt provtagningsspår för resenärer från Storbritannien har sedan tidigare upprättats inom regionen”, skriver Region Stockholms smittskyddsläkare Maria Rotzén Östlund till DN.
En smittskyddsläkare har möjlighet att tvinga personer att testa sig mot en samhällsfarlig sjukdom. Rotzén Östlund uppger inte varför hon beslutade att det inte var nödvändigt i detta fall.
Att det brittiska planet hade passagerare ombord förvånade den svenska gränspolisen och Transportstyrelsen. Enligt flygförbudet får inga passagerarplan från Storbritannien eller Danmark landa i Sverige. Däremot får tomma plan från länderna komma till Sverige och hämta upp passagerare, vilket har skett sedan förbudet trädde i kraft den 21 december.
– Det är inte ovanligt att det kommer flyg. Men det ska inte vara passagerare på dem, säger Patrik Engström. Svenska medborgare har rätt att släppas in i sitt hemland, så det var aldrig aktuellt att tvinga dem att resa tillbaka. Transportstyrelsen ser allvarligt på händelsen och menar att British Airways brutit mot flygförbudet. Myndigheten har nu kontaktat det brittiska luftfartsverket för att reda ut varför passagerarna släpptes ombord på planet.
– Ett flygförbud ska följas och det är klart att vi ser allvarligt på detta, säger Mikael Andersson, presschef på Transportstyrelsen.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

FAKTA. INRESEFÖRBUD OCH FLYGFÖRBUD

Inreseförbudet från Storbritannien infördes den 21 december. Det innebär att resande som inte är svenska medborgare inte släpps in i Sverige. Förbudet gäller tillsvidare.

Flygförbudet innebär att inga plan med passagerare ombord från Storbritannien får landa i Sverige. Det infördes den 21 december och gäller till och med den 31 december.
Källa: regeringen.se

28 december

Nu stängs Ringhals 1: ”Känns vemodigt”

Och så var de bara sex. På nyårsafton kopplas Ringhals 1 bort från elnätet, efter 45 år i drift. Därmed finns bara sex kärnkraftsreaktorer kvar i Sverige.
– Det känns lite vemodigt, säger Annika Ljungberg, en av de Ringhalsanställda.
På utsidan syns ingen större skillnad ännu vid Ringhalsverket, på Väröhalvön två mil norr om Varberg. Än så länge är det fortfarande fyra stora reaktoranläggningar som tornar upp sig

på området. Men de kommande åren ska omkring hälften av kärnkraftverket monteras ned i ett mångmiljardprojekt.
Efter årsskiftet börjar arbetet med att avveckla och riva både Ringhals 2, som togs ur drift i fjol, och Ringhals 1 som stängs ned på nyårsafton. Att gå från fyra reaktorer till två är en stor omställning för de anställda, berättar Annika Ljungberg, som är strålskyddstekniker på kärnkraftverket.
– Det är klart att helst hade man ju fortsatt att producera el, det är det vi helst vill göra, säger hon.
– Det känns lite vemodigt. Det har varit en lång process, vi har vetat om det sedan 2015, så folk har kämpat på. Nu står vi här, det är klart att det känns lite jobbigt.
Annika Ljungberg, produktionschefen Sven-Anders Andersson och Lars Björnkvist, som är projektledare för avvecklingsförberedelserna, möter upp i kärnkraftverkets infocenter. Där finns bland annat en exakt kopia av kontrollrummet i Ringhals 1, för utbildningar och övningar.
– Det här känns för identiteten. Det är Sveriges största elfabrik, så att gå ned från 20 procent av Sveriges el ned till 12 eller så... Det blir lite skillnad, säger Sven-Anders Andersson.
– Man lever med sin anläggning ganska mycket, är det något som inte funkar går det dygnet runt med olika projekt. Det finns känslor med i aggregaten på något sätt.
Annika Ljungberg håller med:
– Det är ett stort engagemang folk känner för sin anläggning. Man pratar om jobbet på sin fritid och ringer varandra på kvällen när man funderat på någonting. Man tycker ju om sin anläggning.
När Vattenfall 2015, av affärsmässiga skäl, beslutade att två av reaktorerna skulle stängas

fanns omkring 1 600 anställda på Ringhals. Den 1 januari 2023 ska det bara vara 850–900 kvar. Samtidigt är avvecklingen av de båda reaktorerna är ett gigantiskt logistikprojekt, som enligt Vattenfall beräknas kosta cirka 4 miljarder kronor.

På grund av den radioaktiva strålningen behöver hela rivningen vara planerad in i minsta detalj, berättar Lars Björnkvist.

– Det är ett jättestort logistikprojekt. Jag brukar jämföra med om man ska renovera hemma, då blir det snabbt fullt med saker som ska till tippen. Det är ungefär samma här, vi måste hantera avfallet hela tiden. Men här måste vi ha koll på varje skruv, säger han.

De närmaste åren handlar bland annat om att kärnbränslet från de båda reaktorerna ska fraktas till ett mellanlager i Oskarshamn. Först därefter börjar det stora och utdragna rivningsarbetet av byggnaderna. Eftersom Ringhals 3 och Ringhals 4 enligt planerna ska drivas i ytterligare minst 20 år, lär det dock finnas spår av Ringhals kvar i flera decennier till.

– Den sista aktiviteten som lämnar här kommer ju vara avfall på ett mellanlager från när man ska riva 3:an och 4:an, säger Lars Björnkvist.

– Men då kanske vi pratar 2070, om vi har verksamhet kvar till minst 2045 och det sedan ska rivas och skeppas härifrån. Det blir ganska långa projekt.

TT

29 december

Möjligt flyga från London till Sverige via tredje land

Trots flygförbudet är det tillåtet att ta flyget från Storbritannien till Sverige via ett tredje land.
Exempelvis kan man resa med SAS med en mellanlandning i Köpenhamn.
– Svenskar kan alltid komma hem men inte med direktflyg från Storbritannien, säger sjö- och luftfartsdirektören Gunnar Ljungberg på Transportstyrelsen.

På SAS hemsida kan man med ett klick boka en biljett mellan London och Stockholm på onsdag klockan 17 – men med två olika reguljärflyg och ett tre timmars stopp på Köpenhamns flygplats Kastrup.
– Ja, det stämmer. Det är viktigt att säga att det är så bokningssystemet fungerar. Det går flyg mellan Storbritannien och Danmark och så har vi reguljära flygningar mellan Danmark och Sverige. Flygförbudet gör att endast direktflyg mellan Storbritannien och Sverige inte är tillåtna, säger John Eckhoff, presschef på SAS. Han kan inte uppge hur många resenärer som reser på det sättet.
– Men som under hela coronapandemin är det viktigt att som resenär sätta sig in i vilka regler som gäller. Det är gränskontrollen i respektive land som hanterar det.
Likaså går det att flyga med KLM från London till Amsterdam – med ett stopp i cirka 1,5

timme – innan vidare resa till Stockholm eller Göteborg. KLM-flyg går även från London till Amsterdam och knappt fyra timmar senare till Linköping.
I morgon går Lufthansa från London till Frankfurt och 50 minuter senare kan man ta ett annat Lufthansaflyg till Stockholm. På samma sätt går Air France från London till Paris och en timme senare med nytt plan till Stockholm. Med Wizzair kan man flyga från London – vänta knappt tre timmar i Warszawa – och vidare till Skavsta.
Flygförbudet mellan Storbritannien och Sverige infördes 21 december efter den nya virusmutationen och gäller till 31 december. Samtidigt blev det inreseförbud till Sverige från Storbritannien och Danmark till 21 januari – där svenskar får släppas in men inte med direktflyg från Storbritannien.
Det här ledde enligt Transportstyrelsen till ett missförstånd hos British Airways som trodde att man fick flyga hem svenska medborgare och kom med ett plan i lördags.
Endast tomma direktflyg från Storbritannien får landa och hämta upp resenärer. Frakt- och ambulansflyg tillåts också.
I söndags sålde Ryanair biljetter från London direkt till Västerås på onsdag morgon. Transportstyrelsen kontaktade flygbolaget och fick bekräftat att resorna skulle avbokas. På måndagsförmiddagen gick biljetterna fortfarande att boka på hemsidan.
– Vi kommer se till att de inte flyger med passagerare. Hur de gör med sin biljettförsäljning vet jag inte. De har bekräftat för mig att de ska göra avbokningar, säger Gunnar Ljungberg.
Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Fakta. Detta gäller

Inreseförbudet från Storbritannien infördes den 21 december. Det innebär att resande som inte är svenska medborgare inte släpps in i Sverige. Förbudet gäller tills vidare.
Flygförbudet innebär att inga flygplan med passagerare ombord från Storbritannien får landa i Sverige. Det infördes den 21 december och gäller till och med den 31 december.
Källa: Regeringen.se

Jag tror att det blir möjligt att göra sin sommarresa nästa år, i alla fall i någon form.

SAS vd Rickard Gustafson i intervju med TT. Han tror att januari, februari och mars kommer att vara tuffa månader för flygbolaget, men säger att det kommer att finnas förutsättningar

för att öppna upp mer framåt våren ”i takt med att ett skydd för de svagaste och vårdpersonalen rullas ut”. 29 december

151

miljarder kronor beräknas videosamtalsföretaget Zooms grundare Eric Yuan vara god för, vilket för honom in på tidningen Bloombergs lista över världens 100 rikaste personer. Zoom är ett av de företag som ökat mest i värde sedan pandemin bröt ut.
TT 28 december

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Lena Hallengren

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- **Socialförsäkringar**
- **Spelpolitik**

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Så ska hela Sverige vaccineras – 80 000 doser i veckan efter jul

En vaccineringsplan av historiska mått rullas snart ut runtom i Europa – så även i Sverige. Klart är att störst behov går först, men i övrigt återstår många frågor.

Hur ska det praktiskt gå till? Hur ska vaccinet levereras i glesbygden? Och kan frivillighjälp bli viktig för regionerna?

På mindre än ett år har flera effektiva vaccin mot covid-19 utvecklats, efter en insats från forskare och läkemedelsbolag som saknar motstycke.

Den europeiska läkemedelsmyndigheten godkände på måndagen Pfizers och Biontechs coronavaccin för användning i samtliga av EU:s 27 medlemsländer, vilket innebär att en första leverans väntas nå Sverige redan den 26 december – på annandagen.

Den försenade julklappen skulle, enligt den nationella vaccinsamordnaren Richard Bergström, innehålla cirka 10 000 doser, “ceremoniella antal”, som han kallar det, som skickas till varje medlemsland.

– Det betyder då att varje EU-land får lika mycket från början. Island, Malta, Sverige och Tyskland, alla får 10 000 doser under julhelgen, som en första leverans.

Det är med dessa första doser de första vaccineringarna kommer att ske, i vissa regioner redan den 27 december.

Därefter, med start från mellandagarna – den 28 december är första vardagen – kan 80 000 doser i veckan levereras till Sverige.

– Det är ett jämnt flöde under två månader och senare ökas det upp till ännu fler. För några dagar sedan såg det ut som att det skulle vara 10 000 doser och sedan skulle det dröja några veckor innan vi fick mer. Men nu har vi lyckats få till det så att vi får full fart, så att säga, från dag ett, säger Richard Bergström.

Folkhälsomyndigheten ansvarar för den nationella vaccinationsplanen. I den ingår en prioriteringslista, alltså vilka grupper som man rekommenderar bör erbjudas vaccin mot covid-19 allra först. Totalt ingår cirka 600 000 personer i dessa prioriterade grupper:

Personer som bor på särskilda boenden för äldre som har hemtjänst, i huvudsak personer som är 70 år och äldre.

Vårdpersonal för särskilt sårbara personer inom äldreomsorg, hälso- och sjukvård samt övrig omsorg.

Vuxna som bor tillsammans med personer som har hemtjänst.

När de som behöver det mest har vaccinerats är planen att skala upp vaccinationerna och alla vuxna, samt alla barn som tillhör en riskgrupp, kommer att erbjudas vaccinering under första halvåret 2021, meddelade socialminister Lena Hallengren (S) på tisdagen.

Vaccinet fördelas till regionerna utifrån befolkningsmängd och sammansättning, alltså andel i befolkningen som tillhör prioriterade grupper.

Sveriges kommuner och regioner, SKR, har en samordnande roll och går inte ut med några generella rekommendationer för genomförandet. Regionerna bestämmer själva.

– I och med att det har varit väldigt rörligt kring vilket datum som vaccinet ska bli godkänt har man fått jobba ännu mer med att få rutiner på plats. Vi har samordnat med regionernas vaccinsamordnare ända sedan augusti och löpande varit informationsbärare så att de inte behöver jaga rätt på allting utan kan jobba på med sin planering, säger Susanna Eklund, informationsansvarig på SKR.

Genomförandet av själva vaccineringen kan skilja sig åt en hel del från region till region.

Kristine Rygge, vaccinsamordnare i Västra Götalandsregionen, ser två stora utmaningar med massvaccineringen.

– Det ena är att vi vaccinerar i en pandemi. Vi har redan en enorm belastning på sjukvården och ett ansvar för att inte belasta någon kedja ytterligare. Det andra är att vi har ett rörligt mål när det gäller antalet doser som vi ska få. Det ändras ofta, så vi måste ha en flexibel organisation och en prioritetsordning och veta vart dosen ska gå när den väl kommer hit till oss, säger Rygge och förklarar att det också råder osäkerhet om hur många som ska vaccineras.

Västra Götaland får, precis som Skåne och Stockholm, 425 doser för den första och symboliskt viktiga vaccineringen under juldagarna. Enligt preliminära uppgifter kommer 15 000–16 000 doser veckan därpå och därefter 13 000 per vecka. De första vaccinleveranserna till Sverige justerades ned med cirka 15 procent, efter att leverantören Pfizer inte kunnat följa det ursprungliga schemat.

I Västra Götalands-regionen står drygt 20 000 personer på äldreboenden först i tur att få sprutan. Detta kommer att ske på plats på boendena. Även de som har hemsjukvård och hemtjänst ska vaccineras i eller i närheten av hemmet.

Exakt när vaccineringen av icke prioriterade grupper kan komma i gång i regionen beror på tillgången på vaccin, säger Kristine Rygge. Vid sidan av företagshälsovård och vårdcentraler kommer externa aktörer att anlitas för att hitta stora, lämpliga lokaler.

– Många frivilliga privatpersoner och företag har erbjudit sin hjälp och det är vi tacksamma för, säger Kristine Rygge och förklarar att Svenska Mässan vid Korsvägen i Göteborg kan komma att tas i anspråk.

Även Ronny Lestander, vaccinsamordnare i region Västerbotten, vittnar om en stor önskan från allmänheten om att hjälpa till. Hemvärnet och Lottakåren har erbjudit personal och Swedavia har föreslagit att deras hangarer kan användas som lokaler.

Västerbotten räknar initialt med 6 000 doser, som räcker till hälften så många personer, eftersom alla ska vaccineras två gånger med tre veckors mellanrum.

För en region som Västerbotten med många glesbygdskommuner sätts planering och logistik på extra prov för att man inte ska slösa med de eftertraktade doserna.

Vaccinet från Pfizer och Biontech kommer i förpackningar om 925 doser. Det är fryst till minus 70 grader och kan förvaras i så kallade Kryofrysar i upp till sex månader. När vaccinet tinas och förflyttas till kylutrymmen har man bara fem dagar på sig innan sprutan måste sättas i armen. Under transporten måste vaccinflaskorna förvaras stående och inte utsättas för häftiga skakningar.

– Om vi tar ut vaccinet ur frysen i Umeå på en måndag och det ska transporteras upp till inlandet så kanske det är där på tisdag kväll. Sedan har vi tre dagar på oss att vaccinera och på vissa orter handlar det kanske bara om tio personer. Den logistiken kommer att bli extremt svår att lösa, säger Ronny Lestander, som även var ansvarig vid vaccineringen mot svininfluensan 2009.

Likheterna är många, men det finns skillnader som gör utmaningen större den här gången. Det fanns till exempel mer tid för förberedelse och planering 2009, menar Ronny Lestander.

– Vi hade också större möjligheter att distribuera eftersom vaccinet mot svininfluensan var kylvara, inte frysvara och därmed inte en lika känslig produkt. Nu måste det gå fort. Det är ju extremt viktigt att vi får ut det här vaccinet så att folk inte dör och så att samhället kan börja fungera, säger han.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se **23 december**

Amina Manzoor: Vaccinationerna kommer att rädda liv

Nu vänder det. Ljuset återvänder till vårt land och vaccin mot covid-19 är på väg.

Men att planera vaccineringarna blir en stor utmaning för regionerna.

Det har varit ett tungt och märkligt år. Spridningen av covid-19 har drabbat vårt land hårt, både under våren och under hösten. Alla vill att detta ska vara över, men vi måste verkligen fortsätta anstränga oss för att minimera våra kontakter och minska smittspridningen i samhället.

Men nu finns det något att vara hoppfull över. På måndagen godkändes det första vaccinet mot covid-19 för användning i EU. Vaccineringarna väntas komma igång i Sverige liksom andra EU-länder i mellandagarna. Pfizers och Biontechs vaccin Comirnaty blev först. Fler vaccin är på väg mot godkännande.

Så snabbt har det aldrig gått att utveckla helt nya vaccin förut. För ett år sedan hade ingen hört talas om det nya coronaviruset, sars-cov2. Det är en enorm forskningsbragd som endast varit möjlig på grund av samarbete mellan forskare, läkemedelsbolag, myndigheter och andra organisationer. Alla har arbetat hårt och satsat mycket pengar för att skynda på utvecklingen.

Medan somliga anser att vaccin mot covid-19 inte kan komma snabbt nog, finns det andra som är oroliga eftersom det har gått så snabbt.

Eftersom vaccin används på friska för att minska risken för sjukdom är kraven på säkerhet mycket höga. Många miljoner människor i världen kommer att vaccineras nu, i en enorm vaccinationskampanj utan dess like. De data vi hittills har sett är mycket lovande,

vaccinerna verkar vara både säkra och mycket effektiva. Somliga kommer att få milda och övergående biverkningar som trötthet, ont i huvudet och frossa. EU:s läkemedelsmyndighet har granskat alla data noga och konstaterat att nyttan med vaccinet överväger eventuella risker för biverkningar. Den här granskningen kan inte hoppas över, inte ens under en pandemi. Men den har skyndats på, i vanliga fall kan det ta ett år från att företaget ansöker om godkännande till en rekommendation. Vi vet ännu inte allt om vaccinerna och det kommer att ta tid innan vi till exempel vet hur länge skyddet varar eller om det finns några mycket ovanliga men kanske allvarliga biverkningar. Men nyttan är ändå tydlig.

Den stora utmaningen nu är att tillverka tillräckligt många vaccindoser, alla vill ha vaccinet. Antalet doser kommer att vara begränsat till en början och därför måste de grupper som har störst risk att bli svårt sjuka prioriteras. Lägg till att Pfizers/Biontechs vaccin måste förvaras i minus 70 grader. Dessutom behövs två doser med tre veckors mellanrum. Det är minst sagt en utmaning för regionerna att planera vaccineringarna.

Samtidigt är det viktigt att vaccinationerna kommer igång så snabbt som möjligt. Smittspridningen i vårt land är hög. Ålder är den enskilt största riskfaktorn för att bli svårt sjuk och dö i covid-19, det är rimligt att börja vaccinera äldre. Vaccineringarna kommer att rädda liv. Men även vi som inte kan vaccineras än på ett tag kan hjälpa till, genom att följa råden och minska smittan i samhället. Då kommer ännu fler liv att räddas.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se 23 december

23 december

Fortfarande oklart om vaccinregistret

Om mindre än en vecka ska svenskarna börja vaccineras mot covid-19. Men runt om i landet råder osäkerhet kring hur vaccineringarna ska registreras, visar en enkät som DN gjort.

– Min absolut största skräck är att vi ska hamna i samma situation en gång till. Att vi sviker de allra äldsta och allra sköraste, säger Johanna Ulfvarson på Svensk sjuksköterskeförening.

Den första svensken får troligen sin första dos vaccin den 27 december. Det blir början på en massvaccinering som kommer att pågå en stor del av nästa år.

Utmaningarna är stora, en mängd olika aktörer och vaccin är inblandade.

För att hålla koll på vilka som vaccineras och spåra eventuella allvarliga bieffekter krävs ett fungerande register. En ny lag träder i kraft vid årsskiftet som innebär att alla covid-19-vaccinationer måste föras in i det nationella vaccinationsregistret, som fram tills nu endast omfattat de vaccin som ges till barn.

Trots att bara dagar återstår tills massvaccineringen ska börja råder det fortfarande osäkerhet runt om i landet kring hur registreringen av vaccinering ska gå till. Det visar en enkätundersökning som DN skickat till landets kommuner och regioner.

Av landets 290 kommuner har 220 svarat på enkäten under mitten av december. Av dessa uppger 70 kommuner att det är ”oklart”, ”ännu inte klarlagt” eller att de ”väntar på information” kring hur vaccinationerna ska registreras. Närmare 40 kommuner svarar att de använder sig av systemet Svevac, ett system som enligt plan ska avvecklas nästa år vilket DN tidigare rapporterat om. Många hänvisar till att regionerna är ansvariga för att uppgifterna förs in i det nationella registret.

”I vanliga fall så använder vi Svevac – detta ska läggas ner under 2021 så det är inte aktuellt att använda till detta. Kommer vi inte på något bättre så kommer vi att registrera på papper och så får regionen föra in det i sina journalsystem som ’tömmer information’ till det nationella vaccinationsregistret”, svarar Britt-Marie Blom-Lindström, medicinskt ansvarig sjuksköterska i Bollnäs.

Av Sveriges 21 regioner har alla förutom Norrbotten svarat på DN:s fråga. Fem regioner uppger att de använder sig av Svevac och att de planerar att fortsätta med det, eller att de ännu inte har ett alternativ på plats trots att beslutet att avveckla Svevac fattades redan 2018. Västra Götaland är en av regionerna som räknar med att Svevac ska finnas kvar, men regionens pressekreterare säger att även primärvårdens egna journalsystem ska kunna hantera registreringen.

”För övriga vårdgivare räknar vi med att Svevac skall kunna erbjudas som en lösning eftersom det är väl inarbetat. Ett tredje alternativ är att registrera direkt i Folkhälsomyndighetens register.”

Även region Jönköping förlitar sig på Svevac men planerar att gå över till ett annat system, MittVaccin, under 2021. När det sker är inte bestämt.

”Det är förstås inte helt optimalt att byta system under pandemin, men jag tror att det kommer att gå bra”, säger smittskyddsläkaren Malin Bengnér.

Andra regioner arbetar fortfarande med att få tillfälliga lösningar på plats innan vaccinationen är i gång. Region Blekinge uppger att de ännu inte fattat beslut om vilket system de ska använda.

”Nej det har vi inte, vi förhandlar om en kortsiktig lösning”, skriver regionens digitaliseringsdirektör Per Johansson i ett sms.

Bakom Svevac står bolaget Inera, som ägs av Sveriges kommuner och regioner. I går eftermiddag meddelade Inera att avvecklingen av Svevac skjuts upp på grund av pandemin.

Patrik Sundström, programansvarig för ehälsa på SKR, betonar att beslutet att avveckla Svevac fattades nästan

två år innan pandemin bröt ut. Han säger att många regioner nu är i färd med att införa helt nya system som omfattar betydligt mer än vaccinationsregistrering.

– Svevac är en gammal teknisk lösning som inte är långsiktigt hållbar. Dessutom finns det i dag väldigt bra kommersiella produkter med de här funktionerna, säger Patrik Sundström som inte tror att vaccineringen kommer att påverkas negativt under systemskiftet.

Betydligt oroligare är Johanna Ulfvarson, sakkunnig i ehälsofrågor på Svensk sjuksköterskeförening.

– Vi är oroliga för att man inte lagt mer krut på att behålla Svevac, oavsett om regionerna är intresserade eller inte. Det måste finnas ett system på plats även om det är daterat. Redan i april måste de ha insett att det inte var en god idé att avveckla det.

Johanna Ulfvarson tror att risken för fel och misstag är störst i början av vaccineringen, då äldre som bor på särskilda boenden eller har hemtjänst ska vaccineras.

– Min absolut största skräck är att vi ska hamna i samma situation en gång till. Att vi sviker de allra äldsta och allra sköraste genom att det här inte finns på plats. Att det inte blir en säker logistik eller en säker dokumentation.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se/

Regeringen belönar de regioner som når målen snabbast

De första svenskarna kommer att vaccineras på söndag den 27 december. Under det första halvåret ska alla vuxna och alla i riskgrupp kunna vara vaccinerade – regioner som vaccinerar mer och snabbare ska belönas.

– Planen är att vaccinera de första svenskarna den 27 december, säger socialminister Lena Hallengren (S), som poängterar att Sverige har säkrat doser till mer än hela befolkningen.

– Vissa regioner kommer att kunna vaccinera den 27 december, andra den 28, säger Marie Morell, ordförande i SKR:s sjukvårdsdelegation, och tillägger att Stockholm, Skåne och Västra Götaland kommer att få 425 doser vardera för den första vaccineringen, medan andra regioner får 200.

Före den sista juni räknar myndigheterna med en täckningsgrad på 73 procent som också är det tröskelvärde man har satt för att tänka sig lättnader av restriktionerna.

Förenat med massvaccineringen har regeringen beslutat om premier till de regioner som håller en högre takt och når en högre andel av befolkningen. Några detaljer i belöningssystemet är inte tillgängliga ännu annat än att det ska gälla täckningsgrader på en viss nivå före sista april bland dem som är 70 år eller äldre respektive övriga befolkningen.

– Förhoppningarna på detta vaccin är stora och vi hoppas verkligen att det är början på slutet av den här pandemin. Det kommer ändå att vara fortsatt viktigt att följa alla rekommendationer och riktlinjer, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.

Just nu gäller planerna Pfizers och Biontechs vaccin som EU godkände på måndagen. I början av januari väntas även läkemedelsföretaget Modernas vaccin

godkännas. Målet är att hela Sveriges vuxna befolkning samt yngre i riskgrupp ska ha erbjudits vaccin under det första halvåret 2021.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se/. 23 december

23 december

”Så många svåra beslut, så mycket död”

Intensivvården i Stockholm är under extrem press. Specialistläkaren Karin Hildebrand och kollegorna på Södersjukhuset ställs dygnet runt inför avgöranden om människors liv går att rädda.

– Jag har aldrig tidigare, på så kort tid, varit delaktig i så många svåra beslut. Vi har heller inte sett så mycket död och svår sjukdom tidigare, säger Karin Hildebrand.

e svåraste besluten ska man inte ta ensam. Därför samlas fyra läkare för att komma fram till om de fortfarande kan rädda patientens liv.

Läkarna överlägger i ett konferensrum på Söder-sjukhusets andra våning. I sjukhuslängans fönsterrader blänker adventsljusstakar.

Patienten är sjuk i covid-19 och vårdas i respirator. Värdena försämras för varje dag.

Specialistläkarna Karin Hildebrand och Karin Nordholme, överläkaren Lars Sundholm och sektionschefen Emma Jerkegren-Olssons blickar är allvarliga bakom munskydden.

Den mest avancerade formen av intensivvård, ecmo, där blodet syresätts utanför kroppen genom ett membran, är utesluten.

– Ecmo-avdelningen har inte haft något liknande fall tidigare som de har kunnat vända, säger Lars Sundholm.

– Prognosen är alltså för dålig? frågar Emma Jerkegren-Olsson.

Lars Sundholm nickar tyst till svar.

– Fine, då har vi tagit det alternativet till vägs ände.

Behandlingen ska avslutas om läkarna är övertygade om att personen inte har någon chans att överleva och återvända till ett värdigt liv.

Patienten är en av drygt 120 personer med covid-19 som vårdas på Södersjukhuset den här dagen. Drygt 20 ligger på intensiven, som även vårdar flera andra kritiskt sjuka.

Förra helgen var beläggningen på iva i Region Stockholm 101 procent. Karin Hildebrand påminner om att det egentligen innebär det dubbla från vad vården är van vid – de normalt mellan 80 och 90 platserna har under senhösten dubblerats.

Trycket är i längden inte hållbart, menar Hildebrand. På alla intensivvårdsavdelningar vet man hur viktigt det är att ha lediga platser.

– Det kan komma personer från en trafikolycka, flera covidpatienter samtidigt eller uppstå komplikationer i samband med en förlossning, säger hon.

Personalen på akutsjukhusen ringer direkt till varandra för att hitta platser. Den centrala koordineringsfunktion som fanns i våras är inte i gång.

– Det tar mycket resurser. Häromdagen följde jag med en transport till Karolinska samtidigt som det var väldigt mycket att göra här, säger Karin Hildebrand.

Vi besökte Södersjukhusets covid-iva veckorna före midsommar. Då var det avvaktande lugnt här. Flera salar stod tomma.

Nu är intensiteten betydligt högre, men kontrollerad. Karin Hildebrand är ständigt på väg någonstans: för att vända en patient, avlägga rapport eller möta anhöriga som är för att ta ett sista avsked.

– Vi arbetar nära vår maxkapacitet. Problemet är bara att man inte vet *hur* nära den bortre begränsningen man är. Vi har uppenbarligen inte passerat den än, men jag tror att alla som arbetar på iva i Stockholm håller med om att vi är nära.

Vi har följt Karin Hildebrand sedan i våras, under året då hon även blir en känd röst från den svenska sjukvården. Hon återkommer som gäst i SVT:s Aktuellt och hyllas för sin saklighet.

Människor från hela landet har hört av sig. Många är rädda och vill förstå hur sjukvården hjälper den som drabbas av svår sjukdom.

Hon vill fortfarande bara prata om det hon själv ser eller känner av. I den offentliga debatten är polariseringen kring coronastrategin tydlig men Karin Hildebrand är inte arg. Hon är trött och bekymrad.

– Vi möter hela tiden människor som är oroliga, men vi har också ett ansvar att inte göra människor räddare än nödvändigt. Jag oroar mig för det allmänna psykiska välbefinnandet. Många aspekter av pandemin kan vara farliga.

Under hösten insjuknade hon själv och flera av kollegorna i covid-19. Hon drabbades relativt lindrigt. Samtidigt ser hon vårdpersonal omkring sig försvinna.

De orkar inte längre, efter för mycket arbete eller för traumatiska händelser.

– Vissa orkar och vissa kommer att fortsätta orka, men alla kommer inte göra det. Vad händer när det här är över? Hur många i vårdpersonalen finns då kvar?

Hon vittnar om en dagvillhet. Strategin för att fungera är att ta en dag i taget. Hennes ord från sommaren, att kollegorna bär varandra genom pandemin, gäller fortfarande, säger hon.

– Det är mer uppgivet nu men alla försöker hålla stämningen uppe. Det är för jobbigt att förhålla sig till möjligheten att det fortsätter så här i tre månader till.

Men nya svårt sjuka patienter fortsätter att komma.

Läkarna i konferensrummet diskuterar vilka behandlingsförsök som patientens kropp kan klara av. De vet att varje ny insats innebär en enorm påfrestning.

De flesta som blir svårt sjuka i covid-19 har bakomliggande sjukdomar. Men Karin Hildebrand betonar att den här personen sedan tidigare är frisk och har en aktiv vardag.

– Det gör jag att jag är benägen att försöka ett tag till, säger Karin Hildebrand.

– Om vi bestämmer oss för att köra, då får vi maxa på, säger Lars Sundholm.

Utsikterna är inte goda, men han nämner en patient som var inlagd i våras. En man vars lungor såg ut att ha gett upp.

– Minns ni honom? När jag tittade på värdena den gången trodde jag aldrig det skulle funka, men det gick.

Som intensivvårdsläkare ställs de varje dag inför livets yttersta gräns. Men under våren och sista månaderna av 2020 möter de en sjukdom som tvingar fler människor än någonsin dit på samma gång.

Karin Hildebrand upplever att man på sjukhuset under pandemin aldrig har behöver prioritera bort människor där intensivvården kan göra gott.

– Men jag har aldrig tidigare, på så kort tid, varit delaktig i så många svåra beslut. Vi har heller inte sett så mycket död och svår sjukdom tidigare.

Hon stärks av förvissningen att de hjälps åt med besluten. Avgörandena blir välgrundande, och det är ett försvar mot att stå ensam.

– Annars är risken betydligt större att jag tar med mig händelserna hem. Hittills under pandemin har samarbetet fungerat.

Vårdchefen Thorleif Rosander går genom korridoren på covid-iva. Han tummar på två A4-papper där ”Extrapass sjuksköterskor” står skrivet med röda bokstäver. En bild visar ett tänt blockljus bakom pyntat granris.

Thorleif Rosander är ett nav på intensiven. Han ser till att det alltid finns undersköterskor och sjuksköterskor på plats. Han fäster papprena på väggen: det saknas folk för julaftonens kväll och natt och juldagens kväll.

– Vi har gått upp enormt mycket i bemanning igen. Den stora skillnaden gentemot i våras är att vi inte längre har något adrenalinpåslag. Vi går bara i en jädra uppförsbacke, säger Thorleif Rosander.

Sommaren och första delen av hösten gav visst utrymme för återhämtning, även om man aldrig gick ned till normalt antal iva-platser. Ökningen under hösten började stegvis, sedan kom många patienter på en och samma gång.

– Kampen får snart vara över, säger Thorleif Rosander.

Karin Hildebrand kommer att jobba i jul. Ingen här tror att det blir lugnare medan resten av Sverige tar helg.

– Alla behöver bidra till att bryta smittkedjorna, även om man själv inte är orolig för att bli sjuk. Belastningen på sjukvården drabbar alla, säger hon.

I konferensrummet är de fyra läkarna överens. Patienten, som ligger nedsövd, vet inte om att hens närmsta dagar just har avgjorts.

Utanför fönstren har mörkret lagt sig över Stockholm.

Läkarna har bestämt att det finns en behandlingsmetod som man kan testa. Det kan ta flera veckor innan de vet om den fungerar.

De lämnar rummet och sprids åt olika håll i sjukhuskorridorerna. Många gånger tidigare har de tvingats inse att ingen möjlighet till räddning finns kvar: fler än 170 personer med covid-19 har dött på Södersjukhuset sedan i mars.

Karin Hildebrand minns alla som har vårdats på intensiven en längre tid. Hon kan inte släppa tankarna på de som har förlorat sina närstående.

– En betydande andel som kommer hit överlever inte. Det tär på oss alla. Vi vårdar ju människor av en enda anledning, för att vi vill att de ska överleva.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

FAKTA. KARIN HILDEBRAND

Ålder: 45 år.

Arbetar som: Specialistläkare i anestesi och intensivvård på Södersjukhuset. Regionalt donationsansvarig läkare och ordförande i Expertgrupp donation, men har under året arbetat heltid på intensivvårdsavdelningen. Är även specialist i kardiologi och internmedicin.

23 december

Det verkliga dramat handlar om kungens kronor

En av monarkins stora styrkor har varit dess förmåga att på senare år lansera kungahusen som drama.

Ett annat sätt att komma kungligheterna nära är att läsa Thomas Lyreviks bok ”Den kungliga kleptokratin – Makt, manipulation, berikning”. Boken är lite av en detektivroman för statsvetare.

Den tidigare regeringstjänstemannen visar bland annat metodiskt hur avgörande betydelseglidningar skett i viktiga dokument över åren.

Så kom i alla fall staten att betala inte bara för förvaltandet av kungahusets statliga egendom, utan även kungligheternas privata. Bland annat byggdes på 1990-talet ett magasin på 7 000 kvadratmeter för motsvarande 60 miljoner kronor, där mestadels privata smycken och andra värdesaker förvaras. Sådant gör monarkier betydligt dyrare än republiker, menar Lyrevik.

Bristen på spår i myndigheters diarier är ett annat spänningsmoment. Inte ens Skatteverket lämnar ut uppgifter kring de udda och föränderliga juridiska former som hovets verksamhet bedrivs i. Bristen på insyn tvingar fram en del spekulation och kanske ska Lyrevik läsas mindre för slutsatserna, och mer för frågorna han ställer.

Visst kan vi fortsätta att ha monarki. Men vad säger att monarken måste vara miljardär för att vara statschef, eller att hens privata tillgångar ska förvaras och underhållas på skattebetalarnas bekostnad? Visst kan monarken få bo i ett slott, men vad säger att hen måste göra det helt kostnadsfritt? Måste hen dessutom ha flera slott som mest används för att förvara den privata förmögenheten?

Och varför bestämmer statschefen vilka som ska få bo billigt eller gratis i hundratals andra exklusiva bostäder, särskilt som denna förmån främst beviljas personer inom hov och statsförvaltning på ålderns höst och blir ett sätt att köpa tystnad och hindra insyn?

Den senare frågan berör det stora problemet. En mängd tjänstemän vid statliga myndigheter behöver involveras i särbehandlingen av kungahuset eller skötseln av hovets och kungligheternas affärer – för vilket de regelmässigt behängs med medaljer och prål.

Andra är lojala genom sin tystnad, kanske i förhoppning om en middagsinbjudan eller en post i det vida nätet av stiftelser. Hur stor frihet känner man sedan som ledamot i exempelvis Kungliga Vetenskapsakademien att kritisera det kungliga?

Ja, jag vet. ”Det finns ju så mycket annat att engagera sig i än republik.” Men Thomas Lyrevik har tydligt pekat på den demokratiska och legala problematiken kring monarkins ekonomiska förehavanden.

I Thailand och Spanien har liknande spörsmål eskalerat till protester och konstitutionell kris. Det är också ett samtidsdrama.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

23 december

”Så kan du minska de negativa effekterna av julfirandet”

De senaste åren har varje svensk i genomsnitt spenderat 8 000 kronor på julfirandet per år. Julhelgens festigheter kan sluka cirka 5 procent av den årliga koldioxidbudgeten, och oönskade gåvor och matrester leder till en ökning av avfallet med 30 procent. Men både granen, maten och klapparna kan bli mer hållbara, skriver Oksana Mont.

DN. DEBATT 201223

Vad är jul för dig? Glädje och magi för hela familjen eller ångest över presenter, förpackningar, familjedynamik och att anpassa julbordet till allas matpreferenser? Oavsett hur din jul ser ut är chansen stor att denna underbara fest är kopplad till betydande miljöpåverkan. Måste det vara så?

De senaste åren har svenskar spenderat så mycket som 80 miljarder kronor per år på julfirande. Det är 8 000 kronor per person, jämfört med 4 500 kronor som en genomsnittlig europeisk familj spenderar. Tre dagar av julfester kan leda till koldioxidutsläpp på cirka 500 kilo koldioxidekvivalenter, eller cirka 5 procent av den årliga koldioxidekvivalenta budgeten. Dessutom leder julklappar, förpackningar, matrester och oönskade gåvor till en ökning av avfallet med 30 procent.

Med tanke på all denna oroande statistik, är det verkligen möjligt att göra julen mer hållbar? Vilka är alternativen till att dekorera huset, köpa julgransdekorationer, presenter, förpackningar, mat och kläder till julmiddagen? Att få presenter som man återlämnar eller lägger undan för att aldrig ta fram igen?

1. Så blir granen hållbar. Många köper naturgranar medan andra väljer en plastvariant. Oavsett vilket alternativ man väljer blir det

miljöpåverkan. En konstgjord julgran har tio gånger större koldioxidpåverkan än en naturgran (40 kilo jämfört med 3,6 kilo koldioxidekvivalenter), så den måste återanvändas under minst tio år för att få en lägre påverkan än en naturgran, enligt Carbon Trust.

Å andra sidan odlas julgranar i monokulturfält som kan ge negativa effekter på biologisk mångfald och bidra till markförstöring. Det bästa alternativet är ett krukväxtträd som köpts på en FSC-certifierad plantskola och som kan planteras om försiktigt efter jul och återanvändas nästa år. Vill du pynta med ljusslinga, välj då en energisnål lysdiodslinga (led) som kan vara tio gånger mer effektiv än en traditionell ljusslinga och som till och med kan ändra färg. Julgranspynt kan med fördel köpas på secondhand och lämnas tillbaka när man har tröttnat på det.

2. Så blir julkorten hållbara. Förra året skickades 14 miljoner julkort i Sverige. Alla älskar att få julkort men de kastas ofta så fort julen är slut vilket är onödig konsumtion och ett slöseri med resurser. I stället kan man skicka gratis e-julkort eller köpa det från välgörenhetsorganisationer som fokuserar på hållbarhet.

3. Så blir julklapparna hållbara. Tjänster och upplevelser har ökat som ett hållbart alternativ till prylar de senaste åren. Kvinnor önskar sig ofta spabesök och liknande upplevelser, medan män allra helst vill resa till en storstad i Europa. Men dessa upplevelser och tjänster förutsätter ofta nära kontakt med andra människor och är problematiska i dag när alla vi uppmuntras att hålla distans och inte samlas i större grupper. När många kulturella upplevelser blir digitala

kan man köpa en biljett eller ett abonnemang hos en kulturproducent.

Prylar kan också beställas online och levereras till dörren. Och välj då gärna secondhandvaror som är ett bättre alternativ ur klimatperspektiv än att köpa nytt. Varför inte satsa på presenter som förgyller vår tid tillsammans med de allra närmaste nu i coronatider, såsom redskap för upplevelser hemma, typ sällskapsspel, bakset, och ”gör det själv-prylar” av alla möjliga slag, samt utomhusaktiviteter och prylar för utelivet och trädgård. Försök att köpa dina gåvor från lokala och hållbara varumärken så får du en vinn-vinn-situation för både användare och producent eftersom många svenska och lokala företag just nu kämpar för sin överlevnad. Tänk på att presenter som köps i sista minuten ofta inte är genomtänkta och kan förbli oanvända eller kastas. Så planera framåt och tänk på något som personen verkligen vill ha.

Gåvor behöver inte vara hårda paket. Nu för tiden när tid är en dyrbar resurs kan man ge sin tid och sina färdigheter som present. Varför inte ge bort några timmar som man kan använda under hela året när de mest behövs? Du kan laga middag eller baka kakor åt någon, reparera en cykel och byta däck, hjälpa till att välja rätt besparingsplan eller ge investeringsråd. Varför inte ge en städad hårddisk eller en rensad garderob, barn- eller djurpassning, dina bästa tips om smink, frisyr eller stil i julklapp? Eller dina bästa råd om hushållning och trädgård? Känner du dig inte manad kan du ge en gratis kurs på sajten Coursera eller köpa en matlagningskurs, som kan beställas på nätet direkt och resultera i kunskap och färdigheter för livet – en garanterat uppskattad present.

4. Så blir paketen hållbara. Presentförpackningar är en stor miljöbov eftersom de ofta bara används en gång. För att minska slöseri med förpackningsmaterial kan man antingen utforma egna, eller köpa återanvändningsbara förpackningar. Man kan också undvika engångsförpackningsmaterial genom att använda eller återanvända redan återvunnet material som finns

tillgängligt hemma och som kan dekoreras med naturmaterial.

Vi slänger 7,5 kilo textilier per person och år. Använd gärna din gamla gardin som presentpapper. Man kan få inspiration från Furoshiki som är en traditionell japansk paketinslagningsteknik där man använder tyg för att packa upp och transportera presenter och där ingen tejp eller snöre behövs. Som en sista utväg kan man alltid köpa ett miljövänligt omslagspapper.

5. Så blir julmiddagen hållbar. Vår traditionella julmat består till stor del av köttbaserade huvudrätter som är en av de allra största miljöbovarna. Å andra sidan blir det allt lättare att hitta passande och spännande veganska och vegetariska alternativ. Dessutom bör vi minska mängden rätter och volymen för att minimera matsvinnet. Därför är ett bra tips att vara realistisk och försöka uppskatta hur mycket mat vi egentligen behöver. Om man misslyckas med det kan man använda rester för att skapa nya rätter dagen därpå eller donera matrester genom olika matdelningsinitiativ, såsom Resq club, Karma och andra.

Följ dessa råd och vi alla kan ha ett lite mer hållbart julfirande.

Oksana Mont, professor vid Internationella miljöinstitutet vid Lunds universitet, verksam inom Mistras forskningsprogram ”Sustainable consumption – from niche to mainstream” och ERC-projektet ”Urban sharing”

Varför inte ge en städad hårddisk eller en rensad garderob, barn- eller djurpassning, dina bästa tips om smink, frisyr eller stil i julklapp?

23 december

Familjer splittras vid gränsen

Natten mot tisdagen stängdes gränsen mot Danmark. Ett halvt dygn senare splittras barnfamiljer på väg till Sverige för att fira jul. I snålblåsten på Hyllie tågstation står familjen Adair och gråter när pappa Philip avvisas av gränspolis.

MALMÖ. Sara och Philip Adair med barnen Ebba, 7, och Kasper, 5, har rest från Basel. De skulle fira jul hemma hos Saras föräldrar i skånska Vellinge och hade längtat. När de lämnade hemmet tidigt på morgonen kände de till regeringens beslut om inreseförbud mot Danmark och Storbritannien – men de visste inte att det gällde även för transitresenärer från Kastrup.

Nu står familjen med tårar i ögonen och håller om varandra när gränspolisen meddelar att pappa Philip måste sätta sig på nästa tåg tillbaka till Danmark, eftersom han är från Nordirland.

– Vi kunde inte i vår vildaste fantasi tro att det här beslutet skulle gälla oss som familj, när tre av oss är svenskar, vi är gifta, har barn tillsammans och alla dokument med oss, säger Sara Adair.

På andra sidan det långa järnstaket som separerar inrikes- och utrikestrafik på Hyllie tågstation står Sara Adairs pappa Karl-Gustav Andersson. Han är frustrerad.

– Jag pratade med UD:s konsulära enhet i går kväll och fick besked att det inte skulle vara några problem. Hade vi fått tydliga besked om vad som gällde hade det här aldrig behövt hända, säger han och försöker förgäves övertala gränspolisen om att något inte står rätt till.

Men barnen tvingas se på när pappa Philip Adair eskorteras av polis över till tåget mot Danmark.

Familjen är långt ifrån de enda som splittras på tågperrongen denna tisdag, två dagar före julafton.

Var 20:e minut rullar tågen in från Danmark – och vid varje ankomst möts chockade resenärer av beskedet att de eller deras närstående inte kommer in. Caroline Sundberg och hennes sambo Blazhe Todorovski har rest från Bryssel för att fira jul med familjen i Malmö.

– Det här är inte första gången som Stockholm tar ett beslut som inte funkar i Skåne. Det är inte så att vi reser hit för nöjes skull utan för att vi ska umgås med våra nära som vi inte har sett på länge. Vi skulle dessutom fira min 30-årsdag. Men nu måste min sambo lämna landet, och i Danmark kommer han inte heller in, så vi vet inte vad som händer, säger Caroline Sundberg.

Några meter bort står Nenne Krmpotic och gråter så hon skakar. Hon försöker få in händerna genom järnstängslet som skiljer henne från fästmannen Nuno Brito.

Paret är särbos – han bor i Portugal och hon i Malmö. Deras 3-åring väntar på förskolan i Malmö på att pappa ska komma så att de kan julpynta tillsammans. Men nu har gränspolisen informerat honom att han måste vända tillbaka.

– Hur ska jag berätta det här för min son? Vad krävs egentligen för att en pappa ska få träffa sitt barn? I Portugal har man haft hårda restriktioner under hela pandemin och vi har inte setts sedan i somras. Men det enda polisen säger till oss är att det måste vara lika för alla.

Gränspolisen i Region Syd uppskattade sent på tisdagskvällen att omkring 200 personer avvisats - sedan beslutet trädde i kraft.

Hanna Grosshög

riksnatverket@dn.se

BAKGRUND.

Beslutet att stänga gränsen mot Danmark fattades av den svenska regeringen på måndagen i syfte att

förhindra spridning av den nya muterade varianten av coronaviruset som framför allt har konstaterats i Storbritannien, men även i Danmark.

Enligt de nya reglerna släpps enbart svenska medborgare och danskar som kan bevisa att de arbetar eller bor i Sverige in över gränsen.

På tisdagen hade svensk polis avvisat omkring 200 personer som försökt ta sig in i Sverige från Danmark.

I Danmark har beslutet om stängda gränser väckt irritation framför allt eftersom det innebär att transit-trafik till och från Bornholm via Ystad inte är tillåtet, vilket försvårar resor till och från ön.

Gränsen mot Danmark är stängd till den 21 januari.

”Londonresenärerna borde ha testats”

Folkhälsomyndigheten har inte upptäckt några bekräftade fall av den nya virusmutationen i Sverige. Men experter misstänker att den redan finns här.

– Vi kan nästan vara säkra på att vi har den i Sverige också nu. Trafiken har gått så pass länge mellan London och Sverige så viruset har säkert kommit hit, säger professor Björn Olsen.

Han får medhåll av Sveriges förra statsepidemiolog, virologen Annika Linde.

– Men än så länge tycker jag att vi vet för lite för att kunna uttala oss med någon slags säkerhet om vad det egentligen betyder. Det är viktigt att man har gjort de här snabba åtgärderna som regeringen trots allt har gjort nu i avvaktan på mer information. Det viktiga är att man är försiktig tills vi vet mer, säger hon.

Både Annika Linde och Björn Olsen är kritiska till att passagerare från Storbritannien – innan regeringen införde inreseförbud – inte testades på flygplatserna.

Enligt Folkhälsomyndigheten ska de testa sig, sätta sig i karantän i minst sju dagar och testa sig igen på femte dagen.

– Jag tycker att man borde ha testat dem som kom med flygplan från Storbritannien direkt på plats, inte minst för att snabbt få kännedom om någon som kom bar på det muterade viruset, säger Annika Linde.

Sverige samarbetar med andra länder för att förstå om den nya virusvarianten, enligt Folkhälsomyndigheten.

– Det finns en ständigt pågående dialog genom WHO och ECDC för att kartlägga var varianten har spridits och ge oss en förståelse för hur smittsam den är, säger Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten som även kan konstatera att antalet döda i Sverige med covid-19 nu passerat 8 000.

– Vi har ett mycket stort antal nya fall, det är fortsatt ett allvarligt läge i Sverige. Vi ser ingen minskning på nationell nivå utan snarare en ökning. Vi har inte kunnat konstatera någon ökning i antalet iva-fall, men där finns en eftersläpning i statistiken, säger hon.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

FAKTA. LÄGET JUST NU

Ytterligare 174 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.

Totalt har 8 167 smittade avlidit i landet. Sammanlagt har 389 439 personer i Sverige bekräftats smittade av covid-19.

23 december

Regeringen vill ha handlingsfrihet – vill ändra i grundlagen

För att få ökad handlingsfrihet i tider av kris vill regeringen göra ändringar i grundlagen. En parlamentariskt tillsatt kommitté får i uppdrag att utreda frågan.

– Sverige behöver kunna garantera människors trygghet också i kriser under fredstid. Regeringen tillsätter en kommitté där alla riksdagspartier är representerade, och kommittén ska se över hur framtida regeringar ska få större handlingsmöjligheter vid kriser, säger statsminister Stefan Löfven (S), och nämner sådant som naturkatastrofer, omfattande smittspridning och terroristattentat.

Ambitionen är att regeringen ”i vissa exceptionella lägen under fredstid” ska kunna ta över delar av lagstiftandet, en uppgift som annars åligger riksdagen.

Den parlamentariska kommittén ska tillsättas nästa år. Frågans omfattning och komplexitet gör att utredningen inte väntas vara klar före valet hösten 2022. Regeringen tillsätter också en utredning för att ta fram en ny äldreomsorgslag, mot bakgrund av det som statsministern kallar ett misslyckande på detta område under pandemin.

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se. 23 december

23 december

Butiker planerar rea – trots uppmaningar om att ställa in

Trots regeringens vädjan till handeln att ställa in årets mellandagsrea tycks verkligheten bli en annan. Många riktar om fokus till näthandeln – men för den som vill fynda i fysiska butiker kommer det vara möjligt.

Coronarestriktionerna för handeln har dragits åt ytterligare. Svensk Handel konstaterar dock i sina uppdaterade rekommendationer att det inte finns risk för sanktioner för butiker som erbjuder reapriser under mellandagarna. Uppmaningen är därför en rekommendation – inte ett förbud.

Klädjätten H&M planerar att genomföra mellandagsrean i sina butiker – men med förändringar i den planerade marknadsföringen.

”Säkerheten för våra kunder och anställda är vår högsta prioritet och vi anpassar oss efter myndigheternas rekommendationer. Svensk Handel har efter dialog med Folkhälsomyndigheten förtydligat att rean i sig inte är ett problem så länge handeln sker på ett säkert sätt. Vi kommer därför att ha rea, men avstå från marknadsföring i våra butiker. Vi har sedan tidigare genomfört ett flertal försiktighetsåtgärder i butiker för att förebygga smittspridning och har tydliga riktlinjer på plats för att minska köbildning och trängsel”, skriver H&M Sverige i ett mejl till DN.

Fritidskedjan XXL kommer hålla sina butiker öppna i mellandagarna, men rekommenderar samtidigt sina kunder att handla på nätet.

– Det blir en annorlunda mellandagsrea detta år, i vår marknadsföring kommer vi försöka uppmana våra kunder att handla online och i butiker blir det mycket mindre rea-skyltning, säger Anders Andrén, XXL:s presskontakt.

Företaget menar att de samlat på sig erfarenhet från Black Friday, en annan av årets stora readagar.

– Vi har väldigt stora butiker och kommer att ha tuffa begränsningar i besöksantal och kundvärdar som håller koll på att detta följs till punkt och pricka. Erfarenheten från Black Friday, som numer är större än mellandagsrean, visar att det här är åtgärder som fungerar.

Köpcentret Westfield Mall of Scandinavia har valt att stoppa sin marknadsföring som rör mellandagsrean, men de kan inte bestämma hur butikerna ska göra.

– Efter fredagens besked kommer vi som fastighetsägare att ställa in samtliga reakommunikation, för våra centrums räkning. Vi har förmedlat vidare regerings nya restriktioner till alla våra hyresgäster, men det är sedan upp till varje enskild butik att säkerställa så att de nya riktlinjerna efterföljs, säger Amanda Larsson, kommunikationschef vid Unibail-Rodamco-Westfield, som driver flera köpcentrum i Stockholmsområdet.

Akademibokhandeln är ytterligare en kedja som efter fredagens besked tänker om i sin marknadsföringsstrategi inför reaperioden.

– Vi har sett över vår kommunikationsplan och vår hantering av mellandagsrean och vi gör en hel del justeringar baserat på den nya rekommendationen. Vi kommer inte att marknadsföra mellandagsrean i våra externa och interna kanaler som planerat och vi justerar även budskapet i butik, säger Johan Junehed, försäljningschef på Bokhandelsgruppen som äger Akademibokhandeln.

Han fortsätter:

– Vi har sedan tidigare åtgärder på plats för att kunna säkerställa distansering och en säker miljö för både våra kunder och anställda och vi fortsätter självklart med denna hantering även under mellandagarna. Vi kommer också att införa ett maxantal för kunder i våra butiker.

Maja Andersson

maja.andersson@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. DE SKÄRPTA RESTRIKTIONERNA

Som en konsekvens av den ökade smittspridningen i landet skärptes coronarestriktionerna ytterligare i fredags.

Handeln är en av de sektorer där restriktionerna dras åt ordentligt – med start på julafton. På grund av risker för köbildning, trängsel och folksamlingar uppmanas landets butiker ställa in den årliga mellandagsrean i fysiska butiker.

”Vi rekommenderar starkt att handeln inte ska gå ut med dessa erbjudanden i år. Mellandagsrea ska inte förekomma i några butiker i år”, sa Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson under fredagens presskonferens.

Index visar – julmaten är 1,6 procent dyrare i år

Dyrare julskinka, kaviar och julöl. Flera varor som traditionellt förknippas med julbordet har ökat i pris under 2020, enligt SEB:s årliga julindex.

Varje år mäter SEB prisutvecklingen för ett antal produkter som hör julen till. Årets ”julindex” visar att julen har blivit 1,6 procent dyrare i år jämfört med i fjol.

Griskött och charkprodukter hör till de varor där priserna ökat mest. Priset på griskött har ökat med 5,3 procent på ett år och på charkprodukter med 3,1 procent. Kaviar, potatis i lösvikt och hårt bröd har också blivit dyrare.

Men ett antal varor har också blivit billigare. Priset på små citrusfrukter som clementiner och satsumas har sjunkit hela 28 procent. Även kravmärkt potatis har

blivit billigare, 7,1 procent. Gravad lax, hårdost, ägg och sillkonserver har också sjunkit i pris.

Prisjämförelsen gäller prisnivån i november i år jämfört med november 2019.

TT. 23 december

23 december

Expert: Kan inte kräva att munskydd ska användas

Det finns i dag ingen laglig möjlighet att ställa krav på att bära munskydd – och den nya pandemilagen kommer heller inte att möjliggöra det såsom den ser ut nu.

Det säger Karin Åhman, universitetslektor i juridik och medförfattare till ett remissvar på lagförslaget.

I fredags sa Folkhälsomyndigheten att de planerar att rekommendera munskydd under rusningstid i kollektivtrafiken från och med den 7 januari.

Hur och när rekommendationerna ska gälla har de inte gett besked om än. I ett meddelande till DN skriver

myndighetens presstalesperson Anna Wetterqvist att mer information väntas vara på plats inom kort.

Det moderata trafikregionrådet Kristoffer Tamsons, som är ordförande i SL och i branschorganisationen Svensk kollektivtrafik, applåderade rekommendationen.

”Att ett erkänt dugligt verktyg legat orört i verktygslådan har framstått som alltmer märkligt. Den som bär munskydd i sammanhang där det kan göra skillnad visar sina medmänniskor omtanke och hänsyn. Den gör någonting rätt och riktigt”, skrev han på Facebook i fredags.

Tamsons har varit positivt inställd till munskydd sedan i somras. Men han vill inte att SL själva ska komma med några rekommendationer, utan menar att det är en uppgift för regeringen och expertmyndigheter. DN har bett politikern om en intervju, men han har avböjt.

En rekommendation, som Folkhälsomyndigheten nu arbetar fram, är inte juridiskt bindande – och man riskerar inget straff om man inte följer den.

Bland annat Frankrike, Tyskland, Storbritannien och Spanien har i dag maskkrav i vissa sammanhang. I Berlin får du en straffavgift om du inte har mask på dig i tunnelbanan. WHO förespråkar mask i trånga miljöer, men Folkhälsomyndigheten har vidhållit att det inte finns några klara fakta på att det har en effekt på smittspridningen.

Politiskt vill Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet att regeringen eller Folkhälsomyndigheten införa allmänna råd eller rekommendationer om munskydd. Sverigedemokraterna vill se krav på det i kollektivtrafiken.

Men det finns i nuläget ingen legal möjlighet för regeringen, Region Stockholm eller Folkhälsomyndigheten att besluta om strikta krav på att bära skyddsanordningen på offentliga platser eller i

kollektivtrafiken. Det menar Karin Åhman, universitetslektor och expert i offentlig rätt vid Stockholms universitet.

– För att det ska ske behöver man gå genom riksdagen och stifta en ny lag.

Regeringen tog nyligen fram ett förslag på en lag som ska ge mer svängrum för att kunna bekämpa coronaviruset. Den vill bland annat kunna kraftigt begränsa antalet personer i köpcentrum och kollektivtrafiken. Lagförslaget är ute på remiss.

Men Karin Åhman, som skrivit ett av remissvaren tillsammans med kollegor på Stockholms universitet, påpekar att den föreslagna pandemilagen inte möjliggör munskyddskrav i kollektivtrafik eller på andra trånga platser – utan det behöver förtydligas i lagförslaget.

– Lagförslaget tar sikte på att minska trängseln. Och du bär inte munskydd för att minska trängseln. Vi skrev ett tillägg om att man borde fundera på att ta med den frågan i lagstiftningen om man skulle vara intresserad av en sådan åtgärd, säger Karin Åhman.

Det är fritt fram för privata företag, som köpcentrum och restauranger, att be sina besökare att bära munskydd i dag.

– En butik kan skriva på en skylt att du måste ha munskydd för att gå in i den, och be kunder som inte har munskydd att gå ut därifrån.

Offentliga företag, som teatrar och museer, och kollektivtrafikbolag kan även de uppmana sina resenärer och besökare att skydda munnen och näsan utan att det blir en legal förpliktelse, säger Åhman.

– På samma sätt som att SL skriver att man ska hålla avstånd och undvika att åka kollektivt om man inte måste. Men de skulle inte ha laglig rätt att avhysa någon som inte bär munskydd.

Elin Aarflot, pressekreterare hos socialminister Lena Hallengren (S), skriver till DN att lagförslaget fortfarande är på remiss.

”Just nu kan jag inte säga mer än att det pågår ett remissförfarande och att alla tänkbara åtgärder ur smittskyddssynpunkt övervägs”, skriver hon.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

FAKTA. OLIKA TYPER AV REGLER

Rekommendationer: Expertmyndigheter, som Folkhälsomyndigheten, kan komma med rekommendationer. De är däremot inte bindande och du riskerar inte någon påföljd om du inte följer dem.

Allmänna råd: Beslutas också av en expertmyndighet och är heller inte direkt juridiskt bindande. Råden - gäller hur du ska agera för att uppfylla en lag eller förordning, till exempel smittskyddslagen. Om du inte följer ett allmänt råd – och det resulterar i en händelse som prövas i domstol – kan ditt agerande hållas emot dig.

Föreskrift: Även föreskrifter kan beslutas om av expertmyndigheter. De är juridiskt bindande. Men en myndighet behöver ett bemyndigande från regeringen för att kunna besluta om en föreskrift.

Källa: Folkhälsomyndigheten

23 december

Oppositionen: Regionen måste ta kontroll över läkarinsatserna

Regionens politiker hanterade inte styrdokumentet, som använts för bedömningar av äldres rätt till sjukvård under pandemin, och som kan ha drivit på palliativa beslut enligt coronakommissionen.

– Vi fick reda på via medierna att dokumentet med skörhetsskalan användes - då började vi ställa frågor, säger Talla Alkurdi (S), oppositionsregionråd och ledamot i hälso- och sjukvårdsnämnden.

Flera regioner antog riktlinjer för prioriteringar av sjukhusvård i början av pandemin då det fanns en rädsla för att vårdplatserna inte skulle räcka till. Region Stockholms prioriteringsdokument, som använde en skörhetsskala med lågt satta värden för de äldre och bedömningen av sjukhusvård, beskrivs som mest långtgående, enligt coronakommissionen. Enligt kommissionen går det inte att utesluta att riktlinjer som denna drivit på beslut om palliativ vård i stället för behandling.

I en reviderad version av dokumentet den 22 maj tonades användningen av skalan ner.

Riktlinjerna passerade aldrig de politiska organen, utan beslutades i den regionala särskilda sjukvårdsledningen (RSSL) och undertecknades av chefläkare Johan Bratt.

Talla Alkurdi, ledamot i hälso- och sjukvårdsnämnden, säger att S började ställa frågor om äldres vård under våren, bland annat efter att styrdokumentet uppmärksammats i medierna och granskningar visat att fysiska läkarbedömningar uteblivit.

Läkarinsatser på äldreboendena regleras inom vårdval. Två stora bolag delar på 90 procent av ansvaret.

– Nu måste regionen ta kontroll om läkaransvaret på särskilt boende – det kan inte längre skötas av en marknad. Upplägget med RSSL har lett till minskad transparens kring en rad beslut, och vi har begärt att få protokoll och mer information, säger Talla Alkurdi.

Hon lyfter också att RSSL saknar politiskt organ att rapportera till, varför hälso- och sjukvårdsnämnden inte informerats löpande.

– Det här har fått oerhört allvarliga konsekvenser och nu ser vi att äldre på äldreboenden inte har skyddats. Det räcker inte att frågan utreds – organisationen måste också förändras.

Jonas Lindberg (V), sjukvårdspolitisk talesperson, säger att det inte är en slump att Region Stockholm utmärker sig i landet med 9 procent döda på äldreboendena – utan att medvetna politiska val ligger bakom.

– Det är tydligt att regionens egna riktlinjer bidragit till den undermåliga vård som äldre har fått under pandemin, säger Jonas Lindberg, som också är kritisk till att dokumentet aldrig hanterats politiskt.

– Dessa riktlinjer och direktiv har inte passerat politiska organ utan har helt tagits i tjänstemannaorganisationen. Oerhört märkligt att det inte passerat politiken då de politiska besluten kring vårdens struktur i hög grad hänger på prioriteringar.

Sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) säger att hälso- och sjukvårdsnämnden informerades om styrdokumentet efter att RSSL fattat beslutet.

– Kommissionens kritik är väldigt allvarlig. Men i alla dokument om prioritering har behovet av en individuell bedömning betonats. Vi måste dra lärdomar både av kommissionens granskning och Ivo:s granskningar så att vi inte hamnar där igen, säger Anna Starbrink.

Hon anser inte dokumenten borde ha hanterats politiskt.

– Det blir orimligt om jag som lekman ska överpröva medicinska riktlinjer politiskt. Men vi behöver ha en diskussion om läkarinsatser på särskilda boenden och hur vi långsiktigt ska stärka läkarmedverkan.

På frågan om vem som bär det politiska ansvaret för dokumentet, som konstaterats diskvalificera äldre från sjukhusvård, säger Starbrink:

– Det övergripande politiska ansvaret bärs av mig och övriga hälso- och sjukvårdsnämnden. Det tar vi genom rapporterna till nämnden, genom att genomföra granskningar och genom initiativ för att utveckla vården.

Det yttersta ansvaret för äldres vård inom regionen hanteras av Kristdemokraterna. Maria Fälth (KD), talesperson i vårdfrågor, säger att alla fel och brister ska granskas och åtgärdas.

– Därför har vi tillsatt en egen granskning i regionen också. Äldre ska få den vård de har rätt till och vårdpersonalen på äldreboenden behöver läkarnärvaro för att kunna planera så att enskilda patienter får den omsorg och de medicinska insatser som de behöver, säger Maria Fälth som inte heller håller med om att styrdokumenten borde hanteras politiskt.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

23 december

”Erbjud vaccin tidigt till alla landets grundskolelärare”

Sedan pandemin inleddes har svenska myndigheter betraktat grundskollärare som samhällsviktiga funktioner på samma sätt som läkare, sjuksköterskor och andra anställda inom hälso- och sjukvård samt äldreboenden.

Lärare i hela landet har axlat uppgiften, svalt sin oro och varje dag stått stadigt framför och mitt ibland, ofta ganska nära, sina elever för att erbjuda det lugn, den vardagligheten och den, som vi är mycket väl medvetna om, livsviktiga utbildning som våra elever behöver och har rätt till.

Visst har det varit lite gnäll här och var, men inte tillnärmelsevis som i andra länder. Lärare har slutit upp bakom myndigheternas beslut att hålla skolorna öppna, ja, faktiskt mer än så. De flesta lärare har talat väl om besluten och har ansett Sverige modigt som vågat stå emot strömmen i resten av världen där man på många håll stängt skolor i flera månader, ibland med svåra konsekvenser för alla elever, inte minst de mest utsatta.

Nu är det enda rätta och etiskt försvarbara att erbjuda dessa modiga lärare som stått stadigt under hela pandemin möjlighet att vaccineras i den andra vaccinationsomgången. När de mest utsatta grupperna, de äldre och anställda i hälso- och sjukvårdssystemet, har vaccinerats bör det vara lärarnas tur.

En vanlig högstadielärare träffar vanligtvis hundratals elever varje vecka. Klassrum och korridorer är trånga, eleverna kommer ofta mycket nära varandra och sina lärare och vi har upplevt en ganska stor smittspridning de sista veckorna bland våra högstadieelever och kollegor.

Eftersom svenska skolor har varit öppna när de flesta skolor i grannländerna, i övriga Europa och runt om i

hela världen stängt eller haft distansundervisning bör den svenska regeringen ha modet att hjälpa lärarna att på ett säkrare sätt kunna fortsätta sitt arbete med att ta hand om de mest värdefulla resurserna vi har i landet: vår ungdom och vår framtid.

Så, utbildningsminister Anna Ekström, det enda rätta att göra för landets lärare nu är att erbjuda alla som vill vaccinera sig mot covid-19 möjlighet att vara bland de första som får det.

Philippe Longchamps, Åkarp, högstadielärare som fick priset ”Sveriges bästa lärare 2020” av Sydsvenska handelskammaren

23 december

Per Svensson: Julen är också en inställd teaterföreställning

Hela världen är en scen och alla människor är skådespelare. Det är ett återkommande tema hos William Shakespeare. Det är inte teatern som imiterar livet, det är livet som imiterar teatern.

Sällan blir det tydligare än under julen. Man ”firar” inte julen, man iscensätter den. Julen är en årligen återkommande föreställning på oräkneliga familjedrivna privatteatrar. Ett riktigt repertoarstycke med en scenografi lika benhårt detaljreglerad som handlade det om att vänta på Godot i stället för på tomten. (Samuel Beckett och hans arvingar har varit mycket tydliga med att konstnärlig förnyelse inte är önskvärd. Trädet ska alltid stå där det ska stå enligt scenanvisningarna. Luffarna ska alltid spelas av män.)

I hem där man fortfarande låtsas att det är tomten och inte DHL, Best och Postnord som kommer med julklapparna flyttas rollspelet upp på den ironiska

metanivå där samtida professionella teaterregissörer gärna blinkar och vinkar till publiken så att den ska förstå att detta är sofistikerad scenkonst och inte någon tv-serie regisserad av den naturalistiske pedanten Mikael Marcimain.

På samma sätt laddar hemmatomten julfirandet med självmedveten förkonstling. Röd luva, lösskägg och glögg i blick; det är svårt att komma längre bort från den psykologiska realismen, från den grå och existentiellt grubblande lantarbetare som Viktor Rydberg porträtterade i sin dikt. Vardagsrumstomten signalerar, kort sagt, teatralitet. Det gör också julens uppsjö av rekvisita, från adventsstakar till Samarin.

”Och en Aladdinask har du med dig”, konstaterar den rutinerade julregissören Paul belåtet när han på julafton öppnar dörren för Benjamin i Jonas Gardells ”Torka aldrig tårar utan handskar”. Första gången Benjamin ringde på var i oktober. Redan då var Paul i full färd med att packa upp julpyntet. Visserligen firade han inte jul, underströk han, men ”nu talar vi om att dekorera lägenheten med glitter, och då är jag helt med.” Självklart. Det är ju inte att ”fira”, det är att skapa en scenografi.

Ingmar Bergman begrep sig på detta med teatern i julen. ”Fanny och Alexander” är den optimerade teaterjulen, inte bara tack vare sin extravaganta scenografi – granen, den röda julduken, ljusen. Julfamiljen Ekdahl är också, bokstavligen, teaterfamiljen Ekdahl, ja framför allt det senare. Familjen iscensätter inte bara en fantasijul i sitt hem utan också ett julspel på den egna teatern. Och festligheterna på julafton inkluderar inte enbart ringdans i patriciervåningen utan också element från såväl buskis som sängkammarfars (långt före metoo): den pruttande Carl Ekdahl och hans bock till bror, Gustav Adolf. I sufflörluckan sitter Shakespeare. ”Fanny och Alexander” är ju också ”Hamlet” i sjömanskostym och prästkrage.

I mitt eget hem lyser amaryllisen röd i fönstret, fruktkakan med konjak ligger sedan länge på lagring, granen står grön och grann i stugan, Rörstrandsservisen ”God jul” har plockats fram. Inspicienten har gjort sitt jobb. Men för första gången någonsin i vårt gemensamma liv, och vi talar här om över 40 år, ska min fru och jag vara ensamma över julen. Inga barn och inga barnbarn ska i år äta mandelmusslor med grädde och sylt medan Tjuren Ferdinand luktar på blommor.

Och precis som i höstens SVT-mockumentär om Henrik Dorsins försök att sätta upp en coronasäkrad

revy stör därför en tung fråga hela tiden repetitionerna: Blir det någon premiär?

Svaret är förstås här, liksom på de mer offentliga och reguljära teatrarna, att det blir det inte, i alla fall inte så som man hade trott och önskat. Utan publik i salongen blir det ingen riktig premiär, ingen riktig föreställning. Vad gäller just julen är det tveksamt om det ens kan bli en föreställning eftersom publiken också utgör ensemblen

Det blir en ”annorlunda jul” i år, hävdar de hurtfriska. Tja, är en annorlunda jul verkligen en jul ? Är en ”digital” föreställning verkligen en ”teaterföreställning”? Nej, säger jag. Ett fikon är ett fikon och inte en dadel.

Man kan tycka att det jag nu ägnar mig åt är i-landsgnäll; många människor är alltid ensamma, oavsett om det är jul eller inte. Och kanske är det är futtigt att känna en sådan saknad efter den kultur och de nöjen som nu lagts i respirator när så många människor kämpar för sina liv och så många sköterskor och läkare kämpar dag och natt, för att rädda liv, också det oavsett om det är jul eller inte.

Men om Shakespeare har rätt, om världen är en scen, så är det ändå mänskligt att bli melankolisk när man inte får larma och göra sig till.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

23 december

Vaccinet kan snabbt anpassas för nya virusmutationer

Pfizers vaccin kan på kort tid anpassas till nya former och mutationer av viruset, något som varit omöjligt med traditionella vaccin.

– Det går att förfina vaccinet på några veckor, säger Mikael Dolsten, läkemedelsbolagets globala forskningschef.

I en intervju med DN berättar läkaren från Halmstad om hur vaccinet togs fram.

Han vet precis när han insåg att det kunde vara en pandemi. I början av mars hade Mikael Dolsten bjudits in till Vita huset, tillsammans med representanter från myndigheter och andra bolag.

Dagen före mötet med presidenten förberedde han sig, och såg då att smittan hade nått länder på tre kontinenter: Kina, Italien, USA.

– Jag ringde vår vaccinansvariga och sa att vi, i stället för att diskutera om vi gått från en epidemi till en pandemi, måste sluta vara konservativa och i stället satsa allt nu.

Om inte annat kunde de lära sig något.

Mikael Dolsten är född i Halmstad, gick läkarutbildningen i Lund och har arbetat inom läkemedelsindustrin i 30 år, under lång tid på hög nivå.

Nu bidrog atmosfären i maktens Washington till känslan av allvar. Han bad sin medarbetare att omedelbart kontakta Biontech, ett tyskt bolag Pfizer tidigare jobbat med, och återkomma inom en timme.

Efter mötet i Vita huset åkte han hem till Scarsdale, en förort en trekvart från Manhattan. Samma kväll förankrade han sina tankar hos Pfizers vd Albert Bourla: i stället för att lägga krut på en antiviral behandling borde Pfizer satsa på ett vaccin med den nya mrna-tekniken.

Från Bourla fick Mikael Dolsten höra något han aldrig hört från en direktör: ”låt inte pengar hindra er”.

Samtidigt som högsta växeln lades i låg Dolstens hustru på sjukhus i New York, svårt sjuk i covid-19.

Några månader senare, den 8 november, satt han och tre andra i ledningsgruppen i ett konferensrum, i väntan på en rapport om hur effektivt det nya vaccinet var. Han flög upp ur stolen när siffran kom: 90 procent. ”*Oh my God, it’s unbelievable.*”

– Det var som att bröstkorgen skulle sprängas av glädje. Både för mänskligheten, jag hade ju själv sett lidandet på nära håll, och för oss som arbetat dygnet runt.

Effektiviteten skulle visa sig vara ännu högre, upp mot 95 procent. Vaccinet har godkänts för akut bruk i Storbritannien och Kanada, följt av USA – och i måndags i EU. 50 miljoner doser produceras i år, minst 1,3 miljarder nästa år.

Eftersom mrna-tekniken är helt syntetisk och består i en utvald gensekvens, inte levande virus, kan det justeras på detaljnivå om viruset muterar.

– Det går att göra på några veckor, kanske en månad. Om det skulle visa sig att till exempel den smittsamma

sort man fått i Storbritannien uppfattas av kroppen som ett nytt virus kan man på kort tid förfina vaccinet, säger Mikael Dolsten.

Med traditionell teknik skulle en sådan förändring ta många månader eller år.

Pfizers vaccin måste förvaras i frysar i -70 grader och även om Mikael Dolsten menar att de flesta länder klarar distributionen, arbetar man på ett alternativ. Vaccin i form av ett frystorkat pulver kan finnas i slutet av 2021, och skulle lämpa sig exempelvis i delar av Afrika, där ultrakalla frysar saknas utanför de stora städerna.

Krisens vidd fick alla att gå in i ett intensivt arbete, där Pfizer och Biontech stod i ständig kontakt med varandra, med andra bolag och med tillståndsprövande myndigheter. I stället för att ta ett steg i taget, arbetade man på alla spår parallellt för att påskynda hela processen.

Vad kan man ta med sig in i framtida projekt?

– Väldigt mycket, tror jag. Det går att utveckla vaccin och läkemedel mot livshotande sjukdomar på ett mer samarbetsorienterat sätt.

Genom att inte heller vänta på federala garantier för sina kliniska studier ökade Pfizer visserligen risken – bolaget investerade två miljarder dollar, med osäker utgång – men vann tid.

– Vi sparade in en månad. Och tänk dig: bara i USA dör 3 500 människor varje dag. På 30 dagar är det över 100 000.

Nu handlar det om att få ut vaccinet och övertyga människor om att nyttan med att det överstiger risken. Skepsisen mot vaccin är utbredd på flera håll, inte minst i USA.

– Stort deltagande krävs för att nå flockimmunitet. Varje land behöver ge information på ett sätt som är anpassat efter dess kultur. Jag tror att man bör kombinera ren information med en känsla av att det också är något av en plikt: att man faktiskt är skyldig att ta det! För andra människors skull.

Han jämför med att köra onykter, då man inte bara riskerar sitt eget liv utan också andras. Han tror också att grupper som åtnjuter förtroende, från idrottsföreningar till religiösa församlingar, kan öka - tilliten till vaccinet men ett visst ansvar ligger på oss alla.

Att röster från olika håll kommer samman är viktigt, särskilt i ett läge då vi ständigt överraskas av viruset.

– Vi måste vara öppna. Inte lyssna bara till ett fåtal experter eller politiker, säger Mikael Dolsten, med tydlig känga till Sverige.

Han varnar för bekräftelsejäv eller konfirmationsbias, där man är särskilt lyhörd för information som stöder den egna uppfattningen.

– Det gäller oss alla, mig också. Jag har haft förmånen att träna partiskhet för Nobelpristagaren Daniel Kahneman. Det har fått mig att uppskatta breda infallsvinklar. Det skulle vara bra också för Sverige, både medicinskt och politiskt.

Han tycker sig se att det börjar ske, och berömmer kungen för att ha gett sig in i debatten.

– Genom en öppen dialog kommer man långt, och jag är optimistisk för Sverige nu.

Redan som student kom Mikael Dolsten i kontakt med forskning och industri, och såg tidigt läkemedelsutveckling som ett sätt att kunna hjälpa miljontals människor, i stället för några hundra eller - kanske tusen som en klinisk läkare gör.

Under sina många år inom industrin har han ofta ingått i samarbeten med universitet och lärosäten.

Hur skapar man en kreativ miljö, där innovationer kan växa fram?

– Man måste ha ögonen öppna för genombrottsforskning, inte bara för sådant som förbättrar existerande kunskap. Man ska också se till att arbeta nära såväl universitet som små, nystartade bolag, så att man skapar ett slags dynamiskt ekosystem där rollerna kompletterar varandra. Och man behöver hitta de unika talangerna, de med passion och kunskap.

Från företagens sida krävs villighet att ta risker och överseende med misslyckanden. Bara den som vågar misslyckas törs försöka med det svåraste.

Efter många år i USA återknyter Mikael Dolsten i vår till sitt gamla lärosäte i Lund, som gästprofessor i farmakologi. För honom är det som ett sätt att återgälda vad han fått.

Vad hoppas du mer av 2021?

– Överst på min önskelista står förstås att pandemin ska få ett slut, och att människor inte ska leva i fruktan. Att de ska få tillbaka ett umgänge, kan möta. Det

skapar ohälsa att vara instängd. Jag hoppas att vi gör nya medicinska framsteg och lär oss arbeta på ett nytt sätt – för att hedra alla de som lidit.

Hans fru mår bra nu, och har äntligen börjat arbeta efter en lång konvalescens. För sin egen del hoppas han på lite fritid.

– Jag har levt dygnet runt med den här sjukdomen, både privat och professionellt. Det blev ett år med blandade känslor. Fasan, men också glädjen. Jag tror att det är viktigt att minnas båda.

Sanna Torén Björling

FAKTA. MIKAEL DOLSTEN

Gör: Global forskningschef på Pfizer sedan 2010.

Född: I Halmstad 1958.

Bor: I Scarsdale, New York.

Familj: Gift, tre barn.

Karriär: Läkarexamen från Lunds universitet, doktorsavhandling i cancerimmunologi. Arbetat på Pharmacia 1988–1997 och Astra Zeneca 1997–2003. Varit global forskningschef för tyska Boehringer Ingelheim 2003 och forskningschef för amerikanska Wyeth 2008. Har som representant för Pfizer varit rådgivare åt Barack Obama och i vice president Joe Bidens initiativ Cancer Moonshot.

Vaccinerad: ”Nej, vi har inte gjort vaccinet tillgängligt för våra anställda än. Vi har inte velat gå före i kön. Men det är klart att jag hoppas få möjlighet att vaccinera mig. Det skulle kännas tryggt.”

24 december

Brittisk mutation kan redan finnas i svenska virusprover

I Sverige pågår jakten på den nya virusvarianten från Storbritannien. På Folkhälsomyndighetens laboratorium analyseras just nu virusprover som indikerat att de skulle kunna innehålla den smittsamma mutationen.

– Det kan vara den brittiska varianten men det kan också vara andra mutationer, säger enhetschefen Mia Brytting.

Sverige har infört inreseförbud från Storbritannien och Danmark efter att en ny variant av coronaviruset sprids. Den nya mutationen beskrivs som ännu mer smittsam, och ska enligt brittiska siffror utgöra majoriteten av alla nya fall i landet.

Än så länge har inget fall av den brittiska varianten upptäckts i Sverige. På Folkhälsomyndigheten och i landets regioner pågår jakten.

Region Skånes smittskyddsläkare säger till DN att regionerna samlar upp virusstammar från sina lokala laboratorier och skickar dem till Folkhälsomyndigheten där de analyseras och ”typas”.

– Vi är just nu på gång att skicka upp stammar från olika pågående utbrott bland skånska patienter för att se om vi har fått in någon ny virusstam, säger smittskyddsläkaren Eva Melander.

Folkhälsomyndigheten uppger att de har en löpande övervakning av nya prov. Vissa av de virustester som redan används ute i regionerna i dag kan visa på förändringar i coronaviruset som skulle kunna vara den mycket smittsamma brittiska varianten.

– De ger oss en signal att något är på gång, något är konstigt. Det kan vara antingen att det är den engelska varianten, men det kan också vara andra mutationer, säger Mia Brytting som är enhetschef för myndighetens virus- och vaccinövervakning.

Har ni fått några sådana träffar?

– Ja, vi har några prover som skickats till oss med de indikationerna och nu ska vi analysera dessa för att se om det är den engelska varianten, eller andra mutationer som orsakat den.

Folkhälsomyndigheten arbetar på flera sätt med att försöka upptäcka en eventuell spridning av den brittiska varianten.

Myndigheten samlar in fler prover än tidigare från regionernas laboratorier och kontrollerar även positiva provsvar som tagits av personer som varit i Storbritannien från november och framåt.

– Det har gått ut information till alla smittskyddsläkare och till alla labben. Men även den mediala uppmärksamheten gör att alla de läkare som har de här fallen med säkerhet kommer ställa frågan ”har du varit i England?”, säger Mia Brytting.

Hon kan inte svara på hur många prover som analyseras just nu på jakt efter den brittiska mutationen men säger att det kan ta allt ifrån ett dygn till flera dygn att få svar, beroende på vilken teknik som används och hur många prover som analyseras.

– Vi försöker i princip analysera 40 prover per dygn. Vi skulle kunna sekvensera fler men det skulle innebära att vi måste lägga ned annan diagnostik och det kan vi inte eftersom det då skulle påverka diagnostiken av andra sjukdomar som också är allvarliga.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

BAKGRUND. DEN NYA VIRUSVARIANTEN

Den nya varianten av viruset sars-cov2 upptäcktes i september och verkar ha uppkommit någonstans i Storbritannien. I början av november bar mindre än en tredjedel av de smittade i London på den och de senaste veckorna har den stått för mer än 60 procent av fallen där.

Det muterade viruset antas vara upp till 70 procent mer smittsamt än den tidigare dominerande varianten. Det är ännu oklart huruvida det är mer eller mindre dödligt – men preliminärt bekräftat att de hittills godkända vaccinen skyddar även mot den nya varianten.

24 december

Ensamma men tillsammans – en jul olik alla andra

I år firas julen hellre på avstånd än nära.

Med det vanliga julfirandet avblåst lämnas utrymme för nya sätt att fira.

Från en balkong i Göteborg har Carita Jonsson varje kväll i flera veckors tid bjudit förbipasserande på julsånger. På gården samlas julfirare som annars aldrig mötts.

Ensamma, men ändå tillsammans, en jul som inte liknar någon annan.

Carita Jonsson sitter vid matbordet och tittar ut över gården. Två marschaller brinner i mörkret, utställda av maken en liten stund tidigare. Gården ligger på Vegagatan i Göteborg – känd för sin funkisarkitektur. Tegelfasader. Stora fönster. Stora balkonger.

– Snömaskinen är kvällens överraskning för barnen. Hoppas de kommer att gilla den, säger hon lugnt.

Det är en kvart kvar till föreställningen som alltid börjar klockan 19.

Balkongspelningarna startade den första advent i år – då inför ett gäng hundägare som stod nere på gården. Tanken var att bara uppträda en gång, men ett underhållningsproffs av Carita Jonssons kaliber har näsa för när en publik vill ha mer.

– Efter tredje spelningen tänkte jag ’Nej, nu är det ju en tradition’.

Showen kallas för ”balkonghjälpen” av grannarna, och ryktet har spridit sig via snack i trappuppgångar och tvättstugan.

Nere på gårdens lekplats finns Elsa Kihlén åtta år, tillsammans med några kompisar.

– Nästan varje kväll går vi ut och tittar på hon som spelar. Det är jättemysigt. Vi kan vara lite tillsammans trots att det är corona. Med avstånd och så.

Strax innan 19 kommer folk ut ur portarna. Termosar tas fram, glöggen hälls upp. Pepparkakor börjar knapras på och cigaretter tänds. Vissa står ensamma, men nästan alla blickar upp mot balkongen som redan har börjat blinka i rosa, rött, vitt och grönt.

– Det är ju helt fantastiskt det här, man får vara tillsammans men ändå med avstånd, säger Bengt Kristensson som bor ett par portar bort, och som varit med sedan första showen.

Ute på balkongen har tomteblossen tänts. Carita Jonsson skrider ut med sitt svartgnistrande dragspel och julklassikern ”Jul, jul strålande jul” tar fart.

Tonerna flyter ut över en lugn gård och inte en människa rör sig. De vet om att det är över på ett ögonblick.

Marschallernas lågor får fladdra ifred när till och med de flesta av barnen står stilla.

När tonerna dör ut öppnas fönstret bredvid balkongen och snömaskinen sätts igång.

– Ho ho ho, vad är detta för roligt!? ropar Carita Jonsson med tomtefar-röst och viftar med armarna för att hjälpa snöflingorna att få fart.

Vuxna står och förlänger myset i grupper. Glöggen är inte riktigt uppdrucken. De ensamma börjar röra sig hemåt. Elsa Kihlén leker med sina vänner i låtsassnön.

För varje minut blir gården allt mer tom. Marschallerna får stå kvar och brinna ut.

Inne i lägenheten är ännu en lyckad spelning över. På golvet ligger ett täcke av låtsassnö och blir till kvällens bekymmer.

– Jag vet att min spelning på julafton krockar med Karl-Bertil Jonssons jul på tv klockan 19. Men så är det bara. Man får välja, säger Carita Jonsson.

– Vad det blir för sång på julafton? Det får ingen veta förrän klockan 19.

Helena Jönsson

24 december

Julkortstrenden vände i år

Efter flera år av sjunkande siffror märks en julkortsboom i pandemins spår. Antalet skickade julkort ökar med flera miljoner.

– Det är jättekul, men inte så konstigt när man tänker på vilket år det varit, säger Elisabeth Hansson, chef för brevaffären i Postnord Sverige.

Svenskarna har skickat 18,8 miljoner julkort i år – en ökning från 14,5 miljoner i fjol, enligt Postnords julkortsprognos.

Det är första gången på många år som antalet skickade julkort ökar från ett år till ett annat. Sedan slutet på 1990-talet har trenden varit dalande.

– Det är mer än vad jag vågat hoppas på, men samtidigt ett tecken på att det varit ett väldigt tufft år, och att många varit skilda från nära och kära länge, säger Elisabeth Hansson.

Enligt Postnords undersökning skickar vi julkort bland annat av tradition och för att visa omtanke och göra mottagaren glad. Att ökningen beror på pandemin är tydligt, säger Hansson.

– Om det blir så att vi måste leva under restriktioner och vara ifrån våra nära och kära även under nästa år så tror jag att det kan bli en fortsatt trend med höga julkortsvolymer.

TT

Skickade julkort

2020: 18,8 miljoner

2019: 14,5 miljoner

2018: 16,5 miljoner

2017: 20,5 miljoner

Källa: Postnord

24 december

Så förändras julfirandet i år

En majoritet kommer att fira årets jul på annat sätt än man brukar, enligt en undersökning från DN/Ipsos.

Åtta av tio svarar att de tänker begränsa firandet till högst åtta personer. Endast ett fåtal planerar längre resor.

I år kan julen inte bli som vanligt. Det har varit budskapet från statsminister Stefan Löfven (S) och andra myndighetspersoner de senaste veckorna. Nu när julen står för dörren härjar pandemin fortfarande med full kraft i det svenska samhället. Antalet avlidna har passerat 8 000.

Som tidigare lägger myndigheterna ett stort ansvar på medborgarna själva. Det som brukar vara ett tillfälle att samla släkt och vänner blir i stället ett test på om svenskarna klarar att begränsa smittan.

En mätning från DN/Ipsos tyder på att många åtminstone har för avsikt att hörsamma uppmaningarna om återhållsamhet. Drygt sex av tio uppger att deras firande kommer att avvika från hur de brukar göra. De vanligaste svaren handlar om att man på olika sätt begränsar umgängeskretsen: avstår från att träffa släkt, undviker personer i riskgrupp och så vidare. Tre av fyra tänker hålla sig till den familj man bor med.

De flesta kommer på julafton att hålla sig inom den gräns på åtta personer som Folkhälsomyndigheten har rekommenderat (trots att merparten av intervjuerna gjordes före det beskedet). Endast en av sex uppger att mer än åtta personer kommer att delta i firandet.

Begränsningarna av vilka man träffar slår olika i olika åldersgrupper.

– Det är nästan tre gånger så vanligt att de som är 60 år eller äldre ska fira julen ensamma som det är i åldrarna under 30, säger Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

Frågor om resplaner ingår också i undersökningen. Hälften har inga sådana planer alls. En av sex kommer att resa utanför sitt hemlän och en närmast försumbar andel avser att bege sig utomlands.

– Det ser ut att bli en jul med väldigt korta resor för majoriteten. Väldigt få uppger att de kommer att resa utomlands. Vi inte säkert hur den siffran ser ut en normal jul men troligtvis är den betydligt högre, säger Nicklas Källebring.

Finns det en risk att människor har anpassat sina svar eftersom man vet att man förväntas agera på ett visst sätt för att hindra smittspridning?

– När det gäller frågor som rör laglydighet, moral och att vara en god samhällsmedborgare finns det alltid en sådan risk. Men vi har ställt frågorna digitalt, utan någon annan människa som lyssnar på vad man svarar och då blir den risken mindre än om man till exempel skulle göra det per telefon, säger Nicklas Källebring.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

24 december

Nu är krislägesavtalet aktivt i tre regioner

Sveriges kommuner och regioner beslutade på onsdagskvällen att aktivera krislägesavtalet för tre regioner: Stockholm, Västra Götaland och Gävleborg.

Coronakrisen sätter sjukvården under högt tryck. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har nu beslutat att hörsamma tre regioners begäran om aktiverat krislägesavtal.

Avtalet innebär att det ordinarie arbetstidsmåttet höjs till 48 timmar per vecka samtidigt som en särskild nödfallsövertid kan tas ut utöver ordinarie arbetstid. Dessutom kan personal flyttas mellan regioner.

”Vi står inför en extraordinär situation. Att begära att krislägesavtalet aktiveras är inget lätt beslut att ta. Det innebär ytterligare stora påfrestningar på en redan hårt pressad personal”, säger Västra Götalandsregionens hr-direktör Marina Olsson i ett pressmeddelande.

För Region Stockholm är det andra gången avtalet aktiveras. Senast var den 2 april och då sträckte sig avtalet fram till den 31 augusti.

– Det är brist på iva-personal och det finns ingen ytterligare som kan hjälpa till. Man har bett studenter och timanställda om hjälp och försökt på olika sätt, säger oppositionsregionrådet Anna Sehlin (V) som sitter i regionstyrelsen.

Gävleborg får hjälp av intilliggande regioner men det räcker inte, uppger Johan Kaarme, tillförordnad hälso- och sjukvårdsdirektör.

– Vår region har drabbats hårt av smitta och behov av slutenvård och intensivvård. Jag vet inte varför det är så, men det som oroar är att intilliggande regioner också ser ut att drabbas nu. Vi kan ligga lite före, säger han till TT.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

24 december

Lönetoppen – här är de som tjänar mest i Sverige

Miljardregn över svenskarna bakom Flightradar24, Izettle och Avito, en Spotify-kvinna dyker up bland alla män på lönetopplistan och försäljningen av Martin och Servera ger klirr i kassan för familjen Oldmark. Det är några av spaningarna i taxeringarna för 2020.

Den högsta lönen i landet noteras till 173 miljoner kronor, den största kapitalinkomsten till 818 miljoner, visar DN:s listor.

Mycket är sig likt vid genomgången av taxeringarna för 2020, som Skatteverket gjorde klart i början av december. Personer med kopplingar till spelbolaget King (Candy Crush) och strömningstjänsten Spotify växeldrar i lönetoppen kring 170 miljoner, arvtagerskan till danska Maersk-imperiet håller sig framme – även om hon halkat ned till 16:e plats.

De bägge representanterna för gammelindustrin, Leif Östling och Leif Johansson, ligger stadigt kring 50–60 miljoner i inkomst av tjänst.

Och när det gäller kapitalinkomster fortsätter ”Notch”, Minecraft-skaparen Markus Persson, att casha in, i år 745 miljoner.

Sedan SEB:s tidigare vd Annika Falkengren försvann från topplistorna har det varit rätt ensamt för Maersk-drottningen Ane Maersk Mckinney Uggla bland männen, men i år presenterar sig Katarina Sachiko Berg, personalchef på Spotify, på 11:e plats med 57 miljoner i lön. (Till lönen räknas bonusar och förmåner, ofta är det bonusar bakom den här typen av lönenivåer.)

Hennes lön är en bit från förra årets rekordnotering på 332 miljoner som Spotify-kollegan Gustav Söderström

fick, men ändå. I år är det 76 miljoner noterat på Söderström.

I stället är det comeback för King-grundaren Sebastian Knutsson som etta på toppen, med 173 miljoner.

En annan kvinna på 50-i-topplistan nedan (det finns bara fyra) är Andrea Fuder, inköpschef på Volvo Lastvagnar. Hon fick 23 miljoner.

Miljardförsäljningen av den ryska annonstjänsten Avito våren 2019 ger stort avtryck i år, dels genom 138-miljonersonusen till Per Brilioth, vd för Vostok New Ventures som var storägare. Brilioth hamnar på andra plats i inkomsttoppen, med 171 miljoner. Dels dyker ett par av grundarna till Avito, Jonas Nordlander och Filip Engelbert, upp på 6:e och 7:e plats i 20-i-topplistan för kapitalinkomster, med omkring 600 miljoner per skalle.

Flygspaningstjänsten Flightradar24, med bland annat en app som laddats ned tiotals miljoner gånger, prenumerationstjänster och annonsintäkter har blivit rejält lönsam. Flightradar24:s grundare, Mikael Robertsson, deklarerade för 39 miljoner i inkomst av tjänst.

Och när betaltjänsten Izettle köptes av Paypal blev det storslam för grundarna Jacob De Geer och Magnus Nilsson, som bägge dyker upp kring 20:e plats, och cirka 50 miljoner var, i inkomsttoppen. Magnus Nilsson taxeras dessutom för 337 miljoner i inkomst av kapital.

En affär utanför den digitala ekonomin som också syns i deklarationerna är Axfoods köp av restauranggrossisten Martin och Servera, i början av 2019. Företaget ägdes fram till dess till 30 procent av grundarfamiljen Oldmark, 70 procent av Axfood. Prislappen hölls hemlig, men i år beskattas ett av syskonen, Maria Lindegren – som satt i styrelsen för Martin och Servera – för drygt 300 miljoner i kapitalinkomster.

En av de tidigare topparna på lönetopplistan som försvunnit i år – men i stället tronar på högst upp på

kapitalinkomstligan – är spelentreprenören Patrick Söderlund, som beskrivits som mäktigast i Sverige när det gäller datorspel. Han var tidigare chef på Electronic Arts med spel som Fifa, Need for Speed, Battlefield och Medal of Honor, och även vd för Dice, men driver sedan en tid tillbaka Embark Studios. Han hade drygt 800 miljoner i inkomst av kapital i taxeringen 2020.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Topp 20. De som hade högst lön

Inkomst av tjänst i miljoner (löner, bonusar, arvoden, förmåner, mm).

Namn Lön Företag

Sebastian Knutsson 173 Grundare av spelbolaget King (Candy Crush)

Per Brilioth 171 Vd Vostok New Ventures, investmentbolag

Per-Olov Asplund 115 Dextech Medical

Oskar Holter Stål 105 Spotify

Jacob Lindberg 104 Forskningschef Oncopeptides

Gustav Söderström 76 Produktchef, Spotify

Leif Johansson 63 Astra Zeneca, (tidigare Ericsson, Electrolux, Volvo)

Per Hillström 59 Vd svenska Morgan Stanley

Joakim Hedin 59 Fastighetsbranschen

Katarina Sachiko Berg 57 Personalchef, Spotify

Luca Baratta 56 Tidigare Spotify, flyttat till USA

Leif Östling 53 Fd Svenskt Näringsliv, mångårig vd på Scania

Thomas Anderberg 53 Ingen uppgift

Gevorg Nalbandyan 51 GN Tobacco, snus

Ane Maersk McKinney Uggla 51 Arvtagare till danska Maersk-imperiet, rederier

Richard Carrick 50 Miljöteknikbolag

Jacob De Geer 50 Grundare betaltjänsten Izettle

Alex Ming Norström 50 Chef på Spotify

Magnus Nilsson 50 Grundare betaltjänsten Izettle

Fredrik Knagenhielm-Karlsson 50 Företagsledare, Lifco, finansconcern

Källa: Skatteverkets taxering 2020, inkomståret 2019

Topp 20. De med största kapitalinkomster

Till inkomst av kapital räknas bland annat aktieutdelningar, vinster från försäljningar av aktier och bolag eller fastigheter, samt ränteinkomster.

Namn Inkomst* Roll

Patrick Söderlund 818 Embark Studios, tidigare EA, DICE

Markus Persson 745 Minecraft-grundare

Liselott Tham 705 H&M-ägare

Torbjörn Bäck 644 Ge-Kås i Ullared

Filip Engelbert 597 Grundare, Avito

Jonas Nordlander 585 Tipptapp, grundare Avito

Fredrik Lundberg 557 Näringslivsgigant, storägare på börsen

Jonas Zambrana Danielsson 497 Solutio, finansbolag

Stefan Persson 440 H&M-ägare

Mattias Warg 409 Tidigare skogsägare

Ludvig Strigeus 397 Spotify, programmerare

Eric Douglas 393 Latour, finansman

Magnus Nilsson 337 Grundare, Izettle

Maria Lindegren 309 Tidigare Martin och Servera

Claes Hedberg 288 Curia fastigheter

Stefan Bengtsson 279 H&M-arvtagare

Curt Bergfors 259 Ägare Max, hamburgerkedjan

Erik Wistrand 257 Recorded future, cybersäkerhet

Carl Douglas 248 Finansman, styrelseproffs

Stefan Glevén 247 Vd Geltis, investmentbolag

Gustaf Rentzhog 244 Vd Söderberg och Partners

Källa: Skatteverkets taxering 2020, inkomståret 2019. (*Överskott av kapital, miljoner)

24 december

Äldreborgarrådet: Vi var förberedda på en andra våg

På 40 av äldreboendena i Stockholms stad finns just nu en eller flera personer som är smittade av covid-19. Äldreborgarrådet Erik Slottner (KD) ser inte att han hade kunnat göra något annorlunda för att stoppa viruset återintåg hos de sköraste.

– Vi har varit väl förberedda inför en andra våg, säger han.

Efter en vår där 75 procent av Stockholms stads äldreboenden fått in viruset kunde äldreborgarrådet Erik Slottner (KD) i september meddela att samtliga boenden var smittfria.

Tre månader senare är situationen helt annorlunda. Kurvan över antalet smittade på äldreboenden i staden börjar sakta vända neråt, men den 16 december låg siffran ändå på 146 personer, utspridda på 40 boenden. Under november såg Erik Slottner hur antalet smittade på stadens äldreboenden fördubblades varje vecka.

– Det var en känsla av uppgivenhet. Att det skulle komma tre, fem stycken hade vi räknat med. Men jag hoppades in i det sista att det inte skulle bli en större ökning.

Erik Slottner tycker att förberedelserna som staden vidtog inför en eventuell andra våg var goda. Han nämner beslutet om särskilda covidenheter för äldre som inte kan isoleras på sina rum och att nya rutiner införts för besök på boendena.

– Vi har dessutom en helt annan tillgång till skyddsmateriel och andra krav på användning av skyddsutrustning. Både genom politiskt beslut, men också efter nya riktlinjer från regionen. Vi har också

säkerställt att vår personal har mer kunskaper kring basala hygienrutiner.

Han ser inte att något, som faller inom hans eget ansvarsområde, hade kunnat göras annorlunda.

– Jag skulle inte vara rädd att säga det, om det skulle vara så. Men jag kan inte komma på något enskilt beslut som vi har avstått från att fatta i syfte att minska smittspridningen.

Att en hög andel visstidsanställda inom äldreomsorgen skulle vara en avgörande drivkraft bakom smittspridningen tror inte Erik Slottner. Den främsta anledningen till att smittan kom in på boendena igen tror han handlar om den stora smittspridningen i samhället.

– Sedan är det mycket som pekar på att asymtomatisk smittspridning bland personalen har tagit in mycket av smittan. Folkhälsomyndigheten tror exempelvis inte att besökare är någon drivkraft bakom smittspridningen.

Trots detta har Stockholms stad nyligen fattat beslut om besöksstopp på kommunens äldreboenden, vilket Förvaltningsrätten slagit fast är olagligt. Nu riskerar staden miljonvite.

– Vi måste ta det säkra före det osäkra, även om beslutet verkligen satt långt inne för mig, med tanke på vilka negativa konsekvenser den sociala isoleringen får för de äldre.

I slutet av november slog Inspektionen för vård och omsorg fast att människor på äldreboenden inte fått vård utifrån sina individuella behov vid misstänkt eller konstaterad covid-19.

I Stockholms stad bekräftades det nyligen att läkare inte besökt vissa äldreboenden på två månader och att beslut om vård i livets slutskede oftast fattats på distans. Sjuksköterskor har också uppgett att de ofta känt sig ensamma med svåra beslut.

Erik Slottner säger att han tagit del av vittnesmål om bristande läkarbedömningar från anhöriga, men att dessa framför allt kommit från medierna.

– Vi har även fått en del mejl från anhöriga, men det är viktigt att komma ihåg att läkarnärvaron på äldreboendena är regionens ansvar.

När du har tagit del av vittnesmålen – hur har du agerat då?

– Jag har tagit till mig det som stått och påtalat detta framför allt i mina kontakter här i stadshuset, de som har den veckovisa kontakten med regionen. Jag har uttryckt allvaret i att man inte får individuella läkarbedömningar och sagt att jag tycker att det är ett märkligt sätt att tolka riktlinjerna – att läkare skulle vara frånvarande på vård- och omsorgsboenden.

Kontaktade du verksamheterna eller de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna, som ju ligger inom kommunens ansvar, för att stämma av hur detta såg ut?

– Nej, jag hörde inte av mig till sjuksköterskorna. Man har inte riktigt tågordningen att jag som borgarråd gör det. Det är klart att jag kan göra det, men vi har valt att det framför allt är äldreförvaltningen som har de direkta kontakterna.

Däremot skickade Slottners sekreterare i maj ett mejl direkt till ett av de ansvariga läkarbolagen, som DN tagit del av. Hon ber om en förklaring till uppgifterna om att äldre som insjuknar i covid-19 på äldreboende inte får träffa läkare annat än digitalt eller per telefon.

Fem dagar senare skickades en påminnelse till läkarbolaget, men något svar kom aldrig. Bolaget svarar i ett mejl till DN att de på grund av den pressade situationen missade att svara på mejlet, men att de haft andra kontakter med Slottner omkring den aktuella tiden.

Kunde du ha gjort mer?

– Ja, det kunde jag säkert ha gjort. Kanske som du säger, mer aktivt gå på verksamheterna och gå in mer

individuellt på de enskilda bovarna. Men vi fick inte heller reda på vilka boenden detta handlade om. Det hade varit svårt för mig att jag i min roll skulle ringa runt till alla hundra boenden, säger Erik Slottner.

Han landar i att ansvaret för att människor på äldreboenden i Stockholms stad i vissa fall inte fått den vård de har rätt till, ligger hos regionen. Om han hade fått bestämma hur äldreomsorgen skulle organiseras så skulle dock ansvaret för läkarinsatserna ligga hos kommunerna.

Han tillägger att även statliga aktörer har ett ansvar när det kommer till riktlinjer som de utformar.

Finns de här bristerna kvar i dag?

– Min bild är att det funkar mycket bättre nu och det är kommunens bild generellt också. Det är inga mängder som får sjukhusvård, men det är fler än som fick det i våras.

Mötena avlöser varandra, de flesta via länk. I en bokhylla, invid hundratals pärmar med handlingar från kommunfullmäktigesammanträden, står åtta tomma pepsi max-flaskor. Erik Slottner dricker inte kaffe, men behöver sin dagliga koffeinkick.

Dagens sista möte är med Maria Rotzén Östlund från Smittskydd Stockholm. Efter teknikstrul, där både pressekreterare och borgarrådssekreterare konsulteras, får de slutligen kontakt.

Erik Slottner lyfter smittspårningen, som han tycker fungerar bra, men skulle vilja se ännu mer av. Vid snabbtester har det den senaste tiden upptäckts fall där personal haft smittan utan att uppvisa symtom.

– En utökad testning av personal och en vidare smittspårning och även testning av de äldre som återvänder från sjukhus hem till ordinärt boende skulle vara en bra åtgärd, säger han.

Smittspridningen på kommunens äldreboenden blev nationellt uppmärksammad under våren. I en intervju med DN i augusti tillfrågades Kristdemokraternas

partiledare Ebba Busch om vilket ansvar KD har för att smittan spridits på Stockholms äldreboenden.

Hon lyfte frågan om besöksstopp på äldreboenden, något Stockholms stad fattade beslut om innan det nationella förbudet meddelades. ”Vi har ifrågasatt om inte kommunen eller KD borde ha tagit det beslutet ännu mycket tidigare”, sa Busch i intervjun.

– Jag vet inte vilka hon åsyftar med ”vi” där. Det är klart att man hade kunnat stänga tidigare, men jag tror inte att det hade gett någon större effekt. Att införa besöksstopp någon eller några dagar tidigare i mars är inte det som påverkar smittspridningen i april eller maj, säger Erik Slottner.

Enligt Ebba Busch har det också funnits brister i samarbetet mellan kommun och region i Stockholm och att KD ”finns med i båda”, varpå hon konstaterar att ”där finns mycket att slipa på”.

Erik Slottner känner inte igen den bilden.

– Det är klart att jag blev lite frågande när jag läste det.

Han vill inte berätta exakt vilken kontakt han och partiledaren haft under hösten, men säger att han regelbundet skickat underlag till partiet kring vilka beslut om äldreomsorgen som tagits i kommunen.

Slottner berättar att han och Busch har pratat om det så kallade narrativet, berättelsen om äldreomsorgen i Stockholm. Där tycker Erik Slottner att det finns en generell bild som är mycket sämre än vad människorna som tar del av insatserna själva tycker.

– I brukarundersökningar är 80 procent på det stora hela nöjda med omsorgen de får och hemtjänsten ligger lite över det. Jag tycker att vi har ett högt mått av valfrihet i Stockholm och att vi har en uppföljning av utförare som fungerar och är systematisk.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

FAKTA. SMITTADE PÅ STADENS VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN

Den 16 december var 146 personer, utspridda på 40 av kommunens 100 boenden, smittade.

Veckan med högst antal smittade under hösten rapporterades den 30 november. Då var 191 personer på 43 boenden smittade. Högsta veckosiffra under våren var 350 personer på 60 boenden.

Enligt Socialstyrelsen har 556 av de som bor på Stockholms stads särskilda boenden avlidit med covid-19 till och med den 14 december. Det motsvarar ungefär 9 procent av de 5 641 personer som bodde i särskilt boende i staden i januari.

24 december

Volontärer delar ut julkassar till utsatta

Tidigare år har Stockholms stadsmission tillsammans med olika kyrkor och föreningar ordnat julbord för hemlösa och andra utsatta under juldagarna.

I år ställer pandemin till det.

– Vi kommer dela ut matkassar utomhus i stället, säger Erik Holmberg på Stockholms stadsmission.

Sedan 2007 har ett stort julfirande för hemlösa och ekonomiskt utsatta i Stockholm arrangerats i Immanuelskyrkan under julafton, juldagen och annandag jul.

På grund av coronapandemin är firandet inställt i år. I stället delar volontärer ut matkassar på flera platser i

Stockholm på julafton och juldagen mellan klockan 12 och 15.

– Det blir utomhus vid olika stationer där vi organisationer vanligtvis arbetar. I julkassen finns julmat, en julgåva, lite godis och något varmt att ha på kroppen, säger Erik Holmberg, platschef på Stockholms stadsmissions mötesplats Sankt Paul vid Mariatorget.

Den som inte har något hem kan ta med julkassen till Sankt Paul.

– Det är hundratals som deltagit i vår julgemenskap tidigare men nu får vi försöka hjälpa dem som har det sämst, som inte har ett hem att gå hem till. Vi kommer att duka upp på ett coronasäkert sätt så att det finns åtminstone fem platser i hela lokalen åt gången, säger Erik Holmberg.

I måndags samlade Immanuelskyrkan in gåvor från volontärer. Dessa gåvor kommer bland annat att hamna i julkassen.

– Vi har också köpt och fått mat och annat som är i kassen, säger Erik Holmberg.

Bakom satsningen, som kallas Jul i gemenskap, står föreningen Ny gemenskap, Immanuelskyrkan, Volontärbyrån, Frälsningsarmén, Sankt Johannes församling, Sankt Matteus församling, Hela Människan, Stockholms stadsmission och Filadelfiakyrkan.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

25 december

De kan inte stänga för pandemin

Året har präglats av sjukdom och nöd. Människor har förlorat försörjning och familjemedlemmar, och som vanligt är det redan utsatta som drabbas absolut värst.

Under den första vågen var risken för att dö fyra gånger högre bland låginkomsttagare än höginkomsttagare, och förutom att den stigande arbetslösheten märks på Arbetsförmedlingen och socialkontoren påverkas frivilligorganisationer. Inte minst kring jul.

Till den ideella barnrättsorganisationen Majblomman inkom ovanligt många ansökningar inför högtiden och majoriteten av landets stadsmissioner uppger att de har hjälpt fler än vanligt med julklappar. Under året har de senare dessutom besökts av nya grupper, som människor med osäkra anställningar som på grund av pandemin plötsligt inte blev inringda till nya pass.

Det handlar exempelvis om personer som haft jobb inom restaurang och handel, och om föräldrar vars barn inte längre fick skollunch eftersom gymnasiestudierna skedde på distans.

Som det står i årets fattigdomsrapport från organisationen var våren en tid när det mesta stannade, gatorna tömdes och permitteringarna ökade. Men att många saker sattes på paus betydde inte att fattigdomen gjorde det. Den växte – och med den framför allt efterfrågan på mat.

När mycket i samhället ställdes in, växlade därför Stadsmissionen upp: ”Att stänga våra verksamheter var inget alternativ då vi

behövdes mer än någonsin”, står det i rapporten. Och de här behoven försvinner inte med vaccinationsprogrammet mot corona.

Konsekvenserna av dålig ekonomi, inte minst bland barnfamiljer, kommer att finnas kvar långt efter att pandemin har klingat av. En del måste lösas akut. Det mesta kräver långsiktighet.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

25 december

Ledare: Nu måste vaccin ut till de fattiga byarna också

Sverige, liksom många andra välfärdsländer, är fullt fokuserat på att kunna vaccinera så många medborgare som möjligt mot covid-19 så snabbt som möjligt. De mest sköra ska, som sig bör, få sina sprutor först. På söndag går startskottet på svenska äldreboenden.

Vi har resurser att teckna avtal och betala för vaccin till hela befolkningen. Men hur ser det ut i utvecklingsländerna? När kommer även

människor i fattigare delar av världen att få ett skydd?

Vaccin är bland de kraftfullaste vapen människan tagit fram för att bekämpa farsoter. Det har minskat lidande och höjt medellivslängden. Det är ingen slump att aktörer som Bill och Melinda Gates har storsatsat på vaccinationsprogram för att förbättra folkhälsan globalt. Deras stiftelse har i denna anda satsat nära 20 miljarder kronor på att bland annat utveckla, tillverka och distribuera ett vaccin mot coronaviruset.

Under 2020 har ett sextiotal vaccinkandidater prövats kliniskt mot covid-19. Pfizer/Biontechs substans godkändes först av de flesta västländer och Modernas får användas i USA. Nordamerika och Storbritannien började vaccinera under december och EU följer efter i stor skala under januari.

Pfizer planerar att tillverka 1,3 miljarder doser under 2021, men de behöver förvaras i 70 minusgrader. Det innebär att det blir mycket svårt att använda i avlägsna byar i fattiga länder.

Astra Zeneca har tillsammans med Oxforduniversitetet tagit fram ett vaccin som bara kräver vanliga kylar, men det är ännu inte godkänt. Att vaccinet ska kunna användas även på landsbygden i Afrika och Asien var ett av EU:s krav för att vara med och medfinansiera utvecklingen av vaccinet.

Astra Zeneca uppger att företaget kan producera tre miljarder doser och är ensamma om att ha ett avtal med samarbetsorganet Covax, som de flesta låg- och medelinkomstländer förlitar sig på för att få tillgång till vaccin. Läkemedelsbolaget har också tecknat ett avtal om att, i samarbete med med Seruminstitutet i Indien, tillverka en miljard doser till dessa länder. Astra Zeneca har dessutom lovat att sälja vaccinet utan vinstmarginal för mellan 2 och 4 dollar per dos under resten av pandemin.

Ändå kommer det att saknas ett stort antal doser – inte minst för att täcka behovet i folkrika och fattigare delar av världen. Det bor 7,8 miljarder människor på jorden och de tre läkemedelsföretagen räknar med att kunna leverera totalt 5,3 miljarder doser under nästa år. Det beräknas räcka till omkring 3 miljarder personer, eftersom de flesta vacciner behöver injiceras två gånger.

Rika länder får därför inte lägga beslag på en för stor andel av vaccindoserna. Men EU har tillsammans med fem andra höginkomstländer redan tingat halva nästa års vaccinranson. Här bor 13 procent av världens invånare. Många människor i fattigare länder kan få vänta ända till 2024.

Att vaccinera tillräckligt många för att uppnå immunitet över hela jorden kräver även mycket tid och resurser. EU har samlat ihop 16 miljarder euro inom ramen för initiativet ”Coronavirus global response” för att vaccinet ska komma alla till del. Enskilda länder borde också lägga biståndspengar på pandemibekämpningen.

Men inte bara nationer och filantroper i väst har ett moraliskt ansvar att se till att människor i fattigare regioner vaccineras. Förmögna gulfstater borde till exempel bidra till att människor i misskötta grannstater i Centralasien får en spruta. Ytterst har varje regering en skyldighet att tillhandahålla vaccin till den egna befolkningen.

Mottot ”en för alla, alla för en” gäller i allra högsta grad nu. Att vaccinera sig handlar både om att skydda sig själv mot svår sjukdom och om att rädda andra från att dö. Egenintresse och solidaritet vävs samman. För så länge inte alla är säkra är ingen säker. Annars blir det omöjligt att avsluta pandemin och återgå till en vardag då vi återigen reser, umgås och sjunger julvisor tillsammans.

DN 25/12 2020

25 december

”Om akutforskning ska kunna bedrivas måste lagen ändras”

Pandemin har blottlagt bristerna i lagstiftningen när vi behöver forskning för att hitta effektiva behandlingar. Åtta av tio svenskar är positiva till att delta i studier även om de inte kan lämna samtycke, men lagstiftningen gör att denna typ av forskning inte kan genomföras. En skyndsam förändring av läkemedelslagen är absolut nödvändig, skriver tre överläkare och en läkarstudent.

DN. DEBATT 201225

Åtta av tio svenskar är positiva till att delta i forskningsstudier även om de är allvarligt sjuka och inte kan redogöra för sin vilja. Det visar en aktuell Novusundersökning. Nio av tio anser att en nära anhörig är den som bäst kan förmedla deras vilja när de själva inte kan uttrycka sina åsikter. Detta är i linje med hur de flesta EU-länder har utformat sin lagstiftning för läkemedelsstudier på personer vars mening inte kan inhämtas. I Sverige har vi däremot en lagstiftning som kräver godkännande av god man eller förvaltare, vilket gör att denna typ av forskning i praktiken inte kan genomföras. Pandemin har med tydlighet blottlagt bristerna

i lagstiftningen i ett läge där vi verkligen behöver forskning för att hitta effektiva behandlingar. En skyndsam förändring av läkemedelslagen är nödvändig för att möjliggöra akutforskning i Sverige och därigenom förbättra vården av kritiskt sjuka patienter.

Studier som prövar läkemedel är avgörande för att hitta effektiva behandlingar som minskar risken för död och komplikationer. Detta har tydligt exemplifierats under den pågående pandemin. Kunskap från läkemedelsstudier utförda utomlands där allvarligt sjuka covid-19-patienter medverkat har gjort att vi i dag ser klart förbättrade behandlingsresultat. Samtidigt har overksamma – och till och med skadliga – läkemedel kunnat sorteras bort.

Under pandemin har forskningsnätverk i stora delar av världen samarbetat på ett aldrig tidigare skådat sätt för att nå avgörande genombrott. Viktiga forskningsresultat har snabbt omsatts i praktisk sjukvård, ibland inom dagar och veckor. Sverige borde kunna leda och delta i dessa samarbeten, men på grund av en formulering i läkemedelslagen kan de sjukaste patienterna inte erbjudas möjlighet att vara med i läkemedelsstudier.

Svår sjukdom leder ofta till akut förvirring, medvetslöshet eller att en patient måste sövas. Eftersom patienter då inte kan informeras om eller samtycka till forskning kräver ett EU-direktiv att en laglig företrädare till patienten samtycker till att forskningen kan starta. Länder i EU har tolkat kravet på laglig företrädare olika, men de flesta länder hänvisar till samråd med eller samtycke från en nära anhörig. Sverige har däremot som enda land i EU infört ett krav på att samtycke ska ges av god man eller förvaltare. Eftersom ytterst få står under förmyndarskap, och eftersom det inte går att besluta om förmyndare i ett akut läge, utesluter lagtexten i praktiken forskning på svårt sjuka och medvetslösa patienter. Tanken med formuleringen i läkemedelslagen är att skydda patienten, men effekten blir att

läkemedelsforskning på svårt sjuka omöjliggörs, vilket knappast kan ha varit syftet när lagen skrevs.

Vi har tillsammans med Novus genomfört en undersökning angående svenskars inställning till forskning när man är medvetandepåverkad på grund av akut sjukdom och därför inte själv kan samtycka till eller neka deltagande i forskning. Undersökningen visar att närmare 80 procent av de tillfrågade absolut eller troligen skulle vilja delta i en medicinsk forskningsstudie trots att de själva inte kan bli informerade om den eller ge sitt samtycke. Närmare 90 procent av de tillfrågade ställer sig positiva till att anhöriga förmedlar deras vilja om de själva är medvetandepåverkade. Dessutom är 80 procent positiva till att delta i forskning även när situationen är så akut att det inte finns tid att samråda med en närstående.

En stor majoritet av svenskarna är alltså positiva till att medverka i läkemedelsstudier även om de inte själva kan lämna samtycke. Svenskarna är också övervägande positiva till att anhöriga förmedlar deras vilja i denna situation. Novusundersökningen visar också tydligt att nuvarande lagstiftning, med krav på inblandning från förmyndare, står i stark kontrast till svenskarnas vilja eftersom endast 1 procent av de tillfrågade anser att ett juridiskt ombud bäst representerar deras vilja.

Slutsatsen är att det finns ett brett folkligt stöd för att delta i läkemedelsstudier som kan leda till förbättrad behandling av akut sjuka och medvetandepåverkade patienter, till exempel respiratorvårdade covid-19-patienter. Det är tydligt att närmast anhörig anses bäst lämpad att samråda om att delta i forskning när man själv inte är beslutskapabel. Därför borde det vara okontroversiellt att rådande lagstiftning anpassas så att EU-direktivets laglig företrädare kan vara en anhörig. En sådan förändring skulle innebära en harmonisering över landsgränser och möjliggöra att Sverige kan leda och delta i nationella, nordiska och internationella

samarbeten. En sådan lösning skulle också göra att läkemedelslagen harmoniseras med etikprövningslagen, som redan ger utrymme för anhörigsamråd i studier som inte involverar läkemedel.

Formuleringen i läkemedelslagen har förhindrat viktig forskning i över 15 år. Bristerna i lagstiftningen har påpekats upprepade gånger och så sent som för en månad sedan föreslog Kommittén för teknologisk innovation och teknik och etik (Komet) att regeringen skyndsamt skulle se över lagstiftningen. Novusundersökningen visar att även allmänheten delar denna syn. En majoritet av de tillfrågade angav att de är negativa till hur den rådande lagstiftningen är formulerad.

Trots de påtalade bristerna i läkemedelslagen riskerar nu Sverige att göra om samma misstag. Det pågår en process för att anpassa en ny EU-förordning om medicinsktekniska produkter till svensk lag och i ett betänkande har socialdepartementet föreslagit samma formuleringar som i läkemedelslagen. Vi och flera remissinstanser är ytterst kritiska till detta förslag.

Pandemin har satt den närmast moment-22-liknande lagtexten i läkemedelslagen i blixtbelysning. För att allvarligt sjuka patienter i Sverige ska få den bästa vården baserat på relevant forskning måste vi skyndsamt – redan under nästa år– få en förändring av lagen som gör läkemedelsstudier vid akut och kritisk sjukdom möjlig. Det är också angeläget att vi i Sverige undviker att upprepa tidigare misstag när ny lagstiftning införs.

Vi uppmanar socialministern att omedelbart verka för en förändring av läkemedelslagen och se över beredningen för medicintekniska produkter. Den aktuella Novusundersökningen visar att detta ligger i linje med vad svenska folket tycker.

RELATERADE ARTIKLAR

Fredrik Sjövall, docent Peter Bentzer, professor Niklas Nielsen, docent, universitetslektor Moa Jakobsson, läkarstuderande Samtliga är verksamma vid Lunds universitet. FS, PB och NN är överläkare i anestesiologi och intensivvård på Skånes universitetssjukhus och Helsingborgs lasarett

Lästid: 1 minut

25 december

Moderaterna kritiserar sen ersättning till riskgrupper

Personer i riskgrupp som inte kan gå till jobbet på grund av pandemin kommer att få sin ersättning förlängd. Men stödet från staten dröjer.

– Det är ekonomisk misshandel av de här människorna, säger Maria Malmer Stenergard (M).

I måndags meddelade regeringen att den ska förlänga ersättningen till personer i riskgrupper. Det innebär att den som inte kan gå till jobbet på grund av att man löper stor risk att drabbas hårt vid sjukdomsfall i covid-19 – och inte kan arbeta hemifrån – ska kunna ansöka om - ersättning för förlorad inkomst.

Regeringen skriver att den avser att fatta beslut i början av februari nästa år, vilket får hård från Moderaterna.

– De som ingår i riskgrupp kan bli utan någon ersättning under två månader. När regeringen agerade senfärdigt under hösten blev vi oroliga och därför agerade vi i god tid riksdagen och uppmanade i början av december att det inte blir ett glapp igen. Ändå blir det så, säger Maria Malmer Stenergard.

Från den 24 augusti har personer i riskgrupper kunnat ansöka om ersättningen. Först var det för 90 dagar. Eftersom pandemin under hösten har fortlöpt förlängdes perioden till 180 dagar.

Men beskedet dröjde och det blev ett glapp mellan utbetalningen till riskgrupperna.

Nu förväntas det hända återigen för de knappt 1 900 personerna som beviljats ersättning av Försäkringskassan.

– Jag ser det som ekonomisk misshandel av de här människorna. Inte nog med att de måste leva med ständig rädsla för att bli smittade – de ska på grund av att regeringen är helt oförmögen att fatta beslut även leva med en oro för sin ekonomi.

– Regeringen borde haft med det här i sin höstbudget. Men på det här området, precis som på andra områden, har de inte över huvud taget tagit höjd för en andra våg, fortsätter hon.

DN har försökt nå socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi – som väljer att svara med skriftlig kommentar via sin pressekretare Björn Fridén.

”En förlängning av den förordning som reglerar ersättningen för riskgrupper innebär en betydande budgetpåverkan. Riksdagen behöver därför först godkänna en höjning av sjukpenninganslaget för detta ändamål. Eftersom riksdagen först behöver godkänna förlängningen kommer ett glapp att uppstå”, svarar ministern och fortsätter:

”Det kommer ges möjlighet till retroaktiv ersättning. Regeringen avser att fatta beslut om förlängning av ersättningarna så snart riksdagen har godkänt förslaget. Det glapp som uppstår är beklagligt, men regeringen hanterar detta så skyndsamt som möjligt.”

Ersättning är som mest 804 kronor per dag före skatt och går med nuvarande bestämmelser att söka retroaktivt från 1 juli till och med 31 december 2020.

Bland andra cancersjuka och personer med hjärtproblematik har rätt till ersättning. Dock innefattas inte personer som enbart är 70 år eller äldre.

Fakta. Regler för ersättning

Det här gäller för att få ersättning:

Har arbete men en sjukdom som gör att du riskerar att bli allvarligt sjuk vid insjuknande i covid-19.

Saknar möjlighet att arbeta hemifrån. Det krävs även att arbetsgivaren inte heller kan erbjuda andra arbetsuppgifter inom ramen för anställningen, eller att det i övrigt inte går att anpassa arbetssituationen på arbetsplatsen så att smittspridning kan undvikas.

Kan visa upp ett läkarintyg som styrker att du tillhör en riskgrupp för covid-19.

Källa: Försäkringskassan

Sebastian Orre sebastian.orre@dn.se

25 december

Så är en julafton på covid-intensiven

En patient som ligger i respirator gestikulerar, vill ha ett block. Penna. Sjuksköterskan Louise Jensen hämtar. Med möda skriver patienten: ”Kommer jag att överleva?” Louise Jensen tar hans hand och svarar. ”Självklart.”

KUNGÄLV. Det är julafton på Kungälvs sjukhus intensivvårdsavdelning. Sjuksköterskan Emma Jansson har en gul skylt med bokstäverna PPA på blusen. Det innebär att hon är plats- och patientansvarig. Tillsammans med sitt morgonteam har hon arbetat sedan 06.45. Men julafton eller pandemi spelar ingen roll. För henne och kollegorna är det en vanlig dag på arbetet.

– Vi gillar inte ordet hjältar. Det här är vårt arbete, som vi utför varje dag. Jag tycker att den här pandemin har speglat samhället ganska mycket. Det är väldigt mycket jaget och inte laget. Vi har valt det här yrket för att vi vill hjälpa människor.

Den vanliga iva-avdelningen, som på Kungälvs sjukhus kallas för ”torget”, är fullbelagd. Fyra patienter. Slangar, pipande apparater och personal som på mjuka skor ständigt är i rörelse. Det krävs mycket arbete att vårda svårt sjuka patienter.

Intensivvårdsavdelningen för covidsjuka är också fullbelagd, men salen intill står tom, utrustad med respiratorer och vad som krävs för att snabbt utöka verksamheten. Det finns beredskap för att mer än dubblera antalet patienter. Personalen ser tecknen i samhället

och förbereder sig mentalt för att antalet patienter återigen ska öka.

Undersköterskan Marita Karling känner sig innerligen trött på coronan, på all den energi den tar, all personal som går åt, alla resurser. I somras låg det ständigt inne tio patienter och hon vill absolut inte att det ska börja igen. Att arbeta på julafton ser hon inte som en belastning.

– Det bästa med jobbet är jobbet. Det är varierande, viktigt och roligt. Man får så mycket ansvar som undersköterska på iva. Märkligt dock att vi blir så uppskattade nu, för det som man jobbat med i fyrtio år. Vadå hjältar? Man gör sitt jobb och vill göra det så bra som möjligt.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

25 december

Han har firat jul på samma mack i 58 år

Hela Vilhelmina vet att han håller öppet. I 58 år har Stefan Kvist firat julafton på sin bensinmack.

– När papporna säger att de ska ut och köpa tidningen är det hit de kommer, säger han.

Stefan Kvist var bara ett spädbarn när han firade sin första julafton på bensinstationen i Vilhelmina. Sedan dess har det, som Västerbotten-Kuriren tidigare berättat, blivit 57 stycken jular till.

– Första julen var jag två månader. Mamma och pappa hade ju stationen då, så då låg man väl i en barnvagn härute i någon smörjhall, säger han.

– När man var liten jobbade man väl inte varje jul, men man var alltid här och hjälpte till som en liten tomtenisse.

Själv har Stefan Kvist bara fina julminnen från macken på Volgsjövägen. En överraskning för runt 15 år sedan värmer lite extra.

– Ett stort minne är när min svärmor och svärfar kom hit och bjöd på minijulbord i personalrummet. Min hustru stod i kassan så fick jag äta ett julbord på stationen med allt vad det innebär.

Men när det kommer till sina egna barn har Stefan Kvist valt en annan helgstrategi.

– Barnen har inte varit så mycket här på jul. Det kan vara tvärtom, att jag försökt hålla dem härifrån så att de fått fira riktiga jular. Själv har han emellertid inga planer på att ändra sina högtidsrutiner

– Det är ju en tradition, säger Stefan Kvist.

– Julafton är jättespeciell för mig. Först och främst får jag ha tomteluva. Men det är också många återvändare, Vilhelminabor som flyttat till Umeå, som kommer in för att önska god jul även om de inte ska handla. De vet ju att man är här.

Det finns andra besökare också. När Vilhelminas pappor säger till barnen att de ska ”ut och köpa tidningen” måste de förstås ha någonstans att ta vägen.

– Ja, då kommer de hit. Och det är inget skämt heller. Alla känner alla här. Papporna går ofta till grannen bredvid, och så byter man av. Då brukar de passa på att komma in hit och surra en stund. Jag brukar se mycket tomtar här.

TT

25 december

Vaccinmotstånd et i Österbotten sticker ut när debatten tar ny fart

En dokumentärserie i SVT har satt strålkastarljuset på vaccinmotståndet i finlandssvenska Österbotten.

JORDEN RUNT.

Hösten 2018 hamnade den lilla kommunen Larsmo i Österbotten på kartan. Man hade nämligen hittat ett fall av mässling – en sjukdom som numera är ytterst ovanlig i Finland – hos ett barn i kommunen. Snart märkte man att endast 75 procent av Larsmos invånare var vaccinerade mot mässling.

Drygt 260 personer utsattes för smitta, 760 vaccinerades, och 18 sattes i karantän efter det konstaterade fallet. För den regionala hälsovården blev räkningen dyr.

Det utbredda vaccinationsmotståndet i Larsmo var inte okänt, men det här var första gången man konkret såg de möjliga konsekvenserna av det.

Larsmo är ingen stor kommun. En rondell, en del kyrkor, en vacker skärgård. Jag kör igenom Larsmo många gånger per sommar eftersom jag är uppvuxen i närheten. Platsen är känd för sina utbredda frikyrkliga inslag, framför allt när det gäller laestadianismen. Att en kommun med en historia av väckelserörelser blir en grogrund för vaccinmotstånd följer ett mönster man kan se även på andra håll i världen.

Det sedelärande i mässlingsfallet i Larsmo var att vaccinmotståndet gick ner. Fler människor i trakten vaccinerade sig efter nyhetsrubrikerna.

Men i SVT:s tredelade dokumentärserie ”Vaccinkrigarna”, som sänts den här vintern, framkommer det att det finländska vaccin-motståndet fortfarande tycks finnas i små kluster just i det svensktalande Österbotten. Där berättas om tränaren Linda Karlström, som är, även med nordiska mått, en rätt känd ”antivaxxare”. Hon föreläser i Sverige och har ett stort kontaktnät. Det visste också hennes hemkommun Kronoby när man i höstas valde henne till ”årets tränare”.

Vad man däremot inte visste var att hon också är förintelseförnekare. Det framkommer nämligen i ett avsnitt när Karlström tror att kamerorna är avstängda och hon pratar om *New world order*, en antisemitisk konspirationsteori som går ut på att vaccineringar är ett dolt redskap för världsdominans hos en hemlig judisk maktelit.

Hos Kronoby kommun och i finlandssvenska idrottsföreningar tar man nu kraftigt avstånd till Karlströms åsikter.

Men att SVT:s ”Vaccinkrigarna” sändes just nu var vältajmat. När de första grupperna väntas vaccineras kring nyår i Finland kommer också vaccindebatten som ett brev på posten. I Österbotten har diskussionen redan kommit i gång.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

Julafton 2020.

En man i vita skyddskläder sprutar bakteriedödande vätska över stenplattorna vid Födelsekyrkan i Betlehem. Här föddes enligt traditionen och Bibelns berättelse Jesus för 2 020 år sedan, och under en normal julhelg besöker hundratusentals troende staden. Men i år, på grund av restriktionerna under coronapandemin, är det så gott som omöjligt för utländska medborgare att resa hit. Vid Födelsekyrkan är det folktomt, julfrid råder för ovanlighetens skull.

Foto: Jaafar Ashtiyeh/AFP. 25 december

25 december

Mathem: ”Ett misslyckande att inte kunna leverera”

E-handelsjätten Mathem missbedömde kundanstormningen inför jul – och en del kunder fick inte sin risgrynsgröt eller skinka.

– Vi har fördubblat försäljningen mot i fjol, vilket är kul men att två procent av varorna inte kunde levereras är ju ändå ett misslyckande, säger vd Johan Lagercrantz till DN.

Mathem, med familjen Stenbecks Kinnevik som största ägare, är ett renodlat e-handelsbolag, som enligt egen uppgift har 35 procent av marknaden för hemleveranser. I förra veckan uppgav man att man stod ”väl rustade inför julhandeln”. Men man uppger nu att ”ett par - tusen kunder” inte har fått de varor de har beställt.

– Vi har förberett oss väldigt noga för att möta en hög efterfrågan, men vi tog uppenbarligen inte i ordentligt när vi gjorde beställningarna för åtta veckor sedan. Att två procent av varorna inte kunnat levereras gör oss besvikna, särskilt som det bland dem finns viktiga varor som färdigskivad skinka och risgrynsgröt, säger Johan Lagercrantz.

Men ni är ju specialister på just näthandel?

– Även om vi är störst online, så har nog de traditionella matkedjorna större lager, så där slår det kanske inte lika hårt.

Mathem har två lager i Stockholm och ett vardera i Göteborg och Malmö och når enligt egen uppgift 55 procent av de svenska hushållen. Lagercrantz säger att kunderna till för tre fyra veckor sedan fick leveranser inom en dag, men att den andra vågen ökade trycket och gav förseningar.

– Vi gjorde in i det sista allt genom att beställa extra, vi kompenserar kunderna genom extrautkörningar eller ekonomiskt. Vi är ändå stolta över att ha klarat anstormningen, det är inte helt lätt att snabbt ställa om till en fördubblad omsättning.

En sådan tillväxt brukar få en vd att bli nöjd, lönar sig ansträngningen för er?

– Inte i det korta perspektivet, vi har behövt jobba mycket mer och ta till speciallösningar, det har kostat mycket pengar. Men vi tror på tillväxt även efter pandemin, men då måste vi investera mer, snabbare än vi tänkt, säger Johan Lagercrantz.

DN:s rundringning visar att pandemin satt press på alla de stora matvarukedjorna inför jul.

Coops e-handel i december har varit tre gånger så stor som under samma tid i fjol. Sedan pandemin slog till har man successivt byggt upp kapaciteten. De flesta varor packas i butik för hemleverans eller för upphämtning i skåp.

– Själva tillgången har inte varit några problem, och vi har absolut inte haft brist på julvaror. När andra covidvågen slog till kunde vi ha fyra fem leveransdagar, men nu är vi åter till det normala, en till två dagar, säger Sara Mundt Petersen, affärschef för Coops e-handel.

Hon säger att året har tvingat fram ökad kapacitet i distributionen men också i allt som har med den digitala utvecklingen att göra:

– Vi har på kort tid accelererat två tre år jämför med den affärsplan vi hade tidigare. Jag tror att pandemin på allvar har ändrat svenskarnas sätt att handla mat, inte minst bland våra seniorer, säger Sara Mundt Petersen.

Ungefär samma sak säger Tony Holmberg, e-handelschef på Ica –matjätten har under året tagit kliv som vanligtvis skulle ha tagit flera år.

– Vår största utmaning har varit att möta efterfrågan, alla som har velat beställa har vi inte klarat att leverera till. Framför allt gäller det Stockholmstrakten. Däremot har vi inte haft brist på några speciella varor.

Tony Holmberg ser ett tydligt mönster – där restriktioner varit hårdast har förseningarna blivit längst. Kunder som vanligtvis kunde får varorna dagen efter har nu kunnat få vänta tre till sju dagar.

– Nästa år bygger vi ut vår distribution och vi får ett helautomatiserat lager i Stockholm, som ökar vår kapacitet fem sex gånger. Våra undersökningar visar att ju längre pandemin pågår desto fler kunder uppger att de kommer

att fortsätta att handla online, säger Tony Holmberg.

Johanna Eurén är kommunikationschef på Willys, som erbjuder hemleverans men vars huvudidé för e-handeln är att kunderna beställer på nätet och sedan hämtar i butik.

– Det har sett bra ut, kunderna har fått vad de har beställt – i något enstaka fall har det blivit fel märke på julmusten eller pepparkakorna.

Men har alla som velat beställa kunnat det?

– Nej, vi nådde vår gräns för vad vi kan packa och leverera. I helgen tog de flesta tiderna slut för leverans under julveckan, säger Johanna Eurén.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

25 december

”Förvånansvärt svag” julhandel

Coronapandemin slår hårt mot julhandeln. Nya kortdata visar på ett rejält tapp, främst för den fysiska handeln. Särskilt tufft är det för modehandeln.

– Decembersiffrorna är förvånansvärt svaga, säger Johan Davidson, chefsekonom på Svensk Handel.

Coronaviruset har slagit hårt mot handeln – och den viktiga julhandeln blev inget undantag. Den vanligtvis hektiska perioden har nu bytts ut mot tomma butiker och försäljningsras.

Under förra veckan, 13 till 19 december, låg konsumtionen 19 procent lägre än motsvarande

vecka i fjol, enligt ny kortdata från Swedbank. Det är också en väsentligt lägre nivå, jämfört med veckorna före.

”Som vanligt ökar försäljningen veckan före jul men uppgången i år är mycket mindre än i fjol”, säger Andreas Wallström, prognoschef på Swedbank i en kommentar.

Enligt banken finns en risk att försäljningen underskattas då kortstatistiken har en viss övervikt mot den fysiska handeln. Inom hemelektronik, där täckningen är god både i fysiska och onlinebutiker, noteras att en del av tappet i fysiska butiker tas igen på nätet.

”Inom hemelektronik minskade omsättningen i fysiska butiker med 28 procent senaste veckan jämfört med fjolåret, medan försäljningen online ökade med 66 procent”, säger Andreas Wallström.

Modehandeln har haft det särskilt tufft under pandemin där behovet av festkläder minskat drastiskt med inställda bröllop, födelsedagsfester och högtider med stora middagar.

Under förra veckan låg försäljningen av kläder och skor 43 procent lägre än motsvarande vecka i fjol, enligt Swedbank.

Svensk Handel, som har gjort en mätning på försäljningen den 1 december till den 20 december, ser att klädförsäljningen under perioden har minskat med 28,9 procent jämfört med samma period föregående år. Försäljningen av skor har minskat med 41 procent.

– Decembersiffrorna är förvånansvärt svaga, säger Johan Davidson, chefsekonom på Svensk Handel.

Totalt ser klädhandeln ut att minska med omkring 20 procent och skohandeln med cirka 30 procent sett över hela året, enligt Svensk Handel. Att siffrorna för december, som

normalt är en stark månad, är ännu sämre sticker ut.

– Det är lite anmärkningsvärt. Det är jättetufft för en hel del modeföretag nu. Reserverna är uttömda, säger Johan Davidson.

TT

Krögaren: Dråpslag mot hela branschen

De nya restriktionerna slår hårt mot restaurangbranschen.

– Nu är det svältdöden som sker, säger Joel Jadstrand på medeltidskrogen Sjätte tunnan.

Max fyra personer per sällskap på restauranger – från tidigare max åtta personer – och ingen alkoholförsäljning efter klockan 20, i stället för som tidigare 22.

Joel Jadstrand, som äger medeltidskrogen Sjätte tunnan i Gamla stan, suckar djupt när han ska kommentera de tuffa restriktionerna.

– Det känns som ett dråpslag mot hela branschen. De få gäster vi har haft kvar har normalt kommit mellan klockan 20 och 22, säger han.

Motiveringen till alkoholförbudet efter klockan 20 på restauranger och barer är att dessa ses som riskmiljöer vad gäller smittspridning och att de sociala kontaktytorna därför behöver minskas.

Under coronakrisen har regeringen presenterat flera stödåtgärder, som korttidspermittering, omställningsstöd, nedsättning av arbetsgivaravgifter och sjuklönekostnader. Flera stödåtgärder har också förlängts. Men från flera håll har man velat se mer specifika branschstöd och snabbare utbetalningar.

– Sjukhusen är fulla och någonting måste de göra. Mitt bröd ska inte bli någon annans död. Men det hade varit bättre om de stängde ner hela branschen och betalade någon form av stöd direkt så att man kan behålla personalen. Nu är det svältdöden som sker, säger Joel Jadstrand.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se. 25 december

Lokaler får inte hyras ut efter fest med 250 gäster

Södertälje kommun har fattat beslut om att förbjuda ett flertal privata fastighetsägare från att hyra ut lokaler om fester eller liknande arrangemang planeras att hållas under rådande pandemi.

Det var i lördags som 250 personer hade samlats i en festlokal, trots att Södertälje är en av de kommuner med högst smittspridning i hela landet, rapporterar Aftonbladet.

– När vi kom dit stod 50 stycken och dansade hand i hand. Det är högst oroande. Framförallt eftersom vår statsminister på fredagen trycker på vikten att ta ansvar. Ändå väljer man att förbise detta, säger Jonas Packalén, samordnare vid polisen i Södertälje, till tidningen.

DN 25 december

25 december

”Avskaffa regionerna – låt staten ta över ansvaret för vården”

Ansvarskommittén föreslog 2007 att länen skulle omvandlas till sex eller nio betydligt större regioner. Ett syfte var att varje region skulle bedriva avancerad sjukvård inom de flesta områden och att varje region skulle ha ett stort universitet. Av förlaget bidde knappt en tumme.

Det finns två alternativ till en framtida lösning. Antingen skrotas dagens 21 regioner helt eller fråntas sjukvårdsansvaret. I båda fallen skulle det krävas en ny statlig utredning för att föreslå vilka som i fortsättningen ska ha ansvaret för regionernas uppdrag: sjukvård, tandvård, trafik och regional utveckling.

Staten borde ta över sjukvården. Det skulle innebära att en sjukvårdsminister får det totala ansvaret i stället för att som nu enbart stifta lagar. Vad som ska hända med regionernas övriga ansvar får den förslagna utredningen definiera.

Över tid har hälso- och sjukvårdsutgifternas andel av bruttonationalprodukten ökat från 5,5 procent 1970 till 11 procent 2018. Närmare 90 procent av regionernas budget omfattar sjukvården.

När pandemin slog till i våras var beredskapen i regioner och kommuner bristfällig. Personalen inom vård och omsorg var i princip skyddslösa i

brist på munskydd, visir och annan nödvändig utrustning.

Hälso- och sjukvårdslagens mål är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskildas värdighet. Den som har det största behovet av vård ska ges företräde.

Det är ett omöjligt mål att nå med nuvarande organisation och omfattande byråkrati. Regionernas över 1 600 fullmäktigeledamöter och 44 000 administratörer kombinerat med en svag ekonomi bidrar gemensamt till dagens situation.

Regionerna är inte underfinansierade. Mycket pengar förslösas och det finns ingen hejd på vad regionerna kan stoppa in i budgeten och vad upphandlingar kan resultera i. Nya Karolinska i Solna är det mest skrämmande exemplet.

I Hamburg byggdes två nya sjukhus i Nya Karolinskas storlek – det ena privatägt och det andra ägt av Hamburg stad – för två miljarder kronor styck. Vad slutnotan för Nya Karolinska blir vet nog ingen. Siffran 60 miljarder kronor har nämnts.

När jag var informationschef i Läkarförbundet i början av 70-talet var Karolinska, Akademiska och Sahlgrenska sjukhusen statliga och alla tre riktigt bra universitetssjukhus. När landstingen, som nu bytt namn till regioner i hela landet, sedermera tog över kan ingen med fog säga att de blivit bättre.

DN driver på sin ledarsida ett avskaffande av regionerna. Tidningens slutkläm i en av ledarna ger syn för sägen i en svår tid. ”Rikskansler Axel Oxenstierna må ha bestämt på 1600-talet att Sverige skulle se ut så här. Men antagligen hade han aldrig hört talas om coronavirus.”

Avskaffa regionerna!

Sten Lindholm, Lund

”Mycket i äldre-omsorgen fungerar väl”

Äldreomsorg. I dessa dagar har det blivit en sanning att svensk äldrevård är dålig. I verkligheten är det nog snarast tvärtom. Omhändertagandet av äldre är gott i Sverige.

Vi har en väl utbyggd hemtjänst och hemsjukvård. Äldreboenden är i allmänhet välfungerande med god omvårdnad och medicinsk tillsyn.

De som bor på äldreboenden har ofta en komplex sjukdomsbild där många därtill är drabbade av demens. Det är en patientgrupp som många gånger inte far väl på ett akutsjukhus, med risk för tilltagande orostillstånd – ny miljö, ny personal och nya lokaler.

Det finns saker att förbättra, men det innebär inte att äldrevården är dålig. Förbättrings-punkter är bland annat: fler undersköterskor med fast anställning, fastare reglering mellan kommun och region avseende läkarinsatser inkluderande kommunikation mellan sjuksköterska och läkare samt tillgång till journaler för bägge parter.

Det tål också att fundera på om privatiseringen av läkarinsatser och boendena är så lyckade. Fler aktörer försvårar ofta samarbetsformerna mellan vårdaktörer. Det är många som arbetar inom äldrevården som gör utomordentliga insatser med personligt engagemang, vilket bidrar till en god svensk äldrevård.

Johan Alsén, före detta distriktsläkare

25 december

25 december

En nioårings julottabesök

Vi bodde på Visbohammars gård där far skötte hästar och plöjde godsets jord, mor tvättade och städade. När det gick mot jul tjuvhögg far julgran, mor kokade skinka och lutfisk. Jag var ett ”vetgirigt och nyfiket barn”och bad mor att vi skulle gå på julottan så jag fick uppleva den. ”Sånna tillställningar ä inget för dej”. Jag blev ledsen och beklagade mig för morbror Kalle som hjälpt far att tjuvhugga julgranen och fick några ”tack för hjälpen” supar av far vid köksbordet.

– Dä ä klart pojken ska mä te julottan om han vill dä å dä ä fri entre å di ä glada om dä kommer så många som möjligt så jag tar mä grabben dit.

Morbror Kalle var sällan helt nykter, men jag tyckte om honom. I juletid var hans promillehalt hög dygnet om så också på morgonen när han ordnat skjuts till kyrkan med en granne.

Kyrkoherden hälsade välkommen i porten och Kalle presenterade oss ”dä ä min systerson han ä väldigt intresserad av Jesus å krubban han låg i”. Prästen såg besvärad ut. Vi gick fram och satte oss på första bänk där Kalle informerade mig.

– Dä ska sjungas en del först å sen ska han prata om Jesus du vet han föddes på golvet i stallet av en som hette Maria men vem ä far te Jesus verkar di inte va ä di inte helt säkra på, jag ska höra mä prästen om di fått reda på hur dä ligger te .

Jag hade hört mor och moster Tora prata om att banvakten Tegvall hade ”barn på bygden” så jag viskade till Kalle om det kanske var Tegvall som

var far till Jesus. Det fick Kalle att gapskratta och när prästen gick mot altaret ropade Kalle.

– Pojkfan tror att banvakt Tegvall ä far te Jesus

. 26 december

Friheten främjar dygderna

Dygder är som ett dignande julbord, en mängd olika goda saker, från klokhet och tapperhet till kärlek och hopp. Utmaningen ligger i att kombinera efter smak och förstånd.

I senaste numret av tidskriften Axess resonerar statsvetaren Katarina Barrling kring kombinerandet, och att det är svårare att skylta med måttfullhet och rättrådighet än med bekännelser till tro, hopp och kärlek i bekräftelsejagandets tid.

Liberalismen ställs här märkligt nog i motsats till dygder. Senare års mest pregnanta formuleringar av liberala tankar, som tidigare ekonomipristagaren Edmund Phelps ”Mass flourishing” och Deirdre McCloskeys tegelstenar, bygger annars på just dygdemoral.

Denna moral handlar mer om att utveckla goda vanor än om val mellan ont och gott. Sammanvägningen mellan olika önskvärda saker är ofta det svåra. Livet kan inte reduceras till att bara vara duktig på sitt jobb eller hjälpsam mot andra.

Dygdemoral är också individualistisk. Den handlar om vår relation till oss själva, inte bara till andra. Vilken tonvikt man lägger vid olika dygder varierar efter personlighet och med vilken fas i livet man befinner sig.

Sådan moral utvecklas bäst i fria samhällen, där vi själva fattar de avgörande besluten rörande våra liv. Att denna frihet förutsätter ansvar är en självklarhet.

Konservativa får däremot ofta ansvarsbegreppet om bakfoten. När de talar om ansvar menar de vanligen att andra ska göra vad den konservative tycker är viktigt, och helst tvingas till detta av staten. Det kan vara önskvärda handlingar – men det handlar ändå inte om ansvar, utan om lydnad.

Ofrihet kväver dygderna. Att lyda påbud kräver föga tankeverksamhet och tenderar därför att förslappa denna kapacitet. Att dana sin karaktär kräver tvärtom att man reflekterar över sina val, både gjorda och kommande.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

25 december

Modernas och Pfizers vacciner är väldigt lika”

Modernas covid-19-vaccin väntas bli det andra som rullas ut i Sverige. Men hur bra skyddar vaccinet jämfört med Pfizers – som kommer i mellandagarna – och vilka biverkningar kan man vänta sig?

– De är väldigt lika beträffande innehåll och rapporterad skyddseffekt, säger Gunilla Karlsson Hedestam, professor på Karolinska institutet.

Sverige har slutit avtal om 1,8 miljoner doser av Modernas vaccin. Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA väntas fatta beslut om godkännande den 6 januari, därefter ska EU-kommissionen ge klartecken och om allt går som planerat räknar Sverige med omedelbara leveranser.

Vaccinet har redan fått grönt ljus av amerikanska läkemedelsverket FDA, vars rapport innehåller detaljerade data om skyddseffekt och biverkningar.

Modernas vaccin ska tas i två doser med en månads mellanrum. Enligt bolaget blev 94,5 procent av testpersonerna skyddade mot covid-19 minst 14 dagar efter andra dosen. Skyddseffekten var lite lägre för gruppen 65 år och äldre (86,4 procent) jämfört med åldersgruppen 18–65 år (95,6 procent).

De vanligaste biverkningarna var smärta vid injektionsplatsen, trötthet, huvudvärk, muskelsmärta, ledvärk, frossa och feber, som vanligtvis varade i några dagar efter sprutan. Biverkningarna var vanligare hos yngre än äldre samt efter den andra dosen.

Allvarliga biverkningar rapporterades hos en procent av deltagarna, men andelen var lika hög i kontrollgruppen. Enligt FDA var tre allvarliga biverkningar sannolikt kopplat till vaccinet, två personer som tidigare gjort fillerbehandlingar drabbades av svullnad i ansiktet och en annan person

av illamående och kräkningar. I samtliga tre fallen var biverkningarna övergående.

Myndigheten kan heller inte utesluta att även ett fall vardera av ledgångsreumatism, störningar i autonoma nervsystemet samt vätskeansamling i kroppen/andnöd vid ansträngning kan ha koppling till vaccinet. De förstnämnda biverkningarna hade inte gått över när studieresultaten rapporterades till FDA medan det sistnämnda hade förbättrats.

Cirka 30 000 personer deltog i de kliniska studierna. En fjärdedel av deltagarna var 65 år eller äldre, men ganska få var över 75 år vilket begränsar möjligheten att dra slutsatser för de allra äldsta. Vaccinet har även testats på personer som riskerar att bli allvarligt sjuka av covid-19, som hjärt- och lungsjuka, gravt överviktiga och diabetessjuka. Det har dock inte testats på gravida och barn.

Precis som Pfizers är Modernas vaccin ett så kallat mrna-vaccin, som tagits fram med helt ny teknik. Man sprutar in delar av genetiskt material från coronaviruset i kroppen. När materialet tar sig in i cellerna börjar de tillverka virusproteiner som immunförsvaret i sin tur producerar antikroppar mot.

Gunilla Karlsson Hedestam, professor i vaccinimmunologi vid Karolinska institutet, menar att det inte är mycket som skiljer Modernas vaccin från Pfizers. De är väldigt lika beträffande innehåll, uppbyggnad och rapporterad skyddseffekt, baserat på vad vi hittills känner till.

En skillnad är dock att Modernas vaccin inte är testat på personer under 18 år, medan Pfizers har testats på 16–18-åringar. Dessutom verkar andelen som drabbas av tillfälliga biverkningar vara något högre för Modernas vaccin än Pfizers, även om det inte rör sig om någon avgörande skillnad, menar hon.

– Det kan bero på att Modernas vaccin ges i en lite högre dos, 100 mikrogram mot för Pfizers 30 mikrogram, säger hon.

Den största skillnaden är egentligen hur vaccinen ska förvaras. Pfizers måste förvaras i 70 minusgrader eller lägre medan Modernas uppges klara upp till sex månader i 20 minusgrader.

– En direkt jämförelse av vaccinens stabilitet vore intressant att göra för att veta om det är Pfizer som bara är extra försiktiga. Det underlättar naturligtvis transporterna att inte behöva förvara vaccinet i 70 minusgrader, så detta är en logistisk fördel för Modernas vaccin.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

FAKTA. VANLIGA BIVERKNINGAR AV MODERNAS VACCIN

Smärta vid injektionsplatsen 91.6 procent

Trötthet 68.5 procent

Huvudvärk 63.0 procent

Muskelsmärta 59.6 procent

Ledvärk 44.8 procent

Frossa 43.4 procent

Feber 14.8 procent

Källa: FDA

Stort hemlighetsmakeri kring första leveransen

Sveriges vaccin är på väg med lastbil. Senast klockan åtta på annandagens morgon ska det ha anlänt till en hemlig plats i Sverige.

– Det är bara Pfizer som vet var de är just nu, säger Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström.

På julaftonskvällen lämnade Sveriges första vaccinleverans mot covid-19 – 9 750 doser – Pfizers fabrik i staden Puurs i norra Belgien med lastbil.

– Den lämnade Belgien på julafton och är på väg, säger Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström.

Transporten är omgärdad av mycket hemlighetsmakeri.

– Det är hemligt var de är just nu på vägarna. Bara Pfizer vet. De har gps-övervakning och är bevakade. Det finns speciella skyddsrutiner för värdefulla transporter så det är väktare med.

Richard Bergström ansvarar för hanteringen tills vaccinet passerat den svenska gränsen, då Folkhälsomyndigheten tar över.

Senast klockan åtta på annandag jul ska vaccinet ha levererats på en hemlig plats i Sverige – då börjar ompackningen till regionerna.

– Före klockan åtta ska de vara framme på hemlig ort och från klockan åtta ska personal som tjänstgör börja packa om. Så vaccinet kommer fram i kväll eller tidigt i morgon bitti (lördag). Jag vet givetvis var det ska men det kan jag inte säga. Centrallagret är hemligstämplat, säger Richard Bergström.

– Den första leveransen är lika stor som två flyttlådor.

Varje låda rymmer cirka 5 000 doser, fördelade i fem kartonger som ser ut som pizzakartonger. Varje

kartong har 195 vaccinflaskor, med vardera fem doser, totalt 975 doser. Vaccinet är värmekänsligt och levereras med kolsyreis, fryst till minus 70 grader.

Vaccineringen startar på söndag. Vaccinet ges i två doser per person och den första vaccinleveransen räcker till knappt 4 900 personer som bor på särskilda boenden för äldre.

Från den första leveransen får Region Stockholm, Västra Götalandsregionen och Region Skåne 425 doser vardera, medan övriga 18 regioner får 200 doser var. Hälften av doserna kommer att sparas för att säkerställa att de som har fått en första vaccination även kan få den andra.

– Man kommer försöka hålla distributionen hemlig så länge det är möjligt. Jag kan tänka mig att man har lagt upp ett transportsystem till regionerna där samma bil som exempelvis kör till Västerbotten går vidare till Norrbotten, säger Richard Bergström.

Under sista veckan i år kommer ytterligare 80 000 doser av Pfizers vaccin att levereras till Sverige. Samma volym kommer sedan varje vecka tills fler vaccin godkänts. Fördelningen till regionerna kommer att göras utifrån befolkningsmängd, men även med hänsyn till hur många personer över 70 år som bor i en region.

– Då kommer Pfizer direkt skicka ut vaccinet till regionerna, säger Richard Bergström.

Ett vaccin från läkemedelsbolaget Moderna väntas bli det andra som rullas ut i Sverige, om Europeiska läkemedelsmyndigheten godkänner det den 6 januari och EU-kommissionen ger klartecken.

Regeringens mål är att alla vuxna samt alla barn som tillhör en riskgrupp ska erbjudas vaccinering mot covid-19 under första halvåret 2021.

Pfizers vaccin blev i måndags godkänt av EU.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se 26 december

26 december

Tegnell petar Thunberg som årets medieraket

Förutom statsepidemiolog kan Anders Tegnell även kalla sig Sveriges medieraket 2020. Läkaren har gått från att vara en relativt okänd tjänsteman till tredje mest omskriven i hela landet.

Donald Trump behåller dock förstaplatsen i överlägsen stil för fjärde året i rad.

Statsepidemiologen gör ungefär samma resa som Greta Thunberg gjorde i fjol, då hon som en förhållandevis okänd 16-åring seglade upp som tredje mest omnämnd i svenska medier 2019 (i år hamnar hon på 17:e plats). Likt Thunberg slås Anders Tegnell endast av statsminister Stefan Löfven och USA:s president Donald Trump.

– Han gör nästan en ”copy paste” på Greta Thunberg förra året, och går från ingenting till att bli inte bara Sverigekändis utan nästan världskändis, säger Sofia Cottman, medieanalytiker på Retriever.

Mätningen från Retriever, som genomförs årligen i samarbete med TT, visar att statsepidemiologen omnämndes i nästan 55 000 artiklar och inslag i svenska medier under pandemiåret 2020.

– Uppseendeväckande med just Sverige är att Tegnell har varit det verkligt tydliga ansiktet utåt för Sveriges coronastrategi och synts mycket mer än vad Stefan Löfven gjort i coronafrågan. Det är väldigt annorlunda mot de andra nordiska länderna, där statsministern eller presidenten har varit den tydliga mediala frontfiguren, säger Sofia Cottman.

Folkhälsomyndighetens pressträffar har varit drivande för att sätta Tegnell i rampljuset.

– De var ju varje dag och genererade flera 100 artiklar dagligen. I mars och april fanns toppar med 500 artiklar om dagen som han syntes i.

Med drygt 136 000 omnämnanden under 2020 tar Donald Trump överlägset förstaplatsen före Stefan Löfven, som omnämndes drygt 61 000 gånger. Men Sofia Cottman trodde nästan att amerikanen skulle ges ännu större utrymme.

– Det är ändå valår och jag trodde kanske han skulle synts ännu lite mer. Å andra sidan syns han ju så otroligt mycket och det finns kanske gränser för hur mycket man kan pressa in honom.

Fjolårets toppämne klimatfrågan bevakades under 2019 med drygt 140 000 artiklar eller inslag. Den siffran ter sig oansenlig i förhållande till årets etta – coronapandemin – som slår alla tidigare rekord med sina drygt 1,6 miljoner artiklar och inslag.

– Det finns inget som tidigare har fått så här mycket uppmärksamhet. Men det är klart, det genomsyrar allt, så det blir egentligen mer att man bara skriver om verkligheten. Men det är ändå helt unikt, säger Sofia Cottman.

Den artikel som väckte mest engagemang i sociala medier under året var Aftonbladets artikel om programledaren Adam Alsings bortgång i covid-19 i april.

Med en halv miljon interaktioner på Twitter och Facebook (gilla-markeringar, kommentarer och delningar) är det även den artikel som väckt mest engagemang någonsin i Retrievers mätningar.

TT

Mest omnämnda i Sverige 2020

1. Donald Trump, USA:s avgående president: 136 403 artiklar/inslag

2. Stefan Löfven (S), statsminister: 61 718

3. Anders Tegnell, 54 918

4. Joe Biden 51 883

5. Lena Hallengren, 27 535

6. Zlatan Ibrahimovic, 22 901

7. Magdalena Andersson, 21 928

8. Boris Johnson, 21 261

9. Vladimir Putin, 19 307

10. Mikael Damberg,17 964

Största nyhetsteman och händelse 2020

1. Coronapandemin: 1 616 596 artiklar och inslag

2. Klimatfrågan: 100 620

3. Organiserad brottslighet: 53 201

4. Presidentvalet i USA: 42 485

5. Flyktingfrågan: 37 646

6. Nobelpriset: 31 875

7. Melodifestivalen: 31 826

8. Skjutningar: 27 367

9. OS i Tokyo: 20 867

10. Brexit: 19 558

Underlaget baseras på antal artiklar i samtlig svensk redaktionell media, både webbaserade och tryckta tidningar, samt etermedias nyhetssändningar under perioden 1 januari till 18 december 2020.

Källa: Retriever

26 december

Så kan framtidens distansarbete påverka ekonomin

Från att människan blev bofast fram till den industriella revolutionen var hemmet vår vanligaste arbetsplats. Nu har miljoner distansarbetande svenskar återvänt. Många vill stanna.

Går det? Och vad händer i så fall i ekonomin?

För den genomsnittlige stockholmaren tar resan till jobbet ungefär 35 minuter. Vi gör den två gånger om dagen, fem dagar i veckan. Det betyder att huvudstadens nya armé av hemarbetare, lågt räknat, just nu sparar 100 000 dygn i kollektivtrafiken och på vägarna varje vecka.

Distansarbete har flera sådana fördelar. Arbetsro. Frihet och flexibilitet. Knappt 20 procent av de som svarade i DN/Ipsos undersökning i somras vill jobba hemifrån mer efter pandemin.

Men här finns också en klyfta. Bussförare och förskolepedagoger kan förstås inte arbeta hemifrån. Och det passar långtifrån alla. Att jobba på distans kan bli ett löneslaveri i husarrest. En ovälkommen ihopgrötning av arbete och privatliv.

Övergången till mer distansarbete är inget trivialt. Visserligen brukade vår naturliga arbetsplats vara hemmet. Det var där, eller nära inpå knuten, som lantbruk, hantverk och andra sysslor pågick i årtusenden.

Men i Europa har det inte varit så på länge. Kapitalism, det är att jobba hos någon annan.

Om det plötsligt skulle sluta vara så borde det påverka vår arbetsmarknad, bostadsförsörjning, infrastruktur och våra städer. För att nämna några saker.

Men en mer grundläggande fråga är om hemarbetet fungerar.

Det gör det, enligt en kinesisk-amerikansk studie från 2013 som har uppmärksammats under pandemin.

Experimentet utfördes på en stor resebyrå i Shanghai. Företaget lät sina telefonister – sådana som bokar hotell och flygbiljetter åt inringande kunder – anmäla sig till ett jobba-hemma-lotteri. Fyra av fem arbetsdagar jobbade de som deltog i försöket från ett fullt utrustat hemmakontor.

De ökade sin produktivitet med 13 procent. Dessutom blev de gladare.

Men bara till en mindre del berodde den ökade effektiviteten på att medarbetarna faktiskt fick mer gjort under sin arbetstid. Nästan hela produktivitetsökningen kom i stället av att hemmajobbarna tog färre raster och hade lägre sjukfrånvaro. De jobbade mer, helt enkelt.

Att pendla till och från jobbet tar i snitt över 1,5 timme i Shanghai. Det blir tid och energi över om man slipper det.

Att människor tenderar att arbeta mer när de sitter hemma har bekräftats under pandemin. En undersökning visar att distansarbetande amerikaner lägger ungefär en tredjedel av den tid som sparas in i pendling på mer jobb.

Kring själva produktiviteten spretar siffrorna. En japansk studie visar att hemarbete under pandemin till övervägande del är mindre effektivt. I en stor brittisk enkät från i somras var svaren splittrade: Knappt 30 procent sa att de hade blivit mer produktiva av att jobba hemma. Lika många sa att de har fått mindre gjort.

Enligt en tysk undersökning är den ökade känslan av kontroll och tillfredställelse vid distansarbete dessutom en tillfällig effekt.

Det finns en studie på en annan grupp telefonister som tillsammans med Shanghai-exemplet visar skillnaderna mellan jobb.

Här tittade forskarna på Manchesterpolisens larmtjänst. Två poliser sitter vid sina datorer när det kommer in ett samtal: En tar emot samtalet och en annan skickar instruktioner till patrullerna. Larmtjänstpoliserna paras ihop beroende på vem som är tillgänglig. De kan sitta antingen i samma rum eller på olika stationer.

Frågan som forskarna ställde var om det fysiska avståndet påverkar effektiviteten.

Det gör det. Larmtjänstpoliser samarbetar snabbare om de får sitta tillsammans. Särskilt stor skillnad gör närheten vid mer komplicerade larm.

Någonstans runt 40 procent av alla jobb i Sverige tros vara tekniskt och fysiskt möjliga att utföra på distans. Men att något är tekniskt möjligt är alltså inte samma sak som att det är bättre.

En fördel med det jätteexperiment i hemarbete som nu genomförs är att folk tillåts undersöka fördelarna och problemen som uppstår i olika uppgifter och jobb.

Säkert kommer distansarbetet efteråt att få något av ett genombrott. Trenden fanns där redan innan. Men en del av nackdelarna kommer inte att märkas omedelbart. Fysisk närhet mellan människor, visar många studier, är avgörande för fungerande kunskapsspridning och innovation. En ekonomi som befolkas av eremiter löper därför risken att bli en korkad ekonomi.

Fler arbetsplatser kommer säkert att ha en större mix av kontorsarbete och hemarbete framöver. En fördel är att det kan öppna upp arbetsmarknader som tidigare var geografiskt begränsade. Medarbetare kan rekryteras från flera platser, utan att flytta.

Men här finns fallgropar. Organisationsforskaren Tsedal Neeley vid Harvard har länge studerat geografiskt splittrade arbetsplatser. Sådana verkar, enligt Neeleys forskning, benägna att alstra en viss typ

av obalanser och konflikter. På en hybridarbetsplats, där en del sitter tillsammans och andra är satelliter, löper vi risken att bli bittra på varandra.

På den hembaserade arbetsmarknaden hägrar förstås också verkliga fördelar. Det gäller kanske särskilt för kvinnor. Långa pendlingstider är i nästan alla sammanhang en större begränsning för kvinnors än mäns yrkesliv. Om distansarbetet leder till att arbetsmarknaden utjämnas geografiskt kan det bli en stor vinst för jämställdheten.

För samhällsekonomin kan mer distansarbete samtidigt ge stora besparingar. I människors tid, förstås. Men också i värdefull kontorsyta. Vilket i sin tur samtidigt skapar förlorare. Ett bolag som Vasakronan, ägt av det statliga pensionssystemets AP-fonder, har hundratals miljarder kronor knutna till kontor och butiker. Här finns risken för stora förluster. I fallet Vasakronan drabbar det pensionerna.

På bostadsmarknaden är effekterna svårare att förutse. Pandemin har visat att hemarbete får folk att längta efter större ytor, i alla lägen. Men villorna har ökat mer i pris än lägenheterna. Den trenden kan fortsätta.

En av pandemins stora förlorare, transportsektorn, lär också lida av framtidens distansarbete. Kollektivtrafiken blöder. Färre arbetsresor kommer att underminera förutsättningarna för bra turtäthet och nya investeringar. Vilket i sin tur kan drabba dem som behöver åka till jobbet varje dag även i framtiden.

Framtidens virtuella arbetsplats kommer – om den blir verklighet – inte gynna alla.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

26 december

Fler och fler dör och begravs ensamma”

Strama träbänkar står på raka led. Varannan rad är avspärrad med gula tejpremsor men i dag fyller banden ingen funktion, det finns inget socialt avstånd att hålla.

Trons kapell rymmer hundra begravningsgäster. Nittionio av sittplatserna står tomma.

Maria Nestorzon sitter längst bak. Till tonerna av Benny Anderssons Tröstevisa går begravningsförrättare Per Arne Hedin sakta fram till kistan för att läsa ett par dikter till avsked. Under det gröna bårtäcket ligger en äldre man som avlidit i covid-19. Han ska begravas utan att någon anhörig eller vän är närvarande. Maria har arbetat som begravningsentreprenör i drygt tjugo år och ser en ökande trend av ensamhet. Hon känner att det är viktigt att vara närvarande. Inte bara å yrkets vägnar.

– Fler och fler dör och begravs ensamma. Jag tycker att vi fyller en viktig funktion och representerar alla som har funnits kring just denna människa. Vi tar farväl för deras skull. Det känns som ett fint uppdrag.

Begravningar utan anhöriga på plats ökar i Sverige. För 25 år sedan var det cirka 800 per år utan någon rit eller aktivitet kring den avlidna. I dag är det 12 000.

”Vad händer om jag dör ensam? Hur lång tid tar det innan jag hittas? Vem ordnar begravningen?” Ulf Lernéus, vd för Sveriges begravningsbyråers förbund, berättar att det kommer in många frågor från ensamstående under pandemin och att antalet som begravs helt ensamma har fördubblats på tio år.

– Det går allt längre tid mellan död och begravning. Fokus har gått från den avlidna till de anhöriga. Det är ju inte den döde som inte har tid. Vad säger det om ett

samhälle när döden inte har så stor betydelse längre? Vad säger det om livet?

När någon ligger kvar på bårhus är det kommunens ansvar att se till att personen blir begravd. I Stockholm är det Socialförvaltningens enhet för hemlösa, dödsbosektionen, som sköter det praktiska. De släktutreder och letar anhöriga men om det inte går att hitta någon begravs personen ensam. Ulrika Jernberg, biträdande enhetschef, berättar att de gör vad de kan för att undvika det.

– Om vi inte hittar någon anhörig eller vän och känner att det är helt tyst kring den avlidna sätter vi ibland ut en dödsannons och hoppas att någon ska få syn på den. Det är ju tråkigt om ingen skulle komma på begravningen och ta farväl.

När regeringen nyligen aviserade restriktioner på hur många som fick samlas i grupp blev det stora protester från privatpersoner och trossamfund när det gällde begravningsceremonier. Regeringen justerade snabbt påbudet och tillåter nu upp till tjugo personer.

Ärkebiskop Antje Jackelén tycker att den starka reaktionen visar att även om begravningar ses som privata är de också i högsta grad sociala händelser. Hon tycker att en tid som premierar snabbhet, mobilitet och individualitet lätt underskattar ritens betydelse.

– Man kan säga att hur en civilisation mår, går att läsa i hur vi tar hand om de döda. Riter är oerhört centrala. De gör tiden beboelig för att de har en robusthet och upprepning som ger hållpunkter och ett språk för upplevelserna som riten gestaltar.

Drygt 70 procent av de som dött i pandemin är personer med äldreomsorg. Enligt Socialstyrelsens senaste statistik har 5 325 personer som haft hemtjänst och bott på äldreboende avlidit i covid-19. Inspektionen för vård och omsorg granskade nyligen äldrevårdens kvalitet och är mycket kritisk. Alla regioner har allvarligt brustit i vården av de äldre. Var femte hade inte ens fått en ”individuell bedömning” av sina medicinska behov av läkare. Anhöriga vittnar om sin förtvivlan över att nära och kära tynat bort.

Generaldirektören Sofia Wallström talade klarspråk när hon offentliggjorde rapporten. ”Det är viktigt att inte se detta som siffror. Det handlar om människor.”

Inför julhelgen kraftsamlar grupper och organisationer för att möta oro och ensamhet. Svenska kyrkan bemannar sin rikstäckande jourhavande präst tjänst dygnet runt och förstärker även sina lokala församlingar. Ärkebiskop Antje Jackelén ser att kyrkan har en viktig roll, särskilt i tider av kris men efterlyser ändringar i samhällets grundvärderingar.

– Enligt World values survey, ett globalt forskarnätverk, är Sverige det femte sämsta landet i världen på att respektera äldre. När vi i dessa tider letar efter skyldiga till misslyckanden borde frågan ställas till oss själva. Det är ju ändå vi som har misslyckats. Varför blev det så här för de äldre?

Trons kapell badar i ett varmt sken. Maria Nestorzon har med viss möda tänt de sexton stearinljus som arkitekten Gunnar Asplund placerat högt upp på söderväggen. Ett blomsterarrangemang pryder katafalkens kortsida. Gula rosor, germini och krysantemum. Begravningsförrättare Per Arne Hedin lägger sin högra hand på kistan. Bugar och läser sedan en dikt av Pär Lagerkvist, ord som reciteras på många begravningar runtom i landet.

”En gång ska du vara en av dem som levat för länge sen. Jorden skall minnas dig så som den minns gräset och skogarna, det multnande lövet såsom myllan minns och så som bergen minns vindarna. Din frid ska vara oändlig så som havet.”

Kistan förs ner till källaren för att fraktas vidare till krematoriet. En vaktmästare kommer in från personalutrymmet och börjar släcka stearinljusen. Det luktar kaffe genom den öppna dörren. Snart ska ljusen tändas igen, om två timmar är det dags för nästa begravning.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

26 december

Lotta Olsson: Jag var hopplöst kluven redan när tiggeriet fortfarande diskuterades

Många har bestämda åsikter om tiggeri, men själv hittar jag ingen anständig lösning. Vår tiggare har suttit i flera år utanför livsmedelsbutiken. ”Hälsa din man”, ropar han efter mig.

Utanför livsmedelsbutiken i min förort har samma tiggare suttit i flera år. De första åren gav jag honom pengar regelbundet, sedan slutade jag. Hela situationen, som jag hade trott var tillfällig, såg ut att bli permanent.

Jag var hopplöst kluven redan när tiggeriet var nytt för Sverige och fortfarande diskuterades. Var det rätt att ge honom pengar? Ja, han fick ju förutsättningar att överleva dagen och försörja sina barn hemma i Rumänien. Nej, jag bidrog bara till att han fortsatte leva ett halvliv, och skaffade sig en osäker försörjning långt borta från barnen. Bättre att arbeta för en politisk förändring, väl? Hur man nu från Sverige påverkar Rumäniens inrikespolitik.

Jag är fortfarande hopplöst kluven, och tiggarfrågan är bland de svårare politiska frågor jag vet. ”Vår” tiggare har blivit bekant med många häromkring, han får både saker och pengar för att klara sig. Ibland får han laga cyklar på uppdrag.

Han bor i ett tält i skogen. Jag tror att jag såg det när jag var ute på en lunchpromenad en dag, om det nu var hans eller någon annans. Det fanns en större bosättning med flera tält och skjul i en annan del av skogen, men den kom polisen och avhyste.

Många har bestämda åsikter om tiggeri, men själv hittar jag ingen uthärdlig lösning. Jag har hört människor som tycker att det ska få synas att folk lever så här, att fattigdomen finns. Men vad gör det med oss? Hittills ser jag bara att vi har lärt oss att titta bort, eller blir direkt arga. Jag har hört andra som vill förbjuda tiggeriet, men jag förstår inte hur det ska gå till om vi samtidigt ska behålla den fria rörligheten inom EU. Och all nödvändig arbetskraftsinvandring som har tagit över de jobb som svenskarna inte vill ha.

I min förort finns det en Facebookgrupp, som det gör för många bostadsområden. Där blev diskussionen om tiggeriet snabbt ganska upprörd, intressant nog i samband med att allt fler föreslog att man skulle ge tiggaren arbete. Det framstod för många som en omöjlig dubbelmoral: ge honom ”arbete” betydde bara att han skulle få arbeta svart åt oss, utan någon som helst trygghet. Skulle han få ett mer värdigt liv eller bara bli en underbetald illegal arbetare (som det redan finns många av)? Efter ett tag blev det så jobbig stämning i Facebookgruppen att de som ville hjälpa tiggaren bildade en egen grupp.

Men innan dess kom det två inlägg som jag fortfarande funderar på. Det första kom från en rumän som bor i vårt område (och som, ska för säkerhets skull tilläggas, har både svenskt medborgarskap, bostad och arbete). Hon sa att visst är det fint att hjälpa en enskild tiggare, men man ska inse att det just är en enskild individ det handlar om. Det förändrar ingenting i grunden, för han kommer från ett land där de allra fattigaste är många och lever ännu sämre än en tiggare utanför Konsum i Sverige. Lyckas vi hjälpa honom så kommer någon annan i stället.

Det andra kom från en man som föreslog att vi skulle samla ihop rejält med pengar, kanske ett par hundra tusen, så att tiggaren fick ett bättre liv på riktigt. Jo: då kommer ju också nästa och nästa och vill ha lika mycket, men vi kanske kan fortsätta och rädda liv så länge vi har råd?

Då blev det väldigt tyst i den tråden, och sedan fick tiggaren en egen Facebookgrupp.

Numera hälsar jag på honom och suckar över att det är så här det har blivit. Han får mer pengar till jul, för då tänker vi på de fattiga.

”Hälsa din man”, ropar han efter mig, och jag ropar ”tack” tillbaka. Sedan går jag hem och tänker att det måste finnas en mer anständig lösning någonstans. Det är bara så svårt att hitta den.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

26 december

Vart tog det vackra ordet *varsågod* vägen?

Svenskar lär vara världsbäst på att tacka. Men vad ska man svara när någon tackar? Ingen orsak, tack själv, ingen fara? Är varsågod en utrotningshotad vänlighet? *Patrik Hadenius* tar sig ut för att undersöka saken och springer på ett oväntat svar.

En stor familj, flera generationer, är ute och promenerar. Barnvagn och gamlingar. De upptar en hel gångväg, trots att den är bred. Men de har hört att jag kommer och skapar ett litet utrymme där jag kan passera.

Jag säger tack!

Några av dem är inbegripna i samtal och märker mig knappt. Men de som skapat passagen möter min blick och svarar detsamma: Tack!

Jag är ute på en löprunda. Det är jultider, coronakris och fullt med folk på gångvägarna de få timmar det är ljust. Just i dag är det dessutom sol, så extra många tar långpromenader. Vi är svältfödda både på att se himlen och på fysiska möten. Säkert är det därför fler som hejar, ler och möter blickar.

Jag ser en kvinna med hund i långt koppel. Det är en bit bort. Hon ser mig i god tid och håller in sin hund. Jag passerar och säger tack.

Hon tittar upp och säger glatt: Varsågod!

Det är som en pralin. Jag ler tillbaka. När hörde jag varsågod senast? Jag vill höra fler och bestämmer mig för ett språkexperiment. Jag ska säga tack till alla jag möter och iaktta deras reaktioner.

Egentligen borde ett tack inte vara så uppseendeväckande. Tackandet är mycket vanligt i svenskan. I en Pressbyrå kan det lätt utväxlas sex tack för en trisslott. En trisslott, tack. Trettio kronor, tack. Kvitto? Nej, tack. Tack! Tack tack!

Vi är världsmästare på att säga tack. I en studie som jämförde svenskar och finlandssvenskar, så tackade svenskarna mer än finlandssvenskarna, trots att alla talade svenska.

Tack är inte något vi säger bara för att visa att vi sett och uppskattat att någon gjort något för oss. Det är också ett svar.

Inga-Lill Grahn, språkvetare vid Dialektarkivet i Göteborg och Göteborgs universitet, reder ut tackandets alla roller i en artikel i Språktidningen 2018. Hon konstaterar att det eviga tackandet i det svenska vardagslivet inte är tomma fraser.

”Nej, när vi tackar från morgon till kväll är det stora ting som avgörs – vi orienterar oss i relation till varandra. Stora ting, men de sker i det lilla.”

Vi har många fraser som svar på tack. Ingen orsak! Inga problem! Ingen fara! Det är lugnt! Tack själv!

Och så det vackra men sällsynta varsågod. Det är ett så ovanligt svar att när damen med hund säger det, så

passerar det inte obemärkt. Jag ler tillbaka. Borde jag svarat, sagt något mer?

Nej, ett varsågod avslutar konversationen. Ändå lämnar det mig otillfredsställd.

Vi säger tack för att någon utfört något åt oss. Vi är tacksamma. Det finns en tacksamhetsskuld.

Någon häller upp kaffe. Du säger tack. Du erkänner att en tjänst utförts åt dig. Den som hällt upp kaffet bekräftar att en tjänst är utförd. Varsågod! Nästa gång är det din tur att bjuda.

Om man inte svarar varsågod utan något mildare – ingen orsak, tack själv, ingen fara – då är skulden neutraliserad. Den som utfört tjänsten visar att det inte var någon större uppoffring. Ingen gentjänst behövs.

Man kan också säga varsågod utan ett föregående tack. Det kan göras som en inbjudande gest: se här, jag har gjort något för dig! Men det kan också vara anklagande.

Jag hittar ett sådant exempel i statsvetaren och författaren Suad Alis debutroman ”Dina händer var fulla av liv”. Boken handlar om Nora som växer upp i en privilegierad miljö i Somalias huvudstad Mogadishu, men tvingas fly och hamnar i Sandviken.

Hon lär sig svenska och därmed det svenska tackandet. Men det finns en gräns för tacksamheten. Det blir tydligt i en scen där en kvinna tycker att Nora kunde vara mer tacksam för att hon fått en fristad i Sverige. Tack Sverige, svarar Nora beskt. Och kort därefter kommer bokens enda varsågod, i affekt. Nora slänger fram något som den svenska kvinnan inte bett om och säger argt: Varsågod!

Det är ett tydligt bevis för att hon lärt sig koden, och kan använda den.

Varsågod kan låta gammaldags, men det är relativt nytt i svenskan. Första belägget är från 1912. Tack är äldre. Tack som interjektion, alltså när det används som ett utrop, på samma sätt som varsågod, har

funnits sedan 1400-talet. Tack som substantiv, ett tack, är minst 1 000 år gammalt och kan hittas på runstenar.

Jag springer vidare. Återigen fylls vägen av en stor familj. Den här gången makar de inte på sig. Jag får runda dem genom att springa lite vid sidan om löpspåret. Jag kunde sagt ett bistert varsågod, men tvingar mig själv att säga tack. En i familjen möter min blick och ler ursäktande. Inga ord utväxlas.

En man med hund står en bit bort. Han håller knappt in den. Jag säger tack. Han blänger tillbaka. Snart kommer en ny familj. De flyttar på sig. Jag tackar. De ler och säger: Hej!

Jag passerar fler. Det är andra löpare, hundägare, familjer, pensionärer. Jag lyssnar och märker att hej är det vanligaste svaret, om man svarar något alls. Ännu vanligare är ett leende.

Jag kommer till en väg. En bilist bromsar in och släpper över mig. Jag vinkar ett tack. Han vinkar tillbaka.

Magdalena Ribbing fick en gång frågan om fotgängare skulle tacka när bilar stannade för dem. Frågeställaren undrade eftersom bilarna ju är skyldiga att stanna. Behöver man tacka då, när det är enligt lagen?

Ribbing svarade att man visst skulle tacka. Det hörde till hyfs, eftersom bilisten visserligen var tvungen att stanna, men det ändå var en uppoffring, och då fanns det anledning att bekräfta det. Vi vinkar, kanske kan våra blickar mötas. Det är ett smörjmedel som får trafiken att flyta bättre.

I coronatider blir våra samtalsmönster förryckta. Det är som om vi alla satt i bilar och vinkade. Någon mejlar ett tack. Hur ska jag svara? Tack själv? Jag skickar ett tack till någon. Måste den personen svara?

Vi prövar oss fram.

I ett vanligt fysiskt samtal är prövandet enklare. Vi kan med kroppsspråk och andra signaler visa vad vi behöver och hur vi vill bli bemötta. Jag kan göra mitt

experiment längs löprundan och se på reaktionerna när ett tack fungerar.

Digitalt är signalerna svårare att tyda, om det går alls. Ofta är det ju bara tyst. Jag ser egentligen inte hur föraren i bilen reagerade.

Trots att vi redan rekordtackade före corona, har tackandet troligen ökat. Det är många som förtjänar våra tack. Under den första vågen, i mars, så applåderade man runt om i Europa för vården. Det är ett slags offentligt tackande. Någon kommenterade applåderna lite bitskt med att ett bättre tack är det som syns i lönekuvertet, eller att vi följer rekommendationerna, för att på så vis minska smittspridningen och belastningen på vården.

Jag tänker på de äldre i riskgrupp som jag möter när jag springer. Jag ska inte ropa tack i ansiktet på dem. Borde jag bara nicka med stängd mun. Andas in genom näsan.

Min hjärna har syrebrist. Den får det efter några kilometer. Det går inte riktigt att tänka klart längre. Jag glömmer bort mig och slutar tacka. Det blir hej i stället.

Jag säger hej och nästan alla svarar hej tillbaka. Eller hej-hej. Att heja fungerar faktiskt bättre än tack. Ingen grymtar. Ingen känner skulden av att inte ha makat sig tillräckligt, eller att ha flyttat sig och inte blivit uppmärksammad på rätt sätt.

Hej är neutralare än tack, och genom sin kravlöshet öppnar det för mer interaktion. Ingen kan svara fel på ett hej.

Flämtande är jag åter hemma vid porten och slår in portkoden. En pappa med barn och händerna fulla med soppåsar är på väg ut.

Jag väntar, låter honom passera och säger hej. Han tittar, ler och säger tack.

Det tar en stund innan jag kommer på mig själv. Han har redan hunnit runt hörnet med barn och kassar när jag tyst för mig själv säger:

Varsågod!

Patrik Hadenius

Patrik Hadenius är språkvetare och förlagschef på Norstedts. Läs fler av hans texter om språk på *dn.se/kultur*.

27 december

”Låt inte covid-19-pandemin kullkasta folkhälsoarbetet”

Det svenska folkhälsoarbetet har hittills byggt på frivillighet och inte minst tillit, med ett helhetsperspektiv kring vad som gynnar befolkningens hälsa mest. Covid-19-pandemin är ur detta perspektiv inte en anledning att kullkasta den strategi som varit vägledande under många decennier i Sverige, skriver Torbjörn Tännsjö och åtta forskare och experter.

DN. DEBATT 201227

I Sverige dör varje år drygt 90 000 personer. Majoriteten av dessa dödsfall, cirka 52 000, är orsakade av hjärt- och kärlsjukdomar. Därefter följer cirka 21 000 dödsfall i cancer årligen. Omkring 12 000

dödsfall är kopplade till rökning och antalet alkoholrelaterade dödsfall per år är över 2 000. Varje vintersäsong avlider omkring 2 000–3 000 personer i den återkommande influensan (hittills har cirka 49 000 avlidit under 2000-talet utan svarta rubriker), trots tillgång till influensavaccin. Många av dödsfallen är naturligtvis också kopplade till flera kategorier som går in i varandra, liksom att 85 procent av de som dött med diagnos covid-19, med medianålder på 83 år, också haft andra sjukdomar.

Väldigt många förtida dödsfall i Sverige beror på sådant som går att påverka med förändrade levnadsvanor. Det handlar om hur vi lever våra liv: våra sociala umgängen, hur vi bor, våra arbetsförhållanden och det handlar om våra kost-, alkohol-, rök och motionsvanor. Fortfarande finns tydliga skillnader i folkhälsa mellan olika sociala grupper i Sverige. Det finns också skillnader mellan stadsdelar och kommuner i ett alltmer segregerat samhälle. Områden med sociala problem blir särskilt sårbara när en pandemi som covid-19 drabbar befolkningen. Överdödligheten i Sverige under mars och maj ökade med 220 procent bland invandrare från Syrien, Irak och Somalia i åldern 40–64 år och minskade samtidigt med 1 procent (det vill säga lägre dödlighet än normalt) i samma åldersgrupp bland personer födda i Sverige, EU, Norden eller Nordamerika. Detta illustrerar behovet av folkhälsoarbete.

Det är sannolikt att de totala dödstalen skulle kunna minskas om ”tuffare tag” användes från samhällets sida, till exempel totalt rökförbud, kontroll via medborgarnas mobiler att de går sina 10 000 steg per dag, förbud mot att äta rött kött mer än en gång i veckan, obligatorisk vaccination mot influensa och besöksförbud på äldreboenden under influensasäsongen etc. Listan kan göras lång, men sådana åtgärder är svenska politiker, forskare och myndighetspersoner hittills eniga om att inte införa. Som tidigare forskning och denna pandemi visat, kan människors beteende förändras på både kort och lång sikt även utan hård lagstiftning eller

myndighetskontroll. De flesta människor gör kloka val när det gäller folkhälsa, både för sin egen och andras skull. Det senaste decenniet har till exempel en stor del av befolkningen anammat både klimatsmartare levnadsvanor och matvanor utan lagstiftning. Den vana att tvätta händerna eller använda handsprit som vi nu har vant oss vid under pandemin är en snabb beteendeförändring som kanske är här för att stanna med goda effekter på folkhälsan som följd, till exempel genom minskad influensa och vinterkräksjuka.

Det svenska folkhälsoarbetet har hittills byggt på frivillighet och inte minst på tillit. Tillit från politikens och myndigheternas sida till medborgarna, liksom tillit från medborgarna till myndigheter och politik och allra mest på medborgarnas tillit till varandra. Detta är en strategi som stämmer väl med vår syn på demokrati och avvägningen mellan människors självbestämmande och omgivningens önskemål om att människor ska leva hälsosamt. Tack vare ett långsiktigt och träget folkhälsoarbete, med rekommendationer och ibland restriktioner, men på frivillighetens grund och med ett helhetsperspektiv kring vad som gynnar befolkningens hälsa mest, har väldigt mycket åstadkommits i Sverige. Covid-19 är ur detta perspektiv inte en anledning att kullkasta den strategi som varit vägledande under många decennier i Sverige.

Att många äldre sjuka människor under våren inte fått individuella bedömningar av sina sjukdomar är tveklöst en vårdskandal. Men de brister i äldrevården som covid-19-pandemin frilagt så brutalt, och som nu förhoppningsvis kommer att åtgärdas, utgör inte argument mot grundbultarna i det svenska folkhälsoarbetet. Tvärtom måste dessa allvarliga brister i omhändertagandet av äldre snarast förbättras samtidigt som folkhälsoarbetets grundvalar och målet att se till hela befolkningens bästa beaktas.

Under covid-19-pandemin har krav på fler förbud, hårdare straff och sanktioner framförts i Sverige. Den stora belastningen inom intensivvården och det ökade antalet döda med eller på grund av covid-19 är oroande och måste självklart tas på största allvar. Det är oerhört viktigt att vi alla verkligen bidrar till att minska

smittspridningen genom ett ansvarsfullt beteende gentemot varandra. Alla dödsfall är tragiska, och bakom varje människa står sörjande anhöriga. Detta gäller dock såväl människor som avlidit med eller på grund av covid-19, som de som avlider av en annan sjukdom, till exempel cancer, ofta i yngre ålder som samhället i vissa fall också hade kunnat förhindra med hårdare regler. Den dagliga rapporteringen av antalet döda i covid-19, men inte av det betydligt större antal som dagligen avlider av andra orsaker, riskerar dock att ge människor en alltför smal bild av verkligheten. Risken finns också att man missar att rapportera om de enorma konsekvenserna som corona-restriktionerna medfört för ohälsa och dödlighet av andra orsaker, och att det dagliga räknandet av döda i en enskild sjukdom leder till att all den vetenskap, filosofi och beprövad erfarenhet som hittills väglett folkhälsoarbetet glöms bort.

Som vi ser det har Sverige i allt väsentligt följt den långsiktiga och genomtänkta strategi för folkhälsoarbetet som landet tidigare har haft även när man arbetat med covid-19. Att hålla förskolor, grundskolor och gymnasier öppna i Sverige är ett exempel på ett viktigt folkhälsopolitiskt val. För barn och ungdomar är förskolan och skolan extremt viktig, särskilt för dem som kommer från en utsatt social miljö.

Självklart finns missbedömningar under pandemins förlopp såsom otillräcklig testning, försenade åtgärder i otakt med smittorisken, bristande styrning av och samordning inom regionerna, brist på skyddsutrustning och ibland svårbegripliga beslut baserade på en stelbent ordningslag, men det ändrar inte vikten av att hålla fast vid folkhälsoarbetets grundläggande principer.

Lars Vikinge, borgmästare, Linköping, fd lektor i etik, Linköpings universitet

Tomas Faresjö, professor i samhällsmedicin, Linköpings universitet

Sven Bremberg, docent i socialmedicin, Karolinska institutet

Anna Mia Ekström, professor i global infektionsepidemiologi, Karolinska institutet

Orvar Finnström, fd professor/överläkare i neonatologi, Linköpings universitetssjukhus

Martin Gullberg, professor i molekylärbiologi, Umeå universitet

Christer Johansson, professor i datalingvistik, Universitetet Bergen, Norge

Torbjörn Tännsjö, professor emeritus i praktisk filosofi, Stockholms universitet

Johnny Ludvigsson, senior professor i pediatrik, Linköpings universitet

Som vi ser det har Sverige i allt väsentligt följt den långsiktiga och genomtänkta strategi för folkhälsoarbetet som landet tidigare har haft även när man arbetat med covid-19.

27 december

”Du blev blå. Vi vet båda vad det betyder.”

Samhällsbärarnas avgörande ögonblick 2020. När andra inte orkar, måste de fortsätta. När år 2020 går mot sitt slut berättar de om ögonblicken när de förstod på djupet att krisen var ett faktum – och vad den kommer att betyda framåt.

Många har ett ögonblick. Ett särskilt tillfälle när coronapandemin blev allvar. Iva-läkaren Bertil Andersson hade intalat både sig själv och andra att viruset skulle respekteras, men inte fruktas. Sedan blev bäste vännen blå av syrebrist. Och Bertil rädd.

De brukade säga till varandra att det värsta som hänt var när Femman gick till botten. Så säger de inte längre.

Femman är pråmen de äger tillsammans och när larmet kom var de båda läkarvännerna på jobbet. Distriktsläkaren Kalle Uhlebäck stod beredd att dra ut en stortånagel på en äldre dam och narkosläkaren Bertil Andersson hade just sövt en sjuveckors bebis. Dramat utspelade sig alltså i en tid när covid-19 var en okänd faktor för den svenska läkarkåren.

Februari 2010 var en iskall månad. En vattenledning ombord på pråmen som låg förtöjd vid Klippan, nära Älvsborgsbron i Göteborg, frös och sprang läck. Bertil och Kalles kamratprojekt – med bastu, hobbyrum och sovhytter – fick slagsida och sjönk. Bärgningen skulle pågå i veckor.

– Dykare fick gå ned i omgångar och täta så mycket det gick. Vi hyrde in pumpar och varje gång vi pausade fick vi hacka hål i istäcket för att börja om, säger Kalle Uhlebäck.

Senhösten 2020 är de ombord igen. Femman är torr och restaurerad, och nu är förlisningen som sagt inte längre det värsta de varit med om.

Kandelabrarna brinner i den ombonade kajutan och påsteet drar. Kalle tar gärna drastiska genvägar i sitt berättande, men Bertils blick betonar allvaret i det de faktiskt var med om i våras.

När mars blev april syntes Bertil Andersson flitigt i medierna. Han basade för fältsjukhuset Kronan som byggdes upp vid Östra sjukhuset för att klara det befarade patienttrycket i Göteborg. Vid den här tiden snurrade klipp från Italien på tv och i sociala medier. Många italienska läkare hade själva dukat under för viruset, men till DN sa Bertil Andersson då att han inte kände sig alls orolig för egen del.

– Nej, men jag får stor respekt för viruset. Jag är väldigt noga med att skydda mig själv och vi har speciella rutiner när vi tar hand om patienterna. Så att rädd är jag inte, sa han vid pressvisningen av Kronan.

En kväll efter jobbet var han nere vid pråmen.

– Vi satt på akterdäck, kommer du ihåg det, Kalle? Och jag tror ju alltid att allt ska gå vägen, men du sa ”det här kommer aldrig bli bra”.

Kalle Uhlebäck minns det tydligt. Men när det gäller hur han själv snart därefter faktiskt blev smittad, har han inte samma exakta koll. Ytterligare en läkarkollega på vårdcentralen insjuknade nästan samtidigt och flera av patienterna kan så klart ha haft smittan. I början av april 2020 fanns inga fasta rutiner för visir och munskydd i primärvården.

– Du, Bertil, har ju alltid riktig skyddsutrustning. Vi distriktsläkare är vana att ta patienterna i hand och så där, och i våras var det svårt att ställa om.

Att Kalle fått det nya coronaviruset var det däremot ingen tvekan om.

– Jag fick som en träningsvärk i hela kroppen och så huvudvärken från helvetet. I två veckor låg jag bara still i soffan och liksom väntade.

Han minns en enorm känslighet. Filmen ”The Hobbit” gick inte att se eftersom orcherna gav svåra mardrömmar. Den 15 april läste han, som många andra svenskar den dagen, om den två år yngre tv-profilen Adam Alsing som inte överlevt sjukdomen.

– Då tänkte jag: ”Ja-happ”... Kalle stannar upp, med sammanbiten min.

– Jag har ju också ett BMI som snittar kring 30-strecket. Småtjock, helt enkelt. Det var skrämmande, säger han.

Tre dagar senare – efter två veckor i soffläge – kände Kalle Uhlebäck sig lite bättre och stapplade ut på en promenad. Vid matbordet efteråt tittade han på sina händer och sa: ”Vad blå de är?” Det där minns han inte själv, men hans fru har berättat. Det var också hon som larmade Bertil.

Sms:et som landade i Bertil Anderssons telefon är typiskt för den här tiden, våren 2020, när den lömska sjukdomens alla karaktärsdrag ännu inte var så kända.

Smileys och soliga hälsningar varvas med ett besked om livshotande syresättning. En fråga om det ska vara så här eller bör man oroas mer? Kalle verkade ju pigg.

– Jag kom hem till er i full skyddsutrustning och lyssnade på lungorna. Du såg ändå okej ut då, tyckte jag.

Det var en usel bedömning. Bertil Andersson ångrar att han alls gav sig in på att försöka vårda en vän. Det kunde ha slutat riktigt illa.

– Du var dig inte lik, där du låg. Men jag ville helt enkelt inte att du skulle vara så allvarligt sjuk. På Östra såg jag så många i din ålder som det gick illa för. Jag ville inte se det hos dig. Och då såg jag det inte, säger Bertil.

– Fast det var ju mitt beslut, avbryter Kalle. Man är själv ansvarig för sin hälsa.

– Inte om man är riktigt sjuk, säger Bertil nästan strängt. Då måste man låta andra ta över.

Kalle nickar tyst.

På kvällen efter Bertils hembesök upptäcker Kalle blånader på höften.

– Som ett lik. Jag hade en pox-mätare hemma, som mäter syremättnaden i blodet. Jag brukar ha 100, nu visade den på 85. En kort stund till och med lägre. Redan vid 92 ska man ha syrgas. Vi ringde på ambulans.

Nu backar vi kort historien till nyårsafton 1994 och första gången de såg varandra. Eller Bertil såg i alla fall Kalle som ramlade ut och halkade på just den här ångbåtsbryggan där de fortfarande möts.

– Jag bodde inte i Göteborg då och hade ingen båt. Så jag stod här och drömde. Och så kommer den här glada mannen ut och gör en praktvurpa. Det gjorde intryck.

Bertil skrattar. Kalle säger att han inte minns just det tillfället alls och ingen är förvånad. Någonstans där började i alla fall vänskapen, numera manifesterad i det gemensamma livsprojektet Femman.

Pråmen de delar har ingen motor och tar sig ingenstans. Efter förlisningen 2010 har hela skrovet förstärkts och isolerats. Det är varmt och ombonat också i påbyggnaden. En jordglob, en flaska rom och oljemålningar.

När Kalle Uhlebäck togs in akut på en av Östra sjukhusets medicinska avdelningar den 19 april arbetade Bertil Andersson febrilt i det militärgröna fältsjukhuset på parkeringen utanför. Vården på Iva Kronan var under de dagarna starkt ifrågasatt. En grupp anonyma läkare hade vänt sig till medierna med oro för patientsäkerheten och Bertil Andersson försökte lugna såväl personal som journalister. Än en gång sa han sig vara trygg.

Mitt i det blir alltså bäste vännen riktigt illa sjuk. Under en rast springer Bertil upp till honom.

– Du pratade om ditt testamente, säger han nu och sneglar mot Kalle. Och du blev blå. Vi vet ju båda vad det betyder. Vi skämtade säkert också, som vi alltid gör. Men jag var väldigt orolig för dig. Ja, jag blev rädd.

Kalle minns i efterhand flera nästan absurda fragment från sjukhusvistelsen. Hur snabbt körde inte vaktmästaren hans rullstol i kulverten på väg till infektionsavdelningen? Det var så att håret fladdrade runt öronen. Och medpatienten som hela tiden bad om mjölk, mer mjölk, och ännu mera mjölk. Var det kanske för att slippa höra det som han tvingade sig själv att bli frisk?

Bertil minns omsorgen. Att Kalle skulle ligga på mage för att andas lättare, men att han inte ordinerades kortison, för det var ännu inte rutin då.

– Nu hade du fått det. Men det vände ändå för dig som tur var.

– Ja, det är ju så individuellt, säger Kalle. Man kan vara jättetuff på stan, men man vet ingenting när det kommer till covid.

– Nej, du råkade vara en sådan som det spontanvände för, säger Bertil. De som får superinflammationen klarar ju inte det.

Det tog fyra månader för Kalle Uhlebäck att känna sig som sitt gamla jag. Fortfarande kommer han inte upp i hundra procents syresättning, men värdena är okej, runt 98 så där. Han säger att han inte har förändrats för övrigt. Något sådant där ”uppvaknande” som många pratar om efter en svår sjukdom, har han inte märkt av, men tror kanske det beror på att han redan innan levt som han ville leva.

– Går man och väntar på att göra saker, och sedan nästan dör, då får man sig nog en större tankeställare, säger han.

För Bertil Andersson blev Kalles sjukdom däremot en tydlig vändpunkt.

– Det var mitt ögonblick. Jobbet är ju jobbet, där vet jag hur jag ska arbeta med ett smittsamt virus, men med Kalle blev det personligt. Då blev det på riktigt.

Så tänds en glimt i ögat.

– Det hade ju också blivit enorma praktiska problem om du hade gått och dött... med Femman och så.

De skrattar. Kalle går för att fylla på te och då tystnar Bertils skratt.

– Nej, det hade blivit tomt utan honom. Det hade blivit väldigt, väldigt tomt.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

27 december

Ögonblicket då de förstod att krisen var här.

Gamla respiratorer, ensamma patienter – och totalt kaos. De som står längst fram i mötet med viruset berättar om ett ovanligt år.

”Gamla omoderna respiratorer baxas fram. Nu är det krigssjukvård.”

Namn: Cecilia Arfwedson.

Ålder: 47 år.

Arbete: Intensivvårdsläkare Karolinska universitetssjukhuset Huddinge.

”Det är på sportlovet, i Ramundberget, som det långsamt går upp för mig vad som håller på att hända. Smittan har kommit hit. Berättelserna om människor som faller döda ned på gatan i Wuhan, känns plötsligt nära. Hur kan vi ha trott att det inte skulle drabba oss? En vecka senare får vi in det första fallet på iva, Huddinge.

Veckor av stegrat kaos. Prognoserna som stämmer kusligt väl och kurvorna som stiger exponentiellt. Vi öppnar enhet efter enhet. Gamla omoderna respiratorer baxas fram. Nu är det krigssjukvård. På morgonen gråter nattjouren för att hon inte räckte till. För att patienter dog och hon ännu inte vet att hon inte kunde ha gjort mer för dem än hon gjorde. Vi har hjärtklappning och slutar sova och knaprar sömnmedicin och losec. På presskonferensen säger Region Stockholm att intensivvårdsresurserna är fortsatt goda och vi förstår ingenting.

Vi försöker förhålla oss till det oundvikliga och outhärdliga faktumet att resurserna kan ta slut. På riktigt ta slut. Det gör de inte. Vi klarar det. Efter alla dessa ögonblick av trötthet, sorg, stress, så vänder det. Vi får semester.

När nästa våg kommer är vi beredda men ändå inte. Denna gång är vi kraftigt begränsade av en minskad personalstyrka. Trötta och uppgivna in i märgen. Jag älskar ju mitt jobb, men är rädd att inget kan bli som förr efter det här. Vi vill se varje människa, vara närvarande och tålmodiga med den sjuka och hennes familj. Men hur ska det gå till när patienterna är så många? När allt handlar om att ordna nästa plats. Är detta framtiden?”

”Koltrastarna var sällskap. Han var sorgsen när ungarna skulle lämna boet.”

Namn: Medo Manetheren.

Ålder: 37 år.

Arbete: Jobbade i våras som undersköterska inom hemtjänsten i Linköping, och oroade sig då för den tilltagande isolering som många gamla upplevde. Är numera omplacerad till pandemienheten på Linköpings universitetssjukhus.

”Den här pandemin har påverkat många patienters känsla av ensamhet, när de måste isolera sig. De kan inte ta emot besök som de kunde tidigare, eller besöka sina nära och kära. En 91-årig man som jag var hos i våras visade mig en familj av koltrastar som hade flyttat in i hans blomsterlåda. Han var inte säker, men han trodde att det var samma par som hade byggt bo där året innan. Koltrastarna var ett sällskap för 91-åringen i ensamheten. Han var sorgsen över att ungarna snart var vuxna och skulle lämna boet.

Nu under hösten fick vi in en patient som var drabbad av en stor stroke. Den här patienten blev helt utslagen, och behövde hjälp med allt. Han kunde inte träffa sin familj under större delen av vårdtiden, som varade en dryg månad. Det hade han kunnat göra i vanliga fall. Patienten hade inte covid, men var ändå tvungen att underkastas de nödvändiga restriktionerna för inte bli smittad. Isoleringen är en av många indirekta konsekvenser av viruset jag sett under året. Till slut fick ändå patienten komma hem. Det var mycket tårar

– men det var också härligt att se att man kan återhämta sig efter något sådant.”

”Mötet med den italienske läkaren från Bergamo förändrade oss.”

Namn: Mattias Bergström.

Ålder: 44 år.

Arbete: Anestesi- och intensivvårdsläkare, Skånes universitetssjukhus, Malmö. Jobbar framför allt med intensivvård, både med covidpatienter och med andra patienter.

”Det har varit ett exceptionellt år, minst sagt, och det är svårt att välja ut ett extra allvarligt och minnesvärt tillfälle. Jag är också rädd att vi inte har sett det värsta än, utan att det ligger något större framför oss. Men jag minns när jag verkligen fick en insikt om allvaret: När vi hade ett digitalt möte med en italiensk intensivvårdsläkare, från den hårt drabbade staden Bergamo. Vi hade samlat de flesta som arbetar med intensivvård och infektionsmedicin i Malmö och i Lund. Den italienske läkaren berättade hur enormt stort inflödet hade varit av covidpatienter till intensivvårdskliniken, och hur patienterna ofta behövde hjälp av respirator och bli intuberade, och hur de blev kvar i respirator under lång tid. De blev kvar på intensivvårdsavdelningen vilket skapade en situation av... kaos. Totalt kaos, faktiskt. Mötet med den italienske läkaren förändrade oss, åtminstone mig. Det var som att vi kom in dit på ett sätt, och kom ut därifrån med ett helt annat allvar. Det var lite känslan av att du är med och spelar en final i någonting, och du sitter på bänken. Men så knackar tränaren dig på axeln och säger att det är upp till dig att gå in och göra skillnad nu.”

”Jag minns ett jourpass då det var en känsla av konstant larm.”

Namn: Karin Hildebrand.

Ålder: 45 år.

Arbete: Specialistläkare i anestesi och intensivvård, - Södersjukhuset i Stockholm. Är även regionalt donationsansvarig läkare, men har under året arbetat heltid på intensivvårdsavdelningen.

”Jag hade i slutet av februari börjat befara att det här skulle drabba oss, och gick under flera veckors tid med förväntansångest. En obehaglig stillhet. Jag jobbar normalt halvtid med donation men från början av mars ägnades all min uppmärksamhet åt covid. Jag läste allt som gick att läsa och försökte inhämta den kunskap som fanns. Sedan minns jag jourpasset, den 22 mars, när det plötsligt kom väldigt många patienter till oss. Det var en känsla av konstant larm. Svårt sjuka och skärrade patienter. En person som drabbats av hjärtstopp där det först senare framkom att patienten haft hög feber i tre dygn. Brist på skyddsutrustning. Det var en katastrofkänsla. Vi hade haft en ganska lång förberedelsetid men det small ändå till väldigt plötsligt. En känsla av att vi inte tagit höjd, varken med personal, lokaler, maskiner eller med skyddsutrustning. Patienterna kom innan vi hade hunnit växla upp. Det passet var det som att möta sjukdomen med tomma händer. I min kalender från den dagen står det ’fjällen’. Jag skulle egentligen ha varit ledig. Men det blev inte så.”

”Jag har vårdat andra coronapatienter under året – men jag kunde inte vara hos min pappa.”

Namn: Catarina Resic.

Ålder: 50 år.

Arbete: Anestesisköterska i Malmö. Omplacerades i början av pandemin för att arbeta med coronapatienter på en intensivvårdsavdelning. Då, i våras, var smittspridningen i Skåne betydligt mindre än i Stockholm, men nu skördar pandemin många offer även här. Catarinas egen far Sten blev smittad och gick bort i november.

I mars blev Catarina Resic flyttad från sin vanliga tjänst som anestesisjuksköterska till en

intensivvårdsavdelning, för att ta hand om coronapatienter. Allt växlade upp snabbt.

– I samma veva blev det besöksförbud på min 79-åriga pappas boende, i en annan del av Malmö. Då slog det mig: Hur kommer hans sista tid i livet att bli? Kommer jag inte att kunna vara hos honom?

På jobbet upplevde Catarina ett starkt kamratskap och en stor känsla av mening, när alla ställde upp för varandra i en unikt svår situation.

– Men privat var det jobbigt, för jag kunde inte träffa min pappa. Jag oroade mig för honom.

I oktober hävdes besöksförbudet på boendet som Sten, Catarinas pappa, bodde på. Hon kunde äntligen hälsa på.

– Jag köpte med mig falafel och kebab till honom, riktigt malmöitisk mat från Möllevången. Jag åkte direkt efter jobbet och festade vi på maten. Han tyckte det smakade jättebra.

En dryg månad senare, en söndag i november, fick hon reda på att Sten testats positivt för covid-19.

– På onsdagen var han avliden. Han gick in i sitt rum och gick bort där. Allt gick väldigt lugnt och fint till, men... det var ändå en stor chock.

Jämfört med Stockholm var Skåne och Malmö relativt förskonade från pandemins härjningar i våras. Under hösten och vintern har smittotalen och dödsfallen skjutit i höjden. Allt fler skåningar delar Catarina Resics erfarenhet att ha mist en släkting eller vän.

Häromdagen kunde DN avslöja att infektionskliniken i Malmö – byggd för att stå emot en pandemi – har drabbats av ett stort coronautbrott. Runt 35 sjuksköterskor och undersköterskor samt elva läkare har nyligen testats positivt för covid-19. På den drabbade avdelningen arbetar sammanlagt 75–80 undersköterskor och sjuksköterskor, samt runt 30 läkare.

Catarina Resic jobbar inte på just den avdelningen, och har själv klarat sig från smitta. Häromveckan begravde hon sin pappa Sten. Det var en fin ceremoni. Men bristen på närhet till pappan under det sista året sitter kvar som en tagg.

– Det känns konstigt. Jag har vårdat andra coronapatienter under året – men jag kunde inte vara hos min pappa och vårda honom under hans sista tid i livet. Det känns som en stor sorg. Jag saknar honom jättemycket.

Catarina tror att känslan av att göra något verkligt meningsfullt i jobbet kommer att fortsätta även nästa år. Men på sistone har hon skrämts av att upptäcka att somliga i hennes närhet inte tänker ta det kommande vaccinet.

– Jag har stött på sköterskor och läkare som tvekar! De är oroliga för att vaccinet utvecklats så snabbt. Då går jag i gång. Vaccinet kontrolleras ju. Man måste tro på vetenskapen.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

27 december

Nya virusstammen upptäckt i Sverige

Det första fallet av den muterade virusvarianten i Storbritannien har upptäckts i Sverige. Enligt Folkhälsomyndigheten finns det en risk att fler hemvändande julfirare fört med sig mutationen till Sverige under högtiden.

Sverige har fått sitt första fall av den nya coronamutationen som fått spridning i Storbritannien. Det visar Folkhälsomyndighetens sekvensering och analys av virusprovet på annandagen.

Personen har rest från Storbritannien för att fira jul med sin familj i Södermanland. Väl framme i Sverige upplevde personen värk i kroppen och trötthet, och valde därför att testa sig den 20 december.

I samband med testningen inleddes smittspårning. Hittills har personens familjemedlemmar alla testat negativt.

– Min bedömning efter den smittspårning som vi startade omedelbart är att sannolikheten för smittspridning i Sörmland är ytterst låg om den finns över huvud taget, säger Signar Mäkitalo, smittskyddsläkare i region Sörmland, på Folkhälsomyndighetens pressträff på lördagen.

Han menar att den smittade personen förtjänar en eloge för sina försiktighetsåtgärder efter ankomsten till Sverige.

– Personen har undvikit kontakt med andra personer, åkt längst bak i en stor bil med fönstren öppna. Alla har haft andningsskydd och visir på sig.

Trots att Signar Mäkitalo är säker på att personen inte spridit viruset till andra i regionen, konstaterar han att det troligtvis finns fler fall även i Sverige.

– Fram till på tisdag eftermiddag hade 50 resenärer från Storbritannien anmält sig för att ta prover i region Sörmland. Så risken finns naturligtvis att det finns fler i Sverige som kan ha den här varianten, säger han.

Efter beskedet uppmanar Sara Byfors, enhetschef på Folkhälsomyndigheten, resenärer som varit i Storbritannien och ankommer till Sverige att isolera sig, på samma sätt som personen i Sörmland gjort.

Folkhälsomyndigheten rekommenderar också alla som har rest från Storbritannien efter den 12 december att testa sig för att kunna fånga upp samtliga fall och göra en smittspårning av den nya virusstammen. Det gäller även personer utan symtom. Resenärer från Storbritannien rekommenderas också att isolera sig i sju dagar efter ankomst. På den femte dagen ska ett nytt coronatest göras.

Myndigheten fortsätter att analysera virusprover för att se om den nya varianten finns i en större utsträckning i Sverige.

– Från den här individen verkar det inte vara särskilt stor risk för personen har inte träffat så många andra människor. Där är det liten risk. Sen är det andra som har kommit från Storbritannien under den senaste tiden och om de känner sig sjuka eller får symtom så kan de ha den här virusvarianten. Den risken finns ju, säger Sara Byfors.

Vad krävs för att Folkhälsomyndigheten ska börja testa vid flygplatser?

– Vi har inte sett det som en effektiv åtgärd. Man kan vara negativ då och sedan utveckla symtom och bli sjuk när man har kommit hem eftersom det är en viss inkubationstid. Så i nuläget har vi inga planer på att testa alla inresande till Sverige, säger Sara Byfors.

Hanna Fellenius på Region Stockholms presstjänst säger att den nya muterade varianten inte påträffats i huvudstadsregionen.

– Jag stämde av med Smittskydd Stockholm i dag och vi har det inte här.

John Falkirk

john.falkirk@dn.se

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. DETTA GÄLLER OM DU VARIT I STORBRITANNIEN

Folkhälsomyndigheten rekommenderar alla som varit i Storbritannien och kommit till Sverige den 12 december eller senare att stanna hemma, undvika nära kontakter och testa sig för covid-19.

Har det gått mer än fem dagar sedan du kom från Storbritannien är det viktigt att du testar dig ändå. Rekommendationen att testa sig gäller barn i förskoleklass och uppåt, men inte yngre barn.

I väntan på testning och provsvar ska man bete sig som om man har covid-19. Det innebär att stanna hemma, undvika nära kontakter samt vara noga med hygienen. Det gäller också barn i förskola och skola. Stanna hemma i minst sju dagar efter ankomst till Sverige.

Bor du tillsammans med andra, som inte varit i Storbritannien, bör de också stanna hemma i väntan på dina provsvar, även förskolebarn och skolbarn.

Källa: Folkhälsomyndigheten

27 december

Första doserna är framme – i dag startar vaccinationen

Här är bilderna på det nya vaccinet som på lördagsmorgonen kom till Sverige med lastbil.

”Det skänker hopp om att det kommer en mer normal tillvaro under nästa år. Men vi är inte där ännu. Tills vidare gäller att alla måste ta sitt ansvar. Det är bara så vi kan dämpa smittspridningen”, skriver statsminister Stefan Löfven på Instagram.

Klockan 08.40 på lördagsmorgonen meddelade Folkhälsomyndigheten att de första doserna vaccin mot covid-19 nu fanns i Sverige.

– Vi har goda förhoppningar att det ska fungera väl. Regionerna har förberett sig så gott det går i den här

situationen när det är mycket som är okänt. Både vi och regionerna är angelägna om att vaccinera så snart som möjligt, säger Sara Byfors, enhetschef på Folkhälsomyndigheten.

Enligt henne tyder inget i nuläget på att vaccinen inte skulle fungera på den nya virusmutationen från Storbritannien, som även har konstaterats i ett fall i Sverige.

Vaccinet lämnade Pfizers fabrik i Puurs i norra Belgien med lastbil på julaftonskvällen och skulle senast klockan 08 på lördagen ha levererats på en hemlig plats i Sverige. Doserna packades på lördagen om för leverans till landets regioner som inleder vaccinationerna i dag, söndag.

– Av säkerhetsskäl kan vi inte säga var i landet doserna finns. Det är uppgifter som omfattas av sekretess. Men doserna kom till Sverige enligt plan och levererades för ompackning enligt plan, säger Sara Rörbecker, pressekreterare på Folkhälsomyndigheten.

– Det känns bra att vi nu är framme vid det här steget, och att vi i Sverige inom bara några timmar kan börja erbjuda skydd mot covid-19, säger statsepidemiolog Anders Tegnell i ett pressmeddelande.

Leveransen var lika stor som två flyttlådor. Varje låda rymmer cirka 5 000 doser, fördelade i fem kartonger som ser ut som pizzakartonger. Varje kartong har 195 vaccinflaskor, med vardera fem doser, totalt 975 doser.

De 9 750 doserna räcker till cirka 4 900 personer. Hälften av doserna i den första leveransen går ut till regionerna direkt, andra hälften sparas eftersom varje person som vaccinerar sig måste ta två doser.

– De som vaccineras med startdoserna får dos två i samma system om tre veckor, säger Emma Spak, hälso- och sjukvårdschef på Sveriges kommuner och regioner, SKR.

Region Stockholm, Västra Götalandsregionen och Region Skåne får 425 doser vardera medan övriga 18 regioner får 200 doser var. Bland annat regionerna

Uppsala, Skåne, Stockholm och Västra Götaland börjar vaccineringen på söndagen.

– Utifrån lokala förutsättningar kommer vissa regioner att börja på söndagen, andra på måndagen och tisdagen. Ett större antal regioner börjar under söndagen. Vi har ingen lista på exakt vilka, säger Emma Spak.

De som först erbjuds vaccin är personer som bor på äldreboende eller har hemtjänst, personal som arbetar med dessa personer och vuxna som bor med den med hemtjänst. I Skåne kommer de första vaccinationerna att ges på äldreboenden i Helsingborg som ligger nära varandra.

Under nästa vecka kommer ytterligare 80 000 doser till Sverige och samma mängd fortsätter varje vecka tills fler vaccin godkänts. Regionerna får sin del utifrån befolkningsmängd och hur många över 70 år som bor i en region.

– Jag vet att flera regioner tittar på om det exempelvis är möjligt att vaccinera i hemmet för vissa riskgrupper. Kanske för personer som redan får hjälp med sjukvård i hemmet, säger Emma Spak.

Ett vaccin från läkemedelsbolaget Moderna väntas bli det andra som rullas ut i Sverige, om Europeiska läkemedelsmyndigheten godkänner det den 6 januari och EU-kommissionen ger klartecken.

Regeringens mål är att alla vuxna och alla barn som tillhör en riskgrupp ska erbjudas vaccinering under första halvåret 2021. När den stora allmänheten erbjuds vaccin kommer regionerna behöva rusta stora vaccincenter, som uttömda företagslokaler och konferenscenter.

– Det kan också bli exempelvis drive thru-lösningar, säger Emma Spak.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

FAKTA. FEM VACCINAVTAL

Sverige har gått med i ett EU-gemensamt avtal om vaccin med fem olika vaccintillverkare:

Astra Zeneca

Janssen Pharmaceutica (Johnson & Johnson)

Pfizer/Biontech

Moderna

Curevac

Totalt har Sverige hittills tecknat avtal om så många doser vaccin att det skulle räcka till hela befolkningen, förutsatt att vaccinen godkänns.

Källor: Regeringskansliet och Folkhälsomyndigheten

De senaste tre åren har sparräntan varit högre än CSN-räntan

● CSN-ränta

● Sparränta efter skatt

Räntorna är från den 31 december respektive år med undantag för sparräntan för 2020 som är från den 30 november. Sparräntan är SBAB:s ränta efter kapitalvinstskatte på 30 procent.

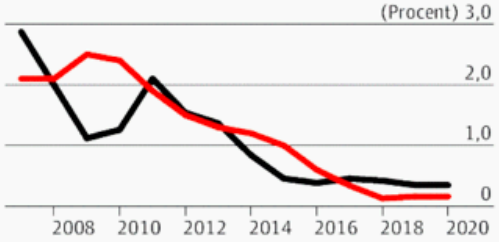

Bolåneräntan och CSN-räntan har turats om att vara lägst

● Ränta för studielån beviljade efter 1988

● Bolåneränta efter skatt

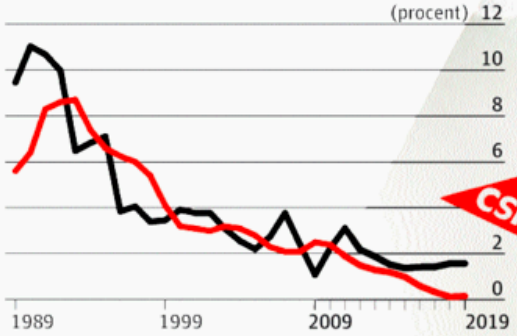

Lån tagna efter 30 juni 2001

Beloppet som ska betalas varje år sjunker med lägre ränta men återbetalningstiden blir lika lång

● Ränta 0,05% ● Ränta 3,5%

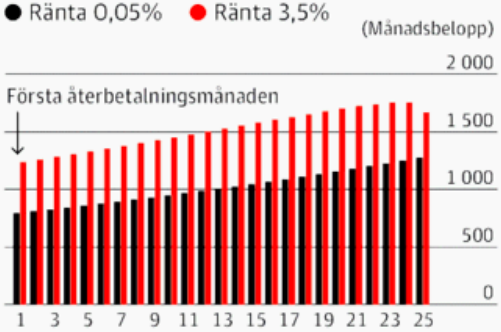

Lån tagna 1989 till 30 juni 2001

Beloppet som ska betalas varje år blir det samma men återbetalningstiden kortas med lägre ränta.

● Ränta 0,05% ● Ränta 3,5%

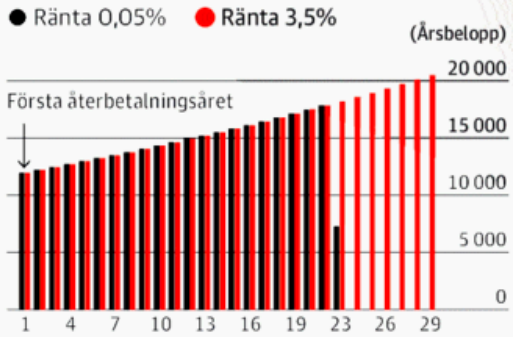

Grafik: Mikael Andersson
Foto: TT Nyhetsbyrån

27 december

Maria Crofts: Det här handlar en hel del om självdisciplin

Att ta ett lån är ett beslut som behöver tänkas igenom ordentligt. CSN-lånen är inget undantag. Särskilt inte om pengarna ska sparas och egentligen inte behövs till mat och hyra under studietiden. Se i första hand den rekordlåga räntan som en välkommen present om du redan har lån.

Studielånen finns för att staten vill göra det möjligt för alla svenskar att utbilda och förkovra sig. Bidragen och lånen är avsedda att täcka kostnaderna för mat, hyra och andra nödvändiga utgifter under studietiden.

Men som alltid gäller det att tänka sig för innan man lånar. Ett lån ska betalas tillbaka och då gäller det att man har pengar så man kan göra det. Funderar du på att ta CSN-lån fast att du egentligen inte behöver utan vill sätta undan pengar bör du tänka igenom beslutet noggrant.

Det här handlar en hel del om självdisciplin. Om din plan är att spara pengarna och helst få dem att växa gäller det att se till att planen blir verklighet och att inte pengarna går till annat.

Funderar du på sparkonton finns det bra jämförelser av sparräntor på nätet. Men välj ett konto som omfattas av den statliga insättningsgarantin. Det är det enda helt riskfria sparande som finns. Att bolag utan insättningsgaranti lockar med mycket högre räntor beror på att det är högre risk att placera pengarna hos dem.

Är du mer riskbenägen och vill köpa fondandelar är det de vanliga tidsreglerna som gäller. För att göra placeringar på börsen ska du vara helt säker på att inte behöva använda pengarna på minst fem år.

Under den tiden kommer börsen sannolikt att gå upp och ner flera gånger. Men långsiktiga börsplaceringar brukar löna sig på lång sikt.

Många arbetar extra medan de studerar och tillhör du dem kan du kanske lägga undan en summa varje månad. Om du då ska anses spara en del av CSN-lånet eller en del av de pengar du får för arbetet är en smaksak.

Räknar du med att behöva köpa en bostad efter studietiden kan det också finnas en anledning att ta CSN-lån nu när räntan är så låg. Det har blivit vanligare att ta lån utan säkerhet för att få ihop pengar till kontantinsatsen som är 15 procent av inköpspriset. Då brukar räntan vara väsentligt högre än för bolån samtidigt som återbetalningstiden är mycket kortare.

Går du i bostadstankar kommer du sannolikt att behöva låna pengar för att finansiera köpet. Då är det bra att veta att CSN-räntan och bolåneräntan brukar turas om att vara lägst.

Men samtidigt är CSN den snällaste långivare du kan ha. Återbetalningen sker på lång tid, du kan få nedsättning av årsbeloppet om du har svårt att betala och lånet avskrivs om du dör i förtid eller när du kommer i pensionsåldern.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

27 december

Karin lånas ut från sitt jobb – ska hjälpa till inom vården

Genom initiativet Beredskapslyftet ska det privata näringslivet låna ut sin sjukvårdsutbildade personal till intensivvården.

– Nånstans har man en skyldighet att hjälpa till om man kan, säger personskadereglerare Karin Braatz som nu ska jobba inom vården.

Beredskapslyftet är ett initiativ som togs av Fredrik Hillelson och hans företag Novare som i vanliga fall arbetar med rekrytering inom näringslivet.

I våras påbörjades beredskapslyftet inom vården för att avlasta under pandemins början, den gången vände de sig till anställda på flygbolaget SAS och intensivutbildade uppsagd personal.

– Vi vill vara länken mellan det privata näringslivet och vården, säger Fredrik Hillelson om initiativet.

Beredskapslyftet drog nyligen igång en andra runda och denna gång vände de sig till flera olika företag inom det privata näringslivet, nu med efterlysning på sjuksköterskor med anestesikompetens.

På lite mer än en vecka har femton personer anmält sig och kommer att vara en del av att avlasta intensivvårdsavdelningen på Karolinska universitetssjukhuset.

– Det är en stentuff miljö, folk som ligger på intensivvårdsavdelningar svävar mellan liv och död, säger Fredrik Hillelson.

Novare gör arbetet ideellt och vill inte ta betalt av regionen.

– Personalen är slutkörda, de går omkring 12,5 timmar per dag i en skyddsmask och gör en hjälteinsats, säger han.

En av dem som ska lånas ut till vården i tre veckor är den tidigare anestesisjuksköterskan Karin Braatz. I dag jobbar hon som personskadereglerare på Folksam men har 15 års erfarenhet inom vården. När ett meddelande skickades ut på företaget om initiativet anmälde hon sig direkt.

– Nånstans har man en skyldighet att hjälpa till om man kan, säger hon.

Trots att hon känner en skyldighet och vill bidra så är hon medveten om hur situationen är inom vården i nuläget.

– Det är både fysiskt och psykiskt jobbigt men samtidigt är det berikande och man gör nytta, säger Karin Braatz.

Arbetsgivarna erbjuder personalen betald tjänstledighet under den perioden som de arbetar på sjukhuset och Karin Braatz tror att det gynnar även företaget.

– Jag hoppas fler får upp ögonen och hjälper till. Det är en bra signal att man tar samhällsansvar och hjälper till, säger hon.

Vården i hela landet behöver hjälp och avlastning och därför kommer Beredskapslyftet gå ut och be näringslivet i Göteborg om hjälp för att kunna hjälpa Sahlgrenska sjukhuset.

Sjukhusen har även sett ett behov av mer än bara specialistsjuksköterskor. Nu hoppas beredskapslyftet att undersköterskor och sjuksköterskor utan erfarenhet av intensivvård kommer att ställa upp.

– Nu måste det vara extremt mycket handlingskraft, säger Fredrik Hillelson.

Trifeh Amini

trifeh.amini@dn.se

FAKTA. BEREDSKAPSLYFTET

Beredskapslyftet mobiliserar tillfälligt tillgängliga personalresurser för att stödja svenska arbetsplatser som är starkt pressade under coronakrisen eller som är i behov av akut hjälp.

Beredskapslyftet startade i mars 2020 med att intensivutbilda kabinpersonal från SAS som blivit arbetslösa på grund av pandemin. De kunde efter utbildningen underlätta för den ordinarie personalen främst inom hemtjänsten och äldreomsorgen.

Företag som varit del av projektet är bland annat SAS, Tre, Ericsson, Folksam, Swedbank, SAAB, Vattenfall, Elekta och Telia.

27 december

Ivo vill dra in läkares legitimation

En privatläkare i Stockholm misstänks för att skriva ut stora mängder narkotikaklassade läkemedel. Han är välkänd hos beroendekliniker och skrev ut över 800 recept på tre månader i år.

Inspektionen för vård och omsorg vill att hans rätt att skriva ut narkotikaklassade preparat dras in.

Läkaren har sin privata mottagning i centrala Stockholm. Han har varit legitimerad läkare sedan slutet av 1980-talet.

De senaste två åren har över 15 anmälningar om läkaren kommit in till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo). Anmälningarna kommer från privatpersoner, apotek och beroendekliniker. Enligt

anmälningarna ska läkaren förse patienter med beroendeproblem med tunga smärtstillande och ångestdämpande mediciner. Flera anmälare uppger att han tar omkring 2 000 kronor för ett besök.

Under den tremånadsperiod som Ivo granskat har läkaren skrivit ut 818 läkemedel. En patient hämtade ut 1 400 tabletter Citodon under perioden, vilket ger en daglig dos på 15 tabletter.

Beroendecentrum i Stockholm uppger i anmälan till Ivo att privatläkaren är känd i missbrukarkretsar och hos flera av deras kliniker.

Ivo skriver i sitt utlåtande att läkaren gjort grova felförskrivningar och att hans agerande kan ha bidragit till att patienter fått läkemedelsförgiftningar. De uppger att läkaren fortsatt skriva ut stora mängder narkotikaklassade preparat trots att han känt till att patienter hade en beroendeproblematik. Läkaren ska ha fortsatt trots att han kände till att han granskades av Ivo.

Myndigheten yrkar på att Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN, ska frånta läkaren rätten att skriva ut narkotikaklassade läkemedel.

Läkaren säger till DN att han nekar till att ha gjort någonting felaktigt och menar att vissa patienter anmält honom för att de varit upprörda över att de inte fått förnyade recept.

– Det är helt fel att man ska kunna betala pengar till mig för att få läkemedel utskrivet. När jag nekar vissa patienter så hittar de på saker för att de blir sura. Jag är extremt restriktiv.

Vidare menar han att Region Stockholm har en felaktig syn på hur bland annat svår smärta ska behandlas.

– Det finns en enorm massa smärtpatienter i Sverige som inte får den medicinering de behöver, säger läkaren.

DN har sökt Beroendecentrum Stockholm och Ivo.

John Falkirk john.falkirk@dn.se

27 december

Björn Wiman: Låt inte tankens teknokrater ta över världen

Av årets stympade julfirande saknade jag framför allt att gå i kyrkan. Att avsluta julaftonskvällen med midnattsmässan är inte bara en påminnelse om religionens roll i livet, utan så nära en helbrägdagörelse man kan komma i en brådstörtad tid. Stämningen är andaktsfull och något uppluckrad; man tar en främmande bänkgranne i hand och önskar god jul, hör någon lokal sångare kämpa med höjdtonerna i ”O helga natt” och får själv ogenerat klara strupen i psalm 122, ”Dagen är kommen”.

Under pesten i London 1665 var det andra psalmer som sjöngs. Runt hundratusen Londonbor dog av den plågsamma böldpesten. Från kyrkorna, berättar Daniel Defoe i romanen ”Pestens år” skanderades psalm 91 ur Psaltaren: ”Du skall inte frukta nattens fasor, / inte pilen som flyger om dagen, / inte pesten som går fram i mörkret / eller farsoten som härjar vid middagens ljus.”

Smittsamma sjukdomar påverkar inte bara människors förhållande till varandra och till förmodade högre makter. De håller också upp en spegel framför våra samhällen, som avslöjar sociala, politiska och kulturella fenomen vi kanske inte tidigare sett. Styrkor och svagheter visar sig, vad vi prioriterar och vad vi inte prioriterar. Epidemier drabbar inte heller slumpmässigt, utan följer de ekologiska och ideologiska nischer som de kan utnyttja. Varje samhälle har sina egna sårbara punkter som viruset ofelbart kommer att hitta.

I USA har coronapandemin demaskerat den faktaresistenta populismen i all dess ömklighet och gjort att en president förlorat ett val som han sannolikt annars hade vunnit. I Europa har viruset avslöjat en auktoritär reflex och visat att man i praktiken kan upphäva demokratin. I Sverige har viruset blottlagt hur

den hyperrationella samhällsmodellens människofientliga inslag lever vidare med new public management och en förnuftsvidrig organisationsmodell inom äldrevården.

Ett av pandemins mindre uppmärksammade avslöjanden i Sverige rör dock något annat. Nämligen vårt förhållande till kulturen – och i synnerhet scenkonsten. Att teatern har en unik förmåga att väcka aggression är väl känt; konstformen har genom årtusendena bekämpats av alltifrån kyrkan till marknadskrafterna. Förmodligen handlar det om skepsis mot härmning, tillgjordhet och masker men varje epok har alltid hittat sina egna skäl att hålla liv i teaterhatet.

Jag säger inte att det var teaterhat som låg bakom den orimliga behandlingen av den svenska scenkonsten under det gångna årets pandemihantering. Men det går inte att komma ifrån att det fanns en repressiv tendens i hur orimligt hårt de svenska scenerna drabbades jämfört med andra näringar och hur få politiska lansar som drogs för att hålla dem öppna medan det ännu var möjligt. Inget rör mellandagsrean – medan teatrarna går under.

Jag säger inte heller att detta är ett avsiktligt försök från myndigheterna att skada den svenska scenkonsten. Men poängen med pandemier är just att de följer och avslöjar underströmmarna i ett samhälle – de tendenser vi inte själva ser och kanske helst inte vill låtsas om. Och det är ett faktum att medan man i andra europeiska länder lade stor vikt vid just den levande kulturen som samhällsfunktion så straffades den i Sverige med negativ särbehandling – som DN:s Johan Hilton vid ett flertal gånger påpekat fick teatrar och andra scener ta en oproportionerlig del av smällen, medan gym, butiker och köpcenter fortsatte att fungera. Det går, som sagt, att skylla på lagstiftningen. Men också lagstiftning avslöjar ett samhälles egentliga prioriteringar.

Man kanske kan tycka att teaterlivets väl och ve är en skitsak i ett läge då över 8 000 svenskar är döda och pandemin driver vårt samhälle till ett slags existentiellt extremtillstånd. Men i själva verket hänger dessa två

ting samman. Vad är det för samhälle vi kommer tillbaka till? Vad vill vi att det ska vara? Vilka vill vi vara själva?

Kulturlivet är helt avgörande för svaren på dessa frågor. Kulturen är, hur högtravande det än kan låta, en kunskapsform i egen rätt. Kanske den enda genom vilken vi människor på allvar kan se oss själva. Kulturen representerar skillnaden mellan att leva och överleva. Man kan förvisso överleva en julafton utan att gå i kyrkan. Men lever man den?

Ett samhälle där kulturen tynar bort öppnar sig för en instrumentalisering av vårt inre liv, ett slags själsligt new public management. Denna tankens teknokrati tar över vid sämsta möjliga tidpunkt, då kulturlivet är hotat både från nyliberalt och nationalistiskt håll – antingen för att det kostar skattepengar eller för att det stör en nationalistisk agenda eller både och.

Just därför är det svenska samhällets sorglösa nedstängning av den levande kulturen under årets pandemibekämpning så oroande. Utrymmet för kulturlivets själva grundsats, leken och fantasin, minskar när det behövs som mest. I själva verket är det just bristen på fantasi som gjort att vi inte har planerat för det som forskarna länge varnat för skulle hända när människan överträder ekologiska gränser. Det var bristen på fantasi som gjorde att vi inte trodde att det otänkbara kunde hända också i Sverige, och det är bristen på fantasi som hindrar oss från att se att pandemikrisen bara är en förövning inför en framtid på en allt farligare planet. Vår jord är fortfarande fri, som det heter i julsången vi inte fick höra i kyrkan, himlen är öppen.

Men – och detta är viktigt att minnas – om viruset håller upp en spegel som visar vårt samhälles sämsta sidor kan vi också bli påminda om dess bästa. Det vi då får syn på är inte en dunkel abstraktion, utan alla de konkreta detaljer som utgör ett samhälles kulturliv: varje skratt, varje välljudande ton, varje välfraserat ord i en text. Varje tanke som får kropp och varje kropp som får tanke. Allt detta är livsmeningen. *The show must go on*.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

27 december

Språkkrönika: Coronan gör avtryck i språket

År 2020 går till historien som året då svenskan fick corona. Inte sedan andra världskriget har en enskild händelse haft så stor inverkan på ordförrådet. Under pandemin har över tusen nya ord bildats.

Coronan har gjort liknande avtryck i en rad andra språk. I Norge utsågs just *koronaen* till årets ord. Att vi refererar till viruset i bestämd form signalerar att vi talar om något bekant. *Coronan* är något vi känner till och som inte behöver förklaras ytterligare – på samma sätt som ”Kim har fått vaccinet” visar att vi vet vilket vaccin det handlar om.

Under det gångna året har vi ordvitsat om *covidioter* som inte följer rekommendationer, hört *soffepidemiologer* anamma experternas fackspråk och beställt hem mat från restauranger som satt *hemburgare* på menyn. Även på andra håll är humor ett sätt att hantera krisen. I isländskan används ofta *kófið* – som uttalas som *covid* – ungefär som *coronan*. *Kófið* var redan etablerat i betydelsen ”snödrevet; tjocka röken”. Och att betrakta pandemin som en ogenomtränglig vägg av snö eller rök är för många en oemotståndlig metafor.

Uppmaningar att hålla fysisk distans präglade många omröstningar om årets ord. Ofta balanserade favoriterna på gränsen mellan ironi och förtvivlan. I Nederländerna segrade *anderhalvemetersamenleving*, ”enochenhalvmeterssamhälle”, ordet som illustrerade en tillvaro som gick ut på att minimera smittspridning. I Österrike föll valet på *Babyelefant* – en symbol för det rekommenderade avståndet mellan människor. I Schweiz vann *Coronagraben*, ”coronadike”, också det ett ord för en livsstil på behörig distans från alla utom de allra närmaste.

En viss humor märks även i tyskans *AHA*, en förkortning för *Abstand halten, Hygieneregeln beachten, Alltagsmasken tragen*, som summerade

reglerna för att hålla avstånd, sköta sin hygien och använda andningsskydd. I Japan utsågs *sanmitsu* till årets ord. Tecknet *mitsu* användes tre gånger i myndigheternas tredelade uppmaning om att undvika folksamlingar, trängsel och närkontakt.

I engelskspråkiga länder utnämndes bland annat *quarantine*, ”karantän”, *pandemic*, ”pandemi”, och *rona*, en kortform för *corona*, till årets ord. Just dessa beståndsdelar går igen i nyorden över hela världen.

Pandemin är global. Därför blir också orden i coronans tidevarv globala.

Anders Svensson

anders@spraktidningen.se

112 nya dödsfall

Ytterligare 112 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige, meddelar Folkhälsomyndigheten. Totalt har 8 279 smittade avlidit i landet.

De nytillkomna dödsfallen i statistiken har i de flesta fall inträffat flera dagar tidigare, och de dödsfall som inträffat i närtid saknas på grund av eftersläpning i rapporteringen.

TT. 24 december

Om du behöver prata med någon

Jourhavande medmänniska

Är en stödlinje som är öppen för samtal alla kvällar och nätter. Telefon: *08-702 16 80* (alla dagar 21– 06). Chatt (söndag 21–24).

Jourhavande präst

Nås via telefon, digitalt brev eller chatt. Den som svarar är präst inom Svenska kyrkan. För alla åldrar, på svenska och finska. Telefon: Ring *112* och fråga efter Jourhavande präst (öppet 17-08). Chatt (öppet alla dagar 18-00)

Äldrelinjen

Minds stödlinje för de som är över 65 och som längtar efter någon att prata med. Telefon: *020-22 22 33* (Var-dagar 8-19, helger 10-16). 24 december

27 december

Avveckling av journalsystem pausas inför massvaccination

Journalsystemet Svevac som flera regioner använder för att dokumentera vaccinationer skulle stängas ned under 2021. Nu skjuts avvecklingen upp på grund av pandemin och den stundande massvaccinationen.

– Användningen förlängs till hela 2022, säger Sofie Zetterström, affärsområdeschef på 1177, som ägs av samma bolag som Svevac.

DN har tidigare rapporterat om avvecklingen av journalsystemet Svevac, som majoriteten av landets regioner använder för att journalföra vaccinuppgifter.

Programmet rapporterar till Folkhälsomyndighetens nationella vaccinregister och visar bland annat hur

många doser en person fått, vaccinationens datum och vem vårdgivaren är.

Redan 2018 beslutade Inera, Svevacs ägare, att avveckla journalsystemet. Sedan i våras kan inte längre nya vårdgivare ansluta sig och en nedstängning var planerad till september 2021.

Samtidigt visade DN:s enkätundersökning tidigare i december att ett flertal kommuner och regioner som använt systemet inte har nya lösningar färdiga inför massvaccinationerna mot covid-19.

– Regionerna använder redan det här systemet och alla har inte hunnit upphandla ett alternativt, säger Sofie Zetterström.

Efter dialog med regionerna har nu Inera beslutat att skjuta på avvecklingen, vilket Läkartidningen var först med att rapportera. Bolaget bedömer att behovet av journalsystemet finns kvar.

– När vi nu går in i massvaccinationerna frågade flera regioner om det inte gick att förlänga livslängden. Då gjorde vi en snabbutredning.

I nuläget har fem regioner förlängt användningen av Svevac – Gävleborg, Skåne, Sörmland, Värmland och Västra Götaland. Journalsystem kommer nu att gå att använda till och med 2022.

– Det främsta skälet till att regionerna vill fortsätta är att det finns en inbyggd funktion i systemet för att rapportera till det nationella vaccinationsregistret, säger Sofie Zetterström.

Övriga regioner har valt att hitta andra lösningar för att journalföra vaccinuppgifterna, säger hon.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

28 december

Relativt uthärdlig fattigdom

Socialdemokraten Ernst Wigforss sade: ”Fattigdomen fördrages med jämnmod, då den delas av alla. Den blir outhärdlig, då den dagligen kan jämföras med andras överflöd.” Det var 1928, en tid då trashankar och avsigkomna stackare var betydligt vanligare, och överflöd mer sällsynt.

Än i dag rasar socialister mot så kallad relativ fattigdom, att några tjänar och har mindre än andra.

Varje år kommer nya debattböcker där akademiker presenterar statistik om det problematiska med inkomstskillnader. De tenderar att förklara närapå alla samhällets eländen, från ohälsa till brottslighet.

Sådana akademiker finns det många av, ty få saker radikaliserar unga medelklasshjärtan som att ha vuxit upp med något mindre materiellt överflöd än sina jämnåriga.

Få förnekar att stora inkomstskillnader i ett samhälle medför problem. Men hur stora är problemen i ett modernt svenskt perspektiv? Många som har möjlighet väljer trots allt att flytta till områden där de blir relativt fattiga, snarare än relativt rika. Varför skulle så många i inkomsternas mellanskikt utsätta sig för detta, om andras överflöd verkligen gör oss sjuka och olyckliga?

Att bo nära de mer välbärgade är en prövning på sina sätt, men det tenderar att minska risken att cykeln inte står kvar där man parkerade den. Värdefullt för den som inte har oändliga resurser. Det kan också ge barnen en skola med mer studiemotiverade kamrater. Den relativa fattigdomen är alltså för de flesta ett mindre problem. Annat är viktigare.

Stora sociala problem tenderar att ha med absoluta faktorer att göra, exempelvis områden präglade av brott och skolor utan studiero.

Man skulle med en parafras på salig Wigforss kunna sammanfatta: Fattigdom fördrages med jämnmod om den är relativ. Den blir outhärdlig om den berövar oss och våra barn livschanser och möjligheter till en bättre framtid.

Mattias Svensson

mattias.svensson@dn.se

28 december

Ledare: Coronavaccinen är en möjlighet vi inte får slarva bort

Äntligen är de här, de efterlängtade vaccinen. Tack vare forskarvärldens hårda slit och omfattande samarbete får vi nu en möjlighet att sätta stopp för smittan. Och det är nyckelorden. Vi får en möjlighet – men det gäller också att vi tar tillvara på den.

För vaccin är inget magiskt elixir. Snarare är de att beskriva som instruktioner till kroppen om hur den ska hantera viruset. Inlärningsprocessen tar ungefär en månad.

Därför är bilderna på den person som först vaccinerades i Sverige, en 91-årig dam, också - oroande. De skiljer sig nämligen från bilderna av de först vaccinerade i andra länder: Här krävs inget munskydd, trots att Världshälsoorganisationen, WHO, mycket tydligt rekommenderar allmänheten att bära sådana i kontakt med andra.

Så riskerar själva vaccineringen i Sverige att, i en svart ironi, i stället bli ett smittotillfälle. Allra särskilt då som vi, genom utlandssvenskar som rest hem från Storbritannien över jul, nu även har fått in den mer smittsamma version av corona som vi lite halvhjärtat försökt hålla ute. Att vi inte ens testat dem som kommit tillbaka, utan lojt låtit dem passera gränskontrollerna med en uppmaning om att själva uppsöka sjukvården och testa sig, är ytterligare ett exempel på just den underskattning av virusets kraft som vi såg i våras. Den gången blev resultatet förödande.

Vi spelade ned riskerna. Vi isolerade inte. Många jobbade visserligen hemifrån. Men det var aldrig fråga om någon nedstängning, som tidigare påpekats: bara om att de som kunde höll sig undan medan andra skötte deras ärenden. Så har det fortsatt att vara.

Nog talade myndigheterna om denna ojämlikhet, men på det mest besynnerliga sätt: att det är ojämlikt att vissa har möjlighet att jobba hemifrån. Trängsel utgörs dock av människor, alltför många människor. Ju fler som håller sig hemma, desto bättre för alla, eftersom det då blir lättare att hålla avstånd i det offentliga rummet. Den verkliga ojämlikheten är i stället hur coronahanteringen osynliggör och glömmer bort de fattigaste och mest utsatta.

Hittills tycks vi inte dragit några större lärdomar. När medel- och överklassturisterna återvänder från sina semesterresor i smitthärdarna är det – då som nu – utan några direkta skyddsåtgärder.

Det är återigen vanliga taxichaufförer och busschaufförer som skjutsar dem från flygplatsen, och som därigenom utsätts för smitta som de sedan tar med sig hem. Överlag är personer i arbetarklassen mer utsatta: De har oftare kontaktyrken, oftare osäkra anställningar – inte minst inom äldreomsorgen – och förlorar ännu mer av sin redan relativt låga inkomst när de sjukskriver sig. De har även generellt sämre grundhälsa. Så löper låginkomsttagare också fyra gånger så hög risk att dö i corona, jämfört med höginkomsttagare, det stod nyligen klart i en rapport från Region Stockholms centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, CES.

Som Expressens granskning (25/12) visar kräver coronatesterna likväl att man klarar att ladda ned en app till sin mobil, navigera igenom det snåriga tidsbokningssystem som kräver både bank-id, digital vana och goda svenskkunskaper, alternativt har en bil så att man kan ta sig till de svårtillgängliga testplatserna.

Kort sagt: Svenskt smittskydd är inte utformat för dem som drabbats hårdast av corona, utan för en grundfrisk, resursstark medel- och överklass.

Det är av yttersta vikt att Sverige anpassar sin coronahantering efter den krassa verkligheten. För dumhet är inte att göra ett misstag. Dumhet är att fortsätta göra samma misstag och förvänta sig ett nytt, bättre resultat.

DN 28/12 2020

28 december

Det finns något ännu mer meningslöst än livet

Under jul och nyår är det jämt fler som ringer in till självmordslinjerna. Det är lätt att inse varför. Inte bara är allt stängt och stilla, länge, det är också mörkt och kallt. Och på avstånd inger juleljusen förstås inte någon mysig känsla, inte för den som upplever sig vara utanför.

Men att så många tar livet av sig på nyårsdagen, just när långhelgen håller på att ta slut? Det hade jag länge svårt att förstå. Och det där är dessutom något av ett mönster: Just när mörkret verkar lätta, när allt vänder, då tycks risken för suicid vara som allra störst.

Så många vittnar om det. Att någon som länge varit deprimerad börjar må bättre. Verkar se en framtid. Och tar sedan plötsligt livet av sig. Det är läskigt.

Det hela beror på ett djupt missförstånd, antar jag: Tillförsikten handlar om att den deprimerade äntligen ser en framtid, men den framtiden är något annat än vad de friska menar, för framtiden är planen på den egna döden. En slutgiltig lösning på alla problem, tror väl den deprimerade. Och känner sig lättare till sinnes.

Det hör också till åkomman att missta sin egen svartsyn på världen för en skarp förmåga att se

verkligheten för vad den är, och det kan vara svårt att öppna sig för andra.

Svårt, men inte omöjligt. Och jag vet inte vad det var för idiot som först sade att de som pratar om att ta livet av sig är de som aldrig gör det. Men det är inte sant. Somliga tiger, andra försöker berätta. Många av de som dör för egen hand har det gemensamt att de inbillar sig att allt blir bättre utan dem, att folk runt omkring dem kommer att ha det bättre.

Men sanningen är att vartenda suicid gör världen till en lite sorgligare plats. Jag bara önskar att de suicidala insåg det. Och att omgivningen lättare förstod.

Själv fattade jag ordentligt först efter att jag på Instagram postat en bild av mig själv där jag är fyra år och uppgivet sitter på isen med skridskorna spretande: Jag har trillat så många gånger att jag inte ens tänker försöka resa mig igen. ”Jag känner så väl igen den känslan”, svarade en person jag tyckte om. Jag tog det som en kul kommentar bara, men det var verkligen så hon såg sig själv. Inte långt senare var hon död.

Tanken återkommer till mig, ofta: Tänk om hon i stället bara kunnat gå fram till det där frusna, uppgivna barnet som var hon? Om hon hade kunnat lyfta upp henne och säga att vi skiter i det här, kom så går vi hem och dricker varm choklad?

Eller om hon åtminstone kunnat se att ja, livet är meningslöst, men det finns något som är ännu mer meningslöst, och det är att hon skulle komma att dö så ung.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

28 december

Gun-Britt, 91, var först att - vaccineras

91-åriga Gun-Britt Johnsson i Mjölby blev på söndagsmorgonen första svensk att få Pfizer och Biontechs vaccin mot covid-19.

– Det känns bra, så att man slipper bli sjuk, sade hon efter att ha fått sprutan.

Under söndagen påbörjades vaccineringen mot covid-19 i Sverige. Gun-Britt Johnsson, 91, bor på Bokens vårdboende i östgötska Mjölby. Vid 08-tiden på morgonen blev hon först i landet med att få Pfizers och Biontechs vaccin.

– Det var en överraskning. Men det är bra. De kom in i rummet och frågade om jag ville ta sprutan, sade Gun-Britt Johnsson efter att ha fått vaccinet i boendets samlingssal.

På lördagen fick Bokens vårdboende reda på att man skulle bli först ut i landet att vaccinera.

– Det känns helt fantastiskt! Under dagen kommer alla boende som velat ta vaccinet att få det. Det är ett stort hopp för oss alla att förhoppningsvis gå mot en ljusare framtid och få en fungerande vardag, sade verksamhetschefen Azra Redzepovic, som berättade att 69 av 72 boende har velat ta vaccinet.

Ann-Louise Broberg var den sjuksköterska som utförde vaccineringen.

– Det kunde jag inte drömma om, att jag skulle få utföra sticket med Gun-Britt som den första i Sverige. Det kändes lite pirrigt, sade hon.

Det var på lördagsmorgonen som den första leveransen av vaccinet från Pfizer och Biontech kom till Sverige. De 9 750 doserna anlände med lastbil från fabriken i Belgien, och räcker till cirka 4 900 personer. Försändelsen fördelades till landets 21 regioner, varav flera började - vaccinera på söndagen.

I Stockholm blev Stig Selin, 76, på det särskilda boendet Attendo Sabbatsbergsbyn först ut att stickas i armen.

– Det känns bra, mycket bra. Det gjorde inte ont, sade han efteråt och klappade sig om armen.

– Det kommer att bli bättre nu. Man får vara ute mer. Jag har längtat efter att vara lite här och där.

Stig Selin sade att han aldrig tvekade om att vaccinera sig och inte heller oroar sig för eventuella biverkningar. Han uppmanar de som är osäkra att ändå ta vaccinet.

– Gå och vaccinera er. Tveka inte!

Under dagen fick omkring hälften av de 106 boende sprutan, enligt Sabbatsbergsbyns verksamhetschef Petra Lindhe.

– Det känns jättebra så klart. Vi är många i världen som väntat på det här. Det är någon form av ljus i tunneln, sade hon.

Har det funnits någon oro för vaccinet hos de boende?

– Nej, det skulle jag inte säga. Alla vi vaccinerar i dag har tveklöst sagt ja.

Under söndagsmorgonen blev också 99-åriga Rosa Johansson på Högsbohemmet en av de första i Göteborg som fick den första dosen vaccin mot covid-19.

– Det känns otroligt skönt att vi äntligen är här, nästan som ett historiskt ögonblick, sade Babbs Edberg, tillträdande chef för den nya äldreomsorgsförvaltningen i Göteborg.

Det särskilda boendet var ett av fyra som Göteborgs stad i samverkan med Västra Götalandsregionen valt ut för att inleda den första vaccineringsfasen. Under söndagen fick omkring 400 personer den första av två doser av Pfizer och Biontechs vaccin.

– Vi är otroligt glada över att få påbörja vaccineringen och förhoppningsvis får vi fler doser de allra närmaste dagarna så att vi kan börja ge vaccin runt om i regionen. Exakt när de kommer vet vi inte, det kan bli redan i kväll eller i morgon, men det har tidigare sagts att leverans nummer två ska bestå av omkring 6 000 doser, sade Ann Söderström, hälso- och sjukvårds-direktör i regionen.

I den första vaccinleveransen fick Region Stockholm, Västra Götalandsregionen och Region Skåne 425 doser vardera medan övriga 18 regioner får 200 doser var.

Efter helgen väntas leveranser på omkring 80 000 doser varje vecka till Sverige, men exakt vilken dag nästa leverans sker är fortfarande okänt.

Först ut att vaccineras är äldre på särskilda boenden eller med hemtjänst, och personal som arbetar med dessa inom sjukvård och omsorg. Även vuxna som bor med någon som får hemtjänst prioriteras.

Totalt ingår omkring 600 000 personer i de främst prioriterade grupperna, som enligt regeringen ska vara färdigvaccinerade till april. Hela befolkningen över 18 år, samt yngre i riskgrupper, väntas ha fått vaccinet under första halvåret 2021.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

FAKTA. MRNA-VACCIN

Det vaccin som tagits fram av Pfizer och Biontech, men även av Moderna, använder en molekyl som kallas mRNA, där m står för - messenger, alltså budbärare. Det kallas därför också för budbärar-RNA. I konventionella vaccin introduceras delar av viruset för kroppens immunförsvar, så att immunförsvaret lär sig att känna igen och bekämpa viruset om det skulle påträffa det igen.

Med mRNA-tekniken introduceras i stället molekylen mRNA, som innehåller instruktioner för hur kroppen kan producera de proteiner som man vill att immunförsvaret ska reagera på. Metoden bör göra det betydligt snabbare och billigare att producera vaccinet, men den har ännu inte provats i större skala.

Källa: University of Cambridge, Karolinska institutet

28 december

Amina - Manzoor: Rimligt att börja vaccinera de som löper störst risk

Det var en stor dag när människor i Sverige äntligen kunde börja vaccineras mot covid-19.

Vi har under året sett hur stor skada smittspridning på äldreboenden kan

göra och det är därför viktigt att börja vaccinera de som har störst risk för att bli svårt sjuka och dö i covid-19.

KOMMENTAR. DN:S MEDICINREPORTER Mindre än en vecka efter att EU godkände det första vaccinet började EU-länderna att vaccinera mot covid-19. På söndagen blev 91-åriga Gun-Britt Johnsson i Mjölby den första svensken att vaccineras. Under dagen vaccinerades fler på äldreboenden runt om i Sverige.

Det är begränsat med vaccindoser i början och alla länder tvingas därför prioritera vilka som ska få vaccinet först. Länderna har lite olika strategier, vissa börjar till exempel med sjukvårdspersonal. I Sverige går de första doserna bland annat till personer på äldreboenden. Det är rimligt, det är dessa människor som har störst risk för att bli svårt sjuka av covid-19.

Under hela året har vi sett hur stor skada viruset kan göra om det kommer in på äldreboenden. Sverige är inte unikt i detta avseende, utan vi har sett en hög andel dödsfall på äldreboenden i Belgien, Kanada, Tyskland, Spanien och Storbritannien för att bara nämna några. Vaccinet har i de kliniska studierna visat sig ha ett mycket högt skydd, 95 procent. Rätt använt kan vaccinet snabbt rädda liv.

Det är en otrolig forskningsframgång. För ett år sedan hade vi inte hört talas om det nya coronaviruset, sars-cov2, eller sjukdomen covid-19. Nu finns det redan ett godkänt mycket effektivt vaccin i EU och fler är på väg. Detta hade aldrig varit möjligt om inte forskare, läkemedelsbolag, regeringar och andra organisationer arbetat hårt, satsat mycket pengar och samarbetat på ett sätt som aldrig tidigare skådats.

Vi har nu ett mycket viktigt verktyg i kampen mot covid-19. Men det är inte över än och det

gäller att inte slappna av med de andra -åtgärderna.

Omkring 600 000 människor ingår i den grupp som först ska erbjudas vaccin i Sverige. Vi kommer att få 80 000 doser vaccin per vecka i början. Det kommer alltså att dröja många veckor innan alla som vill vaccinera sig kan få göra det.

Det är dessutom en logistisk utmaning att vaccinera människor. Vaccinet måste förvaras i minus 70 grader och kräver två doser med tre veckors mellanrum. Andra vaccin som är på väg mot godkännande har andra vaccinations-scheman och behöver förvaras på andra sätt.

Många människor kommer med glädje att vaccinera sig när de erbjuds det, men det finns också människor som är tveksamma. De som har frågor bör få svar på dem utan att anklagas för att vara vaccinmotståndare.

Många frågor har vi redan svar på, men det finns också saker vi ännu inte vet om vaccinerna och som vi kommer att få svar på allt eftersom. EU:s läkemedelsmyndighet granskade alla tillgängliga data inför godkännandet av det första vaccinet och kom fram till att nyttan med vaccinet är större än eventuella risker för biverkningar.

Vi måste också komma ihåg att risken för att dö i covid-19 ökar med åldern, och är särskilt hög för människor över 70 år.

När det är min tur kommer jag också att vaccinera mig.

Jag ser fram emot den dagen. Men vi måste börja med de som har störst risk för att bli svårt sjuka och avlida. Jag är glad att Sverige har valt att prioritera Gun-Britt i Mjölby, Rosa i Göteborg, Stig i Stockholm, Börje i Bollnäs och andra på äldreboenden runt om i landet. Vaccineringarna kommer att rädda liv.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se

28 december

Löfven om flyget från London: ”Bolaget bryter mot reglerna”

I lördags landade ett British Airways-flyg med 33 passagerare på Arlanda – trots att det är flygförbud till Sverige efter att en virusmutation upptäckts i Storbritannien.

– Det är ett bolag som bryter mot reglerna, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Under söndagen kunde man fortfarande boka flyg från London till Sverige på Ryanairs hemsida.

Sedan den 21 december är direktflyg med passagerare förbjudna från Storbritannien till Sverige på grund av den brittiska virusmutationen.

Trots det anlände 33 personer med ett British Airways-flyg från London till Arlanda klockan 10.30 på lördagen: 29 svenskar och fyra finska medborgare. När DN på en pressträff frågar Stefan Löfven hur det kunde inträffa svarar han:

– Därför att det är ett bolag som bryter mot reglerna. Jag vet inte om de har läst fel eller tolkat fel men det är ingen tvekan om vad

bestämmelsen innebär. I det här fallet får nu Transportstyrelsen hantera det gentemot det här bolaget, för det är helt enkelt ett felaktigt agerande från ett flygbolag.

På frågan om flyget skulle ha fått landa över huvud taget säger han:

– Det är ingen tvekan om att det inte är okej.

Enligt Transportstyrelsen blandade British Airways ihop flygförbudet mellan länderna och inreseförbudet från Storbritannien och Danmark till Sverige, där svenska medborgare har rätt att släppas in.

Därför var det inte aktuellt att tvinga svenskarna tillbaka med flyget till Storbritannien, enligt gränspolisen. Även de fyra finländarna – som testats negativt innan resan – släpptes in för vidare resa till Finland, främst för att de hade små barn.

Ingen resenär hade några synbara symtom och region Stockholms smittskydd bedömde att inga tester på flygplatsen eller andra specifika åtgärder behövdes. Gränspolisen och Swedavia kontaktade lokala smittskyddet.

– Vi säkrade också att det gjordes. Vi kontaktade även Folkhälsomyndigheten om situationen och har sett till att British Airways vet vad som gäller, säger Mikael Andersson, presschef på Transportstyrelsen.

Att flyget hade resenärer förvånade gränspolisen och Transportstyrelsen. Endast tomma passagerarflyg från Storbritannien får landa och hämta upp passagerare. På frågan om vem som visste att planet hade passagerare innan det landat svarar Mikael Andersson:

– Transportstyrelsen har naturligtvis koll på att en flygning sker från Storbritannien till Sverige

men inte om den omfattar gods eller passagerare. Det är en uppgift som inte vi har i våra uppdrag. Frågan måste ställas till Swedavia, som äger flygplatsen.

Swedavias presschef Robert Pletzin har bett att få återkomma.

Det är upp till resenärerna själva att testa sig. Folkhälsomyndigheten har uppmanat alla som rest från Storbritannien sedan den 12 december att omedelbar testar sig, stannar hemma i minst sju dagar och tar nytt test den femte dagen.

Tidigare statsepidemiolog Annika Linde och Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, riktade i tisdags kritik mot att resenärerna inte hade testats på flygplatserna. Enligt Folkhälsomyndigheten vill man inte ha den typen av folksamling där och menar att isolering och testning i hemmet är säkrare.

När DN i lördags frågade Folkhälsomyndigheten vad som krävs för att man ska börja testa vid flygplatser svarade enhetschef Sara Byfors:

– Vi har inte sett det som en effektiv åtgärd. Man kan vara negativ då, och utveckla symtom och bli sjuk när man har kommit hem eftersom det är en viss inkubationstid. I nuläget har vi inga planer på att testa alla inresande till Sverige.

Vid 16-tiden på söndagen sålde även flygbolaget Ryanair biljetter till ett flyg från London till Västerås på onsdag klockan 06.05.

– Vi har kontaktat Ryanair och de har sagt att de ska göra nödvändiga avbokningar och ställa in de flygningar som behövs. Vad jag förstår är deras biljettförsäljning en avdelning och deras trafikplanering en annan. De har fullständig

kontroll i dag på vad som gäller, säger Gunnar Ljungberg, sjö- och luftfartsdirektör på Transportstyrelsen.

– Vi har också fått bekräftat från Skavsta flygplats att Ryanairs flygningar från London är avbokade.

Pressavdelningen på British Airways lämnade i lördags följande skriftliga kommentar:

”Vi rekommenderar alla kunder att innan de reser kontrollera de senaste inresekraven för sin destination på de lokala myndigheternas webbplatser eftersom de kan ändras med kort varsel."

DN har sökt Ryanair.

Fredrik Samuelson

fredrik.samuelson@dn.se

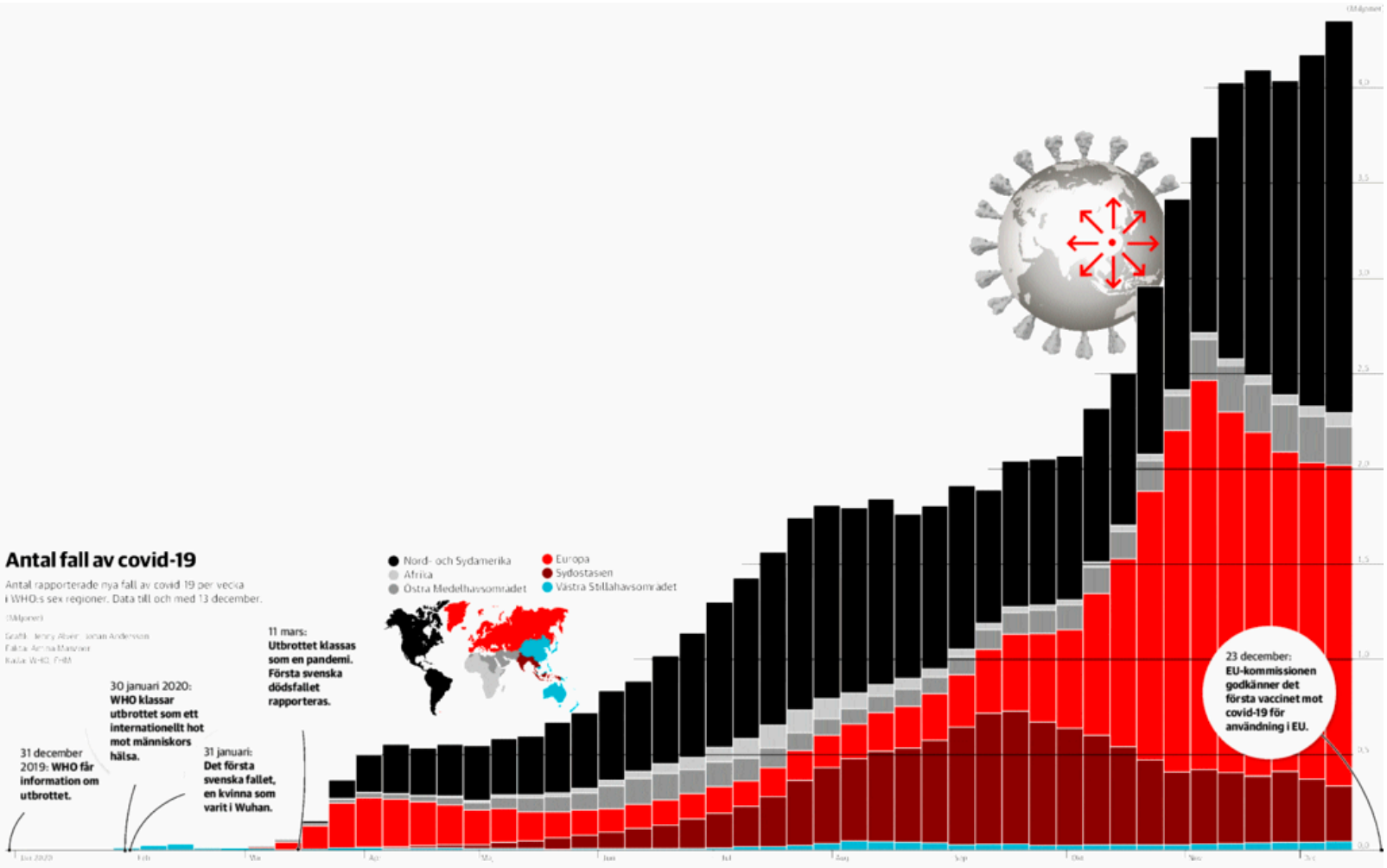
Antal fall av covid-19
Antal rapporterade nya fall av covid 19 per vecka i WHO:s sex regioner. Data till och med 13 december.
(Miljoner)
Nord- och Sydamerika
Afrika
Östra Medelhavsområdet
Europa
Sydostasien
Västra Stillahavsområdet
31 december 2019: WHO får information om utbrottet.
30 januari 2020: WHO klassar utbrottet som ett internationellt hot mot människors hälsa.
31 januari: Det första svenska fallet, en kvinna som varit i Wuhan.
11 mars: Utbrottet klassas som en pandemi. Första svenska dödsfallet rapporteras.
23 december: EU-kommissionen godkänner det första vaccinet mot covid-19 för användning i EU.

28 december

Amina Manzoor: Den största bedriften inom forskningen i år är vaccin mot covid-19

Det har varit ett tungt år. Pandemin har påverkat hela världen i grunden. Samtidigt har forskare samarbetat och delat kunskap om det nya viruset och sjukdomen mer än någonsin förut. Tack vare detta har vi nu vaccin mot covid-19, och en väg ut ur pandemin.

Under den sista dagen av 2019 fångade WHO:s Kinakontor upp ett meddelande om ett kluster av atypiska lunginflammationer. Det var det första tecknet på ett nytt virus, som någon gång under senhösten hoppade över från djur till människor. Exakt när utbrottet började kanske vi aldrig får veta. Men under december började människor i Wuhan insjukna.

En vecka in på det nya året konstaterades det att det var ett nytt virus ur familjen coronavirus som orsakat utbrottet. Det är en stor grupp virus, där sju kan smitta människor. Fyra av dem orsakar främst förkylningar, men de ligger också bakom de betydligt allvarligare sjukdomarna sars och mers.

Trots att Kina vidtog vad som vid denna tid ansågs vara extrema åtgärder och satte miljonstäder i karantän var det för sent. Viruset började spridas över världen under januari. Dagen efter att WHO klassat utbrottet som ett internationellt hot mot människors hälsa, organisationens högsta larmnivå, fick Sverige sitt första konstaterade fall.

Viruset började spridas i samhället på andra ställen i världen och större utbrott rapporterades från Iran, Italien och Sydkorea nästan samtidigt. Världen chockades av de dramatiska bilderna från Lombardiet i Italien, där sjukvården överbelastades av den kraftiga spridningen och läkare tvingades välja vilka patienter de skulle försöka rädda. Kommande veckor stängde en stor del av världens länder ner helt eller delvis, men inte Sverige.

Den 11 mars kallade WHO slutligen utbrottet för en pandemi. Då hade fler än 100 000 fall i över 100 länder rapporterats. Men bara fyra länder stod för 90 procent av fallen. I dag har fler än 70 miljoner fall rapporterats i världen, men det verkliga antalet antas vara mycket högre än så. Fler än 1,6 miljoner människor har avlidit.

Att världen skulle drabbas av en ny pandemi var väntat, de är en del av mänsklighetens historia. Bara de senaste hundra åren har vi haft fyra pandemier orsakade av nya influensavirus. Detta var den första pandemin orsakad av ett coronavirus.

Det här året kan ha känts förvirrande. Kunskapsläget har växt i realtid och forskardebatten, som stundtals varit mycket hätsk, har hållits för öppen ridå. Coronavirus var inte särskilt väl utforskade innan 2020, men under året har forskare, läkare och andra

experter kraftsamlat för att ta reda på så mycket som möjligt om det nya viruset, sars-cov2, och sjukdomen covid-19.

Vi vet nu att många drabbas lindrigt av viruset, men att äldre har en mycket hög risk för att bli svårt sjuka och dö. Särskilt förödande blir det när smittan tar sig in på äldreboenden. Varför somliga som inte varit särskilt sjuka drabbas av långvariga symtom är ännu oklart. Barn blir däremot oftast inte särskilt sjuka, även om ett fåtal kan drabbas av en svår multiinflammation. De är inte heller motorn i smittspridningen, även om äldre barn smittar mer än yngre.

Vi har också lärt oss att viruset sprids lättare när människor umgås inomhus under en längre tid i dåligt ventilerade miljöer. I vilka situationer som viruset kan bli luftburet är dock inte helt klarlagt. De flesta som blir smittade får ett skydd mot en ny infektion åtminstone under ett halvår, men kanske längre. Människor börjar smitta tidigt i sin sjukdom, till och med någon dag innan de insjuknar. Det har gjort spridningen av covid-19 svår att stoppa.

Det nya viruset har vissa likheter med influensavirus, som hur svårighetsgraden kan variera från asymtomatisk till svår sjukdom och död, samt den tidiga smittspridningen. Men fler blir svårt sjuka och dör av covid-19 än av en influensa, särskilt äldre. En stor skillnad handlar om hur virusen sprids. Medan en influensa sveper genom befolkningen så spreds det nya viruset ojämnt över världen, men också ojämnt inom länder, under våren. Stockholm drabbades mycket hårt, medan Skåne klarade sig mycket bättre. De flesta med covid-19 smittar inte någon alls, medan ett fåtal smittar många. Fenomenet kallas superspridning och har varit betydelsefullt för utvecklingen av

pandemin. Eftersom de flesta modeller för hur smittspridningen kunde komma att utvecklas var baserade på influensaspridning som sprids jämnare slog modellerna ofta helt fel. Många människor dog i Sverige under våren, men långt ifrån de 96 000 som en modell hävdade.

Viruset har överraskat oss många gånger. Experterna hade trott att viruset skulle fortsätta spridas i kluster som skulle vara lättare att begränsa. Men viruset kom tillbaka under hösten i en kraftig andra våg. Men det finns inga tydliga mönster i spridningen. En del länder som klarade sig från den värsta smittspridningen under våren drabbades hårt under hösten. Länder som hade en tuff vår har också haft en tuff höst. Trots hårda åtgärder har smittspridningen fortsatt i högt tempo. Människor är trötta på pandemin och inte lika rädda. Men viruset är också mycket mer säsongsbundet än vad WHO först trodde. Vad den nya mutationen som upptäcktes i Storbritannien innebär vet vi ännu inte.

Det har varit ett tungt år. Våra liv har förändrats kraftigt av pandemin och åtgärderna mot smittspridningen. Konsekvenserna av att fokusera enbart på en sjukdom kan komma först senare, men experter varnar för fattigdom, svält och fler dödsfall i andra sjukdomar i pandemins spår. Vi måste lära oss att leva med viruset, utan att låta det sprida sig obehindrat. Det är en utmaning att hitta de åtgärder som gör stor skada på viruset och samtidigt liten skada på människors liv.

Men det finns ljusglimtar. Läkarna har lärt sig hur man behandlar sjukdomen bättre, med blodförtunnande medel och syrgas. Redan godkända läkemedel som dexametason har visat sig minska dödligheten.

Men den största forskningsbedriften under detta år är vaccin. På mindre än ett år har flera mycket effektiva vaccin mot covid-19 utvecklats, tack vare att läkemedelsbolag, myndigheter, regeringar och andra organisationer samarbetat för att skynda på alla forskningsfaser. Så snabbt har det aldrig gått förut. Särskilt betydelsefullt var att virusets arvsmassa kartlades och blev tillgänglig för all världens forskare redan den 10 januari.

Trots vaccin är det nya viruset här för att stanna. Det är svårt att tro att vi kommer att kunna utrota det, det sprids alldeles för lätt och kan gömma sig i djur. Ingen vet hur nästa år blir, det här viruset har överraskat oss förut och det kan göra det igen. Men vi har lärt oss mycket om viruset och sjukdomen, det kommer att hjälpa oss framöver. Och med effektiva vaccin i verktygslådan kommer 2021 att bli lättare än 2020, det vågar jag lova.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

28 december

Coronabedragare lurar äldre under pandemin

Ett förmodat samtal från banken innebar 30 000 kronor mindre på kontot för 85-åriga ”Elsa”.

Nu vill hon varna andra för bedragarnas nya pandemimetoder.

– Kvinnan i telefonen var så jäkla trevlig och satt och tog mina pengar samtidigt som vi pratade med varandra.

GÖTEBORG. ”Elsa”, som egentligen heter något annat, är 85 år och bor ensam i en lägenhet i Göteborg. En kväll fick hon ett sms från en vän där det stod att Elsa har köpt en vara för 200 kronor och att hon nu ska betala.

– Då förstod jag att min vän hade blivit kapad, och att jag hade blivit lurad, på något sätt.

Dagarna efter sms:et fick Elsa tre samtal från England. Hon svarade inte. Sedan kom ett samtal från en utländsk bank där en svensk-talande kvinna sade att någon höll på att ta ett lån i Elsas namn.

– ”Nej, det stämmer verkligen inte” sa jag och lade på.

Elsa satt i sin soffa i vardagsrummet och skakade i hela kroppen. Långsamt rann det över henne att något mycket dåligt var på väg att hända, när telefonen ringde igen.

– Då var det en kvinna från Nordea, alltså min bank. Hon presenterade sig som ”Anita” och sa till mig att mitt konto är kapat. Hon pratar på och är så jäkla trevlig.

– Då säger jag ”Kan du spärra mitt kort på Handelsbanken också?” Det borde jag aldrig ha gjort, säger Elsa.

Samtidigt som Elsa blev orolig av samtalet från Nordea, blev hon också lugnad. Äntligen skulle hon få hjälp. Kvinnan var, enligt Elsa, mycket förtroendeingivande. Hon berättade lugnt att hon utan problem också skulle kunna spärra kortet hos Handelsbanken. Hon bad Elsa att vänta lite, medan hon ordnade med saken.

– Hon sa åt mig att gå och sätta på lite kaffe under tiden.

Hela tiden hade Elsa telefonen i hand. Hon satt i soffan och skakade när kvinnan kom tillbaka i luren.

– Då säger hon: ”Nu gör du så här; ta ett kuvert och lägg ned dina dosor, kontonummer och kort.”

Kvinnan berättade att banken under corona-tider hade ett erbjudande för kunder över 70 år. I stället för att de ska behöva komma till banken kan en person från banken komma hem till Elsa. Helt gratis.

– Sedan sa hon att det faktiskt fanns en person som kunde vara på plats hos mig om 30 minuter.

Efter en stund plingade det på dörren, Elsa öppnade. Hon blev förvånad. Utanför dörren stod en flicka som Elsa tror var i 17-årsåldern.

– Hon var tunn och tanig och verkade lite tafatt. Hon hade en stickad mössa på huvudet, och ett munskydd.

Elsa blev tveksam men lämnade över kuvertet till flickan, sedan stängde hon dörren och satte sig i soffan igen. Hon fortsatte att skaka. Hela tiden var kvinnan i telefonen med henne på andra sidan luren.

– Hon pratade med mig i säkert 30 minuter efter att jag lämnat ifrån mig kuvertet. Hon sade att hon skulle ”undersöka lite saker”.

Elsa tror att det var under dessa 30 minuter som hon blev bestulen på 30 000 kronor från båda sina konton – pengar hon sparat i flera år för oförutsedda utgifter.

– Jag satt alltså och pratade med skurken under tiden som hon tog mina pengar.

När samtalet var över ringde Elsa till sitt barn och berättade vad som hänt. De sade: ”Ring och spärra kortet. Ring polisen.” Sagt och gjort. Dagen efter kom två poliser hem till Elsa för att ta hennes uppgifter.

Hur sov du den natten?

– Som en stock. Jag var helt slut. De hade kört slut på mig helt.

Elsa vet inte säkert om sms:et från den kapade vännen, samtalen från London och den utländska banken hörde ihop med det bedrägeri som hon drabbats av.

– Nu vill jag bara varna andra och säga: Lägg bara på luren.

DN har tidigare skrivit om bedrägeriförsök mot äldre i Västsverige under pandemin. Siktet är inställt på ensamboende födda på 1920- och

1930-talen, enligt polisen. Modus operandi är likt det Elsa var med om; en person ringer och säger sig vara från en bank och får den äldre att fysiskt lämna ifrån sig kontonummer och kort till en person som kommer till dörren, med förklaringen att pandemin gör att de äldre inte ska behöva besöka banken. Ibland har bedragarna även stulit ägodelar under besöket.

Hos polisen arbetar Circa-gruppen med seriebrottslighet riktad mot äldre och funktionshindrade. Gruppen har funnits sedan 2009 och kartlägger ärenden i hela Sverige, för att försöka se samband mellan de misstänkta brotten.

Om de som lurat Elsa är en del av en bedrägeriliga återstår att se, men på Circa-gruppen hyser gruppchef Anders Larsson inga tvivel om det.

– Det du beskriver är ett typiskt fall av seriebrottslighet av det som vi kallar för social manipulation.

Om samtalen från London och banken, och om sms:et från vännens kapade telefon, är en del av samma bedrägeriliga kan inte Anders Larsson svara på.

– Men vi ser i våra kartläggningar att en person ofta drabbas flera gånger av den här typen av bedrägeri. Det är en konsekvens av att det är lätt att hitta äldre på internet.

Hur stor är chansen att Elsa får svar på vem som utsatt henne för detta?

– Det finns en möjlighet men det är så omfattande utredningar, med många misstänkta personer inblandade. Vi har bara de resurser som vi har, säger Anders Larsson.

Helena Jönsson

30

procent ökade antalet ärenden där äldre har drabbats av bedrägeri med under 2020, jämfört med året innan.

Göteborgsgran togs ned i vinden

Den 15 meter höga julgranen på Gustav Adolfs torg i Göteborg har huggits ned. Trädet riskerade att välta på grund av den kraftiga vinden på västkusten.

– Det blåste för mycket och den riskerade att ramla över torget. Tyvärr, tyvärr, säger Linda Nygren, direktör på park- och naturförvaltningen på Göteborgs stad.

Årets gran var den 105:e i ordningen på torget.

DN

Justitieminister Morgan Johansson (S) besökte shoppingcentret Nova i Lund på annandagen, trots att Folkhälsomyndigheten avrått från att gå på mellandagsrea. Ministern uppger att det inte rådde någon trängsel och att vakter reglerade antalet besökare.

DN. 28 december

Hundpensionat går på knäna under pandemin

Hundpensionaten är ännu en bransch som drabbas svårt av pandemin, uppger P4 Blekinge. Julen är vanligtvis högsäsong, men inte i år då få reser bort.

– Jag har knappt haft några pensionatshundar. Några ströhundar, och det har inte varit ägare som rest utan behövt passning ändå, säger Gunilla Melkersson, som driver ett pensionat utanför Karlskrona.

TT. 28 december

28 december

Anders Wallensten: Man blir smartare av att vara i naturen

Folkhälsomyndighetens Anders Wallenstens plan för 2020 var att ge ut en bok om hälsa. I stället fick han i uppgift att förklara Sveriges coronastrategi på dagliga pressträffar.

I dagarna släpper den numera kända läkaren och epidemiologen ”Hälsogåtan” – en jakt på nycklarna till ett långt och friskt liv.

Anders Wallensten anländer i träningskläder till skogsområdet i Täby, norr om Stockholm. Han har blivit ombedd att välja en smittsäker plats som passar in på dagens tema. Hit brukar han komma för att rensa tankarna efter jobbet. Villan ligger bara några minuter bort. Med hemarbetet är rutinerna lite annorlunda. Anders Wallensten blir ombedd att ta en sväng på elljusspåret för att fotas. Han pekar rakt in i skogen och säger att löpträningen brukar ske på obanad mark.

– Då får man den bästa kombinationen av rörlighet, kondition och balans, säger han innan han hoppar på stenar och duckar för granriset under springturen.

Den biträdande statsepidemiologen är läkaren som skrev en avhandling om fågelinfluensa för att sedan börja arbeta på Smittskyddsinstitutet (nu Folkhälsomyndigheten). Sedan 2014 har han haft tjänsten på Folkhälsomyndigheten bredvid Anders Tegnell. Fram till början av 2020 innebar jobbet att läsa på, utreda utbrott, ta fram texter och studier och försöka förklara vilka riskfaktorer som finns kring exempelvis rabies, salmonella och papegojsjuka. Syftet var att minska olika typer av smittor.

När pandemin nådde Sverige blev han snabbt en offentlig person genom myndigheternas presskonferenser. I en tidigare intervju med DN från i våras pratar han om sin roll på Folkhälsomyndigheten. Men att prata om pandemin är inte fokus för dagens intervju. DN har fått tydliga önskemål om detta. Rollerna ska inte blandas ihop.

Under uppväxten i Djursholm, inte så långt från skogsområdet i Täby, tränade Wallensten basket. Familjen levde knappast ohälsosamt men var heller inga träningsfantaster. Båda föräldrarna var läkare. Fascinationen för träning kom under Wallenstens militärtjänstgöring som Norrlandsjägare.

– Där såg jag hur mycket det går att pusha sig själv. Jag började träna mer för att försöka prestera bättre.

Intresset utökades till hälsa i stort och ledde till att han hoppade på en rad olika trender, därtill olika typer av smoothies, tillskott och att utesluta bröd. Till en början skedde det utan någon vidare efterforskning, men med tiden började han alltmer sätta sig in i studier. Snart kom insikten att de flesta av oss inte lever ett liv vi egentligen är anpassade för. Tankarna och fynden från studierna delades ofta med

kollegorna i lunchrummet, många verkade intresserade av ämnet. Idén om en bok väcktes och hösten 2019 fanns en näst intill färdigt utkast och ett kontrakt med Bonnier.

Men bara några månader senare fick planerna läggas på is när det nya coronaviruset dök upp i Kina. Anders Wallensten och hans kollegor på Folkhälsomyndigheten fick släppa allt.

– Det kändes självklart att skjuta på publiceringsdatumet när det var ett faktum att det var en pandemi. Jag hade inte tid att ordna med de sista slutdetaljerna.

I ”Hälsogåtans” förord skriver Wallensten om hur pandemin fått oss att ändra våra beteenden. Nu hoppas han att samma sak ska kunna ske med andra smygande pandemier som fetma, diabetes typ 2 och psykisk ohälsa.

– Pandemin är ett akut problem men den andra hälsoproblematiken i samhället finns kvar. Ljuset kan inte bara riktas mot en sak. Jag tycker det är rimligt att fokusera på helhetshälsa också, samtidigt.

I boken används det populära greppet att studera livsstilen i de så kallade blå zonerna: Nicoyahalvön (Costa Rica), Sardinien (Italien), Ikaria (Grekland) och Okinawa (Japan) – platser på jorden där människor lever länge.

– Vilka gemensamma nämnare finns där och går det att dra några slutsatser utifrån dem? säger han och svarar på sin egen fråga:

– Gemensamt är att man rör sig mycket i vardagen, äter varierat och inte för mycket och stressar mindre. Det finns också ett stort fokus på familjen och på att hjälpa varandra så att

man mår bra i själen också. I princip alla dessa samhällen finns på landsbygden.

Det finns även platser i södra Småland och nordöstra Skåne med en hög andel hundraåringar, som strider mot argumentet att den behagliga temperaturen är avgörande. Upptäckten av de svenska blå zonerna gjordes av vetenskapsjournalisten Henrik Ennart.

– Han menar att det där finns samma faktorer som på de andra ställena. Det finns en gemenskap med församlingsliv och liknande som gör att man håller koll på varandra och hjälper varandra. Det ligger också på landsbygden och är mindre stressigt, säger Anders Wallensten.

Men i boken tittar Wallensten också på hur människor lever i de jägar- och samlarsamhällen som fortfarande finns, där välfärdssjukdomar som finns i moderna samhällen saknas.

– Vårt samhälle är helt fantastiskt men det har blivit för mycket av det goda. Hur kan vi anpassa livsstilen utan att gå emot de behov vi har inom oss?

– Och hur går det att översätta i ett stadsliv?

Samtidigt lämnas läsaren av boken med få argument som talar för att bo i en storstad om alternativ finns. Det går bland annat att läsa:

”Bara i Sverige beräknas buller från trafiken årligen orsaka 48 000 fall av högt blodtryck, 1 000 fall av stroke och 950 fall av hjärtinfarkt. Att leva i en bullrig miljö orsakar ett stresspåslag i kroppen.”

Dessutom försämrar buller sömnkvaliteten och leder till mindre återhämtning och mer stress i kroppen, skriver Wallensten.

Stycket därefter behandlar ett annat skadligt storstadsfenomen:

”Enligt WHO dödar luftföroreningar nio miljoner människor om året runt om i världen och en tredjedel av dödsfallen i stroke, lungcancer och hjärt-kärlsjukdom kan härledas till förorenad luft.”

Wallensten skriver om hur några minuters tittande på träd, blommor eller vatten minskar ilska, oro och smärta. Att intervjun sker under en promenad utomhus i skogen under dagens ljusaste timmar torde ha stora hälsofördelar, enligt Anders Wallensten.

– Man blir smartare av att vara i naturen.

På vilket sätt?

– I staden finns så många intryck hjärnan måste jobba med. Naturen innebär vila för hjärnan. Den kan lätt koda av träd och granar, det är inte information den behöver hantera på samma sätt som de intryck som finns i en stad.

Är det en så bra idé att bo i storstäder egentligen?

– Det finns uppenbarligen mycket som är spännande och kul i städer och inte minst finns många av jobben där, men det är lätt att tappa bort vissa saker vi mår bra av. Det är inte naturligt att se 1 000 personer per dag och ändå känna sig ensam för att man inte känner någon av dem. Det tycks vara mer hälsosamt att ha en begränsad grupp människor som man har djupare relationer med.

Samtidigt behöver man inte ha nära till en skog för att kunna se positiva effekter från naturen. Att promenera runt i parker två timmar i veckan kan också ge hälsovinster.

Men den som blott har betong i närområdet behöver inte få panik.

– Att ha växter inomhus eller en naturbild på skärmsläckaren ger också positiva effekter.

Under pandemin har social distansering och undvikande av fysisk kontakt förespråkats. Wallensten trycker i boken på de hälsofördelar det innebär att leva tillsammans med någon – så länge förhållandet är lyckligt (annars påverkas hälsan i stället negativt). Vilken effekt kan då Folkhälsomyndighetens riktlinjer få i förlängningen?

– Det här borde absolut ha konsekvenser vad gäller ökad ensamhet eller att man mår sämre psykiskt helt enkelt. Vi får inte den samvaro vi vet att vi mår bra av. Jag är övertygad om att det redan studeras och att det kommer forskning om detta.

Så vilka är nycklarna som optimalt kombinerade ger de bästa förutsättningarna för god hälsa? Enligt Wallensten är svaret: rörelse, mat, relationer, tankar, omgivning och sömn. Har han svarat på frågan som var syftet med att skriva boken: Vad är det som verkligen spelar roll?

– Ja, det tycker jag. Vi kan egentligen gå tillbaka till de här lite tråkigare fynden om vad som spelar roll: Att äta varierat, lägga till grönsaker och röra sig mycket är viktigt. Det är inga sensationella saker, men det måste paketeras på ett sätt som gör att människor förstår varför de är viktiga. Om man bara vrider och vänder lite

på sitt liv kommer de här sakerna att generera hälsa på sikt.

– Sömnen är helt kritisk för övriga delar av livet. Om du inte sover fattar du sämre beslut, du får sämre effekt av träning och du får säkerligen sämre relationer om du är trött och på dåligt humör. Och du riskerar ohälsa.

Anders Wallensten säger att det är viktigt att stanna upp och vara medveten om sin hälsa. Det är lätt att lockas in i dåliga vanor när ett nytt avsnitt av favoritserien slås på per automatik inom några sekunder och det går att ta en elsparkcykel i stället för att gå några hundra meter, säger han. Att bygga in rörelse i vardagen är ett sätt att se till att den blir av. För honom själv blir det någon form av träning varje dag.

– Självklart går det upp och ner för mig också men mitt mål är att svackorna när jag kanske sover dåligt, ser pessimistiskt på livet eller rör mig för lite inte ska bli så långa. Det är inte lätt det där. Det finns många yttre faktorer som gör att det är lätt att äta lite onyttligare, sitta stilla eller sitta uppe för länge på kvällen och titta på serier. Det handlar om att fånga sig själv innan det blivit en vana att vara ohälsosam.

Men det finns även andra saker som är bra att tänka på.

– Det är viktigt att jobba aktivt med relationer och vara tacksam för vad man har. Det ger mycket glädje in i själen.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

FAKTA. ANDERS WALLENSTEN

Aktuell: Med ”Hälsogåtan. Evolution, forskning och 48 konkreta råd.”

Yrke: Biträdande statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.

Familj: Tre barn mellan 10 och 15 år. En syster, tre halvbröder, en halvsyster. Mor och far, som båda är läkare och forskare.

Ålder: 46

En typisk dag: Går upp 06.45. Får i väg barnen. Cyklar 15 kilometer till arbetsplatsen i Solna (när det inte är hemarbete). Står och går gärna på möten. Lunchar med kollegorna i den trevliga lunchmatsalen. ”Det är viktigt att ha en social tid när man pratar om något annat än bara jobb. Det är också hälsa.” Cyklar hem. Kör ett träningspass i skogen eller paddlar kajak om det finns tid, annars någon form av rörelseträning medan maten är i ugnen. Efter middagen skjutsar han barnen till aktiviteter, hjälper dem med läxorna och svarar på sina mejl. Ambitionen är att avsluta och varva ned en tid före sänggåendet så att hjärnan inte är uppe i varv när det är dags att sova.

28 december

Alien: Håravfall en oväntad effekt av corona-pandemin

I sanning har 2020 varit ett riktigt hundår, men de inledande månaderna tänkte jag i ärlighetens namn mest på hundhår. När vi började fundera på att skaffa valp var en central fråga vilken sorts päls hunden skulle ha. Eftersom de vuxna i familjen är ungefär lika intresserade av att frisera sig själva som att ägna sig åt pälsvård var det inte svårt att bestämma sig för att en korthårig sort nog var bäst. Därmed trodde vi att hårfrågan var löst.

Det var innan corona hindrade familjen från att gå till frisören.

Innan pandemin hade jag en ganska bekymmersfri inställning till hår, men nu – när det är dags att summera 2020 – tvingas jag inse att det har förändrats.

Om mitt största problem efter detta skitår är hår, tyder det på att jag har klarat mig ganska bra. Men som kåsör, instängd ensam på hemmakontoret i tio månader, måste man gripa efter de hårstrån, förlåt halmstrån, som finns.

För halm är just vad mitt hår ser ut som nu. En grov uppskattning är att det har växt cirka tre decimeter det senaste året. Dessutom är det frasigt på det där lite halmlika viset. Långt,

frasigt hår skapar även frisyrproblem. Enklast är olika typer av knutar och tofsar, bekvämast är en riktigt lyckad fläta som håller även över natten. Viss variation krävs, för av någon anledning får jag – på riktigt – ont i huvudet om jag har samma håruppsättning för länge.

Självklart är jag inte ensam i hushållet om att inte ha varit hos frisören på länge, så skägg och hår växer och gror även på andra håll. Sedan hamnar det på kläder, på golv och i duschen.

Jag kommer inte att fördjupa mig i hår-i--duschen-frågan, för det är äckligt. Fast inte lika äckligt som hår i mat. Och absolut inte lika äckligt som hår i bajs.

Det är så äckligt så att vi skaffade robotdammsugare. Hur gick det till, undrar ni som trots allt vill att jag ska fördjupa mig i det.

Jo, valpen lekte och betedde sig som valpar gör. När han sedan uträttade sina behov hängde ”behoven” liksom kvar halvvägs. Först trodde vi att han hade mask. Sen insåg vi att han hade smaskat i sig de hårbemängda dammtussar som låg under soffan. *Då* skaffade vi robotdamm-§sugare.

Elin Peters

elin.peters@dn.se

Självklart är jag inte ensam i hushållet om att inte ha varit hos frisören på länge.

29 december

Ledare: Detta eländesår står hoppet till framtiden

Pandemins skugga ligger tung över det år som snart är till ända. Världen är på väg mot 2 miljoner döda och ännu fler har fått svåra följdsjukdomar. Sjukvården har ansträngts till bristningsgränsen och läkare och sjuksköterskor inte sällan över den. Äldre har isolerats utan kontakt med anhöriga och vänner. Människor har förlorat jobb och försörjning i en ekonomi som delvis stängts ner.

Många har därför talat om 2020 som det värsta året någonsin. Finns ens något att säga till dess försvar?

I brittiska The Spectator (27/12) går författaren Johan Norberg igenom statistiken. Det är förvisso dyster läsning. Pandemin har inneburit ett dramatiskt globalt tapp som förmodas uppgå till minskad global bnp med 4,2 procent. Omkring 88 miljoner fler människor än förra året lever under villkor som klassas som extrem fattigdom.

Flera års framsteg har därmed raderats, men kanske inte så många som man kan tro. Välståndet och fattigdomen i världen är tillbaka på nivåer som är sämre än 2017, men bättre än 2016. Detta år hör alltså mätt i sådana termer – trots lidandet under viruset – till ett av de allra bästa att vara människa på denna jord.

Ser man till förmågan att möta en pandemi har villkoren förmodligen aldrig varit bättre än nu. Vaccinerna mot covid-19 bygger på ny teknik, och välutbyggd bredbandskapacitet har gjort isolering möjlig i en skala som hade varit omöjlig eller betydligt dyrare bara för några år sedan.

Sådana framsteg gör ekonomen Tyler Cowen hoppfull om framtiden. I en årskrönika för Bloomberg (24/12) pekar han bland annat på hoppet om att inom kort kunna förbättra fler diagnoser och bota fler sjukdomar.

Faktum är att möjligheten att mota covid-19 kanske inte ens är årets stora vaccinnyhet. Malaria – en sjukdom som årligen dödar 400 000 människor, bland annat ett barn varannan minut – står näst på tur. Ett vaccin beräknas vara tillgängligt från 2024, i rikliga doser och till låg kostnad.

Fjärran från att lamslås av pandemin har flera andra områden tagit viktiga steg mot förbättringar. Artificiell intelligens har utvecklats, internet kan snart nås över hela världen via satellit, utvecklingen av batteriteknik ihop med fortsatt prisfall för solenergi får allt fler att hoppas på en ny era av billig och samtidigt fossilsnål energi.

Cowen har på senare år varit en ledande förespråkare för tesen att vi sedan några decennier upplever en stagnation i produktivitet och välståndsutveckling. Men faktum är att han låter alltmer optimistisk om nya genombrott som åter kan öka produktiviteten. Som nya sätt att arbeta under pandemins isolering, vilket minskar bortslösad restid.

Det är välkomna perspektiv, men de ger ändå inte hela bilden. De allra flesta upplever det värre att förlora vad man har haft än att aldrig

ha haft det. Inte heller är förlusterna jämnt spridda. Några har förlorat hela eller stora delar av sin försörjning, precis som andra har förlorat liv och hälsa, och de som drabbats värst var ofta de som hade det illa från början.

För det stora flertalet i ett rikt västland som Sverige är förlusten dessutom inte primärt den i kronor och ören, och för många också bland de smittade inte ens hälsan. De allra flesta har, frivilligt eller på grund av temporär krislagstiftning, tvingats till stora och små uppoffringar och ändrade planer.

Vad som varit generellt sämre är inte så mycket ekonomin som ofriheten; att vi detta år inte har kunnat göra särskilt mycket av vad vi brukat ägna oss åt och lägga pengar på, som resor, samvaro, kultur, nöje och idrott. Mitt i sorgen ligger ännu ett hopp i att detta blev året då vi framför allt längtade efter alla dessa frivilliga mänskliga gemenskaper, och kanske bättre förstod att uppskatta deras värde.

DN 29/12 2020

29 december

Den globala byn går att hitta i hela Sverige

Pandemin har gjort boendet ännu viktigare än förut: många reser mindre och arbetar mer hemma. Restaurangbesöken är färre, liksom klädinköpen, men heminredning, väggfärg och trädgårdsattiraljer säljer som aldrig förr. Priserna på bostäder ökar också kraftigt, inte minst på villor. Efterfrågan är fortfarande starkast i Stockholm och Malmö, tätt följda av Göteborg. Inte minst därför att många kvalificerade jobb är förlagda där. Enligt tidskriften Fokus rankning är det bäst att bo i några kranskommuner till de tre storstäderna: Lomma, Täby och Mölndal. Det ger en fingervisning om att människor vill ha både bra jobb, service, kommunikationer och närhet till natur och kultur.

Men flyttlassen kan gå ännu längre framöver. Om man inte måste ta sig till arbetsplatser i city varje dag blir pendlingstiden inte lika avgörande. Såväl uppdragsgivare som arbetstagare upptäcker nu att det ofta går utmärkt att sköta många sysslor via datorn.

Visst är det roligare att träffa kollegor fysiskt, men samtidigt blir vardagen enklare att få ihop om man inte måste sätta på mascara och ta sig fram och tillbaka från jobbet. Det frigör mer fritid, som man kan tillbringa tillsammans med andra (när smittläget så tillåter). Som en bonus

slipper många störiga kontorslandskap och dyra luncher.

Det finns goda skäl att bejaka möjligheterna att kombinera ett tjänstemannajobb med ett liv ute i landet för dem som så önskar. Fler yngre, som inte har tillräckligt kapital att köpa en dyr bostad i huvudstaden, kan få ett arbete där ändå. Vardagspusslet förenklas även för barnfamiljer. Sänker man boendekostnaderna rejält genom att flytta till exempelvis Enköping, kan man köpa bil eller lägga pengar på något annat som man uppskattar.

Och svindlande tanke: den som säljer en koja på Söder kan få ett slott i Skåne för samma pris. Eller en rymlig villa i Karlstad, som paret Behroz Yazdi och Johanna Möller köpt efter att ha sålt sin lägenhet i Stockholm (DN 29/12). Mina föräldrar gjorde exakt samma rockad på 1970-talet och jag tillbringade min barndom i värmländska skogar och på Vänerns is.

Eftersom jag i vuxen ålder har gjort exit från Stockholms bostadsmarknad kan jag intyga att livskvaliteten kan vara minst lika stor i provinsen. Man kan – som i mitt fall – sitta och skriva med ett vinterlandskap som fond bakom skärmen, samtidigt som jag är uppkopplad till redaktionen i huvudstaden och nyhetsflödet i världen.

Om pandemin bidrar till att fler får upp ögonen för att man kan hitta sin plats i den globala byn i hela Sverige är det inte fel.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

29 december

”Corona-kommissionen visar att regionerna bör avvecklas”

Coronakommissionens rapport visar på osäkerheten i ansvarsfördelningen mellan stat, regioner och kommuner. Vi menar att regionerna bör avvecklas och deras uppgifter föras över till staten och kommunerna. Låt staten ansvara för sjukhusen och kommunerna för primärvården, skriver förra S-ministrarna Lars Engqvist och Lars-Erik Lövdén.

DN. DEBATT 201229

Coronapandemin har på ett dramatiskt sätt blottlagt samhällets brister. Enligt OECD är Sverige det land där inkomstskillnaderna ökat mest sedan 90-talet. De ökade klasskillnaderna har haft förödande konsekvenser får våra möjligheter att möta pandemin; det är de fattigaste som drabbats hårdast.

Den stegvisa överföringen av de offentliga välfärdssystemen till en konkurrensutsatt marknad har lett till kraftig underbemanning, alltför många timanställda, orimliga arbetsförhållanden med hårt pressade scheman och dåligt ledarskap. Idéerna om New public management har tillsammans med Lagen om

valfrihet, LOV, varit drivande i denna marknadisering av såväl sjukvården som äldreomsorgen.

Till detta kommer pandemins effekter för arbetsmarknaden. Arbetslösheten bedöms på det nya året öka till ofattbara 10 procent. Ökningen sker dessvärre samtidigt som även samhällets arbetsmarknadspolitiska redskap, de offentliga arbetsförmedlingarna, förbereds för en marknadisering; privata företag ska ersätta de offentliga institutionerna.

Coronakommissionens första rapport pekar på de, som man kallar, strukturella problemen inom äldreomsorgen. Det är dels problemet med det dubbla huvudmannaskapet, dels problemen med underbemanning, bristande kompetens och bristande ledarskap. Märkligt nog vågar inte kommissionen tala klarspråk om de grundläggande orsakerna till just dessa strukturella problem, nämligen att marknadiseringen har lett till en destruktiv kostnadsjakt hos inte bara de privata utförarna utan alla aktörer, även kommunerna.

Förmodligen utan avsikt öppnar Coronakommissionen för en mycket viktig diskussion om hela den svenska förvaltningsmodellen och konstitutionen.

Kommissionen konstaterar att det ansvar som regionerna, kommunerna och andra myndigheter har, enligt bland annat socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, kvarstår vid en kris. Kommunerna har således det yttersta ansvaret för att alla som vistas inom kommunen får det stöd och den hjälp de behöver och regionerna det huvudsakliga ansvaret för hälso- och sjukvården.

Men samtidigt hänvisar kommissionen till regeringsformens formulering om att ”regeringen styr riket” (1 kap. 6 § regeringsformen) och menar att både den sittande regeringen och tidigare regeringar bär det yttersta ansvaret för de brister som påtalas. Regeringen borde, enligt kommissionen, ha tagit de initiativ som behövts för att äldreomsorgen skulle stå bättre rustad för en kris av detta slag.

Med dessa konstateranden ifrågasätter kommissionen faktiskt hela den kommunala självstyrelse, som under flera generationer ansetts vara en bärande del av den svenska förvaltningsmodellen. En kommunal självstyrelse utan ansvar är ju meningslös ur demokratisk synpunkt. Hur – och varför – ska medborgarna utkräva ansvar av de valda kommunpolitikerna, om det ändå är regeringen som har det yttersta ansvaret för de verksamheter som kommunerna och regionerna driver?

Kommunernas intresseorganisation, tidigare SKL, nu SKR, har tidigare mycket bestämt invänt mot varje försök från regeringen att styra kommunerna. Just respekten för den kommunala självstyrelsen har också ofta varit Lagrådets invändningar mot förslag som skulle leda till en central styrning av kommunerna.

Ur denna synpunkt är det intressant att notera att SKR inte, såvitt vi vet, haft några invändningar mot Coronakommissionens slutsatser. Kanske inser även SKR:s ledning att det är dags att på allvar diskutera den framtida ansvarsfördelningen.

Den nuvarande ordningen leder till osäkerhet om hur ansvaret ska fördelas. Vid en kris som

den pågående pandemin försöker alla lägga ansvaret för eventuella felsteg hos någon annan del av den offentliga förvaltningen.

Coronakommissionen bör enligt vår mening följas upp av en ny prövning av hela förvaltningsmodellen.

Det är dags att ifrågasätta om det är rimligt att upprätthålla tre skilda nivåer i den offentliga förvaltningen – kommunerna, regionerna och staten. Flertalet medborgare har dålig kunskap om vilka uppgifter och vilket ansvar som ligger på mellannivån, vilket försvårar eller helt omöjliggör ett politiskt ansvarsutkrävande.

Det politiska ansvaret bör utvecklas kring två nivåer – den lokala och den nationella, det vill säga kring kommunerna och staten. Regionerna kan avvecklas och deras uppgifter föras över till staten och kommunerna.

Staten bör bli ansvarig för hela den högspecialiserade sjukvården, det vill säga sjukhusen, medan kommunerna bör bli ansvariga för primärvården. Då kan äldreomsorgen och primärvården föras samman. Staten bör också åter bli ansvarig för utbildningen, för den regionala utvecklingen, regionalpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och glesbygdsfrågorna.

Det är möjligt att detta kräver en kommunreform, men det är inte givet. Det kommunala uppdraget kan utvecklas i samarbete mellan kommunerna. Däremot måste det nuvarande kommunalskattesystemet reformeras.

En konstitutionell reformering av den svenska förvaltningsmodellen bör också följas av en förändring av valsystemet.

Sedan 1970 har vi ett unikt system med gemensam valdag för alla lokala och nationella val. Med fyraåriga mandatperioder innebär det att vi har längst mellan valen av alla demokratiska stater.

Den gemensamma valdagen leder dessvärre till en olycksalig sammanblandning av de politiska ansvarsområdena. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att utkräva ansvar.

Det finns därför starka skäl att återinföra skilda valdagar och låta väljarna säga sitt vartannat år.

Risken är att valdeltagandet minskar vid kommunalvalen. Men det ska ställas mot att väljarna i dag inte vet vad de röstar om.

Lars Engqvist, socialminister (S) 1998 – 2004

Lars-Erik Lövdén, kommunminister (S) 1998 – 2004

29 december

De flyttar 30 mil – men får behålla både jobb och lön

Från lägenheten i storstaden till villan i småstaden. Kanske tillhör Behroz Yazdi och Johanna Möller en ny våg av corona-flyttare. Efter årsskiftet bosätter de sig i Karlstad, men behåller sina jobb – och löner – på distans från Stockholm.

– Jag tror att vi står inför ett paradigmskifte, säger Behroz Yazdi.

Tidigare, före coronakrisen, kändes steget för stort. Att flytta till Johanna Möllers hemstad Karlstad har lockat paret i flera år, men med framstående karriärer i huvudstaden har beslutet alltid skjutits på framtiden.

– Vi har funderat på att flytta för att få mer livskvalitet och bo bättre. Men jag jobbar som riskanalytiker inom finansbranschen och det finns inte direkt så många sådana jobb i Karlstad, säger Behroz Yazdi.

Paret träffades för tio år sedan i hans hemstad Uppsala, där de läste samma civilingenjörsutbildning. För att komma närmre arbetstillfällena flyttade de till Stockholm, men ungefär samtidigt som de kom till huvudstaden fick de barn. I dag delar familjen på 74 kvadratmeter i en lägenhet i Bromma.

– Vi trivs egentligen väldigt bra här. Vi har många fina parker i närheten och bra skolor, men det är ganska litet nu när vi är fyra i familjen, säger Johanna Möller medan ettåringen Olivia kravlar runt i soffan och pockar på sina föräldrars uppmärksamhet.

De kan snabbt rada upp fördelarna med Karlstad: närheten till familj, Vänern, Klarälven som rinner genom staden, hur lätt det är att cykla från ena änden till den andra. Men om man ska vara ärlig, säger Behroz, är det framför allt husdrömmen, priserna och lugnet som lockar dem att flytta.

– Stockholm känns stressigare – det är mer armbågar och fokus på jobb och karriär, vilket riskerar att gå ut över familjelivet. Även om Stockholm är fantastiskt på sina sätt med ett brett utbud av det mesta så vill vi som

småbarnsfamilj åt det där småstadslunket, säger han.

Båda är överens om att huset de snart ska flytta till har ”allt”. Med sina 180 kvadratmeter i två plan är det mer än dubbelt så stort som lägenheten, och dessutom nästintill nybyggt med moderna lösningar, stora fönsterpartier från golv till tak, varmgarage och skogsområden inpå husknuten.

– Det är väldigt mysigt, sammanfattar Johanna.

För att få ett motsvarande hus i området de bor i nu skulle de få betala mer än dubbelt så mycket, tror de, och siffror från Svensk mäklarstatistik visar att det är en rimlig gissning. Medelpriset för en villa i huvudstadsområdet ligger på drygt 6,2 miljoner kronor, medan en villa i Karlstad kostar runt 3,3 miljoner. Även om paret har god ekonomi såg de inga möjligheter att uppfylla drömmen om villa i storstaden.

– Trots att vi har en helt okej summa att lägga får man så otroligt lite hus för pengarna här runt Stockholm. Men de hus man kan få i Karlstad – det är natt och dag, säger Behroz.

Coronapandemin har påskyndat parets tankar om att flytta. Kanske hade det inte blivit av annars. Att båda kan behålla sina jobb och arbeta på distans gav inte bara mindre krångel, utan innebär också att de kan behålla sina ”Stockholmslöner”. Både Johanna och Behroz tyckte att det var aningen nervöst att fråga sina arbetsgivare om det var okej att flytta 30 mil bort.

– Det är klart att det kändes lite läskigt, men min chef tog det väldigt bra och såg inga problem med det. När pandemin är över

kommer vi ju att kunna åka till Stockholm vid behov, säger Behroz.

Johanna har kommit överens med sin arbetsgivare om att jobba på distans under nästa år och att därefter utvärdera, medan Behroz kan fortsätta på distans under obegränsad tid.

Att deras sociala liv ska bli lidande när de inte har någon arbetsplats i den stad de flyttar till oroar de sig inte över, eftersom Johanna har både familj och vänner i Karlstad sedan tidigare. Dessutom hinner man inte umgås särskilt mycket med kollegor under småbarnsåren, tycker de.

Efter att ha funderat i många år känner båda att det är skönt att flytten äntligen blir av. Till andra rekommenderar de att sluta tänka och ”bara köra”.

Själva kan de inte längre förstå varför beslutet kändes så svårt.

– Vi kanske vantrivs i Karlstad, men då får vi väl flytta tillbaka. Det är inte hela världen, säger Behroz.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

FAKTA. STOR PRISSKILLNAD PÅ VILLOR I STÖRRE OCH MINDRE STÄDER

Snittpriser på villor de senaste 12 månaderna (prisökning i procent inom parentes)

Stor-Stockholm

6 211 000 +13,8

Stor-Malmö

4 442 000 +13,8

Stor-Göteborg

4 940 000 +9,8

Linköping

4 261 000 +10,7

Karlstad

3 266 000 +12,8

Örebro

3 534 000 +5,8

Jönköping

3 812 000 +9,9

Gävle

3 046 000 +9,7

Umeå

3 703 000 +10,6

Halmstad

3 795 000 +14,1

Källa: Svensk mäklarstatistik

29 december

”Nu har 90 procent av visningsbesökarna varit från Stockholm”

Pandemin har förändrat bostadsmarknaden, och högt upp på köparnas önskelistor står mer bostadsyta och grönområden. Mäklare på mindre orter märker en påtagligt ökad efterfrågan från storstadsbor.

– Det har märkts extremt mycket, säger Elisabet Jacobsen som driver Svensk fastighetsförmedling i Strängnäs och Mariefred.

Pandemin har påverkat bostadsköparnas krav. När fler jobbar hemifrån har efterfrågan på större boyta ökat, liksom önskan om en uteplats eller trädgård. Samtidigt är priset på villor högt i storstäderna, vilket väckt frågan om pandemin kan vara starten på en ny grön våg där fler flyttar från storstäderna.

På bostadssajten Hemnet har man kunnat se att sökningarna på bostäder utanför det egna länet ökar, men det är svårare att slå fast vad det beror på.

– Om det är ett tecken på en ny grön våg eller om det hänger ihop med att man blivit mer intresserad av fritidshus generellt kan jag inte riktigt svara på, säger Staffan Tell, talesperson för Hemnet.

När DN ringer runt till fastighetsmäklare i landet framträder ett tydligt mönster. Det är främst mindre städer i närheten av Stockholm, Malmö och Göteborg som märker av storstadsbornas villalängtan.

På västkusten har Falkenberg lockat såväl Kungsbackabor som göteborgare i betydligt större utsträckning än tidigare. Det menar Anette Gudmundsson, fastighetsmäklare på Bjurfors i Halmstad, och uppger att en fjärdedel av de som går på visning kommer från något av områdena.

– Så mycket har det inte varit innan, säger hon.

Trenden märks både på nyproducerade bostadsrätter, större villor på landet och i centrala Falkenberg där smidig pendling lockar. Men prisökningen har varit störst för villor som legat några mil utanför Falkenberg.

– Där har priserna ökat väldigt snabbt nu.

På ungefär samma pendlingsavstånd ligger Strängnäs och Mariefred i förhållande till Stockholm. Även där märks en påtaglig inflyttning från storstaden, säger Elisabet Jacobsen, som driver Svensk Fastighetsförmedling på orterna.

– Vi har ju redan många pendlare i Strängnäs och Mariefred, men nu har 90 procent av visningsbesökarna varit från Stockholm och så mycket har det inte varit tidigare, säger hon.

Flera större objekt med prislappar uppåt 10 miljoner har sålts efter att ha varit till salu en längre tid. Spekulanterna uppger för Elisabet Jacobsen att de söker mer livskvalitet, där de kan bo större och har råd med ett arbetsrum.

– De söker framför allt villor med bra pendlarlägen. Många säger att de ser en framtid där de inte är på arbetet fem gånger i veckan.

Men Karlstad, dit paret Behroz Yazdi och Johanna Möller ska flytta, ligger möjligen för långt bort från både Stockholm och Göteborg för att trenden ska vara lika tydlig där.

– Karlstad har alltid haft den typen av inflyttning och det har vi nu också, men jag kan inte påstå att vi sett någon dramatisk ökning, säger Thobias Green, kontorschef på Fastighetsbyrån Karlstad, men menar att det kan bero på att utbudet av den sortens objekt som storstadsborna letar efter är litet.

Trots att trenden ser olika ut i olika delar av landet är det tydligt att fler söker mer boende för pengarna, enligt Marcus Svanberg, vd för Länsförsäkringar Fastighetsförmedling. Att pandemin tar slut sätter inte nödvändigtvis stopp för distansjobbandet.

Det behöver inte betyda att människor kommer flytta ut på landet, men åtminstone att det blir mer attraktivt att bo stort längre bort från stadskärnorna.

– Ett pendelavstånd som hade varit orimligt om man ska vara på kontoret fem dagar i veckan - kanske fungerar utmärkt om man bara behöver åka dit två dagar i veckan, säger Marcus Svanberg.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

29 december

Regeringen: Pandemilagen ska vara på plats 10 januari

Den som bryter mot den nya pandemilagen föreslås få böter. Det säger socialministern Lena Hallengren (S) när hon presenterade lagen, som kan träda i kraft den 10 januari.

– Det är upp till länsstyrelserna att bedöma vilket vite som krävs för att det ska antas ha effekt, säger hon.

Den 9 december presenterade regeringen utkastet till en ny tillfällig pandemilag. Förslaget har varit ute på remiss hos över 100 instanser och lämnades på måndagen till Lagrådet.

Tidigare var planen att lagen skulle träda i kraft i mitten av maj. Nu meddelar regeringen att man vill se pandemilagen gälla från 10 januari till sista september 2021.

Med det nya förslaget vill regeringen göra det möjligt att vid en eskalerande smittspridning besluta om begränsningar och stängningar av verksamheter som inte omfattas av ordningslagen.

Den kan då handla om exempelvis platser för fritids- eller kulturverksamhet, handelsplatser, kollektivtrafik och användning av platser för privata sammankomster.

– Regeringen ska besluta om rättsligt bindande regler för butiker och köpcentrum om pandemilagen godkänns, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S) under en pressträff på måndagen.

– Det handlar om vissa typer av handelsplatser, som till exempel gallerior och varuhus där risken för smittspridning bedöms som hög och där det förekommer mycket trängsel.

Lagförslaget ger också regeringen rätt att begränsa antalet människor som vistas på allmän plats. Den som bryter mot föreskrifterna kan som individ dömas till penningböter.

– Om man till exempel är i en stadspark där man inte får vara mer än fyra i ett sällskap, skulle det stå fler där så skulle man kunna dömas till böter, säger Lena Hallengren.

Hur skulle bötesbeloppen se ut?

– Jag kan inte gå in på nivåer. Det är länsstyrelsen som gör bedömningen vilket vite som då är det lämpliga som ska antas ha effekt och det går att överklaga till domstol, säger Lena Hallengren.

Verksamheter och företagare som bryter mot smittskyddsåtgärder som de är skyldiga att vidta kan också riskera vitesföreläggande.

– Förslagen innebär att regeringen får långtgående befogenheter. Därför är det viktigt att riksdagens inflytande värnas. Beslut om nedstängning och förbud mot att samlas på allmän plats ska därför underställas riksdagens prövning inom två veckor, säger Lena Hallengren.

Under pressträffen betonade Lena Hallengren vikten av ett starkt stöd för lagen i riksdagen.

– Även riksdagspartierna har bidragit med värdefulla synpunkter och regeringen kommer fortsätta hålla den kontakten inför riksdagsbehandlingen, säger Lena Hallengren.

Regeringen föreslår att länsstyrelserna får tillsynsansvar för lagen.

Den 8 januari röstar riksdagen om den nya pandemilagen.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Ökning av samtal om självmord

SOS Alarm har under året sett en kraftig ökning av samtal som rör självmord, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

Under årets första elva månader tog SOS Alarm emot 64 000 samtal som rör självmord, vilket är nästan 10 000 fler än samma period i fjol och en dryg fördubbling mot antal samtal för fem år sedan.

– Vi vet från tidigare kriser att effekterna kommer senare och det finns en risk för att det är en grupp människor som finns kvar när samhället kommer i gång igen, som inte

kommer ut i arbete som fortsatt har en svår situation, säger Rickard Bracken, generalsekreterare för den ideella organisationen Suicide Zero, som verkar för att minska antalet självmord.

TT. 29 december

13

domkyrkor i landet låter klockorna ringa i tio minuter från klockan 18 på nyårsafton. Tanken är att påminna oss om personer som avlidit under pandemin, ibland utan att de närmaste kunde vara närvarande. Begravningar och minnesstunder har också begränsats av restriktioner. Klockringningen blir en möjlighet att samla känslor och tankar om pandemin, som förändrat våra liv i år, skriver Svenska kyrkan i ett pressmeddelande.

TT 29 december

Tuff julhelg – fler vårdas för covid-19

Julhelgen blev tuff för sjukvården i flera regioner i landet då allt fler människor vårdas för covid-19. Samtidigt visar måndagens lägesbild inga tecken på någon avmattning – snarare tvärtom.

– Vi ser tyvärr ingen dramatisk minskning, säger Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör för Region Stockholm.

Efter julhelgen visar lägesbilder från flera regioner att allt fler människor vårdas på sjukhus för covid-19. I region Skåne har vårdavdelningar haft ett kraftigt inflöde av covidsjuka patienter. Sedan den 23 december har antalet patienter stigit från 406 till 482 på måndagen, vilket är det högsta sedan pandemin bröt ut i regionen. Intensivvårdsavdelningen har dock legat på samma nivå under julhelgen med cirka 50 coronapatienter.

Sjukvården i region Västra Götaland har också en fortsatt hög belastning. På måndagsförmiddagen vårdades 521 patienter för covid-19, vilket är en ny rekordnotering för regionen. Det är 37 fler än den 23 december, då 484 patienter behövde sjukhusvård för viruset.

Uppsala och Halland är två andra regioner där sjukvården har det ansträngt just nu, enligt lokala medier. I Halland vårdades 39 personer på Hallands sjukhus för covid-19. Det är en betydlig högre siffra än vad regionen tidigare har haft.

I Uppsala intensivvårdas just nu 21 människor för covid-19 och 135 patienter är inlagda på vårdavdelningar, enligt SVT Uppsala. Före jul var motsvarande siffror 13 respektive 120.

I Stockholm vårdas i dag cirka 800 covidsjuka människor på sjukhus och närmare 90 människor intensivvårdas. Enligt regionen är läget oförändrat.

– Det är oroväckande stabilt med samma siffror vecka in och vecka ut. Det vi såg i våras var en snabbare tillbakagång. Tyvärr ser vi ingen dramatisk minskning som vi hade hoppats på, säger Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör.

Region Gävleborg har sedan i början av november haft en kraftigt uppåtgående kurva i antalet sjukhusvårdade patienter med covid. Men sedan mitten av december har sjukvården sett en avmattning i patienter på vårdavdelningarna, vilket höll i sig under julhelgen.

Socialstyrelsen som har den samlade lägesbilden nationellt har mellan den 16 och 23 december sett en ökning av antalet patienter med covid-19 på intensivvårdsavdelning och på övriga vårdavdelningar. Myndighetens prognos är att inlagda patienter med covid-19 kommer att fortsätta öka.

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se. 29 december

Sen cancerdiagnos Ivo-anmäls

En kvinna i 50-årsåldern på Gotland fick en cancerdiagnos försenad med fyra månader.

Nu har Region Gotland lämnat in en lex Maria-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo). Det skriver Helagotland.se.

När kvinnan sökte vård för sväljningssvårigheter på sin vårdcentral remitterades hon till röntgen som ett oprioriterat fall.

Fyra månader senare sökte hon på nytt vård för samma besvär, och blev då remitterad med hög prioritet till en specialistmottagning på Visby lasarett. Där konstaterades att hon hade en elakartad tumör.

TT. 29 december

29 december

Läkare åtalas för bedrägeri med botox

En läkare har åtalats för grovt osant intygande sedan han misstänks ha hämtat ut botulinumtoxin för en halv miljon kronor utan medicinska skäl, rapporterar SVT.

Läkaren hämtade ut preparatet, i folkmun känt som botox, från ett och samma apotek i södra Stockholm. Botox subventioneras av staten när det används inom vården för att behandla exempelvis svettningar, inkontinens, migrän och muskelkramper. Botox kan också användas för estetiska ingrepp, men utan att subventioneras.

Lars-Erik Holm, ordförande i Rådet för estetiska behandlingar, vill att myndigheterna tar tag i problemet med läkare som hämtar ut botox på apotek utan medicinska skäl.

– De här läkarna förskriver botox på recept för behandling av migrän och kraftiga svettningar, men det används till skönhetsinjektioner så att patienten får rabatt med högkostnadsskyddet. Det blir skattebetalarna som får betala och läkarna tjänar stora pengar på detta, säger Holm till SVT.

TT

29 december

Efter Pfizer – snart kommer nästa vaccin till Sverige

I söndags delades de första doserna av Pfizer och Biontechs coronavaccin ut till svenskarna. I januari väntas ytterligare två vaccin godkännas av Europeiska läkemedelsmyndigheten.

– Från och med februari tror jag att vi har vaccinationer i gång med tre olika vaccin, säger Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström.

Under julhelgen rullades Pfizer och Biontechs vaccin ut till befolkningarna i EU:s medlemsländer. Redan i januari väntas ytterligare två vaccin – från Moderna och Astra Zeneca – få godkännanden av Europeiska läkemedelsmyndigheten, EMA.

Den 6 januari väntas EMA fatta beslut om ett godkännande för Modernas vaccin. Enligt kontraktet med EU ska läkemedelsföretaget börja leverera doserna inom två veckor efter ett godkännande. Med start vecka 3 eller 4 beräknas Moderna kunna leverera omkring 20 000 doser i veckan till Sverige.

– Volymerna hos Moderna är något mindre än Pfizers. Först runt april eller maj kommer de att skruvas upp till antalet, säger Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström.

Redan den 4 januari kommer Astra Zenecas vaccin att börja användas i Storbritannien, skriver The Sunday Telegraph. I EU dröjer ett godkännande till slutet av månaden som läget ser ut just nu, enligt Richard Bergström.

– Vi väntar på resultat från den amerikanska studien som fortfarande pågår. Jag räknar med ett godkännande i slutet på januari. Det är beskedet vi har fått från det europeiska läkemedelsverket, säger han till DN.

Storbritannien var före EU även med att godkänna Pfizer och Biontechs vaccin. Den 8 december fick Margaret Keenan den första dosen i landet.

– De använder ett nödgodkännande, vilket EU har valt att inte göra. EU:s medlemsländer och kommissionen tycker att det är viktigt att man får ett fullt godkännande innan användning, säger Richard Bergström.

EU:s överenskommelse med Astra Zeneca är ett av de större vaccinavtalen, med omkring sju miljoner doser som ska levereras till Sverige under det första halvåret 2021.

Hur skulle en försening påverka målet att vaccinera hela den vuxna befolkningen till sommaren?

– Det ska inte påverka. Vi har leveranser av andra vaccin som kommer i gång. En försening gör att det drar ut lite på tiden för vaccinationerna under våren, men till sommaren klarar vi målet.

Något som skulle påverka vaccinplanen är om Astra Zeneca skulle få ett avslag från EMA, vilket dock är osannolikt, enligt Richard Bergström.

– Vi har redan resultat från den brittiska studien som visar på bra säkerhet och bra effekt, säger han.

Vid ett godkännande handlar det inledningsvis om mellan 50 000 och 100 000 doser i veckan som levereras till Sverige. Därefter väntas veckovisa försändelser på över 200 000 doser. Enligt Richard Bergström är Astra Zeneca redo att leverera ”i princip omedelbart” efter klartecken från EMA.

Samtidigt utesluter han inte att EMA:s godkännande av vaccinet kommer tidigare än väntat.

– Det kan komma att ändras. Vi har sett tidigare hur de här processerna har gått snabbare än väntat. Så var det med Pfizer. Och även med Moderna, där datumet för godkännande har flyttats fram, säger Richard Bergström.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Fakta. Fem vaccinavtal

Sverige har gått med i ett EU-gemensamt avtal om vaccin med fem olika vaccintillverkare:

Astra Zeneca

Janssen Pharmaceutica (Johnson & Johnson)

Pfizer/Biontech

Moderna

Curevac

Källa: Regeringskansliet, Folkhälsomyndigheten

29 december

Ändringarna som påverkar kontot efter nyår

Vid varje årsskifte sker förändringar som påverkar privatekonomin. En del av dem beror på automatiska uppräkningar medan andra hänger ihop med politiska beslut. Här är en genomgång av de viktigaste förändringarna som påverkar hur mycket som kommer in på kontot under 2021.

Nästa år tar vi oss förhoppningsvis ur den värsta coronakrisen men det kommer att dröja innan vår ekonomi repat sig. Därför har regeringen förlängt åtgärder inom områden som påverkas direkt av coronapandemin.

Det blir till exempel fortsatt lättare att kvalificera sig för inkomstrelaterad a-kassa och taket för ersättningen ligger kvar på den högre nivån. Fribeloppet som är ett tak för hur mycket man får tjäna utan att pengarna från CSN påverkas slopas även första halvåret nästa år. Regeringens förhoppning är att det ska locka studenter att arbeta i sjukvården.

Så här påverkas din ekonomi nästa år:

INKOMSTSKATT

Skattereduktion

Den 1 januari 2021 sänks inkomstskatten för alla med som mest 1 500 kronor per år, eller 125 kronor i månaden, genom en skattereduktion. Förutom de som har arbetsinkomster gäller skattereduktionen pensionärer, arbetslösa, sjuka och föräldralediga. Sänkningen gäller från 2021. För att få 1 500 kronor i skattereduktion måste man ha en årsinkomst på minst 240 000 kronor.

De som har en årsinkomst mellan 40 000 och 240 000 kronor per år får en reducerad skattereduktion. För dem blir skattereduktionen 0,75 procent av skillnaden mellan den beskattningsbara inkomsten och 40 000 kronor. För den som till exempel har en årsinkomst på 200 000 kronor blir skattereduktionen 1 200 kronor per år eller 100 kronor i månaden.

Skattereduktionen minskar den skatt man ska betala och för att få reduktionen måste man betala tillräckligt mycket skatt så att det täcker reduktionen. Skatten kan inte bli mindre än noll.

Höjningar genom uppräkningar

Grundavdraget och jobbskatteavdraget höjs genom att de räknas upp med höjningarna av prisbasbeloppet som i sin tur höjs i takt med inflationen, alltså prisökningarna. Prisbasbeloppet höjs från 47 300 kronor till 47 600 kronor. Höjda avdrag ger sänkt skatt. Men eftersom inflationen är och har varit mycket låg blir genomslaget minst sagt måttligt. Hur mycket skatten sänks på grund av de här avdragen beror på inkomsten.

Höjd brytpunkt

Brytpunkten för när man ska betala statlig skatt höjs från en årsinkomst på 523 200 kronor till 537 100 kronor. Det motsvarar en månadsinkomst på 44 750 under 2021. Det ger, enligt Swedbank, en skattesänkning på ungefär 250 kronor i månaden för de som tjänar 45 000 kronor eller mer i månaden.

PENSION

Höjd garantipension

Garantipensionen höjs med 0,6 procent på grund av uppräkningen av prisbasbeloppet. Höjningen varierar med några kronor per månad beroende på om man är gift eller ogift och när man är född. Men det rör sig i de flesta fall om ungefär 50 kronor i månaden.

De flesta tjänstepensioner höjs också med 0,6 procent.

Höjd inkomst- och tilläggs- och premiepension

Inkomst och tilläggspensionen höjs med 0,5 procent och premiepensionen med mellan 0,5 och 13 procent.

Total pensionshöjning

Pensionsmyndigheten räknar med att den genomsnittliga totala pensionen, allmän pension från staten samt tjänstepensionen, höjs med mellan 70 och 550 kronor i månaden efter skatt. Då är skattereduktionen på som mest 1 500 kronor inräknad. Skattereduktionen beskrivs närmare under rubriken skattereduktion.

Inkomstpensionstillägg

Pensionärer med en sammanlagd pension på mellan 9 000 och 17 000 kronor i månaden får

extra pension som kallas inkomstpensionstillägg från den 1 september 2021. Inkomstgränserna gäller den pension som betalas ut av Pensionsmyndigheten och har sitt ursprung i arbete i minst 40 år. För äldre pensionärer gäller färre arbetsår.

Tillägget beräknas på inkomster från inkomstpension, premiepension samt tilläggspension. Tilläggspension betalas ut till dem som är födda 1953 eller tidigare. Eventuell garantipension som utfyllnad ska inte räknas med och inte heller änkepension. Varken tjänstepension eller privat pensionssparande räknas med.

Tillägget är som mest 600 kronor i månaden och trappas av ner till 25 kronor i månaden. Beloppen är före skatt och tillägget betalas ut från 65 års ålder.

Inkomstpensionstillägget ska inte påverka andra förmåner som garantipension, äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg. Hemtjänstavgiften ska inte heller påverkas.

Tillägget ska börja betalas ut från den 1 september 2021 och det krävs ingen särskild ansökan för att få det.

Sänkt skatt på pensionsinkomster

De som har pensionsinkomster på upp till 17 000 kronor i månaden och har fyllt 65 år betalar lika mycket i skatt som de som har motsvarande inkomst från arbete. Från 2021 fortsätter utjämningen i skatt för dem som har pensionsinkomster på mellan 17 000 och 108 000 kronor i månaden. Skatten på pensionsinkomster sänks genom ett förhöjt grundavdrag.

Tänk på att pensionsinkomster börjar beskattas med pensionärsskatt från det år när man fyllt 65 år vid årets ingång. Under 2021 gäller den lägre skatten pensionsinkomster för dem som är födda 1955 eller tidigare. De som är yngre måste betala den högsta skatten på pensionsinkomster. Alltså samma skatt som de som är arbetslösa, sjuka eller föräldralediga.

Höjd brytpunkt

Brytpunkten för när man ska betala statlig skatt på pensionsinkomster höjs från 575 500 till 596 500 kronor per år för dem som är äldre än 65 år.

ÖVRIGT

Höjt och utökat rutavdrag

Taket för rut-avdraget, som gäller hushållsnära tjänster, ska höjas från 50 000 kronor per år till 75 000 kronor per år. Det ska också gå att få avdrag för fler tjänster än i dag.

Bland nyheterna finns att både transport av tvätt till och från tvättinrättningar samt kostnaden för själva tvätten ska vara avdragsgilla. Möblering av bostad liksom montering av möbler i hemmet ska också bli avdragsgillt.

Transporter av möbler till andrahandsmarknader som loppisar och secondhandbutiker blir också avdragsgilla liksom transporter till magasinering. Det samma gäller tillsyn av fritidshus.

Skattereduktion för gröna investeringar

Privatpersoner som investerar i grön teknik som till exempel solceller ska kunna få en skattereduktion på upp till 50 000 kronor om året. Reduktionen gäller både arbets- och

materialkostnader och blir 15 procent på solceller och 50 procent för lagring av egenproducerad elenergi och laddningspunkter för elfordon.

Reduktionen gäller för arbeten som utförs och betalas efter den 31 december 2020. För den här skattereduktionen gäller samma regler som för rut- och rotavdragen när det gäller utbetalningen. Kunden betalar kostnaden efter skattereduktion och näringsidkaren får pengar från Skatteverket.

Slopad uppskovsränta

Räntan på motsvarande 0,5 procent av uppskovsbeloppet tas bort nästa år. Då kan de som sålt en bostad med vinst låna pengar gratis av staten. Uppskovsräntan för 2020 finns med i vårens deklaration men i deklarationen för 2022 finns den inte med.

Kommunal fastighetsavgift

Avgiften är 0,75 procent av taxeringsvärdet på småhus. Men det finns en maxavgift som höjs från 8 349 kronor 2020 till 8 437 kronor per år 2021.

Höjt underhållsstöd

Ensamstående föräldrar, där den andra föräldern inte kan eller vill betala underhåll, ska få höjt underhållsstöd från den 1 juli 2021. Underhållsstödet, som betalas ut av Försäkringskassan, höjs med 100 kronor i månaden för barn som är yngre än 15 år och med 150 kronor i månaden för barn som är 15–18 år.

Lån till körkort

Personer som är 19–20 år och har gått ut gymnasiet ska få låna till körkort från 2021.

Tidigare var det bara arbetslösa 18–47-åringar som fick låna upp till 15 000 kronor hos CSN för att ta B-körkort.

Förstärkt a-kassa

De förstärkningar av a-kassan som regeringen införde våren 2020 blir kvar till den 1 januari 2023. Det betyder att reglerna som gör det lättare att få a-kassa blir kvar liksom de höjda ersättningarna.

STUDENTER

Studiemedlen höjs

Studiemedlen, lån plus bidrag, höjs med ungefär 70 kronor i månaden från 2021.

Slopat fribelopp

Tisdagen den 22 december aviserade regeringen att fribeloppet slopas till och med 30 juni 2021.

Att fribeloppet är borttaget innebär att man kan tjäna hur mycket som helst utan att det påverkar det belopp man får från CSN och man kan inte heller bli tvungen att betala tillbaka en del av det man redan fått för att man tjänat för mycket.

Eftersom inte bara arbetsinkomster utan också kapitalinkomster påverkar hur mycket pengar man får från CSN är det bra att till exempel sälja direktägda fonder som gått med vinst under det första halvåret 2021 när fribeloppet är slopat.

Du måste visserligen betala skatten på 30 procent av värdeökningen. Men om du inte behöver pengarna kan du köpa nya fondandelar inom ett investeringssparkonto, ISK. Behållningen i ISK beskattas varje år men skatten är låg och påverkan på CSN-pengarna blir väldigt liten.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se

29 december

Aktierna som småsparare hamstrade

Börsåret 2020 bjöd på tydliga toppar och dalar. Småspararna hade inga tveksamheter inför bolagen som rasade allra mest. Bottenfiske i bland annat krisande flygbolag lockade många.

Handelsåret är på väg att avslutas och det med en tydlig uppgång på Stockholmsbörsen för 2020 som helhet – trots allt. Efter vårens ras kom återhämtningen snabbare än de flesta förutspått med fortsatt turbulens inom vissa enskilda aktier.

Det är också framför allt där kunderna hos Nordnet valt att bottenfiska. Även om Investor är den mest köpta aktien under året återfinns såväl SAS som Norwegian på topp-3 där bland annat SAS backat 60 procent i år.

”Corona kom som ett hårt slag mot bolag som redan låg nere på marken. Norwegians aktiekurs är totalt utbombad, men avger dödsryckningar i takt med att bolaget kämpar för att undvika konkurs”, säger Nordnets sparekonom Frida Bratt i en kommentar.

Även hos Avanza finns Norwegian med bland de mest köpta aktierna. Listan toppas dock av läkemedelsjätten Astra Zeneca följt av Investor och Telia.

”Den anrika folkaktien Telia letar sig in på en tredjeplats, där ett nytt ledarskap har gjort att många hoppas på ljusare tider”, skriver

sparekonomen Nicklas Andersson i en kommentar.

På säljlistan finns Swedbank med på topplistan hos såväl Nordnet som Avanza.

”I mitten av december kom dessutom medieuppgifter som mer konkret visade på att SEB och Swedbank utreds av amerikanska myndigheter, vilket när farhågor hos spararna om att det värsta i penningtvättsfrågan inte är över”, säger Frida Bratt.

TT

FAKTA. MEST KÖPTA OCH SÅLDA AKTIER 2020

Mest köpta hos Nordnet:

Investor, Norwegian, SAS, Astra Zeneca, Embracer, Evolution Gaming, Castellum, Telia, Scandic, Axfood.

Mest sålda hos Nordnet:

Swedbank, Latour, Sinch, Intrum, Nibe, SCA, Powercell, Ericsson, Nokia, ABB

Mest köpta hos Avanza:

Astra Zeneca, Investor, Telia, Embracer, Evolution, Millicom, Handelsbanken, Tele 2, Norwegian, Essity.

Mest sålda hos Avanza:

Netent, Addnode, Powercell, Gravity, Fortnox, SCA, Vitec Software, Swedbanke, Nibe, Tobii.

Källa: Nordnet och Avanza

29 december

Traditionellt nyårsfirande ställs in

Det traditionsenliga nyårsfirandet med fyrverkerier vid Skeppsbron ställs in coronaåret 2020.

Sedan 2008 har Stockholms stad, landstinget, polisen och Storstockholms brandförsvar samarbetat kring stockholmarnas nyårsfirande. Fyrverkerier har skjutits upp från Saltsjön men de som har besökt den ”fyrverkerifria zonen” vid Slussen har visiterats, egna fyrverkeripjäser eller rislyktor har inte varit tillåtna där. I och med ombyggnaden av Slussen flyttades firandet till Skeppsbron 2016. På grund av restriktionerna under pandemin ställs firandet in helt i år.

Fyrverkerier kommer förstås att förekomma ändå och bra platser att se dem ifrån är till exempel Västerbron, Fjällgatan, Stadshuset, Skeppsbron och Strandvägen.

Polisen har i vanliga fall insatsen ”Cityhelg” där de främst kontrollerar krogar och alkoholkonsumtion.

– Men nu är ju inte så många krogar öppna så vi ska se till att folk inte samlas för många på samma plats – och gör de det, om det uppstår spontana fester utomhus, så finns vi där och ser till att det inte begås brott eller skjuts raketer på ett osäkert sätt, säger Mats Eriksson på polisens presstjänst.

Men polisen har ingen laglig möjlighet att skingra folkmassor, om det inte gäller en allmän sammankomst.

– Vi kan inte göra mer än informera och anmoda folk att inte samlas för många, säger Mats Eriksson.

Nyårsfirandet på Skansen blir däremot av även i år, men utan publik på plats. På tolvslaget läser skådespelaren Sofia Helin Alfred Tennysons dikt ”Nyårsklockan” och firandet går att följa i direktsändning.

För den som stannar hemma men inte vill tillbringa kvällen i köket erbjuder en del restauranger i Stockholm en färdigpackad nyårskasse.

SMHI:s prognos för nyårsafton är lite sol och några plusgrader mitt på dagen, men molnigt och sjunkande temperatur framåt kvällen.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Avvisade romer

Två romska kvinnor hade bokat och betalt ett hotellrum i Märsta via nätet. Men hotellet vägrade att släppa in dem. Nu överväger Diskrimineringsombudsmannen att driva frågan i domstol.

Receptionisten på hotellet hänvisade till kvinnornas etniska tillhörighet och uppgav att man en gång haft problem med andra personer med samma etniska tillhörighet. DO har beslutat att väcka talan mot bolaget som driver hotellet och menar att kvinnorna har utsatts för diskriminering. Kvinnorna, som är romer, hade bokat och betalat för ett rum på hotellet via en hotellbokningssajt. Men när de senare anlände till hotellet blev de avvisade. Hotellbolaget har uppgett att det sannolikt berott på att man vid ett tidigare tillfälle ska ha haft problem med gäster som var romer.

Trots att kvinnorna förklarade att de aldrig hade varit på hotellet förut krävde den tjänstgörande receptionisten att de skulle gå därifrån.

– Det är diskriminering att bli avvisad för något som någon annan har gjort bara på grund av ens etniska tillhörighet, säger Martin Mörk, chef för DO:s processenhet.

Om hotellbolaget vidhåller att man inte har diskriminerat kvinnorna kommer DO att lämna in en stämningsansökan och frågan avgöras i domstol.

DN

dn@dn.se 29 december

983 410

digitala vårdbesök har till och med november i år gjorts genom Region Stockholms egen app ”Alltid Öppet”, en ökning med 1 259 procent jämfört med 2019. Mer än var fjärde stockholmare har nu appen ”Alltid Öppet” installerad i sin telefon.

DN. 29 december

29 december

Trötta – men stolta över den vård som ges

Slitna, pressade och trötta – men också stolta över att få göra så stor skillnad.

– Någon gång är det här över. Då hoppas jag verkligen att vi alla ska orka se vilka fantastiska insatser vi gjort, säger Hanna Körner, intensivvårdssjuksköterska och vårdledare på Karolinska universitetssjukhusets covid-iva.

Det blev en jul och en rad helgdagar, även för vårdpersonal och patienter på covidintensiven i Solna. Utanför deras hermetiskt tillslutna tillvaro var midvinternatten varm och mörkare

än vanligt, där inne rådde ett fokuserat, arbetstungt lugn.

Adventsstaken, boxarna med alkoholfri glögg och skålarna med skänkt godis i personalrummet skvallrade om juletider, men i praktiken förändrade inte det något för den hårt arbetande vårdpersonalen.

– Det blir lite extra svårt att hantera besöksförbudet under jultider. Självklart är det värst för anhöriga, men det är också jobbigt för personalen som känner med dem, men som bara kan göra undantag i vissa fall, säger Camilla Smedberg, omvårdnadschef på den covidintensiv på Karolinska universitetssjukhuset i Solna som i mitten av november öppnades igen, på grund av pandemins andra våg.

En knapp vecka innan det, den 12 november, öppnades 18 intensivvårdsplatser på Huddingesjukhuset, något DN berättade om i ett reportage då. Iva-platserna på Huddinge kom dock inte att räcka och sedan dess har belastningen varit konstant hög, men dessbättre har inte antalet patienter ökat i befarad utsträckning.

– Vi har flera patienter som har legat här sedan vi öppnade. Men de flesta blir till slut så friska att de kommer härifrån, säger Camilla Smedberg.

Hon tar oss till ett litet kontorsrum som är fyllt av kartonger med skyddsutrustning. Det är ”hennes” eget lilla lager – om det plötsligt skulle uppstå en liknande krissituation som i våras. Där vill ingen hamna igen.

Precis som i Huddinge har covidintensiven i Solna ett så kallat öppet vårdgolv. Normalt är det en postoperativ avdelning för uppvak, och när covidvågen dämpades i början av sommaren återgick verksamheten till det. Men när det i höstas stod klart att andra vågen skulle slå hårdare än man förutspått var det bara att tänka om igen. 18 intensivvårdsplatser inrättades – på rad, endast åtskilda av väggar, nästan som i spiltor i ett stall.

– För den enskilde patienten är det omöjligt att värna sin integritet, men för oss som arbetar förenklar och effektiviserar den öppna planlösningen allt vi gör, berättar Camilla Smedberg.

Hon och hennes kollegor är vana vid att arbeta jul- och nyårshelger, det är i sig inget speciellt. Skillnaden i år är den ödesmättande arbetsbördan, dess intensitet och den ständigt närvarande osäkerheten.

– Visst får vi prognoser. Det ser relativt stabilt ut, vi förväntar oss inte något explosionsartat behov av nya iva-platser i nuläget. Men läget förändras fortlöpande, ingen kan vara säker på någonting länge, konstaterar Johan Mårtensson, överläkare på iva.

Det sker också en ständig bedömning av hur bördorna mellan sjukhusen är fördelade. Alla har samma utmaning när det gäller att bemanna arbetspassen. Det handlar inte bara om numerär, också om erfarenhet och vana. Regionens två intensivvårdsambulanser står konstant beredda att göra omflyttningar, den som har mest resurser får ta flest patienter. En patient från Huddinge har precis kommit till Solna när DN är på besök.

– Patienten har fått intensivvård hela vägen från Huddinge och hit. Vi är fullt utrustade för att vi ska slippa gå ner i vårdnivå under transporten, berättar Daniel Hector, ambulanssjuksköterska när han minutiöst rengör den avancerade transportbår som patienten kommit på.

Marginalerna är dock små. I personalens fikarum blir det väldigt tyst när vi frågar vad som skulle hända om det inträffade en större trafikolycka med många och svåra personskador, ett terrorattentat eller någon annan katastrof där många drabbas svårt – som till exempel en brand i ett större bostadshus.

– Ja, vad skulle hända då... Vi skulle givetvis hantera det på något sätt, men det skulle vara en stor utmaning, säger Johan Mårtensson, som liksom alla andra inom intensivvården fått ställa om helt sedan i mars.

Från att ha arbetat med ett brett spektrum av livshotande sjukdomstillstånd har det mestadels handlat om covid-19-patienter för hans del. De patienter han nu möter kan drabbas av plötsligt sviktande kroppsfunktioner, det handlar inte bara om andningsorganen även om det är det vanligaste. Patienterna drabbas också ofta av andra infektioner kopplade till den vård de får – bakteriella infektioner som orsakas av bland annat plastslangar som placeras i luftrör eller blodkärl.

Att man i dag vet mycket mer om sjukdomen är en slags trygghet och Johan Mårtensson beskriver det som att man blir bättre nästan för var dag som går. Det handlar mycket om hur man ska reglera syretillförseln och få till det som på fackspråk heter syrgasutbytet i lungorna.

– Bukläge gäller för de flesta patienterna. Det som kan bli bekymmersamt är alla de vändningar av patienterna som vi måste göra, det kräver många händer. I våras försvann många av de akuta patienterna från sjukhusen och vi kunde låna personal mellan avdelningarna. Nu har vi de ”vanliga” patienterna här i större utsträckning än i våras, det påverkar också personalresursen, konstaterar Camilla Smedberg.

Men det ansträngda personalläget beror främst på andra saker.

Personalen är slutkörd, många är sjukskrivna. Har de sjuka barn eller andra personer med förkylningssymtom hemma kan de inte heller komma till jobbet. Den energi som fanns i våras har tagit slut och det är svårare att motivera personal att ta – ännu ett – extrapass.

– Stämningen är generellt sett god, men det är klart att när människor får sina semestrar indragna och beordras att jobba övertid så uppstår det slitningar och missnöje, det får man förstå. Jag vill inte förringa den känslan, men jag skulle också önska att alla orkade känna sig stolta över vilka fantastiska insatser de gör, säger Hanna Körner, intensivvårdssjuksköterska och vårdledare som varit med och byggt upp avdelningen i Solna.

Inne i personalrummet har Madeleine Fagernäs, undersköterska, lagt sig på en soffa, hon vilar benen. Hon har nu en av tre schemalagda raster under sitt 12,5 timmar långa arbetspass. Hon beskriver situationen som fasansfull, hon är en av alla dem som inte hunnit återhämta sig efter våren.

– När den första vågen var över stod vårdskulden och väntade, så det vara bara att

fortsätta jobba på. Sedan kom det här. Ja, jag är helt slut. Det är ju inte bara jobbet, utan även det faktum att man har som en klump i magen hela tiden tar mycket energi.

Rutinerna sitter dock nu. Alla har rätt till tre raster under ett pass – två på 30 minuter och en på 45 minuter. De är strikt schemalagda och rasterna blir verkligen av, vilket är långt ifrån säkert i vanliga fall. Dokumentationen kring läkemedelsanvändningen har också digitaliserats och förenklats jämfört med i våras.

Inne i läkemedelsrummet har narkossjuksköterskan Karin Wersäll ansvaret för läkemedelsautomaten. Hon låser upp den med sitt fingeravtryck, registrerar vilket läkemedel hon vill plocka ut – och i samma stund får apoteket i samma kvarter besked om detsamma så att de snabbt kan fylla på. Listan på läkemedel som går åt kan göras lång, för att underlätta stämningen har personalen satt upp en skylt utanför läkmedelrummet: ”Välkomna till Iva Bar, öppet 24/7, happy hour dygnet runt” står det på skylten.

Lite längre ner i korridoren, på en whiteboardtavla, har någon skrivit med rött ”I dag är det en vacker dag att rädda liv på” – fast på engelska.

Hanna Körner säger att uppmaningen ger henne kraft.

– Jag är omgiven av kollegor som ger allt – av sig själva och av den högkvalificerade vård vi har tillgång till. När jag tänker på det får jag gåshud.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

29 december

”Dela ut gratis andningsskydd i väntan på vaccin”

Sveriges höga smittnivå skapar arbetslöshet, sjukdom och död. Ljuspunkten är vaccinationsstarten i söndags. Men enligt vaccinationsplanerna dröjer det åtminstone ett halvår tills hela den vuxna befolkningen är vaccinerad.

Det finns två anledningar till att vi inte längre kan nöja oss med den svenska strategin att tillåta en omfattande smittspridning och säga till 70-plussare att de bör isolera sig. Dels fungerar inte strategin eftersom sjukhusen är överfulla av svårt sjuka covid-19-patienter, dels har muterade virusvarianter uppkommit.

En outforskad skyddsmöjlighet på befolkningsnivå är andningsskydd. Viruset behöver få hoppa vidare till nästa individ, annars överlever det inte. Det är därför nedstängningar fungerar.

Det bevisades i Nya Zeeland, som höll ut med 51 dagars *lockdown* och landet blev virusfritt. Nya Zeeland fick tillbaka viruset, troligen via inresande, men har slagit ner det med smittspårning så att antalet nya fall i slutet av december var 0–10 nya fall per dag. Sverige hade under samma period, enligt Worldometer, 4000–9000 nya fall per dag!

CE-märkta andningsskydd (FFP2) är testade för att filtrera bort 95 procent av viruspartiklarna. Bekväma FFP2-andningsskydd finns tillgängliga på apotek.

Om alla svenskar som är 60 år och äldre skulle använda FFP2 i trängsel (mataffär, kollektivtrafik och kontakt med anhöriga) torde antalet allvarligt sjuka minska. Om alla vuxna skulle använda FFP2-andningsskydd på trånga inomhusplatser torde antalet nya smittade minska rejält.

Grunden för uppkomsten av nya virusmutanter skulle elimineras när den vilda smittspridningen bryts. Om hela den vuxna befolkningen konsekvent bar andningsskydd i trängsel borde vi kunna eliminera viruset ur landet på två månader. Om virus inte har någon ingångsport att smitta vidare till under dessa två månader kommer det att svältas ut på samma sätt som i Nya Zeeland.

Om Sverige skulle bli virusfritt genom en ”lockout med FFP2” kan man sätta två veckors inresekarantän vid gränserna och få ett sars-cov-2-fritt land under tiden man vaccinerar hela befolkningen.

Om alla vuxna ska få ett nytt FFP2-skydd varje dag behöver vi 8 miljoner skydd per dag, det vill säga 100 miljoner andningsskydd per tvåveckorsperiod. Enligt experter på andningsskydd går det att köpa denna mängd andningsskydd med en stororder på den internationella marknaden till en kostnad av cirka 500 miljoner kronor för två veckor. Kostnaden för två månader skulle då bli totalt två miljarder kronor.

Om enbart alla personer som är 60 år och äldre skulle få andningsskydden behöver vi cirka 30 miljoner stycken per tvåveckorsperiod, men då skulle skydd behöva köpas under en längre tid eftersom smittspridningen inte skulle brytas.

Vi lägger miljarder av våra skattepengar på plågsam covid-19-sjukvård, sjukskrivningar och permitteringsstöd. Jag föreslår att vi investerar i effektiva virusskydd som på två månader kan eliminera coronaviruset ur landet, utan risk för biverkningar.

Då har vi eliminerat de medicinska riskerna med sars-cov-2 och kan invänta säker vaccination av hela befolkningen. Fram tills att vi har vaccinationsskydd behöver vi ha fler effektiva strategier för att eliminera viruset. FFP2-strategin är görbar, biverkningsfri och skulle minska lidandet.

Elisabeth Wolpert, Stockholm, legitimerad läkare, specialist i allmänmedicin och medicine doktor i immunologi/

28 december

När det stora vemodet rullar in

Havet och kylan sög livet ur kroppen under vintern förr i tiden. I dag brinner mysiga brasor att värma sig vid i stugorna efter en stilla promenad under helgerna. Författaren Agnes Lidbeck skriver om vintern bakom julkortsfasaderna.

Vid kusten där husen nu kostar miljontals kronor, mötte jag en gammal man på promenad för många år sen. Så länge sen var det, och så gammal var han, att han lär vara död nu.

Han berättade ingen saga, men han berättade att när han var liten fick barnen i hans hus – som vetter rakt mot havet; strandtomt, de låga takens och de sneda fönstrens charm – turas om att gå till skolan på vintrarna.

Det vill säga: när marken var för frusen, eller snön för djup, för att ens försöka gå barfota. Det fanns ju bara ett par skor, och dem fick man turas om med.

När jag gick förbi hans hus sist hade någon slagit upp en glasvägg för att släppa in soluppgången. Det fick mig också att ana, liksom tiden som gått, att han inte bor kvar längre.

Många av husen längs den kusten har i sitt originalformat inte ens en öppning mot havet. Inte ens en glugg finns, att se morgonsolen stiga röd och frisk genom. Inte ett enda fönster att

ställa en kikare vid för att dra in horisonten i rummet, med dess märkvärdiga övergång mellan här och där.

Vilket ju inte är så konstigt. De som byggde husen hade havet som kyrkogård och gruva och åker. Allt av ekonomiskt värde togs upp ur det, men det tog också mycket av mänskligt värde tillbaka. Som livet och tiden, någon i varje generation som förliser, tas av stormen. Även utan döden sög havet livet ur kroppen på de som bodde här. Kylan som ätit sig in i händerna efter ett pass på en fiskebåt är inte lik kylan när man går förbi de döda sjömännens hus på en promenad i mellandagarna, och ser fönstren lysa varmt och klart.

Man gräver händerna längre ner i fickorna då, eller svänger armarna raskt fram och tillbaka, kanske med någon att hålla i handen.

Varmt ljus i fönstren, fortfarande (för att de som bor där brytt sig om att välja varmtonade ledlampor i stället för den omänskliga kylan från samtidens normalvariant). Varmt ljus, för där inne brinner brasan och när man kommer hem, om en kvart, till sin egen eld, kan man sträcka händerna mot den och känna svalkan gå ur fingertopparna, om man haft för tunna vantar, eller inte behöva värma sig alls, om man klätt sig ordentligt, eller lägga händerna in under någons tröja, som får fnissa till och rysa ”nej men hu värm dig inte på mig”.

Så ombonat och varmt kan livet vara, att man kan vilja titta på natten som faller över havet genom ett fönster som immar som en snapsflaska. Man kan ha ett liv med mellandagspromenad på eftermiddagen, ett liv som är så ombonat och varmt. Och så ryser man

över ryggen, och tänker på vad skönt det är att det inte är förr längre.

Ja, då, när livet är som allra mest brasknastrande, kan man vilja mysrysa åt tanken på något annat.

Det är då man nynnar på ”Briggen Blue Bird” av Evert Taube, eller sjunger de delar av texten man kommer ihåg för storögda ungar.

Sången handlar om Karl Stranne som blir surrad vid rodret på ett vrakdömt skepp – på julafton – och går till botten samtidigt som hans skeppskamrater blir räddade av hans *fucking PAPPA*, in i lä.

”Surra svensken till rors, han kan dreja en spak”, sjunger man och darrar lite i det låga registret.

”Vadå, band de fast honom?”, frågar tioåringen, och darrar liknande på läppen som man darrat på *spak*.

”Ja, och glömde honom”, säger man och tystnar, effektfullt, för att suga musten ur ögonblicket, innan man storsint räddar julfriden, storsint sträcker armarna ut för en kram, en värmande kram: ”Men så gör man inte längre. Det var förr i tiden. Det är ingen fara”.

Det är lätt då, att tänka på det verkliga eländet som ett passerat stadium för mänskligheten. Det är lätt, mycket lätt, när man nynnar på ”Briggen Blue Bird”, att tänka gud ske pris att vi inte lever på artonhundratalet längre.

Ja så är det lätt att tänka: man kan tänka att vid det här laget hade både den äldre Stranne (som sakta tar sydvästen utav) haft sin pension och den yngre (som stod halvblind av snöglopp och

stänk) haft ett arbetsmiljöombud, att allt det där mest gistna och knarriga i dåtiden, tampar och sånt, och hala däck (däck alltså på en båt inte på en elhybrid) är över, över nu.

Och det stämmer. För de flesta av oss som läser tidningen i mellandagarna, är det över nu. Det är varmt, det finns choklad med salt på så man behöver inte ens äta Aladdin längre om man inte vill vara nostalgisk.

Det är betryggande tillryggalagda generationer mellan min mormors far, som förliste och räddade sig med korg och lina från masten, ur ett vredgat hav, och mig: betryggande även om jag ställer mig längst ut på piren och låter vågstänket nudda mina skor, mitt hår, innan jag går in igen.

Men vinterkylan är inte bortrationaliserad, inte av den specifika familjens klassresa, eller individens egna sådana. Även om vi är många som får det bättre; fått det bättre, och kan känna det rent fysiskt i händernas jämngoda temperatur, som kan känna det i hur man skrattar rakt in i motvinden från havet, pågår världen fortfarande: för andra, som ett väder man inte kan styra.

Det är inte lika mysigt att tänka på. Samtiden är inte lika mysig att tänka på. Det är inte lika förenligt med att gräva sig ner i andra lagret i den ironiska mjölkchokladsasken, att tänka på de som inte har, nu, jämfört med de som inte hade då. De som inte har i ruggig fleece, jämfört med de som inte hade i estetiskt kongruent (men blöt) vadmal.

Ted Ströms ”Vintersaga” från 1984 är inte en artonhundratalsmisär och inte heller en lidandepastisch, den är inte pralinformad i munnen, utan skulle kunna vara en

nyhetsuppläsning i sin torra återgivning av vad vintern faktiskt är, bakom julkortsfasaderna.

”Tradarfik i Docksta i motorvägens skugga, en överdos på Skärholmens station” bredvid de där idylliska ”insnöade gårdarna någonstans på Österlen”.

Kärlek som får ”leva mellan nattskiftet och drömmen”, kärleken som får ”gå på billigt vin”.

Hur förklarar man för barn, att vintern pågår utanför fönstret fortfarande? Hur orkar man leva med det själv?

Hur orkar man bära att fastän man själv, här inne framför skärmen, har det varmt, så är det kallt för andra, där ute, fortfarande? Att orättvisor inte upphör, för att segelskeppen går på diesel nu? Att vi kanske inte binder tonåringar vid sjunkande skepp längre, men att det för den sakens skull ingalunda är över, att vintern inte är över, ändå? Att vissa sover ute, i den. Att vissa går runt i den utan att vilja gå hem.

Det är när man tänker på det, som ”det stora vemodet rullar in. Och från havet blåser en isande, gråkall vind”.

På internet kan man med lätthet hitta swishuppgifter till organisationer av typ Frälsningsarmén, Stadsmissionen, kvinnojourer och Bris.

Bara att googla, när just det stora vemodet rullar in.

Med det önskar vi en god fortsättning.

Agnes Lidbeck

29 december

Pandemin har gjort tydligt avtryck bland årets nyord

Tvåmetersregeln, social distansering, immunitetspass och klustersmitta. 2020 var året då även språket fick corona. Listan över årets nyord domineras av pandemirelaterade ord. Men hur många av dem kommer att överleva?

2020 blir ett historiskt år för språket. Inte sedan andra världskriget har en enskild händelse påverkat vårt ordförråd i samma utsträckning som coronapandemin – varken i Sverige eller globalt. Det menar Ola Karlsson, nyordsredaktör på Språkrådet, som har arbetat med nyordslistan i mer än ett decennium.

– Coronaåret slår alla tidigare rekord. Om man bara ser till alla nya sammansättningar av ”corona”, ”covid”, ”karantän” och ”pandemi” så rör det sig om tusentals nya ord. Vi hade egentligen kunnat göra en nyordslista med enbart coronaord, säger Karlsson.

Många internationella nyordslistor har i år valt att gå den vägen. Som exempel har inflytelserika Oxford English dictionary i år slopat ”årets ord” och väljer i stället att publicera en 37-sidig rapport med årets alla nyord.

– Det har varit svårare än någonsin att göra ett urval som rättvist speglar årets samhällsdebatt. I vår egen lista har vi dock valt att ta med vissa

ord inom it, miljö, samhälle och kultur också, säger Karlsson.

Drygt hälften av de 39 orden på årets nyordslista, som Språkrådet och Språktidningen tar fram tillsammans, har dock en direkt eller indirekt koppling till *covid-19* – infektionssjukdomen som i sig är självskriven på årets nyordslista.

Under våren fick viruset länder att införa *lockdown* medan man i Sverige nöjde sig med rekommendationer om *social distansering* och *tvåmetersregeln* i hopp om att *platta till kurvan*.

Hela samhället *coronaanpassades*. Många valde att sätta sig i *självkarantän* och *coronahälsningen,* där två armbågar möts, blev snart den enda socialt accepterade hälsningsfrasen. Att arbeta hemifrån via digitala videomöten blev det nya normala och gav inte sällan upphov till frustration när någon glömde *mjuta* ljudet eller, än värre, när mötet fick objudna gäster i form av en *Zoombombning*.

I förlängningen ledde krisen inte bara till en global *hungerpandemi,* en akut *vårdskuld* och *underturism* som slog ut länders ekonomier utan också till en omfattande och skadlig *infodemi* där olika rykten och konspirationsteorier spreds om coronaviruset. Det har bland annat påståtts att viruset egentligen är ett biologiskt stridsmedel, att det sprids via 5G-nätet eller att det skapats på uppdrag av Bill Gates.

Tidigare år har nyordslistan i mångt och mycket återspeglat ordanvändningen bland journalister och andra med språket som arbetsredskap. I år är det snarare forskningens och myndigheternas

terminologi som dominerar, enligt Ola Karlsson.

– En tydlig trend bland årets nyord är alla de medicinska uttryck som hittills bara har använts av fackpersoner inom forskningen, som *klustersmitta* och *R-tal*, som numera var och varannan människa slänger sig med.

Betyder det att vi har blivit mer allmänbildade i år?

– Det har vi nog absolut blivit, vi har lärt oss en helt ny terminologi. Det känns också typiskt för svenskar, vi gillar att söka på nätet och leta information. Det är en utveckling vi sett under flera år, att man inte bara diskuterar medicinska diagnoser med sin läkare utan även i olika diskussionsforum på nätet.
Nyordet *hälsolitteracitet* är ju en del av det, även om beteendet har funnits länge.

Enligt Karlsson har pandemin även medfört att vi blivit mer språkligt kreativa.

– Vi försöker ju alla att beskriva det här nya tillståndet som påverkar oss så mycket. Det är också ett uttryck för humor. Genom humor kan vi lättare bearbeta det jobbiga och härda ut, säger Karlsson:

– Många ord vi har stött på är just de vardagliga, tillfälliga och roliga orden som människor själva har hittat på, som den självutnämnda *hobbyepidemiologen* eller den tillplattade *visirfrisyren*, som tyvärr inte kvalade in på årets lista.

Förra årets stora trend bland nyorden var ord kopplade till klimatkrisen – året då Greta Thunberg seglade upp som den mest inflytelserika svensk någonsin. I år är antalet klimatrelaterade ord på listan betydligt färre,

men lever kvar i form av *cirkulent*, en återvinnande konsument, och *cli-fi,* fiktion med klimattema.

– Coronapandemin har slagit ut alla andra samtalsämnen och satt miljöfrågorna på vänt. Men det behöver inte bara vara något dåligt. Ett ord vi spanade på, som ännu inte slagit igenom riktigt på svenska är *antropaus*, av engelskans ”anthropause”, som avser hur klimatet och naturen kan återhämta sig under pandemin, när färre flyger. Vem vet, det kanske slår igenom nästa år.

En vanligt återkommande kritik mot nyordslistan är att den bara skulle spegla ordanvändningen i Stockholms smala kulturkretsar och att den inte representerar de breda folklagren. Enligt Karlsson har man länge arbetat internt med frågan och numera kräver man en högre användningsfrekvens och mer överlevnadspotential för att ett ord ska kvala in på listan, samtidigt som ordet måste prägla eller sammanfatta året på något sätt.

På vilket sätt har ett ord som *kemsex* präglat året?

– Det har ökat i användning enormt under året faktiskt, det gjorde mig själv förvånad. Man kan tycka att själva fenomenet, det vill säga att ta narkotika under sex för att förhöja den sexuella upplevelsen, är gammalt, sådant har väl folk ägnat sig åt ända sedan -68 och framåt? Men faktum är att medier har skrivit väldigt mycket om det här på senare år. Vårt val är helt enkelt en avspegling av det.

Är det sådant vi har ägnat oss åt under coronaåret, eller hur tolkar du själv genomslaget?

– Jag tror att det främst beror på att fenomenet har börjat debatteras mer ur ett brottsperspektiv, polisen har helt enkelt kunnat ägna mer resurser åt det på senare år.

En annan diskussion som Språkrådet har börjat titta mer på är huruvida man ska inkludera känsliga ord som kan vara politiserade eller kan uppfattas som nedsättande.

– Ett ord vi valde bort förra året var det relativt vanligt förekommande ”åsiktstourettes” eftersom vi tänkte att det kunde vara nedsättande mot de som har Tourettes syndrom. I år har det talats mycket om ”klankriminalitet”. Klan är egentligen ett neutralt ord men väcker många konnotationer om invandring och kriminalitet. Vi valde bort det ordet för att vi inte vill främja en sådan diskussion, säger Karlsson:

– Vi får fler och fler mejl från personer på högerkanten som vill att vi ska ha med skällsord som ”vänsterbliven” och ”batikhäxa”. Man anser att de är så pass etablerade i språkbruket och tycker att vi förtiger orden.

Gör ni det?

– Inte för att vi har en annan politisk uppfattning utan för att vi försöker undvika ord som är onödigt känsliga, väcker negativa känslor eller främjar någons politiska dagordning.

Hur ser då överlevnadspotentialen ut för årets många coronaord? Vilka kommer att stanna kvar och vilka kommer att försvinna när pandemin så småningom klingar av? Ola Karlsson tror att vi kommer att behöva leva med orden även framöver.

– Det handlar dels om nya vanor som vi säkerligen kommer att fortsätta med, som att *mjuta* mikrofonen i ett videomöte. Alla medicinska uttryck och samhällstermer som *tvåmetersregeln* och *social distansering* är säkert tillämpliga även för den årliga säsongsinfluensan, så många ord kan nog säkert hänga kvar.

Så vi kommer att fortsätta tvingas coronahälsa på varandra även i framtiden?

– Att vi allmänt kommer att vara mer försiktiga och kanske vilja bära mask i kollektivtrafiken är väl inte helt omöjligt att tänka sig. Det är ju redan en levande kultur i många asiatiska samhällen, så det kan nog få fäste även här. Den som lever får se.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

Fler nyord 2020.

boomer. Person i medelåldern eller äldre. Uttrycket används nedsättande för att beskriva hur hopplöst passé den äldre generationen är.

cancelkultur. Aktivism som syftar till att personer med kontroversiella åsikter ska berövas sina plattformar för att föra ut dessa åsikter.

cirkulent. Person som ägnar sig åt hållbar konsumtion, företrädesvis genom återvinning.

coronaanpassa. Vidta förebyggande åtgärder för att följa restriktioner med syftet att minimera risken för spridning av coronaviruset.

coronahälsning. Hälsningsgest som uppkommit under coronapandemin, där två personer nuddar armbågarna, knogarna eller fötterna.

covid-19. Infektionssjukdom som orsakas av coronaviruset sars-cov-2.

förnedringsrån. Personrån där offret även utsätts för våld, hot eller olika former av särskilt kränkande behandling.

hobbyepidemiolog. Person som utan expertkunskaper i epidemiologi tvärsäkert uttalar sig om coronapandemin. Även ”soff-epidemiolog” används i samma betydelse.

hungerpandemi. Svält orsakad av corona-pandemins konsekvenser.

hälsolitteracitet. Förmåga att förstå och bedöma hälsoinformation från elektroniska källor och tillämpa den kunskapen för att främja god hälsa och livskvalitet.

immunitetspass. Intyg som visar att en person är immun mot coronaviruset och därför ges möjlighet att exempelvis resa.

infodemi. Global spridning av skadliga rykten. Infodemier har funnits förr men coronakrisens är av det kraftfullare slaget.

intimitetskoordinator. Person som arbetar inom film, tv och teater med att sexscener ska kännas trygga för skådespelarna.

kamikazetips. Förutsägelse om utgången i en tävling, match eller idrottsserie som görs när förutsättningarna är helt eller delvis okända.

klustersmitta. Spridning av virus bland - personer i en avgränsad grupp.

krympflation. Minskning av innehållet i en förpackning utan motsvarande prisminskning.

lesserwisser. Person som är mindre vetande men som trots detta förklarar ett fenomen för någon som vet mer.

lockdown. Restriktioner som begränsar rörelsefriheten i ett samhälle och möjligheten att använda olika samhällsfunktioner.

platta till kurvan. Hålla smittspridningstakten på en jämn nivå.

R-tal. En matematisk term för det genomsnittliga tal som visar hur många personer som smittats av en redan smittad person. Kortform för ”reproduktionstal”.

simp. Person som genom smicker försöker väcka en annan persons romantiska eller sexuella intresse. Ordet är bildat till engelskans ”simpleton” som betyder dumbom.

självkarantän. Isolering i hemmet eller på annan plats när en person har eller kan ha smittats alternativt vill undvika risken att smittas av coronaviruset. Även ”hemkarantän” och ”corontän” förekommer.

social distansering. Det att hålla fysiskt avstånd och ta hänsyn till riskerna för smittspridning i sitt sociala umgänge.

superspridare. Person som sprider en sjukdom till ett stort antal personer.

turistkorridor. Överenskommelse som möjliggör semesterresor mellan länder där smittspridningen är på låga nivåer.

tvåmetersregeln. Rekommendation eller bestämmelse om att hålla två meters avstånd mellan personer som inte tillhör samma sällskap.

underturism. Situation där besökarna är för få för att turistberoende orter ska klara sig ekonomiskt.

vårdskuld. Uppsamlat behov av sjukvård som uppstår när vissa åtgärder skjuts upp till förmån för åtgärder som är mer akuta.

zombiebrand. Eldsvåda som övervintrar under snötäcke och blossar upp till våren.

Zoombombning. Intrång av objuden deltagare i möte som hålls genom videomötestjänsten Zoom.

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

SW . 7957 Undervisning o d.

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- **Högskola och forskning**
- **Studiefinansiering**

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- Civila samhället och idrott
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

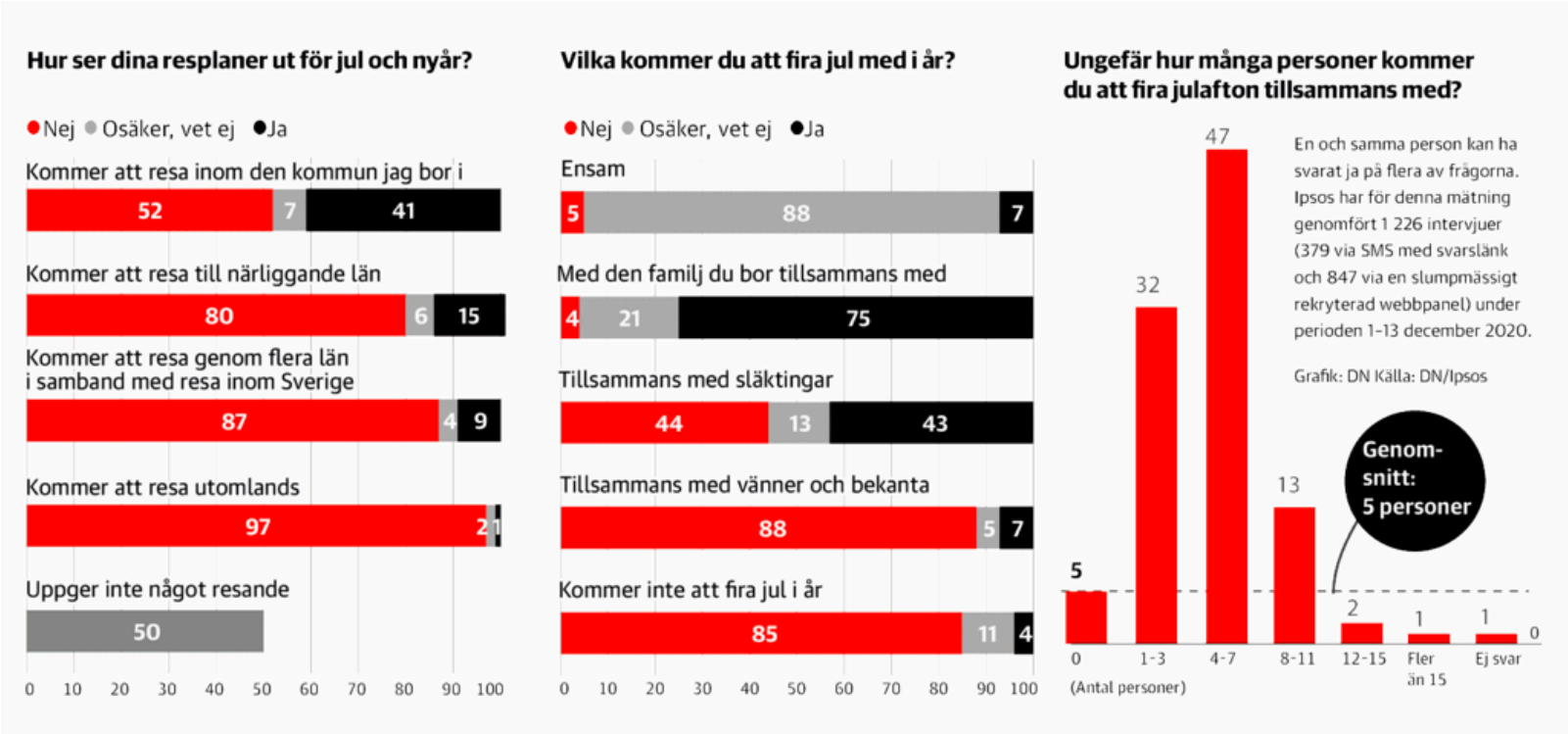
Hur ser dina resplaner ut för jul och nyår?
Nej Osäker, vet ej Ja
Kommer att resa inom den kommun jag bor i
52 7 41
Kommer att resa till närliggande län
80 6 15
Kommer att resa genom flera län i samband med resa inom Sverige
87 4 9
Kommer att resa utomlands
97 2 1
Uppger inte något resande
50
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
Vilka kommer du att fira jul med i år?
Nej Osäker, vet ej Ja
Ensam
5 88 7
Med den familj du bor tillsammans med
4 21 75
Tillsammans med släktingar
44 13 43
Tillsammans med vänner och bekanta
88 5 7
Kommer inte att fira jul i år
85 11 4
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
Ungefär hur många personer kommer du att fira julafton tillsammans med?
En och samma person kan ha svarat ja på flera av frågorna. Ipsos har för denna mätning genomfört 1 226 intervjuer (379 via SMS med svarslänk och 847 via en slumpmässigt rekryterad webbpanel) under perioden 1-13 december 2020.
Grafik: DN Källa: DN/Ipsos
Genom-snitt: 5 personer
5 32 47 13 2 1 1 0
0 1-3 4-7 8-11 12-15 Fler än 15 Ej svar
(Antal personer)

23 december

Utredning ska hjälpa - kulturen att leva igen

Hur ska kulturen kunna återvända efter pandemin och vilka strukturella problem har den medfört? På tisdagen presenterade regeringen en ny utredning som ska titta närmare på frågorna.

Under en pressträff på tisdagen presenterade kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) om en ny utredning för att se över vilka behov kulturen har och hur den bäst ska kunna starta på nytt när corona-pandemin har mattats av.

– Vi behöver göra allt som står i vår makt, inte bara för att värna kulturen här och nu och stärka den genom krisen, utan också bädda för att kulturlivet ska få bättre förutsättningar att återstarta när vi väl befinner oss i ett bättre läge, säger Amanda Lind.

Den så kallade återstartsutredningen, döpt till ”Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin” påbörjas i januari nästa år och ska redovisas den 30 juni.

Med hjälp av sakkunniga och experter från kultursektorn ska utredningen sammanfatta konsekvenserna av pandemin, analysera vilka lärdomar som kan dras och föreslå åtgärder för att återstarta kulturen. Syftet är att Sverige ska ha ”ett starkt, oberoende kulturliv i alla delar av landet även efter krisen”.

Utredningen leds av Linda Zachrison, som bland annat har ett förflutet som vd för Cirkus Cirkör och senast som Sveriges kulturråd på Sveriges ambassad i Washington. För DN berättar hon att hon kommer ta hjälp av sina internationella kontakter, bland annat med Norges och Danmarks kulturdepartement som redan påbörjat ett liknande arbeten.

– Allt har gått väldigt snabbt. Jag fick uppdraget i slutet av förra veckan och nu är det presskonferens så

arbetet ligger framför oss, men jag känner mig väldigt motiverad, säger Linda Zachrison till DN.

Vilka konkreta punkter ska du titta på?

– Ett exempel är att flera kreatörer och verksamheter nått nya publikgrupper genom digitala lösningar. Där ser vi en enormt snabb utveckling just nu. Vad kan vi lära oss och ta med oss från det? Där tänker jag att det är viktigt med kontakten över hela landet, och att man delar arbetssätt och slutsatser med varandra. Så man kan hjälpa att inkorporera det i verksamheterna framåt, säger Zachrison

Enligt Amanda Lind har de strukturella problemen inom kultursektorn blivit än tydligare under pandemin och något som behöver åtgärdas.

– Pandemin har satt ljus på hur oerhört svår situationen är för kulturskaparna. Man halkar utanför trygghetssystemen och får en väldigt osäker situation. Och konstnärerna är själva fundamentet för att vi ska ha ett kulturliv i Sverige, säger Amanda Lind till DN.

Utöver utredningen har regeringen gett separata uppdrag till Myndigheten för kulturanalys, som ska kartlägga regeringens, myndigheternas, regionernas och kommunernas insatser, samt till Konstnärsnämnden, som ska titta närmare på hur pandemin påverkat konstnärers ekonomiska och sociala villkor. De båda kartläggningarna kommer att presenteras under våren och ska fungera som ett underlag i huvudutredningen.

Mohamed Yussuf

mohamed.yussuf@dn.se

Kajsa Haidl

24 december

”Sänk trösklarna för idéburna aktörer att driva skolor”

Snart trettio år efter att friskolereformen genomfördes finns fortfarande djupa motsättningar i skolvärlden. Det verkliga problemet är vinstutdelningar som driver på segregering och ökande kvalitetsskillnader mellan skolorna. Gör det lättare för idéburna utförare att starta skolor och fasa ut vinstutdelningen, skriver Åsa Fahlén och Sverker Sörlin.

DN. DEBATT 201224

Ännu en våg av ifrågasättanden och kritik av den marknadsstyrda svenska skolan har följt på Likvärdighetsutredningens (SOU 2020:28) förslag om att friskolornas köer ska avskaffas och deras ersättning justeras ned. Inte minst lärarprofessionen är aktiv i debatten och pekar på hur även lärarna drabbas av segregeringen och pressen att leverera höga betyg åt föräldrarna och stabil avkastning åt ägarna. De vinstutdelande skolföretagen bekämpar samtidigt varje inskränkning som hotar deras trygga, konjunkturoberoende affärsmodell.

Ännu trettio år efter kommunaliseringen och friskolereformen finns dessa djupa och bestående motsättningar i den svenska skolvärlden. De vinstutdelande skolornas legitimitet är nu ifrågasatt inom alla politiska läger och grunden för kritiken mot skolföretagen har bara stärkts med tiden. Både Skolkommissionen 2017 och den nya Likvärdighetsutredningen redovisar mycket problematiska effekter av den marknadsstyrda skolan. Även kommunernas legitimitet som huvudmän är ifrågasatt av många som önskar ett förstatligande, bland annat Lärarnas riksförbund.

Sverige kan inte fortsätta ha det på det här sättet. Skolan är en av samhällets största och viktigaste institutioner och i längden är det ohållbart att inte hantera så djupgående legitimitetsproblem.

De nu föreslagna förändringarna är bara det senaste steget i en långvarig strävan att begränsa de negativa effekterna av marknadsskolan, som för övrigt aldrig har haft något starkt stöd i opinionen. Det var heller inte så friskolereformen var tänkt. När den genomfördes betonades mångfald och pedagogisk förnyelse. Propositionen 1991/92:95 ”Om valfrihet och fristående skolor” föregicks i övrigt inte av någon utredning eller forskning. OECD varnade redan då för vilka konsekvenser det kunde få för skolans likvärdighet. Inget sades om att stora koncerner skulle kunna bildas och göra vinster. Det talades betryggande om friskolor som ett ”komplement” i liten skala till de kommunala.

Efter trettio års skolmarknad vet vi mer. Aktiebolagen dominerade snart och genomgick efterhand en storskalig koncentration. I dag köps och säljs hundratals skolor mellan ägarkonstellationer som i flera fall finns i utlandet. De socioekonomiskt mest gynnade grupperna är kraftigt överrepresenterade i de tre största koncernernas skolor. De vinstdrivande har i genomsnitt 15–25 procent fler elever per lärare än kommunala skolor. De har större andel obehöriga lärare (cirka 30 procent) än de kommunala (cirka 15 procent), deras löner är lägre.

Forskning har gång på gång visat att bolagsskolorna varit drivande i betygsinflationen. Svenska skolor går numera i konkurs, som vid JB-koncernens sammanbrott 2013 då dussintals skolor fick stänga eller i hast byta ägare.

Den kloka vägen ut ur de skadliga förhållanden som nu råder tror vi på många sätt går att återfinna i de ursprungliga intentionerna. Det fanns en sund kärna i att vilja öka mångfalden i skolan. Ett aktivt skolval kan också öka engagemanget hos både föräldrar och skola. Det är förstås inte heller ett problem att en skola drivs så att ett mindre överskott uppstår så länge detta åter-investeras i verksamheten.

Det verkliga problemet är möjligheten till vinstutdelning som i sin tur är den drivande kraften bakom segregeringen och de dramatiskt ökande kvalitetsskillnaderna mellan skolor.

Vinstintresset hos internationellt riskkapital och andra investerare blir till sist avgörande för vilka elever skolor skaffar sig och vilka städer och stadsdelar friskolorna etablerar sig i. De har i alldeles för hög grad blivit skolor för de redan gynnade. Människor inser det och när de ser ett helt lands skolsystem undergrävas av en ordning som låter detta ske utan spärrar känner de sorg, vanmakt och även oro för de konsekvenser det får för samhällets sammanhållning och kunskapsnivå.

Alternativet till bevarad mångfald utan vinstutdelning finns redan – i form av idéburna aktörer. Utredningen Idéburen välfärd (SOU 2019:56) som kom i december 2019 och tyvärr hamnat i skymundan under coronakrisens 2020 har med utomordentlig tydlighet visat hur det kan göras möjligt för de idéburna aktörerna att expandera inom välfärdssektorn, där de flesta utbildningsformer ingår, inklusive vuxenutbildning.

Av utredningen framgår att stiftelser, föreningar, studieförbund, folkhögskolor, kooperativ och andra aktörer redan driver skolor med stor framgång, fast än så länge i ganska blygsam skala. Mindre än 5 procent av Sveriges elever går i idéburna skolor. Dessa skiljer sig positivt från de kommersiella aktörerna. Framför allt arbetar de med tydligare pedagogiska visioner och de drivs i flera fall av starka sociala ambitioner, till exempel genom att vända sig till grupper med särskilda behov och intressen.

Utredningen har en lång rad förslag om hur upphandlingar och valfrihetssystem ska kunna anpassas så att trösklarna sänks för idéburna utförare, som ofta är små och saknar tillgång till kapital. Man föreslår också att överskott bör tillåtas, med kravet att detta återinvesteras för kvalitet och förnyelse. Utredningens förslag bör genomföras. Men för att bli verkningsfulla bör de kompletteras med att

vinstutdelning från offentligt finansierad skolverksamhet fasas ut.

På det sättet skulle Sverige komma i linje med förhållandena i andra länder i Europa, exempelvis Danmark där en sjättedel av eleverna går i privata, offentligt finansierade skolor utan vinstutdelning.

För skolbolagen skulle förändringar av detta slag skapa incitament att på ett ordnat sätt söka sig bort från marknaden. Situationen skulle påminna om den framtid som väntar olje- och kolbolagen. De sitter på så kallade stranded assets, tillgångar som om några år inte längre kommer att kunna ge någon vinstutdelning. Det blir då upp till dem själva att välja hur snabbt de vill lämna sina positioner. Vissa skolor skulle säkert vara intressanta att ta över för idéburna aktörer. Ett stort antal skulle förmodligen övergå i offentlig regi. Åter andra skulle drivas vidare som bolag av dem som är intresserade nog av själva utbildningsuppdraget för att vilja verka under stramare kommersiella villkor.

Det skulle också öppna dörren för att idérika lärare slår sig samman för att utveckla en skola i kooperativets eller stiftelsens form. Entreprenörer och kreativa skolförnyare behöver inte vinstutdelande företag för att vilja vara med och utveckla ett samhälle. Sverige behöver heller inte ha den enda skola i världen som medger spekulationer och handel med elevers betyg och prestationer.

Det finns en väg bort från det eviga grälet om skolan. Kunskap och bildning behöver uppvärderas i vårt samhälle. Ett klokt sätt att göra det är att låta de krafter driva kunskapen framåt som har den – och som brinner för att utveckla den.

RELATERADE ARTIKLAR

Åsa Fahlén, ordförande i Lärarnas riksförbund Sverker Sörlin, professor, historiker och ordförande i studieförbundet Folkuniversitetet De medverkar båda i LR:s debattskrift ”Likvärdig...

24 december

Ingen juridisk grund för stängda bibliotek

Regeringen och Folkhälsomyndigheten rekommenderade Sveriges bibliotek att stänga – utan att ha juridisk grund.

Karin Linder, generalsekreterare för Svensk biblioteksförening, har blivit kontaktad av otaliga bibliotekschefer som uttrycker förvirring och frustration efter att regeringen och Folkhälsomyndigheten den 18 december presenterade en lång lista på nya råd och restriktioner för att hejda smittspridningen. Bland annat rekommenderades att stänga all verksamhet som inte är helt nödvändig att bedriva – som till exempel badhus, bibliotek och museer.

Men regeringen och Folkhälsomyndigheten har inte juridisk grund att stänga bibliotek, och har nu backat.

”Bibliotek som omfattas av bibliotekslagen är en samhällsservice som enligt lag ska finnas tillgänglig för alla. I dialog med SKR har regeringen och Folkhälsomyndigheten därför justerat den rekommendation som kommunicerades på fredagens presskonferens”, uppger Folkhälsomyndighetens presstjänst.

Ändringen har inte heller kommunicerats brett, vilket gör att det fortsatt råder stor osäkerhet.

– Nästan alla folkbibliotek har stängt. Jag tror att det är svårt att ställa om igen, säger Karin Linder.

Konsekvenserna av de stängda biblioteken blir stora, berättar hon.

– Det är en lång stängning av en verksamhet som är viktig för många människor. Det gör att många nu inte kommer åt internet, tidningar och information och

därmed står utanför samhället när det gäller kommunikation, säger hon. **TT**

26 december

Säverman: I pannlampans sken

Allt läggs ner. Biografer, teatrar. Inga evenemang inom slutna dörrar. Inga körer, inga julsånger.

Återstår video? Jag fick ett bättre tips.

Åkte bil fem mil på slingriga landsvägar. Tog sedan båt över fjärden tillsammans med tolv andra passagerare på lagom avstånd från varandra.

Klockan var halv fyra. Det hade börjat mörkna. Tände pannlampan. Skymningen blev snart

kolmörker utom på en liten plätt på vägen där pannlampan lyste.

Mötte andra pannlampor som hälsade diskret utan att veta på vem.

I skärgården gör man det, kortfattat, tystlåtet men man hälsar när man möter en pannlampa i mörkret.

Så kommer en strålkastare och far förbi, alldeles tyst i sin susande eldrift. Man hör den inte när den kommer, ser bara strålkastaren långt bort och nära. Man ser inte den som kör. Man hälsar genom att lyfta handen, men man hälsar.

Går en halvtimme i det disiga mörkret, passerar ett och annat upplyst hus med många ljus i träden och flera lyktor vid vägen men aldrig så pråligt som man gärna tänker sig upplysta hus när man sitter i staden omgiven av skyltfönster, gatubelysning, bilar och krogar. Här är en lampa ett ljus i det mättade mörkret.

Kommer till ett hus med kala träd omkring och en kall gräsplan där det sitter påbylsade människor utspridda på stolar.

Alla har släckt sina pannlampor. Man känner igen varandra på rösten och morsar i mörkret.

På en upplyst liten scen på förstugan till huset framträder två kvinnor, den ena med gitarr, den andra med fiol, båda med sina röster och sjunger julens visor i en inramning som aldrig har skett förut. Kontrasten är bedövande och värmande i kylan.

Meningen var att det skulle ske i hembygdsgården, men där satte Coronan stopp. Då sa nån sjung i vår trädgård, och så blev det. Årets kortaste och mörkaste dag. Gles gemenskap mellan stolarna, kyligt men inte kallt, människor i mörker, tillsammans i urtid, oförglömligt.

Efteråt tänder vi pannlampan, möter andra pannlampor som hälsar på vägen till båten, bilen och tillbaka i stan där ingen hälsar.

Och, i rättvisans namn, inte heller bär pannlampa.

Ove Säverman

26 december

”Institutionen för mänskliga rättigheter hör hemma i Umeå”

Då regeringen visat ambitioner att värna samers grundläggande rättigheter skulle det vara en viktig markering att placera den nya institutionen för mänskliga rättigheter i Umeå. Här finns möjligheten att skapa ett institut med särskild kompetens om det svenska urfolkets rättigheter, skriver Västerbottens landshövding Helene Hellmark Knutsson och företrädare för regionen.

DN. DEBATT 201226

Att regeringen har för avsikt att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter (MR-institut) är väldigt viktigt för att säkerställa Sveriges efterlevande av internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Regeringen har visat att man

menar allvar med att höja statens ambitioner för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Som ett led i detta menar vi att det vore en historiskt viktig markering att placera institutet på traditionellt samiskt område, i Sápmi. Umeå, en del av Sápmi och en av Sveriges största universitetsstäder i en expansiv och växande region, är en väl lämpad plats för lokaliseringen av den nya myndigheten. Här finns möjligheten att skapa ett MR-institut med särskild kompetens i det svenska urfolkets rättigheter, men som även kan säkerställa Sveriges efterlevnad av samtliga internationella MR-åtaganden.

Umeå, med 130 000 invånare, är norra Sveriges största stad, i den region som har bäst livskvalitet av EU:s 272 regioner (EU Social progress index). Umeåregionen, som spänner över Örnsköldsvik, Umeå, Nordmaling, Bjurholm, Vännäs, Robertsfors och Vindeln omfattar mer än 210 000 invånare och tillsammans med Skellefteå bor här cirka 280 000 människor. Detta innebär en stark kompetensförsörjningsbas i en av landets snabbast växande arbetsmarknadsregioner där mänskliga rättigheter och social hållbarhet har en framskjuten position. Umeåregionen erbjuder en dynamisk miljö där MR-frågor levandegörs fortlöpande med tillgång till forskning och utbildning på MR-området vid ett av Sveriges få fullbreddsuniversitet.

Mot bakgrund av de betydelsefulla MR-åtaganden svenska staten har i förhållande till samerna, Europas enda ursprungsfolk, och med tanke på att regeringen tydligt visat ambitioner att värna samers grundläggande rättigheter, skulle en placering av myndigheten i Sápmi utgöra en verkligt betydelsefull markering. Efter ryska Murmansk och norska Trondheim är Umeå den största staden i Sápmi, det vill säga inom det område samer sedan urminnes tider har levt och verkat på.

Om MR-institutet placeras i Umeå kan verksamheten stärkas med god tillgång till kompetens inom MR-området. Vid Umeå universitets Centrum för samisk forskning (Várdduo) arbetar man tvärvetenskapligt, gränsöverskridande och internationellt för att utveckla

samisk- och urfolksforskning. Statsvetenskapliga och juridiska institutionen bedriver också spetsforskning inom MR-området. De möjliga synergierna för en MR-myndighet i Umeå kan illustreras med den utveckling som skett sedan etableringen av Brottsoffermyndigheten 1994. Sedan dess inrättande har Umeå universitet kommit att bli nationellt ledande i brottsofferforskning, med en långsiktigt aktiv forskargrupp som kunnat förse myndigheten med vetenskaplig evidens och hämtat relevanta forskningsfrågor och nätverksbyggande genom närheten till myndigheten.

Umeå är också säte för ett stort antal civilsamhällesaktörer på MR-området. Svenska samernas riksförbund (SSR) har sitt huvudkontor i Umeå, jämte aktörer som Rättighetscentrum Västerbotten, Funktionsrätt Umeå/Västerbotten, Barnrättsbyrån med flera. Den vitala civilsamhällesnärvaron och umebornas starka engagemang för mänskliga rättigheter och värden bidrar till att MR-frågor ständigt aktualiseras här. Detta avspeglas också i hur Umeå kommun arbetar med grundläggande rättigheter och friheter.

Umeå kommun har i 30 år arbetat kontinuerligt, långsiktigt och strategiskt med kvinnors rättigheter och jämställdhet. Här finns ett jämställdhetsutskott, direkt under kommunfullmäktige, som ansvarar för att granska och följa upp kommunövergripande frågor ur ett jämställdhetsperspektiv, bereda ärenden och utveckla strategier för att nå jämställdhetsmålen. Umeå är också en av nio svenska kommuner som är förvaltningskommun för meänkieli och finska, utöver samiska, vilket innebär särskilda rättigheter för dessa minoriteter i kommunen.

Den tilltänkta MR-myndigheten skulle alltså vara verksam i en miljö där det finns mycket kunskap att hämta om hur de mänskliga rättigheterna kan förverkligas i praktiken. Här finns en solid bas för den tilltänkta myndighetens verksamhet som innefattar möjlighet till kunskapsutbyte med akademin och andra myndigheter, utvärdering av praktiskt och systematiskt arbete med att förverkliga de mänskliga rättigheterna

och på en plats med stark anknytning till urfolksfrågor och urfolksrättigheter. Detta utan att myndigheten blir beroende av extern kompetensförsörjning.

Umeå och Västerbotten är i en stark expansiv fas med inflöde av stora industrietableringar och en betydande tillväxt. Regionen har goda kommunikationer i form av tåg, flyg och färja. Dessutom är Västerbotten profilerat inom hållbarhetsfrågorna där fokus på social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet genomsyrar offentlig sektor och näringslivet. Dessa parametrar är viktiga för MR-institutet.

Avslutningsvis är frågan om institutets oberoende en central aspekt. En placering i Umeå, på avstånd från statsförvaltningens maktcentra i Stockholm, skulle gagna myndighetens faktiska och upplevda oberoende. Vi är av den bestämda uppfattningen att MR-institutet och dess roll att oberoende granska och utveckla MR-arbetet i hela landet har unika möjligheter i Umeå och omkringliggande region.

Helene Hellmark Knutsson, landshövding i Västerbottens län

Hans Lindberg (S), kommunstyrelsens ordförande i Umeå kommun

Hans Adolfsson, rektor Umeå universitet

Krister Stoor, föreståndare för Váarduo – Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet

Elin Wernqvist, generalsekreterare för Barnrättsbyrån

Rickard Carstedt (S), regionråd i Region Västerbotten

Jenny Saba Persson, verksamhetsledare Rättighetscentrum Västerbotten

Nils Seye Larsen (MP), ordförande för hållbarhetsutskottet vid Umeå kommun

Per Nylén (S), kommunstyrelsens ordförande i Örnsköldsviks kommun

Anna-Britta Åkerlind (C), oppositionsråd i Örnsköldsviks kommun

En placering i Umeå, på avstånd från statsförvaltningens maktcentra i Stockholm, skulle gagna myndighetens faktiska och upplevda oberoende.

27 december

Räntan på studielån nästan noll – öppnar för nya möjligheter

Nästa år, 2021, blir CSN-räntan 0,05 procent och prognoserna pekar mot att lånen blir helt räntefria 2022. Den rekordlåga räntan och att det går att tjäna hur mycket som helst i år och behålla lånet öppnar nya möjligheter.

Att räntan på CSN-lånen sjunker är förstås goda nyheter för de 1,5 miljoner svenskar som har lånat under studietiden. Men det finns tre olika CSN-lån med olika regler och därför skiljer det sig hur räntan påverkar återbetalningen.

Läs mer om de olika lånen i faktarutan. I grafiken här ovan kan du se hur lån tagna 1989 och framåt påverkas av räntan. Tänk på att grafiken i första hand är till för att visa principerna för de olika lånen. Beräkningarna

bygger också på att räntan är densamma under hela återbetalningstiden vilket inte är sannolikt.

Grafiken visar också att den som har möjlighet att spara hela eller delar av CSN-lånet har kunnat tjäna pengar helt utan risk de senaste tre åren. Det mesta pekar på att det kommer att vara så i åtminstone ett par år till.

De senaste tre åren har CSN-räntan varit lägre än de bästa sparräntorna på konton med insättningsgaranti. Sätter man in pengarna på ett sådant sparkonto får man mer i sparränta än det kostar att låna.

Den låga räntan på CSN-lånen kommer förstås inte att vara för evigt. Men det finns en tröghet i systemet som gör att det tar tid innan räntehöjningarna får fullt genomslag på CSN-räntan.

CSN-räntan bestäms av ett genomsnitt för statens upplåningskostnader de senaste tre åren minus 30 procent. Det gör att räntan både höjs och sänks långsammare än till exempel låneräntor och sparräntor.

Varje höst tar CSN fram förslag till nästa års ränta med ledning av hur höga statens upplåningskostnader varit de senaste tre åren. Sedan fastställer regeringen räntan i december efter ett avdrag på 30 procent.

CSN gör också prognoser för räntan de närmaste åren bland annat med ledning av de statslåneräntor som är kända. Den senaste prognosen säger att CSN-räntan blir 0 procent 2022 och 0,02 procent 2023.

En annan sak som kan påverka studenters ekonomi är att regeringen beslöt att slopa fribeloppet för CSN-lånen under 2020 på grund av coronapandemin. Att fribeloppet är borttaget innebär att man kan tjäna hur mycket som helst utan att det påverkar det belopp man får från CSN och man kan inte heller bli tvungen att betala tillbaka en del av lånet för att man tjänat för mycket.

Nästa år införs fribeloppet igen. Då kan man som mest ha inkomster på 92 205 kronor per termin, om man studerar på heltid, utan att lån och bidrag blir lägre.

Det är inte bara arbetsinkomster som räknas utan också kapitalvinster. Det kan till exempel vara vinst från en lägenhetsförsäljning eller om man säljer fonder, aktier eller andra värdepapper med vinst. Därför finns det skäl för studenter som tar CSN-lån att försöka ta ut sina eventuella vinstpengar i år i stället för nästa år.

Om man säljer aktier, fonder och andra värdepapper med vinst utlöses kapitalvinstskatten på 30 procent som måste betalas. För det som blir kvar efter skatten kan man köpa nya aktier, fonder eller värdepapper och ha inom ett investeringssparkonto, ISK.

Fördelen med ISK är att det belopp CSN tar med som inkomst när CSN-lånet beräknas är lågt. Det CSN tar med kallas schablonintäkt och för den som till exempel har 100 000 kronor i ISK blir schablonintäkten 1 250 kronor om året eller 625 kronor per termin. Skatten på ISK är också låg och tas ut varje år på behållningen vid årsskiftet samt insättningarna under året.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

FAKTA. TRE OLIKA CSN-LÅN

1/7 2001 och senare: Annuitetslån där räntan sjunker och den del man betalar av blir högre allteftersom skulden blir mindre.Räntan beräknas på statens upplåningskostnad de senaste tre åren minus 30 procent. Lånet skrivs av det år man fyller 68 år.

1/1 1989–30/6 2001: Studielån där återbetalningsbeloppet är 4 procent av inkomsten två år tidigare. Räntan beräknas på statens upplåningskostnad de senaste tre åren minus 30 procent. Lånet skrivs av det år man fyller 65 år.

1988 eller tidigare: Studiemedel där återbetalningen bestäms av skuldens storlek och åldern när man började betala tillbaka. Skulden räknas om årligen

utifrån förändringen av konsumentprisindex. Lånet skrivs av vid 65 år ålder.

Källa: CSN, DN

24 december

”Sänk trösklarna för idéburna aktörer att driva skolor”

Snart trettio år efter att friskolereformen genomfördes finns fortfarande djupa motsättningar i skolvärlden. Det verkliga problemet är vinstutdelningar som driver på segregering och ökande kvalitetsskillnader mellan skolorna. Gör det lättare för idéburna utförare att starta skolor och fasa ut vinstutdelningen, skriver Åsa Fahlén och Sverker Sörlin.

DN. DEBATT 201224

Ännu en våg av ifrågasättanden och kritik av den marknadsstyrda svenska skolan har följt på Likvärdighetsutredningens (SOU 2020:28) förslag om att friskolornas köer ska avskaffas och deras ersättning

justeras ned. Inte minst lärarprofessionen är aktiv i debatten och pekar på hur även lärarna drabbas av segregeringen och pressen att leverera höga betyg åt föräldrarna och stabil avkastning åt ägarna. De vinstutdelande skolföretagen bekämpar samtidigt varje inskränkning som hotar deras trygga, konjunkturoberoende affärsmodell.

Ännu trettio år efter kommunaliseringen och friskolereformen finns dessa djupa och bestående motsättningar i den svenska skolvärlden. De vinstutdelande skolornas legitimitet är nu ifrågasatt inom alla politiska läger och grunden för kritiken mot skolföretagen har bara stärkts med tiden. Både Skolkommissionen 2017 och den nya Likvärdighetsutredningen redovisar mycket problematiska effekter av den marknadsstyrda skolan. Även kommunernas legitimitet som huvudmän är ifrågasatt av många som önskar ett förstatligande, bland annat Lärarnas riksförbund.

Sverige kan inte fortsätta ha det på det här sättet. Skolan är en av samhällets största och viktigaste institutioner och i längden är det ohållbart att inte hantera så djupgående legitimitetsproblem.

De nu föreslagna förändringarna är bara det senaste steget i en långvarig strävan att begränsa de negativa effekterna av marknadsskolan, som för övrigt aldrig har haft något starkt stöd i opinionen. Det var heller inte så friskolereformen var tänkt. När den genomfördes betonades mångfald och pedagogisk förnyelse. Propositionen 1991/92:95 ”Om valfrihet och fristående skolor” föregicks i övrigt inte av någon utredning eller forskning. OECD varnade redan då för vilka konsekvenser det kunde få för skolans likvärdighet. Inget sades om att stora koncerner skulle kunna bildas och göra vinster. Det talades betryggande om friskolor som ett ”komplement” i liten skala till de kommunala.

Efter trettio års skolmarknad vet vi mer. Aktiebolagen dominerade snart och genomgick efterhand en storskalig koncentration. I dag köps och säljs hundratals skolor mellan ägarkonstellationer som i flera fall finns i utlandet. De socioekonomiskt mest

gynnade grupperna är kraftigt överrepresenterade i de tre största koncernernas skolor. De vinstdrivande har i genomsnitt 15–25 procent fler elever per lärare än kommunala skolor. De har större andel obehöriga lärare (cirka 30 procent) än de kommunala (cirka 15 procent), deras löner är lägre.

Forskning har gång på gång visat att bolagsskolorna varit drivande i betygsinflationen. Svenska skolor går numera i konkurs, som vid JB-koncernens sammanbrott 2013 då dussintals skolor fick stänga eller i hast byta ägare.

Den kloka vägen ut ur de skadliga förhållanden som nu råder tror vi på många sätt går att återfinna i de ursprungliga intentionerna. Det fanns en sund kärna i att vilja öka mångfalden i skolan. Ett aktivt skolval kan också öka engagemanget hos både föräldrar och skola. Det är förstås inte heller ett problem att en skola drivs så att ett mindre överskott uppstår så länge detta åter-investeras i verksamheten.

Det verkliga problemet är möjligheten till vinstutdelning som i sin tur är den drivande kraften bakom segregeringen och de dramatiskt ökande kvalitetsskillnaderna mellan skolor.

Vinstintresset hos internationellt riskkapital och andra investerare blir till sist avgörande för vilka elever skolor skaffar sig och vilka städer och stadsdelar friskolorna etablerar sig i. De har i alldeles för hög grad blivit skolor för de redan gynnade. Människor inser det och när de ser ett helt lands skolsystem undergrävas av en ordning som låter detta ske utan spärrar känner de sorg, vanmakt och även oro för de konsekvenser det får för samhällets sammanhållning och kunskapsnivå.

Alternativet till bevarad mångfald utan vinstutdelning finns redan – i form av idéburna aktörer. Utredningen Idéburen välfärd (SOU 2019:56) som kom i december 2019 och tyvärr hamnat i skymundan under coronakrisens 2020 har med utomordentlig tydlighet visat hur det kan göras möjligt för de idéburna aktörerna att expandera inom välfärdssektorn, där de

flesta utbildningsformer ingår, inklusive vuxenutbildning.

Av utredningen framgår att stiftelser, föreningar, studieförbund, folkhögskolor, kooperativ och andra aktörer redan driver skolor med stor framgång, fast än så länge i ganska blygsam skala. Mindre än 5 procent av Sveriges elever går i idéburna skolor. Dessa skiljer sig positivt från de kommersiella aktörerna. Framför allt arbetar de med tydligare pedagogiska visioner och de drivs i flera fall av starka sociala ambitioner, till exempel genom att vända sig till grupper med särskilda behov och intressen.

Utredningen har en lång rad förslag om hur upphandlingar och valfrihetssystem ska kunna anpassas så att trösklarna sänks för idéburna utförare, som ofta är små och saknar tillgång till kapital. Man föreslår också att överskott bör tillåtas, med kravet att detta återinvesteras för kvalitet och förnyelse. Utredningens förslag bör genomföras. Men för att bli verkningsfulla bör de kompletteras med att vinstutdelning från offentligt finansierad skolverksamhet fasas ut.

På det sättet skulle Sverige komma i linje med förhållandena i andra länder i Europa, exempelvis Danmark där en sjättedel av eleverna går i privata, offentligt finansierade skolor utan vinstutdelning.

För skolbolagen skulle förändringar av detta slag skapa incitament att på ett ordnat sätt söka sig bort från marknaden. Situationen skulle påminna om den framtid som väntar olje- och kolbolagen. De sitter på så kallade stranded assets, tillgångar som om några år inte längre kommer att kunna ge någon vinstutdelning. Det blir då upp till dem själva att välja hur snabbt de vill lämna sina positioner. Vissa skolor skulle säkert vara intressanta att ta över för idéburna aktörer. Ett stort antal skulle förmodligen övergå i offentlig regi. Åter andra skulle drivas vidare som bolag av dem som är intresserade nog av själva utbildningsuppdraget för att vilja verka under stramare kommersiella villkor.

Det skulle också öppna dörren för att idérika lärare slår sig samman för att utveckla en skola i kooperativets eller stiftelsens form. Entreprenörer och kreativa skolförnyare behöver inte vinstutdelande företag för att vilja vara med och utveckla ett samhälle. Sverige behöver heller inte ha den enda skola i världen som medger spekulationer och handel med elevers betyg och prestationer.

Det finns en väg bort från det eviga grälet om skolan. Kunskap och bildning behöver uppvärderas i vårt samhälle. Ett klokt sätt att göra det är att låta de krafter driva kunskapen framåt som har den – och som brinner för att utveckla den.

RELATERADE ARTIKLAR

Åsa Fahlén, ordförande i Lärarnas riksförbund Sverker Sörlin, professor, historiker och ordförande i studieförbundet Folkuniversitetet De medverkar båda i LR:s debattskrift ”Likvärdig...

26 december

”Institutionen för mänskliga rättigheter hör hemma i Umeå”

Då regeringen visat ambitioner att värna samers grundläggande rättigheter skulle det vara en viktig markering att placera den nya institutionen för mänskliga rättigheter i Umeå. Här finns möjligheten att skapa ett institut med särskild kompetens om det svenska urfolkets rättigheter, skriver Västerbottens landshövding Helene Hellmark Knutsson och företrädare för regionen.

DN. DEBATT 201226

Att regeringen har för avsikt att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter (MR-institut) är väldigt viktigt för att säkerställa Sveriges efterlevande av internationella åtaganden om

mänskliga rättigheter. Regeringen har visat att man menar allvar med att höja statens ambitioner för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Som ett led i detta menar vi att det vore en historiskt viktig markering att placera institutet på traditionellt samiskt område, i Sápmi. Umeå, en del av Sápmi och en av Sveriges största universitetsstäder i en expansiv och växande region, är en väl lämpad plats för lokaliseringen av den nya myndigheten. Här finns möjligheten att skapa ett MR-institut med särskild kompetens i det svenska urfolkets rättigheter, men som även kan säkerställa Sveriges efterlevnad av samtliga internationella MR-åtaganden.

Umeå, med 130 000 invånare, är norra Sveriges största stad, i den region som har bäst livskvalitet av EU:s 272 regioner (EU Social progress index). Umeåregionen, som spänner över Örnsköldsvik, Umeå, Nordmaling, Bjurholm, Vännäs, Robertsfors och Vindeln omfattar mer än 210 000 invånare och tillsammans med Skellefteå bor här cirka 280 000 människor. Detta innebär en stark kompetensförsörjningsbas i en av landets snabbast växande arbetsmarknadsregioner där mänskliga rättigheter och social hållbarhet har en framskjuten position. Umeåregionen erbjuder en dynamisk miljö där MR-frågor levandegörs fortlöpande med tillgång till forskning och utbildning på MR-området vid ett av Sveriges få fullbreddsuniversitet.

Mot bakgrund av de betydelsefulla MR-åtaganden svenska staten har i förhållande till samerna, Europas enda ursprungsfolk, och med tanke på att regeringen tydligt visat ambitioner att värna samers grundläggande rättigheter, skulle en placering av myndigheten i Sápmi utgöra en verkligt betydelsefull markering. Efter ryska Murmansk och norska Trondheim är Umeå den största staden i Sápmi, det vill säga inom det område samer sedan urminnes tider har levt och verkat på.

Om MR-institutet placeras i Umeå kan verksamheten stärkas med god tillgång till kompetens inom MR-området. Vid Umeå universitets Centrum för samisk forskning (Vårdduo) arbetar man tvärvetenskapligt,

gränsöverskridande och internationellt för att utveckla samisk- och urfolksforskning. Statsvetenskapliga och juridiska institutionen bedriver också spetsforskning inom MR-området. De möjliga synergierna för en MR-myndighet i Umeå kan illustreras med den utveckling som skett sedan etableringen av Brottsoffermyndigheten 1994. Sedan dess inrättande har Umeå universitet kommit att bli nationellt ledande i brottsofferforskning, med en långsiktigt aktiv forskargrupp som kunnat förse myndigheten med vetenskaplig evidens och hämtat relevanta forskningsfrågor och nätverksbyggande genom närheten till myndigheten.

Umeå är också säte för ett stort antal civilsamhällesaktörer på MR-området. Svenska samernas riksförbund (SSR) har sitt huvudkontor i Umeå, jämte aktörer som Rättighetscentrum Västerbotten, Funktionsrätt Umeå/Västerbotten, Barnrättsbyrån med flera. Den vitala civilsamhällesnärvaron och umebornas starka engagemang för mänskliga rättigheter och värden bidrar till att MR-frågor ständigt aktualiseras här. Detta avspeglas också i hur Umeå kommun arbetar med grundläggande rättigheter och friheter.

Umeå kommun har i 30 år arbetat kontinuerligt, långsiktigt och strategiskt med kvinnors rättigheter och jämställdhet. Här finns ett jämställdhetsutskott, direkt under kommunfullmäktige, som ansvarar för att granska och följa upp kommunövergripande frågor ur ett jämställdhetsperspektiv, bereda ärenden och utveckla strategier för att nå jämställdhetsmålen. Umeå är också en av nio svenska kommuner som är förvaltningskommun för meänkieli och finska, utöver samiska, vilket innebär särskilda rättigheter för dessa minoriteter i kommunen.

Den tilltänkta MR-myndigheten skulle alltså vara verksam i en miljö där det finns mycket kunskap att hämta om hur de mänskliga rättigheterna kan förverkligas i praktiken. Här finns en solid bas för den tilltänkta myndighetens verksamhet som innefattar möjlighet till kunskapsutbyte med akademin och andra myndigheter, utvärdering av praktiskt och systematiskt

arbete med att förverkliga de mänskliga rättigheterna och på en plats med stark anknytning till urfolksfrågor och urfolksrättigheter. Detta utan att myndigheten blir beroende av extern kompetensförsörjning.

Umeå och Västerbotten är i en stark expansiv fas med inflöde av stora industrietableringar och en betydande tillväxt. Regionen har goda kommunikationer i form av tåg, flyg och färja. Dessutom är Västerbotten profilerat inom hållbarhetsfrågorna där fokus på social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet genomsyrar offentlig sektor och näringslivet. Dessa parametrar är viktiga för MR-institutet.

Avslutningsvis är frågan om institutets oberoende en central aspekt. En placering i Umeå, på avstånd från statsförvaltningens maktcentra i Stockholm, skulle gagna myndighetens faktiska och upplevda oberoende. Vi är av den bestämda uppfattningen att MR-institutet och dess roll att oberoende granska och utveckla MR-arbetet i hela landet har unika möjligheter i Umeå och omkringliggande region.

Helene Hellmark Knutsson, landshövding i Västerbottens län

Hans Lindberg (S), kommunstyrelsens ordförande i Umeå kommun

Hans Adolfsson, rektor Umeå universitet

Krister Stoor, föreståndare för Váarduo – Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet

Elin Wernqvist, generalsekreterare för Barnrättsbyrån

Rickard Carstedt (S), regionråd i Region Västerbotten

Jenny Saba Persson, verksamhetsledare Rättighetscentrum Västerbotten

Nils Seye Larsen (MP), ordförande för hållbarhetsutskottet vid Umeå kommun

Per Nylén (S), kommunstyrelsens ordförande i Örnsköldsviks kommun

Anna-Britta Åkerlind (C), oppositionsråd i Örnsköldsviks kommun

En placering i Umeå, på avstånd från statsförvaltningens maktcentra i Stockholm, skulle gagna myndighetens faktiska och upplevda oberoende.

100

år fyller ”Körkarlen” på nyårsdagen. Victor Sjöströms filmatisering efter Selma Lagerlöfs saga är ett tricksigt skräckromantiskt mästerverk om suputen David Holm som på nyårsnatten tvingas ompröva sitt syndiga leverne. Visas i SVT2 1/1. 25 december

28 december

Ulf Lundells - bästa tid är nu

För många artister var året som gick en katastrof – men för Ulf Lundell har 2020 varit en kreativ framgångssaga. Nya albumet ”Telegram” hyllas som hans bästa på flera decennier. Och i mellan-dagarna är han föremål för en ny dokumentär i SVT. DN går till botten med rockpoetens renässans.

I somras satt Ulf Lundell i sitt hörn av Skåne och läste ”Fördel adhd”, av psykiatrikern Anders Hansen. Rockpoeten fann boken mycket intressant, berättade han i sitt ”Sommar” i P1 i juni – ”särskilt som man ser tillbaka på sitt eget livs besynnerligheter”. Hyperaktiv, rastlös och impulsiv är egenskaper som ofta förknippas med adhd. Nog känns det logiskt att tänka att Lundell haft en skopa av alla tre, med en exempellöst produktiv karriär i ryggen.

Han fortsätter gasa in i 20-talet. Under det gångna året har han Sommarpratat. Han har dragit i gång, och lagt ner, bloggen. Dragit i gång, och lagt ner, Instagram. Haft pandemianpassade konstutställningar på det egna galleriet i Simrishamn. Publicerat ”Vardagar 3”, en dagboksroman på 872 sidor. I våras planerade han dessutom för en sommarturné, som han tvingades pandemiavboka. I slutet av november kom ett nytt studioalbum.

Aftonbladets USA-korrespondent och före detta rockkritiker Per Bjurman menar att ”Telegram” är det bästa Ulf Lundell gjort i musikväg på flera decennier.

– Han har under lång tid hållit en jämn och hög nivå, med sin skarpa och berörande iakttagelseförmåga. Men den här senaste plattan är verkligen ett utropstecken. Det är starka texter på ”Telegram”, men det som verkligen sticker ut är den höga musikaliska ambitionsnivån – och hur bra han sjunger. Jag vet inte om han någonsin har sjungit så här bra.

Per Bjurman protesterar lite när jag vill trycka på Ulf Lundells galopperande produktivitet, så här på andra sidan 70-strecket.

– Det blir ofta så åldersfixerat när man talar om artister och konstnärer, särskilt i Sverige. När Keith Richards får frågor om hur länge Rolling Stones ska hålla på brukar han svara att det aldrig är någon som ställer den frågan till gamla bluesmusiker i Mississippi, eftersom man bara utgår ifrån att de kommer fortsätta. Och det tror jag i hög grad gäller för en konstnär som Ulf Lundell. Det är ju det här han gör – och dessutom blir han bara bättre och bättre. Och då är det väl bara att köra på?

När Karl Ove Knausgård mottog Svenska Akademiens nordiska pris i fjol så passade han på att hylla Ulf Lundell. Den norske stjärnförfattarens första skrivförsök var ”enormt påverkade” av den svenske rockpoeten, sa Knausgård, och menade särskilt att Lundells ”starka verklighetsnärvaro” påverkat honom.

Jag frågar Per Bjurman, kan man tänka sig att publikens behov av Lundells verklighetsförankrade sätt att tolka världen har

varit starkare än på länge under det senaste – rätt overkliga – året?

– Jag kan absolut känna igen mig i det. Det finns något jordnära i hans sätt att betrakta världen som blivit särskilt angeläget nu. Han är bra på att trösta, inte minst när det blåser kallt.

”Har Ulf Lundell fått en renässans?” undrade DN:s Rebecka Kärde i en personlig text i DN i somras. Svaret på den frågan är ett dånande ja, tycker SVT:s Marie Nyreröd – som det senaste året har arbetat på en två timmar lång dokumentär om Ulf Lundell, som sänds i mellandagarna.

– Det har mycket med tidsandan att göra, vi har hunnit glömma Fittstimsbråket. För femton år sedan handlade ju fortfarande alla artiklar om Ulf Lundell om det. Men det beror också mycket på ”Vardagar”-sviten.

Den första delen i mammutföljetongen ”Vardagar” – Ulf Lundells dagboksanteckningar – kom 2018 och beskrevs som en ”Jack” för en ny tid. Sedan dess har det kommit två delar till, och till våren publiceras både nummer fyra och nummer fem. Böckerna har bidragit till att omforma bilden av ångvältsrockaren Lundell, säger Marie Nyreröd, Hon lyfter fram en passage i ”Vardagar 2” där han beskriver hur han, ”den skäggige gubben”, går ner på stranden i sin leopardmönstrade badrock och ingen känner igen honom, och blir lite stött över det: ”Annat var det förr.”

– Han framstår som sällsynt sårbar. Eller det här att han brottas mycket med känslor av att bli gammal, kroppens förfall.

För de som inte läst Lundells dagböcker hoppas Marie Nyreröd att hennes dokumentärfilm ska bidra till att kasta nytt ljus över

generationsprofeten. Att hon är något på spåren tycker hon sig ha märkt när hon förhandsvisat ”Ulf Lundell – friheten och ensamheten”, särskilt för yngre människor, som utbrustit: ”Va!? Har Lundell varit så där glad?” Filmen innehåller många självlysande arkivklipp. Av Ulf Lundells gamla kompis Joakim Strömholm har hon fått tag i aldrig tidigare visade smalfilmer. Grusiga bilder på en 20-årig Ulf Lundell; en jovialisk pojkman med glittrande, sorgfria ögon. Mil ifrån den bredbenta Bacardipatriarken, betongskulpturtjafsaren, BMW-eskapisten.

– Den där bilden av surgubben Lundell har länge stått i vägen för en ny publik. Så det tycker jag varit anledning i sig att göra filmen, som jag försökt få till i 20 år, att påminna om hur allting startade, säger Marie Nyreröd.

Under tre månader, vintern 2016, deltog kulturjournalisten Maja Åström i vad beskrivits som en bestigning av den svenska mansrockens Mount Everest: att lyssna igenom all musik som Ulf Lundell gett ut. Närmare bestämt hela skivboxen ”Hemåt genom Rift Valley”, 800 låtar samlade på 68 skivor. I den (nästan) dagliga podcasten ”Lundellbunkern” drog hon, tillsammans med kollegorna Tommie Jönsson och Johannes Klenell, för gardinerna mot yttervärlden och pratade bara Lundell. Skiva för skiva. Maja Åström lyfter också fram bokserien ”Vardagar” när jag frågar hur hon tycker att han utvecklats de senaste åren.

– Han skriver så man ömsom frustar av skratt, ömsom får hjärtknip. Korta meningar. Rakt in i själen. Målar tavlor i ens inre. Han är en jävel på att blogga också, när han väl gör det. Jag

tycker han är bäst i det forumet, i vardagsbetraktelserna.

Likt Per Bjurman menar Maja Åström att Ulf Lundell bara blir bättre och bättre.

– Under ”Bunkern” tyckte jag han var som bäst i det han senast gjort, och det gäller fortfarande. ”Trunk” var toppen, likaså ”Tranorna kommer” och nu senast ”Telegram” där han bland annat sjunger om ”de drack sitt piss i öknarna” i ”Vandring för ingenting” – eventuellt en kommentar till de som satsar allt, sätter allt i en ranglig båt, för att ta sig över Medelhavet, skapa sig ett säkert liv.

På frågan hur han lyckas hålla sig relevant trots att han graviterat mot samma ämnen i 45 år; glödande frihetslängtan, kvinnorna, naturen, sprickorna, ljuset, svarar Maja Åström.

– Varför skulle han inte? Vi är samma stenåldersmänniskor nu som då, vi är våra relationer. Så framtiden ligger för honom som författare, konstnär och rockpoet.

I ”Vardagar 2” skrev faktiskt Lundell att han velat göra en adhd-utredning, men att det avfärdats eftersom han är för bra på att avsluta de projekt han påbörjat. En ny och oreserverad ömtålighet från den gamle muskelrockfarbrorn som också det, möjligen, säger något om sakernas tillstånd. Om landet som Lundell älskar, och alltid vill bort ifrån.

– I ”Lundellbunkern” brukade vi tala om honom som Sveriges alldeles egna totemdjur – som Ulf mår, så mår Sverige, säger Maja Åström.

Johan Kellman Larsson

Ulf Lundell.

Ulf Lundell, som fyllde 70 år i fjol, är född och uppvuxen i Stockholm men i dag bosatt på Österlen.

Skivdebuterade 1975 med ”Vargmåne” och året därpå, 1976, kom generationsromanen ”Jack”. Därefter har han utkommit med drygt trettio album och ett tjugotal romaner, diktsamlingar och andra böcker.

”Ulf Lundell – friheten och ensamheten”:

Den första delen av Marie Nyreröds dokumentärfilm (SVT1 den 30 december kl 20), heter ”Från folkhemsbarn till nationalskald” och handlar om huvudpersonens första 35 år. Andra delen heter ”Från kaos i stan till lugn vid havet” (SVT1 6 januari 2021 kl 20) och startar med skilsmässoalbumet ”Den vassa eggen”. Förutom Ulf Lundell själv medverkar Leif GW Persson, Eva Dahlgren, Benny Andersson, Stefan Löfven, storasyster Inger Lundell, Sigge Eklund, David Lagercrantz, Åsa Linderborg med flera.

Den 10 januari kl 21 sänder SVT1 en förinspelad konsert från Cirkus i Stockholm.

28 december

Hemma hos utopisterna. Dan Jönsson låter tankarna vandra i essäboken ”Paradisgenen”

Dan Jönsson

”Paradisgenen – fyra utopiska horisonter”

20TAL Bok, 271 sidor

Det finns en litterär genre som försöker bemästra två storheter: kunskaper om världen och gestaltningen av den. Svenska mästare i genren, som Sven Lindqvist (många skulle tillägga Jan Myrdal), lyckas i litterärt övertygande former skildra tillvaron i ett subjektivt, och ofta mycket privat, ljus på ett sätt som slungar läsaren in i förståelsen av mycket omfattande skeenden i världen. Gränserna mellan allmänt och privat tycks upphöra, det lilla och det stora speglar varandra. För att sno en formulering av Adorno träffar dikten världen med precisionen hos ett solurs skugga.

I boken ”Paradisgenen” vill Dan Jönsson skriva i denna tradition. Hans stora tema är hur olika samhällsutopier försökt komma till rätta med välkända och ofta sammanvävda problem som kapitalism, accelererande ojämlikhet, klimatkris, flyktingkris, tiggarna som svämmar över våra städer med mera. Precis hur vår gemensamma tillvaro bör organiseras – hur en bra utopi ser ut – sägs det inte mycket om, annat än som högst rimliga mål – jämlikhet, omsorg om klimatet etc – som vi är många som finner önskvärda.

Fokus ligger i stället på utopier och utopister och människans outrotliga vilja att få till stånd något bättre än sakernas befintliga tillstånd, därav bokens titel. Så vandrar författarens reflektioner mellan läsefrukter från kända tänkare på området: More, Thoreau, Milton, Fourier och den ”hoppets princip” som Ernst Bloch har filosoferat kring.

I USA reser Jönsson till lämningarna efter olika havererade försök att i den nya världen bygga upp jämlika samhällen. Bland ruinerna efter de mer eller mindre fantasifulla, och mer eller mindre sektlika, projekten resonerar han klokt om den europeiska arbetarrörelsens gamla insikt om att isolerade samhällsbyggen till slut översköljs av det större samhällets sätt att fungera. Det är också lätt att hålla med författaren om att vår egen tid inte direkt präglas av framstegstro, snarare är stämningen dystopisk.

Tankarna vandrar verkligen mycket i den här boken, och ofta in i rent privata förhållanden, dock utan att genrens stränga krav på djupförbindelse mellan det lilla och det stora uppfylls. Det finns till exempel ingen anledning

att betvivla hettan och engagemanget i författarens strider med sin namngivna och med ord grundligt misshandlade hyresvärd, ett tema som ofta återkommer i boken, men dess koppling till det samhällsutopiska är minst sagt begränsad. Författarjaget förlorar sig i grubblerier över sina egna livsval, något som alltid är en farlig syssla om man inte riktigt vet vad man vill ha sagt, eftersom det ekar så mäktigt i varje existens som försöker blicka in i sig själv.

Då går tema och person djupare samman i en annan båge som löper genom boken, nämligen författarens skuldkänslor för att höra till den ”reträttens generation”, som från att ha försvarat Sovjetkommunismen som ”det enda reella alternativet till kapitalismen” lade ner de utopiska ansträngningarna när muren rasade 1989. Och boken lyfter också och får mest nerv i det avsnitt som behandlar det mäktiga utopiprojekt som gick under namnet Sovjetunionen och som kostade så många liv och så mycket diktatoriskt förtryck men också hade en avgörande roll i att befria världen från nazismen.

Jönssons känslor för Sovjet, och inte minst Lenin, har uppenbarligen överlevt murens fall och som läsare blir man så inspirerad att man får lust att läsa Lenins bok ”Staten och revolutionen”. Inte minst för att jag vill veta vad det mer konkret kan tänkas betyda att ”staten” ska försvinna.

Annars saknar jag en mer kalibrerad diskussion av själva utopikonceptet. Hur ser en god utopi ut? Hur pass ”realistisk” bör den vara? Måste den rent av vara en orealistisk hamn för mänsklig längtan för att driva människor till handling? Leder det inte per automatik åt

skogen om man börjar prata om paradis på jorden?

I sammanhanget kan man dra sig till minnes Anders Ehnmarks gamla gåta: hur ska befrielsen undvika att leda till en förlust av friheten?

Parallellt med att jag läser ”Paradisgenen” bläddrar jag i ”Folk och vilja – ett försvar av demokratin i vår tid” av filosoferna Folke Tersman och Torbjörn Tännsjö. Boken är underligt ouppmärksammad – är tidningarna så upptagna av de moralistiska holmgångarna i sociala medier att de kapat banden med tänkandet på universiteten? – trots att den erbjuder en solid argumentation för global demokrati som alternativet till global kollaps.

Har de rätt? Ja i så fall måste vi sätta fart med att rädda planeten genom att förverkliga en utopi.

Dan Jönsson är konstkritiker i DN. Hans bok recenseras därför av Tomas Lappalainen, författare och fri skribent.

Tomas Lappalainen

28 december

Bluesen fyller 100 med urkraften i behåll

2020 är det 100 år sedan den första blues- inspelningen. Den amerikanska musikformen, med uttryck som varierar mellan vulkanstyrka och stilla ödslighet, skapade ett soundtrack för svarta liv i ett segregerat land. DN:s *Magnus Säll* berättar bluesens historia och samlar hundra intensiva och intagande favoriter.

När delar av Detroit drabbades av våldsamma upplopp i juli 1967 satt John Lee Hooker på - första parkett. Från sitt hus såg han soldater och brandbilar samtidigt som luften fylldes av - sirener och rök. Bluesmannen skrev låten ”Motor city is burning” och gav ut den på singel samma höst. Det är en dramatisk vittnesskildring till en typiskt Hookersk rullande boogie: ”It started on 12th and Clairmont this morning/I don’t know what it’s all about/The fire wagon kept coming/The snipers just wouldn’t let ’em put it out.”

I låten är Hooker en oförstående betraktare, men i verkligheten begrep han mycket väl vad det handlade om. ”Jag vet vad de slåss för”, sa han senare till musikjournalisten Charles Shaar Murray. ”Kanske hade de inte hade behövt göra så där. Men de hoppades få ur sig ilskan, få rätsida på en stor del av segregationen.”

”Motor city is burning” plockades snart upp av det radikala och hårt rockande Detroitbandet MC5, med delvis omarbetad text. De spelade in den till sin klassiska live-lp ”Kick out the jams” något år senare.

Låten skulle lika gärna ha kunnat handla om årets heta Black lives matter-sommar, där amerikanska städer – även Detroit – återigen fylldes med poliser som gick i clinch med demonstranter.

2020 är det 100 år sedan den första bluesinspelningen gjordes. Samtidigt fyller klassiska skivbolag inom området som Chess och Arhoolie 70 år respektive 60 år. Så det finns all anledning att ordentligt uppmärksamma den här uramerikanska musikformen.

Blues har ofta betraktats som en lite dammig relik, för länge sedan förbipasserad av historiens höghastighetståg. Redan på 1960-talet tyckte till exempel svarta aktivister att musik som soul och funk hade ett mer relevant, samtida uttryck. Det var för övrigt ungefär samtidigt som blues på allvar spreds till en vit rockpublik (förutom att den förstås var rockens cementbastanta grund). Men djupdyker man ner i blueshistorien så märker man att det är en förenklad bild.

När Mamie Smith & Her Jazz Hounds gav ut skivan ”Crazy blues” i november 1920 så var det inte bara den första egentliga bluesinspelningen av en svart artist. Smith var även den första afroamerikanska kvinnan som fick göra en kommersiell inspelning i USA. Låten blev en stor succé och hon banade därmed också väg för 1920- och 30-talets efterföljande bluessångerskor som Ma Rainey och Bessie Smith.

”Crazy blues” handlar till det yttre om en kvinna som är förtvivlad över att ha blivit sviken av sin man och vill hämnas. Men för sin svarta publik betydde den även något annat. Den blev en slags uttolkare av den vrede som många bar på efter det som kallades ”Red summer” 1919 (se även New York Times den 8/8). En våg av rasistiskt våld hade då svept över USA och slutade i vissa fall i rena massakrer.

I slutet av ”Crazy blues” sjunger Mamie Smith chockerande rättframt: ”Get myself a gun and shoot myself a cop.”

Bluesens lyrik går ofta att läsa på flera olika nivåer. Ofta är det formelartade fraser, som - återkommer gång på gång, som ”Woke up this morning/all I had was gone”. De beskriver ofta en personligt öde, men kan lika gärna tolkas symboliskt som en svart erfarenhet i ett segregerat USA. Tillvaron riskerar ständigt att raseras av krafter utom ens kontroll, som fattigdom, död, översvämningar eller förstörda skördar. Skadedjuret bomullsviveln, *the boll weevil*, härjade till exempel på bomullsfälten i Södern år efter år under det tidiga 1900-talet och gjorde tusentals svarta lantarbetare arbetslösa. Ma Rainey och många andra har sjungit ”The bo-weavil blues”.

Det är en mörk, hotfull värld vi rör oss i. Våldet ligger ofta och pyr under ytan. Bluesen är en temperaturmätare, den beskriver ett slags psykologiskt tillstånd.

Många manliga bluessångare sjunger om hur potenta och virila de är – alternativt att de blir svikna av sina kvinnor (en inte alltför kvalificerad gissning är att det omvända var vanligare). Men även här finns olika tolkningsmöjligheter. Också de mest machodundrande låtarna, som Muddy Waters

”Mannish boy” – där han om och om igen sjunger ”I’m a man!” – kan förstås som ”Jag är en människa!” En tydlig kommentar till det samhälle där vuxna människor kallades för ”boy”.

Lika viktiga som orden är förstås själva framförandet. Lika mycket går att läsa in där. Lyssna bara på den vulkanliknande kraften hos Howlin’ Wolf och Charley Patton, eller ödsligheten hos Skip James och Blind Willie Johnson. Hör det glödgade gitarrspelet hos Magic Sam och Otis Rush. Sångerskorna Big Mama Thornton, Etta James och Koko Taylor med sina sirenstarka röster låter som om de skulle kunna blåsa omkull såväl rasism som patriarkat i ett och samma andetag. De sjunger, precis som männen, om sprit, sex och pistoler.

Texterna skildrar för det mesta en tuff tillvaro på samhällets botten, samtidigt som musiken ofta är ohämmad dans- och partymusik. I en liveinspelning från 1970-talet kan man till exempel höra en gissningsvis inte helt nykter Hound Dog Taylor, rå gitarrist från Chicago, säga till publiken att vi kommer att ha kul till klockan fem i morgon bitti – om nu inte polisen stoppar oss innan dess.

Det sägs ibland att blues är passiv musik, att den liksom böjer sig under ödet. Men det finns inget liknöjt hos de här artisterna. Attacken och intensiteten är ibland hisnande. Den amerikanske gitarristen och skivsamlaren John Fahey har berättat att anledningen till att han älskar Charley Patton och de andra gamla Deltabluesmusikerna är framför allt deras ilska. Han spelade vid ett tillfälle upp skivorna för sin psykoanalytiker som reagerade med orden: ”These guys are angry as hell.”

Bluesen är inte död – lyssna bara på Jake Blounts ”Where did you sleep last night” från i somras – men den har återanvänts och reproducerats i årtionden och efter hand delvis tömts på innehåll av coverband och uttjatade versioner av ”Sweet home Chicago”. Därför är det läge att återgå till den urstarka källan och lyssna som om man gjorde det för allra första gången.

Lyssna! På Spotify finns spellistan ”Blues x 100” med 100 låtar. Sammanlagt nära sex timmars musik, från Mamie Smiths ”Crazy blues” 1920 (som avslutar listan) till Jake Blounts ”Where did you sleep last night” från i somras. Alla låtar och artister som nämns i artikeln finns med där. Tryck på ”shuffle” och gå vilse i decennierna.

Magnus Säll

10 VIKTIGA BLUESLÅTAR.

Memphis Minnie

”When the levee breaks” (1929).

Ett olycksbådande epos om regnet som bara fortsätter och fördämningarna som brister när som helst. Bakgrunden var den stora översvämningen av Mississippi 1927. Temat har tolkats av åtskilliga bluessångare. Memphis Minnie var en skicklig gitarrist och sångerska, här är det dock hennes dåvarande man Kansas Joe som sjunger. Led Zeppelin gjorde en mäktig version 1971.

Bessie Smith

”Black mountain blues” (1930).

De tuffa, frispråkiga bluesdrottningarna från 1920- och 30-talet borde egentligen få en egen artikel, där finns stoff att ta av. Det är inte förvånande att det nyligen kom en film om Ma

Rainey (”Ma Rainey’s black bottom”, Netflix). Bessie Smith var den mest framgångsrika av dem alla. Här sjunger hon: ”Got the devil in my soul, and I’m full of bad booze.” LaVern Baker gjorde 1958 den fina hyllningsskivan ”Sings Bessie Smith”.

Robert Johnson

”Preachin’ blues (Up jumped the devil)” (1939).

Robert Johnson är omöjlig att överskatta. Nästan okänd under sin levnad, men när hans musik gavs ut igen på 1960-talet så la han grunden till den engelska bluesboomen. ”Preachin’ blues” är ett skruvat, nervigt drama där Johnson kvider om att bluesen är ”a low-down shaking chill”. Missa inte rockbandet Gun Clubs furiösa version från 1981.

Lead Belly

”Black girl (In the pines)” (trol. 1944).

Egentligen ingen typisk blueslåt, utan en så kallad murder ballad från 1800-talet. Den vulkaniske Lead Belly är heller inte i första hand bluesartist utan snarare songster, med en enorm, brokig repertoar. ”Black girl” är som en noirthriller på dryga två minuter. Hör också Nirvana göra den 1994, liksom folksångaren och hbtq-aktivisten Jake Blount 2020.

Otis Rush

”All your love (I miss loving)” (1959).

Få musiker kan låta så desperata som Chicago-musikern Otis Rush. Hans klassiker ”All your love” är på ytan en banal kärlekslåt, men både gitarrspel och sång kommer uppenbarligen från en människa på sammanbrottets rand. Rytmen lånade senare Fleetwood Mac till låten ”Black magic woman”, som Santana fick en hit med.

Howlin' Wolf

”Back door man” (1961).

Chester ”Howlin Wolf” Burnett är en av den amerikanska musikhistoriens riktigt stora artister. Han låter som om han skulle kunna sluka hus. Bäst hörs det i den här febriga, krutdoftande brygden (”låt” känns lite för tamt). Otrohet och våld är några av ingredienserna. Älskaren som slinker in genom bakdörren är ett klassiskt bluestema.

Koko Taylor

”Wang dang doodle” (1965).

En vild fest som ingen lär återhämta sig från. Koko Taylor sjunger om fönster som kommer att krossas och om minst sagt färgstarka figurer som Pistol Pete och Fast Talking Fannie. Låtskrivaren Willie Dixon ska ha baserat den på ”en gammal lesbisk sång”. Howlin' Wolf gjorde originalet, men matchas av Koko Taylor (vilket onekligen säger en del).

Big Mama Thornton

”Ball n' chain” (1968).

Rhythm'n'blues-shoutern Willie Mae ”Big Mama” Thornton är mest känd för att ha gjort originalet av ”Hound dog”, som skåpar ut Elvis storsäljande version. I ”Ball n' chain” sjunger hon om att vara fjättrad av kärlek, men på hennes röst förstår man att det inte kommer att vara speciellt länge till. En ren naturkraft. Låten gjordes även av Janis Joplin, som hade Thornton som idol.

Magic Sam

”I just want a little bit” (1968).

Magic Sam är, precis som Otis Rush ovan, en del av den snabbare, ettrigare blues som döptes till ”West side sound” i slutet av 1950-talet. Det låter som om han vore konstant elektrifierad. Hans två studioalbum ”West side soul” och ”Black magic” är bägge femstjärniga. Sam Maghett dog i hjärtinfarkt 1969, bara 32 år gammal.

Cedric Burnside

”Ain’t gonna take no mess” (2018).

Bluesen från ”the hill country” i norra Mississippi är primitiv och närmar sig ofta en slags transmusik. Cedric Burnsides ”Ain’t gonna take no mess” är underbart slamrig och riffet närmar sig hårdrocken. Hans farfar R L Burnside, med Cedric som trummis, gjorde stilen omtalad på 1990-talet.

29 december

Staten antas lösa alla problem

Om alla särintressen får som de vill skulle vi avskaffa kommuner och regioner. Eller i alla fall avlöva dem på allt som är viktigt.

Det senaste exemplet är skolan. Strax före jul tillsatte regeringen och samarbetspartierna en utredning om förstatligande, med huvud-argumenten att det kommer höja likvärdigheten och kvaliteten.

Samma sak gäller sjukvården. Där driver Sveriges läkarförbund sedan länge på för att

staten ska ta över, med motiveringen att tunga investeringar och jämlik vård då blir verklighet. Därutöver antas staten vara en bättre arbetsgivare, vilket i praktiken betyder att vård- och skolpersonal förväntar sig högre löner.

Nästa verksamhet till rakning är äldreomsorgen, som underkändes av Coronakommissionens första delbetänkande. Vidare var kommissionen tydlig med att kommunerna varken kommer att kunna höja attraktionskraften i omsorgsyrkena (läs: lönerna), ordna utbildningssatsningarna som krävs eller öka personaltätheten – och pekar ut staten som självklar huvudsponsor.

Finansminister Magdalena Andersson (S) går så långt att hon menar att kommissionen ifrågasätter det kommunala självstyret, vilket den inte är ensam om. Socialstyrelsens generaldirektör, Olivia Wigzell, förklarade redan i våras att det kan vara så ”att statens kontroll av regioner och kommuner måste skärpas”. Vidare sa statsminister Stefan Löfven nyligen att han tror att vi behöver se över fördelningen mellan staten, regionerna och kommunerna, samt att det kan vara så att mer ansvar ska ligga på regeringen.

Uttalandet ligger i linje med det som många (ibland även jag) förespråkar när saker ska styras upp, vilket öppnar för en större diskussion: Varför antas det vara statens ansvar att lösa kommunernas kärnuppdrag? Vad ska vi i så fall med dem till? Och är det inte vanskligt att samla för mycket makt på samma ställe?

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

29 december

Andersson: ”Zlatan har aldrig kallat mig rasist”

I början av mars tar förbundskapten Janne Andersson ut truppen till VM-kvalmatcherna mot Georgien och Kosovo.

Zlatan Ibrahimovic har öppnat för en comeback, men det innebär knappast att han är given i 23-mannatruppen.

– Grunden är alltid att det är jag som tar ut laget, säger Janne Andersson.

När Zlatan i november sa ”Yes, jag saknar landslaget” tog Janne Andersson flyget till Milano för att träffa 39-åringen som 2016 stängde dörren till blågult. Det var första resan Andersson gjorde till en spelare efter det att coronapandemin slog till i början av mars.

– Jag åkte i princip med första bästa plan för jag ville hem till hustruns födelsedag, annars hade jag kunnat vänta någon dag. Jag ville åka ned för att snacka och se vad det kunde ge och det var jättebra. För mig finns det ingen prestige i sånt här utan när han öppnade upp på riktigt i samband med Guld- bollen valde jag att åka ned.

Zlatan har kritiserat Janne Andersson för inte ta ut spelare med utländsk bakgrund.

– Han har aldrig sagt rasist. Hade han gjort det hade jag inte..., säger Andersson utan att avsluta meningen.

Janne Andersson menar att Zlatan hade fel i sak.

– Jag hade ju med spelare med invandrarbakgrund. Zlatan har sin syn på saker och ting, alla får ha sina uppfattningar.

Att hans namn kopplats till diskussioner om strukturell rasism inom fotbollen upprör Janne Andersson.

– I min värld är det helt befängt. Är det någonting jag står för är det att vi är lika mycket värda. Jag hatar all pennalism, översitteri eller rasism. Sedan har vi olika roller och ska göra olika saker men vi har alla samma rättigheter att få vara med. Människor är och ska få vara olika, det är en av mina grundprinciper i mitt ledarskap. Olikheterna är ju det som är intressant och sedan ska vi tillsammans komma ihop.

Samtalet med Zlatan varade i ett par timmar. Exakt vad de talade om vill Andersson inte närmare gå in på.

– Självklart var vi inne på saker och ting som har hänt tidigare. Det Zlatan sa var att han kände igen sig själv från när han kom fram, han tyckte att han hade det svårare för han hade invandrarbakgrund.

Den omedelbara frågan är när Zlatan gör comeback i landslaget.

– Det vet jag inte, säger Andersson.

Men det är knappast upp till Zlatan.

– Grunden är alltid att det är jag som tar ut laget. Det vi sa var att vi ska föra dialogen vidare, det är där det ligger.

Frågan om Zlatans vara eller inte vara är något Janne Andersson vet kommer röra upp känslor.

– Alla kommer inte hålla med mig, det är fullkomligt självklart att det är så. Hade jag inte haft förmågan att hantera det, oavsett vilken fråga det gäller, så ska jag inte ha det här jobbet, det ingår att du har en strykpeng. Jag har en bra lön, jag är nöjd med den. Är man i en chefsposition så har man oftast lite mer betalt då ingår att du tar beslut och det är inte alla som tycker om dina beslut.

Andersson och Zlatan har inte talat efter mötet i Milano.

– Vi har haft lite sms-kontakt. Vi hade vårt snack där nere och ska hålla kontakt framöver och sedan får i se vad den dialogen kan mynna ut i. Zlatan har ju varit fantastiskt bra och det är ju enormt imponerande det han gör. Framför allt för varje år som går, han är snart 40 år.

Ser du problem med att bygga lag med Zlatan som en av spelarna?

– Det är en hypotetisk fråga. Men rent principiellt, om vi bortser från Zlatan, så ser jag aldrig problem i att bygga lag för alla fotbollsspelare vill vinna matcher. Alla spelare vill ha ordning och reda, då är det lättare att vinna matcher. Alla vill veta hur vi ska spela försvarsspel och anfallsspel, de vill veta sin roll i laget. Det vill alla oavsett vad de heter.

– Sedan får den som sätter ihop lag se till att vi har en viss grund som vi gör tillsammans och sedan ska spelarna göra det som de är uttagna för att göra. Ta en sådan som Zlatan till

exempel, han ska inte springa och glidtackla nere på egen planhalva, det är inte det han ska tillföra. Det kanske är Sebastian Larssons roll i det här laget plus att han ska slå kantfrisparkar, det ska inte Zlatan göra.

Du har prioriterat hårt jobbande forwards som kan hjälpa till i det defensiva arbetet, pallar Zlatan det?

– Nej, han är en annan typ av forward. Du kan aldrig få samma jobb från alla spelare, du måste anpassa spelet lite efter spelarna du tar ut. En målvakt ska ju stå i mål och är du forward så är du forward, sedan gäller det vilken typ av forward du är. Det gäller att hitta lösningar runt omkring som är bra.

Att Zlatans starka personlighet haft både positiv och negativ inverkan på landslaget är något som Andersson inte bryr sig om.

– Då var verkligen då. Jag har inga som helst funderingar kring hur det varit i landslaget förr i tiden, det har jag sagt från dag ett. Allt som hände innan min tid är helt ointressant för mig att kommentera. Nu jobbar vi på det sätt som jag vill ha det.

Vilka Zlatanfrågor är du mest trött på?

– Nej, jag är inte trött på frågorna utan mest på svaren. Mitt förhållningssätt har varit att från juni 2016 fram till för ett par veckor sedan hade vi pratat med varandra och bestämt vad som gällde och det var vi helt överens om, han hade sagt nej till landslaget. Därför svarade jag ju det på alla frågor och därför blev jag trött på mig själv till slut. Det ingår i mitt jobb att svara på frågor. Jag har den största respekten för att man är nyfiken och ställer frågor om Zlatan ska vara med eller inte, hade jag varit journalist hade jag också ställt de frågorna.

Lars Grimlund lars.grimlund@dn.se

29 december

Per Svensson: Strindberg och Lundell är två äldre herrar som odlar sina eremitliv i två skilda epoker

Från ung rebell till åldrande patriark. Det finns mycket som förenar August Strindberg med Ulf Lundell. Men också en del som skiljer dem åt. Per Svensson läser två jagberättare födda år -49.

Ett fackeltåg till synes utan slut drog förbi hans hem på Drottninggatan. Under kvällen hölls en stor ”medborgarfest” på Berns. Det var den 22 januari 1912 och en författare fyllde 63 år.

Denna tidning anslog dagen därpå hela förstasidan åt firandet. ”August Strindbergs dag. En folkhyllning utan like till diktarkungen. Hufvudstaden i fest på Strindbergs högtidsdag.”

Kanske tillmätte man litteraturen något större betydelse på den tiden. Men en SVT-dokumentär i två delar (30/12 och 6/1), följd av en konsert, också den i SVT (10/1) är kanske så nära ett fackeltåg man kan komma i dag. Och Ulf Lundell fyller inte ens år. Men på väg mot ålderns höst upplever han en ny vår. Lite som

Strindberg före honom, och delvis av samma skäl.

Under ”Strindbergsfejden” 1910–1912 hade den åldrande nationaldiktaren personifierat tidens radikala samhälls- och kulturkritik. Ulf Lundell å sin sida har på senare år trätt fram som en ihärdig häcklare av det samtida ”nyliberala” samhället. Det är en av förklaringarna, långtifrån den enda dock, till genomslaget för hans dagboksvolymer ”Vardagar”.

Men medan Strindberg slöt cirkeln, och som grånande prosapatriark återvände till sin ungdoms radikalism, är Lundells förhållande till sin egen samhällskritiska historia mer komplicerad. Det svenska samhälle han nu odlar sin, och många andras, nostalgi kring är det socialdemokratiska folkhem han som ung på medryckande sätt längtade bort ifrån. Allt vad 60-talstonåringen ville göra var att, som Jack uttrycker det i romanen som bär hans namn, ”ta av ljuddämparen på sin moped som han fått som ett slags blidkande gåva i julklapp /…/ och dra iväg så att gruset sprutade…. iväg ut i den farliga svarta natten.”

Arvid Falk, den unge Strindbergs hjälte, försöker även han, om än mer metaforiskt, plocka bort ljuddämparen. Falk och hans kamrater i ”Röda rummet” vill skriva och måla sig ut ur det förljugna Oskarianska samhället. Jack och hans vänner försöker rymma från det alltför trygga folkhemmet för att i stället dansa under diamanthimlen eller åtminstone ta färjan till Gotland.

I våras tillbringade jag några kvällar med Lundells ”Vardagar 3”. Efter ett tag kunde jag inte låta bli att tänka på Strindberg. Mer bestämt på ”Ensam”, den lilla prosavolym (med två insprängda dikter) som gavs ut inför julen

1903. Den äldre skrivande herren som odlar sitt eremitliv, noterar årstidernas växlingar, tar långa ensamma promenader, berättar om böcker han läser, och betraktar omvärlden med intresserat och överraskande försonligt främlingskap.... detta Strindbergska alter ego har inte så lite gemensamt med sin motsvarighet i Lundells dagbok.

Så kan man om man vill konstruera två snarlika bågar: Från ”Röda rummet” till ”Ensam” via ”Giftas” och ”En dåres försvarstal”. Från ”Jack” till ”Vardagar” via skilsmässoalbumet ”Den vassa eggen”. Jämförelsen ska inte drivas för långt, men det som förenar August Strindberg och Ulf Lundell är inte bara ett födelseår (om än i olika sekel, 1849 respektive 1949). Den gemensamma nämnaren är ”jaget”, det ”jag” som håller samman och ger form åt bådas till synes spretiga och svåröverskådliga livsverk.

Det är i grunden detta som förenar de två, den konsekvens med vilken de gör sina liv till konst, och därmed kanske också konsten till sina liv.

I ”Vardagar 3” besöker Lundell en Teliabutik i Stockholm för att skaffa en ny iPhone. Just då spelas ”Tranorna kommer” i butiken. Lundell nämner att det är hans låt. ”Jaha”, säger expediten. Sedan säger han nej. Lundell har ingen giltig legitimation, så det blir ingen ny telefon.

”Ska jag sjunga Donovans ”I’m a well known has been?”, frågar sig Lundell. Han vet förstås mycket väl att svaret är nej. Men ett inställt telefonköp kan ju också vara ett fynd.

Per Svensson

per.svensson@dn.se/

29 december

Visuellt slagkraftiga skyskrapor skänker staden dynamik

Höga hus blir allt fler och allt högre, i både Sverige och världen. Stockholm skulle må bra av att begränsa antalet, sätta en maxhöjd och dessutom värna en hög konstnärlig nivån, som hos Norra Tornen, skriver Tomas Lauri.

Det var länge sedan en byggnad satte Stockholm på världskartan. När Norra Tornen i Hagastaden nu har utsetts till världens bästa höga hus 2020 är det efterlängtat.

Även internationellt representerar Norra Tornen något nytt. Den ansvarige arkitekten, Reiner de Graaf på nederländska kontoret OMA, ser dem själv som okonventionella: ”inte monumentala, utan hemtrevliga”. Och juryn till International High rise award talar lyriskt om husens ”lägenheter för alla”.

Det är väl att ta i. Snarare är Norra Tornen en del av en lyxtrend. Honung för få.

Om skyskraporna i begynnelsen var ett svar på skyhöga markpriser och en möjlighet att med stålets hjälp bygga kontor på höjden, handlar allt fler höga hus i dag om att sälja en bostadsutsikt. Det som eftertraktas är ett

perspektiv från ovan, möjligheten att bo ett par våningar över takåsarna.

Att bygga på höjden är samtidigt krångligt och dyrt. Har höga hus en annorlunda form gör det dessutom dem ännu svårare att bygga och få ihop kostnaderna för. Någon måste betala för det hela. Därför leder de flesta skyskrapor, om de inte fylls med dyra kontor, till exklusiva våningar.

Så som svar på bostadsefterfrågan är skyskrapor ofta uddlösa. Nu stoppade Tellus Towers, som Wingårdhs ritade vid Telefonplan, var ett försök till en slags skyskrapornas Robin Hood-politik. 1200 små lägenheter i två höga hus. Många som kanske inte annars skulle ha råd att bo på hög höjd skulle där ges en möjlighet.

Men att bygga skyskrapor med en snäv budget är svårt. Och här räckte det inte riktigt till en stark gestaltning. De båda tornen blev lite påvra, monotona och alldagliga, och saknade det där extra.

Det är känsligt när skyskrapor inte blir tillräckligt visuellt slagkraftiga. Särskilt i en stad som Stockholm. För de flesta invånarna är de framför allt landmärken. De står ensamma, syns på långt håll och från de flesta vinklar.

För att få till intressanta stadsskulpturer anlitas internationellt allt oftare världsberömda arkitektkontor.

I skyskrapornas stad nummer ett, New York, har Norra Tornens arkitektkontor OMA föreslagit några av de mest banbrytande idéerna genom sinnrika sätt att stapla olika ”lådor” på varandra, till exempel 111 First Street i Jersey City.

Danske Bjarke Ingels har i sin tur bidragit med en så kallad Courtscraper: en skyskrapa som stegrar sig diagonalt runt en innergård, som en kombination av en europeisk kvartersstad och det Manhattan den står på. Och schweiziska Herzog & de Meuron har med 56 Leonard skapat en finlemmad kristallvas i kolossalformat.

London är kanske den stad i världen där behovet av en formsäker arkitekt visat sig tydligast på senare år.

Skyskrapa efter skyskrapa har rests, fler av dem i finanskvarteren i stadens östra delar. Den ena mer expressiv än den andra. Britten Norman Foster, guldbrons arkitekt, lyckas nå fram i bruset. Hans ”The Gherkin” (gurkan) som den kallas i folkmun, har visserligen även liknats vid en pistolhylsa och en massagestav, men den har ett otvetydigt symbolvärde. En graciös form där det mesta är i balans.

Malmös ”Turning torso” av spanske Santiago Calatrava är samma andas barn. 190 meter hög och med en lätt svängd, elegant överkropp.

Som Sveriges högsta hus kommer den dock snart att passeras av Karlatornet i Göteborg, ritat av amerikanska SOM. Men trots att Karlatornet, vars finansiering nu lösts, blir högst i Norden med 245 meter, är den med sin klämda midja mindre övertygande, mer ordinär än ”Turning torso” – som står stark som symbol för Malmö.

Det gäller alltså att hantera en monumental skala. Själv är jag förtjust i den konsekventa form OMA gett Rothschild Bank i London. Genom en enkel gest, en indragen terrassvåning en bit upp på den slutna och slanka

huskroppen, bryts ett monotont maktspråk. Det behöver inte vara mer komplicerat än så.

Men samtidigt är just den skyskrapan svår att upptäcka bland alla andra. Tydliga former är en fördel när många höga hus växer upp ohämmat, lite som ogräs.

Utvecklingen i London är en påminnelse om att varje större stad behöver en strategi för höga hus. Gränserna för vad som tillåts i Stockholm flyttas nu sakta, nästa obemärkt, utan att det gagnar kvaliteten.

De höghus som har varit planerade i regionen de senaste åren landar runt Norra Tornens 110 meter, att jämföra med Folksamhusets 79 meter och DN-skrapans 84 meter. Stockholm skulle må bra av att en gång för alla sätta en maxhöjd, i mitt tycke inte högre än Norra Tornen.

Stockholm skulle också må bra av att tydligt begränsa antalet skyskrapor. Det finns ett läge där de övergår från att vara lätt urskiljbara till att försvinna i mängden och medverka till framväxten av en stad med rader av mörka gator dit solen aldrig når.

Knappast blir det bättre om täta kluster av lägre höga hus byggs. Som förslaget till den fortsatta utbyggnaden av Liljeholmen; Marievik. Även vid Telefonplan föreslås en samling låga höghus, efter att Tellus Towers slopats.

Ett solitärt hus är i den bemärkelsen lättare att acceptera. Oundvikligen kastar det sin skugga på närboende under delar av dagen. Men det lägger sällan helt beslag på de intilliggande kvarteren och ödelägger dem. Är höga hus däremot bra, som Norra Tornen, för det med sig en dynamik även till gatunivån.

Kritiken mot Norra Tornen om att de är felplacerade och förstör P O Hallmans plan för Röda Bergen känns för mig lite missriktad. Mycket av kritiken går ut på att tornen harmonierar dåligt med omgivningen.

Men ett högt hus är aldrig i harmoni med staden, snarare alltid en avvikelse, en avfälling. Det är där för att skapa ett brott och en sensation.

Staden hade varit tristare utan Norra Tornen, som blivit ett besöksmål mellan Stockholm och Solna. Juryn som utsett dem till världens bästa höghus 2020 kopplar dem till den sena modernismens brutalism. Kanske inte den mest insmickrande perioden att förknippas med.

För mig ligger det speciella i det mångfasetterade uttrycket. Formen är nedbrutet till en liten modul som upprepas, trycks in och ut, så att en intrikat variation uppstår och helheten blir lätt oregelbunden. Det hela understryks av att de båda tornen har olika höjd och utbredning.

Mer än att vara ideala former är de var sitt fruset ögonblick, två former som stelnat mitt i en rörelse.

Det är arkitektur med en hög konstnärlig nivå. En nivå arkitektur alltid bör ha när den tar sig upp på höga höjder.

Tomas Lauri

Tomas Lauri är arkitekt och ny arkitekturskribent i DN.

Laviner i Sälen – ingen skadad

Två laviner gick vid skidbacken Väggen i Sälen på söndagsförmiddagen. En räddningsinsats inleddes men inga människor kom till skada. Fjällräddningen sökte också av området med hundar.

Lavinerna utlöstes av två personer som körde offpist, skriver polisen på sin hemsida. Man avråder från att vistas i området vid backen Väggen, som är avstängd.

TT. 28 december

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Åsa Lindhagen
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation
Genvägar

Genvägar

- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens jämställdhetspolitik
- Reformering av Arbetsförmedlingen
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Ordning och reda på arbetsmarknaden

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Åsa Lindhagen

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde."

Åsa Lindhagens områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
..../

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxt

23 december

Pandemin och julen ger en chans att diskutera framtidens arbetsliv

Karin har en robotröst i öronen. Hon jobbar på ett lager för ett modeföretag, och det är roboten som i hennes hörlurar berättar vad hon ska göra: Gå till den hyllan, plocka det plagget, gå till nästa hylla. Karin pratar med sin robot, hon säger till när hon är framme vid hyllan och bekräftar att hon har plockat plagget.

Det händer att Karin råkar fråga roboten vad klockan är, fast den inte kan svara. En del kollegor fortsätter att prata med roboten när de är lediga, av gammal vana, de hör rösten i öronen.

Karin är med i den nyutkomna boken ”Arbetets mening” av David Eklind Kloo från vänstertankesmedjan Arena idé. Hon är en av flera som pratar om just detta: arbetets mening. Varför jobbar vi? Finns fler skäl än att kunna betala hyra och Netflixkonto?

Det talas annars mycket om jobben i svensk politik. Hur många är utan, hur fixar vi fler, vad ska de ge betalt? Kanske borde vi prata mer om meningen.

Eklind Kloo refererar till undersökningar som visar att drygt var tredje yrkesarbetande inte tycker att jobbet bidrar till att göra deras liv bättre. Och andra som ger vid handen att om man ger folk roligare arbetsuppgifter, mer ansvar och möjlighet att utvecklas så gynnar det både de anställdas välmående och företagets resultat.

En lång diskussion i boken rör pandemin. Under detta år har många fler än vanligt fått prova på något som alltid är verklighet för en stor grupp anställda: ensamarbete. Det är arbetsvillkor som – visar studier – ger olust inför jobbet, sämre hälsa och psykiska besvär.

Någon gång kommer coronapandemin att ge vika. Det mesta kommer väl att bli ungefär som vanligt, det brukar det bli. Men kanske borde vi använda det här ofrivilliga experimentet till att diskutera arbetets framtid. Julen är en tid för vila, umgänge, stillhet. För de flesta en välbehövlig kontrast till arbetets slit. Är vi för mycket på jobbet? Jobbar vi fel – utnyttjar vår

arbetsgivare verkligen alla chanser att eliminera tråkiga, nedbrytande arbetsuppgifter?

Vi lönearbetar inte i första hand för att berika våra högsta chefer, utan för att få vårt samhälle att fungera. Jobbet som ett nödvändigt ont för det allmänna bästa är en komponent som ibland glöms bort när vi drömmer om en mer arbetsfri tillvaro.

Men det är inte flummigt eller utopiskt att resonera om huruvida vårt arbetsliv verkligen är perfekt i sin nuvarande form, och höja blicken från avtalsrörelser och arbetslöshetsstatistik. Kanske har vi alla liksom Karin en röst i öronen, en röst som tillhör Martin Luther och som väser om arbetets plikt och moral?

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

25 december

"Frihandelsavtalet kan rädda tusentals jobb i Sverige"

Frihandelsavtalet mellan Storbritannien och EU räddar sannolikt tusentals svenska jobb, då landet är en av Sveriges viktigaste handelspartners.

Men det kommer inte bli lika lätt i framtiden för svenskar att arbeta i Storbritannien.

Kommerskollegium har uppskattat att nästan 80 000 jobb i Sverige är direkt och indirekt beroende av svenska företags handel med Storbritannien. Därför är ett frihandelsavtal av sådan vikt för Sverige.

– Absolut – det betyder inga kvoter eller tullar på varor mellan länderna, säger Emma Sävenborg, brexitsamordnare på Kommerskollegium.

– Det är en av de stora vinsterna med avtalet, tillägger hon.

Hade det inte blivit ett avtal hade en mängd varor belagts med tullar – andra hade fått kvoter tilldelade vilket begränsat handeln. Det hade i sin tur troligen lett till att handeln minskat i omfattning och därmed riskerat tusentals jobb.

– Det hade betytt sämre tillträde till den brittiska marknaden och sämre konkurrensläge, säger Sävenborg.

– En del företag hade valt att inte exportera till Storbritannien då det inte varit lönsamt för dem, säger Sävenborg.

Hon påpekar också att bara det faktum att det finns ett avtal säkrar möjligheten att hålla Storbritannien kvar i olika tekniska regelverk – att parterna kan utgå från internationell standard. Det är också av stor vikt för att det ska finnas konkurrens på lika villkor för företag inom EU.

När det gäller fisket förekommer det dock kvoter – men exakt vilka var oklart på julaftonskvällen då Emma Sävenborg inte sett det avtalet ännu.

För svenskar som åker till Storbritannien på semester eller för kortare vistelser upp till 90 dagar, blir det ingen skillnad, med möjligt undantag att de får ställa sig i en annan kö vid passkontrollen. Det blir till exempel inget krav på visum.

Däremot kan svenskar inte räkna med att få arbeta i Storbritannien. Landet har ett nytt system för sin invandring och det kommer troligen att utesluta vissa typer av jobb.

Det var också oklart på julaftonen vilka möjligheter svenska företag har att skicka personal till Storbritannien för vissa arbetsuppgifter.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

25 december

Här är Sveriges fulaste byggnad

Föreningen Arkitekturupproret har i en omröstning utsett Arkitekturskolan i Stockholm till Sveriges fulaste byggnad.

– Den är rivningsmogen, man borde bygga något vackert där i stället, säger Sigvard Freylander, ordförande för Arkitekturupproret.

Han berättar att de byggnader som röstats fram som Sverige fulaste byggnader har en gemensam nämnare: De är byggda i modernistiskt anda.

– Sedan 1930 då modernismen slog igenom i Sverige är allt som byggs i Sverige i den andan. Det är mer eller mindre förbjudet att bygga på något annat sätt, säger Sigvard Freylander.

Enligt föreningen har 50 000 personer röstat fram Arkitekturskolan på Östermalmsgatan i Stockholm till Sveriges fulaste byggnad. Sigvard Freylander tror att det beror på att den är så exceptionellt brutal.

– Den är så avskalad, disharmonisk och asymmetrisk. Det är precis det arkitekter tycker om.

Vinnaren i tävlingen får ett rivningsstipendium i julklapp. Medlemmarna i Arkitekturupproret är beredda att samla ihop pengar som kan sponsra en rivning av skolan.

– Den är över fem decennier och är rivningsmogen, det tycker även modernisterna själva, hävdar han.

Freylander ser gärna att det byggs något vackert på platsen i stället.

– Den ligger bra, intill en av Stockholms vackraste gator: Danderydsgatan.

Tio i topp

Arkitekturskolan i Stockholm.

Domkyrkoforum i Lund.

Caroli city i Malmö.

Townhouse Japan i Landskrona.

Stockholm Waterfront.

Skatteskrapan i Sundsvall.

Brutalisthuset i Arvika.

Entré i Malmö.

Clarion hotel i Visby.

Åhlénshuset i Malmö.

Källa: Arkitekturupproret.se

TT

. 26 december

Ledare: Stoppa utnyttjandet av utländsk arbetskraft

Förra året beviljades nästan 22 000 arbetstillstånd. Det handlar exempelvis om systemutvecklare, ingenjörer och bärplockare, som bidrar med kompetens och tar hand om bär som ingen annars hade plockat. Samtliga ökar företagens produktivitet och höjer Sveriges bnp, vilket är välkommet. Men det finns falluckor.

Enligt Riksrevisionens granskning, som publicerades förra veckan, råder vilda västern på delar av arbetsmarknaden. På senare tid har allt fler fall uppmärksammats där människor jobbar under usla villkor. Det kan vara låga löner, orimligt långa arbetsdagar, farlig arbetsmiljö eller dåliga boendeförhållanden, och det här är ett samhällsproblem som växer.

Oegentligheter beror inte på att någon vill försämra lagar eller villkor för löntagare generellt, utan på att skrupelfria arbetsgivare inom branscher som bygg, städ och restaurang utnyttjar fattiga från andra länder som ofta inte kan språket och saknar någon att vända sig till. Som arbetskraftsinvandrare, personer som inte har rätt att jobba i Sverige och anställda på utländska företag som verkar här.

Situationen påverkar inte bara de drabbade, även om det vore illa nog. Därutöver göds annan kriminalitet, och seriösa företag riskerar att slås ut när andra konkurrerar med ohederliga villkor.

Enligt Riksrevisionen ger dagens regelverk inte ett tillräckligt starkt skydd mot missförhållanden som kan leda till arbetskraftsexploatering. Exempelvis är det inte förbjudet för en arbetsgivare att ta betalt för en anställning, kräva att den anställde betalar tillbaka

delar av sin lön eller att låta personal bo under dåliga förhållanden.

Vidare saknas lättillgänglig information för utländsk arbetskraft om vilka rättigheter de har, precis som om vart de kan vända sig för att få stöd. Även med den kunskapen kan det dock vara svårt för många att kräva förbättringar, eftersom uppehållstillstånd i vissa fall är knutna till en specifik anställning.

En av orsakerna till att det här kan fortgå är att det saknas en helhetsbild, eftersom ingen myndighet har i uppdrag att följa upp hur utbrett problemet är. En annan är att risken för att bli straffad för människoexploatering eller människohandel är minimal.

Därför är slutsatsen att regeringen gör för lite för att hindra att folk utnyttjas, vilket den före detta fackbasen Stefan Löfven (S) borde vilja ändra på. Exempelvis genom att ge en myndighet ett samordningsansvar med medföljande mandat så att det kan tas fram en handlingsplan. Utreda vilka krav som ska kunna ställas på villkor och boenden. Och se till att det svider hårt ekonomiskt för den som utnyttjar andra, så att färre vågar försöka.

Ytterst handlar det om att värna några av de mest utsatta på arbetsmarknaden och garantera att de får acceptabla villkor. Det borde vara en kärnfråga för en feministisk arbetarregering. **DN 26/12 2020**

Sandvik i mångmiljardaffär

Verkstadskoncernen Sandvik har tecknat avtal om att förvärva DSI Underground under 2021, uppger företaget i ett pressmeddelande.

DSI Underground är den ledande globala markstöds- och bergförstärkningsleverantören för tunnel- och gruvdrift och har omkring 2 000 anställda i 70 länder. Bolaget blir när affären är klar en del av affärsområdet Sandvik Mining and Rock Solutions.

Priset uppgår till cirka 943 miljoner euro, motsvarande 9,5 miljarder kronor, på en kontant och skuldfri basis. Förvärvet väntas kunna slutföras under mitten av 2021 och förutsätter godkännande av berörda myndigheter.

TT. 26 december

Anställda blåsta på bonus

Anställda hos amerikanska it-företaget Godaddy klickade glada i hågen upp företagsmejlet som utlovade en efterlängtad julbonus på 650 dollar, drygt 5 000 kronor, till de anställda. Två dagar senare kom dock ett helt annat besked. Mejlet var egentligen ett test från företaget för att se om de anställda skulle utsätta sig för nätfiske, så kallat phishing.

”Du har mottagit det här mejlet på grund av att du misslyckats i vårt phishingtest”, var företagets besked till cirka 500 anställda.

”Testet” togs inte precis emot med öppna armar och företaget har nu fått gå ut med en formell ursäkt. Någon julbonus har man ännu dock inte sett till.

TT-AFP 26 december

27 december

Transport den farligaste branschen

Drygt en person varannan vecka dör på sin arbetsplats. Bristande arbetsinstruktioner och machokultur kan vara anledningen till att bygg- och transportbranschen fortsatt ser flest dödsolyckor.

– En kollega till mig blev ihjälklämd, berättar chauffören Fernando Moron Knapps.

Fernando Moron Knapps sätter på sig säkerhetsbältet och tittar i backspegeln. I lastbilen spelas somriga toner från Gyllene Tider, men utanför är vädret grått och kylan påtaglig.

Sedan drygt fyra år tillbaka har han arbetat som förman och yrkeschaufför där han fraktar gods till större företag på Schenkers åkeri i Stockholm.

Intresset för lastbilar har han haft med sig sedan unga år, förklarar han.

– Det var antingen skördetröska eller lastbil jag ville köra. Det är många som intresserar sig för yrket, men sedan när man märker hur tungt det är så är det flera som slutar, säger han.

Dagarna är långa och består ofta av tio timmar ute på vägarna. Det är lastbilar som går sönder och trafikstockning som kantar arbetsdagarna.

– Men det bästa är mötet med människor, säger Fernando Moron Knapps och tar en klunk av dagens första kaffekopp.

Han älskar sitt yrke, men är medveten om att transportbranschen är den mest utsatta vad gäller antalet dödsfall. Ofta handlar det om olyckor som uppstår vid lossning av gods, mobila maskiner, fall från höjd, klämning och i trafiken, enligt Arbetsmiljöverket.

I år har sammanlagt 29 mist sitt liv på arbetsplatsen till följd av en olycka. Av de 29 är det sju stycken som dött inom transportbranschen. Fernando Moron Knapps minns när hans branschkollega blev ihjälklämd för flertalet år sedan.

– Han hamnade i kläm när han hade levererat varorna och skulle stänga igen lastbilen. Jag själv har råkat ut för skador. För två år sedan halkade jag på isen och bröt handleden när jag skulle leverera pallar. Det hade kunnat gå illa, säger Fernando Moron Knapps.

Gustav Sand Kanstrup leder Arbetsmiljöverkets projekt Nollvision som uppkom efter att regeringen lanserade en fyraårig arbetsmiljöstrategi och en nollvision mot dödsolyckor 2016.

Han berättar att bygg, transport, jord- och skogsbruk samt tillverkning sedan länge har varit de branscher där flest dödsolyckor inträffar. Men dödsiffran är hittills lägre i år där 29 dödsolyckor ses i jämförelse med 46 från förra året.

– Det är svårt att dra slutsatser om eventuella minskningar beror på pandemin eller vårt arbete. Det vi kan konstatera är att arbetsmiljöarbete måste höjas på arbetsplatserna, säger Gustav Sand Kanstrup.

Samtidigt uppskattas 3 000 anställda dö i förtid varje år på grund av något som de exponerats för i sitt arbete som stress, nattarbete, asbest och avgaser, menar han.

Särskilda riskområden där flest dödsolyckor ses är arbete med och runt mobila maskiner, vägtrafik-olyckor, fall från höjd och arbete med träd och djur.

– Faktorer som spelar in vid dödsolyckorna är flera. Brister i arbetsinstruktioner, avsaknad av säkerhetsåtgärder och att det ofta är flera aktörer inblandade är återkommande bland olyckorna, säger Gustav Sand Kanstrup.

Enligt Gustav Sand Kanstrup visar också forskning att det kan vara en koppling mellan machokultur och ökat risktagande.

– Vi ser att det ofta är mansdominerade yrken som drabbas av de allvarliga händelser som leder till dödsfall. Därför är det viktigt att belysa dessa frågor på arbetsplatser.

Fernando Moron Knapps menar att allt fler kvinnor söker sig till transportbranschen.

– Det är glädjande, men jag upplever att branschen behöver anpassa sig lite så att den passar alla, säger han.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

FAKTA. NOLLVISION OCH DÖDSFALL

Hittills i år är det totalt 29 som dött i plötsliga händelser i arbetet.

2019 dog totalt 36 i den svenska arbetskraften och 10 ytterligare som var anställda i utländska företag på arbete i Sverige eller var sysselsatta i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

2016 lanserade regeringen sin fyraåriga arbetsmiljöstrategi och en nollvision mot dödsolyckor. Därför driver Arbetsmiljöverket även projektet Nollvision. Nollvision jobbar med direkta olyckor som leder till dödsfall. Dödsolyckorna har legat relativt konstant på mellan 35–50 dödsolyckor per år sedan cirka 15 år tillbaka.

28 december

Tre simhallar i Stockholm måste rustas för miljarder

Stockholms stad satsar de närmaste åren 1,7 miljarder kronor på att renovera tre simhallar och bygga en ny.

– Flera anläggningar är väldigt illa däran, säger fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M).

Både Husbybadet och Eriksdalsbadets inomhusanläggning invigdes 1999.

– Eriksdalsbadet och Husbybadet byggdes utan tätskikt. Det är otroligt anmärkningsvärt att så pass nya anläggningar har så stora renoveringsbehov, det är alldeles uppenbart att de inte byggdes för att hålla, säger fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M).

Stockholms simhallar har stora renoveringsbehov. I budgeten för nästa år har majoriteten i Stadshuset avsatt pengar för att inleda ett upprustningspaket. Framöver kommer endast nödvändigt arbete att genomföras i vissa simhallar i väntan på nya ersättningsanläggningar, medan man i till exempel Eriksdalsbadet och Vällingby sim- och idrottshall planerar för stora och omfattande renoveringar för att säkra anläggningarnas framtid på längre sikt.

Kostnaderna för Eriksdalsbadet beräknas bli drygt 800 miljoner fram till 2025, för Vällingby

sim- och idrottshall drygt 500, för Husbybadet 50 och för ett nytt bad i Skarpnäck 360 miljoner kronor.

– De stora pengarna ligger några år i framtiden, men nu sätter vi igång arbetet, vi får inte bli tagna på sängen och hamna i en paniksituation, säger Dennis Wedin.

Under nästa år ska staden utreda exakt vad som behöver göras och se till att de olika tidsplanerna inte krockar med varandra – och bestämma sig för om baden ska stängas helt eller renoveras i etapper.

– Eriksdalsbadet är nationalarena för simidrott så vi kan inte stänga badet helt, vi räknar med att renovera etappvis under 4,5 år, säger Dennis Wedin.

Det mest akuta problemet för Eriksdalsbadet är att taket måste bytas senast 2023.

– Det är så stort och det bedrivs så mycket verksamhet där. Det blir inte lätt och det blir väldigt dyrt. Det kanske vore billigare att riva och bygga nytt, men vad ska vi göra med verksamheten under tiden? säger idrottsborgarrådet Karin Ernlund (C).

Staden har också problem med trygghetsfrågor på Eriksdalsbadet, som sexuella trakasserier och uppbrutna skåp i omklädningsrummen.

– Vi satsar åtta miljoner på att anställa mer personal, bland annat där, och avsätter pengar till nya lås, nya larm och fler övervakningskameror, säger Karin Ernlund.

Husbybadet på Järvafältet i nordvästra Stockholm är på väg att nå sin tekniska livslängd.

– Vi lägger 50 miljoner på att hålla det öppet i åtta år till, sedan stängs det för gott. Men vi kan

inte lämna Husby utan bad. Simkunnigheten är lägre på Järvafältet än i övriga staden så vi projekterar för ett nytt bad antingen där eller på annan plats i Järva, säger Karin Ernlund.

På Skarpnäcksfältet ska det byggas en helt ny simhall som beräknas kunna öppna 2026–2029.

Under hösten har allt striktare pandemirestriktioner införts. Länge kunde sim- och idrottshallen i Vällingby, liksom stadens andra anläggningar, hållas öppen för skolelever och föreningar.

– Att lära sig simma är nödvändigt och de som är födda 2005 och senare omfattas inte av restriktionen på att maximalt åtta personer får samlas, säger Karin Ernlund.

Men efter de senaste restriktionerna hålls nu anläggningarna stängda fram till den 24 januari.

Anläggningschefen Erik Bredler visar runt i brottningslokalen, pingissalen och simhallen.

Vällingby sim- och idrottshall byggdes i början av 1970-talet.

– Ventilationen är undermålig och vi behöver hissar för att göra anläggningen tillgänglighetsanpassad – och två undervisningsbassänger, den vi har nu är nästan alltid bokad. Och mer plats för barnplask, säger Erik Bredler.

Vällingbyhallen ska totalrenoveras och till viss del byggas ut, men staden måste ta hänsyn till att den är grönklassad av Stadsmuseet, vilket betyder att den har ett högt kulturhistoriskt värde.

– Vi kan inte ha den i drift längre än till 2023 och då tittar vi på att stänga den i som minst tre

år. Nälstabadet är tänkbart som evakueringsyta, säger Dennis Wedin.

– Evakueringar innebär tyvärr alltid en risk för att barn avbryter sin träning. Alla föräldrar har inte bil och möjlighet att hämta och lämna på ett annat ställe, säger Karin Ernlund.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Sandvik i miljardaffär

Sandvik har tecknat avtal om att förvärva DSI Underground, en global markstöds- och bergförstärkningsleverantören för tunnel- och gruvdrift, för en köpeskilling om 943 miljoner euro, motsvarande nästan 11 miljarder kronor, på en kontant och skuldfri basis. Bolaget kommer att bli en del av affärsområdet Sandvik Mining and Rock Solutions.

Det framgår av ett pressmeddelande som släpptes tidigare i veckan.

”Den här affären är ett viktigt steg i vår tillväxtambition. DSI Undergrounds expertis inom säkerhet och produktivitet under jord och deras geografiska räckvidd stärker ytterligare vår världsledande marknadsposition inom gruvdrift”, kommenterar Stefan Widing, vd för Sandvik.

Direkt. 29 december

455 473

personer var öppet arbetslösa vecka 52, enligt Arbetsförmedlingen. Det är en ökning med 3 817 personer jämfört med veckan innnan och motsvarar en arbetslöshet på 8,8 procent, skriver nyhetsbyrån Direkt. 29 december

29 december

Visuellt slagkraftiga skyskrapor skänker staden dynamik

Höga hus blir allt fler och allt högre, i både Sverige och världen. Stockholm skulle må bra av att begränsa antalet, sätta en maxhöjd och dessutom värna en hög konstnärlig nivån, som hos Norra Tornen, skriver Tomas Lauri.

Det var länge sedan en byggnad satte Stockholm på världskartan. När Norra Tornen i Hagastaden nu har utsetts till världens bästa höga hus 2020 är det efterlängtat.

Även internationellt representerar Norra Tornen något nytt. Den ansvarige arkitekten, Reiner de Graaf på nederländska kontoret OMA, ser dem själv som okonventionella: ”inte monumentala, utan hemtrevliga”. Och juryn till International High rise award talar lyriskt om husens ”lägenheter för alla”.

Det är väl att ta i. Snarare är Norra Tornen en del av en lyxtrend. Honung för få.

Om skyskraporna i begynnelsen var ett svar på skyhöga markpriser och en möjlighet att med stålets hjälp bygga kontor på höjden, handlar allt fler höga hus i dag om att sälja en bostadsutsikt. Det som eftertraktas är ett perspektiv från ovan, möjligheten att bo ett par våningar över takåsarna.

Att bygga på höjden är samtidigt krångligt och dyrt. Har höga hus en annorlunda form gör det dessutom dem ännu svårare att bygga och få ihop kostnaderna för. Någon måste betala för det hela. Därför leder de flesta skyskrapor, om de inte fylls med dyra kontor, till exklusiva våningar.

Så som svar på bostadsefterfrågan är skyskrapor ofta uddlösa. Nu stoppade Tellus Towers, som Wingårdhs ritade vid Telefonplan, var ett försök till en slags skyskrapornas Robin Hood-politik. 1200 små lägenheter i två höga hus. Många som kanske inte annars skulle ha råd att bo på hög höjd skulle där ges en möjlighet.

Men att bygga skyskrapor med en snäv budget är svårt. Och här räckte det inte riktigt till en

stark gestaltning. De båda tornen blev lite påvra, monotona och alldagliga, och saknade det där extra.

Det är känsligt när skyskrapor inte blir tillräckligt visuellt slagkraftiga. Särskilt i en stad som Stockholm. För de flesta invånarna är de framför allt landmärken. De står ensamma, syns på långt håll och från de flesta vinklar.

För att få till intressanta stadsskulpturer anlitas internationellt allt oftare världsberömda arkitektkontor.

I skyskrapornas stad nummer ett, New York, har Norra Tornens arkitektkontor OMA föreslagit några av de mest banbrytande idéerna genom sinnrika sätt att stapla olika ”lådor” på varandra, till exempel 111 First Street i Jersey City.

Danske Bjarke Ingels har i sin tur bidragit med en så kallad Courtscraper: en skyskrapa som stegrar sig diagonalt runt en innergård, som en kombination av en europeisk kvartersstad och det Manhattan den står på. Och schweiziska Herzog & de Meuron har med 56 Leonard skapat en finlemmad kristallvas i kolossalformat.

London är kanske den stad i världen där behovet av en formsäker arkitekt visat sig tydligast på senare år.

Skyskrapa efter skyskrapa har rests, fler av dem i finanskvarteren i stadens östra delar. Den ena mer expressiv än den andra. Britten Norman Foster, guldbrons arkitekt, lyckas nå fram i bruset. Hans ”The Gherkin” (gurkan) som den kallas i folkmun, har visserligen även liknats vid en pistolhylsa och en massagestav, men den har

ett otvetydigt symbolvärde. En graciös form där det mesta är i balans.

Malmös ”Turning torso” av spanske Santiago Calatrava är samma andas barn. 190 meter hög och med en lätt svängd, elegant överkropp.

Som Sveriges högsta hus kommer den dock snart att passeras av Karlatornet i Göteborg, ritat av amerikanska SOM. Men trots att Karlatornet, vars finansiering nu lösts, blir högst i Norden med 245 meter, är den med sin klämda midja mindre övertygande, mer ordinär än ”Turning torso” – som står stark som symbol för Malmö.

Det gäller alltså att hantera en monumental skala. Själv är jag förtjust i den konsekventa form OMA gett Rothschild Bank i London. Genom en enkel gest, en indragen terrassvåning en bit upp på den slutna och slanka huskroppen, bryts ett monotont maktspråk. Det behöver inte vara mer komplicerat än så.

Men samtidigt är just den skyskrapan svår att upptäcka bland alla andra. Tydliga former är en fördel när många höga hus växer upp ohämmat, lite som ogräs.

Utvecklingen i London är en påminnelse om att varje större stad behöver en strategi för höga hus. Gränserna för vad som tillåts i Stockholm flyttas nu sakta, nästa obemärkt, utan att det gagnar kvaliteten.

De höghus som har varit planerade i regionen de senaste åren landar runt Norra Tornens 110 meter, att jämföra med Folksamhusets 79 meter och DN-skrapans 84 meter. Stockholm skulle må bra av att en gång för alla sätta en maxhöjd, i mitt tycke inte högre än Norra Tornen.

Stockholm skulle också må bra av att tydligt begränsa antalet skyskrapor. Det finns ett läge där de övergår från att vara lätt urskiljbara till att försvinna i mängden och medverka till framväxten av en stad med rader av mörka gator dit solen aldrig når.

Knappast blir det bättre om täta kluster av lägre höga hus byggs. Som förslaget till den fortsatta utbyggnaden av Liljeholmen; Marievik. Även vid Telefonplan föreslås en samling låga höghus, efter att Tellus Towers slopats.

Ett solitärt hus är i den bemärkelsen lättare att acceptera. Oundvikligen kastar det sin skugga på närboende under delar av dagen. Men det lägger sällan helt beslag på de intilliggande kvarteren och ödelägger dem. Är höga hus däremot bra, som Norra Tornen, för det med sig en dynamik även till gatunivån.

Kritiken mot Norra Tornen om att de är felplacerade och förstör P O Hallmans plan för Röda Bergen känns för mig lite missriktad. Mycket av kritiken går ut på att tornen harmonierar dåligt med omgivningen.

Men ett högt hus är aldrig i harmoni med staden, snarare alltid en avvikelse, en avfälling. Det är där för att skapa ett brott och en sensation.

Staden hade varit tristare utan Norra Tornen, som blivit ett besöksmål mellan Stockholm och Solna. Juryn som utsett dem till världens bästa höghus 2020 kopplar dem till den sena modernismens brutalism. Kanske inte den mest insmickrande perioden att förknippas med.

För mig ligger det speciella i det mångfasetterade uttrycket. Formen är nedbrutet till en liten modul som upprepas,

trycks in och ut, så att en intrikat variation uppstår och helheten blir lätt oregelbunden. Det hela understryks av att de båda tornen har olika höjd och utbredning.

Mer än att vara ideala former är de var sitt fruset ögonblick, två former som stelnat mitt i en rörelse.

Det är arkitektur med en hög konstnärlig nivå. En nivå arkitektur alltid bör ha när den tar sig upp på höga höjder.

Tomas Lauri

Tomas Lauri är arkitekt och ny arkitekturskribent i DN.

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Per Bolund
Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Per Bolund

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Per Bolunds områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.Länsstyrelser hör till regeringen

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

Innehållet i inrikes artiklar

299 Riksdagen och politiska partier

329 Statsrådsberedningen och statsministern

338 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

364 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

398 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

424 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

689 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

753 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

782 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

787 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

803 Myndigheter - 820

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

- Facebook
- Twitter
- YouTube
- RSS
- Prenumerera på webbinnehåll
- SKR:s webbhandbok
- Om webbplatsen
- Kakor
- Personuppgifter - GDPR
- Förbättra webbplatsen

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

Myndigheter

Utredningar: sök under deparementen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Utrikesdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet

- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet

- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet

- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Genteknikmnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Miljö- och energidepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Energimyndigheten**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Oljekrisnämnden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Energimarknadsinspektionen**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Elsäkerhetsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens va-nämnd**
  19 december 2014 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska kraftnät**
  08 december 2014 från Miljö- och energidepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet

- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet
- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet

- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet

- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet

- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet

- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från

- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet